LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 1 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7892 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3303

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄՈՒԼ ՄԱՐՋԱՆՔՆԵՐ

Մինչ անհամբեր կը սպասուէր մառեշալ Բուլկանինի նամակին յայտնութեան, պատասխանն ալ միասին տրուեցաւ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, նամակը Այզընհաուըրի յանձնուած էր չորեքշաբթի, Ռուսիոյ Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին միջոցաւ։

Ուրբաթ իրիկուն Այզընհաուըրի պատասխանը կը հեռագրուէր Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին, որ շաբաթ առտու Պ. Կրոմիքօյի կը յանձնէր զայն, ի բացակայութեան Մոլոթովի։

Կիրակնօրեայ թերթերը արդէն հրատարակած էին թէ նամակը եւ թէ պատասխանը, որ ժխտական էր, խմբագրուած՝ կարելի փափկանկատութեամբ։

Գիտէք թէ ինչ առաջարկած էր Խ. Միութեան վարչապետը. —

1. Բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ժողովուրդներուն միջեւ, իրաւունքներու հաւասարութեան վրայ, փոխադարձաբար յարգելով իրենց պետական գերիշխանութիւնը եւ չմիջամտելով ներքին գործերուն։

2. Իրենց բոլոր վէճերը կարգադրել խաղաղ միջոցներով, համաձայն Ազգաժողովի ուխտին տրամադրութեանց։

3. Աջակցիլ երկու պետութեանց տնտեսական, մշակութային եւ գիտական գործակցութեան զարգացման եւ զօրացման, փոխադարձ օգուտի եւ իրաւունքներու հաւասարութեան հիման վրայ։ Այս յօդուածին գործադրութեան համար համաձայնութիւններ կրնան կնքուիլ։

4. Ներկայ դաշնագիրը ենթակայ է վաւերացման։ Գործադրութիւնը պիտի սկսի վաւերացման գիրերու փոխանակումէն վերջ որ տեղի պիտի ունենայ ... քաղաքին մէջ, կարելի եղածին չափ շուտ։ Դաշնագիրը ի զօրու է քսան տարուան համար, սկսելով գործադրութեան թուականէն։ Երբ այդ պայմանաժամը լրանայ, կողմերէն իւրաքանչիւրը իրաւունք ունի ժխտելու զայն, մէկ տարի առաջ լուր տալով։

Այզընհաուըրի պատասխանին ամէնէն ուշագրաւ պարագան այն է որ, մէկ անգամէն կը յիշեցնէ թէ առաջարկին հիմնական կէտերը նախատեսուած են Միացեալ Ազգերու դաշինքին մէջ, որուն անդամ են երկու մեծ պետութիւնները։

Միեւնոյն ատեն, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ խանգարուեցան բարեկամական յարաբերութիւնները։

— «Ձեր կառավարութիւնը աշխարհի զանազան մասերուն մէջ կը հետեւի ճամբու մը որ կ'աւելցնէ յարաբերութեանց լարումը, հրահրելով ատելութիւնները եւ թշնամութիւնները որոնք կը բխին միջազգային պատմական վէճերէ»։

Եւ ապա կրկին կը յիշեցնէ վիճելի հարցերը, անհրաժեշտ գտնելով անոնց արագ լուծումը, յանուն յարաբերութեանց բարւոքման։

Այդ հարցերէն մէկը Գերմանիոյ միացումն է. միւսը՝ «մեր յանձնառութիւններէ՝ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքի մասին»։ Ինչ որ կը նշանակէ ապատեղուած արբանեակ երկիրներու։

Ապա նաեւ ամերիկեան ծանօթ առաջարկը,— փոխադարձ քննութիւն սպառազինութեանց, կանխելու համար անակնկալ յարձակումի վտանգները։

Եւ վերջապէս «ազատ փոխանակութիւն տեղեկութեանց, այցելութեանց եւ գաղափարներու, որոնք պիտի փարատեն անվստահութիւնը եւ թիւրիմացութիւնները»։

Բուլկանինի նամակը ոչ միայն գոհացում չի տար ազատ աշխարհին, այլ եւ կը փորձէ ժամանակ շահիլ, նոր նուաճումներ կատարելու համար։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

ԵՐԿՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՆ

Կի Մոլէի դահլիճը Ազգ. ժողովին ներկայացաւ երէկ, երեքշաբթի, իր ծրագիրը պարզելու եւ վստահութեան քուէ պահանջելու համար։ Գլխաւոր կուսակցութիւնները արդէն ճշդած էին իրենց դիրքը։ Թեր պիտի քուէարկէին ընկերվարականները, արմատականները եւ ձախ հանրապետականները, դէմ՝ չափաւորները, անկախները եւ փուժատեանները։ Համայնավար կուսակցութեան դիրքը պիտի ճշդուէր վարչապետին յայտարարութենէն եւ պատասխաններէն ետք։

Դահլիճին կազմութենէն անմիջապէս վերջ, իր հրաժարականը ներկայացուց զատական նախարարը, Պ. Շապան Տելմաս, նախկին կոլեան խմբակցութենէն որ 21 աթոռ ունի Ազգ. ժողովին մէջ։ Վարչապետը իբրեւ յաջորդ նշանակեց ընկերվարական մը, Թանկի Փուժան։ Ուրիշ կոլեան մը, Մոռիս Լըմէր, որ օգնական նշանակուած էր առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի նախարարի, նոյնպէս մերժեց մասնակցիլ դահլիճին։ Այս խմբակցութիւնը յայտնած էր թէ վստահութեան քուէ պիտի տայ դահլիճին, յանուն ազգային շահերու, բայց վերջին պահուն հաղորդեց թէ կը ցաւին որ Պ. Կի Մոլէ այլեւս չուզեր օգտուիլ իրենց մէկ անդամին՝ Պ. Ժագ Սուսթէլի ծառայութենէն։ Այս վերջինը Ալժերիոյ կուսակալն էր եւ պաշտօնը վերջացաւ Յունուար 31ին։ Իրեն տեղ նշանակուած է Ալժերիոյ նախարար մը, զօր. Քաթրու, որ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ կուսակալի պաշտօնը։ Կը նշանակէ թէ կոլեանները վերապահ են այս կարգադրութեան հանդէպ, քանի որ տարբեր տեսակէտներ ունին Ալժերիոյ հարցին կարգադրութեան մասին։ Ուրիշ Ֆրանսացիներ ալ մտահոգութիւն կը յայտնեն, կասկածելով թէ զօր. Քաթրու շատ մը զիջումներ պիտի կատարէ, ինչպէս ըրած է իր անցեալ պաշտօնավարութեանց ընթացքին։ Զօրավարը որ եւ է քաղաքական կուսակցութեան չի պատկանիր, ոչ ալ երեսփոխան է, բայց միջին ճամբու մարդ մը կը համարուի։ Աջակողմեան թերթերը կը մեղադրեն զինքը թէ չկրցաւ պաշտպանել Ֆրանսայի շահերը Սուրիոյ եւ Հնդկաչինի մէջ։ Զօրավարը շատ մը բարեկամներ ունի Հիւս. Ափրիկէի մէջ, Ֆրանսայի թէ խլամ։ Իրազեկներ կ'ըսեն թէ իր նոր պաշտօնին մէջ ուղղակի ներշնչում պիտի ստանայ Մենտէս Ֆրանսէն որ անպաշտօն նախարար է նոր դահլիճին մէջ։ Այս հանգամանքով կրնայ աւելի ազատ շարժիլ։ Ինքն էր որ բարեփոխեալ ինքնավարութիւն մը յօրինեց Թունուզի համար։ Իր կուսակիցները (արմատական) կ'ուզէին որ ան արտաքին նախարարութիւնն ստանձնէր, բայց համաձայնութիւն չգոյացաւ եւ հարկ եղաւ ընկերվարականի մը յանձնել այդ պաշտօնը։

Վարչապետը առջի օր ընդունելով լրագրողները, յայտարարեց, ժպտալէն.— «Չէի գիտեր թէ այսքան դժուար բան է նախարարութիւն մը կազմել»։

Այս առթիւ բացատրեց թէ ընկերային հանրապետականները (կոլեան) կը նախընտրեն ուժ տալ դահլիճին քան թէ մասնակցիլ։ Այս խմբակցութիւնը դժգոհ է նաեւ որ նոր կառավարութեան ծրագրին մէջ խօսք չկայ պետական հաստատութեանց բարենորոգման մասին։ Իրենց կարծիքով, բոլոր ճիգերը ամլութեան պիտի դատապարտուին, առանց պետական հաստատութեանց կատարեալ բարենորոգման եւ ընտրական օրէնքի բարեփոխման։

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, կառավարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ լուծել Ալժերիոյ թնճուկը։ Վարչապետին յայտարարութիւնն ալ կը շեշտէ այս պարագան։ Յաջորդ ամսու ալ Մարոքի հարցով պիտի զբաղին, սպասելով Սուլթանին որ Փարիզ պիտի մնայ մէկ ամիս։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

«ՃԻՀԱՏ»Ը ՎԵՐՍԿՍԱ՞Ծ

Անշուշտ խորին վրդովումով կարդացինք այն լուրը որ կը ծանուցանէր թէ ծանօթ խուժանավարները նորէն փողոց իջեր են Հալէպի մէջ, պայքար մղելու համար ազգ. իշխանութեանց դէմ։

Առաջին խեղկատակութիւնը չէ այս, եւ կը թուի թէ աւելի պիտի զարգանայ, քանի կը մօտենայ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան թուականը (14 փետր.)։

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ խորիլ, հաստատելու համար այս զրգռիչ ցոյցերուն հետեւանքները, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ։

Նորօրինակ «ճիհատ»ի մը այս գոյնզգոյն պարագլուխները ի վերջոյ պիտի հասկնա՞ն թէ իրաւունք չունին զբաղեցնելու հիւրընկալ իշխանութիւնները, ապաւինելով զանազան աջակցութեանց։

Պիտի ըմբռնե՞ն թէ իրենց խուժանավարական ելոյթները ոչ միայն կը վարկաբեկեն գաղութը, այլեւ կը վնասեն անոր ապահովութեան։

Արդէն իսկ չե՞ն լսեր չարախինդ քրքիջներ սահմանէն անդին, որ հազիւ մէկ ժամուան հեռաւորութիւն ունի։

Եւ այս ամբոխավարական ժխորը ճիշդ այն պահուն երբ ամբողջ Միջին Արեւելքը անստուգութեան մատնուած է, իբրեւ հետեւանք միջազգային մրցակցութեանց։

Զափազանց երկար տեւեցին չափուելու փորձերը, որոնք պարբերաբար կը կրկնուին, գոյնզգոյն դիմակաւորներու ներշնչումով։

Օրինական միջոցներ չեն պակսիր, քանի մը աթոռ շահելու կամ առողջ տեսակէտ մը արժեցնելու համար։

Փողոցային ցոյցերու երկդիմի հերոսները, որոնք պայքարի այդ ձեւն ալ օտարներէն օրինակած են, գոնէ օր մը մէկ վայրկեան կը մտածե՞ն թէ ո՛ւր կ'երթան եւ որո՛ւ ասպարէզ կը կարդան։

Կը մտածե՞ն թէ ինչպիսի քաոս կրնայ ստեղծուիլ, եթէ ուրիշներ ալ փողոց իջնեն, նոյն զրգռիչ տրամադրութիւններով։

Իսկ այն թերթերը որ կը քաջալերեն այս փողոցային «քաջագործութիւններ», կը չափե՞ն իրենց խուժանավարութեան հետեւանքները։

Անշուշտ այս հարցումները ջուրի ձայն կուգան փողոցային ասպետներու ականջին։

Բայց թող արձանագրած ըլլանք, ամէնուն բարիքին համար։

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան Ռիֆի լեռներուն մէջ (Մարոք), գնդացիրներով եւ թնդանօթներով։ Առջի օր 60 հոգի սպաննուեցան այդ կռիւներու ընթացքին։ Ապստամբներու հետապնդումը կը շարունակուի օդանաւերով։ Շաբաթ օրուան ճակատամարտը ամէնէն կատաղին էր չորս ամիսէ ի վեր։ Սպաննուեցան 40 ըմբոստներ եւ 18 լեգէոնականներ։ Նոյն օրը արիւնալի կռիւ մը տեղի կ'ունենար հարաւային Ալժերիոյ մէջ, 50 սպաննեալներով։ Մարոքի կռիւներուն կը մասնակցէին 300 ըմբոստներ։

Ալժերիայէն հասած լուրերու համաձայն, 103 ըմբոստներ սպաննուած կամ գերի բռնուած են Կոստանդինէի շրջանին մէջ։ Ընդհարումներու լուրեր կը հասնին ուրիշ վայրերէ։ Ալժերիոյ նախկին ռազմիկներու ցոյցին առթիւ, իրենց նախագահը յայտարարեց.

— Մենք պիտի յիշեցնենք թէ հանրապետութիւնը մի է եւ անբաժանելի եւ թէ որ եւ է ձեւով ինքնավարութիւն չենք ուզեր, թէ միայն մէկ հայրենիք ունինք»։

Պատերազմի հաշմանդամներու միութեան նախագահն ալ պարզելով Ֆրանսայի կատարած բարենորոգումները Ալժերիոյ մէջ, ըսաւ թէ անոր բարգաւաճման աշխատանքին ոչ Անգլիացին, ոչ Ռուսը, ոչ ալ Ամերիկացին մասնակցած են։

Ալժերիոյ քաղաքապետներն ալ ծրագիր մը ներկայացուցած են, Ալժերիոյ ապագայ կարգուսարքի մասին, եւ կ'ըսեն թէ վտանգաւոր է հապճեպ կարգադրութիւններ ընել։

× Մարոքի վարչապետը կատարեալ հաւասարութիւն խոստացաւ Հրեաներուն։ Հեռագիր մը ուղղելով Ամերիկայի Հրէական կոմիտէին, ըսաւ թէ «անկախ Մարոքը հաւատարիմ պիտի մնայ իր աւանդութեանց, որ կը մերժէ որեւէ խտրութիւն, կրօնական կամ ընկերային։ Մարոքի Հրեաները պիտի ունենան նոյն իրաւունքները եւ նոյն պարտականութիւնները ինչ որ իրենց իսլամ հայրենակիցները։ Մարոքի Հրեաներուն հանրային հաստատութիւնները եւ աւանդութիւնները պիտի պաշտպանուին մարոքեան ազգին միութեամբ»։

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը եւ Անգլիոյ վարչապետը Յունուար 30ին սկսան սերտ խօսակցութիւններ՝ իրենց յարաբերութեանց եւ միջազգային հրատապ հարցերու մասին։ Այս առթիւ Սըր Է. Իտըն Բրիտանիոյ կատարեալ աջակցութիւնը խոստացաւ Այզընհաուըրի քաղաքականութեան որ Խ. Միութենէն կը պահանջէ իր խաղաղասիրութիւնը ապացուցանել «գործքով եւ ոչ թէ խօսքով»։

Խօսակցութիւններն սկսան երեք տարբեր ժողովներով։ Օրակարգի խնդիրներն են Միջին Արեւելք, Եւրոպա, Խ. Միութիւն եւ ուրիշ կնճռոտ հարցեր։ Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին այսօր ալ (չորեքշաբթի)։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Այզընհաուըր, Իտըն եւ իրենց արտաքին նախարարները նոյն տեսակէտներն ունին Խ. Միութեան ռազմախաղերու եւ քաղաքականութեան մասին։ Այս առթիւ Իտըն իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնած է Բուլկանինի տրուած ամերիկեան պատասխանի մասին։

Միջին Արեւելքի խնդիրներուն մէջ կան անգլեւարաբական յարաբերութիւնները, Պաղեստինի հարցը եւն.։ Կ'ըսուի թէ մեծ տարբերութիւններ չկան երկու պետութեանց տեսակէտներուն միջեւ։ Խօսակցութեանց մէկ մասը տեղի կ'ունենայ ճաշերու ընթացքին։ Լաւատեսներ կը կարծեն թէ երկու պետութիւնները պիտի կրնան ամուր ճակատ մը կազմել համայնավարական մրցակցութեան դէմ եւ միասնաբար գործել Միջին Արեւելքի մէջ, թէեւ ուրիշներ յոռետես կ'երեւան, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի խնդիրներուն կարգադրութեան մասին։

× Իտըն Նիւ Եորք հասած ատեն յայտարարեց.— «Բացարձակապէս հիանալի է նախագահ Այզընհաուըրի պատասխանը մառեշալ Բուլկանինի։ Կը յուսանք թէ մեր խօսակցութիւնները որոշ յառաջդիմութեան մը պիտի յանգին, լուծելու համար Միջին Արեւելքի խնդիրները։ Հասած է ժամը շինարար ճիգ մը կատարելու։ Երբ մենք, Ամերիկացիներ եւ Անգլիացիներ միասին կ'աշխատինք, մեր լաւագոյն աջակցութիւնը կ'ընծայենք համաշխարհային խաղաղութեան»։

....

16 ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐ պիտի խօսին Լիոնի մէջ, ուր կը դատուին սակարանի միջնորդ մը եւ իր պաշտօնեան, 500 միլիոն ֆրանքի սնանկութեան մը առթիւ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

« ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ »
(CAUCASIAN REVIEW)

●

1950 Յուլիս 8ին Միւնիխի մէջ հիմնուեցաւ «Կաճառ» մը, «Խորհրդային Միութիւնը Ուսումնասիրելու համար», նախաձեռնութեամբ Ամերիկեան կոմիտէին:

Այս հիմնարկութեան կ'անդամակցին խորհրդային լուծին ենթակայ երկիրներէն արտասահման ապաստանած գիտնականներ, գրողներ եւ մտաւորականներ, այր թէ կին, որոնք իրենց ծննդավայրերու վերաբերեալ պատմական, քաղաքական, տնտեսական, ընկերային, գրական, լեզուաբանական եւ այլ հարցերու մասին ուսումնասիրութիւններ կը կատարեն: Ասոնցմէ կարեւորները զանազան լեզուներով կը հրատարակուին եւ կը ղրկուին աշխարհի բոլոր կողմերը, նպատակ ունենալով ազատ աշխարհին ծանօթացնել Խ. Միութեան կեանքը:

Կաճառին (Ինստիտուտ) անդամները մասնագէտներ են, որոնք լուրջ ու գիտական պրպտումներ կը կատարեն իրենց ընտրած նիւթերու մասին:

Կաճառին կրնան անդամակցիլ բոլոր անոնք, որ ուսումնասիրութիւններ կը կատարեն խորհրդային հարցերու մասին, ազգային կամ քաղաքական ինչ կազմակերպութեան ալ պատկանին, կը բաւէ որ համայնավար կուսակցութեան անդամ կամ համակիր չըլլան:

Ուրեմն խորհրդային երկիրներու տարագիր մտաւորականներէն ով որ փափաքի, կրնայ իր մասնակցութիւնը բերել Կաճառի աշխատանքներուն, ո՛ր երկրին մէջ ալ բնակած ըլլայ:

Բացի պարբերական հրատարակութիւններէ, Կաճառը կը կազմակերպէ նաեւ դասախօսութիւններ՝ Խ. Միութիւնը շահագրգռող նիւթերու մասին, որոնք նոյնպէս կը հրատարակուին իբրեւ առանձին գրքոյկ:

Թէ՛ աշխատակիցները եւ թէ դասախօսները կը վարձատրուին:

Ցարդ հրատարակուած են ինը պարբերաթերթեր, որոնց երկուքը ռուսերէն, մէկ անգլերէն, (Փրանսերէն եւ գերմաներէն բացառիկ թիւերով), մէկ թրքերէն «Տէրկի, 3 թիւ լոյս տեսած 1955ին), մէկ ուկրայներէն եւն.:

Իբրեւ գրքոյկ լոյս տեսած են ինը դասախօսութիւններ, անգլերէն եւ ռուսերէն լեզուներով, նաեւ 24 ուրիշ գրքեր եւ գրքոյկներ՝ ռուսերէն՝ զանազան հեղինակներէ, տարբեր նիւթերու շուրջ, որոնց շարքին «Հայ. Եկեղեցւոյ պայքարը բոլշեւիզմի դէմ», 1951ին, 29 էջ: Ասոնցմէ զատ Կաճառը հրատարակած է 35տետրակներ՝ բազմագրուած, եօթը Գրացուցակ, ինչպէս նաեւ չորս զեկուցումներ:

Կաճառին վերջին հրատարակութիւնն է «Քոքէժիըն Րըվիու» (Կովկասեան պարբերաթերթ), որ այս օրերս լոյս տեսաւ Միւնիխի մէջ:

Մաքուր եւ խնամուած տպագրութեամբ, 235 էջնոց ստուարածաւալ հատոր մըն է այս հրատարակութիւնը, որուն խմբագրական մարմնին մաս կը կազմեն Ս. Թորոսեան, Ռ. Արսենիցէ (վրացի), Բ. Բայտուկան եւ Ռամազան Թրահօ (Հիւս. Կովկասցի) եւ Ճէյհուն Հաճիբէյլի (Ազրբէջանցի):

Յառաջաբանին մէջ կ'ըսուի թէ Կովկասեան Պարբերաթերթին նպատակն է Արեւմուտքի ընթերցողներուն ճանչցնել Կովկասի պատմական զարգացումը, ինչպէս նաեւ ներկայ քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կառուցուածքը:

Առաջին նիւթը ստորագրած է Այտէկ Նամիտոկ, չէրքէզ յայտնի քաղաքական գործիչը, որ 1939ին Փարիզի մէջ ֆրանսերէն լեզուով հրատարակած էր գիրք մը՝ «Չէրքէզներու ծագում»ին մասին:

Իր գրութիւնը՝ «Կովկաս» խորագրով, հակիրճ ուսումնասիրութիւն մըն է, ընդհանուր գաղափար մը տալու համար այդ հողամասին պատմութեան, աշխարհագրական դիրքին, ազգագրութեան, լեզուներուն եւ բաղկացուցիչ տարրերու քաղաքական ձգտումներուն մասին:

Հիւսիսային Կովկասցիներէն Պ. Կոզոկ, Վ. Ճապաղի, Ռամազան Թրահօ եւ Ի. Նատիրրոֆ ստորագրած են զանազան յօդուածներ իրենց երկրին եւ առհասարակ ամբողջ Կովկասի վերաբերեալ նիւթերու շուրջ:

Վրացիներէն Գ. Շարաշիցէ, Գ. Ուրատացէ, Մ. Լաշաուրի, Դ. Սագիրաշվիլի, Ռ. Ժորտանիա եւայլն գրած են վրացական հարցերու մասին (Վրաստանի համայնավար կուսակցութիւններ եւ ազգային հարցը, Վրաստան բոլշեւիկեան իշխանութեան տակ, վրացական ժողովրդական երաժշտութիւնը եւ իր կարեւորութիւնը եւրոպական երաժշտութեան համար, եւայլն):

Հաճիբէյլի գրած է Ազրբէջանի 1937ի մաքրագործումներուն մասին:

Հայ աշխատակիցներէն յօդուածներ ունին Ն. Բէգլար (Նաւասարդեան), Ս. Մանուկեան, ողբացեալ Ստեփան Քոչարեան եւ Ս. Թորոսեան:

Ն. Բէգլար գրած է «Մոսկուայի թրքական քաղաքականութեան մնայուն ազդակը» նիւթին վրայ, տասը էջնոց լուրջ ուսումնասիրութիւն մը, բազմաթիւ աղբիւրներու յիշատակութեամբ: Իբրեւ երկրորդ խորագիր կը յիշէ Ֆատէյեւի խօսքը թէ «Կովկասեան թերակղզին Ռուսիա կրնայ հասնիլ ուր որ պէտք տեսնէ ...»: Պատմականը կ'ընէ ռուս-թուրք յարաբերութեանց՝ 1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն մինչեւ մեր օրերը: Կ'ըսէ թէ Մոսկուայի հիմնական նպատակը կը մնայ համաշխարհային յեղափոխութիւնը եւ թէ Թուրքիոյ հանդէպ իր վարած քաղաքականութիւնն ալ ատկէ կը բխի: Ցարդ երեք փորձեր կատարուեցան: Լենին ուզեց բոլշեւիկացնել ամբողջ Թուրքիան ու չյաջողեցաւ: Երկրորդ ձեւն էր, ըստ Չիչերինի, Թուրքիան դարձնել Մոսկուայի «հաւատարիմ զինակիցը ընդդէմ աշխարհակալութեան», սակայն մասամբ միայն յաջողեցաւ: Երրորդը՝ սպառնալիքներու եւ բարեկամական հաւաստիքներու փոխն – փոխ փորձերէն վերջ՝ չէզոք Թուրքիա մը ապահովելն էր: Այժմ կանգ առած է այս վերջին ձեւին վրայ, սակայն «Խ. Միութեան պէս պետութեան մը համար վերջնական նպատակ կարելի չէ համարել չէզոք Եուկոսլաւիա մը, չէզոք Գերմանիա մը կամ չէզոք Թուրքիա մը»:

Կովկասահայ ճարտարապետ Ս. Մանուկեան գրած է երկար յօդուած մը (էջ 60 – 70) «Անդրկովկասի ճարտարապետութեան» մասին, բոլշեւիկեան վարչաձեւին տակ: Հեղինակը չորս շրջանի կը բաժնէ ճարտարապետութեան զարգացումը՝ ըստ ժամանակի եւ քաղաքական փոփոխութեանց:

Ստեփան Քոչարեան գրած է «Սովետներու ազգային քաղաքականութիւնը Հայաստանի մէջ» նիւթին շուրջ (էջ 81–92):

Յօդուածագիրը, որ անցած տարի յունիս 19ին յանկարծամահ եղաւ Փարիզի մէջ, խղճմտօրէն կը վերլուծէ խորհրդային քաղաքականութիւնը Հայաստանի մէջ, զայն բաժնելով յաջորդական երեք հանգրուաններու, — Լենինեան, Ստալինեան եւ յետ – ստալինեան:

Լենին ուզելով մէկ կողմէ բարեկամութիւն մշակել Թուրքիոյ հետ, միւս կողմէ պաշտպան երեւնալ Հայաստանի անկախութեան, պահանջեց Թրքահայաստանի պարպումը ռուս զինուորներէ եւ 1917 Դեկտ. 31ի հրովարտակով ճանչցաւ Հայաստանի անկախութեան իրաւունքը: Ետքէն ազգային փոքրամասնութիւններու ուսացման քաղաքականութիւն վարեց: Իսկ Պրեստ – Լիտովսքի դաշնագրով ուրացաւ Հայաստանի անկախութիւնը: Լենինեան քաղաքականութիւնը յանգեցաւ Հայաստանի խորհրդայնացումին, 1920 Դեկտեմբեր 2ին, երբ իրարու յաջորդեցին բռնագրաւումներ, ձերբակալութիւններ եւ սպանութիւններ: Յօդուածագիրը բազմաթիւ վկայութիւններ կը յիշէ Բորեանի երկհատոր ծանօթ գրքէն:

Այս քաղաքականութեան հետեւանքն եղաւ 1921 Փետրուար 18ի ժողովրդական պոռթկումը եւ բոլշեւիկներու վտարումը Հայաստանէն: Կը յիշէ Մոսկուայի եւ Կարսի 1921ի դաշնագիրները: Լենին պատրաստ էր զոհելու մէկ միլիոն Հայեր՝ յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան:

Մինչ Լենին միջազգային քաղաքականութեան եւ համայնավարական գաղափարախօսութեան հողերով տարուած էր, իր յաջորդը՝ Ստալին՝ իշխանատենչ բռնակալ մը եղաւ: Հայաստան խիստ ծանրակշիռ օրեր տեսաւ այն օրէն ի վեր, երբ Բերիա 1936ին Անդրկովկասի ընդհանուր կառավարիչ նշանակուեցաւ: «Մաքրագործում»ները մեծ հարուած տուին Հայաստանին:

Յետ Ստալինեան շրջանը կը շարունակէ ստալինեան ոգին: Բոլշեւիկեան տիրապետութիւնը հետզհետէ աւելի կ'ամրապնդուի Կովկասի մէջ:

Յօդուածներուն կը յաջորդէ գրախօսականներու բաժինը, ուր քննութեան կ'առնուին Կովկասի մասին լոյս տեսած զանազան հրատարակութիւններ, հին թէ նոր: Ս. Թորոսեան գրած է «Թատրոնը Խորհրդային Հայաստանի մէջ» նիւթի շուրջ: Նոյնպէս՝ «Նօթեր Հայաստանի Գործակցական Միութեանց» մասին: Այս վերջին նիւթին մասին պատմական գրութիւն մը ստորագրած է Գործակցականներու մասնագէտ պրոֆ. Վահան Տոտոմեանց:

Մահագրական բաժնին մէջ, Ս. Թորոսեան տուած է հակիրճ կենսագրութիւնները պրոֆ. Արտաշէս Աբեղեանի, Ստեփան Քոչարեանի, Տիգրան Բաղդասարեանի եւ Պրոֆ. Արսէն Տէրտէրեանի:

Գլխաւոր յօդուածներու ամփոփումը տրուած է պարբերաթերթին վերջաւորութեան՝ գերմաներէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆԻՒԹԸ՝ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻՆ ՄԷՋ

●

Ինչպէս թատրոնը, նոյնպէս շարժանկարը ունի իր դասական կտորները: Թատրոնի դասականները կարելի է տարին տասներկու ամիս ցուցադրել, վստահ ըլլալով որ սրահները պիտի լեցուին հանդիսականներով: Նոյնը չէ շարժանկարին համար, որուն դասական կտորները ժամանակ առ ժամանակ ցուցադրուելով մի միայն սիրողները (սինէֆիլ) կը հետաքրքրեն:

Նոյն պարագան՝ արդիական գործերուն մէջ: Յաջող նիւթ մը, թատրոնի մէջ ամիսներով երբեմն տարիներով կը ցուցադրուի եւ ինչ որ յատկանշական է, հանդիսականներուն մեծամասնութիւնը քանի մը անգամ կը վերադառնայ իր տեսած կտորը անգամ մը եւս տեսնելու: Այս երեւոյթը կը նկատուի մանաւանդ «ազգային թատրոն»ներու յաճախորդներուն մէջ: Շարժանկարին համար, հազուադէպ են այս պարագաները որքան ալ յաջող ըլլան անոր ցուցադրած նիւթերը:

Այս տարբերութեան պատճառը պէտք է փնտռել հետեւեալ իրողութեան մէջ. — Թատրոնի բեմը ինքնին սահմանափակ ըլլալով կը ստիպէ որ թատերագիրը կարելի եղածին չափ խտացնէ իր միտքերը: Այս պարագան կը պարտադրէ հանդիսատեսը, ոչ միայն ուշադրութեամբ հետեւիլ բեմին վրայ կատարուած գործողութեան, այլ եւ ուժ տալով իր երեւակայութեան, մասնակցիլ այն գործողութիւններուն որոնք ենթադրաբար կը կատարուին բեմէն դուրս, հակառակ նիւթին հետ իրենց ունեցած անմիջական կապին:

Օրինակի համար, բեմին վրայ պատկերացուած է սենեակ մը: Պատուհանին առջեւ կանգնած դերասան մը կը դիտէ դուրսը՝ փողոցին մէջ կատարուած դէպք մը: Որչափ ալ կատարեալ ըլլայ դերասանին խաղարկութիւնը, դժուար է հանդիսատեսին փոխանցել կատարուած դէպքին իսկական տեսիլը եթէ իր կարգին հանդիսատեսը չլարէ իր երեւակայութիւնը, մասնակցելու համար այն գործողութեանց, որոնք թէեւ բեմէն դուրս կը կատարուին, բայց բեմին վրայ ցուցադրուած պատկերներուն լրացուցիչն են:

Գալով շարժանկարին, չունի ոչ մէկ սահմանափակում, ժապաւէնին վրայ մտքի մը արտայայտութիւնը որ եւ է համադրութեան չի կարօտիր: Իր արտայայտութեան անսահման կարելիութիւններով շարժանկարը կը պարտադրէ ձեզ իր իսկ ընտրած պատկերները: Այս պատճառով իսկ աւելի դիւրին է հետեւիլ շարժանկա-

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՐՑՈՒՄԸ

(Չինական հէքեաթ)

●

— Ներեցէք համարձակութեանս... ինչո՞ւ կուլաք: Արդեօք կրնա՞մ օգնել ձեզի, հարցուց մեղմութեամբ:

— Աւա՜ղ, պատուական երիտասարդ, իմ ցաւիս դարման չկայ, աղջիկ մը ունիմ, որ նոր 17 տարու եղաւ, գեղեցիկ եւ բարի, բայց համր է ծնած օրէն ի վեր եւ ոչ ոք կրնայ բժշկել զայն:

— Մի վշտահարիք այսպէս, ըսաւ Հոանկ Սիաօ, ես Ծեր Իմաստունին քով կ'երթամ, անոր կը հարցնեմ թէ ի՞նչ պէտք է ընել ձեր դժբախտ դուստրը բժշկելու համար:

Ծերունիին օրհնութիւնները ստանալէ ետք, Հոանկ Սիաօ իր ճամբան շարունակեց:

Ճամբան երկար եւ դժուարին էր: Երեք գիրք պէտք է իր արկածները պատմելու համար: Հոանկ Սիաօ ստիպուեցաւ լեռներ մագլցիլ, չոր անապատներէ քալել, կատաղի յորձանքներ կտրել եւ անցնիլ գետերէ, այնքան լայն, որ անոնց միւս ափը կարելի չէր տեսնել... Ու հասաւ վերջապէս ծովուն եզերքը: Առանց նաւակի ինչպէ՞ս անցնիլ միւս եզերքը: Հոանկ Սիաօ սկսաւ տխրիլ, բայց յանկարծ նշմարեց խոշոր, սեւ կրեայ մը որ կը ծփար ալիքներուն վրայ:

— Անտարակոյս, ըսաւ կրիան, ծովուն միւս եզերքը երթալ կ'ուզես: Կրնամ օգնել քեզի, միւս կողմը անցնելու, բայց ատոր փոխարէն պէտք է որ ծառայութիւն մը ընես ինծի: Կ'ուզեմ որ հարցնես Ծեր Իմաստունին, որ աշխարհի ծայրը կը բնակի, թէ ինչո՞ւ ես այսպէս դատապարտուած եմ յաւիտենապէս ալիքներուն վրայ ծփալու, առանց երբեք կարենալու դէպի յատակը խորասուզուիլ: Դարերէ ի վեր այսպէս կը լողամ, ալ շատ յոգնած եմ եւ այնքան պիտի ուզէի իջնել եւ հանգչիլ յատակի գաղջ տիղմին մէջ:

Հոանկ Սիաօ խոստացաւ: Կրիան զայն իր կռնակը առաւ եւ երկուքը մէկ սկսան նաւարկել ծովուն վրայ: Ճամբորդութիւնը ամբողջ գիշերը տեւեց եւ յաջորդ առաւօտուն, Հոանկ Սիաօ նշմարեց ծովեզերքին վրայ աւազուտ տարածութիւն մը եւ տնակ մը: Ծեր Իմաստունը հոդ կը բնակէ եւ այդ տնակը աշխարհի ծայրն էր:

Առջեւը ծովը կը տարածուէր, իսկ ետեւը, անծայրածիր երկինքը, ուր ամէն իրիկուն արեւը մարը կը մտնէր: Հոանկ Սիաօ քաջաբար ներս մտաւ:

Ծեր Իմաստունը նստած էր սեւ փայտէ թիկնաթոռի մը մէջ եւ իր դէմքը կը փայլէր ոսկիէ սկաւառակի մը պէս: Հոանկ Սիաօ ծունկի եկաւ եւ ինն անգամ ճակատը գետինը զարկաւ, ինչպէս սովորութիւն է ընել մեծամեծներուն հանդէպ:

— Ի՞նչ բան քեզ հոս բերաւ, հարցուց Ծեր Իմաստունը: Ցարգելի՞ է եւ կ'արժէ՞ր որ այս երկար ճամբորդութիւնը կատարէիր:

— Եկայ որ հարցում մը ընեմ, որմէ կախում ունի կեանքս եւ երջանկութիւնս, պատասխանեց երիտասարդը: Բայց ճամբուս ընթացքին հանդիպեցայ մարդոց, որոնք նոյնպէս մեծ պէտք ունին ձեր օգնութեան: Խոնարհաբար կը խնդրեմ ինծի թոյլ տալ, որ չորս հարցում ընեմ ձեզի:

— Երեք հարցումէն աւելիին երբեք չեմ պատասխանած մինչեւ հիմա: Քեզի ալ երեք պատասխան պիտի տամ, բայց ոչ աւելի:

Հոանկ Սիաօ գետին նստաւ եւ սկսաւ մտածել: Մտատանջ եւ տխուր էր: Չորս խորհուրդի պէտք ունէր: Ինչպէ՞ս ընէր: Ո՞ր մէկ հարցումը զոհելու էր:

Ծեր Իմաստունը համբերութեամբ կը սպասէր, իսկ Հոանկ Սիաօ այսպէս կը մտածէր, «Քաղաքին բնակիչները իսկապէս պէտք ունին իրենց պարիսպին եւ իմ վրաս վստահութիւն ունեցան ... Համր աղջկան հայրը ինծմէ բան չխնդրեց, ես էի որ առաջարկեցի իրեն օգնել... իսկ առանց կրիային ինչպէ՛ս պիտի հասնէի այստեղ...

Հոանկ – Սիաօ երկար հառաչանք մը արձակեց եւ որոշումը տուաւ: Ծեր – Իմաստունին ուղղեց երեք հարցումներ, զորս իբրեւ պարտականութիւն իր վրայ առած էր, այսինքն քաղաքացիներուն հարցումը, ծերունիինը եւ կրիայինը, ոչինչ ըսաւ ինքն իրեն համար:

Ծեր – Իմաստունը խօսեցաւ եւ ահաւոր էին իր խօսքերը.

—« Երբ մէկը կը պահէ բան մը որ իրեն չի պատկանիր, մինչ ուրիշ մը պէտք ունի այդ բանին, աշխարհի ներդաշնակութիւնը կը խանգարուի եւ ատկէ նեղութիւններ յառաջ կուգան ամէնուն համար:

(2) Թարգմ. ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՕԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԵՐԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

●

Իրաքի Հայերը կեդրոնացած են Պաղտատ, Պասրա, Մուսուլ, Քէրքուք, Զախօ եւ Հապպանիյէի մէջ, փոքր եւ աննշան թիւով Հայեր կան Սիւլէյմանիյէ, Տըհոք, Հաւրէզք, Շախլավա :

Պաղտատի մէջ Հայ Առաքելական համայնքը ունի Մէյտան թաղին մէջ եկեղեցի մը, որ քանի մը հարիւր տարուան հնութիւն ունի, եւ իբր ուխտատեղի միայն կը ծառայէ, որովհետեւ հոն ժամերգութիւն կը կատարուի տարին միայն մէկ անգամ: Եկեղեցին շինուած է 1852ին : Շէնքը հինցած ըլլալով, մօտեցին նոր մը շինել, որուն հիմնարկէքը դրաւ Ռուբէն եպիսկ. Մանասեան, 1954 Նոյ. 28ին: Շէնքը կը կառուցուի Պեթոնէ Անթիլիասի Մայր Տաճարի ձեւով : Եկեղեցիին յատակագիծը պատրաստած է Լիբանանահայ ճարտարապետ Պրուսացի Մարտիրոս Ալթունեան :

Ազգ. Սվաճեան վարժարանին շէնքն ալ խարխլած ըլլալով, քանդեցին եւ Ազգ. Իշխանութիւնը ձեռնարկեց նոր եւ բազմայարկ շէնքի մը կառուցման, որ պիտի ունենայ մթերանոց, խանութներ եւ դրասենեակներ: Այս նոր շէնքը կը գտնուի առեւտրական կեդրոնին մէջ, եւ յոյս կայ որ մեծ հասոյթ ապահովէ Ազգ. Իշխանութեան :

Պաղտատի մէջ Հայերը ունին երեք դպրոցներ: Ամէնէն մեծն է Ազգ. Թարգմանչաց եւ Սվաճեան Միացեալ վարժարանը, որ ունի մօտ հազար աշակերտ (մանչ եւ աղջիկ), մանկապարտէզ, նախակրթարան, միջնակարգ եւ բարձրագոյն բաժիններով :

Այս տարուան սկիզբը տնօրէնի պաշտօնի կոչուեցաւ Պ. Գալուստ Սիւրմէնեան, բնիկ Երզնկացի եւ հեղինակ « Երզնկա » ստուար հատորին :

Կրթական Յանձնախումբին ատենապետն է բժիշկ Մարաշցի Տոքթ. Գր. Աստարճեան, հեղինակ արաբերէն երկու գիրքերու, նուիրուած հայ պատմութեան եւ գրականութեան: Տոքթ. Աստարճեան մեկենասն է նաեւ Գարեգին Ա. կաթողիկոսի «Երզնկայի Մանրանկարչական դպրոցը» գործին: Ան մանրադիտակ մը նուիրեց բարձրագոյն դասարաններու տարրալուծարանին : Կրթ. Յանձնախումբին մէջ են նաեւ տոքթ. Հայրէթ Միքայէլեան եւ Տոքթ. Հրանդ Իզմիրլեան :

Դպրոցը կը գտնուի Կրթ. Նախարարութեան անմիջական հսկողութեան տակ : Իբրեւ լեզու կ'աւանդուին հայերէն, անգլերէն, նաեւ ազգ. պատմութիւն, եւ կրօն, մնացեալ բոլոր դասերը արաբերէն կ'աւանդուին: Զորս տարիէ ի վեր հայերէնի դասերը ձեռնհասօրէն կ'աւանդէ Ճեմարանի անդրանիկ շրջանաւարտներէն Պ. Կարապետ Թաթուլեան: Տիկիններ Լ. Սիմոնեանի, Ս. Աչճեանի, Հ. Գամպէրեանի օգնութեամբ Պ. Կ. Թաթուլեան կ'աշխատի լաւ հիմերու վրայ դնել մայրենի լեզուին ուսուցումը : Երուսաղէմի Ժառանգաւորացէն Պ. Կ. Յարութիւնեան կ'աւանդէ հայերէն, կրօն եւ Հայոց պատմութիւն: Միւս ուսուցիչները տեղացիներ են :

Ազգ. Միացեալ վարժարանի երկյարկանի շէնքը ունի լուսաւոր եւ օդասուն սենեակներ : Այս տարի հիմնուած տարրալուծարանին համար գնուեցան գործիքներ, ապակիէ խողովակներ, ձագարներ, որոնց մէկ մասը նուիրեց դեղագործ Արամ Տիւզեան :

Դպրոցը ունի պզտիկ գրադարան մը : Մեծապէս փափաքելի է որ հեղինակները, հրատարակիչները թերթեր եւ գիրքեր նուիրեն :

Ամէն ուրբաթ առաւօտ, արարողութիւն կը կատարուի ի պատիւ իրաքեան դրօշին, որուն ուղղուած հայերէն եւ արաբերէն արտասանութիւններ կ'ըլլան : Դեկտ. 2ին ներկայ եղաւ Թագաւորին ատամնաբոյժը Տոքթ. Վարդան Ալիքսանդրեան, որ յորդոր կարդաց աշակերտներուն: Դեկտեմբեր 31ին, հազարէ աւելի աշակերտուհիներ ներկայ եղան Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին :

Մշակութային ձեռնարկներ եւս անպակաս են: Անցեալ տարի խօսեցաւ Տոքթ. Բաբգէն Փափազեան Եղիշէ Չարենցի մասին: Երաժշտագէտ Բ. Կանաչեան համերգ տուաւ ի նպաստ Հայ Կարօտելոց Խնամակալութեան: Անցեալ տարի Պաղտատ այցելեց Կիլիկիոյ Կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ. Բարոյեան: Դէպի Մ. Նահանգները իր ճամբուն վրայ, Պաղտատէն անցաւ Բաբգէն վրդ. Վարժապետեան 1955, Նոյ. 2ին:

Դեկտեմբեր 28ին Պէյրութէն Պաղտատ եկան հայ արուեստագէտներու հինգ հոգիէ բաղկացած խումբ մը, գլխաւորութեամբ Թենոր – Ջութակահար եւ խմբավար տոքթ. Էլմաճեանի, որ ներկայ եղաւ եկեղեցին և երգեց «Սուրբ, Սուրբ»ը եւն:

Անցեալ տարի Իրաքի Թագաւորը համայնք քաղաքին արեւելեան կողմը, Հապպիէյի մօտ, իր ընդարձակ մէկ հողը աժան գինով ծախեց Հայերուն : Յատուկ Յանձնախումբին անունով Մխիթար Յովհ. Սէմէրճեան հողը ամբողջութեամբ ծախեց համայնքին: Մեծ մասով հայ ընտանիքներ օգտուեցան: Պիտի շինուի նոր գիւղ մը, Ֆայսալիէ անունով, որ պիտի ունենայ իր եկեղեցին, դպրոցը, գրադարան-ակումբը, մարզարանը եւ գերեզմանոցը :

Պաղտատի քահանաներն են Գրիգոր Ա. քհնյ. Տէր Յակոբեան, Արշաւիր քհնյ. Սէվտալեան, Խաչատուր Ա. քհնյ. Դարմանեան, Սուքիաս քհնյ. Պօղոսեան, Արշէն քհնյ. Աշըգեան .

Առաջնորդ Զգօն Ծ. Վ. Յակոբեան, որ Միլան կը գտնուէր երեք տարիէ ի վեր, Պաղտատ եկաւ վերջապէս: Կ'ըսեն թէ պիտի վերադառնայ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԻՐՔԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

*

Անգարայի Ազգ. Ժողովի Յունուար 24ի նիստին մէջ, արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պարզեց Թուրքիոյ դիրքը Կիպրոսի մասին: Նախ ըսաւ թէ Թուրքիա եւ Անգլիա համամիտ են այս հարցին մէջ: Յետոյ շարունակեց .

— Եթէ կղզիէն ներս ինքնավարութեան դրութիւնը հաստատուի, պէտք է որ Թուրք փոքրամասնութիւնը համահաւասար իրաւունքներ վայելէ միւս փոքրամասնութեանց հետ :

Ապա նախարարը յայտնեց , թէ Թուրքիա կը վերապահէ իր նախկին տեսակէտը: Հաղորդեց նաեւ թէ Յունաստան հրաժարած է Սելանիկի դատավարութենէն:

Նոյն հարցին առթիւ նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Անատոլուի գործակալութեան .

— Վերջերս Կիպրոսի ընդհ. կառավարիչ Սըր Ճոն Հարտինկ յաճախակի շփումներ ունեցաւ Մակարիոսի հետ եւ յետոյ մեկնեցաւ Լոնտոն, ուր վարչապետին ու պատկան նախարարութեանց տեղեկագրեց իր շփումներուն արդիւնքը : Մեր մամուլը օրը օրին եւ ուշի ուշով հետեւեցաւ դէպքերու ընթացքին: Կը տեսնուի սակայն, թէ կարգ մը լուրեր, զրոյցներ ու յայտարարութիւններ իրաւամբ կը պղտորեն միտքերը :

Այս պատճառաւ, անհրաժեշտ կը գտնեմ լուսաբանել հանրային կարծիքը խնդրի մը առնչութեամբ, որ Թուրքիոյ համար առաջնակարգ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ .

Ա.— Մեր կառավարութիւնը, Կիպրոսի հարցով կը հետաքրքրուի եւ այս մասին տեւապէս շփման մէջ է անգլ. կառավարութեան հետ :

Բ.— Ինչպէս ծանօթ է , Հելլէն կառավարութիւնն ու Մակարիոս պահանջած էին Կիպրոսը կցել Յունաստանի եւ այս նպատակով կարգ մը միջոցներու դիմած էին: Այսպէս, անոնք փարելով այն ըսկզբունքին, թէ «ժողովուրդները իրենք պէտք է վճռեն իրենց ճակատագիրը» պահանջեցին անոր կիրարկումը նաեւ Կիպրոսի մէջ:

Գալով Անգլիացիներուն, անոնք Լոնտոնի խորհրդաժողովի ընթացքին եւ աւելի վերջ խորհրդարանի մէջ յայտնեցին եւ յայտարարեցին, թէ այս սկզբունքը կարելի չէ գործադրել Կիպրոսի մէջ, հակառակ անոր որ կ'ընդունին այդ սկզբունքին ճշդրտութիւնը: Այս սկզբունքին գործադրման եւ առաջարկին իրականացման համար անհրաժեշտ են կարգ մը պայմաններ, որոնց գոյացումն ու ստեղծումը Անգլիոյ իսկ կամքէն անկախ են :

Գալով Թուրքիոյ տեսակէտին. — Ինչպէս որ ՄԱԿի 1954ի Ընդհ. Ժողովին եւ անցեալ Սեպտեմբերին ալ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մէջ փաստացի կերպով հաստատուեցաւ, մեր կառավարութիւնը կ'ընդունի միջազգային նման սկզբունքի մը իրաւացիութիւնը : Սակայն այս սկզբունքը կարելի չէ կիրարկել աշխարհի ուեւէ մէկ շրջանին մէջ, ինչպէս՝ Կիպրոսի: Այս համոզումը կը յենու կարգ մը անհերքելի իրողութիւններու վրայ, իրաւական, աշխարհագրական եւ պատմական, եւ հաստատուած է բազմաթիւ օրինակներով :

ԼԻՈՆԻ 38ՐԴ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Արդէն իսկ աշխատանքի ձեռնարկած են Լիոնի տօնավաճառին վարչական զանազան սպասարկութիւնները, պատրաստելու համար 38րդ տօնավաճառը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 7–16:

Այս տարի կարգ մը փոփոխութիւններ կատարուած են: Մեքենագիտական ցուցադրութիւնները պիտի դրուին այն տաղաւարին մէջ, զոր անցեալ տարի կը գրաւէին Խ. Միութիւնը եւ Չինաստան:

Փարիզ – Ֆուար դը Լիոն օդային գիծը, որ 1954ին բացուեցաւ, դարձեալ պիտի բանի: Առտուան ժամը 8ին պիտի մեկնի Օրլիէն եւ պիտի վերադառնայ գիշերը ժամը 21ին: Այս երթեւեկը չորս անգամ պիտի կատարուի «Վիքաունթի»ի մը միջոցով, որ 47 տեղ ունի :

Այս տարուան ամէնէն մեծ նորութիւնը պիտի կազմեն օդային երեք մասնաւոր սպասարկութիւնները դէպի Լիոնի տօնավաճառը:— (1) Պոռտօ : Թուլուզ – Լիոն (28 հոգի) ապրիլ 10ին, երեքշաբթի, գիշերը վերադարձով, (2) Լոնտոն – Լիոն Ապրիլ 11ին, չորեքշաբթի ժամը 21·45ին վերադարձ յաջորդ օրը, հինգշաբթի 12ին, (3) Միլան – Լիոն ուրբաթ, ապրիլ 13, վերադարձ յաջորդ օրը :

Այն գնորդները, որոնք պիտի դիմեն տօնավաճառին Բնակարանի Սպասարկութեան, Փեռաշ կայարանը (հեռ. Ֆրանքլէն 51–10), պիտի կրնան ընտրել բնակարան Լիոնի կամ մեծ արուարձաններուն, եւ կամ Էքս լէ Պէնի մէջ: Այս հաճելի վայրին մէջ առաջնակարգ Պանդոկ – Պալատ մը վերապահուած է տօնավաճառի գնորդներուն: Սենեակներուն գինը՝ 2300 – 2900 ֆր. հանգստաւէտ պայմաններով, (փոխադրութիւնը, ճաշը, գիշերել եւ նախաճաշ):

Դէպի Էքս երթալու համար ամէն իրիկուն երկու օթոքարներ պիտի մեկնին . առաջինը ժամը 19ին Լիոն – Ֆուար կայարանէն, երկրորդը ժամը 24ին Լիոն – Փեռաշէն, դադար առնելով Լիոն – Պրոթոյի մէջ: Էքս լէ Պէնի մէջ Տօնավաճառին մէկ Ակումբը զեղչուած գիներով ըմպելի պիտի հրամցնէ եւ «պրիճ»ի մըրցումներ պիտի կազմակերպէ :

Առաւօտուն «օթորայ» մը պիտի մեկնի Էքս լէ Պէնէն ժամը 7·45ին եւ Լիոն պիտի հասնի ժամը 9·20ին: Ուրիշ մը որ 9·40ին պիտի մեկնի, պիտի հասնի Լիոն–Ֆուար ժամը 11ին, եւ ժամը 11·07ին Լիոն Փեռաշ :

Այս նպաստաւոր ձեւը պիտի մղէ բազմաթիւ գնորդներ, որպէսզի իրենց բնակարանը ընտրեն Էքս Լէ Պէնի մէջ :

րին մէջ ցուցադրուած նիւթին քան թատրոնին :

Հակառակ իր արտայայտութեան բացառիկ միջոցներուն, շարժանկարը՝ աւելի քան թատրոնը, կը տառապի նիւթի սովէն : Շարժանկարի մասնագէտները, օգտուելով այս գիւտին առաւելութիւններէն, գրեթէ սպառեցին բոլոր այն գաղափարները զոր կրնար յղանալ ուղեղը : Այսպէս, Հին եւ Նոր Կտակարանները քամուեցան ամերիկեան շարժանկարի արտադրութեանց մէջ: Գալով Ֆրանսական եռանկիւնին (ամուսինը, կինը եւ սիրահարը) պատառները մաշեցուցին գլխուպտոյտ տալու աստիճան: Մարդակեր Ափրիկէն ալ գաղտնիք չունի մեզի համար : Հիւսիսային եւ հարաւային բեւեռները ատենէ մը ի վեր կը սառեցնեն մութ սըրահները: Ժիւլ Վերնի «Ֆիքսիոն»նիւթերը երէկ կրնային հետաքրքրել մեզ, մինչ այսօր՝ իրականութիւնը ետ ձգած է պատրանքները: Կարելի է երկարել այս ցանկը որուն տխուր պատկերը սկսած է լրջօրէն մտատանջել շարժանկարի աշխարհը: Իտալիան կը ձգտի նորութիւններ մտցնել, որոնց մասին առանձին պիտի խօսինք: Աւանդական Անգլիան կը շարունակէ «սեւ զուարթամտութեամբ» լեցուն, նիւթեր արտադրել:

Յեղափոխական Ռուսիան շարժանկարը կը շփոթէ նախակրթարանի դրատախտակին հետ: Պէտք է ըսել որ նիւթի այս տագնապը դիմագրաւելու համար, շատ մը միջոցներ ձեռք կ'առնուին :

Այս միջոցներուն գլխաւորը, «Աստղեր (վըտէթ) արտադրելուն մէջ կը կայանայ: Անոնց շնորհիւ, շարժանկարի դրամատէրները կը կարծեն ծածկել ժապաւէններու մէջ ցուցադրուած նիւթերուն ակներեւ աղքատութիւնը: Կը կատարուին նաեւ «թէքնիք» բարելաւումներ, որոնց շնորհիւ պատկերները կը գեղեցկանան կամ կ'ընդարձակուին :

Հակառակ այս կարգադրութեանց, նիւթին սպառումը օրէ օր կը պակսեցնէ շարժանկարին կախարդական ուժը :

Ահա այս տագնապին դէմ է որ խելական արուեստագէտներ կը փորձեն թումբ կանգնել : Ի՞նչպէս :

ԱՌԻԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (125)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Էնվէր փաշայէ նամակ առած եւ պատասխանած էր: Անկէ զատ ուրիշի մը հետ թղթակցութիւն չեմ ունեցած, բայց տեղեկացած էի թէ Պաթումի մէջ Իթթիհատականներ հաւաքուեր եւ ծրագիր մը կազմեր են: Ես տեսած եմ այդ ծրագիրը Իթթիհատի կնիքովը, որուն վրայ գրըուած էր «Ժողովրդային Խորհուրդներու Ծրագիր»: (Հողք Շուրալար փրօկրամը) :

— Իզմիրի մահափորձին շուրջ ի՞նչ տեղեկութիւն ունիք:

— Բոլորովին անտեղեակ էի Իզմիրի մահափորձէն: Ճիշդ է, երբեմն կը տեսակցէի Ապտիւլգատիրի հետ, բայց ան ծածկամիտ մէկն էր, կարելի չէր հասկնալ իր գաղափարը: Շարունակ կ'երթայի Գարա Քէմալի գրասենեակը, կ'ընդունիմ, բայց միտքիս անկիւնէն իսկ չէր անցներ թէ՝ ան մահափորձ կրնայ սարքել: Մահափորձի լուրը Ուրբաթ կարդացի թերթերու մէջ, օր մը ետք Գարա Քէմալի գրասենեակը գացի եւ ան ըսաւ .

— Ըլլայ թէ մեզմէ ալ կասկածին: Թէրաքքըփէրվէրներուն հետ որեւէ կապ ունեցած չեմ, Գարա Քէմալ ալ հաւատք չունէր եւ կը խորհէր թէ այդ կուսակցութեան մեծամեծները պիտի չկրնան համերաշխութիւն մը ստեղծել իրենց միջեւ եւ ըստ այնմ գործել: Իր այս խօսքերէն այնպէս հետեւցուցած էի թէ չէր կրցած համաձայնութիւն մը յանգիլ Շիւքրիւի, Ճանպոլաթի եւ ընկերներուն հետ: Այնպէս որ ինծի անհասկնալի կը թուի Գարա Քէմալի տեսակցութիւնը մահափորձի խնդրին շուրջ, Շիւքրիւի եւ ուրիշներուն հետ:

Նախագահ.— Դէպքերը այն համոզումը կու տան թէ դուք եւս մասնակցած էք:

— Այդպիսի ենթադրութիւն մը իսկ անպատեհ կը գտնեմ:

Դատարանի անդամներէն Րէշիտ Կալըպ.— Ոչ, Հիլմի պէյ, դուք շատ մը բաներ գիտէք ու չէք ըսեր: Կ'ըսէք թէ Գարա Քեմալ ձեր ամենամտերիմ բարեկամն էր եւ բան մը չէր ծածկեր ձեզմէ, ձեր խօսքերն են ասոնք: Ինչպէ՞ս լուռ կը մնաք գաղտնի ձեռնարկներուն, գումարուած ժողովներուն մասին: Ամէն ինչ գիտէք ու կը ծածկէք մեզմէ:

Հիլմի պէյ.— Կը կրկնեմ, մահափորձի լուրը թերթերէն տեղեկացայ, անկէ առաջ ալ բանէ մը տեղեկութիւն չունէի

Հակառակ Հիլմի պէյի այս վճռական պաշտպանութեան, Ատեանին համոզումը այն էր թէ ինք կատարելապէս տեղեակ էր մահափորձէն եւ «գաղտնի քոմիթէ»ին խմբագրած ծրագրէն: Հիլմիի թուղթերուն մէջէն գտնուած էր յուշատետր, ուր գրած էր ի միջի այլոց. —«Փառք Աստուծոյ, այս գործին մէջէն գլուխս փրկեցի, անգամ մըն ալ պէտք չէ գրաւիլ այսպիսի գործերով»:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթենը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնանկ եղած են Վրաստանի փոխ-վարչապետը՝ Մամաչելի, ինչպէս եւ ճարտարագործութեան, հողագործութեան եւ շինութեանց նախարարները, Գերագոյն Խորհուրդին մէկ անդամը եւ Պետական Ծրագրի յանձնաժողովին նախագահը:

ԻՐԱՔԻ մաքսատան պաշտօնեաները մերժեցին եգիպտական դեսպանատան գործակատարին յանձնել կարգ մը կապոցներ որոնք հասած էին դիւանագիտական սուրհանդակով: Գործակատարը հակառակած ըլլալով անոնց քննութեան, կապոցները վար դրուեցան առժամաբար:

ՊԱՂՏԱՏԻ ՈՒԽՏԻՆ զինուորական մասնագէտները լրացուցին իրենց աշխատանքը որ սկսած էր երկու շաբաթ առաջ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ մասնաւորապէս քննեցին զինակից երկիրներու զօրաշարժի ծրագիրները: Յանձնաժողովին յաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ Թեհրանի մէջ, յառաջիկայ ապրիլին:

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Չու Ան Լէ, ճառ մը խօսելով քաղաքական խորհրդակցութեան մը առթիւ, յայտարարեց,— Չինաստան առանց վերապահութեան կ'ողջունէ մառեշալ Բուլկանինի առաջարկը: Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն յարաբերութեանց բարւոքումը սերտ կապ ունի աշխարհի խաղաղութեան հետ: Խ. Միութեան առաջարկը բոլորովին կը համապատասխանէ ամբողջ աշխարհի ժողովուրդներու մեծամասնութեան ստիպողական պահանջին եւ չի կրնար մէկզի դրուիլ քմահաճ մերժումով մը»: Ֆորմոզայի մասին ալ խօսելով, թելադրեց բոլոր Չինացիներուն պատրաստուիլ անոր ազատագրութեան համար: «Մենք խաղաղութիւն կ'ուզենք, բայց եթէ միջազգային յարձակողական խմբակցութիւնը պատերազմ պարտադրէ, մենք չենք վախնար»:

ԿԻՊՐՈՍԻ Պաֆոս քաղաքին մէջ ցոյց մը սարքուած ըլլալով, անգլ. զօրքը արտասուաբեր կազ գործածեց առաջնորդարանին դէմ ուր ապաստանած էին ուսանողները: Ցուցարարները տանիք բարձրացած էին եւ ամէն տեսակ առարկաներ կը նետէին զինուորներուն վրայ: Անգլ. զինուորները ստիպուեցան շէնքն ի վեր մագլցիլ եւ մէկ մէկ ձերբակալել ցուցարարները: Ուրիշ թաղի մը մէջ ալ հարիւրաւոր ցուցարարներ քարկոծեցին անգլ. զօրքը: — Մահուան դատապարտուեցաւ 22 տարեկան Յոյն մը, Անդրէաս Տիմիթրու որ վիրաւորած էր անգլիացի զինուոր մը: Երկրորդ մահապատիժն է այս, բացառիկ օրէնքի հրատարակութենէն ի վեր:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բանակին կազմութեան առթիւ, ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ տասը հազար հոգինոց օդազօրք պիտի կազմակերպուի, «որեւէ դեր կատարելու համար»: Գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ դառնել թշնամի նշանակէտներ՝ յառաջացեալ դիրքերու մէջ: Այդ ուժը պիտի կազմակերպուի այս տարի, մասնագէտ սպաներու միջոցաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍ հասաւ Միջազգային Դրամատան տնօրէնը, խորհրդակցելու համար Ասուանի ամբարտակին շինութեան մասին: Դրամատունը երկու հարիւր միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի բանայ, բայց Եգիպտոսի վարչապետը կը մերժէ կարգ մը պայմաններ, իբրեւ միջամտութիւն ներքին գործերու:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, խոստովանեցաւ թէ սխալած է երկիրը լեզուական շրջաններու բաժնել փորձելով: Այս ձեռնարկը տեղի տուաւ արիւնալի ընդհարումներու: Վարչապետը ազդարարեց թէ վերջին երեք շաբաթներու խռովութիւնները ծանր հարուած մը եղան եւ կ'արատաւորեն Հնդկաստանի անունը:

ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ խուճապի մատնուեցան Պալթիմորի մէկ շէնքին մէջ (Մ. Նահանգներ), ուր ժողով մը տեղի կ'ունենար: Տասը հոգի մեռան, նոյնքան ալ անհետացան: Վիրաւորներուն թիւը 200ը կ'անցնի:

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՀՌՈՄԻ քաղաքապետները հանդիսաւոր ցոյց մը կատարեցին Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ, ուխտելով զարկ տալ երկու քաղաքապետութեանց գործակցութեան, փոխանակութեան եւ բնակիչներու եղբայրակցութեան:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կ.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Ժաքէ վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Խըտըշեանի (Վիլմոմպլը):

ՀՐԱՒԷՐ ԱՏԱՓԱԶԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակցական կարեւոր խնդրոյ մը մասին, կարծիքի փոխանակութեան համար, հաւաքոյթ մը որոշուած է, յառաջիկայ կիրակի, 5 փետրուար, ժամը 16-ին, Լը Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ, մեթրօ Քատէ ճիշդ դիմացը:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այր թէ կին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սրահը: դասախօս Պ. Յակոբ Նազարեան, նիւթը՝ «Հայրենիքը, Սփիւռքը եւ Իրերօգնութեան անհրաժեշտութիւնը»:

Նաեւ պիտի լսուին նոր եկած երգապնակներ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի փետրուար մէկին, Չորեքշաբթի ժամը 18ին, Ռեժան սրճարանին վերնայարկը: Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

« ԳՈՅԱՄԱՐՏ » ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ

Ստացողներէն կը խնդրուի դրամները ղրկել հետեւեալ հասցէին.—

M. Djanikian Garabed, 2, Rue Nuvolone
St. Jérôme, Marseille (B. du R.)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Հայկազեան վարժարանի հայերէնի գիշերային դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն ուրբաթ երեկոյ ժամը 7էն 10:

Մուտքը ազատ է հայ երիտասարդութեան համար:

Կը դասաւանդէ Տիկին ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ:

Այս բացառիկ պատեհութենէն պէտք է օգտուին մասնաւորաբար այն աշակերտները որոնք կ'ուզեն հայերէնով մասնակցիլ Պաշոյի քննութեանց:

ՄԱՅԻՍ 28Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 26ին, Զ. քաղաքապետարանին սրահը:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ:

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նուագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը:

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Այրի Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ղազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆիլիպ Փիլիպպոսեան եւ զաւակը, Տիկին Մարիյա Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Առաքել Փալանճեան եւ զաւակը, Տիկին Արաքսի Արծրունի եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Հրանդ Հէքիմեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Պասկեան, Լուսպարոնեան, Յովնանեան, Տէօվլէթեան եւ Խըտըշեան ընտանիքները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 28 Յունուար, 67 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 10ին:

Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 7 ռիւ տիւ Քաֆիքէն Սուայէ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փրէ Սէն Ժեռվէի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ ընդունիլ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, 26 ՓԵՏՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 15.30ԻՆ

Կը ներկայացուին՝

Ա. մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն:

Բ. Մաս.— Փիէրթա Ներայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար:

Գ. Մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար:

26, Rue Troyon, Sèvres

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր Խաչուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ 3 Փետր., ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ:

Նիւթը՝ Հայերը Ֆրանսայի մէջ՝ սկիզբէն մինչեւ 17րդ դարու վերջը:

Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հայերէն: Մուտքը ազատ է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Un bon tourneur — outilleur — connaissant découpage et emboutissage.

Դիմել ժամը 9էն առաջ:

M. E. H. 13, Rue du Soleil, Paris
MEN. 41 - 67.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Մարտիկներու Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կու տայ Թավէրն տէ 3 Տօֆէնի սրահին մէջ, պատուական նախագահութեամբ նահանգապետ Պ. ՖՐԱՆՍԻՍ ՌԱՈՒԼԻ, զօր. ՎԱԼԷԹ ՏՕԶԻԱ եւ քաղաքապետ ՏՈՔԹ. ՄԱՐԹԷՆԻ:

Նախագահութեամբ Պ. ԼԻՒՍԻԷՆ ՊԱՐԷԻ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր. Տողրամաճեան (երգ), Տիկիններ Սոնիա եւ Նատիա (Կովկասեան պար):

Նուագախումբ ԺԱՔԻ ԼԸ ՊՕԱԼ:

Տոմսակները ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամներուն կամ Քաֆէ Փոկրէ, Փլաս Նօթր Տամ:

Մուտք 300 ֆրանք:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Մանկապարտիզպանուհի մը, Տիկին Նազարեան, որ երկար տարիներ պաշտօնավարած է Սուրիոյ հայ դպրոցներուն մէջ, պատրաստ է պաշտօնավարելու որ եւ է հայկական դպրոցի մէջ:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Պ. Արամ Պետիկեանի՝

7, Rue Berlioz, Marseille

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ յարկաբաժին մը, երեք սենեակ, մուտք, խոհանոց, W. C.

Դիմել՝ Պ. Ժէորժիատիս՝

25, Rue Victor Massé, Métro Pigalle

5րդ յարկ, աջ կողմը:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 2 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • JEUDI 2 FEVRIER 1956

32րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7893 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3304

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԺԳՈՅՆ ԵՒ ՄԻՕՐԻՆԱԿ

•

Տարուան առաջին ամիսը անցաւ առանց որ եւ է նորութիւն բերելու մեր հանրային կեանքին մէջ: Ոչ Փարիզէն, ոչ ալ Գաւառէն:

Նոյն իսկ չունեցանք վիճակագրական տեղեկութիւններ 1955ի մասին, իմանալու համար գաղութին իրական կացութիւնը,— ազգային, տնտեսական եւ ընկերային:

Ձայն մը լսուեցաւ Սէն Շամոնէն, լալկան տրամադրութեամբ: Հատ մըն ալ ձեռքի տակ ունինք, նոյն շրջանէն:

Անշուշտ հարեւանցի տեղեկութիւնները բաւական չեն, գաղափար մը կազմելու համար օրուան պահանջներու մասին:

Այս համատարած թմրութեան մէջ, կը լսուին միայն բաղձանքներ, ինչպէս եւ պարբերական հանդէսներու եւ խնջոյքներու աղմուկը:

Եթէ դուրսէն այցելու մը տեսնէ, պիտի կարծէ թէ ամէն բան կարգին է:

Մինչդեռ, հազիւ տեղ-քայլ մը կը կատարուի, սկսելով Փարիզէն:

Երբեք այսքան չեշտուած չէր եղածով գոհանալու, եղածը մաշեցնելու հոգեբանութիւնը:

Մասնակի ճիգերը չեն կրնար հերքել անողոք իրականութիւնը:

Ո՞ւր է այն մղիչ ուժը, որ ճամբայ պիտի բանայ նոր գործունէութեան մը, աշխուժացնելով գաղութին հանրային եւ ընկերային կեանքը:

Քանիցս բացատրեցինք եւ ստիպուած ենք միշտ յիշեցնել,— իւրաքանչիւր հայաշատ կեդրոն ինքն իր մէջ ամփոփուած, ինքն իրմով կը զբաղի:

Երեւոյթը բարենշան պիտի ըլլար, իբրեւ տեղական ինքնավարութիւն, եթէ իրական գործունէութիւնը չշփոթէին մեկուսացման հետ:

Փարիզը ինքն իր գլխուն: Միջին Ֆրանսայէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը՝ նոյնպէս: Իսկ բազմաթիւ համրանքներ ամէն կապէ կտրուած:

Զանազան Միութիւններ ալ նոյն տժգոյն պատկերը կը ներկայացնեն: Ոչ մէկ տրամադրութիւն՝ ընդարձակելու իրենց գործունէութեան հորիզոնը:

Միութեան գիծ չկայ նոյն իսկ սերունդի փրկութեան պայքարին մէջ, որ մեր հիմնական հոգը պիտի կազմէր:

Եթէ վիճակագրական պատկեր մը ունենայինք աչքի առջեւ, ո՜րքան աչքեր ու մտքեր պիտի բացուէին:

Այդպիսի վիճակագրութեան մը կը կարօտին հարեւան գաղութներն ալ,— անգլիական, պելժիական, իտալական:

Ամէն անգամ որ առիթ կ'ունենանք զբաղելու մեր գաղութին հոգերով, ինքնաբերաբար կը յիշենք միւսներն ալ, իբրեւ անբաժան մասը նոյն աշխարհամասին:

Որքան ալ բաժնուած ըլլանք տարբեր երկիրներու վրայ, կը պատկանինք միեւնոյն շրջանին, ինչպէս Միջին Արեւելքի գաղութները:

Ուրեմն, փոխադարձաբար պիտի հետաքրքրուինք, իբրեւ նոյն ճակատին զանազան թեւերը:

Մէկը միւսով պիտի ներշնչուի: Մէկուն ճիգերը կամ փորձառութիւնը իբրեւ օրինակ պիտի ծառայէ միւսին:

Ի հարկին, մէկը պիտի լրացնէ միւսին պակասը:

Դժբախտաբար մինչեւ այսօր ալ որեւէ փաստացի տեղեկութիւն չունինք ոչ Լոնտոնէն, ոչ Պրիւքսէլէն, ոչ ալ Միլանէն, գոնէ նոր սերունդի փրկութեան համար կատարուած աշխատանքներու մասին:

Ամէն մէկը գոց գիրք մըն է իր հարեւանին համար...

Այսպէս չէինք երէկ, երբ արիւնազանգ բռնապետութիւն մը միշտ մղձաւանջի կը մատնէր մեզ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ 420 ԹԵՐ, 71 ԴԷՄ

•

ԱՌԱՋԻՆ ԽՆԴԻՐ՝ ԱԼԺԵՐԻԱ

ԱՆԲԱԺԱՆԵԼԻ ԵՆ ԱԼԺԵՐԻԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՆ.— ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ ԵՒ ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼ.— ՈՉ ՆՈՐ ԹՂԹԱԴՐԱՄ, ՈՉ ԱԼ ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄ ԴՐԱՄԻ.— ՎՃԱՐՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ, ԵՒՆ.

Նոր վարչապետը, Կի Մոլէ, Գշ. օր կարդաց իր ծրագիրը Ազգ. Ժողովին առջեւ, եւ վաւերացում ստացաւ 71ի դէմ 420 ձայնով: Հանրապետական ճակատէն զատ (ընկերվարական, արմատական եւն.), թեր քուէարկած էին համայնավարները, ժողովրդականները եւ ուրիշ քանի մը խմբակներ: Ձեռնպահութիւն յայտարարած էին անկախները(83):

Ինչպէս գիտել կուտան տեղական թերթերը, համայնավարներուն քուէն անակնկալ չէր, սկիզբէն իսկ յայտարարուած ըլլալով: Ժողովրդականները և ձախ հանրապետականները որոշեցին վստահութեան քուէ տալ վիճաբանութիւններէն ետք, մինչդեռ նախապէս կ'ուզէին ձեռնպահ մնալ:

Կառավարութեան յայտարարութիւնը մասնաւորապէս կը ծանրանար Ալժերիոյ հարցին վրայ, յիշելով նաեւ Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրները: Սահմանադրութեան բարեփոխման եւ հանրային հաստատութեանց բարենորոգման մասին ալ խօսելով, անոնց կարգադրութիւնը կը ձգէր Ազգ. Ժողովին:

Ալժերիոյ մասին ըսաւ.— Կառավարութեան կամքն է ամէն բանէ առաջ վերահաստատել խաղաղութիւնը, փարատել երկիւղը, եւ այդ իսկ առաջադրութեամբ դադրեցնել ահաբեկչութիւնը եւ կոյր զսպումը: Յետոյ կազմակերպել բնակչութեան երկու տարրերուն համակեցութիւնը, զարկ տալ երկրին տնտեսական եւ ընկերային զարգացման. ապա ուրեմն պահպանել եւ զօրացնել անքակտելի միութիւնը Ալժերիոյ եւ մայր երկրին՝ Ֆրանսայի միջեւ: Հա՞րկ է բացատրել թէ ի՛նչ պիտի ըլլար Ֆրանսան առանց Ալժերիոյ եւ Ալժերիան առանց Ֆրանսայի: Պատմութիւնը եւ մարդկային շփումները անոնց միջեւ հիւսած են անհրաժեշտ կապեր, օգտակար՝ թէ մէկուն եւ թէ միւսին համար: Ուրեմն հարկ է միեւնոյն ատեն ճանչնալ եւ յարգել Ալժերիոյ բարոյական անձնաւորութիւնը եւ իրականացնել Ալժերիոյ բոլոր բնակիչներուն քաղաքական կատարեալ հաւասարութիւնը: Հարկ է հանդիսաւորապէս յայտարարել Ազգ. Ժողովին կողմէ թէ որեւէ պարագայի մէջ Ալժերիոյ վերջնական ճակատագիրը պիտի չվճռուի միակողմանի կարգադրութեամբ: Յետոյ հարկ է առանց երկդիմութեան յայտարարել թէ պիտի չընդունինք որ բռնի լուծում մը պարտադրուի կամ բնակչութեան միայն մէկ տարրը յաւակնի իր ըմբռնումները պարտադրել միւսին»:

Վարչապետը այս առթիւ բացատրեց թէ կառավարութիւնը ճշմարտապէս ժողովրդական քուէարկութիւն մը պիտի կատարէ անյապաղ, ազատ ընտրութիւններով: Պիտի լուծուի Ալժերիոյ ընդհ. ժողովը եւ այդ երկիրը իր երեսփոխանները պիտի ունենայ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ: Յետոյ՝ կարգ մը օրէնքներ պիտի առաջարկուին, բարենորոգումներ կատարելու համար: Ներկայիս կարելի չէ նուազեցնել Ալժերիոյ մէջ գործող զինուորական ուժը: Անմիջապէս պիտի արձակուին քաղաքական յանցաւորները եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին թշուառութեան դէմ, բարենորոգումներ պիտի կատարուին եւն.: «Նախարար դեսպան մը ղրկելով Ալժերիա եւ երկու խորհրդականներ դնելով անոր տրամադրութեան տակ, կառավարութիւնը կ'ուզէ ապացուցանել թէ ուժգնօրէն պիտի գործէ եւ յարգել պիտի տայ իր որոշումները»:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

«ԿՈՆՏՐՌԵՒՈԼՈՒՑԻՈՆ» ՁԱՅՆ ՄԸ

«Հայաստանի Կոչնակ»ը, որ բարեխառն թերթի համբաւ ունի թէ ուղղութեամբ եւ թէ բովանդակութեամբ, շահեկան գրութիւն մը տպած էր 1955 Դեկտ. 24ի թիւին մէջ:

Հայրենակից մը, Հ. Գ. Մօզեան, պատահաբար ձեռք կ'անցընէ Երեւանի «Սովետական Հայաստան» ամսագրին երկու թիւերը:

Եւ կը փորձէ ուշադրութեամբ կարդալ, իմանալու համար թէ «մեր հայ ակադեմականները որեւէ բարեփոխութիւն ներմուծա՞ծ են իրենց որդեգրած ուղղագրութեան մէջ»:

Մարդը հաճոյքով կը դիտէ ամսագրին *արտաքներեւոյթը?*, գունաւոր եւ ոչ-գունաւոր նկարները: Բովանդակութիւնն ալ հաճելի կը գտնէ, ուրախառիթ լուրերով:

— «*Ասոնք ամէնն ալ աղէկ, բայց երբ սկսայ կարդալ վերոյիշեալ ամսագրին թիւերը, մանկութիւնս յիշեցի, կարծես թէ նոր կարդալ՝ հեգել կը սկսէի. շատ դժուարութեամբ կրնայի գիրերը մէկմէկու կցել ու իմաստ մը դուրս բերել:*

Տաժանելի գտայ մանաւանդ օտար բառերու հնչարանութիւնը՝ հայկական տառերով արձանագրուած թուղթին վրայ: Գրութիւններ խճողուած են ռուսական բառերով, այնպէս որ ընթերցանութիւնը հաճոյք մը ըլլալէ աւելի կը դառնայ տաժանք մը:

Ամսագիրը մէկդի ձգելով սկսայ մտածել թէ արդեօք ինչո՞ւ համար հայ լեզուն այնքան փոխուեցաւ... Երկար մտածեցի, բայց չկրցայ լուծել հանելուկը»:

Խե՛ղճ բարեկամ: Մենք որ աւելի մօտ ենք Երեւանին, մինչեւ այսօր ալ չենք յաջողած լուծել այդ «հանելուկը», ո՞ւր կը մնայ որ դուք լուծէք հեռաւոր Ամերիկայէն...

Բայց ո՞վ ըսաւ թէ հանելուկ է այս պատկերազարդ խայտառակութիւնը, ուղղագրութեամբ թէ շարադրութեամբ:

Ամէն բան վերի վայր շրջելու մարմաջին մէջ, մարդիկ մեր մայրենի լեզուն ալ փորձանիւթ (ճօպայ) համարելով, իրենց ուզածին պէս կը խաղան, ամենայն տգիտութեամբ:

Միւս կողմէ, երկիրը այնքան «ազատ ու անկախ է» որ, Հայկազեան բառարանին բառերը գործածելու համար անգամ «*դեկրէտ*»ի կը կարօտին:

Դուք միայն *Սովետական Հայաստան* ամսագրին երկու թիւերը տեսեր էք:

Իսկ եթէ համանուն օրաթերթը, նոյն իսկ «*Սովետական Գրականութիւն*» ամսագիրը եւ ուրիշ հրատարակութիւններ ալ տեսնէիք, ոչ թէ հեգելով կարդալ պիտի փորձէիք, այլ ձեր գիտցած հայերէնն ալ պիտի մոռնայիք:

Յօդուածագիրը կը յայտարարէ թէ «շատ շատեր գոհ պիտի մնային, եթէ Խ. Հայաստանի ակադեմականները Սփիւռքի ընթերցողներուն բաղձանքը նկատի ունենալով դառնային մեր նախահարց սովորական ուղղագրութեան»:

Ահաւասիկ *մի բուրժուա – նացիոնալիստ ռեցիդիվիստ, կոնտրռեվոլյուցիոն ավանտյուրիստ* որ ուզում է *լիկվիդացնել մեր պրոգրեսիւ կուլտուրան*»:

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻՆ

Անգլիոյ վարչապետը եւ նախագահ Այզընհաուըր շարունակելով իրենց խօսակցութիւնները, առջի օր մասնաւորապէս քննեցին Միջին եւ Ծայր. Արեւելքի խնդիրները: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ երկու կառավարութիւնները միացեալ յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակեն, իբրեւ պատասխան Մարեշալ Բուլկանինի: Այս առթիւ պիտի յիշեցնեն թէ կը սպասուի որ Խ. Միութիւնը գործքով ապացուցանէ իր հաւաստիքները զինաթափութեան, փոխադարձ հակակշռի, ապահովութեան եւ ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքի մասին: Գալով Միջին Արեւելքի հարցին, Անգլիա անհրաժեշտ կը գտնէ բազմապատկել տրամադրուած տնտեսական օգնութիւնը: Ամերիկա վերապահ է, գիտել տալով թէ ներկայ ընտրական պայքարի ատեն դժուար է նոր յանձնառութեանց տակ մտնել: Միւս կողմէ, երկու երկիրները տարբեր շահեր ունին արաբական երկիրներուն մէջ, գլխաւորաբար քարիւղի շահագործման համար:

Ամէն պարագայի մէջ, երկու երկիրները տեսականօրէն համամիտ են, բայց կը տարբերին՝ գործունէութեան մեթոտներու տեսակէտով: Իրազեկներ կը կարծեն թէ դժուար պիտի ըլլայ միացեալ ծրագիր մը կազմել այս մասին:

Ծայր. Արեւելքի հարցին առթիւ ալ որոշ անհամաձայնութիւններ կը տիրեն:

ԱՆՍՈՎՈՐ ՑՈՒՐՏ

Երէկ սաստաշունչ ցուրտ մը կը տիրէր Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Շատ աւելի ծանր լուրեր կը հասնին ուրիշ երկիրներէ: Ջերմաչափը զերոյէն վար 53 կը ցուցնէ սկանտինաւեան երկիրներու մէջ: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սիպերիոյ քամին Եւրոպա հասած է: Սաստիկ ցուրտէն կը նեղուին Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Պելժիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ ուր ձիւն կը տեղայ: Փարիզի մէջ խարուսիկ արեւ մը կը հեգնէ ցուրտը, ինքն ալ դողդղալով: Անընդհատ ձիւն կը տեղայ նաեւ Իտալիոյ մէջ: Ձիւնախառն մրրիկ մը մտնուած է Անգլիան: Սիպերիական ցուրտ՝ Մոսկուայի մէջ(38o):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան Մարոքի սահմանամերձ շրջանին մէջ: Տասը հազար ֆրանսական զինուորներ կը հետապնդեն ըմբոստները: Կոստանդինէի շրջանին մէջ երեւան հանուեցաւ զէնքի պահեստ մը:

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ հետապնդումները կը շարունակուին ծայրայեղ ազգայնական Սալահ Պէն Եուսէֆի դէմ: Կ'ըսուի թէ փախստականը դաւ մը սարքած էր, տապալելու համար ներկայ կառավարութիւնը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը յայտնած է թէ պատրաստ է մէկ քիլոմեթր ետ քաշելու իր զօրքը Իսրայէլի սահմանագլուխէն, եթէ Իսրայէլն ալ այնպէս ընէ: — Յունուար 31ին Գահիրէ հասաւ «Միկ» օդանաւ մը զոր չեխական կառավարութիւնը իբրեւ նուէր ղրկած էր Եգիպտոսի վարչապետին: Այս առթիւ ցուցադրուեցան Չեխոսլովաքիայէն գնուած միւս օդանաւերը:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Վարչապետը եւ զօր. Քաթրու Ալժերիա պիտի երթան յառաջիկայ շաբթու:

× Ցուրտը զերոյէն վար 12 աստիճան էր երէկ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ պիտի շարունակուի:

× Պաշտօնանկ եղաւ Խ. Միութեան ներքին նախարարը, զօր. Ս. Կրուգլով:

ԱՅՍՔԱՆ ԱԼ ԱՆՃ՛ԿԻԼ

Յաճախ լսած ենք կամ կարդացած, որ եթէ 1914ի նախօրեակին լաւ կազմակերպուած ըլլար մեր ինքնապաշտպանութիւնը, կամ եթէ մեր ղեկավարները աւելի շրջահայեաց ըլլային, մենք այսօրին չէինք հասներ :

Մեր ազատ ժամերուն, չորրորդ «Ռիքար»ի դաւաթին առջեւ նստած եւ այն ալ քառասուն տարի վերջ, դիւրին է այսքան անպատասխանատու, աժան հայրենասիրութիւն ծախել :

Ինքնապաշտպանութեան հարցը չվերջացաւ 1914ի պատերազմին հետ : Ջարդը կը շարունակուի տակաւին : Գոյնն է փոխուած : Այն ատեն կարմիր ջարդ էր, այսօր ճերմակ : Այս վերջինին ականատես եղած չէինք ըլլար, եթէ չըլլար առաջինը, եթէ մենք մեր ծննդավայրին մէջ մնացած ըլլայինք :

Մենք որ ալիւր-մաղէ կ'անցընենք մեր հայրերուն «անհեռատեսութիւնը», ի՞նչ ըրած ենք մեր ինքնապաշտպանութեան համար, այս հիւրընկալ եւ ազատ հայրենիքին մէջ հաստատուելէ ի վեր :

Ընենք ոչի՞նչ : Ինքնախաբէութեան համար փորձենք գոհանալ՝ գրեթէ ոչինչով : Արդիւնքը մէջտեղն է :

Ազգային գետնի վրայ վհատումը ընդհանուր է : Տարիներու անկազմակերպ եւ ամուլ մաքառումներէ վերջ, կարծէք թէ ինքնապաշտպանութեան բոլոր ամբարտակները տեղի տուած ըլլային եւ ազգային գոյութեան սպառնացող հեղեղը անդիմադրելի յայտարարուած ըլլար : Ամէն մէկը յոգնած, քաշուած է անկիւն մը, ամէն ինչ ձգելով բախտին :

Ազգային կեանքի արձագանգը, գաւառէն թէ մայրաքաղաքէն, կը մատնէ հաւատքի եւ խանդավառութեան պակաս : Հանդէսներն ու տօնակատարութիւնները կը կազմակերպուին առանց համոզումի, սովորամոլութեամբ :

Տարիներու խմբական, հատուածական միջոցներով տարուած պայքարին յաջորդած է վարակիչ տեղատուութիւն մը, քայքայիչ հոգեբանութիւնը : Ինչո՞ւ :

Կարելի չէ պատասխանել առանց երկարօրէն քննելու մեր գաղութի երեսնամեայ գոյութեան ընթացքին գործուած բոլոր սխալներն ու թերացումները : Աւելորդ եւ անօգուտ իսկ է այդպիսի փորձ մը, եթէ չենք ուզեր դուռ բանալ բիւզանդական վէճերու :

Կ'ուզէինք, սակայն, ընդհանուր բացատրութեան մը մէջ փնտռել հարցին պատասխանը, որպէսզի կարելի ըլլայ եզրակացութեան մը յանգիլ :

Ըսուած է եւ միշտ կը կրկնուի թէ՝ մեր գաղութը իր գոյութեան սկիզբէն մինչեւ այսօր չունեցաւ, չուզեց ունենալ կեդրոնական մարմին մը :

Ազգին մեծերը, մտաւորականները ի վիճակի չեղան գաղութի գործերու դասաւորումով եւ լուծումով զբաղելու : Գոհացան խանդավառիչ երեւոյթներու ու ձաղանդը դառնալով :

Այս երեսուն եւ աւելի տարիներու ընթացքին, ժողովուրդը ինքն էր որ աշխատեցաւ իր ազգային զգացումներու ներքին պահեստին վրայ, աքնեցաւ եւ արտադրեց ինչ որ իր միջոցները թոյլ կու տային, մինչեւ որ Փիզիքապէս յոգնեցաւ, ներքին ուժի պահեստը սպառեց եւ կանգ առաւ :

Թերեւս տարակուսի թէ կարելի չէ սպառել ազգային զգացումներ : Այո, անսպառ է ներքին այդ հուրը, պայմանաւ որ կատարուած աշխատանքը շօշափելի արդիւնք մը տայ որով կրնան խանդավառուիլ աշխատողները : Փնտռուած արդիւնքը մնաց երազ : Որովհետեւ, ամէն առուինք իր հունին մէջ հոսեցաւ : Զանոնք կեդրոնացնող, միացնող, շինարար արտադրիչ ուժի վերածող անձերը, մարմինները, կեդրոնական մարմինը պակսեցան :

Ու այսօր, աշխատող ձեռքերու առատութեան տարբերէն վերջ կ'ապրինք սովի տարիները՝ որուն հետեւանքէն կը սարսափինք բոլորս :

Ազգին մեծերը, կը յօրանջեն, կը վիճին եւ կամ կը ճառեն տակաւին :

Բնականաբար ժողովուրդը, անոր գործօն տարրն ալ ունի իր յանցանքը : Սկիզբը Փարիզէն՝ մտաւորական Փարիզէն ըսպասեց ազգային կեանքի կազմակերպումը : Մասամբ յուսախաբ, քիչ մը անհամարձակ, իր սեփական ուժերով գործի լծուեցաւ, բայց աչքերը միշտ դէպի Փարիզ, ականջները միշտ մտաւորականութեան ձայնին ու խօսքին ունկնդիր : Մտաւորականութիւնը ճառեց, մտաւորականութիւնը գրեց, բայց չգործեց : Սակայն ժողովուրդը միշտ սպասեց, յուսաց որ անոնք գոնէ իր համեստ աշխատանքով ձեռք ձգուած արդիւնքները պիտի համադրեն, շարժիչ ուժի պիտի վերածեն :

Եւ դեռ կը սպասէ ...

Սպասե՞նք տակաւին, երբ բուն պատասխանատուները անոնք՝ որոնց յառած ենք մեր աչքերը, կը շարունակեն իրենց երանելի անշարժութիւնը :

Թէեւ կարելին փրկելու համար կը պակսին հինգ տասը կամ քանի տարի առաջ մեր ունեցած բարոյական հնարաւորութիւնները, սակայն ամէն ինչ կորսուած չէ : Տակաւին կարելի է փրկել շէնքին պատերը :

Ի՞նչ ընել ...

Վերէն սպասեցինք, վերը չշարժեցաւ :

Անգամ մը եւս վարն է որ գործի պէտք է լծուի : Ժողովուրդը ինքն է որ թեւերը պիտի սօթտէ եւ ձեռքն առնէ բահն ու բրիչը, աշխատանքի մղելու, փրկելու համար գրիչն ու վեղարը :

Ուրկէ՞ սկսիլ :

Քանի որ դժուար է մեր բոլոր ցաւերուն վրայ խորհող իշխանութիւն մը, կեդր. մարմին մը ունենալ, կարելի չէ՞ գոնէ այդ ցաւերէն մէկուն դարմանը փնտռելու համար համագործակցութեան փորձ մը կատարել կեդր. Ֆրանսայի մէջ :

Մենք նկատի ունինք (անգամ մը եւս) կիրակնօրեայ դպրոցներու պարագան : Այս դպրոցներու անկազմակերպ վիճակը աւելորդ է բացատրել : Եթէ ներկայ վիճակով անոնք կրցած են մինչեւ այսօր պահել իրենց գոյութիւնը, չի նշանակեր թէ կրնան երկար տոկալ :

Մեր գաղութին մէջ ամէն մէկ յարանուանութիւն, ամէն բարեսիրական ընկերութիւն եւ քաղաքական կազմակերպութիւններ, իրենց հասկցած միջոցներով կ'ապահովեն այդ դասընթացքներուն գոյութիւնը : Չենք մեղադրեր :

Ամէն մէկը ունի ի՛ր դպրոցը : Ուրախ կ'ըլլանք եթէ ամէն մէկը իր նպատակին ծառայէ, արդարացնէ եղած զոհողութիւնները, բայց գիտենք որ ամէնքն ալ թերի են : Վստահ ենք նաեւ որ կարելի է այդ դպրոցները ազգապահպանման կարեւոր ազդակներ դարձնել՝ անոնց տալով ուսումնասիրուած ծրագիր մը, դասագրքեր եւ նաեւ լուծելով ուսուցչի դժուարին հարցը :

Այս բոլորը կարելի է ուժերու համախմբումով, անկեղծ գործակցութեամբ, ուսումնական կեդրոնական մարմնի մը կազմուելով :

Ամէն դպրոց կը մնայ իր «տիրոջ» սեփականութիւնը, իրարու հետ կը կապուին դաշնակցային կապերով : Պայմանները կ'ուսումնասիրուին խառն ժողովի մը մէջ՝ որուն նախաձեռնութիւնը կրնայ ստանձնել Լիոնի Ազգ. Միութիւնը եւ կ'ընտրուի կեդր. Ֆրանսայի կրթական շրջանային մարմինը :

Այս ձեռնարկին յաջողութիւնը կրնայ դուռ բանալ գործակցութեան աւելի լայն հնարաւորութիւններու եւ լուծելի դարձնել շատ մը հարցեր՝ որոնք հերթի կը սպասեն, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՄԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄ

Շատ անգամ երբ խօսք է լինում կամ վէճ է ծագում որեւէ հանրային դէպքի կամ երեւոյթի մասին, մարդիկ ասում են. — Պատմութիւնը պիտի տայ իր դատավճիռը : Այստեղ «պատմութեան» ընծայում են մի անողոք, այլ արդար եւ անաչառ դատաւորի դեր :

Կարելի է հաւատալ դրան, պայմանաւ, որ խնդրոյ առարկայ դէպքերը կամ երեւոյթները ներկայացնեն իրենց իսկութեամբ :

Խեղաթիւրումներ, սխալներ կամ սուտեր տեղի են ունեցել ոչ միայն հին հին դարերում, այլ եւ այսօր, մեր աչքի առաջ : Ամէն երկիր, կամ ամէն մի հոսանք, երբեմն ամէն մի անհատ իր շահերի պրիսմակով է նայում դէպքերի կամ երեւոյթների վրայ եւ այդպէս է ուզում որ արձանագրուի «պատմութեան» մէջ : Ահաւասիկ այսօրուան տենդագին քարոզչութիւնը, որ ամէն օր կարդում ենք զանազան երկիրների կամ հոսանքների մամուլի մէջ կամ լսում նրանց ձայնասփիւռով... Ո՞վ չի կասկածում, որ դրանք բոլորը ճիշդ չեն եւ որ անպատճառ դրանց տակում մի բան կայ : Այդ մարզում մենք էլ յետ չենք մնացել «լուսաւորեալ» ազգերից :

— Ահա մէկը, կամ շատերից մէկը՝ մեր նորագոյն պատմութիւնից :

Կարելի էր կարծել, որ «այդ մէկը» վաղուց ամէն կողմից եւ ամէնքի համար լուսաբանուած է եւ այլեւս դադարած է վիճաբանութեան նիւթ լինելուց : Բայց երբ տեսնում ես որ այսօր դրան կրկին հրապարակ են հանում եւ, մանաւանդ, մօտենում նրան անամօթ այլանդակութեամբ, չես կարող լռութեամբ անցնիլ :

Պատահաբար ձեռքս ընկած «Սովետական Հայաստան»ի անցեալ նոյեմբերի համարներից մէկի մէջ, մի յօդուած կայ Ե. Տէրոյեանի ստորագրութեամբ, որի վերնագիրն է «Դաշնակցութեան մերկացումը բոլշեւիկեան մամուլում 1905–1917 թուականներին» :

Պարտք եմ համարում յայտնելու, որ տողերս ստորագրողը «Դաշնակցական» չէ, այլ մի անկախ մտածող հայ – քրիստոնեայ, որ ժամանակակից է եղել այդ օրերին եւ մի քիչ էլ մասնակից շրջանի դէպքերին :

Ահա ինչ կը կարդամ այդ յօդուածում. — «Ռուսական ռեվոլիւցիայի շրջանում Դաշնակները պաշտպանում էին հայ խոշոր բուրժուազիայի շահերը, փորձում էին հայ աշխատաւորների ուշադրութիւնը շեղել ցարիզմի դէմ ուղղուած համառուսաստանեան ռեվոլիւցիոն պայքարից, ազգային ատելութիւն եւ թշնամանք էին հրահրում Անդրկովկասի ժողովուրդների միջեւ : Ռեվոլիւցիայի նախօրեակին եւ նրա ընթացքում Դաշնակցութիւնը, օգտուելով ցարիզմի լիակատար վստահութիւնից, Անդրկովկասի հայաշատ վայրերում իր ձեռքն էր վերցրել տեղական իշխանութիւնը, կազմակերպել էր դատարանները, ոստիկանական զինուած ջոկատները եւ դրանց միջոցով տեռորի ու ահաբեկման էր ենթարկում բնակչութիւնը», (ընդգծումը մերն է) :

Յետոյ, որպէս ապացոյց, առաջ է բերում Բաքուի Միրզաբէկեանցի ծխախոտի գործարանի 700 հայ բանուորների գործադուլի առաջը առնելու դէպքը :

Թող ներէ ինձ, պարոն ընկեր Տէրոյեանը, բայց այդ տողերը գրելու համար պէտք է լինել կամ ապուշ եւ միամիտ – անտեղեակ, կամ տգէտ եւ անընդունակ ըմբռնելու երեւոյթները եւ կամ՝ անհատապէս կամ ի պաշտօնէ՝ դէպքերը խեղաթիւրող հրապարակիչ, որի նպատակն է խաբել այսօրուան հայ ընթերցող սերունդը, այն հաշուով, որ նա պիտի չկարողանայ ստուգել իրենից 50 տարի առաջուան դէպքերը :

Այս տողերի մէջ միակ ճշմարտութիւնը այն է, որ «Դաշնակցութիւնը իր ձեռքն էր վերցրել իշխանութիւնը Անդրկովկասի հայաշատ վայրերում» :

Ի՞նչպէս տեղի ունեցաւ այդ արտասովոր դէպքը :

Հանրային կեանքում դէպքերը եւ երեւոյթները ճշդութեամբ պարզելու եւ ըմբռնելու համար պէտք է քննել այդ ժամանակաշրջանում տուեալ երկրում տիրող ընդհանուր վիճակը, որ եւ ծնունդ է տալիս համապատասխան տրամադրութիւններ :

Դեռ 900ական թուականների սկզբից «ցարիզմը» զգում էր որ գտնւում է իր փլուզումի նախօրեակում : 1904ի ճապոնական պատերազմը աւելի ցնցեց այդ եւ 905 հոկտեմբերին հռչակուեց «պոչը կարճ» Սահմանադրութիւնը, որին շուտով հետեւեց խիստ ռեակցիան : Իշխանութիւն-ը իր դէմ ուղղուած հեղեղային հոսանքների ուղղութիւնը աշխատում էր ամէն կերպ շեղել եւ միջոցների առաջ կանգ չէր առնում : Այդ միջոցներից մէկն էր անջատողական շարժում տեսնել երկրի ծայրամասերում բնակող ժողովուրդների մէջ եւ հալածել նրանց : Մանաւանդ Անդրկովկասում հայն էր նրա աչքի փուշը : Ցարական իշխանութիւնը շատ լաւ գիտէր նրա հակացարական տրամադրութիւնները եւ, մանաւանդ, զգացմունքները եւ երազները արեւմտեան Հա-

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՐՑՈՒՄԸ

(Չինական հէքեաթ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Թող իւրաքանչիւր ոք ետ տայ ինչ որ իրենը չէ եւ ամէն ինչ կարգի կը մտնէ :

Կրիային բերնէն հանէ ինչ որ կրիայ չէ, ան պիտի կարենայ ջուրերուն խորը մխրճուիլ :

Համր աղջկան մազերուն մէջէն հանէ ինչ որ աղջկան մազ չէ եւ ան պիտի խօսի :

Փորէ պարիսպին տակը եւ դուրս հանէ ինչ որ հիմ չէ, պատը այլեւս պիտի չփլի» :

Այսպէս խօսեցաւ Տէր Իմաստունը եւ խօսելէ ետք աներեւութացաւ :

Հոանկ Սիաօ շատ տխուր էր : Հիմա ստիպուած էր տուն վերադառնալ առանց իր հարցումին պատասխան ստացած ըլլալու : Ինչպէ՞ս պիտի կարենար, առանց Տէր Իմաստունին օգնութեան, ճարել Եուան Մէյի հօրը կողմէ պահանջուած գանձերը : Սիրտը տխուր՝ վերադարձաւ ծովեզերք : Կրիան իրեն կը սպասէր, ալիքներուն վրայ ծփալով :

— Տէր Իմաստունը ի՞նչ ըսաւ, պոռաց կրիան, երբ զինք նշմարեց :

— Ծովուն միւս ափը հանէ զիս, որ ըսեմ :

Հոանկ Սիաօ երբ ոտքը ծովուն միւս ափը դրաւ, ըսաւ կրիային որ բերանը լայն մը բանայ : Կոկորդին խորը մարգարիտ մը կար, խնձորի մը չափ եւ գեղեցիկ, ինչպէս լուսնի ցոլքը ջուրին վրայ : Հոանկ Սիաօ հանեց մարգարիտը եւ կրիան անմիջապէս խորասուզուեցաւ դէպի ծովուն յատակը :

Հոանկ Սիաօ այնքան տխուր չէր հիմա : Չինաստանի ամենագեղեցիկ մարգարիտը ունէր, իր սիրածին հօրը տանելու համար : Հաստատ քայլերով շարունակեց իր ճամբան եւ ժամանակ մը ետք հասաւ այն գիւղը, ուր կ'ապրէր համր աղջիկը :

Ծերունին նստած էր իր տան դրան առջեւ, աղջիկն ալ քովը : Հոանկ Սիաօն տեսնելով, ծերունին ձեռքերը անոր երկարեց եւ,

— Լուրդ բարի՞ է, հարցուց :

Հոանկ Սիաօ, առանց պատասխանելու, երիտասարդ աղջկան վրայ ծռեցաւ եւ սկսաւ անոր մազերը զննել :

Մազերուն սեւ հիւսքերուն մէջ տեսաւ որ երեք ոսկիէ թելեր կը փայլէին : Հոանկ Սիաօ քաշեց հանեց զանոնք եւ, ով հրաշք, աղջիկը անմիջապէս խօսիլ սկսաւ :

Երիտասարդը հիմա նուազ տխուր էր, ճամբան այնքան երկար եւ յոգնեցուցիչ չէր թուեր այլեւս ...

Երբ մեծ քաղաքին կը մօտենար, տեսաւ որ բոլոր քաղաքացիք զինքը դիմաւորելու եկած էին : Իրեն բարեւ տալէ ետք, ինչպէս սովորութիւն է, բնակիչներէն ամէնէն ծերը եւ ամէնէն յարգելին հարցուց :

— Կը բերե՞ս մեզի Տէր Իմաստունին պատասխանը :

Հոանկ Սիաօ բահ մը առաւ եւ սկսաւ փորել պարիսպին տակը, ճիշդ արեւմտեան անկիւնը : Բահը կարծր բանի մը դըպաւ : Տասը արծաթէ աղիւսներ թաղուած էին հոն : Հոանկ Սիաօ դուրս հանեց աղիւսները եւ զինքը շրջապատողներուն ըսաւ.

— Հիմա կրնաք կառուցումը լրացնել : Պարիսպը այլեւս պիտի չփլի :

Հոանկ Սիաօ այլեւս տխուր չէր : Նոյնիսկ ուրախութենէն խենթի պէս էր եւ գրեթէ վազելով հասաւ իր գիւղը :

Եուան Մէյի հայրը բնաւ փափաք չունէր իր աղջիկը աղքատ գիւղացիի մը տալու, բայց խոստումը խոստում է : Պահանջուած նուէրները իրեն տրուեցան ի ներկայութեան բոլոր գիւղացիներու, հետեւաբար չէր կրնար իր խոստումը դրժել եւ անպատիւ մարդու տեղ անցնիլ :

Ալ ուրիշ բան չկար ընելիք, եթէ ոչ հարսնիքի հրաւիրել բոլոր յարգելի դրացիները :

Հոանկ Սիաօ եւ Եուան Մէյ ապրեցան երջանիկ մինչեւ իրենց կեանքին վերջը, որ եղաւ երկար, երկար, երկար....

Թարգմ. ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

յաստանի մասին, որին արմատապէս եւ սկզբունքով սաստիկ հակառակ էր: Ուրեմն, Անդրկովկասում, ուր Հայը ամէնից աչքեցիկ տարրն էր, պէտք էր ամէնից շատ եւ ամէնից առաջ նրան ուժասպառ անել:

Դրա համար ամենայարմար միջոցն էր շահագործել Թուրքերի քարացած եւ մոլեռանդ մտայնութիւնը: Բագւում, ուր սկսան այդ դէպքերը (վեց փետր– 906), փողոցներէն անցնող կազակների ջոկատները անտարբեր էին, երբ Թուրքերն էին յարձակւում, բայց երբ տեսնում էին, որ զինուած Հայերը փախուստի էին մատնում Թուրքերին՝ անմիջապէս միջամտում էին եւ ձերբակալում ... Կո՞յր էին Տէրոյեանները, չէի՞ն տեսնում այդ եւ եթէ տեսնում էին ի՞նչ էին մտածում:

Այդ դէպքերը —յար ու նման— Բագուից տարածուեցին ամբողջ Անդրկովկասի հայ եւ Թուրք խառն բնակչութեամբ վայրերը:

Իշխանութիւնից պաշտպանութիւն ոչ ոք չէր սպասում: Ամէն տեղ Հայը հալածւում էր որպէս Հայ — լինէր նա «բուրժուա» թէ բանուոր, քաղաքացի թէ շինական, ուսեալ թէ անուս, ծեր թէ մանուկ, կին թէ այր:

Այդ դէպքերը Հայը մօտեցրին Հային: Թէեւ աշխարհագրօրէն իրարից հեռու, բոլորը բնազդօրէն զգացին իրենց ի մի ձուլուած, նոյն հոգեբանութեամբ, նոյն մտածումով, —լքուած, անպաշտպան եւ իր ճակատագրին թողուած ...

Ահա այդ էր վիճակը, երբ ծնունդ առաւ մի արտասովոր երեւոյթ: Առանց քարոզչութեան, առանց աղմուկի Հայը իր մէջ ստեղծեց մի աներեւոյթ անկախ պետութիւն. խլեց պաշտօնական պետութեան ձեռքից պաշտօնական իշխանութիւնը եւ նրան յանձնեց իր ճակատագիրը: Այդ էր նրա սրբազան կամքը: Ռուսաստանի մէջ ցարիզմի դէմ պայքարող ոչ մի ժողովուրդ, ոչ իսկ Ռուսը ինքը, երբեւիցէ չէր հասել պայքարելու այդ ձեւին: Վստահ չեմ՝ արդեօք ուրիշ երկիրների պատմութեան մէջ եղե՞լ է այդպիսի մի դէպք: Հլու հնազանդութիւնը ատող, ազատութիւնը սիրող, վտանգը արհամարհող քաջ եւ ազնուական հոգիով Հայն էր, որ այդպէս պաշտպանեց իր գոյութիւնը Անդրկովկասում 1905 – 1908 թուականներին:

Ի՞նչ էր Դաշնակցութեան դերը այն ատեն: Դաշնակցութիւնն էր որ, իբրեւ այդ ժողովուրդի հարազատ զաւակը, ժամանակին զգաց, ըմբռնեց անոր կամքը եւ եղաւ նրա մարմնացողը: Եթէ այդպէս չլինէր, ինչպէ՞ս կարող էր իր «կազմակերպութեան» մէջ մտնել Անդրկովկասի գրեթէ ամբողջ հայութիւնը — առանց լինելու «Դաշնակցական»: Նոյն իսկ հայ սոցիալ – դեմոկրատները եւ հնչակեանները (Բագւում, ուրիշ տեղեր չգիտեմ) իրենց զինեալ ուժերով համերաշխ էին գործում «կազմակերպութեան» ուժերի հետ: Կրկնում եմ՝ բոլոր Հայերը զգում էին իրենց մի ինչ որ աներեւոյթ, սեփական իր ճակատագիրը իր ձեռքը առած՝ «պետութեան» հաւասար անդամներ եւ նուիրուած հպատակներ: Կազմակերպութեան » հիմնած դատարանների արձակած վճիռները արագ էին եւ կողմերը հաշտեցնող: Պետական դատարանների սրահները մնացել էին թափուր եւ ոստիկանութիւնը՝ անգործ: Ե՞րբ եւ որտե՞ղ է տեսնուած այսպիսի բան:

Դառնանք Դաշնակցութեան վերագրըւած միւս ամբաստանութեան՝ նրա բանուորական շահերին իբր թէ հակառակ գիրքին:

Երեւակայեցէք որ մի պետութիւն պատերազմի մէջ է արտաքին թշնամու դէմ եւ որ այդ միջոցին իր երկրում ինչ ինչ խռովութիւններ են ծագում: Բնական անհրաժեշտութիւն չէ՞, որ այդ պետութիւնը ամէն ջանք թափէ խռովութիւնների առաջը առնելու համար:

Ճիշդ նոյն պատկերն էր եւ մեր «պետութեան» մէջ: Համազգային «Կազմակերպութիւնը» գտնւում է կատաղի եւ ճակատագրական պայքարի մէջ, մի կողմից ցարիզմի, միւս կողմից Թուրքերի հետ, մի պահ, երբ պիտի մնալ զուսպ, զգոյշ եւ խոյս տալ ուժերը ջլատելու որ եւ է հանգամանքից: Այդ միջոցին դիմում են նրան միաժամանակ բանուորական մի պատուիրակութիւն եւ գործարանատէրը՝ հարթելու համար իրենց մէջ ծագած ինչ-ինչ թիւրիմացութիւն: Բնական չէ՞ որ «Կազմակերպութիւնը» լսէ նրանց եւ ջանայ խաղաղութեամբ վերջացնել նրանց վէճը:

Շեշտում եմ՝ երկու կողմերն էլ էին դիմում «Կազմակերպութեան» իրենց վէճերը հարթելու համար: Նոյնը պատահեց եւ Միրզաբէկեանցի ծխախոտի գործարանի բացառապէս հայ բանուորների եւ գործարանատէրերի վէճի պարագայում:

Պիտի խոստովանել, որ նման դէպքերում վճիռները արձակւում էին միշտ յօգուտ բանուորների:

Մի քանի հարցումներ պարոն ընկեր Տէրոյեաններին եւ վերջացնենք.

— Ինչի՞ նշան էր այն ռումբը, որ 1905 թուին պայթեց Բագւում Հայոց եկեղեցու առաջ «Պարապետ»ի վրայ, երբ հայ հոգեւորականութիւնը մաղթանք էր կատարում ճափոնական պատերազմի յաղթական վախճանի համար:

— Ինչո՞ւ սատկեցրին հայ – թրքական ընդհարումների ծրագիրը Բագւում գործադրող նահանգապետ Նակաշիձէին, քանի որ ըստ ձեզ «Դաշնակցութիւնն էր այդ թշնամանքի հրահրողը»:

— Ինչո՞ւ տեղի ունեցաւ փոխարքայ Գալիցինի մահափորձը, քանի որ Դաշնակցութիւնը վայելում էր իշխանութեան կատարեալ վստահութիւնը: Ռուսաստանի ո՞ր ծայրամասում պատահեց այդ տեսակ մի յանդուգն ելոյթ:

— Ի՞նչ էր անունը այն ձիաւորի, որ սպիտակ դրօշակը ձեռքին, եւ անզէն մտնում էր զինուած Թուրք գիւղերը, բացատրում նրանց իրենց ընդհարումների բուն պատճառները եւ դրանց հեղինակի ով լինելը—Շահումեա՞ն, Սպենդարեա՞ն, Տէրոյեա՞ն, թէ «Կազմակերպութեան» սիւներից մէկը՝ Յովհաննէս Թումանեան:

Այդ ժամանակները դուք հերոսաբար կծկուած նրա հզօր թեւերի տակ եւ նստած նրա ծոցում, թոյն էիք պատրաստում նրան խայթելու համար ...

Ա. Թ. Ի.

ԹԻՒՐՆ ՈՒ ԹԵՐԻՆ

●

«Ընթերցող» մը, որ, երջանիկ բացառութիւն, կը հետաքրքրուի լեզուական հարցերով, հետեւեալ երեք հարցումները ուղղած է «Յառաջ»ի.

«1. Կիրակնօրեայ բառը, կիրակի եւ օր բառերու բարդութեամբ կազմուած, ինչո՞ւ Ն կ'առնէ երկու բառերուն միացման ժամանակ:

«2. Մրջիւն բառը, ածանցումի կամ բարդութեան ժամանակ, ինչո՞ւ մրջնային կամ մրջնաբոյն կ'ըլլայ, երբ նոյն վերջաւորութեամբ արիւն բառէն կը շինենք արիւնային կամ արեանկից:

«3. Նորավէպ բառը եթէ ճիշդ է քերականօրէն, ճի՞շդ է նաեւ իմաստի տեսակէտով, իբրեւ բարդ բառ»:

Հետաքրքրական են հարցումները. չեմ կարծեր, որ նոյնքան հետաքրքրական ըլլան իմ պատասխաններս ալ: Սակայն, այնուամենայնիւ, փորձեմ պատասխանել հարցումներուն:

Ա) Կիրակնօրեայ.— Յունարէնէ փոխառնուած այս բառը՝ Կիրակի, Կիւրակէ կամ Կիրակէ՝ գրաբարի մէջ կը գործածուի առանց Ն-ի, բարդութեան կամ ածանցումի ատեն: Կ'ըսենք՝ Կիրակմուտ կամ Կիրակամուտ: Մեծարենց «Կիրակմուտք» խորագրած է իր մէկ քերթուածը: Արդ, «կիրակնօրեայ» բառին մէջ ուրկէ՞ եկած մտած է ուրեմն Ն գիրը:

Ռամկօրէնի մէջ կը գործածուին «կիրակնօր, կիրակնուուր» բառերը. կարգ մը գաւառներու մէջ կ'ըսեն Կիրակին օրը, Կիրեյնօրը: Կրնանք հետեւցնել, որ ռամկօրէնէն գրական լեզուի մէջ մտած եւ նուիրագործուած է Ն գիրը:

Ուրիշ ենթադրութիւն մը.— Ունինք սաստկացուցիչ Զ գիրը, որ մտած է կարգ մը բառերու մէջ ոչ թէ ըստ կանոնի, այլ հպատակելով սովորութեան եւ ներդաշնակութեան պահանջներու: Այսպէս, օրինակ, կ'ըսենք ոսկեզօծ, գոյնզգոյն, փոխանակ ըսելու ոսկեօծ, գոյնգոյն: Սովորութիւնը և «էսթետիկան» ստեղծած են կանոնը:

Արդ, եթէ Զ-ն սաստկացուցիչ մասնիկ է, ինչո՞ւ սաստկացուցիչ չնկատենք նաեւ Ն գիրը: Դարձեալ, եթէ Զ ներդաշնակութեան պահանջի մը կը հպատակի, նոյն պահանջին ինչո՞ւ չկարենայ հպատակիլ նաեւ Ն-ն: Աւելի ներդաշնակ չէ՞ ըսել կիրակնօրեայ, քան կիրակօրեայ:

Բ. Մրջիւն.— Կը գործածուի նաեւ «մրջիմն» ձեւը. ռամկօրէնի մէջ՝ մրջում: Կը կարծեմ, թէ մրջուն բառէն կազմուած են մրջնային, մրջնաբոյն, մրջնակոյտ, մրջնակեր, մրջնակերպ եւ այլ նման բարդ կամ ածանց բառերը: Չենք ըսեր՝ մրջիւնային, մրջիւնաբոյն, մրջիւնակոյտ եւայլն:

Զարենց գործածած է արնանման բառը («արնանման ծաղիկների ու վարդերի բոյրը վառման»): Կը թուի, թէ քերականօրէն սխալ է այս բառը իր կազմութեամբ: Իմ կարծիքով՝ սխալ չէ: Արեւելեան Հայաստանի մէջ կը գործածուի «արին» (որոշ գաւառներու մէջ՝ նաեւ «արուն»): «Արին»էն կազմուած են ուրեմն «արնանման» եւ «արնաքամ» բառերը. ըստ սղումի կանոնին՝ Ի կամ ՈՒ կրնան ջնջուիլ:

Ունինք «ձիւն» բառը, այս բառէն կազմուած են ձնագունդ, ձնագնդի, ձնաշատ, ձնատար եւ այլ բառեր, ինչպէս նաեւ ձնծաղիկ բառը: Արեւելեան Հայաստանի մէջ կ'ըսեն «ձին», փոխանակ «ձիւնի». օրինակ՝ «աչքերը ձնով ընկնել» (չլանալ, չկարենալ տեսնել):

Գ. Նորավէպ.— Այս բառը նոր է մեր մէջ. սկսած է գործածուիլ իրապաշտներու օրով եւ անոնց կողմէ: Հաւանաբար Տէմիրճիպաշեանի շինած բառերէն մէկն է: Բառակազմութեան կանոններու հակառակ չէ. իմաստի տեսակէտով ալ սխալ չէ:

Նորավէպ՝ բառ առ բառ կը նշանակէ նոր վէպ, բայց կը գործածուի «փոքր վէպ» նշանակութեամբ: Արդարեւ, նորավէպը խտացած վէպ մըն է: Վէպ չէ, պատմուածք չէ, վիպակ չէ, տարբեր բան մըն է: Ֆրանսերէն «նուվէլ» բառին թարգմանութիւնն է: Ֆրանսերէնի մէջ՝ «նուվէլ» կը նշանակէ լուր, նոր լուր, նորալուր, նաեւ՝ նորավէպ, անշուշտ փոխաբերաբար: Բոլոր լեզուներն ալ փոխաբերաբար կամ մօտաւոր իմաստով գործածուած բառեր շատ ունին. եւ ասոր մէջ է արդէն լեզուի մը հարստութիւնը: Իրաւամբ ըսուած է, թէ փոխաբերութիւնները լեզուն կը ճոխացնեն:

Նախորդ սերունդը, 90ի կամ 900ի սերունդը շիներ է եւ սկսեր է գործածել նորավէպ բառը: Գործածութեամբ նուիրականացած բառ մըն է, թէեւ հիմա գրեթէ «շնորհազուրկ» եղած է: Փոխանակ նորավէպի՝ մենք հիմա կ'ըսենք պատմուածք:

Մեր մէջ մանաւանդ Զօհրապն էր, որ կը գործածէր նորավէպ բառը իր կարճ պատմուածքներուն համար: Եւ կը կարծեմ, թէ Զօհրապի մշակած գրական սեռին ամէնէն աւելի կը պատշաճէր «նորավէպ» բառը, զոր կրնանք այլեւս չգործածել, քանի որ Զօհրապի պէս նորավէպ գրող ալ չունինք արդէն:

Գէշ աղէկ՝ ես քու ըսելիքս. աւելի հըմտաներուն կ'իյնայ ճշդել թիւրն ու թերին ...

(Յուսաբեր) Մ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (126)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Այս գիրը կը լուսաբանէր ծրագրուած մահափորձի թուականին, որով Զիա Խուրշիտ միւս չարագործներուն հետ Անգարա գացած էր, բայց մահափորձը վիժած էր:

Յուշատետրին մէջ ուրիշ յատկանշական նօթագրութիւններ ալ կային:

Նախագահը առաջին հարցումին իսկ կասկածով նայեցաւ Նաիլ պէյի, զայն անմիջապէս դասաւորելով «անբաղձալիներու» եւ վտանգաւոր Իթթիհատականներու շարքին մէջ:

— Ըսէք տեսնեմ, Մունտրոսի զինադադարէն մինչեւ Պաթումի եւ Պաքուի մէջ ձեր ունեցած քաղաքական գործունէութիւնը, ինչեր ըրիք, ինչ ձեռնարկներ կատարեցիք:

Նաիլ պէյ.— Ինչպէս գիտէք, պատերազմի ժամանակ Տրապզոնի եւ շրջակայքին Մասնաւոր Կազմակերպութեան հրամանատարն էի: Երբ զինադադար եղաւ նախ Գանձակ գացի, այն տեղերը պահուըտեցայ: Քանի մը ամիս վերջ լսեցի թէ Էնվէր փաշայի եղբայրը, Նուրի փաշա, ձերբակալուած է Պաթումի մէջ: Խորհեցայ զայն փախցնել եւ միջոցներ ձեռք առնելով, յաջողեցայ: Ան Պաքու եկաւ, ես ալ հոն գացի. Հալիլ փաշա ալ եկաւ միացաւ մեզի: Պաքու պատերազմէն վերջ փրկուած էր ցարական տիրապետութենէն, ինքնավար կացութեան մը հասած էր: Թրքական բանակն ալ դեռ նոր քաշուած էր հոնկէ: Ազրպէյճանի մտաւորականները հիմնած էին Մուսավվաթ եւ Իթթիհատ կուսակցութիւնները: Մուսավաթ կուսակցութիւնը մեր բանակին մեկնումէն վերջ, 25 հազար հոգինոց ազգային բանակ մը կազմած էր: Այդ օրերուն տարաձայնութիւն եղաւ թէ բոլշեւիկները կը մօտենան, ատեն մը վերջ գումարուեցաւ Գ. Միջազգայինը: Այդ համագումարին մասնակցելու համար, հոն եկան նաեւ Էնվէր փաշա, Ազմի, Քիւչիւք Թալէաթ եւ Պէհաէտտին Շաքիր պէյերը, Անգարայէն ալ եկած էին իբրեւ պատգամաւոր Տոքթ. Իպրահիմ Թալի պէյ եւ Հաֆըզ Մէհմէտ պէյ: (Այս վերջինը Իզմիրի մէջ կախաղան հանուած):

Նախագահ.— Էնվէր փաշայի այն ատենուան բռնած դիրքը ի՞նչ էր:

Նաիլ.— Այդ օրերուն Իսլամ Յեղափոխութեան Միութեան գործին լծուած էր, մեծ յոյսեր կը տածէր Անգարայի եւ մանաւանդ Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի հանդէպ: Էնվէր փաշա բնաւ չէր ուզեր որ տարակարծութիւն մը ծագի Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի եւ արտասահմանի մէջ աշխատող Իթթիհատականներուն միջեւ: Կ'ըսէր թէ մենք դուրս ենք, անոնք երկրին ներսն են, պէտք է օգտակար ըլլանք ...

— Ձգէ ատոնք, վերջապէս երկիր վերադարձար, դուն ան ըսէ:

— Այո, նախ Քիւչիւք Թալէաթ պէյի հետ սահմանը անցնելով տեսակցեցանք Գարա Պէքիր փաշայի հետ, բոլշեւիկութեան մասին տեղեկութիւններ տուինք: Յետոյ անցանք Տրապզոն, այնտեղի ժողովուրդը մեզ բոլշեւիկ համարելով, արգելք եղաւ մեր մուտքին: Բայց յետոյ հասկցան եւ թողուցին որ մտնենք: Տրապզոնի մէջ եղբայրս ալ կար, Միլլի պայքարի գործիչներէն Ենիպահչէլի Շիւքրիւ Օկուզ պէյը: Գտայ եղբայրս, ընտանիքս ալ բերի, հոնտեղ տեղաւորեցի: Կազմակերպութեան մը ծրագիրն էր որ կը գործադրէինք, եւ Պաքուի մէջ պատրաստուած ծրագիրը հոն տպագրել տուի: Յետոյ Անգարա գացի, եւ ծրագիրներէն մէկը ծովային գործավար Թօփճու Իհսան պէյի միջոցաւ Կազը փաշային ներկայացուցի: Կազըն գիս կանչեց, հարցուց թէ արտասահմանի մէջ ինչ աշխատանքներ ստանձնած եմ: Երկար բարակ բացատրեցի: Կազը փաշան ըսաւ թէ այսպիսի ծրագրի մը պէտք չկայ, միայն թէ այսպիսի ատեն մը կրնայ կնճռոտել երկրին մէջ յառաջ տարուած աշխատանքները եւ խառնակութիւն ստեղծել: Ես ալ այս պարագան գրեցի Քիւչիւք Թալէաթ պէյի որ Տրապզոն կը գտնուէր այդ թուականներուն:

— Շարունակեցէք, ձայնեց նախագահը:

Նաիլ պէյ շունչ մը առաւ եւ շարունակեց.

— Այո, այդ թուականներուն Անգարայի մէջ կոմիւնիստ կուսակցութիւնը կար: Իմ Անգարա գալէս քիչ վերջ փակեցին այդ կուսակցութիւնը:

«Հանկէ Էսկիշէհիր գացի եւ այցելեցի Ըսմէթ փաշայի, հինէն կը ճանչնամ զինքը: Ռուսիոյ կացութեան մասին բացատրութիւններ տուի: Անգարա վերադարձիս, գաղտնի ոստիկանութեան կողմէ հետապնդուեցայ:

— Կը նշանակէ թէ կառավարութիւնը այդ օրերէն իսկ կասկածեր է քեզմէ, եւ վստահութիւն չունի եղեր քու ընթացքիդ հանդէպ:

— Ես ձեր ատեանին արդարադատութեանը կ'ապաւինիմ:

(Շար.)

ՈՒՐԻՇ ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

Ցայտարարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ նոր փորձ մը կատարել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բանակցութիւնները վերսկսելու եւ զինաթափութիւնը յաջողցնելու համար, ինչ որ կրնայ դիւրացնել Գերմանիոյ միացումը եւ ապահովութեան ցանցի մը հաստատումը :

Գալով ներքին քաղաքականութեան, կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ գիւղացները բարեկարգելու եւ երիտասարդութեան ապագան ապահովելու համար : Ընկերային եւ տնտեսական ճակատին վրայ, ոչ յաւելում թղթադրամի շրջաբերութեան, ոչ ալ Ֆրանքի արժեզրկում : Անհրաժեշտ է յատուկ միջոցներ ձեռք առնել, ջնջելու համար կարգ մը ընկերային ակներեւ անարդարութիւններ : « Մենք պիտի ընենք միայն կարելին, բայց պիտի ընենք ամէն բան որ կարելի է եւ կը համապատասխանէ դրամին խիստ պաշտպանութեան : Ստիպողական միջոցներէն մէկն է աստիճանաբար ջնջել շրջանային տարբերութիւնները (աշխատավարձքի) : Կարգ մը հաստատութիւններ երեք շաբաթի բարձրացուցած են վճարովի արձակուրդը : Կառավարութիւնը կը խորհի ընդհանրացնել այս տնօրինութիւնը : Կը խորհինք նաեւ ազգային հիմնադրամ մը հաստատել ծերութեան համար : Կառավարութիւնը պիտի չկատարէ որեւէ նոր ծախք առանց հասոյթի աղբիւրներ առաջարկելու :

Ցայտարարութեան ընթերցումէն վերջ, սկսան վիճաբանութիւնները, տեւելով մինչեւ գիշերը ուշ ատեն : Կարգով խօսք առին երկու նախկին վարչապետներ, Փոլ Ռենօ եւ Տալատիէ, կարգ մը հարցումներ ուղղելով : Երկար ճառ մը խօսեցաւ համայնավար ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ : Խօսք առաւ, նաեւ, փուժատեան խմբակցութեան մէկ ներկայացուցիչը, ընդհ. ներում առաջարկելով հարկային յանցանքներու համար եւ ըսելով թէ դէմ պիտի քուէարկեն : Ուրիշ փուժատեան մըն ալ մեղադրեց որ Ալժերիոյ նախարար ընտրուած են զօր. Քաթրուն :

Վարչապետը հանդարտօրէն պատասխանեց բոլոր հարցումներուն եւ քննադատութեանց, միեւնոյն ատեն դատապարտելով ցեղապաշտական որեւէ արտայայտութիւն : Վերջին պահուն Պ. Կի Մոլէ հետեւեալ դիտողութիւնն ըրաւ, պատասխանելով աջակողմեան երեսփոխանի մը որ ըսած էր թէ փոքրամասնութեան կառավարութիւն մը ստիպուած է փնտռել մեծամասնութեան մը աջակցութիւնը.— «Ընտրական պայքարը վերջացած է : Այժմ կառավարելու խնդիր ունինք : Աւելի քան երբեք ժամանակն է որ ըմբռնէք» :

ՍԱՐԻ Երեսփ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց որով կը պահանջէ այդ շրջանը միացնել Գերմանիոյ, ջնջելով Ֆրանսայի հետ կնքուած տնտեսական միութիւնը :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ նոր օրէնք մը հաստատեց, սահմանափակելու համար ալքոլի եւ վոտկայի վաճառումը : Այս առթիւ հրատարակուած հրամանագիրը կ'ըսէ թէ «ազգային պատուհաս դարձած է գինովութիւնը, ապականելով երիտասարդութիւնը» : Հրամանագիրը բոլորովին կ'արգիլէ ոգելից ըմպելիներու վաճառումը 18էն վար պատանիներու եւ ալքոլամոլներու : Կ'արգիլէ ոգելից ըմպելիներ ծախել գպրոցներու մօտ, եւայլն :

ՀՐԷԱԿԱՆ գործակալութեան գործադիր մարմինը կոչ մը ուղղեց արտասահմանի 18 – 27 տարեկան հրեայ երիտասարդներուն որպէսզի Իսրայէլ երթան, մէկ տարի մասնակցելու համար երկրին աշխատանքի եւ զինուորութեան ձեռնարկներուն :

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՄԱՀԸ

Մարոքի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ բնիկ Թիֆլիսցի Հայ մը, Թադէոս Անանեան, որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան գացած եւ յետոյ Ռապաթ հաստատուած էր, մեռած է խորհրդաւոր պարագաներու մէջ : Յունուար 27ին իր դրացիները զինքը չտեսնելով, լուր կուտան ոստիկանութեան : Ոստիկանապետը դուռը բանալ կուտայ եւ կը տեսնէ որ Անանեան հիւանդ է : Հիւանդանոց կը փոխադրեն, բայց կը մեռնի : Երկրորդ օրը ոստիկանութիւնը բանալով իր մթերանոցը, բաւական ոսկեդրամներ եւ հազարանոցներ կը գտնէ : Մթերանոցը եւ բնակարանը կնքուած են : Կ'ըսեն թէ մէկ – երկու միլիոնի ապրանք ունի, նաեւ ճոխ կարասիներ : Հայութենէ հեռու կ'ապրէր :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կ.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր :

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ :

ՀՐԱՒԷՐ ԱՏԱՓԱՋԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակցական կարեւոր խնդրոյ մը մասին, կարծիքի փոխանակութեան համար, հաւաքոյթ մը որոշուած է, յառաջիկայ կիրակի, 5 փետրուար, ժամը 16–ին, Լը Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ, մէթրօ Քատէի ճիշդ դիմացը :

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այր թէ կին :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

« ԴՈՅԱՄԱՐՏ » ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐ

Ստացողներէն կը խնդրուի դրամները ղրկել հետեւեալ հասցէին .—

M. Djanikian Garabed, 2, Rue Nuvolone
St. Jérôme, Marseille (B. du R.)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ԱԶԳ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Հայկազեան վարժարանի հայերէնի գիշերային դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն ուրբաթ երեկոյ ժամը 7էն 10 :

Մուտքը ազատ է հայ երիտասարդութեան համար :

Կը դասաւանդէ Տիկին ԷԼԻԶ ԱՅՎԱԶԵԱՆ :

Այս բացառիկ պատեհութենէն պէտք է օգտուին մանաւանդ այն աշակերտները որոնք կ'ուզեն հայերէնով մասնակցիլ Պաշոյի քննութեանց :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մաննիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

***

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Փափազեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան, ի յիշատակ ողբացեալ Մկրտիչ Դաւիթեանի :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՄԱՅԻՍ 28 ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 26ին, Զ. Քաղաքապետարանին սրահը :

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ :

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ :

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը :

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տէսինէն օր. Լուսին Լիւլէճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Պ. Արամ Լիւլէճեան – Վարդապետեանի :

Վալանսէն ոմն «Յառաջ»ի ընթերցող մը հազար ֆրանք կը նուիրէ թերթին բարգաւաճման համար, նոյնքան ալ մեր բաժանորդներէն Պ. Ասլանեան (Վենսէն) :

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԶԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Մոսկուայի ռատիոկայանը (կարճ ալիք 41 եւ 49 մեթր), Փետր. 8ին ժամը 20ին տեսութիւն մը պիտի պարզէ հայկական մշակոյթին եւ գեղարուեստին մասին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսագրին 1956 Փետրուարի թիւը, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ (հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Յօդուածներ ունին Շ. Նարդունի, Շ. Միսաքեան, Ս. Շաքէ, Սուրէն Փափազեան : Տեղեկութիւններ երիտասարդական շարժման մասին եւայլն :

Տարեկան բաժնեգին 450 ֆր : Հասցէ՝

K. Papazian, 25 Rue Martial Boudet,
Chaville (S. et O.) ou 17 Rue Bleue
Paris (9e).

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տ. Տ. ԳԷՈՐԳ Զ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ
ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Հրատ. Մայր Աթոռի, Էջմիածին, 1955, պատկերազարդ, 180 մեծադիր էջ, գին 300 ֆրանք :

Դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Օհանջանեան ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան սրահին մէջ : Հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն : Կը խնդրուի բոլոր Խաչուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ 3 Փետր., ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ : Դասախօս՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ :

Նիւթը՝ Հայերը Ֆրանսայի մէջ՝ սկիզբէն մինչեւ 17րդ դարու վերջը :

Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հայերէն : Մուտքը ազատ է :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Un bon tourneur — outilleur connaissant découpage et emboutissage.

Դիմել ժամը 9էն առաջ :

M. E. H. 13, Rue du Soleil, Paris
MEN. 41 - 67.

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Մարտիկներու Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կ'ուտայ Թավէրն տէ 3 Տօֆէնի սրահին մէջ, պատուական նախագահութեամբ նահանգապետ Պ. ՖՐԱՆՍԻՍ ՌԱՈՒԼի, զօր. ՎԱԼԷԹ ՏՕԶԻԱ եւ քաղաքապետ ՏՈՔԹ. ՄԱՐԹԷՆի :

Նախագահութեամբ Պ. ԼԻՒՍԻԷՆ ՊԱՐԷի

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր. Տօղրամաճեան (երգ), Տիկիններ Սոնիա եւ Նատիա (Կովկասեան պար) :

Նուագախումբ ԺԱՔԻ ԼԸ ՊՕԱ :

Տոմսակները ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամներուն կամ Քաֆէ Փրոկրէ, Փլաս Նօթր Տամ :

Մուտք 300 ֆրանք :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Մանկապարտիզպանուհի մը, Տիկին Նազարեան, որ երկար տարիներ պաշտօնավարած է Սուրիոյ հայ դպրոցներուն մէջ, պատրաստ է պաշտօնավարելու որ եւ է հայկական դպրոցի մէջ :

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝
Պ. Արամ Պետիկեանի՝
7, Rue Berlioz, Marseille

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • VENDREDI 3 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7894 32e ANNEE · խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3305

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԱՅՍՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

•

Բացառիկ երեւոյթ մը կը պարզէր Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստը :

Ժողովը հրաւիրուած էր լսելու նորակազմ դահլիճին յայտարարութիւնը եւ իր դիրքը ճշդելու: Ամէնքն ալ անհամբեր կը սպասէին ելքին: Մանաւանդ որ իշխանութիւնը յանձնուած էր ընկերվարականի մը, ճիշդ այն պահուն երբ ծանր տագնապի մը մատնուած է երկիրը :

Միայն Ալժերիոյ խնդիրը վրդովիչ հարցական մը կը կազմէր, ներքին թէ արտաքին տեսակէտով :

Յետոյ, փոքրամասնութեան դահլիճ մըն էր որ վստահութիւն կը պահանջէր, իր 150 կուսակիցներով :

Փորձութեան շրջան էր թէ աջին եւ թէ ձախին համար: Քննութեան կ'ենթարկուէին իւրաքանչիւրին իմաստութիւնը և քաջութիւնը :

Ու արդիւնքը եղաւ օրինակելի :

Կարգ մը թերթեր կը մատնանշեն խանդավառութեան պակասը: Կ'ուզեն ըսել թէ մռայլ էր մթնոլորտը եւ թէ ծանրութիւն մը կը ճնշէր ատենախօսներուն ինչպէս եւ ունկնդիրներուն վրայ :

Կրնա՞ր ուրիշ կերպ ըլլալ, երբ նորընտիր Ազգ. Ժողովը եւ անկէ բխած կառավարութիւնը գործի կ'սկսին ընդհանուր անստուգութեան մէջ, ծանրակշիռ հոգերով: Երբ արտաքին աշխարհն ալ, աչք ու ականջ լարած, անձկութեամբ կը հետեւի անցուդարձին :

Ժողովին ատենադրութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ոչ իմաստութեան, ոչ ալ քաջութեան կայծեր պակսեցան :

Առաջին օրինակը կուտար վարչապետը ինք, Պ. Կի Մոլէ, իր չափաւոր այլ վճռական յայտարարութեամբ :

Առանց չռայլաբան խոստումներ տալու, կը բացատրէր թէ ինչ պիտի կրնան ընել, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Գիտակից դիրք մը բռնեցին նաեւ մեծ հոսանքները, երբ կարգը եկաւ թեր կամ դէմ քուէարկելու կամ ձեռնպահ մնալու:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ մասնաւոր աղմկարարութեան մը կը հետեւէին համայնավարները :

Տեսնելով որ յոյս չկայ ժողովրդական ճակատի կառավարութիւն մը կազմելու, յաւէնման 1936ի, անոնք փաղաքշական դիրք մը բռնած են վարչապետին հանդէպ: Կ'ուզեն ապացուցանել թէ չի կրնար գործել առանց իրենց աջակցութեան :

Այս պատճառով ալ, վստահութեան քուէ տուին, թէեւ դահլիճին ծրագիրը մեծ մասով կը հակասէ իրենց տեսակէտներուն :

Եւ երբ իրենց առաջնորդը, Ժագ Տիւքլօ, որոշ յանձնառութիւններ կը պահանջէր, Կի Մոլէ պատասխանեց.

— «Պ. Ժագ Տիւքլօ համայնական խանդաղատանք մը ցոյց տուաւ ինծի հանդէպ: Պահանջեց յանձնառութիւններ ստանձնել : Ես որ եւ է յանձնառութիւն պիտի չստանձնեմ համայնավար կուսակցութեան հանդէպ: Ես յանձնառութիւններ պիտի ստանձնեմ Ազգ. ժողովին եւ երկրին առջեւ»:

Ուրիշ առաջարկի մը առթիւ, շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն ընծայուած մեծարանքին, Կի Մոլէ յայտարարեց.

— «Կ'ուզէի որ Ֆրանսայի մէջ հաստատուէր հետեւեալ կանոնը.— Կրնանք հակառակորդներ ըլլալ քաղաքական տեսակէտով, եւ սակայն իրար յարգել»:

Ահա թէ ինչպէս կը խօսին ու կը գործեն մեծ ազգի մը զաւակները, երբ դէմ դիմաց կուգան, ազգային հոգեր քննելու համար :

Գաղափարական պայքար, բայց նաեւ մարդավարի վերաբերում, փոխադարձաբար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

■

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԼԺԵՐԻԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԿՈՉ ՄԸ ԲՈԼՈՐԻՆ

Ազգ. Ժողովին վաւերացումէն անմիջապէս ետք, նոր դահլիճը գործի ձեռնարկեց: Վարչապետը Հանրապետութեան նախագահին ներկայացուց կառավարութեան անդամները: Նախորդ վարչապետը՝ Պ. Էտ. Ֆոր կատարեց իշխանութեան փոխանցումը: Այսօր, շաբաթ, պիտի գումարուի նախարարական առաջին խորհուրդը, քննելու համար ամէնէն հրատապ խնդիրը, — Ալժերիա: Վարչապետը Ալժէ պիտի երթայ յառաջիկայ շաբթու, հաստատելու համար նոր նախարար - մարզպանը, զոր. Քաթրու: Կը կարծուի թէ ճամբայ պիտի ելլէ երեքշաբթի օր, ընկերակցութեամբ երկու փոխ - նախարարներու որոնց յանձնուած են Ալժերիոյ վարչական եւ զինուորական գործերը: Ալժէ հասնելէ անմիջապէս վերջ, վարչապետը հանդիսաւոր կոչ պիտի ուղղէ թէ Եւրոպացիներուն եւ թէ Իսլամներուն :

Ազգ. Ժողովը երէկ սկսաւ քննել վիճելի ընտրութեանց խնդիրը: Մասնաւոր յանձնախումբին տեղեկագիրը կը յիշէ երեսուն վիճելի պարագաներ որոնց տասնըմէկը կը վերաբերի փուժատեան երեսփոխաններու: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին այս առթիւ :

× *Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ Կի Մոլէ եւ զոր. Քաթրու պաղ ընդունելութիւն մը պիտի գտնեն Ալժէի մէջ: Քաղաքին երեք ֆրանսերէն թերթերը, որոնք Ֆրանսացի գաղթականներու տեսակէտները կ'արտայայտեն, ուժգնօրէն կը քննադատեն վարչապետին յայտարարութեան կարգ մը մասերը : Պ. Կի Մոլէ կ'առաջարկէր ընտրութիւններ կատարել անյապաղ, որպէսզի անոնց արդիւնքին համաձայն ստեղծուի ալժերիական ղեկավարութիւն մը, բանակցելու համար Ֆրանսայի հետ: Ալժերիոյ Ֆրանսացիները դժգոհ են որ դահլիճին ծրագիրը կը նախատեսէ միայն մէկ ընտրական ժողով, Ֆրանսացի եւ իսլամ քուէարկուներով եւ թեկնածուներով : Ներկայ դրութեամբ կը կազմուին երկու ընտրական ժողովներ, մէկը Ֆրանսացիներու, միւսը Իսլամներու համար: Երկու հատուածները առանձին կ'ընտրեն իրենց թեկնածուները Ալժերիոյ ընդհ. ժողովին համար: Ֆրանսացիները, որոնց թիւը 1.500.000ի կը հասնի, գիտել կուտան թէ իրենց քուէները պիտի խեղդուին ինը միլիոն բնիկներու ձայներուն մէջ :*

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Պ. Կի Մոլէ իր յայտարարութեան մէջ «անքակտելի» համարելով Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ կապերը, միեւնոյն ատեն կ'ըսէր թէ անհրաժեշտ է յարգել Ալժերիոյ բարոյական անձնաւորութիւնը: Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, վարչապետը այս յայտարարութեամբ կ'ուզէ ջնջել այն աւանդական կարծիքը թէ Ալժերիոյ չորս նահանգները նոյն հանգամանքն ունին Ֆրանսայի համար ինչ որ բուն ֆրանսական նահանգները: Կարեւոր թերթ մը, «Էքօ տ'Ալժէ» գիտել կուտայ թէ մէկ ընտրական ժողովի դրութեամբ, Ֆրանսան ուշ կանուխ դուրս պիտի ձգուի Ալժերիայէն:

Ուրիշ յատկանշական պարագայ մը, — Ալժէի քաղաքապետը, Ժաք Շըվալիէ յայտարարեց թէ բարի գալուստ պիտի չմաղթէ Պ. Կի Մոլէի եւ զոր. Քաթրուի, երբ իրենց քաղաքը հասնին :

× *Վաւերացման քուէներու թիւը բացառիկ համարելով հանդերձ, շատեր կը կարծեն թէ դահլիճը մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի յառաջիկային :*

Պ. Կի Մոլէ ինքն ալ շատ լաւատես չերեւար: Առջի օր կ'ըսէր լրագրողի մը.— Կը յուսամ թէ պիտի կրնամ նոյնքան քուէ շահիլ յաջորդ քուէարկութեան ատեն :

Արդարեւ, կարգ մը խմբակցութիւններ թեր քուէարկած էին զանազան պատճառներով եւ կրնան ընդդիմադիր դառնալ, երբ մասնաւոր խնդիրներ քննուին :

× *Անգլիոյ քաղաքական շրջանակները գոհունակութեամբ ողջունեցին Կի Մոլէի դահլիճին վաւերացումը: Այս առթիւ ջերմապէս կը գնահատեն դահլիճին յայտարարութեան այն մասը որ կը վերաբերի արտաքին քաղաքականութեան եւ յատկօրէն կը պաշտպանէ արեւմտեան ճակատին տեսակէտները միացեալ Եւրոպայի, Ատլանտեան դաշինքին եւ զինաթափութեան մասին: Եւ սակայն, լաւատես չեն նոր կառավարութեան ապագայի մասին, քանի որ հաստատուն մեծամասնութիւն մը կը պակսի :*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

... ԵՒ ԴԱՐՁԱՆ ՓՈՇԻ

Երէկ հայ առեւտրականի մը մահը կը հաղորդէր Մարոքի մեր թղթակիցը :

Թագւոր Անանեան, ծնած՝ Թիֆլիս եւ ծնողքին հետ Իզմիր փոխադրուած, ատեն մը Յունաստանի մէջ թափառելէ ետք, Ռապաթ կը հաստատուի 27 տարի առաջ:

Անցեալ Յունուար 27ին իր դրացիները տեսնելով որ չերեւար, կը դիմեն ոստիկանութեան ;

Ոստիկանական տեսուչը բռնի բանալ կուտայ բնակարանին դուռը եւ Անանեանը կը գտնեն հոգեվարք: Անմիջապէս կը փոխադրեն հիւանդանոց, ուր կը մեռնի:

Յաջորդ առտուն ոստիկանապետին յանձնարարութեամբ, չորս Հայեր կը տանին կը թաղեն մեռեալը :

Նոյն ատեն մթերանոցը բանալով, կը գտնեն ոսկի, տոլար եւ հազարնոցներ :

Թէ մթերանոցը եւ թէ բնակարանը կնքուած են այժմ: Միայն մթերանոցին ապրանքը քանի մը միլիոն ֆրանքի արժէք ունի, առանց հաշուելու բնակարանին կարասիները եւ ուրիշ հարստութիւններ:

Իր կինը մեռած է եղեր 1937ին :

Նամակագիրը այս տեղեկութիւնները հաղորդելով, կ'ըսէ թէ բաւական թիւ մը կը կազմեն այս կարգի Հայերը :

— *Մեքնէսի, Քազապլանքայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ կան բաւական թիւով Հայեր, որոնք դիրք եւ դրամ ունին եւ առանձին կ'ապրին: Անշուշտ անոնք ալ միեւնոյն վախճանը պիտի ունենան ...*

Ըսել կ'ուզէ թէ պիտի փոշիանան ոչ միայն մարմնով, այլեւ հարստութեամբ ու անունով, առանց հետք մը ձգելու իրենց ետին:

Շատ մը պատմութիւններ լսած եմ այսպէս «առանձին ապրող», իրենց ժողովուրդէն եւ անոր հոգերէն կտրուած Հայերու մասին :

Կան որ մտքով եւ սրտով քարացած, օրը իրիկուն կ'ընեն դաւեր լարելով իրենց հայրենակիցներուն, նոյն իսկ ազգականներուն դէմ :

Ուրիշներ ամբողջովին անձնատուր՝ այլազան զուարճութեանց, երբեք չեն անդրադառնար որ առտու մը մոխիրի վրայ պիտի նստին :

Ամէնէն բախտաւորն ալ օր մը ոստիկանութեան միջոցաւ պիտի գտնուի անշնչացած կամ հոգեվարք իր բնակարանին կամ վաճառատան մէկ անկիւնը, եւ դժուար պիտի ըլլայ ճարել երկու - երեք Հայեր, գոնէ *շարժի* յուղարկաւորութիւն մը սարքելու համար :

Ոչ տէրտէր, ոչ ժամկոչ, ոչ ալ տիրացու մը, որպէսզի քանի մը աղօթք արտասանեն :

Այն ատեն փա՛ռք պիտի տան տարիներ առաջ Պոլսոյ մէջ թաղուած անտէր Մկոյին, որ գոնէ երկու հայրենակից ունէր, իր ճողը շալկելու համար, ետեւէն ալ գեղջուկ տէրտէր մը՝ մաշած փիլոնով ...

— Որո՞ւ համար կը գրես այս հոգեշահ քարոզը: Այդ մարդիկը հայերէն թերթ կը կարդա՞ն :

= Երբ ժամը հնչէ, հայերէնի տա՛ռն անգամ պիտի փնտռեն, բայց պիտի չգտնեն: Հայերէն «*Հայր Մեր*» մը պիտի մրմռան եւ պիտի չլսեն ...

Քանինե՛ր այսպէս օտար երկիր ինկան փոշեթաթախ, հարստացան ու յղփացան, մոռնալով իրենց ժողովուրդը եւ ամէն մարդկային պարտականութիւն: Եւ յանկարծ դարձան փոշի, ամէ՛ն տեսակէտով:

Հագիւ տասնէն մէկը լացող մը ունեցաւ իր վրայ ....

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

•

ՄԻԱՑԵԱԼ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Փետրուար մէկին վերջացան անգլեւամերիկեան խօսակցութիւնները: Այս առթիւ միացեալ յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ օրակարգի բոլոր խնդիրներու մասին: Այս յայտարարութեամբ, Անգլիոյ վարչապետը եւ նախագահ Այզընհաուըր մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ իրենց ամբողջ ազդեցութիւնն ի գործ պիտի դնեն, թոյլ չտալու համար որ «Խ. Միութիւնը խանգարէ խաղաղութիւնը, հրահրելով հին հակամարտութիւններ »

Միեւնոյն ատեն կ'ըսեն թէ միշտ պատրաստ պիտի ըլլան բանակցութեամբ եւ հաշտարար տրամադրութեամբ լուծելու միջազգային խնդիրները: Երկուքն ալ վճռած են անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, որպէսզի հիւլէական ուժի նուաճումը մարդկութեան համար բանայ խաղաղ յառաջդիմութեան եւ ոչ թէ աւերի ճամբան :

Յետոյ կը յայտարարեն .—

1. Էական է Ատլանտեան կազմակերպութիւնը մեր ապահովութեան համար :

2. Տեւական խաղաղութիւն չի կրնար հաստատուիլ յորչափ Գերմանիան երկու մասին ***բաժնուած է*** *;*

3. Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա *տեւականօրէն կարեւորութիւն կ'ընծայեն Պերլինի ապահովութեան եւ բարօրութեան :*

Ֆորմոզայի հարցին առթիւ, դեկոյցը կ'ըսէ թէ կարգ մը տարակարծութիւններ կը տիրեն: Սակայն Մ. Նահանգները «հաստատօրէն վճռած են կանխել յարձակողական ծաւալումը Ծայր. Արեւելքի մէջ՝ բռնի ուժով կամ խռովարարութեամբ »:

« Ուաշինկթընի յայտարարութիւնը » կը պարունակէ նաեւ հետեւեալ կէտերը.

1.— Նախագահ Այզընհաուըր եւ Սըր Էնթընի Իտըն անգամ մը եւս կը յայտարարեն թէ պիտի օգնեն ժողովուրդներուն՝ որպէսզի խաղաղութիւն, ապահովութիւն եւ ընկերային յառաջդիմութիւն վայելեն :

2.— Պիտի շարունակենք մեր ճիգերը՝ ապահովելու համար արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը, ընդհանուր զինաթափութիւն մը, որ մարդկութիւնը պիտի ազատէ արդիական զէնքերու բեռէն եւ անոր պատճառած սարսափէն :

3.— Ազգաժողովը համապատասխան միջոցները կ'ապահովէ այն երկիրներուն որ կ'ուզեն իրենց վէճերը կարգադրել խաղաղութեամբ: Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա միշտ պատրաստ են աջակցելու բանակցութեանց, հաշտարար ոգիով :

Յայտարարութենէն զատ, դեկոյց մըն ալ հրատարակուեցաւ որ կ'ըսէ թէ երկու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

«ՇԱՏ ՀԻՆ ԷԻՆ...»

ԽՄԲ.— «Յուսաբեր» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ:

...Համաձայն Մեսրոպ Մաշտոցի կազմած ցուցակին, համայն աշխարհի մէջ ցրուած հայերէն ձեռագիրներու թիւը կը հասնի 24.000ի (9–10.000ը՝ միայն Երեւանի մէջ):

Հազար հինգ հարիւր տարուան ընթացքին միայն 24.000 գիրքե՞ր գրուած կամ ընդօրինակուած են ուրեմն. ոչ, ի հարկէ: Ի՞նչ եղած են միւսները. պարզ է, ԿՈՐՍՈՒԱԾ ԵՆ:

Ահա քանի մը վկայութիւններ, որոնք կը ծառայեն հաստատելու մեր այս եզրակացութիւնը.—

Խորենացի կը գրէ Մերուժանի մասին խօսելու առիթով. «... Զորս մի անգամ գիրս գտանէր՝ այրէր»: Կաղանկատուացի եւս կ'ողբայ «զմատենից եւ զկտակարանաց հրկիզութիւն»: Ստեփանոս Օրբէլեան իր կարգին կը վկայէ, թէ Ղափանի Բաղաբերդը գրաւած ատեն թշնամին այրեց տասը հազար մատեաններ 1126ին: Դար մը ետք, 1241ին, «անթիւ գոյին կտակարանք աստուածային գրոց», ինչպէս կ'ըսէ Գանձակեցի, սակայն զանոնք կողոպտեցին Թաթարները եւ վաճառեցին չնչին գիներով:

Պասլըքի գրաւման ժամանակ կորսուեցան աւելի քան տասը հազար հայերէն ձեռագիրներ: Լէնկ–Թիմուր, Հայաստանի արշաւանքէն վերադարձին, բեռներով «հայերէն գրեանք» փոխադրեց իր մայրաքաղաքը՝ Սմրղանտ եւ հոն աշտարակի մը մէջ պահել տուաւ զանոնք: Յովհ. Կարբեցի կաթողիկոս կը հաստատէ այս պարագան՝ Դորպատի համալսարանի ուսուցչապետներէն Կլոսիոսի գրած իր մէկ նամակին մէջ: Իսկ Ներսէս Դ. կաթողիկոս կը գրէր, թէ աստուածապաշտութեան թշնամիները «բազում անգամ արշաւեալ կորուսին զկտակարանս եկեղեցւոյ»:

Մխիթար Ապարանեցի կը պատմէ, թէ իր օրերուն այլեւայլ կողմեր ցրուած հայերէն գիրքերը եթէ հնար ըլլար հաւաքել եւ «ժողովել ի մի վայր, աւելի գոյր քան զհազար բեռն»:

Մեր հին, պատմական արժէք ունեցող ձեռագիրներէն մինչեւ հիմա գտնուածները «նշխար մի համարելու է չգտնուածներուն եւ չգտնուելիքներուն» հետ բաղդատմամբ, կը վկայէ Ալիշան:

Այթմարի Ղուկաս դպրապետը, Լէնկ–Թիմուրէն ազատելու համար հին մատեաններն ու մագաղաթները, տակառներու մէջ կը լեցնէ զանոնք եւ կը թաղէ: Նոյն ճակատագրին ենթարկուեցան անշուշտ բազմաթիւ այլ ձեռագիրներ արաբական եւ թաթարական արշաւանքներու ատեն:

Վիլլոդ հայագէտը իր հայ–լատին բառարանին վերջը կը գրէ. «Յայնժամ (1388 թուին) զրեթէ հայ գրեանքն ամենե[illegible] մաշեցան ի հուր»:

Առաքել Դաւրիժեցի նոյնպէս կը վկայ[illegible], թէ ագահութեամբ պնդացած եւ ամայացած էր Հայոց ազգը. ոչ միայն չէին կարդար, այլ եւ չէին իսկ գիտեր, թէ ինչ է գիրքը եւ ինչ զօրութիւն ունի: Անպէտ իր կը նկատուէին այն ատեն գիրքերը, փայտի կտորներու պէս նետուած այս ու այն կողմ կամ հողով ու մոխիրով ծածկուած:

Յիշատակե՞նք նաեւ մեր Պատմահօր վկայութիւնը այն մասին, թէ քրիստոնէութեան առաջին դարերուն՝ մեր քրիստոնեայ «լուսաւորիչ»ները կ'այրէին կը փճացնէին ինչ որ «հեթանոսական» էր: Այս ձեւով եւ այս պատճառով ընդ միշտ կորսուեցան մեր գողթան երգերը, որոնք «հեթանոսութեան» դրոշմը ունէին իրենց վրայ ...

Գերման պատմագէտը՝ Մոմսըն՝ կը վկայէ, թէ Հայաստան «անյուսացեալ» երկիր մը մնաց միշտ, երկար ատեն ենթակայ ըլլալով հանդերձ Բիւզանդիոնի քաղաքական եւ մշակութային ազդեցութեան: Եւ անշուշտ ստեղծեց ինքնուրոյն մշակոյթ, ազգային շունչով ու դրոշմով: Այդ մշակոյթէն շատ քիչ բան հասած է մեզի:

Ահա քանի մը ուրիշ վկայութիւններ մեզի աւելի մօտ ժամանակներու մասին.—

Վանքերու վանահայրերը իբրեւ նուէր Պոլսոյ ամիրաներուն կը ղրկէին ընտիր գրչագիրներ, որոնք յաճախ կը կորսուէին: Թովմա Արծրունիի պատմութեան ձեռագիր մէկ օրինակը Միջագիւղ ամիրայի մը «թաւան իչի»էն գտնուեցաւ, կը պատմէ Աբրահամ Այվազեան եւ կ'աւելցնէ. «Տոհմային այն անգին մագաղաթեայ մատեանը, որ Ոսկեդարու հայ լեզուաւ, բայց յունատառ գրուած եւ ասորերէն տառերով ծանօթագրուած էր, քիչ տարիներ առաջ ոչնչացաւ»:

Ճամբորդ մը կը պատմէ, թէ Հայաստանի գիւղերէն մէկուն մէջ տուն մը հիւրասիրուած էր: Գիշերը, ջուր խմելու ատեն, կը տեսնէ, որ այդ տան ջրամանին վրայ, իբրեւ կափարիչ, մագաղաթեայ ձեռագիր մը դրուած էր:

Ոմանք, թէ մեզ եւ թէ իրենք զիրենք մխիթարելու համար թերեւս, այս կորուստները կը նկատեն «ազգերու մարսողութիւնը»:

Հաւանաբար ճշմարտութեան բաժին մը կայ այս վկայութեան մէջ: Բայց հիմա, քսաներորդ դարուն, ներելի չէ այլեւս «ազգերու մարսողութեան» այս ձեւը: Խնամքով, գուրգուրանքով կը հաւաքուին ու կը պահուին հիմա հին ձեռագիրները, որքան ալ աննշան, որքան ալ պակասաւոր ըլլան:

Օտար մը, Վիկտոր Լանկլուա, մեզմէ դար մը առաջ հաւաքեց ու հրատարակութեան տուաւ Ռուբինեանց շրջանէն մնացած դիւանաթուղթեր ու վաւերաթուղթեր, որոնք կը ծառայեն իբրեւ ատաղձ երկրի մը քաղաքական պատմութեան:

Հիմա, բոլոր այս կորուստներէն ետք, մեր պարտքն է գուրգուրալ մեր ունեցած քիչին վրայ: Մեր առաջ բերած վկայութիւնները կարդալով, թերեւս չենք իսկ անդրադառնար, թէ կորսուած ձեռագիրները անդարմանելի բաց մը ձգած են մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ:

Վերջացնենք այս տխուր պատմութիւնը, դարձեալ յիշատակելով Աբրահամ Այվազեանի մէկ վկայութիւնը:

«Օր մը,— կը պատմէ Այվազեան,— կրետացի Հայ մը կը ներկայանայ Հայր Ալիշանի եղբօր եւ, ցոյց տալով ձեռագիր մը, կ'ըսէ. «Այս տեսակ տասը կտոր ձեռագիրներ թաղեցինք կրետացի Հայու մը հետ, որ շատ կը սիրէր զանոնք»:

«Ալիշանի եղբայրը, ի լուր այս յայտնութեան, կը յուզուի. իսկ կրետացի Հայը, մեղմելու համար անոր յուզումը, կ'աւելցնէ. «Հոգ մի ըներ, այդ ձեռագիրները շատ հին էին, շատ հին ..»:

Ի տես եւ ի լուր մեր անթիւ անհամար կորուստներուն, ոմանք մտածեն թերեւս, կրետացի Հայուն պէս, թէ ոչինչ, հոգ ընելու բան չկայ, քանի որ այդ կորսուած գիրքերը,— թանկագին նշխարներ,— «հին էին, շատ հին ...»:

Հին էին, ուստի նաեւ առաւել թանկարժէք էին, քան նորերը:

Հին թէ նոր, մենք կը գուրգուրանք հայ գիրքին վրայ, որովհետեւ գիտենք, կը խոստովանինք մեր Թուխ Արամազդին՝ Ահարոնեանի հետ, թէ «մի գիրքը մի ազգ է, մի այբուբենը՝ մի ամբողջ ցեղի պատմութիւն: Եւ այբուբենից ու գրքից դուրս ուրիշ պատմութիւն չկայ»:

ԹԱՏՐՈ՛Ն ԱԼ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԷՋ

Առջի օր Ալէն Փափազեան շահեկան տեսութիւն մը գրած էր շարժանկարի ներկայ տագնապին մասին: Այս առթիւ կը մատնանշէր մասնաւորապէս թէ « թատրոնի դասականները կարելի է տարին 12 ամիս ցուցադրել, վստահ ըլլալով որ սրահները պիտի լեցուին հանդիսականներով, նոյնը չէ պարագան շարժանկարին համար »:

Յօդուածագիրը կը յայտնէ թէ արդիական նիւթերուն համար ալ պարագան նոյն է եւ տարբերութիւնը կը տեսնէ բեմադրութեան մէջ: Մինչ թատրոնը կը ստիպէ որ հանդիսականը երեւակայէ այն մասերը զոր բեմը չի կրնար ներկայացնել, շարժանկարը ամէն մանրամասնութիւն ներկայացնելով, կը պարտադրէ հանդիսականին իր իսկ ընտրած պատկերները եւ այդ պատճառով ալ յոգնութիւն չի պատճառեր հանդիսատեսին:

Կը խոստովանիմ որ իր միտքը լաւ չհասկցայ: Յօդուածին ակիզբը մեզի կու տայ այն տպաւորութիւնը թէ աւելի շատ մարդ թատրոն կ'երթայ, քան սինեմա, նոյնիսկ մէկ ներկայացումը 2–3 անգամ կը տեսնէ, մինչդեռ իր մատնանշած բեմադրութեան տարբերութիւնը բաւական է որ շարժանկարը աւելի շատ հանդիսատես ունենայ:

Ուրիշ կէտ մըն ալ ուշադրութիւնս գրաւեց: Ալէն կ'ըսէ թէ թատրոնի դասական կտորները միշտ կը ցուցադրուին եւ ժողովուրդը կ'երթայ, բայց նոյնը չէ շարժանկարին համար:

Նախ կ'ուզէի որ բացատրէր թէ ի՞նչ կը հասկնայ շարժանկարի «դասական»ով: Եթէ Քոքթոյին «Բանաստեղծի մը արիւնը» կամ Շառլոյի հին շարժանկարը, կամ Մելիէսի առաջին գործերուն է որոնց կ'ակնարկէ, չեմ կարծեր թէ կարելի է հաւասարէ հաւասար նկատել, թատրոնի դասականներու հետ:

Թատրոնին մէջ դասական են հեղինակը եւ նիւթը, իսկ շարժանկարին համար դասական բառը կը գործածուի փոխաբերաբար շարժանկարի առաջին գործերուն համար որոնց արժէքը ոչ նիւթն է, ոչ հեղինակը, այլ թուականը շարժանկարի պատմութեան մէջ, այսինքն պարզ «տոքիւմանթէր» արժէք մը կը ներկայացնէ: Կարելի՞ է, ուրեմն բաղդատութեան դնել Մելիէսի մէկ գործը եւ «Մոլիէռ»ի «Ագահ»ը, երկուքն ալ իբր «դասական»:

Ուրիշ պարագայ մը եւս:

Եթէ նոյն անձը քանի մը անգամ կը տեսնէ «Սիրանօ տը Պերժըրաք»ը կամ « Տոն Ժուան»ը թատրոնի մէջ գլխաւոր պատճառը այն է որ տարուէ տարի բեմադրիչները կամ դերասանները փոփոխութիւններ եւ նորութիւններ կը բերեն որոնք կը հետաքրքրեն հանդիսատեսը: Ժէ.-դարէն ի վեր կը ներկայացուի Համլէթը, բայց ամէն մարդ կը ներկայացնէ «Իր» Համլէթը եւ հոդ է թատրոնին դասականներուն գլխաւոր շահեկանութիւնը առանց անտեսելու նաեւ որ դասական թատրոնը դպրոցմըն է ամէնուն համար): Բայց սինեման չի կրնար շատ նորութիւն բերել նոյն նիւթը առնելով, որովհետեւ առաջին առթիւ իսկ օգտագործած է բեմադրութեան համար, առաւելագոյն «թեքնիք» կարելիութիւնները:

Անտարակոյս, շատ աւելի մարդիկ շարժանկարի սրահները կը յաճախեն քան թատրոնը:

Առիթէն օգտուելով կ'ուզէի ակնարկ մըն ալ նետել թատրոնի տագնապին վրայ:

«Ֆիկառօ» անցեալ օր տեսակ մը վիճաբանական հանդիպում հաստատած էր թատրոնի շուրջ մէկ բեմադրիչ–դերասանի (Ժան Լուի Պարօ), մէկ դերասանի (Փիէր Պրասէօր), մէկ հեղինակի (Արման Սալաքրու), եւ երկու քննադատի (Ժ. Ժ. Կոթիէ, Ռոպէր Քէմփ) միջեւ:

Փարիզ ունի բացառիկ դիրք մը իր 52 թատրոններով, ինը երաժշտական թատրոններով (Թէաթր Լիրիք), 34 միւզիք հոլերով եւ քապարէներով, 346 շարժանկարի սրահներով (130 ալ արուարձաններու մէջ):

Այս ճոխութիւնը վայելող քաղաք մը, ի՞նչ կը բերէ թատրոնի զարգացման համար:

Տարակոյս չկայ թէ վերջին տարիներուն տժգոյն է թատերական կեանքը Փարիզի մէջ: Ուրեմն տագնապ կայ նաեւ այս ճիւղին մէջ: Այս հարցի մասին կարծիքի փոխանակութիւն ունեցած են ձեռնհաս անձնաւորութիւններ, որոնց ամէն մէկը թատրոնը կը տեսնէ իր անկիւնէն: Ժան Լուի Պարօ կը նկատէ որ հեղինակի սով չկայ: Ինք տարին կը ստանայ 1800 ձեռագիր եւ գիտել կու տայ թէ վերջին տարիները երեւան հանած են Ժիրոտու, Աշար, Նըվէօ, Անույ, Սարթր, Քամիւ, Ռուսէն եւայլն: Բայց նկատի առնելով անտեսական պայմանները, հեղինակները այլեւս չեն աշխատիր միայն Արուեստին համար: Թատերագիրը այսօր իր ուզածը

ԵՐԲ ՆՈՐ ԵԿԱԾ ԷԻՆՔ

ՀԱՅԵՐԸ ՌԸՆՈՅԻ ՄԷՋ

Երբ հայ գաղթականները Ֆրանսա հաստատուեցան, երջանիկ էին անոնք որ արհեստ մը կամ մասնագիտութիւն մը ունէին: Իսկ մնացեալները իբրեւ միակ ապաւէն ունէին դասական միջոցը, բազուկին ուժը: Այս դասակարգին համար ամէնէն աւելի ձեռնտու էին գործարանները, թէ վճարումի եւ թէ դիւրութեամբ գործ գտնելու տեսակէտով:

Ռընօ, որուն 25 – 30 հազարնոց բանուորական զանգուածը յարատեւ նորոգութեան ենթակայ էր, ամէն ազգի գործ փնտռողներու ծանրութեան կեդրոնն էր: Ամէն օր հարիւրաւորներ կը դիմէին: « Պիւռօ տ'ամպոշ»ը յարատեւ եռուզեռի մէջ էր ուր իրար կը խառնուէին մերժուողը եւ ընդունուողը, ուրախութիւնն ու տխրութիւնը: Իսի լէ Մուլինոյի ռազմանիւթի գործարանը, նշանաւոր «փիշէնկի փուլիքա»ն մեծ թիւով Հայեր իրեն քաշեց, մասնաւորապէս բանուորուհիներ, աշխատանքը համեմատաբար թեթեւ ըլլալով: Հայ կնոջ, ինչպէս նաեւ իր Փըռանսացի քոյրերուն, տունը մնալը այլեւս ժամանակավրէպ մըն էր: Ընտանիքին մէջ քիչ մը բարօրութիւն բերելու համար ստիպուած էր ամուսնոյն հետ ձեռքձեռքի տալ եւ նետուեցաւ ասպարէզ:

Այստեղ փակագիծ մը: 1914էն առաջ, Ֆրանսայի մէջ կիներուն գործունէութեան ասպարէզը սահմանափակ էր, շատերը տունը կը մնային: Բարեբեր և քըրիստոնէական սիրով տոգորուած կիներ եւ աղջիկներ ձրիաբար կ'աշխատէին իրենց տան մէջ, բարենպատակ գործերու համար, կար, ձեռագործ, հիւսուածք, եւայլն, միջնորդութեամբ մայրապետներու: Սակայն այսօր մարդկային գործունէութեան ամէն ասպարէզի մէջ կիներ կան, ոչ միայն փաստաբաններ եւ բժշկուհիներ, այլ եւ կին ճարտարապետներ, քիմիագէտներ, առեւտրական հաստատութեանց եւ գործարաններու կին տնօրէններ: Երբ գործատէր մը կամ մեծ առեւտրական մը մեռնի, իր այրին սեւեր հագնելով եւ տունը նստած լալով ժամանակ չանցըներ, այլ քաջաբար իր ամուսնոյն ձգած գործը ինք կը ստանձնէ եւ կը վարէ ձեռնհասութեամբ:

Անցնինք մեր նիւթին: Ալֆորվիլի գործարանները կրկնակ առաւելութիւններ կ'ընծայէին, թէ բնակելու յարմարութիւն կար եւ դիւրին էր գործ ճարել երկու սեռերուն համար: Ուստի մեծ թիւով Հայեր հաստատուեցան Ալֆորվիլի մէջ: Եթէ Հայերը Իսի լէ Մուլինոյի եւ Ալֆորվիլի մէջ գաղութներ կազմեցին, չկրցան միեւնոյնը ընել Պիյանքուրին մէջ: Պատճառը այն էր որ անկարելի էր բնակարան գտնել հոն: Ոչ իսկ տուն շինելու յարմար հող կար: Եթէ ամուրիները տեղաւորուեցան պանդոկներու մէջ, ընտանիք ունեցողները Պիյանքուրէն դուրս յորդելով գացին հաստատուեցան Շաւիլի մէջ որ այն ատեն հանրակառքի գիծով մը հաղորդակցութեան մէջ էր Պիյանքուրի հետ: Կարելի է ըսել թէ Շաւիլի հայ գաղութին հիմը դնողները եղան Ռընոյի բանուորները: Եւ երբ այր եւ կնոջ աշխատանքով գոյացած խնայողութիւնը շօշափելի գումարի մը հասաւ, տան տէր դառնալու հաճելի հեռանկարը ուրուագծուեցաւ իրենց առջեւ եւ սկսան բնակարաններ շինել եւ այսօր այդ գաղութներուն մէջ գրեթէ մեծամասնութեամբ տանտէր են:

Իմ Ռընօ աշխատելու առաջին շրջանէն (13 օր) միայն մէկ յիշատակ ունիմ: Օր մը մեքենայ մը չէր բաներ, գացի «շէֆ»ին «Monsieur, la machine ne fonctionne pas»: Մարդը որ գիւղացիի երեւոյթով մէկն էր, ինքն ալ իմ ըսածս կրկնեց հեգնութեամբ: Եւ երբ քովէն քալելով դէպի մեքենան կ'ուղղուէինք միշտ իմ ըսածս կը կրկնէր: Հասկցայ որ զիս կը ծաղրէր, թէեւ խօսածս ուղիղ Ֆրանսերէն էր: Վերջը երբ Ֆրանսացիներու հետ շփման մէջ մտայ, այն ատեն հասկցայ որ դպրոցը սորված մեր Ֆրանսերէնը ամէն տեղ չանցնիր, հոն պէտք է ըսէի

«La machine ne marche pas».

Երկրորդ անգամ երբ Ռընօ մտայ, յանձնարարուած ըլլալով, առանց «մանէօվր»ի բովէն անցնելու, վարպետը (քոնթըրմեթր) ուղղակի զիս տարաւ մեքենայի մը քով, որուն վրայ մարդ մը կը բանէր, եւ ըսաւ.— «Ջանացէք ժամ առաջ սորվիլ, քեզ այսպիսի մեքենայ մը պիտի տամ, որուն վրայ կտորի հաշուով պիտի աշխատիս»: Եւ «demerdez-vous». ըսելով բաժնուեցաւ ինձմէ: Ես այս խօսքէն բան մը չհասկցայ:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՎԵԱՆ

(Շար.)

(1)

չի գրեր, այլ յաճախ թատրոնի տնօրէնի մը ապսպրանքը: Երբ կը մտածէ թատերախաղ մը գրել, առաջին առթիւ նկատի ունի թէ ո՛ր թատրոնը պիտի ներկայացնէ, ո՛ր դերասանը կամ դերասանուհին պիտի կատարէ գլխաւոր դերը, ո՞վ պիտի հոգայ ծախքերը (քոմանտիթեր) եւն. : Ռոպեր Քէմփ («Մոնտ»ի թատերական քննադատը) ցաւով դիտել կուտայ թէ թատրոնի տնօրէնները մեծ մասով կիներ են, ինչ որ կը վնասէ թատերախաղերու ընտրութեան: Ցայտնի է որ կիները շատ քմահաճ են եւ յաճախ անհրաժեշտ ձեռնհասութիւնը եւ պաղարիւնը չունին լուրջ ընտրութիւններ կատարելու համար: Անոնք որ կ՚աշխատին տակաւին Արուեստին համար, առանց յետին մտքերու, ինչպէս Պարօ, Ժան Վիլար, Վիթոլտ, Վիթալի չեն կրնար միշտ կատարել իրենց դերը, երբեւ հետեւանք նիւթական անձկութեան: Պետական նպաստը բաւարար չէ դիմանալու համար: Կը մնայ նաեւ նկատի առնել հանդիսականը որ ի վերջոյ ապրեցնողն է: Պէտք է ընդունիլ որ ան ալ չի քաջալերեր զուտ թատրոնը: Այսօր թատրոն կ՚երթայ քիչ շատ միջոց ունեցող մէկը: Եւ ի՞նչ կը փնտռէ, հաճելի թատերախաղ մը որ գլուխը շատ չյոգնեցնէ, մարսողութիւնը չխանգարէ, տրամադրութիւնը փոխէ: Թատրոն կ՚երթայ յաճախ ոչ թէ զարգանալու, ընկերային կամ հոգեբանական հարցի մը համար միտքը տանջելու, այլ մոռնալու համար զանազան հոգեր՝ տան վարձք, տուրքի յայտարարութիւն, կամ ընկերային ապահովութեան տուրքին վճարումը: Անշուշտ բացառութիւններ կան, եւ այս տեսակ հանդիսականն ալ անպայման դատապարտելի չէ: Երեւոյթը կը մնայ անվիճելի: Նոքթամպիւլ թատրոնը որ հայիւ հարիւր հոգի կ՚առնէ, կէս առ կէս պարապ է, երբ կը ներկայացնէ Իւկօ Պէթիի «Սէր չկայ»ն (Փա տ՚Ամուր), մինչ Փալէ – Ռուայեալը ծայրէ ի ծայր լեցուն է· Այս երեւոյթը բնական ըլլալով հանդերձ, վնասակար է, եթէ նկատի առնենք միայն թատրոնին շահը:

Թատերական քննադատին դերն ալ կարեւոր է: Որչափ ալ ձեռնհաս եւ անկաշկանդ ըլլայ յօդուածագիրը, երբ շաբաթը 6–7 ներկայացում կը տեսնէ, անկարելի է որ մէկ – երկու անգամ չսխալի: Եւ կան անշուշտ ներկայացումներ որ կը տուժեն մամուլի կարծիքէ՛: Շատեր կան որ թատրոն կ՚երթան համաձայն Կոթիէի, Քէմփի կամ Լըմարշանի կարծիքին:

Ընդհանուր ձեւով «Ֆիկարօ»ի վիճաբանական աշխատանքին եզրակացութիւնըայն է թէ տաղնապ չկայ, քանի որ հեղինակ ալ կայ, բեմադրիչ ալ կայ, դերասան ալ: Գլխաւոր պակասը այն է որ տնօրէնները միջոցներ ունենա՛ բեմադրելու շահեկան կամ նոր գործեր, որպէսզի հեղինակը խաղալիք չըլլայ երեք –չորս fonամնտի – թերի որոնք թատերախաղի մը բեմադրութեան իրենց նիւթական օժանդակութիւնը կը բերեն, ինչպէս պիտի գնէին սակարանի արժեթուղթ մը, հաշուելով թէ հարիւրէն քանի՞ պիտի բերէ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

●

ՇԱԻԻԼ.— Սիրելի «Յառաջ», — Քանի մը ամիսէ ի վեր երիտասարդական շարժում մը ծայր տուած է մեր գաղութին մէջ, կազդուրիչ՝ ամէն տեսակէտով: 45 50 հայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, ծնած ու մեծցած Շաւիլի մէջ եւ մանաւանդ գրեթէ բոլորն ալ իրենց ազգային կրթութիւնը ստացած, մայրենի լեզուն սորված մեր մատուռ – դպրոցին մէջ, հաւաքուած են իրարու քով, իրենց աշխատանքը բերելու, մեր մատուռ – դպրոցի վերաշինութեան գործին: Անցեալները հայրենակից Պ. Լեւոն Տօնիկեան «Յառաջ»ի մէջ իրաւամբ ցաւ կը յայտնէր Շաւիլի եկեղեցւոյ անկերպարան եւ կըսկծալի վիճակին մասին: Այդ մատուռը 25 տարիներէ ի վեր Շաւիլի գաղութին ազգային – եկեղեցական պահանջները գոհացնելէ վերջ, ներկայիս խարխուլ վիճակի մը մատնուած է: Եկեղեցական ընկերակցութեան վարչութիւնը անցեալ տարի տեղացիներու օժանդակութեամբ հազիւ կրցաւ հողը գնել եւ Փարիզի եկեղեցւոյ սեփականութիւնը դարձնել: Եւ նկատի առնելով նոր եկեղեցի եւ նոր շէնք շինելու դժուարութիւնները եւ մանաւանդ շատ յոյս չունենալով նոր հանգանակութեան մը յաջողութենէն, նորակազմ ձայնախումբի մը հետ միասին որոշած էր առայժմ գոհանալ յարմար նորոգութիւն մը կատարելով:

Ահա յանկարծ անցեալ ամսու մէջտեղ ելաւ այս երիտասարդներու շարժումը: Անակնկալ զարթում մը ազգային գիտակցութեան, կարծես վերյիշումը իրենց Հայ ծնած ըլլալու հպարտութեան: Ամէն կերպով պատրաստ՝ աշխատելու, եկեղեցական ընկերակցութեան հետ, անոնք չեն գոհանար նորոգութեամբ, կ՚ուզեն ունենալ, փոքր բայց կոկիկ մատուռ մը եւ քովն ալ փոքր սրահ մը, առաջինը՝ կրօնական, երկրորդն ալ աշխարհական եւ երիտասարդական պահանջները գոհացնելու համար: Իրենց մէկ ժողովին մէջ ինը հոգինոց մարմին մը ընտրեր են, եկեղեցականին հետ միասին աշխատելու եւ գլուխ հանելու համար այս գեղեցիկ ձեռնարկը:

Անցեալ շաբթու «Յառաջ»ի անունով ներկայ եղայ իրենց ժողովին: Խանդավառ են եւ կը հաւատան գործին յաջողութեան վարակելով նոյն իսկ մեզ՝ մեծերս: Խօսքէն գործի անցնելով, իրենց ընկերներէն ճարտարապետ մըն ալ բերեր են եւ իրենց այս համեստ ծրագրին իբրեւ ծախք երկու երեք միլիոն ֆրանքի գումար մը նախատեսեր են:

Մէկ ժամէն աւելի տեւեց ըրի իրենց կէս հայերէն, կէս ֆրանսերէն վիճաբանութիւնները: Լուրջ եւ խելացի կարծիքներ կը յայտնեն եւ մանաւանդ հայրենասիրութեան եւ ազգային նկարագրի պահպանման նախանձախնդրութեամբ կը մօտենան տրուած հարցերուն: Երիտասարդ են եւ շատ ալ նկատի չեն առներ այն դժուարութիւնները որոնց պիտի հանդիպին, մանաւանդ այդ համեստ գումարը ճարելու համար:

— «Լաւ, կ՚ըսեն, մեր մեծերը մեզմէ ազգային գործ կը պահանջեն, ահաւասիկ մենք տրամադիր ենք աշխատանքի եւ զոհողութեան, պիտի դիմենք բոլորին եւ չենք կարծեր որ մերժուինք»:

Կը հասկնա՞ս, սիրելի «Յառաջ», բնաւ չեն կարծեր որ մերժուին, այնքան մեծ հաւատք ունին մեր վրայ, մեր ժողովուրդին վրայ:

Երբ դուրս կուգամ իրենց ժողովէն, կը մտածեմ — ոչ միայն Շաւիլի, այլ Ֆրանսայի մեր բոլոր հայաբնակ վայրերու համար, ինչ օրինակելի երեւոյթ կ՚ըլլայ, ազգ. մշակոյթի տեսակէտով, եթէ յաջողին այս տղաքը:

Հիմա, խօսքը քուկդ է նախ եւ առաջ, Շաւիլցի հայրենակից: Դուն շատ անգամներ բացեր ես քու քսակդ, թէ քու տեղիդ եւ թէ դուրսի համար, Ներգաղթի հանգանակութեան, Հայկ. Դատի յանձնախումբի հանգանակութեան, եւն. եւն., այս անգամ եւս ձեռնունայն պիտի չճամբես այս քու զաւակներդ, թող պիտի չտաս որ անոնք ամօթ զգան իրենց Հայ ծնած ըլլալէն: Իսկ դուք դուրսի հայրենակից, աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր Շաւիլը դեռ չէ դիմած քեզի, ինք իր ուժով տապկուած է եւ լաւ է տապկուած: Այժմ առաջին անգամ ըլլալով ձեզի ալ կը դիմէ, դուք որ հարուստ էք եւ կամ բարեկեցիկ, դուք եւս ձեր կարողութեան չափով ձեր բաժինը պէտք է ունենաք այս գործին մէջ: Ինչպէս ըսի, յաջողութեան պարագային այս շարժումը կրնայ օրինակելի դառնալ բոլորիս համար եւ յետագային աւելի մեծ արդիւնքներ ձեռք կը բերուին ամբողջ Ֆրանսահայ գաղութին համար: Մեր պատմութեան ընթացքին այս տեսակ անակնկալներ շատ ենք տեսած:

Այստեղ պէտք ունեցող բարերար ազնիւ եւ ազգասէր հայրենակիցներուն կուտամ Շաւիլի եկեղեցական վարչութեան հասցէն: Կարելի է նոյն Փարիզի Հայոց եկեղեցիին միջոցաւ (բնականաբար Շաւիլի անուան) կատարել ձեր առաքումները: Վերջին խօսք,— Շաւիլը պարտքի տակ մնացող չէ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Յ. Գ.— Եկեղեցական վարչութեան հասցէն.— Զաւէն Յովհաննէսեան, 1 ռիւ սէր Սաթօրի, Վերսայլ (Սէն է Ուազ):
Չէք փոսթ, Փարիզ թիւ 1003684:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԺԻՇԿ: բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ, Ա. տարի, թիւ 7 (1956 Յունուար), պատանի գիտելիքներով: Կը հրատարակուի խմբագրական մարմնի մը կողմէ Պէյրութ:

ARMENIAN REVIEW թիւ 32 եռամսեայ անգլերէն հրատարակութիւն, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին վեց տոլար: Հասցէ՝ 212, Stuart St. Boston, Mass. (U.S.A.)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ (դպրոցական ամսաթերթ), Բ. տարի թիւ 2 (1956 փետրուար): Տարեկան բաժնեգին 700 Ֆր.: Վենետիկ:

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

●

ՀՆԴԻԿ գրող Կրիշան Չանտըր յունուար 6 – 10 Երեւան գացած եւ այցելած է տեսարժան վայրերը — Մատենադարանը Պատկերասրահը, Սկաուտական պալատը: Տեսած է Հայկինոյի արտադրած շարժանկարները եւ լսած երգի – պարի խումբին համերգները: Ծանօթացած է արուեստագէտներու, գրագէտներու եւ քննադատներու հետ: Այցելած է նաեւ Արգնի, Սեւան, Զուարթնոց եւ էջմիածին:

Հնդիկ գրողը ըսած է թէ շատ գոհ մնացած է Հայաստանէն, թէ հոն է որ առաջին անգամ իմացած է թէ շատ մը բառեր միեւնոյն ձեւով կ՚արտասանուին հնդկերէնի եւ հայերէնի մէջ, թէ երկու ժողովուրդներու բարեկամութիւնը հին պատմութիւն ունի: Ուրախութեամբ լսած է որ առաջին հայ պարբերականը «Ազդարար» լոյս տեսած է Հնդկաստանի Մատրաս քաղաքին մէջ, եւ փափաք յայտնած է որ հնդկերէնէ հայերէն, եւ հայերէնէ հնդկերէն փոխադարձաբար թարգմանութիւններ կատարուին: Իրեն հիացում պատճառած է մանաւանդ Մատենադարանը որ կը վկայէ թէ հայ ժողովուրդը հին եւ բարձր մշակոյթ ունի: Մեծ տպաւորութիւն գործած է նաեւ Պետական Պատկերասրահը:

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ նկարիչներու գործերու ցուցահանդէս տեղի ունեցած է Մոսկուայի մէջ: Ուշագրաւ են Մ. Սարեանի նկարած «Ալմաստ» օփերայի եւ «Քաջ Նազար» ներկայացման բեմայարդարումը: Միրզոյեանի ձեւաւորած «Անուշ»ը, «Խանդութ»ը, «Ֆլորիաթոսկա»ն, «Պոհէմ»ը: Մ. Արուտչեանի «Իսրայէլ Օր»ի, «Ֆիկառոյի ամուսնութիւնը», Կ. Մինասեանի, «1905 թուականը», Գ. Գէորգեանի «Կապոյտ Դանուբի ափին», Ս. Թարեանի «Ղզալս Նարի», «Խաթաբալա» եւայլն:

ԻՆՔՆԱԳՈՐԾ հեռախօսի բազմաթիւ խցիկներ զետեղուած են Երեւանի փողոցներուն մէջ: Ցարդ Երեւանի հանրային հիմնարկներուն, արդիւնաբերական ձեռնարկներուն, ուսումնական հաստատութիւններու մէջ կային վճարովի 150 ինքնագործ հեռախօսներ:

ՄԵՐ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի Նոր Սերունդի եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն կազմակերպած ընտանեկան խնջոյքը, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 22ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ՝ մեր աւանդական Ամանորի երեւոյթըն ստացան: Կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ ներկայացուցիչը բացատրեց խնջոյքին նպատակը. —

— «Այսօր հոս հաւաքուած ենք, ապրելու մեր հին օրերու ընտանեկան հաւաքոյթները, ուր պապիկներ եւ թոռնիկներ, ազգականներ եւ բարեկամներ իրարու քով գալով կը զուարճանային: Այսօր ոչ բանախօս ունինք, ոչ ալ պատրաստուած գեղարուեստական բաժին: Ամէն մէկը իր կարողութեան համաձայն պիտի երգէ, արտասանէ, մենախօսէ եւ պարէ»:

Անմիջապէս ընտրուեցաւ սեղանապետ մը, ընկեր Օ. Ալթունեան: Շաւիլէն, Առնուվիլէն եւ Փարիզէն, Նոր Սերունդի անդամներ իրենց խմբերգներով խանդավառեցին ներկաները, եղան մեներգներ, արտասանութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Մթնոլորտը տաք ու ընտանեկան էր: Սրահը նեղ կուգար ներկաներուն: Այս փորձը յաջողութիւն մըն էր եւ լաւ է որ այսպիսի հանդիպումներ յաճախ սարքուին:

Կը հաւատանք, որ ազգապահպանման միջոցներէն մէկն ալ այս կարգի հաւաքոյթներն են, փոխադարձ մտերմութիւն եւ ազգ. մթնոլորտ ստեղծելու համար, խրախճանքի սեղանին շուրջ սրտերն ու մտքերը կը բացուին, ամէն մէկը կ՚արտայայտուի ազատօրէն ու անվերապահ:

Խնջոյքի մասնակցողները այնքան գոհ մնացին, որ մինչեւ ուշ ատեն չէին ուզեր բաժնուիլ այս հաճելի մթնոլորտէն: Կարծեմ կազմակերպիչներն ալ գոհ մնացին բարոյապէս թէ նիւթապէս:

Հանդիսական

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (127)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Ապաւինեցէք, բայց ձեր նամակները անցած են մեր ձեռքը: Նամակներ՝ որոնք կ՚ապացուցանեն թէ գէշ նպատակներով եկած էք երկիր: Քու խօսքերդ մինչեւ հիմա ոչ մէկ համոզում ներշնչեցին մեզի, Նաիլ պէյ: Հիմա Անգարայի կասկածելի գործերուդ մասին բացատրութիւն տուր:

— Այո, ճիշդ է, չեմ գիտեր ինչու, Անգարայի մէջ կասկածելի դիրքի մը մատնուեցայ: Մինչդեռ ուրիշ բան չըրի, բայց եթէ աշխատիլ եղբօրս երեսփոխանութեան համար: Իմ ամբողջ անցեալս մէջտեղն է, նախագահ պէյ էֆէնտի:

— Այո, բայց երկիր վերադառնալէ ետք շարունակեր ես թղթակցիլ Էնվէր եւ Թալէաթ փաշաներուն հետ, Նաիլ պէյ, ի՞նչ պիտի ըսես առոր:

— Ոչ, Էնվէր փաշայի հետ չթղթակցեցայ, միայն Թալէաթ փաշայի նամակ մը գրելով՝ «չէլլես հօստեղերը զաս» ըսի, գգուշացուցի զինքը:

— Ինչո՞ւ մի գար ըսիր Թալէաթ փաշայի:

— Անգարայի կացութիւնը տեսայ, կասկածով եւ խեթիւ կը նայէին մեզի: Միւս կողմէ Եունուս Նատի պէյ Թալէաթ փաշայի հետ կը թղթակցէր, թերեւս անոր «եկուր» ըսած էր: Ես ուզեցի զգուշացնել Թալէաթ փաշան, ինչ կ՚ըլլար, ինչ չէր ըլլար:

Նախագահը դէմքը թթուեցուց այս հարցին առջեւ եւ տարբեր նիւթի մը անցաւ:

— Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած ժողովներուն մասին խօսէ:

— Հրաւէր ստացեր էի, գացի Ճավիտ պէյի տունը: Գարա Քեմալ պէյ տեսակցութիւն մը ունեցեր էր Կազի փաշային հետ, այդ մասին բացատրութիւններ տրուեցան մեր ընկերներուն: Այս նիւթին շուրջ խօսեցանք:

— Իզմիրի մահափորձէն տեղեկութիւն չունէի՞ր:

— Ոչ, ուրկէ՞ պիտի ունենամ:

— Որո՞ւ կը կլլեցնես, դուն, Նաիլ պէյ, մօտիկ ընկերն էիր Ջիա Խուրշիտի, Շիւքրիւի եւ Ապտիւլգատիրի: Ինչպէ՞ս կ՚ըլլայ որ անոնց սարքած մահափորձէն լուր չես ունենար:

— Ինծի բան մը չըսին, չէին ըսած. մարդ մէկուն հետ ընկեր կ՚ըլլայ, բայց անոր գաղտնիքներէն տեղեկութիւն չունենար:

— Հապա՞ եթէ հաստատենք թէ մահափորձի դէպքէն քանի մը օր առաջ դուն Ջիա Խուրշիտի եւ Ապտիւլգատիրի հետ պտտած ես:

— Ձեմ պտըտած... Բայց եթէ պտըտած ըլլամ իսկ, անպատճառ մահափորձի՞ մասին խօսած կ՚ըլլան ինծի հետ: Իրարու ընկեր էինք, կրնայինք իրարու հանդիպիլ, միասին պտըտիլ: Ասկէ ի՞նչ կ՚ելլէ:

— Այո, բայց Իզմիրի դատավարութեան ընթացքին չարագործներէն Լազ Իսմայիլ ըսաւ թէ, մահափորձէն վերջ դուն ոստիկանութեան տնօրէն պիտի ըլլայիր: Ասոր ի՞նչ պիտի ըսես:

— Ես այդ մարդը չեմ ճանչնար, Լազ Իսմայիլը ո՞վ է որ: Տեղեկութիւն անգամ չունիմ:

(Շար.)

երկիրները սախալական կը գտնեն Իսրայէլի եւ իր արաբ դրացիներուն վէճին կարգադրութիւնը. եւ պատրաստ են օգնելու: Այս առթիւ կը խոստովանին թէ վտանգը աւելցած է: Հետեւաբար միջոցներ ձեռք առած են քննելու համար այն ձեռնարկները զոր պիտի կատարեն ի հարկին: Ֆրանսական կառավարութեան ալ ուշքը ուղղուած է որպէս զի մասնակցի այս խորհրդակցութեանց: Խորհրդային ձակատը պէնք ճարելով Միջին Արեւելքի երկիրներուն, աւելցուց պատերազմի վտանգները: Մեր նպատակն է դիմագրաւել այդ վտանգները: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը պիտի շարունակէ վճռապէս աջակցիլ Պաղտատի Ուխտին նպատակներուն եւ ամերիկացի դիտողները յանձնարար դեր մը պիտի կատարեն յանձնաժողովներուն մէջ:

× Արաբական երկիրներու Ուաշինկթըն դիւանագիտական ներկայացուցիչները առաջարկեցին ամերիկեան կառավարութեան վեց ամիս կամ մէկ տարի յետաձգել անգլիական որեւէ առաջարկ՝ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն կարգադրութեան համար: Անոնք այս բարեկամական թելադրութիւնն ըրած են նկատի առնելով արաբական համբային կարծիքին դիւրագրգիռ վիճակը, ինչպէս տեսնուեցաւ Յորդանանի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ներքին նախարարը, Սերժ Քրուկլով, պաշտօնանկ եղաւ առանց որեւէ բացատրութեան, ինչպէս յայտարարած էինք երէկ: Իրեն յաջորդեց Նիքոլա Դուտորով: Ջանազան ենթադրութիւններ կ՚ըլլան այս առթիւ: Արհեստով ոստիկան, Քրուկլով անուանուած պետն էր Ջեկային 1946էն 1953, բայց իրապէս կը գործէր իբրեւ Բերիայի փոխանորդը: Երբ այս վերջինը գնդակահարուեցաւ, գրաւեց անոր տեղը: Կ՚ըսեն թէ չէր կըրցած գործօն դեր կատարել, զսպելու համար ստահակութիւնը, գինովութիւնը եւ պետական գոյքերու թալանը: Նոր նախարարը չինուժեանց մասնագէտ մըն է:

ՍԱՍՏԿԱՇՈՒՆՉ ՑՈՒՐՏԸ երէկ ալ շարունակուեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Ջերմաչափը զերոյէն վար 16 կը ցուցնէր, տեղ-տեղ ալ՝ քսան: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ դեռ պիտի շարունակուի այս ձիւն-ձմեռը, ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի մէջ ջերմաչափը իջած էր 26 աստիճանի, Անգլիոյ մէջ՝ 23: Մահեր ալ պատահած են: Միայն Ֆրանսայի մէջ ցուրտէն մեռան չորս հոգի: Սէնի նահանգապետը հրամայեց բանադրաւել այն նոր շէնքերը որ պարապ կը մնան: Հարիւրաւոր կալուածատէրերու հրամայուեցաւ իրենց աւփուր յարկաբաժինները վարձու տալ անոնց որ բնակարան չունին: Ցուրտին պատճառով մեծ նեղութեանց կը հանդիպին կառախումբերը եւ նաւերը: Դըժուարացած է Փարիզի պարենաւորումը, ինչպէս եւ ջուրի եւ կազի հայթայթումը: Բժիշկները կը յանձնարարեն լաւ ճաշել եւ ջերմոտ ուտել, սաստիկ ցուրտին դիմանալու համար:

ՀԱՐԱՒ. ԱՓՐԻԿԷԻ կառավարութիւնը խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ եւ հրամայեց փակել խորհրդային հիւպատոսարանը, այն ամբաստանութեամբ թէ կապեր ունէր խռովարար հոսանքներու հետ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ վարչապետը յայտարարեց թէ երբեք պիտի չմիանան Պաղտատի Ուխտին:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Ռոլան Ալեքսանդր, ռոմէտի Ֆրանսէզի ծանօթ եւ տաղանդաւոր դերասանը, երեքշաբթի գիշեր: Սաններէնը տարեկան էր եւ երջանիկ ըլլալու բոլոր պատեհութիւններն ունէր: Ամսուան մը շաբաթէն պիտի ստանձնէր կարեւոր դեր մը Է. Թատրոնին մէջ, 40·000 ֆրանք ստանալով իւրաքանչիւր ներկայացման: Վերջերս հայրը կորսնցնելով, չափազանց ընկճուած էր: Պատճառը չէ լուսաբանուած տակաւին:

ՊԷՅՐՈՒԹ, 31 Յունուար.— Հ. Մ. Ը. Մ. «Օսթրիա» ֆութպոլի մրցումը որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 29ին, յետաձգուած է Փետրուար 9ին, հեղեղային անձրեւներու պատճառով:

Պ. Ժողէֆ Նալպանտեան այս առթիւ կը յայտարարէ թէ ժամանակը պիտի օգտագործէ աւելի լաւ պատրաստելու համար իր խումբը: Մինչ այդ աւստրիական խումբը մեկնած է Դամասկոս, ուր պիտի մրցի սուրիական բանակի մէկ խումբին հետ:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կ.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նօր:

Ներկայ կ՚ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

ՏԽՐՈՒՆԻ

Վերջին պահուն ցաւով կ՚իմանանք թէ երեքշաբթի օր Մարսէյլի մէջ մեռած է Տիկին Հեղէն Պագրճեան-Շահլամեան, յետ երկարատեւ հիւանդութեան: Ողբացեալը աղջիկն էր ընկեր Գարեգին Շահլամեանի եւ տարիներէ ի վեր կը տառապէր տաժանելի հիւանդութենէ մը:

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր մօրը, ամուսնոյն, զաւկին եւ ընտանեկան պարագաներուն:

× Պոմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէն, Նոր Սերունդի վարչութիւնը եւ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այս տխուր առթիւ իր մօրը եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Պուլվար Օտտոյի Լուսաւորչական եկեղեցին մէջ:

Մարսէյլ - Պոմոնի Լուսաւորչական հոգեւոր քոյրերը այս կիրակի կէս օրէն վերջ ժամը 2·30ին, աղօթաժողովի կը հրաւիրեն հայ հաւատացեալ ժողովուրդը, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցին մէջ: Պիտի քարոզէ քոյր Տիգրանուհի Մեսրոբեան:

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ

Քառաձայն երգեցողութեամբ Վատիկանի ձայնասփիւռի կայանէն: Այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին: Կարճ ալիք, 19·84, 25·67, 31·10, 41·21:

ՆՈՒԷՐ.— Օր. Արուսեակ Երանոսեանի եւ Պ. Յարութիւն Գունտըրաճեանի նշանախօսութեան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի Կըրնոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները, ի նպաստ դպրոցին.— Տէր եւ Տիկին Կիւլէրեան հազար ֆրանք, Տիկին Գունտըրաճեան 500 ֆր., Պ. Յարութիւն Գունտըրաճեան հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Երանոսեան 1500 ֆրանք:

•

Մասնաճիւղը նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք, ի նպաստ իր դպրոցին, Պ. Սահակ Քիւրեճեանէ, իր որդւոյն Պետրոսի ծնունդին առթիւ:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄԱՅԻՍ 28
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 26ին, Զ. քաղաքապետարանին սրահը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մաննիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

*****

Պ. Արմենակ Համբարձումեանի տիկնոջ ԵՐՄՈՆԷ ՀԱՄԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ (ծնեալ Մարկոսեան) կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն 4 Փետր., շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ:

Կը պատարագէ Հայրապետական պատուիրակ Գեր. Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Ամուսինը, զաւակները, թոռները, Համբարձումեան եւ Մարկոսեան ընտանիքները յարգող բոլոր բարեկամները եւ ազգականները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ:

Մասնաւոր հրաւէր եւ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

•

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Թանաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Քիւփճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿ. ՌՈՎՍԱՆՆԱ ՔԻՒՓՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

•

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Հրաչ Վարդանեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ՆՈՒԱՐԴ ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի ժամը 14·30ին, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանը:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 21ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Հաշուետուութիւն եւ պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր Խաչուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի եւ թէյասեղանի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի ժամը 15ին, դպրոցի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Երկուտարուան հաշուետուութիւն: Պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20·30ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ 3 Փետր., ժամը 21ին Ազգ. Տան մէջ: Դասախօս՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ:

Նիւթը՝ Հայերը Ֆրանսայի մէջ՝ սկիզբէն մինչեւ 17րդ դարու վերջը:

Դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հայերէն: Մուտքը ազատ է:

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ:

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը:

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Արմենուհի Խաչիկեանի, իր ամուսնոյն՝ Յակոբ Խաչիկեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ ուսանողի մը:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 4 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 4 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7895 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3306

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

•

Միջազգային մամուլը կը փորձէ լուսաբանութեան շող մը գտնել անգլեւամերիկեան խորհրդաժողովին եզրակացութեանց մէջ :

Ժողովը տեւեց երեք օր : Այս առթիւ հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ կը պարզէ երկու պետութեանց քաղաքական գործունէութեան ուղեգիծը, Եւրոպայէն մինչեւ Միջին եւ Ծայր. Արեւելք :

Պաշտօնական զեկոյցին հետ, լոյս կը տեսնէր միացեալ յայտարարութիւն մը, իբրեւ հանգանակ երկու պետութեանց քաղաքական եւ ընկերային դաւանանքին :

Առաջինը կը ներկայացնէ իրենց անմիջական գործունէութիւնը : Միւսը՝ առաւելապէս ամերիկեան ներշնչում, վարդապետութիւն մըն է ուրիշ վարդապետութեան մը դէմ :

Առաջին անգամ է որ անգլեւսաքսոն ճակատը այսքան յստակօրէն կը բանաձեւէ իր աշխարհահայեացքը՝ հրատապ հարցերու լուծման մասին, յայտնելով իր « հաւատքը Աստուծոյ եւ իր վստահութիւնը երկրի ժողովուրդներուն վրայ » :

Կարգ մը թերթեր իբրեւ նոր ուխտ ներկայացուցին «Ուաշինկթընի Յայտարարութիւնը», որ խիկարպէս տեսակ մը դաշինք է, իր հիմնական սկզբունքներով :

Այսպէս, յայտարարութիւնը կ'ըսէ.—

1. Մենք համոզուած ենք թէ պետութիւնը պէտք է գոյութիւն ունենայ անհատին բարիքին համար, եւ ոչ թէ անհատը յօգուտ պետութեան. Հետեւաբար անգամ մը եւս կը հաստատենք թէ կը ճանչնանք ժողովուրդներու ազատ ինքնորոշման իրաւունքը :

2. Մեր համոզումները այս մասին՝ միայն տեսաբանութիւններ եւ վարդապետութիւններ չեն : Անոնք իրենց կիրարկումը գտած են մեր ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

« Ասով իսկ, մենք յանձն առած ենք, ուրիշ բարեկամներու հետ, ապահովել ինքնավարութիւնը եւ անկախութիւնը այն բոլոր երկիրներուն որոնց ժողովուրդները կարող են եւ կ'ուզեն անկախ գոյութիւն մը պահել» :

Յետոյ կը յիշէ թէ վերջին տասնամեակի ընթացքին, «600 միլիոն մարդկային էակներ, մօտ քսան ազգեր իրենց կատարեալ գերիշխանութիւնը գտան մեր աջակցութեամբ եւ օգնութեամբ : Ուրիշ միլիոնաւորներ այժմ օգնութիւն կը ստանան իրենց ինքնօրինութեան հասնելու համար » :

Բայց, միայն քաղաքական անկախութիւնը կը բաւէ՞ մարդոց եւ ազգերու բարօրութեան համար :

Ոչ, կը պատասխանէ Յայտարարութիւնը, անհրաժեշտ գտնելով անոնց տնտեսական կեանքին բարգաւաճումը :

Այստեղ բրիտանական տեսակէտն է որ կը տիրապետէ :

Ազատ աշխարհի նուաճումները արձանագրած ատեն, Յայտարարութիւնը չի մոռնար միւս ճակատը :

— « Միլիոնաւոր մարդիկ, տարբեր՝ արիւնով, կրօնով եւ աւանդութիւններով, բռնի կցուած են Խ. Միութեան : Ուրիշ միլիոններ թէեւ ոչ միշտ բացորոշապէս, կլանուած են խորհրդային համայնավար խմբակցութեան մէջ : Միայն Եւրոպայի մէջ մօտ հարիւր միլիոն մարդիկ որոնք կը պատկանին երբեմնի տասը անկախ ազգերու, բռնադատուած են աշխատիլ խորհրդային համայնավար պետութեան պանծացման համար, հակառակ իրենց կամքին» :

Անհրաժեշտ է մնացեալ կէտերն ալ ամփոփել, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

100.000 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԴԺԴՈՀ ԵՆ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ԴԻՐՔԷՆ

Հինգշաբթի օր 100.000 Ֆրանսացիներ բուռն ցոյցեր կատարեցին Ալժէի մէջ, ի նպաստ կուսակալ Սուսթելի որուն պաշտօնը վերջացած է եւ ընդդէմ նոր դահլիճին քաղաքականութեան : Կը վախցուի որ աւելի ծանր ցոյցեր սարքուին յառաջիկայ շաբթու, երբ Ալժերիա հասնին վարչապետը եւ զօր. Քաթրու :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ցուցարարները ամբողջ մէկ ժամ զանազան միջոցներ փորձեցին, որպէս զի Սուսթել չկարենայ չոգենաւ նստիլ, Ֆրանսա վերադառնալու համար : Ի վերջոյ հարկ եղաւ ոստիկաններ եւ հեծեալ զինուորներ կանչել, որպէսզի մինչեւ նաւամատոյց առաջնորդեն հրաժարեալ կուսակալը : Ցուցարարները թշնամական կանչեր կ'արձակէին, — «Հրաժարէ, Մոլէ», « դէպի կառափնատ, Քաթրու » :

Ինչպէս գրած ենք արդէն, վարչապետը Ալժերիա պիտի երթայ զօր. Քաթրուի հետ, որ հոն պիտի հաստատուի, վարելու համար իր նոր պաշտօնը, իբրեւ նախարար-մարզպան : Կառավարութեան ծրագիրն է նոր ընտրութիւններ կատարել, որպէս զի Ալժերիան վաւերական ներկայացուցիչներ ունենայ, բանակցելու համար Ֆրանսայի հետ :

Մինչ այս մինչ այն, ընդհարումները կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ : Քսանեւմէկ հոգի սպաննուեցան վերջին 24 ժամուան ընթացքին : Մարոքի եւ Թունուզի մէջ ալ յաճախադէպ են յարձակումները : Թունուզի ազգայնական կուսակցութեան վարիչը, Պուրկիպա, Փարիզ պիտի գայ, բանակցելու եւ ինքնավարութիւնը փութացնելու համար : Մասնաւորապէս պիտի առաջարկէ բանակի կորիզ մը կազմել եւ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել ուրիշ երկիրներու հետ :

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, վերջին պահուն Սուսթել հրասայլի մը վրայ գրուեցաւ զինուորներու ընկերակցութեամբ, որպէս զի կարենայ մեկնիլ : Երբ քարափ հասաւ, շոգենաւ առաջնորդեցին շարժուն սանդուղ մը հաստատելով : Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ երբեք այսպիսի ցոյց կատարուած չէր Ալժէի մէջ : Աւելի քան հարիւր հազար Ֆրանսացիներ խելայեղօրէն կը ծափահարէին Սուսթելը, ամառնային պալատէն մինչեւ նաւահանգիստ : Թափօրը երբեմն կանգ կ'առնէր եւ ցուցարարները ծաղկեփունջեր կը մատուցանէին Տիկին Սուսթելի : Ալժերիոյ բոլոր կէտերէն հասած նախկին ռազմիկներ եւ պատերազմի զոհեր դիրք բռնած էին նաւահանգիստին մէջ : Շատ մը շէնքերու վրայ դրօշները կէս պարզուած էին, իբրեւ սուգի նշան : Կէս օրին, երբ կուսակալին կառքը նաւահանգիստին կը մօտենար, բազմութիւնը խորտակեց ոստիկանական շղթան : Սուսթել ստիպուեցաւ կառքէն դուրս ելլել, հրջապատուելով անհամար բազմութենէ մը որ անընդհատ կը ծափահարէր : Երբ շոգենաւը կը մեկնէր մէկ ժամ յապաղումով, բազմութիւնը « Մարսէյյէզ»ը կը թնդացնէր, յետոյ կ'աղաղակէր. — Ցտեսութիւն, կեցցէ՛ Սուսթել, կեցցէ՛ Ֆրանսական Ալժերիան » :

Ալժէի կառավարիչը Փարիզ կանչուեցաւ ստիպողաբար, կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար :

× Մարոքէն կը հաղորդեն թէ 2–3000 ըմբոստներ կը գործեն Թազայի շրջանին մէջ : Միւս կողմէ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Քազապլանքայի կացութիւնը :

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

*

ԵՐԲ «ԶՈՒՌՆԱ»Ն ԿԸ ՓՉԷ...

Հետեւեալ պատմութիւնը նոյնութեամբ կ'ընդօրինակեմ Պոլսոյ թերթերէն : Աղբիւրը՝ «Ճիւմհուրիյէթ».—

Պուրսա, 25 Յունուար.— *Այսօր շատ հետաքրքրական դէպք մը պատահեցաւ քաղաքիս Թատրոններէն մէկուն մէջ ուր միայն կիներուն համար ներկայացումներ կը տրուին :*

Էմին Թանըմըշ անուն «զուռնաճի» մը երբ յայտնապէս խանդավառուած՝ սրտատուչ եղանակ մը կը փչէր, հանդիսատեսներէն քառասուն կիներ չկարենալով դիմանալ հեշտագրգիռ եղանակներուն, աթոռներուն վրայ ելան եւ սկսան պորտախաղ մը պարել համախումբ :

Այս քառասուն կիներէն քաջալերուած, միւս հանդիսատեսներն ալ, ընդամէնը վեց հարիւր կնիկ, նախ ծափերով շափտալին պարողներուն, ապա չդիմանալով իրենք ալ աթոռներու վրայ ցատկեցին եւ կատաղի պար մը դարձան, անընդհատ պորտ նետելով» :

Ինչպէս ըսի, պատմութիւնը արտագրած եմ նոյնութեամբ, հայերէն թարգմանութեամբ մը : Ոչ բառ մը աւելի, ոչ ալ պակաս :

Այս կարգի պատմութիւններ ամէն օր կ'երեւան թուրք թերթերուն մէջ :

Ցանախ արիւնալի ընդհարումներ ալ կը պատահին, իբրեւ հետեւանք առեւանգումներու, լլկումներու եւ գազանային քարքերու : Պոլսէն մինչեւ Անատոլուի խորերը :

Ինչ որ երէկ ոչ-իսլամներու դէմ կը կատարէին անպատիժ, այսօր, իրենց ազգակիցներուն եւ կրօնակիցներուն վրայ կը փորձեն սանձարձակ : Եւ նոյն մոլեգնութեամբ :

Թուրք մամուլը եւ իշխանութիւնը ի զուր կը հնչեցնեն ահազանգը :

« *Ցեղին Ձայնը* » լրութեան կը դատապարտէ ամէն ազդարարութիւն եւ խրատ :

Պրուսայի պորտախաղի պատմութիւնը ամէնէն անվնասն է, իբրեւ հարազատ արտայայտութիւնը նաշակի եւ քաղաքակրթութեան :

Հապա ի՞նչ ըսել այն «քոլեճական» աղջիկներուն, որոնք ամբոխին գլուխն անցած էին 1955 Սեպտ. 6ին, ոչ-իսլամ փոքրամասնութիւնները մոխիրի վրայ նստեցնելու համար, ինչպէս գրեցին թուրք թերթերն ալ :

Չեմ գիտեր թէ այն ատեն ո՞վ կը փչէր «*զուռնա*»ն, բայց այս դէպքն ալ տարբերութիւն չունէր պորտախաղի մը կատաղութենէն :

Եթէ Պրուսայի գիւղացի կիները աթոռներու վրայ կը ցատկէին, իրարմէ ներշնչուելով, Պոլսոյ եւ Իզմիրի աւարառուներն ալ խանութէ խանութ կը խոյանային, կացինով, երկաթեայ ձողերով եւ հրձիգ լաթերով :

Զուռնա՞ կը պակսի, ամբոխին կեր նետելու համար :

Մանաւանդ հիմա որ երեք-չորս կուսակցութիւններ ասպարէզ կը կարդան իրարու, իշխանութիւնը գրաւելու համար :

ՎԱՀԷ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ ՉԷ ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ»

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթ. Իտըն երկու կարեւոր ճառեր խօսեցաւ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին եւ երեսփ. ժողովին մէջ, պարզելով միջազգային կացութիւնը եւ երկու երկիրներուն գործակցութեան օգուտները :

Ծերակոյտին մէջ ըսաւ, — Խ. Միութեան ծաւալումը, որ գոցուած է Եւրոպայի մէջ, այժմ կը փորձէ ճամբայ մը բանալ դէպի հարաւ եւ տրամադրութիւնները կը շօշափէ այն երկիրներուն մէջ որոնք փորձուած չեն տակաւին : Կրեմլինը փոխն ի փոխը կը փորձէ սպառնալիքներ եւ փաղաքշանքներ, կը կատարէ զէնք ճարելու առաջարկներ եւ թշնամական գաղտասուքներ : Այս նորանշան յարձակողականին դիմաց, ունինք երեք պարտականութիւններ .—

1. Պէտք է պահենք մեր զինակցութիւնները եւ բարեկամութիւնները վճռապէս, ուղղամտօրէն եւ առանց չքմեղանքի. — 2. Այն շրջաններուն մէջ ուր ընդհարման վտանգը աւելի սուր է, պէտք է կարելի եղածին չափ զգացնենք մեր համամտութիւնը : Օրինակ՝ Իսրայէլ-արաբական թշնամութեան հանդէպ, նկատելով որ վտանգը աճած է :— 3. Աւելորդ է խորհրդային գործունէութիւնը հետապնդել ի սփիւռս աշխարհի : Նոյն իսկ Ամերիկայի պէս մեծ երկրի մը նիւթական հարստութիւնները բաւական չեն ատոր համար եւ յիմարութիւն պիտի ըլլար փորձել : Պէտք է տնտեսապէս օգնել այն երկիրներուն որ ամէնէն աւելի պէտք ունին, նախ գոհացնելով մեր բարեկամներուն բնաւոր պահանջները, սակայն առանց մոռնալու միւսները » :

Իտըն ամէնէն աւելի ծանրացաւ Միջին Արեւելքի վրայ : Իսկ միջազգային կացութիւնը պարզած ատեն բացատրեց թէ Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան հիւլէական զէնքերու կարողութիւնը փրկարար երկիւղ մը պատճառած է, անհաւանական դարձնելով նոր աշխարհամարտ մը : «Եւ սակայն վտանգաւոր են անուղղակի սպառնալիքները » :

Երեսփ. ժողովին մէջ ալ խօսելով, Իտըն մասնաւորապէս շեշտեց թէ Մեծն Բրիտանիա «կ'ուզէ Մ. Նահանգներուն հետ բաժնել ազատ աշխարհին զինուորական պաշտպանութեան բեռը » :

ՕՐԻՆԱՒՈՐ Է ՀԱԼԷՊԻ ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԸ

« *Յուսաբեր* » հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Հալէպէն (31 Յունուար).—

ՄԵՐ ՅԱՐԳԵԼԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԵՏ ՄԱՆՐԱԶՆԻՆ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԻՆԱՒՈՐ ԳՏԱՒ ԲԵՐԻՈՅ ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՏՈՒԱՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐԸ :

ՅԱՌԱՋ.— Ինչպէս յայտնի է ազգ. իշխանութեանց հակառակորդները ամիսներէ ի վեր ազգավնաս դաւեր կը սարքեն, լուծել տալու համար Բերիոյ թեմին օրինաւոր մարմինները : Անցեալ շաբթու փողոցային ցոյց մըն ալ սարքած էին, նշանատախտակներով եւ խուժանավարական արտայայտութիւններով : Արդեօք պիտի սթափի՞ն, դաս առնելով կառավարութեան այս որոշումէն :

ԵՐԵՔԸ ՄԻԱՍԻՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Ֆրանսա հաւանած է մասնակցիլ Միջին Արեւելքի վերաբերեալ բոլոր խնդիրներու քննութեան, ինչպէս առաջարկած էին Անգլիա եւ Մ. Նահանգները, Ուաշինկթընի խորհրդաժողովին առթիւ : Կը կարծուի թէ առաջին խորհրդակցութիւնները պիտի կատարուին մօտերս, Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ անգլիական եւ ֆրանսական դեսպաններուն : Բուն ժողովէն դուրս, պիտի քննուին կարգ մը գաղտնի միջոցներ, ի հարկին գործադրելու համար, եթէ նախայարձակում կատարուի Պաղեստինի շրջանին մէջ : Այս մասին տեղեկութիւններ պիտի հաղորդուին արաբական պետութեանց եւ Իսրայէլի, դիւանագիտական ճամբով :

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԶԳԵՐԸ ԿՐՆԱ՞Ն ԸՄԲՈՍՏԱՆԱԼ

●

Արեւմտեան ժողովուրդները յաճախ հարց կուտան թէ ինչ հեռանկարներ կան ներքին ըմբոստութեան մը համար, Կըրեմլինի դէմ: «Ն. Ե. Հէրըլտ»ի մէկ աշխատակիցը լուսաբանելով այս հարցը, գիտել կուտայ թէ խորհրդային ոստիկանական դրութիւնը անկարելի կը դարձնէ այդպիսի ըմբոստութիւն մը, ներկայ պայմաններուն տակ: Անկէ զատ պառակտում կը տիրէ Խ. Միութեան հակաբոլշեւիկ տարրերուն մէջ, իբրեւ հետեւանք շահերու պատմական բախումին որ տեղի կ'ունենայ Մեծ Ռուսիոյ մեծամասնութեան եւ ազգային փոքրամասնութեանց միջեւ: Մինչեւ անգամ անոնց հակամայնավարներուն համար դժուար է միասին աշխատիլ:

Հիմնական տագնապը կը ծագի անկէ, որ Մեծ Ռուսերը կը փափաքին ունենալ ոչ-համայնավար վարչաձեւ մը, որ կառավարէ առնուազն այնքան տարածութիւն, որքան ունէր Կրեմլին երբ Բ. աշխարհամարտը սկսաւ:

Փոքրամասնութիւն կազմող ժողովուրդները, միւս կողմէ, կ'ուզեն բաժնուիլ Մեծ Ռուսական իշխանութենէն եւ հաստատել անկախ պետութիւններ: Փոքրամասնութեան հարցին լուծումը կը թուի թէ մոռացուած է Խորհրդային ողբերգութեան մէջ:

Ռուսիոյ Սամարա նահանգին մէջ 1922-ին գիւղեր կային, որոնք աղտոտ էին, տուները փայտէ: Անոնց քով կային մաքուր գիւղեր ալ, պատուհաններուն առջեւ ծաղիկի տուփերով, մշակուած պարտէզներով: Փոքրերը մաքուր էին եւ միւսներէն աւելի լաւ հագուած: Այս նոր քաղաքներուն մէջ կը բնակէին Վոլկայի Գերմանները, որոնք Ռուսիա գացած են երկու դար առաջ, Կատարինէ Բ.ի հրաւէրով: Կայսրուհին մտածեց թէ այս աշխատասէր բանուորները եւ ճարտար հողագործները լաւ օրինակ պիտի ծառայէին ռուս գիւղացիին: Սակայն հակառակ իրենց երկարատեւ բնակութեան Ռուսիոյ մէջ, Վոլկայի Գերմանները պահեցին իրենց լեզուն, կրօնքը եւ աւանդութիւնները: Այս ժողովուրդը Ռուսիոյ 169 ազգային խմբակցութիւններէն մէկը կը կազմէ: Թէեւ 1939ի մարդահամարով, Մեծ Ռուսերը 58.4առ հարիւրը կը կազմէին ժողովուրդի ընդհ. թիւին: Իսկ այս համեմատութիւնը հաւանօրէն աւելի պակաս է այսօր:

1939էն ի վեր միլիոնաւոր Ուկրայնացիներ, Լեհեր, Սպիտակ Ռուսեր, Ֆինլանտացիներ, Էսթոնիացիներ, Լաթվիացիներ, Լիթուանիացիներ եւ Ռումանացիներ բռնադատուեցան միանալ Խ. Միութեան: Իսկ ոչ մէկ Մեծ Ռուս ժողովուրդ, «ազատագրուեցաւ» Կրեմլինի կողմէ:

Համայնավար բռնատիրութեան առաջին տարիներուն, ճերմակ Ռուսերը աշխատեցան տապալել բոլշեւիկեան վարչաձեւը: 1919ի ամռան, զօր. Դենեքին Սեւ Ծովու շրջանէն դէպի հիւսիս շարժեցաւ հասնելով մինչեւ Օրէլ, որ միայն երկու հարիւր մղոն հեռու է Մոսկուայէն:

Զօրավարը չյաջողեցաւ, որովհետեւ ժողովուրդը չկրցաւ օգնել իրեն: Գիւղացիները կը մտածէին որ՝ եթէ ճերմակները յաջողէին, ետ պիտի առնէին իրենց նոր տրուած հողերը: Իսկ Ուկրայնացիները կը մտածէին թէ Դենեքին պարզապէս ուրիշ Մեծ Ռուս մըն է որ պիտի գրաւէ իրենց երկիրը:

Ուկրայնացիները եւ ուրիշ ազգային խմբաւորումներու հարցը մեծ խնդիր մըն է բոլշեւիկներուն համար: Համայնավար վարդապետութեան համաձայն, այս փոքրամասնութիւնները անմիջապէս պիտի ձուլուէին, ստեղծելով «խորհրդային մարդը»: Իսկ ձուլումը շատ դանդաղ յառաջդիմութիւն ունեցաւ:

Ուկրայնացիները թունդ ազգայնականներ եղած են: Մինչեւ 1922 զինեալ ըմբոստութեան կը դիմէին: Էլիզապէթկրատ (ներկայիս Կիրովոկրատ) հինգ տարուան մէջ 33 կառավարութեան ենթարկուեցաւ, նախ իշխեցին Մեծ Ռուսերը, ապա Գերմանները, Ուկրայնական ազգայնականները, Կարմիրները եւ Ճերմակները:

Մօտ 40 միլիոն Ուկրայնացիներ խիտ կերպով հաստատուած են Դոնէն դէպի արեւմուտք Չեխոսլովաքիա: Անոնք կը գրաւեն այնպիսի հողամաս մը, որ ամէնէն հարուստն է երկրագործական, հանքային եւ ճարտարարուեստական տեսակէտով:

Կրէմլինի վարիչները կը մտածեն թէ շատ մը Ուկրայնացիներ պիտի հակին դէպի Արեւմուտք, եթէ Խ. Միութիւնը պատերազմի բռնուի: Հակառակ 38 տարիէ ի վեր համայնավար քարոզութեան, հալածանքներու, մաքրագործումներու իրենց երկրին մէջ, Ուկրայնացիներ տակաւին զօրաւոր հինգերորդ սիւն մը կը կազմեն:

Ուկրայնացիները ամէնէն մեծ ազգային փոքրամասնութիւնը կը կազմեն Խ. Միութեան մէջ: Անոնցմէ զատ կան ուրիշներ, որոնք զօրաւոր ազգային տենչեր ունին: Մասնաւորապէս Կովկասի մէջ, ուր կը բնակին Վրացիներ, Դաղստանցիներ, Ազերիներ եւ Հայեր, որոնք ոչ-սլաւ ժողովուրդներ են եւ ունին իրենց լեզուն եւ կրօնքը: Վրացիները, օրինակ, անկախ պետութիւն մը կազմեցին երբ ցարականութիւնը տապալեցաւ, եւ ենթարկուեցան Խ. Միութեան, 1921ին: (ԽՄԲ. — Հայերն ալ):

Բ. Աշխարհամարտին Կրէմլին արմատախիլ ըրաւ եւ աքսորեց փոքրամասնութիւններ — Վոլկայի Գերմանները, Խրիմի Թաթարները, Չէչէնները եւ Ինգուշները, իբրեւ գործակից Գերմանիոյ: Այս ժողովուրդները քշուեցան Ասիոյ խորերը անծանօթ ուղղութեամբ: Բոլշեւիկներուն բուն նպատակն էր ազատիլ նեղութիւն պատճառող ազգերէ, որոնք իբրեւ բոլշեւիկ «հասուննալու» ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէին:

Խ. Միութեան տարագիրները արտասահմանի մէջ կը միանան կամ Մեծ Ռուսական խումբերուն եւ կամ փոքրամասնութեան ճակատին: Ամերիկեան թերթին կարծիքով, զօրաւոր հակահամայնավար դիմադրական ուժ մը պիտի կազմէին եթէ բոլորը միանային:

Կրեմլին դժուար հարցի մը առջեւ կը գտնուի: Անկարելի է հաշուեյարդարի ենթարկել ընդդիմադիր փոքրամասնութիւնները, որովհետեւ ամբողջ Խ. Միութեան ժողովուրդին գրեթէ կէսն են: Միւս կողմէ, յուսահատական յառաջդիմութիւն կատարած է զանոնք բոլշեւիկ դարձնելու համար: Ի վերջոյ այս ազգային խմբակցութիւնները կրնան մեծ ազդեցութիւն ունենալ համայնավարութեան ճակատագրին վրայ:

ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՅՈՅՆ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ...

●

Փարիզի արհեստակցական դերձակներու պարբերաթերթը՝ «L'HOMME» որ կը հրատարակուի Ժան Տարոսի խմբագրապետութեամբ եւ որուն վարած կարուձեւի դպրոցին համբաւը տարածուած է ի սփիւռս աշխարհի Լատրվէ-Ռուսէլ-Դարու անուններով, իր Յունուար 10ի թիւով շահեկան տեղեկութիւններ կու տայ Փարիզի Հելլէն Դերձակներու Միութեան մասին:

Թէեւ մեր հայրենակից մեծ թէ փոքր դերձակները կը ստանան նոյն պարբերականը, աւելորդ չեմ նկատեր այս խնդիրը արծարծել «Յառաջ»ի միջոցաւ, քննադատներու քունը խռովելու մեղքը վզիս փաթթելով: Ահա թէ ինչ կը գրէ թերթը իր առաջին էջին վրայ:

— Ինչպէս անցեալ տարիներու ընթացքին, Փարիզի Հելլէն Դերձակներու Միութիւնը Դեկտեմբեր երեքին Քլարիճի մէջ տուաւ իր տարեկան պարահանդէսը, հովանաւորութեամբ Յունաստանի Եորկիոս իշխանին եւ Հելլէնական դեսպանին, ի նպաստ Միութեան բարեգործական ձեռնարկներուն:

Արդէն իրենց բոլոր հանդէսներն ալ իրերօգնութեան եւ բարեգործական նպատակի համար ըլլալով, անցեալ տարուան իրենց պարահանդէսին հասոյթը յատկացուած էին Օրլէանվիլի, իսկ առջի տարուանն ալ Յունաստանի երկրաշարժի աղէտեալներուն:

Այսպէս, անոնք ոչ միայն ձեռք կ'երկարեն իրենց հարազատ եղբայրներուն, այլ եւ միշտ պատրաստ են ըլլալու ներկայ՝ երբ պէտքը կը զգայ Ֆրանսա կամ Ֆրանսական Միութիւնը:

Այս տարուան ամավերջի երեկոյթը շատ յաջող անցաւ իր ընտիր գեղարուեստական յայտագրով, շնորհիւ բազմաթիւ յայտնի երգիչներու որ ներկայ էին նոյն հանդէսին: Իրենց ներկայութեամբ պատուած էին կերպասի վաճառականներ, վարպետ դերձակներու Ազգային Դաշնակցութեան եւ Փարիզի վարպետ դերձակներու Սենտիքայի նախագահները:

Պ. Ատամանտիտէս յանուն Հելլէն Դերձակներու Միութեան խօսք առնելով տըւաւ կարգ մը տեղեկութիւններ իրենց Միութեան գործունէութեան մասին: Ամէնքս ալ գիտենք որ մեր արհեստակից յոյն դերձակները կը ջանան միշտ բարձր պահել չափի վրայ աշխատող դերձակներու փառքն ու անունը:

Ինչպէս ամէն արհեստաւոր, տեղւոյն յոյն դերձակներն ալ պէտքը զգացին համախմբուելու Ֆրանսայի մէջ, ի խնդիր իրերօգնութեան:

Այսպէս էր որ 1930ին հիմնուեցաւ վարպետ Դերձակներու եւ Փարիզի Հելլէն Դերձակներու Միութիւնը:

Այս միութիւնը իր մէջ կ'ամփոփէ թէ վարպետ եւ թէ գործաւոր դերձակները անխտիր: Ամէնքն ալ նոյն արհեստին ծառայելով կրնան փոխադարձաբար աւելի լաւ իրար հասկնալ եւ գնահատել:

1952էն ի վեր Պ. Ատամանտիտէսի նախագահութեան տակ Միութիւնը ունեցած է բեղուն գործունէութիւն: Ֆրանսայի մէկ ծայրէն միւսը, գաւառներէն եկած որեւէ կոչ, արհեստին հետ հեռուէն թէ մօտէն կապ ունեցող որեւէ խնդիր՝ անպատասխան ձգուած չէ:

Հին թէ նոր սերունդի ընտրանին տենդագին կ'աշխատի ընդլայնելու իր աջակցութիւնը, ոչ միայն Փարիզի շրջանին, այլ եւ գաւառի մէջ:

Վերջին պատերազմը շատ բաներ վեր ի վայր շրջեց, ասոնց կարգին է չափի վրայ աշխատող դերձակներու պարագան: Պատրաստ հագուստ կամ «քոնֆէքսիոն» կոչուածը, որ արհամարհելի էր իբրեւ որակ, հետզհետէ բարեփոխուելով հասած է տեղ մը՝ որ գլուխ քերել եւ մտածել կուտայ չափի վրայ աշխատող դերձակներու զանգուածին:

Եւ պատրաստ հագուստի ճարտարարուեստը՝ զաւակը մեծ դրամագլուխի, զինուած պէս պէս մեքենաներու կազմածներով, իր կրունկին տակն է առած, չափի վրայ աշխատող արհեստաւոր դասակարգը, մեծ ու պզտիկ անխտիր:

Պատերազմէն առաջ ամէնէն հասարակ բանուորն ու գիւղացին չէր զիջաներ պատրաստ հագուստ մը հագնիլ եւ ունէր իր դերձակը: Այսօր «քոնֆեքսիոն»ի յաճախորդ են ոչ միայն բանուորն ու գիւղացին, այլ եւ բժիշկն ու ատամնաբոյ–

ԵՐԲ ՆՈՐ ԵԿԱԾ ԷԻՆՔ

ՅԵՐԸ ՌԸՆՈՅԻ ՄԷՋ

●

Երբ իրիկունը տուն գացի Լաուսը նայեցայ, բայց չգտայ: Այն ատեն հասկցայ որ «կանանչ լեզու»ին կը պատկանի:

Այդ աշխատանոցին մէջ ինծմէ առաջ մէկ Հայ միայն կար, բայց գրասենեակի չորս հայ պաշտօնեաներէն, հետզհետէ շատնալով Հայերուն թիւը մինչեւ քանի բարձրացաւ: Կային երեք Պոլսեցիներ եւ մէկ Իզմիրցի քսան տարեկանէն վար, որոնք Փարիզի գործարանները նախընտրէր էին քեմալական զօրանոցներէն:

Քանի մը տարի առաջ Մոնփառնասի Թաղը բանուկ փողոցէ մը կ'անցնէի, մարդ մը գոհարավաճառի մը սեմին վրայ կեցած ինծի նայելով կը ժպտէր: Կարծեցի թէ ետեւս գտնուող մարդու մը կը նայէր: Շուտով խելքս վրայ եկաւ եւ «սալիկա ան է» ըսի ինքնիրենս: Այդ Պոլսեցի տղոցմէ մէկն էր զոր 25 տարիէ ի վեր չէի տեսած: Այն ատեն 18 տարեկան, այսօր խանութի տէր, խոշոր, գիրուկ մարդ մը եղեր է:

Միւս Պոլսեցիները բնաւ չեմ տեսած, բայց իմացայ որ մէկը «քոնֆեքսիոն»ի գործ կ'ընէ, իսկ միւսը եզակի տիպար մը եղեր է: Պատերազմի ընթացքին, Գերմանիոյ մէջ գերի ըլլալով, մարդ չէ գտեր նամակ գրելու համար եւ փարիզեան գրօսավայրի մը տիրուհիին հետ կը թղթակցէր եղեր:

Գալով Իզմիրցիին, 1925ին, Գրիգոր Կիւլեան, որ հոն կ'աշխատէր, անոր կ'առաջարկէ «Յառաջ»ի հրատարակութիւնը, կարծելով թէ մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ հայերէն թերթի մը երեւումը: Ան կրաւորական դէմք մը կը բռնէ եւ ձեռքի շարժումով մը եւ դիմախաղով մը կ'ըսէ «հիմա ուրիշ տալավէրա կայ»: Անոր «տալավէրա»ն այն էր որ, մինչեւ այդ իր ծնողքին շուքին տակ մեծցած, այժմ կեանքի պայքարը սկսած էր, անոր համար կարեւորն էր նախ մարմնաւոր սնունդը եւ եթէ քիչ մը ժամանակ մնար այն ատեն կը մտածէր մտաւոր սնունդի մասին: Բաւական տարիներ զինքը չէի տեսած, օր մըն երբ հանդիպեցայ փողոցի մը մէջ, ըսաւ թէ խնայած դրամներով պզտիկ կառք մը գներ է եւ մէջը ապրանք լեցուցած գացեր է գաւառ ծախելու համար: Ճամբան արկած մը կը պատահի ուր կառքը եւ ապրանքները ամբողջութեամբ կը վառին եւ հազիւ ինքզինքը կ'ազատէ: Եւ սապէս եզրակացուց, մելամաղձոտ շեշտով մը, «ուզեցի Պալքայի մը կոթ ըլլալ, այդ ալ չեղաւ»:

Օր մը աշխատանոցէն հայ բանուորուհի մը ներս մտաւ, Պոլսեցի, իբրեւ գործի լաթ տպածոյ կարմիր, խոշոր վարդերով եւ կանանչ տերեւներով զարդարուած շրջազգեստ մը հագած էր որ ճափոնական «քիմոնօ»ի կը նմանէր:

Այդպիսի շրջազգեստ պոլսահայ կիները տան մէջ կը հագնէին: Իր սեւ եւ առատ մազերով գլխուն վրայ, ուղղահայեաց խոշոր «պոմպէ» մը շինած էր ճափոնացի կիներու նման, ինչպէս կը տեսնենք պատկերներու մէջ, (այն ատեն դեռ կիներուն մազերը կտրելու սովորութիւն չկար): Թուխ գոյնով, սեւ աչքերով, կարճահասակ եւ նիհար էր, բոլորը կարծեցին թէ ճափոնուհի մըն է: Ետքը գիտցան Հայ ըլլալը, բայց անունը մնաց «Լա ժափոնէզ»: Շատ չկեցաւ, հազիւ 8 – 10 օր:

Անգամ մըն ալ միջադէպի մը ականատես եղայ: Երկաթ տաքցնելիք փուռին վրայ Չինացի մը կ'աշխատէր, քովն ալ օգնական Հայ մը տուած էին: Հայը եւ Չինացին իրարու հետ շուն ու կատու էին: Չինացին «շէֆ»ութիւն ծախել կ'ուզէր, իսկ Հայը չէր հանդուրժեր: Օր մը տեսայ որ Չինացին լեղապատառ կը փախչէր: Հայն ալ ետեւէն, ձեռքը երկաթէ ձող մը եւ սպառնական: Անմիջապէս Հայուն ճամբան կտրեցի — «ծօ, խե՞նդ ես, մարդասպան պիտի ըլլաս» ըսի: «Օր մը այս մարդը պիտի սպաննեմ», պատասխանեց, բարկաճայթ: Քիչ վերջը Չինացին քովս եկաւ Հայէն գանգատելու համար, բայց խօսածէն բան մը չհասկցայ: Ատեն ատեն «Արմանեա» բառը կը գործածէր, անշուշտ Հայ ըսել կ'ուզէր:

Օր մը Թուրք մը եկաւ որ ըսաւ թէ Ապտիւլհամիտին տղան է, բայց խօսքերէն եզրակացուցի թէ իր մայրը Ապտիւլ Համիտին հարէմէն դուրս ելած, եւ մարդու մը հետ ամուսնացած եւ այդ ամուսնէն ծնած էր ինքը:

«Մանէօվր» էր եւ երբ տեսաւ որ բոլոր Հայերը մեքենաներու վրայ կ'աշխատէին այս պարագան վարկաբեկիչ համարելով, ըսաւ թէ ինք առած դրամին կարօտը չէ, ճարտարապետական ուսանող է, եւ եկած է կառքերու շինութիւնը ուսումնասիրելու համար:

70 – 80 հոգինոց աշխատանոցի մը մէջ 15 – 20 Հայերու ներկայութիւնը բնականաբար ուշադրութիւն պիտի գրաւէր եւ գաղափար մը պիտի կազմէին Հայերուն մասին: Առաջին գնահատումը եկաւ ծանօթ վարպետէն որ կատակախօս Նորմանտացի մըն էր: Երբ կ'ըսէր օր մը «Լէ զ'Արմէնիէն սօն տէ պիքօ ամանտ» «Պիքօ հիւսիսային Ափրիկեցիներուն տրուած մականուն մըն է): Ուրեմն դեռ այդ թուականին Հայերը պզտիկ վկայական մը շահած էին, որուն իբրեւ գործնական արդիւնք, բոլորն ալ, մէկ երկու բացառութեամբ մեքենաներու վրայ տեղաւորուած էին:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

(2)

(Մնացեալը յաջորդիւ)

մը, փաստաբանը կամ նօտարը :

Հին սերունդի գերձակ դասակարգը, մէկ ու ոսկոր կապած իր արհեստով, մինչեւ չանցըներ, ոչ ալ կրնայ լքել իր սորված ու կիրարկածը: Իսկ նորահասները, աւելի ճկուն եւ գործունեայ, աւելի գիւրին կը գտնեն «քոնֆէքսիոն»ի ճիւղը թէ իբրեւ պարզ գործաւոր, կամ իբրեւ արտադրող համաձայն իրենց դրամագլուխին եւ կարողութեան :

Արդէն չափի վրայ աշխատող գործաւորը, շատ յաճախ ստիպուած է աւ տանել պատրաստ գործի դուռը, գործ չգտնելով :

Այս երկուքին միջեւ կայ նաեւ ուրիշ ճիւղ մը, մըգիւր էնտիւստրիէլ: Նոյնպէս քաղնաւորուած ու ծնած հայր դրամագլխէն, որ ոչ պատրաստի գործ է եւ ոչ չափիկը հաւասարի: Մէկ խօսքով արհեստը ինքն իր մէջ մասնուածէ տարնապի մը որ դէպի սնանկութեան կը տանի, մանր խանութպան գերձակը պարզ գործաւորի վիճակին իջեցնելէ ետք, տանիլ կապելու պատրաստ գործի փարախին:

Արհեստէն բան չհասկցող այն գլուխը որ իբրեւ մղիչ ուժ ունի իր դրամագլուխը, կը վարձէ ու կը վարձատրէ արհեստին ողնուծուծը քամած ու սերտած կտորներն ու արհեստաւորները: Մնացեալը իրեն համար պարզ թուաբանական հաշիւ է :

Այս բոլորէն պէտք չէ հետեւցնել թէ գերձակութիւնը կրնայ սրբուիլ հրապարակէն, բայց կը սպառնայ գզալապէս նօսրացնել անկախ արհեստաւորներու շարքերը, մէկ մասը տարբեր գործերու մղելով: Միւս կողմէ գերձակ ծնողները պիտի ուզեն տարբեր արհեստներու կապել իրենց զաւակները, իսկ ուրիշներ ուղղակի պիտի մտնեն պատրաստի աշխատանոցները :

Երբ նկատի առնենք տնտեսական անկայուն վիճակը, ապրուստի սղութիւնը, մեծ զանգուածին՝ խոնարհ եւ գործաւոր դասակարգին գնելու կարողութեան տկարութիւնը, այս բոլորը պատճառներ են որ շատերը նախընտրեն իրենց պահանջները գոհացնել պատրաստ հանդերձեղէնով :

Երբ ըսեմ թէ գործաւոր գերձակներ ամառը չաքարեղէն կամ պիստակ եւ կամ «փրովանսալ» կը ծախեն ծովափը, չափազանցած չեմ ըլլար :

Իբրեւ զաւառացի շատ քիչ բան գիտեմ թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ Փարիզ, Լիոն, կամ Մարսէյլ, բայց քաջ գիտեմ որ մեր արհեստը հիւանդ է :

Այս կացութեան առջեւ ահա իբրեւ օրինակ յոյն գերձակները որոնք 1930էն ի վեր գլացեր են Միութեան օգտակարութիւնը, մինչդեռ մենք կը քնանանք մշիկ մշիկ ...

Փարիզի եւ գաւառի մեծ ու պզտիկ գերձակներ, չէ՞ք կարծեր որ Հայ Գերձակներու Միութիւն մը կրնայ փոխադարձ օգուտներ ունենալ պահանջքի եւ մատուցումի միջեւ :

Դուրս հանեցէք կրիայի պատեանին

ԴՈՒՆ ԱԼ ԳԱՑԻՐ ...

Սիրելի Արշակ Արզուեան, հակառակ երիտասարդ օրերու բուռն եռանդիդ, դուն ամէնէն վերջ լռութիւնը ընտրեցիր :

Թող պարծենան ուրիշները — ըսիր — ուրին ու պարծին իրենց չըրածներուն համար, իսկ դուն լռեցիր քու ըրածներուդ մասին :

Գերագոյն իմաստութեան վարմո՞ւնք, թէ՞ որոշ կարգախօսի ենթակայ համակերպութիւն ...

Գրիգոր Լուսաւորիչը — կ'ըսէ առասպելը — քառասուն օր խոր վիրապին մէջ մնաց ու յետոյ դուրս ելաւ, բայց Հայը քառասուն տարի է սփիւռքի խոր-վիրապին մէջ փակուած կը պահէ իր ցաւ։

Մոռցուի՛ — ի՛նչ բախտ, բայց կարենալ մոռնալ — թէ ի՛նչ ունէինք ու ինչ կորսնցուցինք, մանաւանդ ինչպէ՞ս կորսնցուցինք— ի՛նչ երջանկութիւն.— Ա՛հ, ինչպէ՞ս մոռնալ յոյսերով լի գործի օրերը ...

Խոր - վիրապին քարը պէտք է որ շատ ծանր ըլլայ անշարժ դառնալու չափ ...

— Լռութիւն.. Ա՞յդ էր արդեօք վերջին կտակդ, սիրելի Արշակ :

Ղ. Մելոյեան

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

Մեր ողբացեալ աշխատակցի մասին գրութիւններ ստացած ենք, նաեւ, Պ. Կարապետ Յովակիմեանէ եւ ընկեր Պետրոս Մանուկեանէ :

Կենսագրականը արդէն հրատարակած ըլլալով, կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

.. « Ծովք - Կէօլճիւքէն գատ, գրած է «Արինի ճանապարհին» որ մասամբ լրացուցիչ մասը կարելի է համարել առաջին գործին :

Լիոնի մէջ բարեկամական կապեր հաստատելով, յաջողած էր մտնել Ցուրվիէրի վանքը, ուր մնաց 13 տարի, զարգացնելով Ֆրանսերէնը եւ օգտուելով ճոխ մատենադարանէն. — Կ. Յովակիմեան

... Եղաւ որբերուն ընկեր, ծանօթացաւ անոնց կրած չարչարանքներուն : 1919էն վերջ քանի մը անգամ գնաց մինչեւ իր ծննդավայր գիւղը, Ծովքի աշխարհի ամէնէն գեղատեսիլ վայրը ուր կը գտնուի նաեւ համանուն լիճը, սեղմուած երկու լեռներու միջեւ: Իր մանկութեան տարիները անցուցած էր այս լիճին ափը: Խանդավառանքով կը պատմէր մեզի լիճին եւ շրջանի բնական գեղեցկութեանց մասին: Խորապէս ուսումնասիրած էր այդ շրջանին պատմութիւնը հին անուն-

ներով: Կը նկարագրէր լիճին մէջ տակաւին կանգուն մնացած պատմական եկեղեցին, իբրեւ հին Հայոց ճարտարապետութեան կոթողներէն մէկը :

Ցուրվիէրի վանքը բնակած ատեն, լատին կրօնաւորներուն կը ծանօթացնէր մեր մշակոյթը: Իր բարեկամութեան շնորհիւ այդ կրօնաւորները կը մասնակցէին Ապրիլ 11/24ի սգահանդէսին: (ԽՄԲ.— Մէկը, Հ. Թալան, հայերէն ալ գիտէր) : Խրայեան հանդիպողին գիրք եւ թերթ կը հարցնէր, կարդալու եւ սերտելու համար: Վերջին տարիներուն կ'աշխատէր նոր գիրք մը եւս հրատարակել, ճոխ նիւթեր հաւաքած էր Ծովքի աշխարհի մասին, հայ եւ օտար աղբիւրներէ : Իմացայ թէ բաւական ձեռագիրներ գտնուած են սենեակին մէջ։— Պետրոս Մանուկեան

ՄՈՑԱՐԹԻ ՏԱՐԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, այս տարի ամբողջ աշխարհի մէջ պիտի տօնուի Մոցարթի ծննդեան երկուհարիւրամեակը :

Մեծ երաժշտագէտը ծնած էր 1756 Յունուար 27ին :Անցեալ օր տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն մը Փարիզի Սէն Թ'էօթաշ եկեղեցին, իրիկունն ալ պաշտօնական արարողութիւն մը, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ:Ասկէ զատ Ֆրանսան ունի հետեւեալ յայտագիրը նուիրուած Մոցարթին .—

Մայիս վեցէն քան Պորտոյի մէջ ուր պիտի նուագեն ի մասնաւորի «Մեծ Պատարագ»ը :

Մայիս 14ին Վերսայլի մէջ նուագահանդէս մը՝ Մոցարթ եւ Ֆրանսան :

Մայիս 31ին Շան գ'էլիզէի Թատրոնը Ազգային Նուագախումբը ղեկավարութեամբ Պրինօ Վալթեռի պիտի նուագէ՝ «Հոգեհանգիստ»ը :

Յունիս 24ին, Պովէի մէջ ուր ապրած է երաժշտագէտը, բացօթեայ նուագահանդէս մը:

Յունիսին Սթրազպուրկ պիտի պանծացնէ մեծ հեղինակը: Սալցպուրկի Մոցարթիումի Նուագախումբը պիտի նուագէ երաժշտագէտին բոլոր կտորները եւ մէկ օփերա :

Ինչպէս ամէն տարի Յուլիս եօթէն Օգոստոս երկու էքս Ան Փրովանս պիտի սարքէ «Մոցարթ փառատօն» մը :

Սեպտեմբերին Պըզանսօն իր կարգին կազմակերպած է «Մոցարթ Նուագահանդէսներ»:

Ֆրանսայէն դուրս մեծ նուագահանդէսներ տեղի պիտի ունենան գլխաւորաբար Սալցպուրկ (ուր սկսած է արդէն) եւ ամբողջ Աւստրիոյ մէջ:

Յունիսին Վիէննա, Յուլիսին եւ Օգոստոսին կրկին Սալցպուրկ ուր պիտի լըսուին իր գլխաւոր օփերաները եւ վերջապէս տօնակատարութիւններ Ժընեւի մէջ Յունիսին եւ Յուլիսին :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՍ, 28 Յունուար.— Կրօն. Ընկ. վարչութիւնս պարտք կը զգայ տեղեկացնել թէ՝ Պ.Սաֆօ եւ իր վարչութեան քանի մը անդամները դատ բացած էին իրեն յաջորդող վարչութեան դէմ, ապօրինի համարելով զայն, ինչպէս եւ բանկալապետին դէմ՝ անոր վերադրելով զեղծումներ :

Պ. Սաֆօ եւ իր խմբակը կորսնցուցին երկու դատերն ալ: Այս առթիւ կը յիշեցնենք բոլորին թէ, Նիսի Կրօն.Ընկ. Միութեան անդամները ընդհ. ժողովներով, օրինաւորապէս ընտրած է երկու յաջորդական վարչութիւններ, որոնք վաւերացուած են տեղական իշխանութեան կողմէ :

Դատարանը Պ. Սաֆօն եւ իր ընկերները դատապարտած է դատական ծախքերը վճարելու եւ իրեն յաջորդող վարչութեան օրինաւորութիւնը ճանչնալու :

Դատապարտուած խմբակը՝ դժգոհ տրուած արդար վճիռէն, դիմած է վերաքննութեան, էքսի ատեանին առջեւ, ինչ որ մեծ ծախքեր պիտի պատճառէ Նիսի եկեղեցիին :

Վարչութիւնս, այս ապգավնաս պարագան կը հաղորդէ հանրութեան, ազգային մարմիններուն եւ Բարեգործականին առ ի գիտութիւն :

Հանրութեան կը մնայ տալ իր վճիռը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Քաիէ տէ Սէզօնի 4րդ թիւը (Փետր. 1956) լոյս տեսաւ միշտ շահեկան բովանդակութեամբ: Շահան Շահնուր, որ, ինչպէս գրած ենք արդէն, անդամ է խմբագրական մարմնին, այս անգամ իր աշխատակցութիւնը բերած է բանաստեղծութիւնով մը՝ «Les Hautes Terrasses».

Խմբագրական ծանօթութիւն մը կը բացատրէ թէ այս քերթուածին ուրիշ մէկ ձեւը ծանօթ է արդէն, բայց հեղինակը (Արմէն Լիւպէն) ուզած է ամբողջովին վերակազմել: Արմէն Լիւպէն կ'ուզէ որ առաջին ձեւին յիշատակն իսկ ջնջուի, որովհետեւ այս կտորը մեծ տեղ մը կը գըրաւէ իր կեանքին մէջ իր բովանդակութեամբ իսկ:

Քերթուածը, իր թախծոտ շեշտով, արտայայտութիւնն է հեղինակին խառնուածքին ուր բանաստեղծութիւնը կըրցած է ապրիլ արհամարհելով կեանքին դժնդակ պայմանները :

× Երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի Ջութակի քոնչերթօն լսուեցաւ Հռոմի մէջ յունուար 11ին: Մենակատարն էր Քարլօ Վան Նեստըն:Այնուապահանդէսը մեծ յաջողութիւն ունեցաւ: Մայրաքաղաքի բազմաթիւ թերթեր գնահատական յօդուածներ նուիրեցին : «Մեսաճերօ» թերթը կը գրէ թէ Խաչատուրեանը «Ջութակի համար կը գրէ զարմանալի վարպետութեամբ» :

տակ ապաստանած ձեր գլուխները եւ թեւերը :

« Ինծի ի՞նչ»ի հոգեբանութիւնը կոչկոչ կապած վէրք մըն է նաեւ մեր մէջ :

ԳԷՈՐԳ ՋՄԻՒՌՆԱՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (128)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

—Ապտիւլգատիրի հետ ալ չե՞ս խօսած:

== Ոչ :

Նախագահը իբրեւ վկայ կանչել տուաւ Տոքթ. Ֆիքրէթը եւ երդում ընել տալէ վերջ հարցուց .

— Ըսէք տեսնենք, Ֆիքրէթ պէյ Ապտիւլգատիրը վերջին անգամ ո՞ւր տեսաք:

— Մահափորձի դէպքէն քանի մը օր առաջ, Նաիլ եւ Ապտիւլգատիր պէյերը միասին տեսայ, Թոքաթլեանի առջեւէն կ'երթային: Ապտիւլգատիրի հետ բարեւ փոխանակեցինք, Նաիլ պէյի հետ կը խօսակցէր :

Նախագահ.— Ասոր ի՞նչ պիտի ըսես, Նաիլ պէյ:

— Ոչ, սխալ է :

— Դուրս հանեցէք, կը բաւէ :

Նաիլ պէյի դատավարութիւնը վերջ գտաւ :

*

Մինչեւ հիմա կատարուած քննութիւնները, մամուլի հրատարակութիւնները եւ դատավարութեանց անցքերը այն համոզումը կը ներշնչէին թէ Անկախութեան Ատեանը ճավիտէ, Տոքթ. Նազըմէ, Նաիլ պէյէ զատ, ակնայ կը կճոտէր նաեւ նախորդ վարչապետ Րաուֆ պէյի (Օրպայ) եւ Իզմիրի նախկին կուսակալ Րահմի պէյի դէմ, որոնք ի բացակայութեան կը դատուէին:

Այս նպատակով էր որ Անկախութեան Ատեանը ձերբակալման հրամանագիր հանած էր նաեւ Րաուֆ պէյի քեռայրին, Ջէրքէզ Ազիզ պէյի դէմ եւ զայն Անգարա բերել տուած: Նոյնպէս Անգարա հրաւիրուած էր հարցաքննուելու համար երկու ծանօթ լրագրողներ, Թասֆիրի Էֆքեարի խմբագրապետ Էպուզզիյա զատէ Վէլիտ եւ Վաքթըի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին (Եալման) պէյերը:

Դատարանին կարծիքը այն էր թէ վերոյիշեալ ամբաստանեալները շատ մը բաներ գիտէին եւ շատ մը գաղտնի գործերու մասնակից էին եւ սակայն կը ծածկէին ճշմարտութիւնը, իսկ Րաուֆ պէյ, Կազըմին այդ մօտիկ ընկերը եւ «Համիտիէ»ի հերոսը, կրաւորական մեղսակցութիւն ունեցած էր կազմակերպուած դաւադրութեան մէջ եւ իր այս ծածուկ գործունէութիւնը կը սկսէր վարչապետութենէ ի վեր:

Դատարանը մասնաւոր բծախնդրութեամբ կը ծանրանար նաեւ Բ. Խմբակին կազմութեան վրայ, զոր կը նկատէր ծպտեալ Իթթիհատական շարժում մը, տեսակ մըճիւղաւորում մահափորձի ցանցին եւ «քոմիթէճի»ական կազմակերպութեան: Այս Բ. Խմբակին մէջ ալ կը տեսնուէր Գարա Քէմալի ուրուականը եւ ով որ կապ ունեցած էր այդ խմբակին հետ, առարկայ էր ծանր կասկածներու :

Այս բոլորին շուրջ կարենալ լուսաբանուելու համար, Անկախութեան Ատեանը երկրորդ անգամ դատեց Նաիլ պէյը, որ իր առաջին դատավարութեան սահեցած անհպատ մթնոլորտը փարատելու նպատակով, վերջին պահուն կարեւոր նամակ մը յղացած էր դատարանին, եւ կ'ըսէր թէ ամէն ինչ լրիւ ըսած է եւ մի առ մի պարզած դատարանին կողմէ քննուած հարցերը :

Իր երկրորդ դատավարութեան ընթացքին, որ գինքը չկրցաւ սակայն փրկել եղերական վախճանէն, Նաիլ պէյ բացատրութիւններ տուաւ այս նամակին մասին, որ կարդացուեցաւ դատարանին մէջ եւ ամբաստանեալը յայտնեց թէ արդարեւ Բ. Խմբակը գործակցութեան առաջարկներ ըրած էր Իթթիհատականներուն եւ այս առթիւ իրեն ալ դիմած էին: Բ. Խմբակին անդամները այն օրերուն

Անգարա գացող Գարա Քէմալի անձին մէջ իրենց համար նոր դաշնակից մը գտած էին եւ ծրագիր մը պատրաստելով՝ առաջարկած էին անոր աշխատիլ միասին: Նաիլ պէյ ալ այս խօսակցութիւններուն մասնակցած էր :

Գարա Քէմալ կասկածելի գտնելով այս առաջարկները, չէր ընդունած եւ այդ մասին Նաիլի դանդատելով ըսած էր թէ, Բ. Խմբակը երկու լարի վրայ կը խաղայ եւ կը վտանգէ Իթթիհատականութեան ծրագիրը: Գարա Քէմալ կը փափաքէր Ազգ. Ժողովին մէջ տեսնել իրեն մտերմաւորի ընտրելիներ եւ ինք չէր կրնար քաղաքական սակարկութեանց ենթարկուիլ:

Նաիլ պէյ նաեւ ըսաւ թէ Րաուֆ պէյ այս խնդիրներուն տեղեակ էր, հրաւիրած էր Գարա Քէմալն ու ընկերները կառավարութեան իմացնել երեսփոխանական ընտրութեանց վերաբերեալ իրենց տեսակէտները, իսկ իր վարչապետութեան վերջին օրերուն՝ ժխտական դիրք մը բռնած էր իր կուսակցութեան եւ ընկերներուն դէմ, ամէն միջոցի դիմած էր իբր ապագայ օգտագործելի ուժ՝ Իթթիհատականները համախմբելով եւ կախաղան հանուած Ճանպոլաթի յանձնարարելով որ ծրագիր մը պատրաստէ այս ուղղութեամբ, նոր կուսակցութեան մը կազմութեան հիմերը դնելու համար :

(Շար.)

Յարձակման պարագային կը նախատեսուին հետեւեալ միջոցները. — վինեալ միջամտութիւն, պաշարում կամ արգելք զէնքերու ստացման, եւ կամ տնտեսական պատիժներ :

Ուաշինկթընի մէջ տրուած որոշումները դոհունակութիւն պատճառեցին Իսրայէլի: Արաբական երկիրները դժգոհ են եւ հաւաքական ձեռնարկ մը պիտի կատարեն, բողոքելով անգլեւամերիկեան որոշումներուն դէմ :

ՑՈՒՐՏԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ԵՒ ԶՈՀԵՐԸ

Եւրոպայի բոլոր մասերէն վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հասնին ձիւն-ձմրան մասին: Ցուրտը քիչ մը մեղմացած էր երէկ, Փարիզի մէջ, բայց նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Ֆրանսայի մէկ ծայրէն միւսը : Առջի օր ջերմաչափը գերոյէն վար 30 կը ցուցնէր Մոնլիւսոնի մէջ: Շատ ծանր է նիւթական վնասը : Մարդկային զոհեր ալ կան: Առջի օր 27 մահեր պատահեցան միայն Ֆրանսայի մէջ, շատեր ալ հիւանդանոց փոխադրուած են, իսկ մօտ յիսուն մահեր կը հաղորդեն Եւրոպայի զանազան մասերէն:

Տասնըվեց տարիէ ի վեր այսքան ցուրտ չէր եղած Ֆրանսայի մէջ: Միջերկրականի ափերն ալ կրեցին ձիւն – ձմրան տեւերները: Մարսէյլը այսքան ցուրտ չէր տեսած 1929էն ի վեր: Նաւագնացութիւնը ջլատուած է, բուռն փոթորիկներու հետեւանքով: Նիսի մէջ իսկ ձիւն տեղաց, խանգարելով աւանդական Բարեկենդանը: Օդանաւային երթեւեկն ալ դժուարացած է: Մեքենավարի մը ձեռքերը սառեցան Օրլիի մէջ ·

Ջերմաչափը 34–38ի իջած է Զուիցերիոյ, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ: Աւելորդ է նկարագրել Պալքաններու խստաշունչ ձմեռը :

Կէս առ կէս պակսած է բանջարեղէններու եւ պտուղներու ժամանումը Փարիզի մէջ: Բազմաթիւ ճամբաներ սառած են, դժուարացնելով կառքերու երթեւեկը : Լիլլ ստիպուեցաւ քանի մը ժամ ընդհատուելու ցուրտին եւ փոթորիկին հետեւանքով: Առատ ձիւն կը տեղայ Իտալիոյ մէջ: Փրակայէն կը հեռագրեն թէ այսքան սաստկաշունչ ձիւն – ձմեռ տեսնուած չէր 120 տարիէ ի վեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը, մառեշալ Պուլկանին նոր նամակ մը ուղղեց նախագահ Այզընհաուըրի: Կայ մը լուրերու համաձայն, այս անգամ կ'ըսէ թէ Ս. Միութիւնը պատրաստ է բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշնագիրներ կնքելու նաեւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու հետ, դիւրացնելու համար ապառազինութեանց կրճատումը :

ՍԱՐԻ երեսփ. ժողովին մէջ քուէարկած բանաձեւին առթիւ, որ կը պահանջէ Գերմանիոյ միացնել այդ շրջանը, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինօ, յայտարարեց թէ ներկայ կացութիւնը կարելի է փոխել միայն Ֆրանսայի հաւանութեամբ եւ թէ չեն կրնար ընդունիլ որ եւ է միակողմանի կարգադրութիւն :

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը, Մակարիոս արք. առջի օր իր պատասխանը յանձնեց անգլիացի կառավարիչին: Կ'ըսուի թէ մետրոպոլիտը որեւէ յանձնառութիւն չէ ստանձնած: Ոչ կը մերժէ, ոչ ալ կ'ընդունի եղած առաջարկները :

15 ՌՈՒՍԱԿԱՆ ձկնորսանաւեր վար դրուեցան, Նորվեկիոյ ջուրերը մտած ըլլալով: Մոսկուայի անթելը թիւրիմացութեան կը վերագրէ միջադէպը :

ՊՈԼՍՈՅ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Մ. Քեմալի քոյրը մեռնելով, իր ամբողջ հարստութիւնը կտակած է եղբօրը որդեգիր բարեկամին՝ ճարտարապետ Կարապետի: Միւս երեք որդեգիրները դատ բացած են :

ՑԻՍՈՒՆ ՄԻԼԻՈՆ ԹՈՆ ուժով կամ Հիրոշիմայի հիւլէական ռումբէն 2500 անգամ աւելի զօրաւոր ջրածին ռումբ մը շինելու ծրագիր մը կ'որոճան Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն պաշտօնական աղբիւրներու :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ համանուն փողոցը «Փաշիգ» պիտի կոչուի այսուհետեւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Բուլկանին եւ Խրուշչեւ հրամանագիր մը հրատարակեցին, հրահանգելով նոր ճիգ մը փորձել, գետնախնձորի եւ բանջարեղէնի արտադրութիւնը աւելցնելու համար: Հրամանագիրը դիտել կուտայ թէ անբաւական է բանջարեղէններու արտադրութիւնը, նկատի առնելով քաղաքներու եւ ճարտարարդարծութեանց յարաճուն պահանջը :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կ.ը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր :

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱՋԵԱՆ :

ՀՐԱՒԷՐ ԱՏԱՓԱՋԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակցական կարեւոր խնդրոյ մը մասին, կարծիքի փոխանակութեան համար, հաւաքոյթ մը որոշուած է, յառաջիկայ կիրակի, 5 փետրուար,, ժամը 16ին, Լը Ռէժան սրճարանին վերնայարկը, 70 ռիւ Լաֆայէթ, մէթրօ Քատէի ճիշդ դիմացը:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր, այր թէ կին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հելէն Պալըրճեանի կսկծալի մահուան առթիւ Օր. Արփիկ Միսաքեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Նոր Սեւրանդի Պոմոնի մասնաճիւղին :

Ստանալ ընկեր Խաչիկ Թելեանէ :

× Յակոբ Խաչիկեանի մահուան առթիւ, Տիկին Արմենուհի Խաչիկեանի աղգականները Ֆ. Կ. Խաչի կայանի օգտին կը նուիրեն երեք հազար ֆրանք :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱԻԻԼԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ պատարագը Փետրուար 5ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շտիկեան, Գըզըրեան, Սարգիսեան, Նալպանտեան ընտանիքները եւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ եղբօր եւ ազգականին՝

Տիգրան Նալպանտեանի

մահուան առթիւ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, 26 ՓԵՏՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 15.30ԻՆ

կը ներկայացուին՝

Ա. մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն :

Բ. Մաս.— Փիէրրա Ներայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տռամ 2 արար:

Գ. Մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար:

26, Rue Troyon, Sèvres

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Մարտիկներու Միութիւնը իր տարեկան պարահանդէսը կ'ուտայ Թավէրն տէ 3 Տօֆէնի սրահին մէջ, պատուական նախագահութեամբ նահանգապետ Պ. ՖՐԱՆՍԻՍ ՌԱՈՒԼԻ, զօր ՎԱԼԷԹ ՏՕԶԻԱ եւ քաղաքապետ ՏՈՔԹ. ՄԱՐԹԷՆԻ :

Նախագահութեամբ Պ. ԼԻՒՍԻԷՆ ՊԱՐԷԻ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝ Օր. Տողրամանեան (րդ), Տիկիններ Սոնիա եւ Նատիա (Կովկասեան պար):

Նուագախումբ ԺԱՔԻ ԼԸ ՊՕԱԼ:

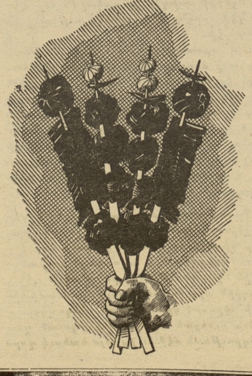
Տոմսակները ապահովելու համար դիմել վարչութեան անդամներուն կամ Քաֆէ Փրոկրէ, Փլաս Նօթր Տամ :

Մուտք 300 ֆրանք :

ԱԶԴ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան կարգադրութեամբ, յառաջիկայ կիրակի, փետր. 5, հոգեհանգստեան հանդիսաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Եկեղեցւոյն բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեանի ողբացեալ Տիկնոջ՝ ՏԻԿԻՆ ԵԼՄՈՆԷ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ (ծնեալ Մարկոսեան) յիշատակին:

Այս առթիւ պիտի երգեն Խաչակիր Մանուկները: Կը խնդրուի բարեպաշտ ժողովուրդէն եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն, ներկայ ըլլալ այս արարողութիւններուն:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի ժամը 14.30ին, ընկեր Պօյաճեանի բնակարանը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի եւ թէյասեղանի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի ժամը 15ին, ակումբի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Երկու տարուան հաշուետուութիւն: Պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եղիազարեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի ժամը 10.30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ՝

ԳՈՀԱՐ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցին, 10պիս, ռիւ Թուէն:

⁂

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Հայկանուշ Ղազարոսեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Վահրամ Ղազարոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ, Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

●

Տէր եւ Տիկին Պերճ Սուճուքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տուտաքեան եւ զաւակը, Գասպարեան, Տօնիկեան եւ Սուճուքճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին Սուճուքճեանի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

●

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Թանաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Քիւփճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿ. ՈՎՍԱՆՆԱ ՔԻՒՓՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

●

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Հրաչ Վարդանեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին

ՆՈՒԱՐԴ ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ

Քառաձայն երգեցողութեամբ Վատիկանի ձայնասփիւռի կայանէն : Այս կիրակի առաւօտ, ժամը 10ին: Կարճ ալիք, 19.84, 25.67, 31.10, 41.21:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Արմենուհի Խաչիկեանի, իր ամուսնոյն մահուան առթիւ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • MARDI 7 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7897 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3308

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

•

Պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ Անգլիոյ վարչապետը եւ Մ. Նահանգներու նախագահը յատկապէս քննած են Միջին Արեւելքի կացութիւնը, անցեալ շաբթուան խօսակցութեանց ընթացքին :

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը մանրամասնութիւններ չէր պարունակեր, սակայն բացորոշ կ'երեւար թէ երկու պետութիւններն ալ մտահոգութեան մատնուած են :

Խորհրդակցութեանց գլխաւոր նպատակն էր ապահովել ոչ միայն երկուքին, այլեւ Ֆրանսայի գործակցութիւնը, ի խնդիր խաղաղութեան :

Այս վերջին պարագան մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Փարիզի մէջ, որ յաճախ կը մոռցուէր, երբ անգլեւսաքսոն պետութիւնները զանազան կարգադրութիւններ կ'ընէին, աշխարհի այդ մասին մէջ :

Այժմ պիտի գործեն միասնաբար, առաջին խորհրդակցութիւնը կատարելով արտաքին նախարարներու միջոցաւ :

Անշուշտ իրենց առաջին գործը պիտի ըլլայ կարելի եղածին չափ հարթել տնտեսական տարբերութիւնները :

Գաղտնիք չէ որ Մեծն Բրիտանիան կ'ուզէ տիրական դեր մը կատարել Միջին Արեւելքի մէջ, ուր թէ ռազմագիտական եւ թէ տնտեսական շահեր ունի :

Այս ճամբուն վրայ, երբեմն գործակից, երբեմն ալ մրցակից կը հանդիսանան Մ. Նահանգները, մանաւորապէս տնտեսական գետնի վրայ (քարիւղ) :

Բրիտանական դիւանագիտութեան համար մեծ յաջողութիւն մը կը համարուէր Պաղտատի դաշինքը, որ սկսաւ Թուրքեւիրաքեան համաձայնութեամբ :

Յետոյ կնքահայրը ինք, Անգլիան ալ միացաւ, իսկ աւելի վերջը հաւանութիւն յայտնեցին Փաքիստան եւ Իրան :

Եւ մինչ կը յուսային թէ քանի մը արաբական երկիրներ ալ պիտի միանան, երկու փոթորիկներ պայթեցան :

Սուրիա զինուորական դաշինք մը կնքեց Եգիպտոսի հետ, ընդհանուր հրամանատարութեամբ: Արաբիա լրացուց օղակը, իսկ Յորդանանի մէջ արիւնալի ցոյցեր կատարուեցան, որպէսզի կառավարութիւնը չմիանայ Պաղտատի դաշինքին :

Յետոյ զանազան լուրեր շրջեցան Սուրիա – Լիբանան դաշինքի մը մասին :

Այսպէս, Լոնտոն զանազան յուսախաբութեանց մատնուելով, հարկադրուեցաւ գլուխ գլխի տալ Ուաշինկթընի հետ, նոր ելքեր գտնելու համար :

Այդ ելքերէն մէկն էր գործակցութեան հրաւիրել Ֆրանսան, միւսը՝ աւելցնել արաբական երկիրներուն տրամադրուած օժանդակութիւնը :

Ուաշինկթընի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւններէն կը հետեւի թէ ի հարկին պիտի միջամտեն, եթէ զինեալ ընդհարումներ պատահին արաբական երկիրներուն եւ Իսրայէլի միջեւ :

Այս հոգերուն հետ, անգլեւսաքսոն ճակատը միշտ աչքի առջեւ ունի Խ. Միութեան յարաճուն թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ :

Երբ հաստատուեցաւ թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ է զինելու արաբական երկիրները, փարիզեան թերթերը տեղեկութիւններ կը հաղորդէին Պէյրութի եւ Դամասկոսի խորհրդային դեսպանութեանց քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային գործունէութեան մասին :

Լոնտոն, Ուաշինկթըն եւ Փարիզ շատ աւելին գիտեն այս մասին: Ուրիշ խօսքով, գիտեն թէ հետզհետէ կը ծաւալի եւ կ'արմատանայ թափանցումը, շօշափելիներ արձանագրելով ամէն ուղղութեամբ :

Ահա թէ ինչու նորէն «արեւելեան խնդիր» մը ունին իրենց օրակարգին վրայ, շատ աւելի բարդ եւ պայթուցիկ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԱԼԺԷ ԳՆԱՑ

•

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ԵՆ

Վարչապետը Ալժէ մեկնեցաւ երկուշաբթի, անձամբ քննութիւն կատարելու : Այս առթիւ յայտարարեց թէ ի հարկին հոն պիտի մնայ երեք շաբաթ: Իրմէ առաջ գացած էին պատերազմական նախարարը եւ ուրիշ երկու նախարարներ, ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնելու համար: Նախկին ռազմիկները նոր ցոյց մը սարքած էին առջի օր, մանաւորապէս բողոքելով զօր. Քաթրուի անուանման դէմ :

Վարչապետը անմիջապէս յայտարարութիւն մը պիտի ուղղէ եւրոպացի թէ իսլամ բնակչութեան, պարզելով կառավարութեան առաջադրութիւնները: Շաբաթ գիշեր ճառ մը խօսելով հեռատեսիլին առջեւ, բացատրեց նոր քաղաքականութեան գլխաւոր կէտերը: Ըսաւ թէ Ալժերիոյ նոր կարգուսարքը պիտի սահմանուի ազատ խօսակցութեամբ, եւ ոչ թէ պիտի պարտադրուի միակողմանի կարգադրութեամբ : Երբ անդորրութիւնը վերահաստատուի, ազատ ընտրութիւններ պիտի կատարուին : Անհրաժեշտ է իրականացնել Ալժերիոյ բոլոր բնակիչներուն քաղաքական հաւասարութիւնը :

Կիրակի օր Առասի մէջ ալ ճառ մը խօսելով, Գ. Կի Մոլէ նոր լուսաբանութիւններ հաղորդեց իր քաղաքականութեան մասին: Պատերազմական նախարարը ուրբաթ օր Ալժերիա հասնելով, անմիջապէս խորհրդակցութեան հրաւիրեց քաղաքային եւ զինուորական իշխանութեանց ներկայացուցիչները, ինչպէս եւ զինուորական հրամանատարները :

Շաբաթ օր նոր ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ալժէի մէջ, նախաձեռնութեամբ քանի հազար նախկին ռազմիկներու: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, ցուցարարները թափօր մը կազմեցին եւ պատերազմի զոհերու յիշատակարանը գացին: Սեւ երիզներով ծածկուած դրօշներ կը ծածանէին ամէն կողմ: Ցոյցին կազմակերպիչները թոյլ չտուին որ անկարգութիւններ պատահին : Ցուցարարները կ'աղաղակէին .— «Ալժերիան ֆրանսական է»: Եւ հազարաւոր ձայներ կը պատասխանէին ,— Կ'երդնո՛ւնք: »

Նոյն օրը դէպքեր պատահեցան Օրանի նաւահանգիստի բանուորներուն կողմէ : Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, ութ հոգի վիրաւորուեցան : Ինը կառքեր հրկիզուեցան եւ քանի խանութներ աւարի տրուեցան: Ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ յարձակումներ եւ սպանութիւններ տեղի ունեցան : Միթինկները թունաւորուած ըլլալով, կը վախցուի որ ծանր դէպքեր պատահին ուրբաթ օր, երբ Ալժէ կը հասնի նոր նշանակուած նախարարը, զօր. Քաթրու: Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ դժգոհութիւնը ուղղուած է ոչ թէ վարչապետին, այլ զօրավարին դէմ: Այս վերջինը համարելու կամ իր մեկնումը յետաձգելու միտք յայտնած ըլլալով, Գ. Կի Մոլէ յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը ամբողջովին համամիտ է զօր. Քաթրուի»: Այս առթիւ ներբողեց անոր անցեալ ծառայութիւնները: Ինք անձամբ ընդունելով զօրավարը, Ալժէի մէջ, պիտի հաստատէ իր պաշտօնը իբրեւ մասնաւոր նախարար Ալժերիոյ :

Անհամբեր կը սպասուի այս շաբթուան անցուդարձին: Նախկին ռազմիկներու ընկերակցութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կը յանձնարարէր բոլոր առեւտրական հաստատութեանց, գրասենեակներու, վաճառականներու, արհեստաւորներու եւ բանուորներու ամէն գործունէութիւն դադրեցնել երկուշաբթի օր :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ОՐԸ ՕՐԻՆ

*

« ԱՀԱՒԱՍԻԿ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆՔ...»

Ուրբաթ օր կազդուրիչ տեղեկութիւն մը հրատարակեր էինք Շաւիլէն :

Այս համեստ գաղութէն 45 – 50 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, «ծնած եւ մեծցած գիւղին մէջ եւ մանուանդ գրեթէ բոլորն ալ իրենց մայրենի լեզուն սորված մեր մատուռ – դպրոցին մէջ», ձեռք ձեռքի տուեր են, հանրօգուտ գործ մը կատարելու համար :

Մատուռ – դպրոցը բոլորովին անգործածելի դարձած է երկար ատենէ ի վեր: Եկեղեցական ընկերակցութեան վարչութիւնը անցեալ տարի հազիւ յաջողեր է հողը գնել, նոր շէնք մը կառուցանելու համար :

Տեսնելով որ դժուար է յոյս դնել նոր հանգանակութեան մը վրայ, վարչութիւնը կ'որոշէ առ այժմ զոհանալ անմիջական նորոգութիւն մը կատարելով :

Ճիշդ այդ պահուն երիտասարդները ձայն կուտան իրարու եւ ամբողջ գիւղին.

— Մենք ո՞ր օրուան համար ենք. կամ օտարականի տե՞ղ դրած էք մեզ ...

Եւ խօսքէն գործի անցնելով, կ'որոշեն ոչ թէ նորոգութեամբ գոհանալ, այլ շինել բոլորովին նոր մատուռ մը, քովն ալ՝ համեստ սրահ մը:

Այս առթիւ իրենց ընկերներէն ճարտարապետ մըն ալ կը գտնեն որ 2–3 միլիոն ֆրանքի ծախք մը կը նախատեսէ այս համեստ ձեռնարկին համար:

Ինչպէս կը հաղորդէր մեր թղթակիցը, արդէն իսկ ինը հոգինոց յանձնախումբ մը կազմած են, նիւթական միջոցներ նաբելու եւ շինութիւնը փութացնելու համար:

— *«Լաւ, կ'ըսեն, մեր մեծերը մեզմէ աւելի գործ կը պահանջեն. ահաւասիկ մենք պատրաստ ենք աշխատանքի եւ զոհողութեան. պիտի դիմենք բոլորին եւ չենք կարծեր որ մերժուինք»:*

Երբ այսքան գիտակցութեամբ եւ հաստատակամութեամբ նամբայ ելած են, տարակոյս չկայ թէ Շաւիլը պիտի ունենայ իր նոր մատուռն ու սրահը :

Մանաւանդ որ, բոլորն ալ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ են: Այսինքն այն տարիքէն որ սառերը կը հալեցնէ եւ քարերը տեղէն կը խախտէ :

Երիտասարդութեան կոչումն է նորը հիմնել, ոչ թէ հինը կարկտել :

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, Շաւիլը երբեք բեռ եղած չէ վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին :

Ընդհակառակն, լայնօրէն մասնակցած է զանազան համազգային հանգանակութեանց :

Մնաց որ, դարձեալ ինք պիտի ստանձնէ նախատեսուած գումարին գլխաւոր մասը, հին կամ նոր բնակիչներով, եւ միայն եղբայրական աջակցութիւն մը կը սպասէ դուրսէն :

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտական դիրք մը բռնել, առանց խղճահարութեան :

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր ձեռնարկը, — բարեպաշտներուն համար մատուռ, երիտասարդութեան համար՝ սրահ :

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԿՈՉՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՄԵՐԺՈՒԻ

•

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ մարեչալ Բուլկանինի նոր կոչն ալ պիտի մերժուի, քաղաքավարական բայց վճռական պատասխանով մը: Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու պաշտօնատան մասնագէտներուն քննութիւնը միեւնոյն եզրակացութեան յանգած է, — Նախագահ Այզընհաուըրի առաջին պատասխանը որ եւ է փոփոխութիւն յառաջ բերած չէ Խ. Միութեան վարիչներուն մտքին մէջ: Ամէնքն ալ համաձայնած են թէ այս ամբողջ խնդիրը, որ այնքան աղմուկ հանեց, պարզապէս քարոզչական խաղ մըն է : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Այզընհաուըր Բուլկանինի առաջին նամակը ստացած ատեն, հինգ օր եւ ամենայն զգուշաւորութեամբ քննեց զայն եւ իր պատասխանին մէջ կարգ մը պարագաներ յիշեց, հասկնալու համար թէ Խ. Միութիւնը տրամադի՞ր է բանակցութիւնները վերսկսելու եւ առկախ հարցերը կարգադրելու : Բուլկանինի երկրորդ նամակն ալ որեւէ լուսաբանութիւն չի պարունակեր այս մասին :

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որ գնահատելով հանդերձ Բուլկանինի նախաձեռնութիւնը, դիտել կուտայ թէ միջազգային նոր համաձայնութիւններ աւելի արժէք պիտի ունենային եթէ կարգադրուէին առկախ հարցերը: Վարչապետը, Կի Մոլէ, բացորոշապէս կը հրաւիրէ Խ. Միութիւնը «վերցնել բարեկամական գործակցութեան եւ վստահութեան գլխաւոր խոչընդոտները Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, ոչ – յարձակման դաշինքներ առաջարկելէ առաջ »: Պաշտօնական զեկոյցը խմբագրուած է դիւանագիտական ոճով, բայց յստակօրէն կը յայտնէ Ֆրանսայի տեսակէտները: Ինչպէս Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն, նոյնպէս Փարիզ կը սպասէ որ Խ. Միութիւնը գործքով ապացուցանէ իր բարեացակամութիւնը: Միեւնոյն ատեն կը յայտարարէ թէ Ֆրանսա հաւատարիմ կը մնայ, 1944 Դեկտ. 10ի զինակցութեան որ գծուեցաւ Խ. Միութեան կողմէ, 1955 Յուլիս 1ին:

× Խորհրդային թերթերը նոր հրատարակեցին Այզընհաուըրի առաջին պատասխանը :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ուաշինկթընի խօսակցութեանց առթիւ, համաձայնութիւն գոյացած է որ Իսրայէլ եւ Եգիպտոս իրենց զինուորները սահմանագծէն քաշեն մէկ քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Եթէ այս գործողութիւնը կատարուի, երկրորդ քայլը պիտի ըլլայ Ազգ. ժողովին զինուորներէն պահակախումբեր տեղաւորել, յանուն ապահովութեան: Երրորդ կարգադրութիւն մը եւս կը նախատեսուի, — նոր երբեակ համաձայնութիւն մը՝ որոշ յանձնառութիւններով, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար, որեւէ նախայարձակման պարագային: Այս կարգադրութիւնները եղած ատեն, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները միջոցներ պիտի փնտռեն, հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու համար Իսրայէլի եւ արաբական պետութեանց միջեւ :

× Ամերիկ. աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Եգիպտոս արդէն իսկ ստացած է 70 օդանաւեր, բոլորն ալ ռուսական արտադրութիւն: Այս պարագան ալ ազդած է Անգլիոյ վարչապետին եւ Այզընհաուըրի խորհրդակցութեան վրայ: Այդ է պատճառը որ դիտել կուտային թէ «պատերազմի վտանգը աւելցած է» Միջին Արեւելքի մէջ: Մասնագէտներ 80 միլիոն տոլար կը հաշուեն բոլշեւիկեան ճակատին ծախուած զէնքերու արժէքը: Այս պատճառով, Ուաշինկթընի հրէական դեսպանը ձեռնարկներ կը կատարէ, 50 միլիոն տոլարի զինամթերք ստանալու համար :

••••••••••••••••

ԱԼՊԱՆԻԱ առաջարկեց Անգլիոյ՝ վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւնները, որոնք խզուած են տարիներէ ի վեր: Տասը տարի առաջ անգլիական թորփիլանաւ մը խորտակուեցաւ Ալպանիոյ ջուրերուն մէջ, մահացնելով 44 նաւազներ եւ վիրաւորելով ուրիշ 22 արկածեալներ: Առաջարկը պիտի քննուի :

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ...

Կիրակի, 22 Յունուարին ցոյց մը կազմակերպեցին մեր հակառակորդները, բողոքելու համար Հալէպի Գաւառական Ժողովին դէմ, եւ պահանջելու անոր ամբողջական լուծումը կառավարութեան կողմէ: Եւ փանջունիական հոգեբանութեամբ մը վերնագրեցին թէ «Սուրիոյ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով զուտ հայկական ցոյց մը կը կատարուի»:

Կառավարական թոյլտուութեամբ կատարուած ցոյցի մը մասին, բնական է, որեւէ առարկութիւն չունինք: Կ'ապրինք սահմանադրական երկրի մը մէջ, ուր ցոյց, գործադուլ եւ նման բաներ օրէնքով արտօնուած են, պայմանաւ որ ընդհանուր կարգը չխանգարուի:

Սակայն այս ցոյցին կապակցութեամբ անհրաժեշտ է ընել հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

Ա) Ընկեր Փանջունին ալ իր գործունէութեան դաշտին մէջ գործաւորական գործադուլներ կը կազմակերպէր եւ մեծ գործեր տեսած ըլլալու ունայնամտութեամբ հեռագիրներ կը տեղացնէր աջ ու ձախ աւետելով ժողովուրդի յաղթանակը, եւ կեղտոտ պուրժուաներու ջախջախումը: Բայց երբ արդիւնք կը ստանար իրենց ապրուստի աղբիւրներէն զրկուած գործաւորներու անէծքը, թուքն ու մուրը: Ան ժամանակ գործերու դժբախտ ճակատագիր...

Մեր օրերու Փանջունիներն ալ, առաջին անգամ հայկական ցոյց մը կազմակերպած ըլլալու ունայնամտութեամբ կը պարծենան, առանց անդրադառնալու որ բանիմաց հասարակութեան եւ նոյնիսկ ոչ հայ շրջանակներու զայրոյթին, թուքին եւ մուրին արժանացան, իրենց ապգադաւ այս արարքով: Բողոք ներկայացնե՞լ էր իրենց միտքը, արդէն երեքուկէս ամիսէ ի վեր կատարած էին այդ եպերելի արարքը, որ պատճառ դարձաւ մեր ներքին խնդիրներուն քաշքշուելուն, պաշտօնատունէ պաշտօնատուն, եւ առիթ տուաւ ոչ հայ մամուլին թեր ու դէմ արտայայտութեանց, եւ քաղաքի այլազգի զանգուածներուն աչքին ամբողջ ազգի վարկաբեկուելուն: Կ'ուզէին հետապնդե՞լ իրենց բողոքը եւ անպատճառ Գաւառ. Ժողովի լուծա՞րքը ձեռք բերել. օրինաւոր եւ ապօրինի ամէն միջոցի դիմեցին արդէն, կկոցի նման Հալէպ — Դամասկոս երթեւեկելով եւ մարդկօրէն եւ տմարդօրէն ինչ որ կարելի էր ի գործ դրին:

Իրենց բողոքը նկատի առնուեցաւ ապօրէն կերպով, օրինական ու փաստական քննութիւններ եւստուգումներ կատարուեցան, եւ պատկան պաշտօնատուներ եւ պաշտօնատարներ թափանցեցին խնդրին էութեան եւ չարժառիթներուն:

Ալ ինչ պէտք յաւելեալ խայտառակութեան պատճառ տալու այս փանջունիութեան: Արդեօք Սուրիոյ մէջ զուտ հայկական ցուցարարութեան մը առաջնութիւնը չահելու մարմա՞ջը, թէ յուսահատական լուրերու առթած կատաղութիւնն էր վիրենք այս քայլին առաջնորդողը:

Եւ ի՜նչ ամօթալի նշանախօսքեր, ի՜նչ անվայել պոռչտուքներ քաղաքի օտարազգի բազմութեան առջեւ, որոնք իրենց զարմանքն ու ցաւը յայտնեցին այս ամօթալի արարքին համար, իր պարկեշտութեամբ ու կարգապահութեամբ համբաւուած մեր ազգին վայել չգտնելով կատարուածը:

Բ) Եւ այս ամէնէն վերջ պոչաւոր սուտը: Հինգ հազար...

Սուտը սուտին առաջնորդ, սուտը սուտին յենարան:

Հինգ հազար ???: Ո՞ր հինգ հազարը: Մարդ կը ճաթի խնդալէն

Այս մարդիկ եթէ հինգ հազար հետեւորդներ ունենան, այս ընթացքով կրնան օր մըն ալ պահանջել նոյնիքն Սուրիոյ Խորհրդարանին լուծումը: Եթէ ունին այդքան հետեւորդ որ կը նշանակէ քուէարկու, ի՞նչ են կեցեր. ինչո՞. չեն մասնակցիր ազգ. ընտրութեանց եւ այս հինգ հազարի ուժով, դուրս չպրտեր «միջազգային լրտեսներն ու մատնիչները», «հայրենիք վաճառողները», եւ չեն տիրանար ազգային աթոռներուն, ի փառս եւ ի պայծառութիւն Հայոց ազգին եւ Հայաստանեայց Եկեղեցիին:

Փօշ լափ, պիտի ըսէր ժողովրդական ոեւէ անհատ:

Իրողութիւնն այն է որ ընդամէնը հազիւ 490 հոգիի հասաւ ցուցարարներուն թիւը, Թափօրի մեկնումի պահուն, որ հինգական հոգիով 98 շարքեր կը կը ներկայացնէր: 490էն հինգ հարիւր ըսել բնական կը գտնենք. սակայն այս ողորմելի թիւը հինգ հազարի վերածելը, միմիայն այս մարդոց նկարագրին եւ գործելակերպին պատշաճող արարք մըն է:

Եւ տակաւին այս 490ը հաւաքելու համար որքան ճիգ ու եռանդ սպառեցաւ. մասնաւոր օթօներով եւ օթօպիւսներով, թաղէ թաղ ահազանգ տրուեցաւ եւ մարդիկ ճարուեցան: Սակայն բոլոր այդ ողորումները անցան ապարդիւն, եւ ըստ տխրութեան նոյն ժամուն Արդուպի մէջ պատրաստուող այլ ցոյցի մը ցուցարարներէն աւելի քան յիսուն հոգի օթօներով փոխադրել Մէշթէլ, կարենալ հասնելու համար 490 ողորմելի թիւին: Եւ այս իրողութեան հակառակ, բախտախնդիրներու բերանը ինքզինք միշտ կը կարծէ, բզաւելու համար որ, եթէ քանի մը օր առաջուընէ ծանուցուէր ցոյցի մասին, կրնային քան հազար մարդ խմբել:

Ձենք զարմանար սակայն. սուտը, ան ալ ամենախոշոր սուտը յանձնարարուած է իրենց մեծ քուրմին կողմէ: Խօսէ սուտը, կը պատգամէր ան, եւ խօսէ ամենամեծ սուտը. եթէ հարիւր սուտէն միայն մէկը իր դերը կատարէ, յաջողած ես արդէն: Ի՞նչ վնաս կը կրես եթէ ինննսուն իննին չհաւատան մարդիկ:

Այսպէս է որ կը չինուի այս մարդոց նկարագիրը: Ստախօս որակուելու, վարկաբեկուելու եւ իբրեւ բարոյական մարդ մեռնելու հեռապատկերէն չեն սարսափիր անոնք:

Մինչեւ կառավարչատուն այս 490մարդով հասաւ թափօրը, հոն սակայն միացաւ ցուցարարներու ուրիշ խումբի մը, որ «Սուրիոյ մէջ զուտ հայկական առաջին ցոյցին» հետ ոչ մէկ կապ եւ առնչութիւն ունէր:

Բանուորական ցոյց մըն էր ան, կազմակերպուած Արդուպ թաղին մէջ: Եւ որովհետեւ զոյգ ցոյցերուն ալ տուն եւ թոն տուողը համայնավարներն էին, այնպէս կարգադրած էին որ ցուցարար երկու խումբերը միաժամանակ հասնին կառավարչատուն, եւ նահանգապետն ու հանդիսատես հասարակութիւնը յաւելեալ բազմութենէն տպաւորուի:

Սակայն կառավարչատան առջեւ խնդիրը ճապաղեցաւ եւ այլասերեցաւ: Հայ ցուցարարները լուծուեցան բանուորական ցուցարարներուն մէջ եւ Հայերու ցուցարարութիւնը բնորոշուեցաւ միայն, Փանջունիի մը կողմէ կարդացուած, այսպէս ասած, մէկ արաբերէն ճառով:

Իսկ ցուցարարներու կողմէ նահանգապետին ներկայացող պատուիրակութիւնը, կշտամբանքի արժանացաւ նահանգապետին կողմէ, որ յանդիմանեց զիրենք, զուտ ազգային խնդիր մը քաղաքական ցոյցի մը հետ շփոթած ըլլալնուն, եւ հայկական խնդրի մը մէջ ոչ հայ տարրեր, իսլամ եւ ոչ իսլամ Արաբներ խառնած ըլլալնուն համար:

Նահանգապետը հրահանգեց որ անմիջապէս ցրուին եւ հեռանան, ծալլելով ցուցարարական պաստառները:

Ցոյցին ոչ – Հայերու խառնուած ըլլալու, եւ եկեղեցական խնդիր մը քաղաքական ցոյցի մը հետ շփոթելու զոյգ պատճառներով, ցոյցին կազմակերպիչ Հայանունները, արդէն իսկ օրինական հետապնդութեան տակ են իշխանութեանց կողմէն, եւ ընդհ. ապահովութեան պաշտօնատունը հարցաքննութիւններ կը կատարէ:

Եւ սակայն, ի վիճակի ենք ապացուցանելու որ, Մէշթէլի մէջ հաւաքուած եւ մինչեւ կառավարչատուն մեկնող 490 հոգիին մէջ կային բազմաթիւ բողոքականներ, կաթոլիկներ եւ նոյնիսկ Արաբներ, որոնք ոչ մէկ կապ, առնչութիւն եւ իրաւունք ունէին, զուտ լուսաւորչական ազգային գործի մը խառնուելու: Սակայն զաւանակը միեւնոյն կեդրոնէն կը ղեկավարուի, չէ՞ որ համայնավարին համար դաւանական եւ ազգային հարցեր գոյութիւն չունին:

Ահա այսպէս, կառավարչատան առջեւ հաւաքուած բազմութիւններէն անջատեցէք Արդուպի ցուցարարները, հանեցէք նաեւ բողոքական, կաթոլիկ եւ Արաբները, տակը կը մնայ 2–3 հարիւր հոգինոց ողորմելի թիւ մը, որ իրական պատկերն է բախտախնդիրներու այդ ճակատին:

Եւ տակաւին համարձակութիւն կ'ունենան քսան հազարներու մասին ճառելու: Իբրեւ թէ, եթէ քանի մը օր առաջուընէ ծանուցանէին ցոյցի մասին, կրնային խմբել քսան հազար հոգի:

Ըսինք արդէն, որ այս մարդիկ ծիծաղելի դառնալու մտավախութիւնը չունին:

20.000 ???: Ժողովրդական սրամտութիւնը պիտի ըսէր, «դերօ մըն ալ աւելցուր»...:

Գրած ենք անկից առաջ, որ հայ լուսաւորչական համայնքի այր մարդոց թիւը 16 հազարէն աւելի չէ, եւ բաւ՝ որ այս թիւին առնուազն 25 առ հարիւրը անտարբեր է նման հարցերու հանդէպ, որ կը նշանակէ 4000ը մնացորդ 12 հազարէն զեղչելով մանուկներն ու պատանիները մինչեւ 18 տարեկան, 7000, կը մնայ 5000: Այս թիւէն չորս հազարը դեռ ամիս մը առաջ վճարեցին իրենց ազգային տուրքերը, որ կը նշանակէ մեզի հետ են եւ չէին կրնար մասնակցիլ խափանարարական արարքներու, եւ որոնք տակաւին ամբողջութիւնը չէին կազմեր մեր կողմնակիցներուն, տակը կը մնայ հազար հոգի, որոնց մէկ մասը ընդ առաջ գացած չէր ցոյցի կոչին: Եւ ասիկա լուսանկարային ճշգրութեամբ, հարազատ պատկերն է այս բախտախնդիր խաժամուժին:

Տպաւորելու համար լուսանկարներ ալ կը հրատարակեն, որոնք ուրիշ բան չեն ապացուցաներ, բայց եթէ մեր կատարած վերլուծումները: Եւ եթէ պէտք ըլլայ, ի վիճակի ենք մեր կարգին հրատարակելու լուսանկարներ, որոնք ինչպէս իրենց խօսքին, նոյնպէս եւ իրենց հրատարակած լուսանկարներուն խարդախ ու չինծու ըլլալը կը փաստեն:

Այս մարդիկը չկրցան համոզուիլ, թէ սուտով, կեղծիքով եւ խեղաթիւրումներով կարելի չէ որեւէ դատ պաշտպանել: Ճշմարտութիւնն է, որ տեղ կը հասցնէ մարդուս: Մինչեւ որ գլուխ չխոնարհեցնեն ճշմարտութեան եւ հնազանդութիւն չյայտնեն ազգային օրինաւոր իշխանութեան, չեն կրնար դրական որեւէ արդիւնքի հասնիլ:

Թող լաւ համոզուին, որ արհամարհելի փոքրամասնութիւն մը՝ աղմուկով, պոռչտուքներով, ցոյցերով եւ հովանաւորութիւններով, ինքզինք չի կրնար պարտադրել իրական մեծամասնութեան մը, որ օրէնքի ուժն ալ ունի իրեն հետ:

ՄՀԵՐ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՐՑՈՒՄ
ԳԻՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

Ամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգներու մէջ 1928 – 1954 ճարտարագէտի վկայական ստացած են 480.000 ուսանողներ, իսկ Խ. Միութեան մէջ՝ 682.000 հոգի: Այս ընթացքով 1950 – 1960 Ռուսերը պատրաստած պիտի ըլլան 1.200.000, ճարտարագէտներ ու գիտուններ, իսկ Մ. Նահանգները միմիայն 900.000:

Արդէն մօտ երկու միլիոն ճարտարագէտներ եւ գիտուններ կան Խ. Միութեան մէջ, իսկ ամէն տարի վաթսուն հազար շրջանաւարտ կ'ելլէ համալսարաններէն: Մ. Նահանգներու 22.000ին դէմ, եւ (երեք հազար Մեծն Բրիտանիոյ մէջ):

Մոսկուայի նախատեսութեամբ 1956ին 760.000 մասնագէտներ պիտի կազմուին 41չ0.000 աւելի 1955էն) ինչպէս եւ 645 հազար որակեալ բանուորներ:

«Յեղափոխութիւնը գիտուններու պէտք չունի», կ'ըսէին ռուս յեղափոխականները 25 տարի առաջ, այսօր այլեւս անարժէք է այս խօսքը:

Իրենց կարգին Ամերիկացիները կ'ընդունին թէ գիտական տեսակէտէ Խ. Միութեան յառաջդիմութիւնները որոշ չափով արդիւնք են գերման գիտուններու օժանդակութեան եւ կամ իրենց լրտեսնե—

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
(Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ)

*

Ըսեմ անմիջապէս որ գրագէտ մը չեմ, հետեւաբար գրական վերլուծում մը չէ ընելիքս:

Իմ տալիքս ուրեմն ընթերցասէրի մը տպաւորութիւնն է եւ այդ պատճառաւ կրնայ զուրկ համարուիլ ճշգրիտ դատաստանի մը արժէքէն:

Պարագան նոյնն է արուեստի բոլոր գործերուն համար: Առնենք, օրինակ երաժշտութիւնը, — Օփերա մը կամ նուագահանդէս մը: Հազարաւոր ունկնդիրներու մէջէն երաժշտագէտները կրնան անշուշտ ձեռնհասօրէն մատնանշել ներկայացուած գործին գեղեցկութիւնները կամ անոնց քով, տկար կողմերը եթէ կան Մնացեալ ունկնդիրները պարզ երաժշտասէրներ են միայն, աւելի կամ նուազ կիրթ ճաշակով եւ մարզուած ու մշակուած ականջով: Ի հարկէ անոնք ալ կրնան ըմբոշխնել գործի մը գեղեցկութիւնները, բայց եւ այնպէս ընդհանուր առումով կը դատեն զայն ըստ իրենց կրած տպաւորութեան, ինչ որ անխախտ չըլլար միշտ:

Ներկայ պարագային, վերջին խօսքը ընթերցասէրինը չէ բարեբախտաբար:

Կարապետ Փօլատեան, դեռ երիտասարդ, ծանօթ անուն մըն է արդէն հայ գրական աշխարհին մէջ, շնորհիւ նախ իր երկու առաջին վէպերուն, որոնք լոյս տեսած են 1946ին եւ 1949ին. «Արեւելքի տղաքը» եւ «Կը հրաժարիմ Հայութենէ» ինչպէս նաեւ վերջերս իր դրքովը որ լոյս տեսաւ «Զրոյց» խորագրին տակ:

Այս անգամ մեզի կը հրամցնէ նորագոյն գիրք մը «Վերադարձ» որ բաւական երկարաշունչ «Պոէմա» մըն է լոյս ընծայուած ապրիլեան եղեռնի 40րդ տարելիցին առթիւ:

Գրական բազմատեսակ տիպարներու մէջ, իւրայատուկ ձեւ մըն է ինչպէս գիտէք «Պոէմա»ն, որուն հայերէն կրնանք ըսել քերթուած կամ բանահիւսութիւն: «Վերադարձը»ին մէջ հեղինակը տառապէս չէ ուզած հպատակիլ «Պոէմա»ներու պայմանադրական եւ ընկալեալ ձեւերուն: Արձակ էջերը անոր մէջ, յաջող կերպով ու միշտ քերթողաշունչ ոճով կը միջամտեն ու կը բերեն թարմութիւն մը գործին ընթացքին մէջ որ մեծ մասով տաղաչափեալ է, ինչպէս կը պահանջէ դասական կանոնը քերթուածի մը համար:

Հեղինակին էական մտահոգութիւնը չէ եղած իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ նկարագրել Հայաջինջ Եղեռնը՝ որմէ բաւականացած է միայն, քանի մը քամնելի ու սահմռկեցուցիչ պատկերներ տալ զուսպ եւ մռայլ գիծերով: Այլ կը ձգտի մանաւանդ, իր տանջահար ու վիրաւոր հոգիին խռովքը պոռթկալ աշխարհի երեսին, անտանելի արհաւիրքի մը բանդագուշանքներուն տակ գրեթէ խենթեցած: Կը ճգնի այդ տառմը դուրս հանել զուտ հայկական շրջանակէն ու դնել համամարդկային տարողութեամբ դետնի մը վրայ: Ո՞ր աստիճան կրցած է յաջողիլ:

Նիւթ մըն է այս որ ցարդ չունեցաւ իր ծանրութեան համապատասխան խորութիւնով արտայայտիչը, չերեւաց մինչեւ այսօր դեղարուեստական համաշխարհային արժէք ներկայացնող ձեւի մը տակ, ոչ գրական ոչ ալ երաժշտական որ եւ է ուշագրաւ գործի մէջ:

Եթէ Վարուժան մը ճողոպրած ըլլար սպանդէն, ողջակիզումէն, պիտի յաջողէ՞ր տալ սպասուածը, իր ուժեղ տաղանդէն սպասուածը, թէ ոչ ան ալ եղերաբախտ Կոմիտասին պէս խելագար խլեակի մը պիտի վերածուէր: Զենք գիտեր եւ չենք կրնար գիտնալ:

Ունինք, անշուշտ Ֆրանց Վէրֆէլի «Մուսա տաղի 40 օրերը» որ գլուխ գործոց մը կը համարուի, հոդ չէ թէ կ'ընդգրկէ մեծ եղերերգութեան մասնաւոր մէկ էջը միայն, բայց եւ այնպէս, որպէս արուեստի ճշմարիտ գործ, յաջողած է ցնցել մարդկային խղճմտանքը, առանց լալկան ըլլալու եւ առանց ձանձրացուցիչ դառնալու:

Հասկնալի է որ հայկական տառմը չի ամփոփ միակ ու նեղ շրջանակի մը մէջ, չի սահմանափակուիր մասնաւոր անցքի մը, ըլլայ իսկ վարպետի վրձինով նկարուած, նոյն իսկ մեծապէս հերոսական դէպքի մը պանծացումին մէջ:

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(1) (Շար.)

րու գործունէութեան :

Անտարակոյս կ'ըսէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին եղբայրը, Ռուսիոյ վերջերս մասնաւոր սպասարկութիւն մը ստեղծեցին, արեւմտեան գիտական հրատարակութեան համար :» Սակայն որակով թէ քանակով անոնց գիտուններու եւ մասնագէտներու կազմութեան դրութիւնը նոյնքան զօրաւոր է որքան երկաթէ վարագոյրին այս կողմը :

Ընդհանուր կերպով, խորհրդային ուսման եղանակը աւելի բարձր չէ արեւմտեան պետութեանց եղանակէն : Սակայն գիտական են Խ. Միութեան ուսանողութեան կիսուն առ հարիւրը, իսկ Մ. Նահանգներու մէջ քսան առ հարիւրը միայն :

Խ. Միութեան ուսման նպատակն է մասնագէտներ կազմել, անհրաժեշտ՝ Ռուսիոյ ճարտարարուեստական եւ զինուորական ուժին զարգացման համար :

Խ. Միութեան աշակերտը չորթուան մէջ վեց օր դպրոց կ'երթայ եւ դասի ժամերուն թիւը կիսուն առ հարիւր աւելի է ամերիկեանէն : Տարրական դասարանէն սկսեալ մաթեմաթիկի եւ գիտութեան ուժ կուտան : Պարտադիր ուսուցումը ներկայիս եօթը տարի է եւ շուտով տասը տարուան պիտի բարձրանայ, ինչպէս արդէն կ'ըլլայ քաղաքներուն մէջ : Երբ աշակերտ մը իր նախնական եւ երկրորդական տասը տարուան ուսումը կ'աւարտէ, արդէն տասը տարի մաթեմաթիկ սորված է, վեց տարի կենսաբանութիւն, հինգ տարի բընագիտութիւն, երեք տարի քիմիաբանութիւն : Վերջին երեք տարին, դասերուն 40 առ հարիւրը այն չորս նիւթերուն նուիրուած են :

Ներկայիս խորհրդային աշակերտներու 20 առ հարիւրը կը շարունակեն իրենց ուսումը՝ պարտադիր ուսման եօթը տարուան շրջանը աւարտելէ ետքն ալ, Խ. Միութեան վարիչները կը յուսան թէ 1960ին այս համեմատութիւնը 70 առ հարիւր պիտի ըլլայ : Եւ աշակերտներուն 30 առ հարիւրը, որոնք կը լրացնեն տասը տարուան շրջանը արդէն համալսարան կամ արհեստագիտական դպրոցները կը մտնեն : Անոնք կը վճարուին իրենց ուսումին համար եւ երեք տարի կ'աշխատին նշանակուած պաշտօնի մը, նորէն պետութեան վերադարձնելու պայմանով :

Իրագէկներ կը հաստատեն թէ Խ. Միութեան դպրոցականին գիտական կազմութիւնը ամերիկեան դպրոցականէն աւելի բարձր է, իսկ ամերիկեան դպրոցական կազմութիւնը Եւրոպայի դպրոցական կազմ. աւելի բարձր : Բայց մանաւանդ երկրորդական եւ բարձրագոյն ուսման մէջ է որ տարբերութիւնը աչքի կը զարնէ :

« Երիտասարդ Իւանը շատ աւելի կ'աշխատի քան մեր Ճօն»ը, կ'ըսէր Տոքթ. Շթրաուս :

1900էն ի վեր 56էն 24 առ հարիւրի ինկած է համեմատութիւնը ամերիկեան լիսէի այն ուսանողին որ ալժեպրա կ'ուսանի : Երկրաչափութիւնը 27էն 11 առ հարիւրի, բնագիտութիւնը 19էն 4.3. առ հարիւրի :

Մ. Նահանգներու մէջ բաւարար թիւով ուսուցիչ եւ դասախօս չկայ, որովհետեւ

քին կը վճարուին :

Ամերիկացիները անհրաժեշտ կը գտնեն ուսման կատարեալ բարենորոգում մը, որու մասին ամէնէն աւելի կը մտածէ Նախագահ Այզընհաուըր : Անմիջական բարենորոգում մը չի նախատեսուիր :

Գիտունները եւ մասնագէտները միայն ընտրեալները չեն Խ. Միութեան մէջ, այլեւ փորչաձեւերն առանձնաշնորհեալները :

Փ. Փ.

Հ.Բ.Ը.Մ.Ի ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

●

ԽՄԲ.— Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի շրջանին պատգմ. ժողովը տեղի ունեցաւ Յունուար 28ին, տեւելով մինչեւ յաջորդ առտու, կիրակի : Այս առթիւ մեզի ղրկուած զեկոյցէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Բացումը կատարեց կաթող. պատուիրակը, որ Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովին պատուակալ նախագահն է : Այս առթիւ յոտնկայս յարգանք յայտնուեցաւ նորոգ հանգուցեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի, հիմնադիրներուն, բարերարներուն, եւ անդամներու յիշատակին :

Ժողովին կը նախագահէր ատենապետ Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան :

Ներկայ էին Լոնտոնի, Փարիզի, Մարսէյլի, Նիսի, Վալանսի, Կրընոպլի, Էքսի, Սէնթ Էթիէնի պատգամաւորները, ինչպէս նաեւ Մանչեսթրի, Պրիւսէլի, Միլանի, Կարտանի, Տէհրնի եւ Տրակինեանի ներկայացուցիչները :

Պ. Ատենապետին բացման ուղերձէն վերջ կարդացուեցաւ Կեդր. Յանձնաժողովին 1955 տարեշրջանի գործունէութեան տեղեկագիրը : Յետոյ կարգով խօսք առին պատուիրակներն ու ներկայացուցիչները, տեղեկութիւններ տալով իրենց մասնաճիւղերու գործունէութեան մասին եւ ներկայացուցին բաղձանքներ ու առաջարկներ :

Ապա կարդացուեցաւ Միութեանս յարգելի նախագահ Պ. Ալեք Մանուկեանի պատգամագիրն ու յարակից պաշտօնագիրը, որոնցմով բացուած կըյայտարարուէր Միութեան յիսնամեայ յոբելեանի հանդիսութեանց տարին :

Յիշեալ պատգամագրով թելադրուած անդամագրական արշաւին եւ յոբելինական հինգ հարիւր հազար տոլարի հանգանակութեան Եւրոպայի Շրջանին մէջ կազմակերպութեան եւ արդիւնաւորման մասին տեղի ունեցան գաղափարներու եւ առաջարկներու լայն փոխանակութիւն

Այս խորհրդակցութեանց ներկայ էր նաեւ Միութեան գործադիր ժողովի նախկին փոխ ատենապետ եւ Եւրոպայի կեդր. յանձնաժողովի պատ. անդամ Պ. Վահէ Ֆրէնկեան որ ընդ առաջ երթալով ընդհ. բաղձանքին բարեհաճեցաւ ընդունիլ շըրջանին մէջ կազմուելիք յոբելենական յանձնախումբին եւ ծրագրուած հանգանակութեան կեդր. մարմնին գործօն նախագահութիւնը :

Կիրակի առտուան նիստին մէջ քննուեցաւ բանաձեւերու յանձնախումբին տեղեկագիրը, որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ :

Մասնաճիւղերու վարչութիւններէն պիտի խնդրուի մինչեւ փետր.ի վերջ ճշդել իրենց յոբելենական հանդիսութեանց թըւականը :

Փարիզի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ աշնան, ի ներկայութեան նախագահ Պ. Ալեք Մանուկեանի :

Ժողովէն վերջ ներկաները առաջնորդուեցան հայկական «Եար» ճաշարանը : Սեղանին կը նախագահէր Սերովբէ եպսկ. Մանուկեան, որ վերջին խօսքն առնելով, ներբողեց Հ.Բ.Ը.Միութեան նախախնամական գործը, ոգեկոչելով անոր մեծանուն հիմնադրին յիշատակը, ինչպէս նաեւ անոր գործակիցներուն դերը : Յետոյ այցելեցին Հայկական Թանգարանը, Մարի Նուպար Համալսարանական Տունը, վայելելով ուսանողներուն եւ տեսչութեան պատուասիրութիւնը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼՍՈՅ մէջ (Տէտէ Աղաճ) տօնուած է ՀՕՄ.ի օրը Ամանորի հետ : Այս տարի ՀՕՄի վարչութիւնը կազմակերպած է նաեւ «Աւետիս»ի շրջագայութիւնը : Խումբը այցելած է Հայասէր քաղաքապետ Պ. Պեցոսի որ սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրած է, նուէր մըն ալ տալով : ՀՕՄի վարչութիւնը յունուար 8ին ալ թէյասեղան մը տուած է ի պատիւ իր երգեցիկ անդամներուն :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունուար 10ին Աթէնքի մէջ մեռած է Թոմարզայի Հաճի Կարապետ աղա Պօյաճեան, 77 տարեկան : Երիտասարդ տարիքէն դեր ունեցած է ազգային կեանքի մէջ : Ընդարձակ գրութիւններ պատրաստած եւ ղրկած է Պէյրութ, Թոմարզայի հին դէմքերու եւ դէպքերու մասին :

× Յունուար 23ին Հալէպի մէջ վախճանած է Կորիւն քհնյ. Աղաճանեան : Մէյտան Թաղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիի հոգեւոր հովիւն էր եւ անդամ Բերիոյ Թեմի Գաւառ. եւ Կրօն. ժողովներու :

× Դամասկոսի մէջ մեռած է վաստակաւոր ուսուցչուհի Օր. Տալիթա Սաղճեան, բնիկ Ատանացի էր, կանուխէն նըւիրուած կրթական ասպարէզին : Պաշտօնավարած է Լիբանանի եւ Դամասկոսի մէջ :

ՊՈԼՍՈՅ գպրեվանքի աշակերտները աւելցած ըլլալով, անհրաժեշտ դարձած է նոր շէնքի մը շինութիւնը պարտէզին մէջ, իբրեւ պատսպարան եւ ննջարան : Թաղին բարեսէր տիկիններն ու օրիորդները ամէն օր կարգով կ'արցելեն, կը պատրաստեն ու կը բաժնեն կերակուրները : Շատ անգամ կը լուան ու կ'արդուկեն ճերմակեղէնները :

ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «Հայաստանեան» Թեմի երեսփ.ժողովը որ գումարուած էր Նիւ Եորք անցեալ դեկտ. 8 – 11ին, միաձայնութեամբ բաղձանք յայտնած է իրականացած տեսնել Թեմին միասնականութիւնը, ինչպէս կը գրէ Ֆիլատելֆիոյ «Կոչնակ» շաբաթաթերթը :

ՊՈԼՍՈՅ «Էքսփրէս» թերթը կը գրէ թէ բազմաթիւ Հայեր ամերիկեան հիւպատոսարան դիմած են, իմանալով որ 20.000 Հայեր պիտի ընդունուին Միջին Արեւելքէն : Հիւպատոսարանը զեկոյցով մը կը հաղորդէ թէ ներկայ պայմաններով Թուրքիայէ գաղթի արտօնութիւն մը ձեռք բերելու համար պէտք է քսանուն տարի սպասել : Իսկ այս վիճակը փոխելու որեւէ որոշում հաղորդուած չէ հիւպատոսարանին : Ներկայ օրէնքով տարեկան միայն քսան հոգի կրնան Ամերիկա մտնել :

ԿԻՊՐՈՍԻ Մելքոնեան կրթական հաստատութեան շէնքերէն մէկը երկու տարուան համար ուզած են Անգլիացիները գործածելու համար իբրեւ «ոստիկանական նոր ուժերու մարզարան» : Հողաբարձութիւնը անմիջապէս դիմած է Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան, որ պէտք միջամտութիւններ ըլլան : Եթէ վարժարանին մէկ մասը զօրանոցի վերածուի, բազմաթիւ անպատեհութիւններ պիտի ծագին, մանաւանդ որ դպրոցը երկսեռ է : Երկրորդ, միակ շէնք մը անբաւարար է 300 սան – սանուհիներու համար, ինչպէս կը գրէ Պէյրութի «Ազդ»ը :

ՍՈՒՐԻՈՅ Տէրզէսիէ քաղաքին հայութիւնը կը բաղկանայ 70 լուսաւորչական ընտանիքէ : Ներդաշնակ առեն կարգ մը մարդիկ պառակտեցին անոնց խաղաղ կեանքը : Որու հետեւանքով ներկայիս երկու անջատ դպրոցներ կան ընդարձակ սենեակներով : Ազգ. վարժարանը կապուած է Հալէպի Ուսումն. Խորհուրդին Հ. Բ. Ը. Մ.ը 6–7 տարիէ ի վեր ունի «Կիլիկիա» դպրոցը : Ամանորի հանդէսէն հասոյթ գոյացած է 240 ս. ոսկի : Իբրեւ գործօն կազմակերպութիւններ կան Սուրիոյ Օգն. Խաչը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տաղանդաւոր դաշնակահար Սեդրակ Եավրուեան Փետրուար տասնին նուագահանդէս մը կուտայ Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի մէջ : Եավրուեան, որ 25 տարեկան է, Պէյրութ մէջ եղած է Ս. Բարսեղեանին աշակերտը, ապա Փարիզ գալով (1948), հետեւած է Էքօլ Նորմալի դասընթացքներուն : 1951ին մտած է «Ազգային Երաժշտանոց»ին բարձրագոյն դասարանը զոր 1953ին աւարտեց առաջին մրցանակով մը :

Ներկայիս կ'աշխատի Տիկին Մարկրիթ Լոնի հետ : Փետրուար տասնի յայտագիրը նուիրուած է Շօփէնի եւ Լիսթի գործերուն :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին խորհրդակցութիւնները պիտի սկսին մօտերս, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ : Ամերիկեան 6րդ նաւատորմիղը Միջերկրականի ջուրերը գացած է, հասկցնելու համար թէ գործնապէս պիտի միջամտեն անգլիական ուժերուն հետ, եթէ ընդհարումներ պատահին արաբական երկիրներուն եւ Իսրայէլի միջեւ : Այժմէն կը քննուին պատժական անօրինութիւններն ալ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (129)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Նաիլ պէյ ըսաւ թէ այս յայտնութիւնները Անգարայի մէջ լսած էր Ճանպոլաթի բերնէն : Եւ ճշդեց թէ Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած նշանաւոր ժողովը ոչ թէ Գարա Քեմալ – Կազի փաշա տեսակցութեան արդիւնքն էր, այլ վերոյիշեալ նպատակը իրագործելու ձգտող ժողով մը : Այդ տեսակցութիւնը ծրագրուած էր բուն նպատակը սքօղելու եւ ժողովը օրինաւոր գետնի մը վրայ դնելու համար :

Նաիլ պէյ շարունակեց.

— Երբ կազմուեցաւ Բ. խմբակը, անդամներէն շատեր մեր տունը կուգային, այն ատեն խորհեցանք Իթթիհատը միացնել այս խմբակին : Չեմ կրնար ճշդիւ ըսել թէ Բ. խմբակին հետ յարաբերութիւն ունէր Րաուֆ պէյ, բայց կ'ուզէր կապ ունենալ երկու կողմերուն հետ :

Նախագահ.— Դուն գլխարկի խնդրին մէջ կարծեմ ընդդիմադիր էիր :

Նաիլ.— Կառավարութիւնը ինծի կասկածով կը նայէր, ես ալ ազդուած էի, մտադիր էի ընդդիմադիր ըլլալ :

— Կ'ըսես թէ ընդդիմադիր ըլլալու նըպատակ ունէիր, գլխարկի խնդրին ատեն Թէրաքքըփէրվէրները կային, հետեւաբար այդ կուսակցութեան պէտք է միանայիր :

Նաիլ.— Եթէ առեւտրական ընկերութեան մը մէջ չըլլայի, Թէրաքքըփէրվէրներուն կը միանայի :

— Հիլմի պէյի յուշատետրին մէջ քու գտնուած այցելութիւններուդ եւ տեսակցութիւններուդ մասին նօթեր կան, Զիա Խուրշիտի հետ ալ թէյարանը գտնուած ես :

— Բնակարան մը գտնելու եւ ուրիշ անձնական գործերու համար ոմանց հետ տեսակցած եմ, միայն Զիա Խուրշիտի հետ չեմ ունեցած մասնաւոր հանդիպում մը. ան թէյարանը պատահաբար մեզ տեսած եւ մեր քով եկած էր :

— Յուշատետրէն կը հետեւի թէ խօսակցած ես Ապտիւլգատիրի հետ բան մը՝ զոր առաջին դատավարութեանդ կ'ուրանայիր : Քանի որ այնքան մտերիմ էիր հետը, ինչպէ՞ս կ'անգիտանաս մահափորձի պարագան :

— Ապտիւլգատիր խորհրդապահ մարդ էր, իսկ իմ այցելութիւններս հիւանդտեսի եւ բարեկամական այցելութիւններ էին :

Ընդհ. Դատախազ.— Մարդ չափազանց միամիտ ըլլալու է, Նաիլ պէյի այս խօսքերուն հաւատալու համար : Շատ կը ցաւիմ :

Դատարէ մը ետք դատուեցաւ նաեւ իր քաղաքական եւ զինուորական գործունէութեամբ ծանօթ Նաիմ Ճեվատ, որ իր ինքնութեան մասին եղած հարցումներուն պատասխանելով ըսաւ թէ՝ Միլլի պայքարի ատեն վաթսուն հազար զէնք փախցուցած, յետոյ Ատրպէյճան անցած ու արեւելեան ճակատի ռազմաղաշտը գտնուած է, Զինադադարէն առաջ այդ կողմըն էր եւ խալամ բանակին մէջ գտնուած էր Նուրի փաշայի քով :

Ամբաստանեալ Նաիմ Ճեվատ սապէս ներկայացուց Ռուսիոյ մէջ իր ունեցած գործունէութիւնը.

— 1920ին, Բեզզըմ Գարապէքիր փաշայի դիմելով իր հաւանութիւնը առի, Գարապաղ անցնելու ատեն գիր մը առի, Պայազիտ տանելու համար : Կը յանձնարարուէր յարաբերութիւն հաստատել նահանջող բոլշեւիկ զինուորներուն հետ : Այս միջոցին Նուրի փաշա բոլշեւիկներուն դէմ յարձակում գործած, բայց անյաջողութեան մատնուած էր : Այս պարագան հաղորդեցի Պայազիտ : Բեզզըմ Գարապէքիր փաշա հեռաձայնով կը հաղորդէր թէ՝ Նաիմ Ճեվատ պէյ, այսինքն ես, ամէն գնով աշխատի, բոլշեւիկ բանակը Նախիջեւան բերելու համար : Այս դէպքուման վրայ Թուրք զինուորները հոն բերուեցան, ես ալ արեւելեան ճակատի հրամանատարութեան գրեցի որ զէնքերը եւ ռազմանիւթերը առնելով ընդունին զանոնք : Այնուհետեւ յարաբերութեան մէջ մտայ բոլշեւիկ հրամանատարին հետ, յետոյ ստացայ բազմաթիւ նամակներ, որ Բեզզըմ Գարապէքիր փաշա անհրաժեշտ կը նկատէր յարաբերութիւն հաստատել բոլշեւիկներուն հետ, կը յանձնարարէր այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնել Հալիլ փաշայի :

(Շար.)

Ծնողներուն ալ կը պատուիրէր դպրոց չղրկել իրենց զաւակները։ Յետոյ կը հրահանգէր չհամախմբուիլ այն ճամբուն վրայ ուրկէ պիտի անցնի Գ. Կի Մոլէի պաշտօնական թափօրը : Եւ կը վերջացնէր հետեւեալ ազդարարութեամբ. — «Գ. Կի Մոլէ պիտի հասնի ամայի եւ տխուր, բայց արթուն եւ վճռակամ քաղաք մը»:

× Ժօր. Քաթրու, որուն հրաժարականը մերժուած էր կառավարութեան կողմէ, զգուշութեամբ կը յայտնէ իր տեսակէտները Ալժերիոյ ապագայ կարգուսարքի մասին, մինչ վարչապետը յստակօրէն կը պարզէ իր դիրքը։ Առաւօտ մէջ խօսած ատեն ըսաւ. — «Պիտի կատարեմ պարտականութիւնս, առանց ամենաթեթեւ գիջում փորձելու եւ երկար պաշտօնավարութիւն մը փնտռելու, քաջ գիտնալով հարցին ծանրութիւնը եւ ահագնութիւնը»:

× Վարչապետը մեկնելէ առաջ ունկնդրութեան ընդունեց Ալժերիոյ ներկայացուցիչները որոնք ըսին. — «Ձեր յայտարարութիւնները արձագանգ պիտի գտնեն երբ հանդիսաւորապէս հաստատեն Ալժերիոյ ազգային գոյութեան ճանաչումը : Պարտականութիւն կը սեպենք ձեզի յիշեցնել Ալժերիոյ ընդհ. ժողովին 61 անդամներուն բանաձեւը որ հաւատարմօրէն կ'արտայայտէ իսլամ բնակչութեան ազգային տենչերը»:

× Ալժէի մէջ սարքուած բողոքի ցոյցին առթիւ, նախկին ռազմիկները հեռագիր մը ուղղեցին Հանրապետութեան նախագահին, հետեւեալ ազդարարութեամբ. — «Ժօր. Քաթրուն պահել իր պաշտօնին մէջ՝ կը նշանակէ խորտակել Ալժերիան եւ Ֆրանսական Հիւսիսային Ափրիկէն : Անոր Ալժէ ժամանումը պիտի ընդհարի ժողովրդական անդիմադրելի շարժումի մը» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՒՆ – ՑՄՐԱՆ հետեւանքով անգործութեան դատապարտուած են 60.000 աշխատաւորներ որոնք ծաղկեմշակութեամբ կը զբաղէին Քոթ տ'Ազիւրի մէջ։ Կարգ մը մեծ հաստատութիւններ 40էն մինչեւ 80 միլիոն ֆրանք վնաս կրած են : Կրասի փոխ-նահանգապետը կ'ըսէ թէ ընդհ. վնասը մէկ միլիառ ֆրանքէն ալ աւելի է։ Մասնաւորապէս փճացած են վարդերը : Տարիներ պիտի անցնին մինչեւ որ կարելի ըլլայ վերահաստատել կարգ մը տեսակներ, վասն զի արմատները սառած են : Ջերմոցները պայթած են։ Նիսի շրջանին մէջ ամէնէն աւելի վնասուած են չահոքրամները։ Վառի մէջ ոչնչացած են վաղինակները (սուաի), երիցուկները, մարգրիտները եւ միմոզաները, ահագին տարածութեան մը վրայ։ Այսքան առատ ձիւն տեղացած չէր 1929էն ի վեր :

ՑՈՒՐՏԸ աւելի մեղմացաւ Փարիզի եւ հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ։ Սաստկաշունչ հովերուն եւ ձիւնին յաջորդած է անձրեւը։ Ցարդ 150 հոգի մեռած են ցուրտէն, ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Ֆրանսայի զոհերուն թիւը կ'անցնի 46ը : Սրտաճմլիկ արկածներ ալ պատահեցան : Փարիզեան արուարձանի մը՝ Քուրպվուայի մէջ մայր մը կազէն շնչահեղձ եղաւ իր երեք զաւակներով։ Ցուրտը կը շարունակուի արեւելեան Ֆրանսայի մէջ։ Ճամբաները սառած ըլլալով, ինքնաշարժի արկածներն ալ յաճախադէպ են։ — Թափուր բնակարաններու բռնագրաւումը սկսած է արդէն : Ոստիկանութիւնը երեք նոր շէնքեր գրաւելով Մէզոն Ալֆորի մէջ, տնանկ ընտանիքներ տեղաւորեց անմիջապէս :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ կառավարութիւնը լուծեց համաշխարհային արհեստակցական դաշնակցութիւնը։ Այս ընկերակցութիւնը արգիլուած էր Ֆրանսայի մէջ, եւ Վիէննա փոխադրեցին 1951ին, օգտուելով բոլշեւիկեան գրաւումէն : Ընկերակցութիւնը հիմնուած է 1945ին եւ ազատ սենտիքաներէն անջատուած ըլլալով կը բաղկանայ միայն համայնավարներէ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն եւ Թուրքիոյ, գանգատելով թէ օդապարիկներ կ'արձակեն, լրտեսութիւն կատարելու համար :

ՆԵՐԳԱՂԹԻ օրէնքը վերաքննելու համար պատգամագիր մը ուղղուած է Մ. Նահանգներու խորհրդարանին, Այզընհաուըրի կողմէ :

ԹԵՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը նոր ծանուցագիր մը յանձնեց Իրանի։ Խ. Միութիւնը կը գանգատի թէ Իրան կը վտանգէ սահմանադրութիւնը, յարելով Պաղտատի Ուխտին։ Ծանուցագիրը շատ կարճ է :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ի երկրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր :

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ :

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ :

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը :

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

«ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղին, կիրակի, 12 Փետրուար ժամը 15ին, դպրոցին սրահը։

Կը ներկայացուի Պետրոս Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»։

Մուտքը մատչելի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթը՝

ՄԱՐՏ 18ԻՆ

●

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին Մարսէյլի մասնաճիւղի հանդէսը՝ Փետրուար 25ին։ Կը մասնակցի՝ ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Մոսկուայի ռատիոկայանը (կարճ ալիք 41 եւ 49 մեթր), Փետր. 8ին ժամը 20ին տեսութիւն մը պիտի պարզէ հայկական մշակոյթի եւ գեղարուեստի մասին :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ «ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ»

Սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին ՎԱԼԱՆՍ, Աշոտ Առաքելեանի քով :

Ընտիր լաթակազմ, զարդարուած բազմաթիւ նկարներով։

Փութացէք օգտուիլ քանի չէ սպառած :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի, ժամը 10ին, հանդիսաւոր պաշտամունք Վարդանանց ճակատամարտի պատմական տօնին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, նախագահութեամբ Փարիզի Առաջնորդ եւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի անուան տօնին առթիւ պիտի կատարուի հայրապետական մաղթանք :

Յետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ ազգային երգեր եւ պիտի ըլլան շինիչ թելադրութիւններ, հայրենասիրական ոգիով ներշնչելու համար նորահաս սերունդը :

Հոգաբարձութիւնը հրաւիրած է Փարիզի եւ շրջականներու բոլոր հայ վարժարաններու ուսուցչական կազմը եւ աշակերտները :

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը որ ստուար թիւով ներկայ ըլլայ յարգելու համար Սրբոց Վարդանանց յիշատակը : (Դիւան) :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը պիտի տօնուի թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսով, մարտ 18 Կիրակի Սալ Կալմանի մէջ :

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Երկու ճամբայ» թատերախաղը, երեք արար, մասնակցութեամբ մասնաճիւղին լաւագոյն ուժերուն : Յետոյ պարահանդէս համբաւաւոր նուագախումբով։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Ջերմապէս կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ կազմակերպութիւններ նկատի ունենալ սոյն թուականը :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ֆրանսահայ Լսարանի հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը դասախօսէ դերասան ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ նիւթ ունենալով դերասան Պետրոս Ադամեանի կեանքն ու գործը :

Դասախօսը պիտի արտասանէ նաեւ Պետրոս Ադամեանի հատընտիր քերթուածներէն :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստուեցէք Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսին, կիրակի ՄԱՐՏ 4ԻՆ, ժամը 17էն 24, Օթէլ Ժորժ Ե. սրահներուն մէջ :

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՆՈՒՐԵԱՆ
(Նոր Սերունդ)

Պ. ՏԻԳՐԱՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
(Նոր Սերունդ)

Ամուսնացած

Փարիզ 4 Փետր. 1956

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 20.30ին, Տիկին Թորոսեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՃՇԴՈՒՄ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Անանիկեան, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետրոսեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի օգնութեան կայանին, Տիկին Վարդուհի Վարդանեանի (ծնեալ Մանուկեան, Օրտուցի) մահուան առթիւ։

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, RUE RICHER - PARIS (9e)

Tél.: PROvence 64-90

C. C. P. Paris 3630-66

Մանկութիւն չունեցող մարդիկ, Ա. Ծառուկեան, մատենաշար «Համազգային» Պէյրութ, 1955, գինը 700 ֆրանք :

Դանիէլ Վարուժան, Դ. Ճիզմէճեան, (Դպրոցական կեանքը, Անտիպ նամակները, Գրականութիւնը), մատենաշար «Յուսաբեր», Գահիրէ, 1955 գինը՝ 700 :

Ընտանիքին բարեկամը եւ ընդարձակ երգարան, կազմեց՝ Կ. Կիլիկեցի, տպ. Կ. Տօնիկեան, Պէյրութ, գին 1000 :

Նոր Քնար երգարան, կազմեց՝ Կարօ Գէորգեան, Պէյրութ, 1954, կազմուած՝ 1650 ֆր. Թղթակազմ՝ 1400 ֆրանք :

Քաջն Նազար եւ ուրիշ 13 պատմուածքներ, Համասքեղ, Գահիրէ 1955։ Գինը՝ կազմուած 1000, Թղթակազմ 700 ֆր. :

Սիամանթոյի ամբողջական գործը, Գահիրէ, կազմուածը՝ 1800 ֆրանք :

Վերադարձ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ 1955, գինը 500 ֆրանք :

Զրոյց, Կ. Փօլատեան, (Ահարոնի, Եղիվարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի հետ) Փարիզ, 400 ֆր.:

Վէրք Հայաստանի, Խ. Աբովեան (Նոր տպագրութիւն), Պէյրութ 1954, (կազմուած) 700 ֆրանք։

Ամէնուն տարեգիրքը, Կարօ Գէորգեան, Գ. տարի, 1956, պատկերազարդ, 616 էջ, գինը՝ 1200 ֆրանք :

Գիւղը,, Համաստեղ, Բ. տպ. Ազդակ, Պէյրութ, 1955։ Գինը՝ 600 ֆրանք։

Պատմութիւն Հայ Գաղթականութեան, Բ. հատոր, 722 էջ, Գահիրէ, 1955։ Գինը՝ 1500 ֆրանք :

Խենթութիւն Սրբազան (արձակ քերթուածներ) Բիւզանդ Կռանեան, տպ. «Յուսաբեր«, Գահիրէ 1955։ Գինը՝ 500 :

Մթին Մանկութիւն, Վազգէն Շուշանեան, հրատ. գրատուն Գեղամ Սեւանի, 1956, Պէյրութ, 215 էջ։ Գինը՝ 400 ֆր.:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ [illegible]
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 8 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7898 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3309

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԷՔԸ Կ'ՈՒՇԱՆԱՅ...

•

Փետրուար 1ին Անգարա հասաւ Նախագահ Այզընհաուըրի տնտեսական խորհրդականը, Քլարենս Րենտըլ, իր օգնականներուն հետ, քննելու համար Թուրքիոյ ելմտական կացութիւնը։

Շատոնց կը սպասուէր այս այցելութեան։ Այնպէս որ, խորհրդականը Պոլսէն անցած ատեն, լրագրողները անհամբեր կը սպասէին աւետաբեր լուրի մը։

Ամերիկացին պաղ ջուր լեցուց դիմաւորողներու գլխուն, գործի մարդու կոպտութեամբ։

—«Բաց չէքի տետրակ չունիմ գրպանս: Ես ոչ արտաքին, ոչ ալ ելմտական նախարար եմ. ամերիկեան օժանդակութեան յանձնախումբին նախագահն ալ չեմ. այլ պաշտօնեայ մը եւ Ապրիլ 1ին հանգստեան պիտի կոչուիմ»։

Թուրք խմբագիրները հարցուցին թէ իր այցելութիւնը կապ ունի՞ 300 միլիոն տոլարի վարկին հետ։

Ամերիկացին այս անգամ ալ կարճ կապեց, չորուցմամբ պատասխան մը տալով.

— «Իրաւունք պիտի տաք ինծի, եթէ շատ բաներ չըսեմ, քանի չեմ տեսակցած կառավարութեան անդամներուն հետ: Վստահ եմ թէ անոնք սրտաբաց պիտի խօսին բոլոր տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներու մասին: Իմ քաղած տեղեկութիւններս եւ կրած տպաւորութիւններս պիտի հաղորդեմ նախագահին»։

Նոյն յայտարարութիւնը կրկնեց Անգարայի մէջ, յիշեցնելով թէ ինք Մ. Նահանգներու պաշտօնական ներկայացուցիչը չէ, այլ «Թուրքիան շատ սիրող գործի մարդ մը»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդականը Ամերիկա պիտի վերադառնայ վաղը, 9 փետրուար։

Այսպէս, ուրեմն, 300 միլիոն տոլարի չէքը նորէն պիտի ուշանայ։

Միջանկեալ ըսենք որ, ամերիկացի խորհրդականին այցելութենէն մէկ շաբաթ առաջ, Թուրքիոյ գործավարներու խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարած էր, նախագահութեամբ Ճելալ Պայարի։

Ժողովը տեւած էր ինը ժամ, քննելով տնտեսական եւ ելմտական խնդիրներ։

Այս բոլորը կապ ունին Մ. Նահանգներու հետ: Ժողովէն վերջ, Հանրապետութեան նախագահը որսի գնաց Եալովա, ամերիկեան դեսպանին հետ։

Վերջերս, վարչապետը կը պարզէր տնտեսական «նոր» քաղաքականութիւն մը, որուն շնորհիւ կը յուսան բարւոքել երկրին ելմտական վիճակը։

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ 300 միլիոնի չէքը պիտի հասնի, եթէ գործադրեն այս նոր ծրագիրը, եւ Ամերիկացիներուն թելադրութիւնները։

Իրենց չար բախտէն, Ամերիկացի մը Պոլսոյ ամէնէն փարթամ պանդոկը այցելելով, կը տեսնէ պարահանդէսին մասնակցող կիներու զարդարանքը, — թանկարժէք հագուստները, շողշողուն գոհարեղէնները եւ ուրիշ անբաւ շարժուն հարստութիւններ։

Եւ խօսքը ուղղելով լրագրողի մը, կը հարցնէ հեգնութեամբ.

— Հապա կը գանգատէիք թէ տըվիզ չունիք, ի՞նչպէս գնած են այս ապրանքները, բոլորն ալ ներածում ....

Իրազեկներ շատոնց տուած են այս հարցումին պատասխանը։

Բոլորն ալ կը հաստատեն թէ երկիրը իր կարողութենէն վեր ծախքեր եւ յանձնառութիւններ կատարած է, ցամքեցնելով հոսուն աղբիւրները: Եւ հիմա նորէն Ամերիկացիներուն դուռը կը զարնեն, նոր վարկեր ստանալու համար։

— Ձեր ոտքերը ձեր վերմակին համաձայն երկնցուցէք, կ'ըսեն Ամերիկացիները։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱԼԺԷԻ ՄԷՋ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԴԻՄԱՒՈՐՈՒԵՑԱՒ ՔԱՐԵՐՈՎ ԵՒ ՀԱՅՀՈՅՈՒՆՔՆԵՐՈՎ

*

ԶՕՐ. ՔԱԹՐՈՒ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Երկուշաբթի օր բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Ալժէի մէջ, երբ վարչապետը օդանաւէն իջնելով դէպի պատերազմի զոհերուն յիշատակարանը կ'առաջնորդուէր: Հազարաւոր ցուցարարներ, մեծ մասով երիտասարդներ եւ ուսանողներ, փորձեցին խզել ոստիկանական շղթան եւ քարկոծեցին Թափօրը: Պ. Կի Մոլէ փորձեց իր պաշտօնը բացատրել երկու խօսքով.

— Կառավարութիւնը ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ վերահաստատել խաղաղութիւնը: Հանդարտութեան եւ պաղարիւնութեան կոչ մը կ'ուղղեմ Ալժերիոյ ժողովուրդին: Ես եկած չեմ Փարիզի գրասենեակներուն մէջ բանուած հրաշագործ դարման մը բերելով: Եկած եմ տեղեկութիւններ քաղելու, որպէսզի աւելի լաւ հասկնամ ամէնուն պէտքերը եւ տենչերը: Բայց պիտի խօսիմ բոլորին հետ: Կը յուսամ թէ խօսակիցներս ալ պիտի արտայայտուին միեւնոյն անկեղծութեամբ: Եկած եմ տոգորուած՝ կատարեալ բարեացակամութեամբ եւ բոլորին ապահովութիւնը երաշխաւորելու կամեցողութեամբ: Առաջին հոգս է թոյլ չտալ որ արիւն հոսի Ալժերիոյ մէջ, ֆրանսական թէ իսլամական արիւն: Ոմանք մտահոգութեան մատնուած են անկեղծօրէն: Զարմանքով եւ տխրութեամբ տեսայ քաղաքացիներ որոնք կը հարցնէին. — Ֆրանսա պիտի լքէ՞ Ալժերիան: Ի՞նչ կը նշանակէ վարչապետին ներկայութիւնը, եթէ ոչ վերանորոգեալ հաստատումը Ալժերիոյ եւ մայր – երկրին միջեւ եղած կապերու անքակտելի հանգամանքին:

«Կ'ուզեմ միեւնոյն արդարութիւնը յարգել տալ բոլորին համար, իսլամ թէ ոչ-իսլամ: Խորապէս կը հաւատամ Ֆրանքօ-իսլամական համերաշխութեան: Մօտերս կոչ մը պիտի ուղղեմ ամբողջ ժողովուրդին: Այժմ անոնց կը բերեմ կառավարութեան ողջոյնը եւ կը խնդրեմ ձեր վստահութիւնը այն դժուարին ժամերուն մէջ որ կը սպասեն ինծի»:

Այս յայտարարութենէն ետք, Թափօրը ճամբայ ելաւ դէպի մեռելներու յիշատակարանը: Սուսերաթիւ պահնորդներ դիրք բռնած էին քսան քիլոմեթր ճամբուն վրայ, շրջիկ պահակներով եւ ոստիկաններով: Յիշատակարանին մօտ ցուցարարները սկսան թշնամական կանչեր արձակել մասնաւորապէս զօր. Քաթրուի դէմ, պահանջելով Ալժէ վերադարձնել Սուսթելը (նախորդ կուսակալը):

Երբ Կի Մոլէ կառքէն կ'իջնէր, շատ աւելի բուռն ցոյց մը տեղի ունեցաւ: Ամբոխը կը մռնչէր. — «Դէպի կառափնատ Կի Մոլէն, դէպի կառափնատ Քաթրուն»: Խումբ մը ցուցարարներ կէս պարզեցին շէնքի մը վրայ ծածանող դրօշը: Յետոյ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ցուցարարներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ: Յարձակումներ կատարուեցան ինքնաշարժներուն վրայ, թշնամական կանչերով: Երբ վարչապետը ծաղկեփունջ մը կը դնէր յիշատակարանին առջեւ, հայհոյանքներ արձակուեցան: Ցուցարարները քարեր, լեմոն, լոլիկ եւ ամէն տեսակ բանջարեղէններ կը նետէին Կի Մոլէի եւ պաշտօնական անձերու շուրջը, մինչ զինուորական նուագախումբը «Մարսէյեզ»ը կը հնչեցնէր: Քանի մը կտոր բանջարեղէններ դպան վարչապետին որ կը պահէր իր պաղարիւնը: Ուրիշ խումբ մը ցուցարարներ ալ մարգագետնէն հողի գունդեր քակելով կը նետէին վարչապետին վրայ: Թերթերը կը գրեն թէ կիներ ալ կային ցուցարարներուն մէջ:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՆՈՐԷՆ «ԴԱՇՆԱԿ»ՆԵՐԸ

Բաւական ատեն է ի վեր «դաշնակ» կամ դաշնակցական բառերուն չէի հանդիպած Երեւանի թերթերուն մէջ։

Եւ կը հարցնէի,— արդեօք «Ժընեւի ոգին» մինչեւ Արարատի ստորո՞տը հասած է, բարեփոխելով տրամադրութիւնները։

Անցեալ օր ձեռքս անցաւ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին Յունուար 19ի թիւը: Եւ ի՞նչ տեսնեմ։

Լայնանիստ եւ զոյգ խորագրով թերթօն մը՝ Գ. էջին վրայ,—«Դաշնակցականների ոտնձգությունները ձախողվում են»։

Յօդուածագիրը, ոմն Ն. Գալյան, կը պատմէ թէ «աշխարհի խաղաղասէր բոլոր մարդիկ շահագրգռուած են միջազգային յարաբերութիւնների լարուածութեան թուլացմամբ, սպառազինութիւնների մրցավազքի դադարեցմամբ եւ նոր պատերազմի սպառնալիքի կանխումով», բայց Դաշնակցութեան վարիչները բոլորովին տարբեր ուղղութեան մը կը հետեւին։

Ըսել կ'ուզէ թէ Դաշնակները պատերազմ կը մաղթեն ...

— «Չորս տէրութիւնների ղեկավարների Ժընեւի խորհրդակցութեան արդիւնքները նոր, խոշոր հարուած էին Դաշնակցականներին: «Ժընեւի ոգին» շփոթութիւն առաջացրեց դաշնակ լիդերների մէջ»։

Այս ոչինչ: Միջազգային ճակատէն վերադառնալով ազգային անդաստան, յօդուածագիրը ցնծութեամբ կ'աւետէ Դաշնակցութեան պարտութիւնը՝ Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ թեմական ընտրութեանց մէջ: Իբրեւ թէ Դաշնակցութիւնը պայքար բացած էր «այդ գաղութների դեմոկրատական ուժերին մեկուսացնելու համար»։

Խեղճը չի գիտեր որ «յաղթականները» ազգային ջոջերն են, որոնց շուքին տակ ապաստանեցան գոյնզգոյն դիմակաւորներ, միացեալ ճակատ կազմելով։

Զգիտութեան կամ տգիտութեան ուրիշ ապացոյց մը եւս.

— «Նրանք (Դաշնակցականները) ձախողուեցին նաեւ Սիրիայի եւ Տրիպոլիի պառլամենտական ընտրութիւնների ժամանակ»։

Տրիպոլիի (Թրիփոլի) մէջ կատարուածը ոչ թէ «պառլամենտական», այլ ... թաղ. խորհուրդի ընտրութիւն էր, որուն չմասնակցեցաւ Դաշնակցութիւնը։

Գալով Սուրիոյ երեսփ. ժողովին ընտրութեանց, գաղտնիք կրնան հասկնալ «ընկեր» Խալէտ Պէկտաշիէն, — ուղեցոյցը Դաշնակցութեան բոլոր հակառակորդներուն։

«Սով. Հայաստան»ի աշխատակիցը «Դաշնակցութեան մի յայտնի անդամի նամակը ու փաստաթղթերը» ալ կը յիշէ, այն ստայօդ եւ վրան-բաց կեղծիքը որ շաբաթներով շահագործուեցաւ ափ մը հակադաշնակցական խուժանավարներու կողմէ։

Պ. Ն. Գալյան չկարդա՞ց այդ պիղծ եւ թրքաբարոյ խարդախութեան մերկացումը, ջախջախիչ փաստերով։

ՎԱՀԷ

ԶՕՐԱՎԱՐԸ ԻՆՉՈ՞Ւ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

Երբ դէպքերուն լուրը Փարիզ հասաւ, Ալժերիոյ նախարարը, զօր. Քաթրու որ 79 տարեկան է եւ որ ուրբաթ օր Ալժէ պիտի երթար իր պաշտօնին ձեռնարկելու համար, հեռաձայնով հաղորդեց վարչապետին թէ կը հրաժարի: Յետոյ Հանրապետութեան նախագահին քով գնաց, անոր ալ հաղորդելու համար իր որոշումը: Թերթերը երէկ հրատարակած էին իր հրաժարագիրը, ուր կ'ըսէ թէ չի կրնար «վէճի բռնուիլ իր նախկին զինակիցներուն հետ, ազգային հիմնական հարցի մը առթիւ»։

Վարչապետը յայտարարեց թէ կ'ընդունի հրաժարականը, միեւնոյն ատեն «իր մեծարանքը յայտնելով մեծ զինուորին, անձնուրացութեան եւ հայրենասիրութեան այս նոր ապացոյցին առթիւ»: Յետոյ կ'աւելցնէ թէ խօսակցութիւնները պիտի շարունակէ Ալժէի մէջ: Զօրավարին յաջորդը պիտի նշանակուի վարչապետին վերադարձէն ետք։

× Պ. Կի Մոլէ ձայնասփիւռի ճառ մը խօսելով Ալժէի մէջ, յայտարարեց.

— Կը նախատեսէի թէ դժնդակ ժամեր պիտի անցընեմ: Այդպէս ալ եղաւ: Ես ազգին մէկ սանն եմ, նախկին ռազմիկ եւ դիմադրական: Կը ցաւիմ, իմ նախկին ընկերներուս աչքերուն մէջ տեսնելով անհասկացողութիւն իմ աշխատանքիս մասին»։

Յետոյ անդրադառնալով զօր. Քաթրուի հրաժարման, բացատրեց թէ ինչո՛ւ ըստիպուած էր ընդունիլ։

× Ազգային Ազատագրութեան ճակատին ներկայացուցիչը, Մոհամմէտ Խըտըր, ճառ մը խօսելով Գահիրէի մէջ, յայտարարեց թէ կռիւը պիտի շարունակուի ուժգնօրէն, մինչեւ որ Ալժերիա անկախութիւն ստանայ եւ Հիւս. Ափրիկէի դաշնակցութիւն մը կազմէ Թունուզի եւ Մարոքի հետ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սելուին Լոյտ, մօտերս պիտի այցելէ Միջին Արեւելքի գլխաւոր մայրաքաղաքները եւ Հարաւային Ասիա, քննական պտոյտ մը կատարելու համար։

Նախարարը, որ ներկայ էր վարչապետին եւ Այզընհաուըրի կատարած խորհրդակցութեանց, միջոցներ պիտի փնտռէ, կասեցնելու համար Խ. Միութեան թափանցումը Միջին Արեւելքի եւ Ասիոյ մէջ: Պիտի հանդիպի Գահիրէ, Պաղտատ, Թեհրան, Նոր Տելհի, Քարաչի եւ հաւանաբար ուրիշ մայրաքաղաքներ։

Պ. Լոյտ Քանատա կը գտնուի այժմ վարչապետին հետ: Այնտեղ ալ կարեւոր խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Միջին Արեւելքի մասին: Կ'ըսուի թէ Քանատա տրամադիր է այժմ զէնք հայթայթելու Միջին Արեւելքի երկիրներուն։

× Խ. Միութեան վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին պատասխանելով Փաքիստանի մամուլի վերատեսուչին կարգ մը հարցումներուն, մեղադրեց որ այդ երկիրն ալ միացած է Պաղտատի Ուխտին եւ Հարաւ-արեւելեան Ասիոյ դաշինքին: Յետոյ հինգ սկզբունքներ պարզեց, համակեցութիւն հաստատելու համար: Ըսաւ թէ Փաքիստան կրնայ տնտեսական եւ արհեստագիտական օգնութիւն ստանալ Խ. Միութենէն, եթէ հրաժարի վերոյիշեալ երկու դաշինքներէն։

× Իրանի արտաքին գործերու նախարարը, Ալի Արդալան, յայտարարեց թէ Խ. Միութեան վերջին ծանուցագիրը նորութիւն մը չի պարունակեր: «Տարակոյս չկայ թէ օտար զինուոր. խարիսխներու հաստատման գաղափարը մտահոգութիւն կը պատճառէ Խ. Միութեան. Բայց ես անձնապէս յայտարարեցի երեսփ. ժողովին թէ Իրան ռազմական խարիսխներ պիտի չտրամադրէ օտար ուժերու՝ խաղաղութեան ատեն»։

Նախարարը վճռապէս հերքեց այն լուրը թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած է ոչ-յարձակման դաշինք մը կամ առեւտրական պայմանագիր մը կնքել Իրանի հետ: Յետոյ հաստատեց թէ Շահը հաւանած է Մոսկուա երթալ յառաջիկայ Մայիսին կամ Յունիսին։

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

•

Հետաքրքրական է «Յառաջ»ի լեզուական հարցարանը: Ու քանի քրքրուի, աւելի հետաքրքրական պիտի դառնայ՝ կը թուի:

«Յուսաբեր»ի մէջ, Մ. Մ. եւս հետաքրքրական կը գտնէ լեզուական նոյն հարցարանը, բայց խոնարհաբար չի հաւատար թէ կրնայ նոյնքան հետաքրքրական ըլլալ իր պատասխանը եւ նպաստ մը բերել հարցումներուն լուծման:

Երբ, իմ կարգիս, կը պատասխանեմ հարցարանին, առ այժմ փոյթս չէ թէ կարծիքներու այս փոխանակութիւնը նպաստ մը կը բերէ կամ չի բերեր հարցումներուն լուծման, միայն կը խորհիմ թէ գէթ կը մոռցնէ ... ցուրտը:

•

Առաջին եւ երկրորդ հարցումները կարելի է միացնել եզրակացութեան մէջ: Առ այժմ քննենք առանձին:

Հարցում առաջին.— «Կիրակնօրեայ» բառին մէջ ուրկէ՞ եկած մտած է նու գիրը:

Տարօրինակ գիր մըն է նու: «Արմատական տառ» կը կոչեն զայն՝ քերականները: Դատելով իր «ցուցակ ծառայութեանցէն», կրնանք կոչել՝ աճեցուն տառ կամ աւուր տառ, որովհետեւ կը գիրցնէ բառերը, կը լայնցնէ, կը մեծցնէ, կը տարածէ, կը զօրացնէ: (Օտար լեզուներու մէջ ալ, ինչպէս լատիներէնի մէջ, կը խաղայ նոյն դերը:

Օրինակներ.— Ունինք կրուկ բառը, որու մէջ կը մտնէ նու տառը եւ բառը կ'աճի՝ կ'ըլլայ կրունկ: Ունինք բարբաջանք բառը, որ նոյն ձեւով կ'աճի՝ կ'ըլլայ բարբանջանք: Շիրիմ բառը սովոր ենք հոլովել շիրմաց, բայց մէջը կը մտնէ նու գիրը եւ կ'ըլլայ շիրմանց: Մի թուական բառը, յոգնաւորութեան ժամանակ, յոգնին առաջ կ'առնէ նու՝ կարծես իրենէ տառ. «Մինս ընդ աջմէ քումմէ»: Վերջապէս, Հրանուտ բառին կազմութեան մէջ՝ ուտ ածանցէն առաջ առօք փառօք ներս կը մտնէ նու տառը եւ, իբրեւ փոքրաւոր, ձայնաւոր մըն ալ հիւր կը տանի հետը: Արդարեւ արմատական բառը եւ իր ածանցը, հուր եւ ուտ, ամուսնանալու համար, որեւէ արգելիչ պատճառ չունին քերականօրէն եւ կարելի էր գրել հրուտ, բայց պարոն նու կ'արգիլէ՛, նախ ինք կը մտնէ ընդ մէջ հուր բառին եւ ուտ ածանցին, յետոյ պսակը կատարելու համար կարծես, իբրեւ ձայնաւոր՝ կը կանչէ տէրացու այբը, եւ առ քեզի նորայրիկ բառ մը՝ Հրանուտ, երկվանկին փոխարէն: Գիտէի թէ յովատակ կը նշանակէ մկրտութեան աւազանի անունս՝ Շաւարշ, բայց չէի գիտեր թէ յովատակի դեր կը կատարէ գրականութեան աւազանի անուանս սկզբնատառն ալ՝ նու, — արդարեւ կը յարձակի նոյնիսկ մարդոց անուններուն վրայ, այսպէս Ագրիմոնոսը կը վերակնքէ եւ կ'անուանէ Անդրիմոնոս: Զմնցա՞ւ:

Ինչպէս հօ տառը, որ սաստկութիւն կու տայ բառերուն, — զօր բառը կ'ըլլայ հզօր, լու բառը կ'ըլլայ հլու, — նոյն դերը կը խաղայ նաեւ նու տառը: Ունինք յեցուկ բառը, նու տառը կը շինէ նեցուկ: Ունինք անիր բառը, նու տառը կը շինէ նանիր:

Մեծագործ, բազմագործ, ճարտարագո՞րծ տառ է նու տառը: Բայց որեւէ օրինական գործ չունի կիրակնօրեայ բառին կազմութեան մէջ: Չի կրնար արդարացնել իր ներկայութիւնը, որովհետեւ նախընթաց չունի:

Կիրակի կամ կիւրակէ, (ծագումով յունարէն, բայց թէ ինչո՞ւ արմատական ի տառը կ'իյնայ այբէն առաջ՝ չի հասնիր խելքս), կը համապատասխանէ ֆրանսերէն տիմանշ բառին: Սակայն, մինչ ֆրանսերէն բառը, կազմուած տիէս տոմինիքուս (օր տէրունական) երկու բառերուն ի մի ձուլումով (տիէմէնիքէ = տիէմէնշէ = տիմանշ), — այս երեւոյթը կը կոչուի հափլոլոժի, — Հայերէն լեզուն բաւական համարած է գործածել միայն մէկ բառը, ճիշդ յունարէնին պէս, կիւրակէ, (=տէրունական), զօրութեամբ միայն առնելով օր բառը: Այնպէս որ կիրակի, ստուգաբանօրէն, կը նշանակէ տէրունական, բայց գործնականին մէջ կը նշանակէ տէրունական օր, — տիրոջ օրը, յարութեան օրը, շաբթուան առաջին օրը, որ եւ միաշաբաթ: Այսինքն, կիրակի բառին մէջ գոյ է, ի զօրու կը մնայ նաեւ օր բառը: Ուստի սխալ է ըսել կիրակի օր, որովհետեւ կիրակի կը նշանակէ արդէն կիրակի օր, ինչպէս հինգշաբթի կը նշանակէ հինգշաբթի օր (շաբթուան հինգերորդ օրը): Սովորութիւն չէ ըսել կիրակի օր, հինգշաբթի օր, (ժողովուրդին բերնին մէջ գործածուածը օրէնք չէ): Լեզուական թերութիւններ են ասոնք, փէրիսոլոժի անուամբ ծանօթ:

Ահա թէ ինչո՞ւ գրաբարի մէջ երբեք չենք գտներ կիրակի օր, նոյնիսկ կիրակօրեայ կամ կիրակնօրեայ բառերը, (ունինք շաբաթօրեայ բառը, բայց յետին ժամանակներու գրչութիւն, այլ երբեք շաբաթնօրեայ):

Ժողովուրդը, ապահովաբար, կը գործածէր կիրակի օր ասացուածքը:

Եւ ահա թէ ի՛նչ է պատահած: Լեզուները օրէնք մը ունին, հաղաղային օրէնք մը, որ յատուկ է ցեղին կազմա-բնախօսութեան, — կը կոչուի էօփոնի: Եթէ կ'ուզէք թարգմանել՝ ըսէք բարեձայնութիւն, դաշնաձայնութիւն, կամ պարզապէս ներդաշնակութիւն: Այս օրէնքը հիաթիւս կ'անուանէ՝ երբ երկու բառեր, իրարու մօտենալու կամ նոյնիսկ միանալու ժամանակ, քով քովի կը բերեն երկու ձայնաւոր: Ատիկա տեսակ մը խժաձայնութիւն է, ուրմէ կը խուսափին ականջ ունեցողները: Խուսափելու միակ միջոցն է ջնջել ձայնաւորներէն մին, կամ բաղաձայն մը դնել երկու ձայնաւորներուն միջեւ: Ժողովուրդը, կիրակի օր բառերը միաձուլելու ժամանակ, — սխալ մը զոր, թերեւս, գործած է՝ հարկ տեսնելով ածանց մը (եայ) աւելցնել բարդութեան վրայ, — խժաձայնութիւնը դարմանելու նպատակով, ջնջած է ձայնաւորներէն մին (ի) եւ աւելցուցած նու մը: Այսպէս ունինք կիրակնօրեայ բառը, բայց ոչ կիրակնօր, (այս երեւոյթը կը կոչուի էփէնթէզ, — դարմանելու համար խժաձայնութիւնը՝ նու մը աւելցնելու այս սովորութիւնը Արաբներն ալ ունին, նունասիոն՝ ըստ լեզուաբաններուն):

Մինչեւ այստեղ համաձայն ենք Մ. Մ.ին հետ, ասկէց անդին՝ ոչ:

Բայց մեր անհամաձայնութիւնը պարզելէ առաջ՝ անցնինք «մրջիւն» բառին եւ հասնինք, դարձեալ, մինչեւ հոն՝ ուր համաձայն ենք Մ. Մ.ին հետ: Եզրակացութեան վէճն է կարեւորը, որ ի հպոյ, ինչպէս ըսել սովոր էր Տարալ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՋԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄԱԳԻՐՔԸ

•

Այս պիտի ըլլայ անունը այն հրատարակութեան զոր իրենց ծննդավայրին, Զէյթունի 1896ի փառաւոր յաղթանակին վաթսունամեակին առիթով հրապարակ հանել ծրագրած են Ուրուկուայաբնակ Զէյթունցիները:

Մեր անցեալին հետ կապուած ամենափոքր նշխար մը կամ մասունք մը անգամ կորսնցնել, պիտի նշանակէր կամաւոր մեղանչում մեր մշակոյթին ու պատմութեան դէմ:

Իր բնաշխարհէն բաժնուող սերունդի մը վերջին խլեակներն են որ կ'ապրին Սփիւռքի զանազան անկիւնները:

Սխալ է կարծել, թէ հայկական գաւառներու եւ Կիլիկիոյ այս կամ այն քաղաքին մասին գրուած գրութիւններ կը դնեն վերջակէտը հում նիւթերու: Եւ կամ դեռ հատորի մը մէջ չամփոփուած յօդուածներով կարելի է վերջացած նկատել ամէն ինչ այդ գաւառներուն կամ քաղաքներուն մասին:

Կը խորհինք թէ կարծուածէն շատ հում նիւթ կայ զանազաններու մօտ ու կորսուելու դատապարտուած, եթէ չգտնուի կերպը զանոնք գրի առնելով հատորի մէջ ամփոփելու:

Հաւանօրէն անոնց հրատարակութենէն ետքը դեռ պիտի ըլլան մոռցուած մանրամասնութիւններ ալ, ինչ որ անխուսափելի է, երբ այսքան տարտղնած է Հայութիւնը եւ երբ խմբագրողներէ հեռու կը գտնուին յիշատակներ ունեցող անձեր լսած չեն կամ չեն խորհիր թէ իրենց գիտցածն ու լսածը կրնայ բանի մը ծառայել:

Փրկենք ինչ որ կրնանք, փրկած ըլլալու համար կորուստէ թանկագին ծանօթութիւններ որոնք աղաղձը պիտի կազմեն վաղուան մեր պատմութեան եւ մշակոյթին:

Այս ուղղութեամբ կատարուած ամէն աշխատանք արժանի է բոլորին անվերապահ գնահատութեան եւ քաջալերանքին:

Մնաց որ անպատճառ Զէյթունցի ըլլալու պէտք չկայ, գրելու համար Զէյթունի կամ ուրիշ շրջանի մը մասին, եթէ մարդ իր կեանքին որոշ մէկ շրջանը ապրած է այնտեղ, ուսումնասիրած տեղական բարքերը կամ ծանօթացած փոլքլորին:

Ճիշդ նման աշխատանքի մը լծուած է մեր աշխատակիցներէն Սեւծովցի, որուն մէկ քանի գեղեցիկ գրութիւնները երեւցան «Արմենիա»յի մէջ, ու ատիկա ուղիղ քառասուն տարիներ ետք, երբ ոչ եւս է այդ շրջանի երբեմնի բարգաւաճ եւ բարեկեցիկ հայութիւնը իր անցեալով:

Փրկել կորուստէ ինչ որ կրնանք, երբ կորսուելու եւ անհետանալու վրայ են իբրեւ մասունք մնացած իրենք հիները, որոնցմէ ետք, դժուար թէ գտնուին նորեր, որ կարենան տալ մեզ իրենց հայրերուն կամ պապերուն գիտցածն ու իմացածը:

Կեանքը ունի իր անակնկալելի խաղերը:

Գիշերը իր գլուխը բարձին վրայ դնող ազամորդին ոչ մէկ երաշխաւորութիւն ունի, թէ առտու ողջ առողջ ոտքի վրայ պիտի կանգնի: Ու ասիկա անոնց համար մանաւանդ որ հասեր են իրենց վերջալոյսին ու կ'ապրին ստուերներու նման:

Ու այս ձեւ սերունդի մը մօտ կը գտնուին ահա մեր փոլքլորին ու մշակոյթին, մեր տեղականութիւն բուրող պատմութեան եւ սովորութիւններուն, գաւառաբարբառին ու երգերուն մնացորդները:

Հայրենակցական միութիւններ պէտք է ի գին ամէն զոհողութեան կորուստէ փրկեն այս բոլորը:

Պէտք է յատուկ յանձնախումբեր կազմեն, աշխատանքի բաժանում կատարեն, գրող բրող անձեր կամ երիտասարդներ ղրկեն բաներ մը գիտցող, հիներու քով ու անոնց շրթներէն քաղեն ինչ որ կրնան՝ կորուստէ զերծ պահելու համար դարերէն եւ մեր նախնիքներէն մեզ երկարող ամէն ինչ որ արժէք մըն է, իբրեւ ազգային ստեղծագործութիւն:

Զէյթուն, արծուեբոյնը քաջերու, հարուստ է նման մասունքներով:

Ան որ գիտցաւ 96ին ծունկի բերել Թրքական ուժերը եւ խօսեցնել իր վրայ ամբողջ Եւրոպան, մէկն է Կիլիկիոյ այն շրջաններէն, որոնք փառաւոր դեր մը կատարեցին մեր պատմութեան մէջ:

Եթէ վերջին անգամ անոր չվիճակուեցաւ անցեալ իր փառքի դափնիներուն վրայ նորեր աւելցնելու երջանկութիւնը, գէթ պէտք է գտնէ կերպը շքեղ հատորի մը մէջ պանծացնելու յիշատակը անոնց որ անցեալի իր հերոսները եղան:

Այդ հատորին մէջ, ինչպէս կը գրէ Հայրենակցական Միութիւնը, պէտք է հանգամանօրէն տեղ գրաւեն բոլոր առաջադրութիւնները:

Մեր թերթին մէջ լոյս տեսած իրենց կոչը (1 Դեկտ.) կ'ըսէ թէ 1956ի Յուն–

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ
(Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ)

Փօլատեանի համար հայկական եղեռնապատումը այն իրական դժոխքն է որ կը գերազանցէ նոյնիսկ Տանթէի մը երեւակայութիւնը: Կը գերազանցէ անոր նկարագրած երեւակայական դժոխքը: Հազիւ թէ Տանթէ մը կարող պիտի ըլլար ներկայացնել այդ Արհաւիրքը այնպէս ինչպէս որ պէտք է: Փօլատեան գիտակից է ատոր, կը տառապի ու կը տանջուի, մինչ այդ իր կատարած փորձերուն անյաջող ելքին առջեւ, ու կը գոչէ անզօր կատաղութեամբ.—

— «Օ՜ սգաւոր, տառապալին, հեծեծուրդ ես ... ի՞նչպէս ըսել, ի՞նչպէս ըսել թէ ով եմ ես ... Եւ ուրկէ՞ սկսիլ ... անպատմելի պատմութիւնն այս ... Հէքեաթն այս հրեղէն.— աւաղ իրական, — Ուրկէ՞ սկսիլ ... եւ ինչպէս, պիտի կարենա՞մ, պիտի յաջողի՞մ, գէթ այս անգամ ... բոլոր փորձերս որովհետեւ, տարիներէ ի վեր մնացին ապարդիւն ու յանգեցան նոյն աղետալի վախճանին, ամէն անգամ մատնուեցայ ահաւոր նոյն տագնապին: Հրակէզ լեզուներ բարձրացան կուրծքս ի վեր, այրելով ամէն ինչ իրենց անցքին վրայ, խանձելով միտքս, հրդեհելով սիրտս, գիս խենդութեան տանելով ... :»

Իր անձին հետ կը նոյնացնէ վերապրող հայու տիպարը որուն մէջ տաժանելի է կեանքի ու մահուան պայքարը: Հոգին ու մարմինը, որպէս երկու անջատ զօրութիւններ, կռուի մէջ են շարունակ ու փոխն ի փոխ կը յաղթանակեն իրարու վրայ, մինչեւ որ անհաշտելի եւ անհանդուրժելի իրականութիւնը, անողորմ ու անիրաւ աշխարհի մը համատարած ապականութիւնը, մարմնական սին ցանկութեանց պժգանքը, կ'ընկճեն անոր մէջ կամքի բոլոր արիութիւնները եւ մահը կը թուի իր վերջնական յաղթանակին հասած ըլլալ պահ մը, կեանքին վրայ: Ջուրը իր տարրն է, կը ձգտի անոր սիրահարի մը պէս, մշտապէս հալածուած է մէկ մտասեւեռումը, երթալ գտնել զինքը մագնիսող ջուրը, նետուիլ անոր փրփուրներուն մէջ, մարել իր դժոխքը, հոգեկան մարմնական թէ մտաւոր իր կրակները, անէանալ ջուրին մէջ ու լուծուիլ անոր հետ:

«Հակամարտ այդ ուժերու բախումէն կը վերցնեմ ու կը կարդամ երկու հատուած, երկու փոքր քերթուած, էջ 49 եւ 50:

Անկէ անդին խելայեղ վազքն է դէպի գետը որ ինչպէս ըսինք կը փնտռէ ի վաղուց անտի եւ որուն հետ ժամադրուած է անզուսպ տենչանքով, որպէս թէ իր սիրականը եղած ըլլար ան, հետը դիրկընդխառնուելու, հետը նոյնանալու անդիմադրելի ցանկութիւնովը արբշիռ:»

Երկար է ճամբան եւ լի հազար փորձութիւններով, արհամարհուած օտարականին, աքսորականին համար: Ոչ ալքոլը, ոչ ցոփուհիները կրնան մարել զինք տոչորող կրակները: Մերթ կատաղի գազանի պէս մռնչելով, մերթ խռոված ու գայթակղած շուրջի որոգայթներէն, կը հասնի վերջապէս զինք հրապուրող տարրին, իր փնտռած ջուրերու ափը, եւ անհուն հեշտանքով կը տանջուի հասակն ի վար՝ խեղդամահ:

Երեւութական է, սակայն մահուան այդ յաղթանակը, խաբուսիկ յաղթանակ մը: Հոգին, այդ երկրորդ զօրութիւնը, չի թողուր գետնամոյն դասալիքին օձիքը: Ան մինչեւ ետք պիտի շարունակէ, անխոնջ ու գրեթէ բռնակալ առաջնորդողի իր դերը: Հայու հոգին է այդ զօրութիւնը, որ նոյնիսկ անդրաշխարհի անոր բանդագուշանքներուն մէջէն պիտի խօսի ականջին, պիտի պատմէ ցեղին փառահեղ անցեալը, Հայու պատկերազարդ պատմութիւնը:

Գիրքին յաջողագոյն անցքերէն մին է այս գլուխը որուն մէջ հեղինակը բարախուն արուեստով տուած է ինչ որ ունի ցեղը իր մէջ հերոսական ու պանծալի, ինչ որ ունի ազնուական եւ լուսաւոր, ասպետական ու խրոխտ: Պիտի արժէր ամբողջովին կարդալ այստեղ, այս գլուխը, եթէ ժամանակը թոյլատու ըլլար:

Հայուն պատմութիւնը սակայն շատ կը նմանի այն զոյգ մը գետերուն որոնք իրենց ծագումը կ'առնեն իր իսկ բնագաւառի լեռներէն, հայկական բարձրաւանդակէն: Կը թաւալին անոնք երկար ատեն, կիրճերու մէջէն, փրփրակոհակ ու յաղթական գնացքով, ապա կ'իջնեն մինչեւ հարաւ, մինչեւ հրակէզ անապատները, կարծես այլեւս ուժաթափ իրենց երկար արշաւէն:

Ափսո՜ս. հոն կը շարունակուի անասելի սպանդը, աննկարագրելի ողջակէզը: Դժոխքն է ան իրական եւ ոչ երեւակայական: Ամէնայն ինչ կատարեալ է: Գլուխը կը վերջանայ մեծ քերթողին Տանթէի սփոփարար պատգամով:

Յաջորդ գլուխին մէջ կը տեսնենք որ յուսահատ եւ կամազուրկ անձնասպանը, կ'առաջնորդուի «Գերագոյն ատեանին» առջեւ, անցնելով երկնային ոլորտներէ որոնք նկարուած են աներջային գոյներով, Փիւվի տը Շավանի մը վրձինին վայել եթերային, լուսաշունչ ու սիրալի երանգներով, էջ 126:

Ամբաստանեալը ի զուր կը ջանայ պաշտպանել ինքզինք, հուսկ ուրեմն կը դատապարտուի, որովհետեւ,

Հայն է նախ Հայ, ու յետոյ մարդ,
Մեծ մեղք է, անոր համար, յուսահատիլ
տրուած կեանքէն հրաժարիլ»:

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
(Շար.)

(2)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ) .— Տարիներէ ի վեր, Կապոյտ Խաչի շնորհիւ, Մանուկ – ներու Օրը դարձած է այլեւս աւանդական օր մը: Ոչ միայն մատղաշ սերունդը, այլ եւ տարեցներ հրճուելու եւ ցնծալու ա – ռիթը կ'ունենան :

Այս տարի, 22 Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ, շատ խմաստուն կարգա – դրութեամբ, պարահանդէսի մեծածախս եւ անպատակ բաժինը կրճատուած էր : Կը մնար դպրոցական հանդէսը, ճոխ յայտագրով մը: Ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյ– եանի բացման խօսքէն վերջ, բեմին վրայ 40ի մօտ հայիկներ երգեցին «Ամանոր է, Նոր Տարի» եւ «Լուռ գիշեր, Սուրբ գի – շեր» խմբերգները :

Ապա, ըստ յայտագրին, տեղի ունեցան երեք փոքրիկ ներկայացումներ: Առաջին երկուքը շատ իմաստալից, յարմար մեր օրերուն եւ նոյնքան յուզիչ, իսկ վերջինը երկու անջատ մասերով, նուիրուած էր Կաղանդ պապային: Դպրոցին մեծ եւ միջին կարգերու աշակերտուհիները, Մ. Կիւմիւշեան, Պ. Բէշիշեան, Ա. Զիֆ – ճեան, Ա. Ինճէեան, Մ. Քիւրքճեան եւ Մ. Ինճէեան յաջող կերպով ներկայացուցին « Կեցցէ մեր լեզուն »:

Իսկ մանչերը, իրենց կարգին պատկե – րացուցին բանաստեղծ Յովհ. Շիրազի « Մեծ Տիգրանի վիշտը» յուզիչ դրուա – գը: Զգեստաւորուած պատմական տա – րազներով, մեր դերակատարները, Յակո– բիկ Թորոսեան (Մեծ Տիգրան), Ստեփ. Կիւմիւշեան (աշուղը), Մ. Թիւթիւնճեան, Վ. Անտոնեան եւ Օն. Կիւմիւշեան (երեք հայ իշխաններ), Օր. Մարգրիտ Ինճէեան (Հայաստանի ոգին), քանիցս լուսանը – կարուեցան եւ ծափահարուեցան :

«Կաղանդ Պապայի» երկու պատկերնե – րուն բեմադրութեննէն վերջ, կարճառօտ դաղար մը տրուելով, ներկաները սպա – սեցին պիւֆէն:» Այս ալ, ուրախալի յա– ջողութիւն մը մեր ժրաջան Խաչուհինե – րուն համար :

Կարգը հասած էր արտասանութեանց : Բարձրախօսին առջեւ, եւ ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեանի հրաւէրով, քանի չափ ա – շակերտներ եւ «Կամաւոր»ներ արտասա– նեցին ընտիր կտորներ: Եղան մեներգող– ներ ալ, Օր. Թ. Ղարիպեան եւ Մարաշ – լեան: Եւ որովհետեւ, բարի աւանդու – թեամբ մը Կրընոպլի մէջ սովորութիւն է եղած կազմել գնահատիչ յանձնախումբ մը, (Պ. Պ. Մարանճեան, Սիսլեան, Միքճեան եւ Նահապետեան), վարձա – տրելու համար գեղարուեստական բաժի – նին մասնակցողները, ունեցանք հետեւ – եալ դասաւորումը .—

Ներկայացումներուն մէջ, առաջին հանդիսացաւ « Մեծ Տիգրանի վիշտը», եւ դերակատարները հետեւեալ կարգով Ա) Յակ. Թորոսեան, Բ) Ստեփ. Կիւմիւշ– եան, Գ) Կ. Թիւթիւնճեան: Երկրորդ՝ «Հայերէն լեզուն», դերակատարները՝ Ա) Մ. Կիւմիւշեան, Բ) Պ. Բէշիշեան, Գ) Մ. Ինճէեան: Երրորդ՝ « Կաղանդ պապան », դերակատարները՝ Ա) Մ. Քիւրքճեան եւ Մովսէս Բէշիշեան, Բ) Մանիշակ Ծիհան– եան :

Իսկ արտասանողներու երկար շարքին մէջ Ա. հռչակուեցաւ Թիւթիւնճեան, երկ– րորդ Էլիզ Մուրատեան, Գ. Արմէն Անտոնեան եւ Դ. Թագուհի Ճերմակեան : Վերջապէս եկաւ, հասաւ նաեւ Կաղանդ Պապան (Պ. Մարաշլեան), բեռնաւոր – ուած, յոգնած, զայրած : Իր օրհնու – թեանց եւ բարեմաղթութեանց երկար շարքէն վերջ, Կաղանդ Պապան, բաշխեց առատօրէն իր նուէրները բոլոր ներկայ եւ բացակայ փոքրիկներուն:

Սիրելի «Յառաջ», տեսնելու բան էր ի– րարանցումը Կաղանդ Պապային շուրջ, ծրարիկները ընդունելու համար:

Յետոյ տեղի ունեցաւ Թերթման աճուրդի դրուելով վիճակեցաւ Պ. Պօյաճեանին : Գոյացաւ՝ 17.600 ֆրանք :

Ժամը 7.30ին վերջ գտած էր տօնակա– տարութիւնը :

ԱՆՑՈՐԴ ՄԸ

ուարին պիտի տօնակատարուի 96ի հերո– սական դէպքերուն 60ամեակը, եւ այդ ա– ռիթով լոյս պիտի տեսնէ նաեւ ակնար – կուած հատորը :

Զէյթուն բաղդատաբար այն բացա – ռիկ քաղաքներէն եղաւ, որուն հերոսա – կան կռիւները հատորի ձեւին տակ լոյս տեսան, որուն գաւառաբարբառը որոշ չափերով ուսումնասիրուեցաւ եւ որուն մասին իբրեւ գրաւոր բանահիւսութիւն, հրապարակի վրայ կայ բան մը աւելի քան Կիլիկիոյ այլ քաղաքներու կամ շրջաննե– րու մասին:

Պէտք է օգտուիլ առատ աղբիւրէն ու լրջօրէն մաղել ու յարդարելէ վերջ, նոր ձեռք ձգուած հում նիւթերու հետ յանձ– նել հրատարակութեան, տալու համար պատկերը իր պատմութեան, փոքլորին, գաւառաբարբառին ու մշակութային ճի – գերուն :

Գերազանցապէս գովելի այս ձեռնար – կին յաջողութիւնը պիտի լրացնէ գլխաւոր պակաս մը եւ պիտի հարստացնէ մեր քա– ղաքներու պատմութիւնը, որ տարբեր տարազի մը տակ, մեր ազգային պատ – մութեան մէկ էջը կը ձեւացնէ :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը առաջարկեց նիստի հրաւիրել Արաբական Դաշնակցու– թիւնը, ճշդելու համար իրենց դիրքը՝ անգլեւամերիկեան յայտարարութեան հանդէպ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ գացին Իտա– լիոյ վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը :

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՌԵԼԻ ՄԷՋ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Փետր .— Սուղի մը պատ– ճառով երկու շաբաթ յետաձգելէ վերջ, դպրոցին ի նպաստ սարքուած թէյասե – ղան – խնճոյքը տեղի ունեցաւ Յունուար 28ին, տեւելով մինչեւ լոյս:

Բացումը կատարուեցաւ «Ծաղկիր Ա – պատ»ով եւ «Մարսէյյէզ»ով: Հոգաբար – ձութեան ատենապետը, Պ. Խաչիկ Հա – թապեան նախ շնորհակալութիւն յայտ – նեց, բոլոր անոնց որ իրենց առատաձեռն նուէրներով կամ աշխատանքով նպաստե – ցին վիճակախաղին յաջողութեան : Յե – տոյ բացատրեց թէ խնճոյքները եւ բոլոր զանազան հաւաքոյթները պէտք է ար – ծարծեն կորսուած խանդավառութիւնը : Դպրոցի աշակերտներուն թիւը շատ նը – ւազած է :Ծնողները պարտաւոր են քաղց– րութեամբ կամ ճնշումով ազդել պզտիկ – ներուն վրայ, որպէսզի վառ մնայ Ս. Մեսրոպի ջահը: Մայրենի լեզուով միայն կարելի է Հայը Հայ պահել: Բոլորովին կը սխալին անոնք որ կ'առարկեն թէ հա– յերէնի ուսումը կրնայ վնասել Ֆրանսե – րէնի եւ այլ դասերուն: Մեր ուշիմ հայ տղաքը, բացի Ֆրանսերէնէ կը սորվին մէկէ աւելի կենդանի լեզուներ, մինչեւ իսկ լատիներէն եւ հին յունարէն:

Ապա, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ եղան արտասանութիւններ եւ երգ, ղե – կավարութեամբ Պ. Կ. Պոլիկեանի: Սիրե– լի «Յառաջ», չեղելով կանոնէդ, կ'ու – զէի յիշել անոնց անունները — Էլէն եւ Ժակլին Սահակեան, Հայկ Աջպահեան, Հրանտ եւ Տիգրան Պոլիկեան, առաջինը Զարենցէն «Գովք Հայաստանի», երկրոր – դը, Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն», իսկ Սիրվարդ Պոլիկեան, Սիամանթօյէն « Ափ մը մոխիր»: Բոլորն ալ ծափահար – ուեցան ջերմապէս, ինչպէս նաեւ Ժ.Տէր– տէրեան իր երգերով: Գեղարուեստական բաժինը ճոխացուցին Տիկին Ժանին Հա– թապեան եւ Պ. Յար. Զալլաքեան իրենց գնդեցիկ երգերով, Օր. Փոլէթ Յովակիմ– եան եւս ողուերութիւն ստեղծեց իր սի – րուն հայկ. պարերով եւ տարազով :

Ներկայացուեցաւ ազգային առօրեայ կեանքէն «Նոր Փեսանը» (Եւրոպացի), Օր. Սիրվարդ Պոլիկեանի եւ Անէթ Ե – ղիազարեանի կողմէ, ինչպէս եւ սիրուն պատկեր մը՝ «Ծաղկավաճառը» քոյր Սա– հակեաններէն :

Ուսուցիչը դառնութեամբ հաստատեց որ աշակերտները սակաւաթիւ են: Կարե– լի էր աւելի ճոխ յայտագիր մը տալ : « Շատեր չուզեցին հետեւիլ դասընթաց – քին, առարկելով թէվկայականի կը պատ– րաստուին ». : Ոչ, հայրենակիցներ, մեր դասընթացքին ժամերը, պզտիկնե – րու պարապ ժամանակէն կը գողնանք : Ո՞վ ըսաւ թէ միայն 8 – 14 տարեկան տը– ղաքը պարտաւոր են հայերէն գրել կար – դալ սորվիլ, հապա մեծե՞րը, ո՞ր 18 – 20 տարեկանը հայերէն գիտէ, ինչո՞ւ չէ՛ օգտուիր: Ծնողներ, պատասխանատու ենք մենք՝ բոլորս եւ ոչ միայն մեր պզտիկ – ները » :

Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը : Մինչ այդ տիկիններ եւ օրիորդներ թէյ ու կարկանդակներ հրամցուցին, պատրաս – տուած տիկին Վ. Եղիազարեանի կողմէ:

Հոգաբարձութիւնը, որուն ատենադը – պիրն է Պ. Եր. Կէտիկեան, ամէն ջանք կը թափէ դպրոցի բարելաւման համար :

ԿԱՊՕ

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ .— Յունուար 29ին Անարատ Յղութեան նորաշէն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայկազեան վարժարանի Ամա – նորի հանդէսը, որ ծայրէ ի ծայր լեց – ուած էր : Ժամը չորսին Պ. Հ. Թադէոս – եան գրաւոր ուղերձ մը կարդաց յանուն Ազգ. Միութեան, յիշեցնելով այն ազգօ – գուտ դերը զոր կատարած է վերջին քան տարիներուն ընթացքին Հայկազեան վար– ժարանը: Անցեալին մէջ տիկին Մարի Շահինեանի պաշտօնավարութեամբ, իսկ ներկայիս ալ Օր. Ընծայ Ստեփանեանի առաջնորդութեամբ. — Դպրոցը կը շա – րունակէ Ա. Բ. Գ. սորվեցնել մեր փոք – րիկներուն : « Ձեր ներկայութիւնը փաստ մըն է որ ժողովուրդը գիտէ գնահատել իսկական եւ ազգօգուտ գործերը: Ձեռք ձեռքի տանք, սիրելի հայրենակիցներ, վառ պահելու համար հայկական փառա – ւոր Մշակոյթը »:

Անմիջապէս վերջ սկսաւ երգերու, խմբերգներու, արտասանութիւններու, տրամախօսութիւններու եւ թատերական զանազան անակնկալներու շարքը, բոլորն ալ մաքուր առոգանութեամբ: Յիշատա – կութեան արժանի է քրքջալից կատա – կերգութիւնը, «Կիրակոս աղային ճաշա – րանը», պատրաստուած ժրաջան ուսուց– չուհի Օր. Ստեփանեանի կողմէ : Դաշ – նակով կ'ընկերանար Օր. Ալիս Թադէոս – եան :

Հանդէսին ընթացքին Լիոնի ծրագրուած եկեղեցւոյ նկարը, գծուած երիտասարդ Պ. Թինմազեանի կողմէ, աճուրդի դըր – ուեցաւ, ի նպաստ մանկապարտէզի ձեռ – նարկներուն: Ինչպէս ամէն տարի այս տարի ալ հինգ հազար ֆրանքով աճուր – դին բացումը կատարեց Ֆ. Կ. Խաչի Լիո– նի մասնաճիւղը:

Կարճ ժամանակէն գոյացաւ 61.000 ֆրանք: Նկարը շահեցաւ Պ. Տօնապետ Տօնապետեան հազար ֆրանք նուիրելով : Բոլորն ալ մասնակցեցան աճուրդին: Ապ– րի կրթասէր հասարակութիւնը :

Այսպէս, սիրելի «Յառաջ», ամբողջ չորս ժամ ներկայ հասարակութիւնը ապ– րեցաւ հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մը մէջ, շնորհիւ ուսուցչուհի Օր. Ստեփան– եանի անխոնջ ջանքերուն:

Հանդէսի վերջաւորութեան փոքրիկնե – րուն բաժնուեցաւ շաքարեղէն եւ պտուղ:

ՀԻՒՍԷՑՆԻԿՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Իր կատարած ծառայութեանց համար պէտք կը զգացնէր որ Թնդանօթ եւ ռազ– մանիւթ փոխադրելու ճամբայ մը բացուի Առրպէյճանի վրայէն դէպի Զէյթէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

— Այս նամակները, շարունակեց Նա – յիմ Ճեվատ պէյ, յանձնեցի իրենց հաս – ցէին եւ օգոստոսին յաջողեցայ ապահո – վել բոլշեւիկ զօրաբաժիններու հաղոր – դակցութիւնը՝ Թուրք գինուորներու հետ: Յետոյ երկաթուղիներու հաղորդակցու – թիւնը ապահովելու և Հայաստանի ընդ – դիմութիւնը արգիլելու համար, ստացած հրահանգիս համաձայն Հալիլ փաշայի հետ աշխատեցայ եւ այս նպատակով Մոսկուա գացինք: Էնվէր փաշա հոն էր, Ջիա անուն մէկու մը հետ: Էնվէր փաշա արդէն իսկ կազմած էր Իսլամական Մի – ութեան մարմինը եւ առաջարկած հոն աշ– խատիլ: Այդ միջոցին Վրանկէլի Իսթան– պուլի բանակէն մարմին մը գալով, ծա – ռայութիւն առաջարկեց Էնվէր փաշայի, որ կը խորհէր Անատոլու մտնել ու եաե – ւէն զարնել Հելլէնները, ուստի գիս Իս – թանպուլ ղրկեց քննութեան համար: Խը– րիմէն շարժանաւ մը նստայ եւ ածուխ առնելու համար Ամասրա գացի, բայց Մոսկուայէն Ալի Ֆուատ փաշա իմ մասիս առաջուց տեղեկագիր տուած չէր, որով գիս ձերբակալեցին եւ առաջին Անկախու– թեան Ատեանին յանձնեցին գիս:

Նախագահ .— Նայիմ Ճեվատ պէյ, մենք լաւ գիտենք, քու նպատակդ Վրանկէլի բանակին մասին Իսթանպուլի մէջ քննու– թիւն կատարել չէր, այլ Իսլամական Մի– ութեան յայտագիրները բաժնել եւ կազ– մակերպութիւն ստեղծել: Իրողութիւնը բոլորովին տարբեր է:

Նայիմ Ճեվատ ուրացաւ :

Յետոյ կարդացուեցան Հիլմիի անձնա– կան նօթերը, ուր կ'ըսուէր թէ Նայիմ Ճեվատ շփումներ ունէր Նաիլ պէյի, Գարա Քէմալի, Ապտիւլգատիրի, Շիւք – րիւի հետ, եւայլն:

Նայիմ Ճեվատ այս կէտն ալ ուրացաւ:

Նախագահ .— Իզմիրի դատավարու – թեան միջոցին, մահապարտ Լազ Իսմայիլ ըսած էր թէ մահափորձէն եաք զուն եւ Նայիլ պէյ Իսթանպուլի սատիկանութիւ– նը ձեռք պիտի անցընէիք:

Ամբաստանեալը այս պարագան ալ ու– րացաւ:

Մէկ օր վերջ, Անկախութեան Ատեանը դատեց երեք կարեւոր ամբաստանեալներ Իթթիհատական եւ միաժամանակ Բ. խմբակի անդամներէն Զօլաք Սալահէտ – տին (Մերսինի նախորդ երեսփոխան), Գարա Վասըֆ եւ Հիւսէյին Աւնի պէյե – րը, որոնք խստիւ հարցաքննուեցան եւ մանրամասն բացատրութիւններ տուին :

Անոնց դատավարութիւնն ալ չափա – զանց հետաքրքրական եղաւ: Զօլաք Սա – լահէտտին նախագահին հարցումներուն սահմանէն դուրս ելլելով, կուրծք կը ծե– ծէր ինքզինքը պաշտպանելու համար : Ինք որ ժողովին մէջ յամառ ընդդիմադի– րի մը հանդամանքը կը վայելէր, հիմա խեղօքիկ եւ խեղճուկ երեւոյթ մը ունէր: Իսկ Հիւսէյին Աւնի, որ Իզմիրի մէջ նա– խապէս դատուած եւ ապա Անգարա բեր– ուած էր, կ'ուզէր պահել իր երբեմնի խը– րոխտութիւնը : Դատաւորաց մասւ յար – դէ գլխարկը ձեռքը, ջանալով համարձակ եւ աներկիւղ երեւալ : Կ'աշխատէր ան– կեղծ, ամբողջ գիտցածը խոստովանող մարդու մը տպաւորութիւնը թողուլ : Րաուֆ պէյի մասին պատասխանած ատեն ըսաւ .

— Անոր կապը լպրծուն էր, Ա. խմբա – կին հետ կապը ինչ որ էր, Բ. խմբակին հետ ալ նոյնը եղաւ :

Գարա Վասըֆ պէյ, որուն ականջը բա– ւական ծանր էր, ամբաստանեալներու յա– տուկ վանդակափեղկին մէջ չգրուեցաւ : Որպէսզի աւելի լաւ կարենայ լսել, նա – խագահին դէմը բերուեցաւ եւ պէտք չմը– նաց Թարգմանի, ինչպէս եղած էր Իզ – միր դատուած ատեն: Արդէն նախագահը գոռալով կը հարցնէր: Ան, ըսելով հան – դերձ թէ ամէն ինչ պիտի խոստովանի, բան մըն ալ չյայտնեց, եւ իր ուրացում – ներէն սրտնեղած, նախագահը ըսաւ ի վերջոյ .

— Կարծես թէ Գարա Վասըֆ մը չկայ ներկայիս :

Գարա Վասըֆ պատասխանեց .

— Իցիւ բնաւ չըլլայի :

Նախագահը հարցուց Սալահէտտինի .

— Րաուֆ պէյ ինչո՞ւ կը փափաքէր ձեզ միացնել Գարա Քէմալի հետ :

— Որոշապէս չեմ գիտեր, բայց օր մը Րաուֆ պէյ գրասենեակս եկաւ, եւ յանձ– նարարեց որ Գարա Քէմալի հետ տեսակ– ցինք :Ես ալ պատասխանեցի թէ սովո – րութիւն չունիմ մտերմօրէն տեսակցելու մէկու մը հետ, զոր մօտէն չեմ ճանչնար: Րաուֆ պէյ աւելցուց. « Գէշ մարդ չէ, պիտի տեսնէք»: Րաուֆ պէյ երբ վարչա – պետութենէ քաշուեցաւ, նոր կուսակցու – թիւն մը հիմնելու գաղափարը յղացաւ եւ յայտնեց թէ Քեազըմ Գարապէքիր, Րէ – ֆէթ, Ալի Ֆուատ փաշաներն ալ պիտի միանան այս կուսակցութեան :

(Շար.)

Ցոյցերը սաստկացած ատեն, արտաս-ուաբեր ռումբեր արձակուեցան ցուցարարներուն վրայ: Երբ Ալժէի քաղաքապետը՝ Ժաք Շըվալիէ եւս յիշատակարան հասաւ, կրքոտ կանչերը վերսկսան, — «Շըվալիէն դէպի կառափնատ», «Ալժերիան ֆրանսական է», «բանակը մեզի հետ է»…

Ժամը 15·30ին Կի Մոլէ կառք նստելով առաջնորդուեցաւ ամառնային պալատը՝ մինչ ցուցարարները կը շարունակէին քարեր նետել իր ետեւէն:

× Տեղական թերթի մը թղթակիցը նկարագրելով դէպքը, կ'ըսէ թէ ցուցարարները հայհոյանքներ կ'արձակէին անխտիր անարգելով պաշտօնատարները եւ ոստիկանները: Երբ «Մարսէյեզ»ը կը հնչէր մեռելներու յիշատակարանին առջեւ, երիտասարդ մը տանիք բարձրանալով պարզուած դրօշը վար առաւ: Ուրիշներ ծառերու ճիւղեր եւ տունկեր կտրելով կը նետէին պաշտօնական թափօրին վրայ: Հազարաւոր զինուորներ եւ ոստիկաններ գերմարդկային ճիգեր կը փորձէին, որ պէսզի ցոյցերը արիւնահեղութեան չյանգին:

× Վարչապետը երէկ ունկնդրութեան ընդունեցաւ նախկին ռազմիկներու պատուիրակութիւնը:

× Խռովութիւնները գիշերն ալ շարունակուեցան, Ալժէի ամառնային պալատին շուրջը: Պատերազմի հաշմանդամ մը կառքի մը տանիքին վրայ թառելով ի զուր հանդարտութեան կոչեր կ'ուղղէր ցուցարարներուն: Ամէն կողմէ ամբոխը կ'աղաղակէր, — «Դէպի Ամառնային պալատ»: Աննկարագրելի խառնակութիւն կը տիրէր ամբողջ քաղաքին մէջ: Խործըր-դակցութիւնները շարունակուեցան գիշերն ի բուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ելմտական նախարարութիւնը բանբերի մը միջոցաւ յայտարարեց թէ «ոչ» պիտի պատասխանէ, եթէ դաշնակիցները պահանջեն իրենց զինուորական դրամական ծախքերուն մէկ մասը վճարել Մայիս 5էն վերջն ալ, մանաւանդ որ Ատլանտեան դաշինքին անդամներէն ոչ մէկը այդպիսի վճարում կ'ընէ: Անցեալ Մայիսին կնքուած պայմանագրով, արեւմտեանԳերմանիա յանձն առած էր 3·200·000·000 մարք (760·000·000 տոլար) վճարել մէկ տարի եւս: Երեք դաշնակիցները անցեալ շաբթու առաջարկեր էին բանակցիլ, վճարումները շարունակելու համար:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կուսակցական 20րդ համագումարին առթիւ, որ պիտի բացուի Փետրուար 14ին, Մոսկուայի թերթերը կը գրեն թէ պիտի մասնակցին 1500 պատգամաւորներ, իբրեւ ներկայացուցիչները ութ միլիոն անդամներու: Ցետոյ կը պատմեն թէ 1898ին քանի մը գաղտնի պատգամաւորներ Ռուսիոյ սոցիալ-դեմոկրատ կուսակցութիւնը կը հիմնէին Մինսքի մէկ ձեղնայարկին մէջ: Առաջին օրինաւոր համագումարին (6րդ), որ տեղի ունեցաւ 1917ին, կուսակցութիւնը ունէր 240·000 անդամ:

ՑՈՒՐՏԸ վերսկսաւ երէկ, բայց ոչ նոյն սաստկութեամբ: Ճամբաները սառած են շատ մը վայրերու մէջ, այնպէս որ անհրաժեշտ է զգուշութեամբ քալել կամ ինքնաշարժ քշել: Առատ ձիւն մը կը տեղայ շատ մը գաւառական քաղաքներու մէջ:

ՑՈՒՐՏԸ նորէն սաստկացաւ Մոսկուայի մէջ (20 զերոյէն վար): Ուսանողները արջ կ'որսան մայրաքաղաքէն 200 քիլոմեթր անդին:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ ահաւոր աւերներ գործած է Թուրքիոյ մէջ, Պոլսէն մինչեւ Անատոլուի խորերը: Ամբողջ գիւղեր հաղորդակցութենէ զրկուած են: Պոլսէն կը հեռագրեն թէ կառախումբ մը, որ 287 ճամբորդներ կը փոխադրէր, չաբաթ օրէն ի վեր պաշարուած է ձիւներէն, քաղաքէն 65 քիլոմեթր անդին: Առաջին օգնական կառախումբը գիծէն դուրս ելաւ: Փետրուարին երկրորդ շոգեկառք մը ղրկուեցաւ, բայց նորէն գիծէն դուրս ելաւ: Տասը հոգի վիրաւորուեցան: Շոգեկառքի 400 պաշտօնեաներ կ'աշխատին շտկել երկրորդ կառախումբը, 22 աստիճան ցուրտին տակ: Ուրիշ կառախումբ մը, որ 173 ճամբորդ կը փոխադրէր, ձիւներէն պաշարուած է Զալըքէոյի մէջ (արեւմտեան Թուրքիա):

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երկրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան հրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ:

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը:

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

«ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց մասնաճիւղին, կիրակի, 12 Փետրուար ժամը 15ին, դպրոցին սրահը:

Կը ներկայացուի Պետրոս Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»:

Մուտքը 150 փրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթը՝

ՄԱՐՏ 18ԻՆ

ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Մոսկուայի ռատիոկայանը (կարճ ալիք 41 եւ 49 մեթր), Փետր. 8ին ժամը 20ին տեսութիւն մը պիտի պարզէ հայկական մշակոյթի եւ գեղարուեստի մասին:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ «ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ»

Սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին ՎԱՆԱՆԴ, Աշոտ Առաքելեանի քով:

Ընտիր լաթակազմ, զարդարուած բազմաթիւ նկարներով:

Փութացէք օգտուիլ քանի չէ սպառած:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՖՈՆՏԻՆ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Օ. Կարապետեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի տան ֆոնտին, Նուարդ Ֆէրմանեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի, ժամը 10ին, հանդիսաւոր պաշտամունք Վարդանանց ճակատամարտի պատմական տօնին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, նախագահութեամբ Փարիզի Առաջնորդ եւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի անուան տօնին առթիւ պիտի կատարուի հայրապետական մաղթանք:

Ցետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ ազգային երգեր եւ պիտի ըլլան շինիչ թելադրութիւններ, հայրենասիրական ոգիով ներշնչելու համար նորահաս սերունդը:

Հոգաբարձութիւնը հրաւիրած է Փարիզի եւ շրջականերու բոլոր հայ վարժարաններու ուսուցչական կազմը եւ աշակերտները:

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը որ ստուար թիւով ներկայ ըլլայ յարգելու համար Սրբոց Վարդանանց յիշատակը: (Դիւան):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ֆրանսահայ Լսարանի հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաւէ սրճարանին վերնայարկը: Կը դասախօսէ դերասան ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ նիւթ ունենալով դերասան Պետրոս Ադամեանի կեանքն ու գործը:

Դասախօսը պիտի արտասանէ նաեւ Պետրոս Ադամեանի հատընտիր քերթուածներէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստուեցէք Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսին, կիրակի ՄԱՐՏ 4ԻՆ, ժամը 17էն 24, Օթէլ Ժորժ Ե. սրահներուն մէջ:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ

Կրընոպլէն Տիկին Օնպաշեան հինգ հազար Ֆր. կը նուիրէ Զատկի տօներուն առթիւ, ի յիշատակ իր սիրեցեալ ամուսնոյն Յարութիւն Օնպաշեանի:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, Քաֆէ տը Սաքսի սրահը:

ՊԱՆԵՕ – ՔԱՇԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻՆ

Տիկին Ռոզ Հանըմեան իր ամուսնոյն՝ Արտաւազդ Հանըմեանի յիշատակին երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, — Մահազդը ուշ ստացանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արմենուհի Խաչիկեան, զաւակներն ու թոռները, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Շնորհիկ Շահլամեանի, իր սիրեցեալ աղջկան՝ Հելէն Պագրեեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ (Մարսէյլ):

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱԿՕՍ թիւ 8, 9, 10 (միացեալ, 176 էջ) ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Գրական յօդուածներ, բանաստեղծութիւններ, թատերախաղ եւ պատմական ուսումնասիրութիւններ ծանօթ գրողներու կողմէ: Հասցէ Հիւսէյն Պէյհում փողոց թիւ 10, Պէյրութ (Լիբանան):

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԲԻՒԶԱՆԴ Խոտիկեան Պուէնոս Այրէսի մէջ վերջերս հանգուցեալ իրենց զարմիկին՝ ողբացեալ Երուանդ Խոտիկեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն. — 1500 Ֆր. Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. յանձնաժողովին: 1500 Ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի (Տիկնանց Միութիւն): 1500 Ֆր. Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի:

Ստանալ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունէն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ, ֆօրսաժի համար: Դիմել

F.T.N. 253, Rue St. Denis, 3e étage

*

Un bon tourneur — outilleur connaissant découpage et emboutissage.

Դիմել ժամը 9էն առաջ:

M. E. H. 13, Rue du Soleil, Paris

MEN. 41 - 67.

●

Կօշիկի քիչ մը կար գիտցող գործաւոր մը, կամ երիտասարդ մը արհեստը կատարեալ սորվիլ ուզող: Լաւ վճարում:

Դիմել՝

Chaussures Karene. 57, rue des Couronnes. Paris (20)

⁂

Պահատուրեան փաճառատան մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի առողջ եւ վարժ երիտասարդ չարժավար մը, (շոֆէօր), գոհացուցիչ պայմանով:

Դիմել՝

246, Rue Vendôme, Lyon

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ընկերակցութեամբ

PAUL MAURIAT

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ

18 Փետրուար, Շաբաթ — ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING LES CATALANS

Նախաձեռնութեամբ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տոմսերու համար դիմել՝

Պ. Զաւէն Նահապետեան (տպարան)
36, Rue des Dominicaines, Tel. CO. 27-61

Պ. Արամ Շեխիկեան
Pharmacie Barrière, 1, Bd. d'Athènes Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրէն Էքսէրճեան 40, Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

SECHE CHEVEUX

Moteur à induction sans parasite

ԳԻՆ՝ 5500 ՖՐԱՆՔ

Դիմեցէք ձեր ելեքտրագէտին

կամ

Appareillage Elecro-Mécanique
14, Rue Rochambeau, Paris (9)

Գաւառ կը ղրկուի

Contre remboursement

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • JEUDI 9 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7899 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3310

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԽՈՊԱՆ» ԾՐԱԳԻՐԸ

•

Անցեալ տարի քանիցս բացատրեցինք թէ Խ. Միութիւնը նոր ծրագիր մը յղացած է, Կեդր. եւ Ծայր. Արեւելքի խամ եւ խոպան հողերը մշակելու համար :

Ծրագրին գործադրութիւնը կը պահանջէր երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ փոխադրել Խազախստան, Ուրալ-կլիստան, մինչեւ Սիպերիա, որպէսզի ամայի տարածութիւնները մշակեն, աւելցնելու համար հողագործական արտադրութիւնները :

Հայաստանն ալ իր բաժինն ունեցաւ : Երեւանի թերթերը պատկերներ հրատարակեցին, երբ կառախումբը ճամբայ կ՚ելլէր, փոխադրելով առաջին խումբերը :

Այս առթիւ նկարագրութիւններ եւ ճառեր ալ տպեցին, ապացուցանելու համար թէ երիտասարդութիւնը «մեծ խանդավառութեամբ» կը մասնակցի այս «հայրենասիրական» արշաւին :

Այն ատեն հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, հայ «կամաւորներուն» թիւը կը հասնէր քանի մը հարիւրի :

Յետոյ հաղորդուեցաւ թէ չորս հազար հայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ փոխադրուած են Խազախստան, իսկ վերջին տեղեկութիւնները մինչեւ տասը հազար կը հաշուէին ընդհանուր թիւը :

Կարճ խօսքով, մենք ալ մեր բաժինն ունեցանք այս նոր զոհաբերութեան մէջ : Բաժին մը, որ երբեք համեմատական չէ մեր կարողութեան, նկատի առնելով Հայաստանի բնակչութեան թիւը :

Քանի մը շաբաթ առաջ, Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Խրուշչեւ, նորէն կը շաչեցնէր խարազանը, մատնանշելով ծրագրին գործադրութեան շարք մը թերութիւնները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մօտ հինգ հարիւր հազար «կամաւորներ» ղրկուած են այդ ամայի, վայրենի եւ սառնաշունչ տարածութիւնները, մշակելու համար խամ եւ խոպան հողերը :

Ծրագիրը կը նախատեսէր 75 միլիոն հեկտար, բայց մշակուած է միայն 30 միլիոն :

Յունուար 20ին ժողով մը գումարուեցաւ Մոսկուայի մէջ, մասնակցութեամբ աւելի քան հազար ներկայացուցիչներու — բոլորն ալ «խամ եւ խոպան հողեր ունեցող» շրջաններէն :

Այս առթիւ տեղեկագիր մը կարդաց սովխոզներու նախարարը, Բենեդիկտով եւ հաւաստեց թէ «երկու տարուան ընթացքին հերկուած են 13 միլիոն 640 հազար հեկտար խոպան հողեր» եւ կազմակերպուած են հայահատիկի 425 նոր սովխոզներ (պետական տնտեսութիւն), Խազախստանի, Ուրալի, Սիպերիոյ եւն. տափաստաններուն մէջ :

Ապա ըսաւ թէ կուսակցութեան կոչին վրայ «սովխոզները եկած են 233 հազար բանուորներ, իսկ շինարարներէ հետ միասին 300 հազար մարդ» : (Սով. Հայաստան, 21 Յունուար) :

Գիւղատնտեսութեան նախարարն ալ, Մացկեւիչ այս տեղեկութիւնները լրացնելով, պատմեց թէ հայահատիկի համար հերկուած են 17.9 միլիոն հեկտար խոպան հողեր, թէ «մեկնած տասնեակ հազարաւոր պատանիներ ու աղջիկներ ուրիշ Սիբիրեան հարուստ երկիրը, Խազախստանի անծայրածիր տարածութիւնները» :

Իսկ Երիտ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Պ. Ն. Շելեպին ամենայն լրջութեամբ վկայեց թէ «մէկ միլիոնէ աւելի պատանիներ եւ աղջիկներ դիմում տուեցին, խնդրելով իրենց ուղարկել խոպան հողերը» :

Քանի մը խօսք եւս, այս հում տեղեկութիւնները լրացնելու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷ ՄԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ՃՆՇՈՒՄ ԿԸ ԲԱՆԵՑՆԵՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՎՐԱՅ

*

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՍՏՈՅԳ. — ԿԻ ՄՈԼԷ Կ՚ԸՍԷ ԹԷ ՊԻՏԻ ՉԼՔԵՆ ԱԼԺԵՐԻԱՆ, — ՆԱԽԿԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ. — ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՔՆՆԵԼ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Երկուշաբթի օրուան բուռն ցոյցերէն ետք, առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ Ալժերիոյ մէջ, բայց կացութիւնը անորոշ է տակաւին : Խլրտումները կ՚արտայայտուին զանազան ձեւերով, ճնշում բանեցնելու համար վարչապետին վրայ, որ կը շարունակէ խորհրդակցութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարել :

Նախկին ռազմիկները, որոնք ուղղակի դերակատարները եղան ցոյցերէն անմիջապէս վերջ, իրենց ընկերակցութիւնը վերածեցին «Ալժերիոյ Փրկութեան կոմիտէ»ի, համախմբելով 52 կազմակերպութիւններ : Յետոյ վերջնագիր մը հրատարակեցին, պահանջելով անմիջապէս գործադրել հետեւեալ առաջարկները. —

1. Ֆրանսական բանակը անմիջապէս յարմարցնել այն կռիւներուն զոր պարտի մղել Ալժերիոյ մէջ, վճարել ջարդարարներուն եւ աւազակներուն դէմ որոնք զինուած են եւ կը ղեկավարուին դուրսէն :

2. Բոլոր միջոցներով — նաեւ զինուորական — գործի ձեռնարկել ամբողջ աշխարհի մէջ, որպէսզի դադրի անթոյլատրելի միջամտութիւնը Հիւս. Ափրիկէի մէջ :

3. Առանց երկդիմութեան ընդունիլ Ֆրանսական գերիշխանութիւնը որ միակ օրինաւորն է պատմականօրէն : Այդ գերիշխանութիւնը երբեք չէ ժխտած քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութիւնը :

4. Հրաժարիլ կառավարական յայտարարութիւններով պարզուած քաղաքականութենէն եւ մասնաւորապէս միակ ընտրական ժողովի մը կազմութենէն :

Այս պահանջներէն ետք, փրկութեան կոմիտէն թախանձագին կոչ մը կ՚ուղղէ մայր երկրի հայրենասէրներուն եւ մասնաւորապէս նախկին ռազմիկներու ընկերակցութեանց, որպէսզի կառավարութեան պարտադրեն ամբողջական օժանդակութեան քաղաքականութիւն մը Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն համար, առանց դաւաճանքի խորութեան, արդար հատուցում այն զոհողութեանց զոր կրեցին եղբայրաբար միացած երկու հասարակութիւնները ազգային հողին ազատագրութեան համար :

Վարչապետը երկարօրէն խօսելով նախկին ռազմիկներուն հետ, կրկնեց թէ «անքակտելի են Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի կապերը» եւ թէ ձգել երթալու խնդիր չկայ : (Ալժերիա ունի տասը միլիոն բնակիչ, որոնց ութ միլիոնը իսլամ են) :

Վարչապետին չափաւոր խօսքերը որոշ գոհունակութիւն պատճառեցին երկու կողմերուն : Բայց եւ այնպէս կը սպասուի յստակ ծրագրի մը : Պ. Կի Մոլէ յայտարարեց իր լրագրական ասուլիսին մէջ .

— «Առաւելն է ի վեր ունկնդրութեան ընդունեցայ շատ մը անձնաւորութիւններ, ներառեալ թէ իսլամ : Պիտի շարունակեմ ընդունիլ վաղն ալ : Կը յուսամ տեսնել ներկայացուցիչներ ամէն համայնքէ : Ձեմ ուզեր որ եզրակացութիւններ հանէք այս կամ այն անձնաւորութեան այցելութենէն : Ինծի չիյնար ձեզի հաղորդել եզրակացութիւններ, աւելի նը —

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՆՁԱՄԲ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԾՄԱՆ

Լիբանանի առաջնորդ Խորէն Եպիսկ. հետեւեալ հեռագիրն ստացած է Էջմիածինէն, Փետր. 4ին. —

ԷՋՄԻԱԾԻՆ, 3 Փետր. 1956 ժամը 7.30

Առաջնորդուած մեր եկեղեցւոյ սիրոյ միութեան եւ գերագոյն շահերը պաշտպանելու եւ ամրապնդելու գիտակցութեան, որոշած ենք անձամբ մասնակցիլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման : Դիմում ենք ձեզ ու խնդրում որպէսզի ի պահանջել հարկին տնօրինէք ընտրութեան յետաձգումը մինչեւ մեր ժամանումը Անթիլիաս : Մեկնում ենք Մոսկուա եւ սպասում մեր եւ մեր շքախումբի վիզաներուն համար : Հեռագրաւ դիմած ենք Լիբանանի մեծարգոյ վարչապետ Ն. Վ. Ռաշիտ Քէրամէին :

Առաջնորդը այս հեռագիրը հաղորդելով թեմին եպիսկոպոսներուն, այցելեց Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին, անոր ալ հաղորդելով լուրը :

Յետոյ, տեղապահ սրբազանը Բերիոյ, Դամասկոսի եւ Կիպրոսի թեմակալ առաջնորդներուն յղեց հետեւեալ հեռագիրը. —

Հաճեցէք իմացնել Թեմիդ պատգամաւորներուն որ պատգամաւորական ժողովը պիտի գումարուի Փետր. 14ին : Հեռագիր ստացած ենք որ կ՚աւետէ Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Վազգէն կաթողիկոսի ժամանումը մասնակցելու համար Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան եւ օծման :

Նոյն ատեն Տեղապահ Սրբազանը հետեւեալ հեռագիրը փութացուց Ս. Էջմիածին. —

Ուրախութեամբ ստացանք Ձերդ Վեհափառութեան հեռագիրը եւ հաճոյքով կը սպասենք ձեր ժամանումին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծումին համար :

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

*

ԿԵՑՑԷ ՆՇԴՐԱԿԸ

Պոլսոյ *Ժամանակը*, որ 48 տարեկան է եւ ամէն օր քառասուն անգամ կը խաչէ մայրենի լեզուն, ուղղագրութեան խնդիր մը կ՚արծարծէ :

Փետր. 3ի եւ 4ի թիւերուն մէջ արտատպեր է «մեր բժշկական դասուն կարկառուն եւ ներհուն ներկայացուցիչներէն Տոքթ. Բ. Տիրանեանի «Բժիշկի մը խորհրդածութիւնները» հատորին «Մեր ուղղագրութիւնը» անուն յօդուածը :

Այս առթիւ, խմբագրութիւնն ալ դիրք բռնելով, կը վկայէ թէ այդ գրութեամբ «ճշգրիտ ախտաճանաչումը կ՚ըլլայ այս ցաւին եւ տեղին թելադրութիւններ՝ զայն բուժելու համար» :

Ի՞նչ կ՚ըսէ Տոքթ. Բ. Տիրանեան, որ համեստօրէն կը խոստովանի թէ ուղղագրութեան հարցը կրկին սեղանի վրայ կը դնէ ոչ թէ «լեզուաբանական սահմանափակ հմտութեանը ապաւինելու, այլ պարզապէս ծնողական պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու մտադրութեամբ» :

Եւ կ՚ընտրէ ամէնէն սովորականնամբան, ծուլութեան եւ քմայքի ճամբան, որպէսզի տղաքը բարեհանին հայերէն սորվիլ ու գրել անսխալ :

Ի՞նչ է իր առաջարկը. —

— *Մեր այբուբենին մէջ ինը զոյգ տառեր ունինք, միեւնոյն ձայնը տուող :*

Նոյնաձայն տառերն են — Բ. Փ., Գ. Ք., Ե. Է., Դ. Թ., Հ. Յ., Ձ. Ց., Ո. Օ., Ջ. Չ., Վ. Ւ. :

Առանցմէ հինգ հատը կարելի է վտարել անդարձ, քանի որ իրենց ներկայութիւնը ուղղագրութիւնը դժուարացնելէ զատ ուրիշ եւ ոչ մէկ իմաստ ունի այսօր :

Եւ անհրաժեշտ կը գտնէ զոհել Փ. Գ. Թ. Ձ. Ջ. տառերը :

Այս առթիւ օրինակ մըն ալ ներկայացըներ, իր յառաջած ուղղագրութեամբ .

— « *Եւ որովհետեւ, ժամանակի ընթացքին, մեր այբուբենէն քանի հինգ տառեր կորսնցուցած են իրենց նախնական հնչումը, հարկ է ուրեմն որ, միեւնոյն ձայնը տուող երկու տառերէն մին անհետի անդարձ :*

Այս կերպով դէ՛ ժամանակի ահաւոր խնայողութիւն կ՚ըլլայ ընդերցանութեան ուսուցման միջոցին եւ դէ՛ մեծ դիւրութիւն կը ստեղծուի ուղիղ գրել եւ տպելու » :

Պրծա՛ւ : Ա՛լ ինչո՞ւ յոգնիլ կամ յոգնեցնել տղաքը :

Կը մնայ երգել, ինչպէս կ՚ընէր մամիկս .

Ջուրը գայ, ջաղացքն աղայ,
Խենդն ուտէ, ելլէ խաղայ :

Մե՛ղք որ հազարաւորներ տակաւին դպրոց կ՚երթան, հայերէն կարդալ - գրել սորվելու համար :

Կեցցէ՛ «ներհուն» բժշկին նշդրակը :

ՎԱՀԷ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇՈՅԷ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

*

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութիւնը ժամանակը հասունցած կը նկատէ, վերահաստատելու համար բարեկամական յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ : Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Փետրուար 7ին յօդուած մը հրատարակեց, ուր կը բացատրէ թէ Թուրքիոյ ներկայ տնտեսական տագնապը հետեւանք է իր (Թուրքիոյ) անդամակցութեան յարձակող. պինակցութեանց : Եւ կը հրաւիրէ Թուրքիան «վերաքննել իր դիրքը» : Թերթը Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութեանց լարումն ալ կը վերագրէ Մ. Նահանգներուն, «որ ոչ-բարեկամական դիրք մը բռնած է թէ Թուրքիոյ եւ թէ Խ. Միութեան հանդէպ» : Կ՚ըսէ թէ Մ. Նահանգները ամէն բան ըրին, «տկարացնելու համար որ Թուրքիա խզէ իր աւանդական բարի դրացնութեան յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ եւ միանայ յարձակողական պինակցութեանց, պատերազմ պատրաստելու համար Խ. Միութեան եւ ուրիշ խաղաղասէր երկիրներու դէմ : Թուրքիոյ տնտեսութիւնը յարմարցուած է պատերազմ. պէտքերու, հակառակ երկրին ազգային շահերուն : Ամերիկացի զօրավարներ, դիւանագէտներ եւ գործարանատէրեր սկսան վարել այդ երկրին գործերը : Իբրեւ հետեւանք, Թուրքիոյ տնտեսութիւնը խանգարուած է եւ հաւանական է որ Մ. Նահանգները օգնութիւն չընծայեն, որպէս զի Թուրքիան աւելի կախում ունենայ աշխարհակալ պետութիւններէն» :

Յօդուածը այս առթիւ կը յիշէ Խրուշչեւի այն խօսքը թէ յարաբերութեանց խանգարման պատասխանատուն միայն Թուրքիան չէ :

....

ՍԱՐԻ երեսփ. ժողովը 12ի դէմ 30 ձայնով քուէարկեց օրինագիծ մը, որով տեղական գրօշին տեղ կը հաստատուի գերմանականը եւ կ՚ընդունուի դարձեալ գերմանական զինանշանը : Նոյնպէս մէկի դէմ 36 ձայնով քուէարկուեցաւ ուրիշ օրինագիծ մը, որով կը վերահաստատուի գերմանահպատակութիւնը : — Սարի վարչապետը Փարիզ հրաւիրուած է, բանակցելու համար Ֆրանսական կառավարութեան հետ :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Բ.

Հարցում երկրորդ .

— Մրջիւն բառը, ածանցումի կամ բաղդութեան ժամանակ, ինչո՞ւ մրջնային կամ մրջնաբոյն ձեւերը կ'առնէ, առանց հետեւելու արիւն բառին, որ կու տայ արիւնային կամ արիւնախում ձեւերը :

Պարզ խօսելով՝ իւն մասնիկը կորուսման ենթակա՞յ է թէ ոչ :

*

Հայերէն մեր լեզուին մէջ կարգ մը բառեր կան, որոնք, ճիշդ ինչպէս կը պատահի փլէքսիոնէլ կոչուած լեզուներու մէջ, — համադրական հին լեզուախումբ, — հոլովման ժամանակ՝ կը պայթին կարծես, կը փշրուին, կը ձեւափոխուին, անճանաչելի կը դառնան, որովհետեւ մինչեւ իրենց արմատը կը սպրդին անոնք: Այսպէս հայր կ'ըլլայ հօր, այր՝ առն, քոյր – քեռ, գիւղ – գեղջ, ձիւն – ձեան :

Ընդհակառակն, բառերու մեծագոյն մասը կը քալէ ակլիւթինասիոնի ճամբով, ուր քար կ'ըլլայ քարի, գերան – գերանի, երկաթ – երկաթի: (Փոնսկրիվ կ'ըսէ թէ արդի լեզուները, որոնք վերլուծական կը կոչուին, հոլովման ձեւերն ալ կորսընցուցած են արդէն, ինչպէս Փրանսերէնը, տես Հոգեբանութիւն, էջ 242, Թորգոմ պատրիարքի Թարգմանութիւնը, էջ 282):

Մասնիկներ եւս կան, որ կը հպատակին փլէքսիոնի օրէնքին, ինչպէս իւնը: Մինչ ուն ածանցը կը կորսուի կ'անհետանայ, իւն կը դիմանայ: Երբեմն, սակայն, ծո՛ւռ կը դնէ գլխարկը՝ իւնը կ'ըլլայ եան,— յարութիւն յարութեան: Հոլովեալ վիճակի մէջ ածանց առնելու պարագային, կը կորսնցնէ այբը եւ կը մնայ են, — յարութիւն յարութեան յարութենական: Ինչպէս կը տեսնուի, վանկը չի կորսուիր երբեք: Ինչո՞ւ ուն կը կորսուի եւ իւն չի կորսուիր,— չեմ գիտեր :

Վերջին օրէնքով՝ մրջիւն բառը եւս, գրաբարի մէջ, կը դառնայ մրջեան, բայց արդի աշխարհաբարին մէջ, որ կը դասուի ակլիւթինանթ լեզուներու կարգը, մրջիւն կ'ըլլայ մրջիւնի :

Իւն մասնիկը, ուրեմն, սաքռէ է, չի կորսուիր երբեք:

Ի՞նչ է պատահեր, սակայն, որ մրջիւն բառը, կորուսման օրէնքով, տուեր է մրջնաբոյն կամ մրջնաբուծ ընկեցիկ ձեւերը :

Ըստ Աճառեանի, մրջիւն բառին արմատն է մուր, որ բռներ իրեն կցեր է ջ մասնիկը, ինչպէս նոյն ջ մասնիկը առեր իրենց կցեր են ողջ, տերջ, անուրջ, գաղջ, չուրջ բառերը: Ցետոյ մուրջ բառը առեր է իւն մասնիկը՝ դառնալով մրջիւն:

Եւ սակայն սխալ ընթերցումի մը կամ սխալ ընդօրինակութեան մը մեղքով՝ մրջիւն բառը մտեր է մեր մատենագրութեան մէջ մրջիմն ձեւով եւս: Ասկէ ունինք մրջմնաբուծ բառը, զոր ընդօրինակիչ մը պարզացուցեր է մ տառն ալ նետելով ի վերջոյ, եւ ահա՝ մրջնաբուծ բառաձեւը :

Այս արկածներէն անկախ, ժողովուրդը, իր կարգին, մրջիւն կամ մրջիմն գրչութեանց տեղ դրեր է մրջուն բառաձեւը: Հետաքրքրականն այն է որ նոյն ժողովուրդը, Միջին դարուն, Թոյն բառը կը գրէր ու կը հնչէր Թիւն, բայց երբեք չխալեցաւ՝ գրելու համար Թնաւոր, այլ միշտ Թիւնաւոր, (ուղիղը՝ Թունաւոր, որովհետեւ արմատը՝ Թոյն):

Կը նշանակէ թէ իւն մասնիկը նուիրական բանի մը պէս պահուած պահպանուած է ո՞վ գիտէ մինչեւ ո՞ր դարը :

Ի վերջոյ, սակայն, յաղթանակը կը տանի ռամիկը եւ յարութիւնը կ'ըլլայ արթին՝ յարեւմուտս, արիւնը կ'ըլլայ արին՝ յարեւելս, իսկ մրջիւնը կ'ըլլայ մըրջուն՝ միջնաշխարհի մէջ: Եւ վերջապէս այս ռամկօրէնն է, որ շինած ու տուած է մրջնաբոյն, մրջնակոյտ, մրջնաքաղ, մրջնաբուծ, մրջնակեր բառերը:

Մինչեւ այստեղ, նոյնպէս, համաձայն ենք Մ. Մ.ին հետ: Ասկից անդին՝ ոչ :

Այլեւս ի՞նչ կը մնայ անդին՝ համաձայն չըլլալու համար,— պիտի հարցնեն ընթերցողները :

Մարդասպանութիւն մըն է կատարուած: Զոհը մեռած է: Մեռելին յարութիւն տալու համա՞ր է որ դատաւորները կը նստին դատի, ինչպէս օրէնք է, թէ բարձրացնելու համար արդարութեան ձայնը:

Մեր ժողովուրդը, ռամկօրէն ըսելով կամ չեմ գիտեր ինչ, խախտեր է քերականական օրէնքները: Ժամանակն ալ եկեր նուիրագործեր՝ մեր գիրկն է նետեր քանի մը բառեր, որոնք օրթոտոքսի դիմագիծ չունին երբեք: Լա՛ւ, ընդունինք եւ որդեգրենք, Բայց արդա՞ր է մեր լեզուին նոյն ծննդոց գրքին մէջ կողք կողքի դնել Եզնիկ Կողբացիին ոսկեղէն բարբառին բառերը եւ Կիրակոս աղբօր ժոռատ բերնին մթերքը :

Այստեղ է, ահա, որ համաձայն չեմ, ես :

Բացատրականս հուպ ընդ հուպ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«ՄԱՏՆԵԼԸ ԱՄՕԹ ՉԷ»

●

Ինչպէս ուրիշ բոլշեւիկեան երկիրներու, Չինաստանի գրեթէ բոլոր քաղաքներու փողոցներուն անկիւններն ալ մասնաւոր տուփեր զետեղուած են, որպէսզի անոնք որ մեղադրանքներ և մատնանշումներ ունին, ազատօրէն հոն ձգեն իրենց տեղեկութիւնները: «Մասնաւոր» ցրուիչներ նշանակուած են այդ նիւթերը հաւաքելու եւ քննելու համար :

Չինաստանի մէջ Համայնավարութեան իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր, երկրորդ մաքրագործումն է որ կատարուեցաւ (յուլիս 1955): Համաձայն փարիզեան թերթի մը տեղեկութեանց, հաւանական չէ որ վերջանայ :

Չինացիներուն հարիւրին տասը թաքուն հակաբոլշեւիկ է, յայտարարեց նախարար մը:

Այս յայտարարութենէն ի վեր անցեալ Օգոստոսին, շարժման մէջ դրուեցաւ կուսակցութեան ամբողջ մեքենան, յորդորելու զանգուածները որպէսզի կրկնապատկեն աչալրջութիւնը եւ յեղափոխական գիտակցութիւնը: Ուրիշ խօսքով մատնանշեն կասկածելիները :

Ամէն օր տասնեակներով յօդուածներ, հարիւրաւոր ճառեր կը բացատրեն ամէն մէկ ընկերոջ թէ իր պարտականութիւնն է դիմադրել ընել անոնք որ յեղափոխութեան դէմ կը գործեն :

« Ժողովուրդին գրասենեակը» լայնօրէն բաց է բոլոր անոնց առջեւ որ մատնանշում մը ունին իրենց լեզուին ծայրը: Տեղեկատու գրասենեակը կը յայտնէ իր քաղաքացիներուն թէ հոն պէտք է իրենց տունը նկատեն եւ ամէն ատեն ամբաստանութիւնները տանին հոն, հարցումներ ընեն, եւ իրենց ուզածին պէս երթան գան:

Այս ձեւերը սովորական երեւոյթներ են յեղափոխական եւ բռնատիրական վարչաձեւերու համար, քարոզութեան մասնաւոր մեթոտներ :

Պէտք է ցոյց տալ թէ ոչ միայն կ'աշխատին ի նպաստ ընդհանուրի շահերուն, թէ իրենց իսկ բարիքին համար է, թէ զոհերը երախտապարտ պէտք է ըլլան զիրենք մատնողին: Անոնք մինչեւ իսկ կը յաջողին «ապացուցանել» հակայեղափոխականներուն թէ իրենց իսկ շահը կը պահանջէ որ մատնանշեն իրենք զիրենք : Այս ալ տեսակ մը «խոստովանութիւն» է:

Չինաստանի մէջ՝ համայնավարութեան տեսաբանն է Լիու Զաօ Չի: Նոր հաւատամքին բոլոր քարոզիչները անոր աւետարանին կը դիմեն: «Ամօթ է ոչ թէ մատնելը, այլ չմատնելը»: Չինական հին առած մը կ'ըսէ թէ «Ոչ ոք այնքան մօտ է քեզի որքան ծնողքդ: Ոչ ոք աւելի սիրելի պէտք է ըլլայ քեզի, որքան հայրդ »: Սակայն կուսակցութեան շահերը աւելի առաջ պէտք է անցնին ընտանիքին շահերէն: Արեան օրէնքները պէտք չէ մոռցնեն արդարութեան օրէնքները :

Կուսակցութեան այս տեսաբանը օր մը նամակ մը ստացաւ երիտասարդէ մը, անդամ Երիտասարդական Միութեան: Իր հայրը հողատէր մըն էր, որ հարստահարած էր բազմաթիւ գիւղացիներ: Պէտք է որ ժողովուրդը խստօրէն պատժէր, սակայն ան միջոցը գտաւ անհետանալու, երբ երկրագործական բարենորոգումները տեղի կ'ունենային :

Երիտասարդը կը բաղձար «գաղափարական յառաջդիմութիւն» ցոյց տալ եւ անձկութեամբ հարց կուտար թէ պէ՞տք էր որ մատնէր իր հայրը իշխանութեանց: Աչքին առջեւ կուգար մայրը որուն արցունքները կը հոսէին խորշոմներուն մէջէն: Կը տեսնէր նաեւ հօրը ողբալի դէմքը: Արդարացուցիչ պատճառներ կը փնտռէր չմատնելու համար:

Իր հայրը փախստական հողատէր մըն էր: Անոր յանցանքը այնքան ալ ծանր չէր: Իսկ եթէ հայրը ապաստէր եւ դէմ դիմաց գար «իրեն հետ»:

Տեսաբանը երկար մտածեց եւ համոզիչ նամակ մը գրեց տղուն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

«Եթէ հայրդ մահուան չդատապարտուի, ինչո՞ւ ոխ պիտի պահէ: Ընդհակառակն երախտապարտ պիտի ըլլար կառավարութեան եւ տղուն՝ իր փրկութեան համար»: Իսկ եթէ ոխ պահէ, յանձնէ զայն իշխանութեանց եւ բանտարկել տուր, ժողովուրդի մեծ ուժը քեզի հետ ունենալէ ետք ինչէ՞ն կը վախնաս: Եթէ կը վախնաս մօրդ վիշտ պատճառելէ, բացատրէ, եւ ան պիտի տեսնէ լոյսը: Գիտցիր որ հօրդ վարմունքը շատերու տառապանքին պատճառ եղած է »:

Այս տեսաբանը ուրիշ նամակ մը ստացաւ կնոջմէ մը, որուն ամուսինը հակայեղափոխական էր: Կը գրէր թէ տեղեակ չէր ամուսնութեան ատեն: Թէեւ Երիտասարդական Կազմակերպութիւնը խորհուրդ չէր տուած ամուսնանալու, սակայն ինք սիրահարած էր: Հիմա ալ, ցոյց ունէր թէ ամուսինը թշնամի էր յեղափոխութեան: Ի՞նչ պէտք է ընէր:

— « Քու պարագայիդ, կը պատասխանէ, կրնայ ըլլալ որ ամուսինիդ կորուստը նիւթական դժուարութեան մատնէ քեզ, եւ իջեցնէ ապրուստիդ մակարդակը: Բայց նոր Չինաստանի մէջ, պէտք է եռանդով աշխատիս, որով այս դժուարութիւնները կը հարթուին: Կուսակցութիւնը եւ ընկերները կը դրադին քու վիճակովդ :

«Գալով զգացումներուդ, կը կարծեմ թէ քու տառապանքներուդ բուն պատճառը քու սէրդ է, անարժան մէկու մը հանդէպ: Բայց կարելի չէ որ Երիտասարդական Միութեան անդամ մը տառապի անցեալ սէրէ մը, հակայեղափոխականի մը համար: Պէտք է զօրացնել կեանքի փիլիսոփայութիւնդ: Երբ մատնես ամուսինդ ամուր եւ զուարթ սրտով, քու քաջութիւնդ աւելցած պիտի ըլլայ»:

Փեքինի մէջ Արհեստակցական Միութեանց Կեդր. Կոմիտէն 1955 Յուլիսին ընդհ. ժողովի հրաւիրեց քաղաքի բանուորները, որպէսզի ամէն մէկը խոստովանի իր սխալները եւ մէջտեղ հանէ պահուած հակա–յեղափոխականները: Սէնտիքաներուն մէջ տակաւին շատ մը ծածուկ հակայեղափոխականներ կային: Ոմանք խոստովանեցան իրենց մեղքերը: Ուրիշներ չխոստովանեցան: Կուսակցութեան քաղաքականութիւնն է ներողամիտ գտնուիլ խոստովանողներուն հանդէպ եւ խիստ՝ անոնց որ կը ծածկեն :

Այս կազմակերպութիւնը այնքան կատարեալ է որ վեց հարիւր միլիոն Չինացիները կը մատնեն եւ սեղմուած են մատնուելու վտանգէն :

Երկու տարուան «յարաբերական» մեղմ շրջանէ մը ետք, սկսաւ ներկայ մաքրագործումը: Կուսակցութեան տեսակէտը այն էր թէ պէտք է ժամանակ տալ զանգուածներուն որ վարժուին: Անցեալ Յուլիսին Մաօ Ցէ Թունկ յանկարծ հրամայեց խստացնել, փութացնելու համար հնգամեայ ծրագրին գործադրութիւնը :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

(Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ)

●

Եւ ահա սառն հրամանը .—

Օ՛ն պահակներ, զարկէք,
Դուք իսկոյն զայն, Օ՛ն, նետեցէք
Սանդարամետն՝ Հայն անարժան :

Ցանկարծ կը յայտնուի տեսանին առջեւ դատապարտեալին մայրը հերարձակ որ գթութիւն կ'աղերսէ լալագին, տառապած ու տանջուած իր միամօր զաւկին համար, էջ 134:

Եւ ահա ամենավերջին գլուխը «Վերադարձ» խորագրին տակ որուն մէջ «Հողեհամայ էջք մը կը կատարէ դէպի երկիր» : Ինչպէս իր նախորդ վէպերուն մէջ, այստեղ եւս հեղինակը սովոր է իր ընթերցողները մասնակից ընել իր երեւակայական տեսիլներուն, իր մոգական լուսարձակներուն շնորհիւ: Արեւմուտքէն դէպի Արեւելք վերադարձի մը ընթացքին, մարդկային ապականութեանց տեսակները ցոյց տալէ ետք կը հասնի մինչեւ իր ծննդավայր եւ հայրենի սահմանները : (էջ 141, 144, 145, 146, 147, 148):

Ինչպէս կը տեսնէք գործը կը վերջանայ լաւատես շունչով, լուսաւոր մեկնակէտի մը վրայ եւ յուսալից՝ վերածնունդ կեանքի մը հեռապատկերին առջեւ: Այս իրական գիծը հասարակաց է գրագէտին բոլոր գործերուն մէջ, ինչ որ ցոյց կու տայ թէ Փօլատեան հետեւողական կը մնայ իր հիմնական աշխարհայեացքին :

Իր առաջին վէպը կը փակուի յաղթական մահաքայլերգով մը: Օտարացած հայ աղջիկն է որ ինքզինք կը զոհէ պատուոյ բագինին վրայ, մաքրելու համար իր մեղապարտ անցեալով, հայ անունին բերած արատը :

Իր երկրորդ վէպին մէջ, գլխաւոր հերոսն է դարձեալ որ հակառակ հայութենէ ի սպառ հրաժարելու իր կատաղի յամառութեան, ի վերջոյ կը պարտուի ինքն իր ծագումին դէմ մղած պայքարին մէջ, անհնար կ'ըլլայ իրեն լռեցնել կամ ուրանալ իր մէջ բողոքող արիւնի ձայնը: Վերադարձ մըն ալ սա է ուրեմն:

Ցատկանշական այս գիծէն զատ, Փօլատեանի մօտ ուշագրաւ է նաեւ պաշտամունքը հայ կնոջ հանդէպ, որ կը ներկայանայ ընդհանրապէս իր մօրը տիպարին տակ, դարձեալ իր բոլոր գործերուն մէջ: «Վերադարձ»ին մէջ տեսանք արդէն այն յուզիչ պատկերը որ կը նկարագրուի «Գերագոյն ատեանին առջեւ» մօրը միջամտութեամբ : « Հրաժարիմք »ին մէջ կը կարդանք գրքին հերոսին բերնով հետեւեալը».

— « Կը մտածէի Սիրարփիին մասին : Միշտ նստած էր հիւանդ մօրս մահճակալին քով, իր հզօր մարմնով, իր հրավառ աչքերով: Կը դիտէի մայրս որ կը քնանար եւ կը զգայի որ Սիրարփին ալ նոյն տեսակի կիներէն էր, նոյն խմորէն, նոյն արիւնէն, համակ զգացում, համակ նուիրում, անխարդախ, ազնիւ էակ մը, հայ կինը:

Ըսի արդէն, ընդհանուր եւ անկատար գիծերով տրուած այս տպաւորութիւնները, չեն կրնար ամէն բան բացատրել : Ինքնին այնքան ալ դիւրին չէ ըմբռնել գործին ոգին, ոչ թէ որովհետեւ նիւթը մթին է, ոչ, բայց խրթին է, այո: Երբ ինծ առաջարկուեցաւ որ խօսք առնեմ այս իրիկուն իմ տպաւորութիւնները տալու, կը խոստովանիմ որ շատ բարակ չմտածեցի: Բայց երբ գիրքը երկրորդ անգամ եւ աւելի ուշադիր ու զննող աչքով մը ուզեցի կարդալ, այն ատեն միայն անդրադարձայ իմ ստանձնած պարտաւորութեան դժուարութեանը :

Նիւթին բարդութեանը քով՝ բարեբախտաբար լեզուն յստակ է եւ սահուն: Հազիւ քանի մը աննկատելի խիճեր կամ նեբելի խուլեր կը դանես ճամբուն վրայ, որ երբեմն կ'անցնի վիհերու եզերքէն, երբեմն աւազուտքի կամ զալարուտքի մէջէն, երբեմն նոյնիսկ զառիվեր, բայց միշտ խնամուած ու յարդարուած, ու հակառակ մտածման խոնջէնքին, շատ չի յոգնցներ քայլերդ: Զգացումը յորդ է եւ յաճախ ալեկոծ, մերթ կը ծաւալի կամ կը նօսրանայ, նոյն հետայն կը սպրդի հոգիի խոր ծալքերու յատակը :

Գործին զանազան բաժիններուն միջեւ կը կարծես նշմարել աներնական կամ անկապակից ոստումներ, բայց աւելի խոր քննութիւն մը կը փարատէ այդ կասկածը: Քիչ մը աւելի ընտելանալով կը տեսնես որ Պոէման կը ներկայանայ համանուագի մը պէս որուն զանազան բաժանումները կը զօդուին ու կը հաշտուին իրարու հետ հիմնական «մոթիֆ»ի մը ըստացած տարբեր շարժումներուն տակ :

Պատկերները յաճախ այլաբանական են ու խորհրդապաշտ ձեւերու տակ արտայայտուած: Մշուշը որ թեթեւօրէն եւ թեթեւս կամովին կը ծածկէ զանոնք, կը ծառայէ եւս աւելի շեշտելու անոնց տակ պուչակուած արձանային ձեւերու գեղեցկութիւնը, ինչպէս անդուսէ թափանցիկ շղարշ մը պիտի կրնար ազնուացնել իրականէն ալ աւելի, դէմքի մը գիծերը, խորհուրդ մը, հմայք մը ենթադրել տալով անոր տակ :

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(3)

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՐՄԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵ՞Ր

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ Յունուար 25 – 26ին բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ, կրթական զործավարութեան եւմտացոյցին քննութեան առթիւ: Վարչապետը մեղադրած էր թէ Համալսարանի դասախօսները կործիք դարձած են ընդդիմադիրներուն ձեռքը: Միւս կողմէ կառավարական թերթը, «Զաֆէր», խստօրէն կը քննադատէր դասախօսները: Այս առթիւ Անգարայի համալսարանին դասախօսները ցաւ յայտնեցին: Փրոֆ. Հըֆզի Թիմուր ըսաւ.

— Արդէն օրինապէս կաշկանդուած է Համալսարանը:

Ուրիշ մը, Զէքի Զէրէն դասի պահուն յայտարարեց.

— Ճնշում կը բանեցնեն Համալսարաններուն ինքնավարութիւնը ջնջել կ'ուզեն, անխրատութիւն է ասիկա:

Համալսարանի շրջանակները, «Զաֆէր»ի բուռն հրատարակութիւններուն առթիւ, հետեւեալը յայտնեցին.

— Դասախօսները պարզապէս կը մերժեն իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնը: Համալսարանին հետ կարելի չէ խաղալ: «Պիտի մաքրագործենք» կ'ըսեն: Ի՞նչ բան պիտի մաքրագործեն: Պիտի կախե՞ն: Օրինական ճամբաներով պիտի պայքարինք:

Ըստ «Միլլէթ»ի դրականութեան համալսարանի նախկին ուսանողներէն Ահմէտ Բաուֆ Թանըր, յայտնեց թէ համայնավար գրգռութիւններ կ'ըլլան: Ուսանողը «Միլլէթ»ի խմբագրութեան եւ համալսարանի վերատեսչութեան յանձնեց փաստերը: Ուսանողին համաձայն, Իսթանպուլի Համալսարանին դրականութեան բաժնեն Թրքաբանութեան ճիւղին դասախօս Իսմայիլ Հիքմէթ Էրթայլան Լենինի ձօնուած «անոր արձանին առջեւ» անուն ներբողական քերթուած մը գրի առած է: Էրթայլան է որ պայքար մղած է Նազըմ Հիքմէթի ներում շնորհուելու համար: Անոր չորս հատորնոց «Թուրք Գրականութեան Պատմութիւնը» անուն երկասիրութեան մէջ Նամըք Քեմալ եւ Թէվֆիք Ֆիքրէթ ցոյց կը տրուին իբրեւ առաջին համայնավարներ: Էրթայլանի գրքոյկին մէջ, աս տողերն ալ կան. — Թուրքերը, իրենց ամբողջ գոյութիւնը բնաջնջել ուզող Եւրոպայի աշխարհակալութեան այս կատղած նախայարձակներու միայն կարմիր Ռուսիոյ նիւթական ու բարոյական օժանդակութեամբը դիմադրած էին: Երբ բովանդակ աշխարհ իրմէ ձեռք քաշած էր եւ կը հեգնէր իր աղէտները, Խորհրդային Ռուսիոյ երկարած եղբայրական ձեռքը երախտեօք սեղմելով եւ հաւաքական թշնամիին վրայ յարձակելով փրկած էր իր գոյութիւնը:

Ուսանողը յայտնեց նաեւ թէ իր մատնանշած համայնավար խմբակին մէջ կը գտնուի Ահմէտ Ճաֆէրօղլու, որ, ըսաւ, երբ Ռուսիա մեզմէ Սեւ Ծովու մեր հողերը ուզեց. — «Ցեղագրական տեսակէտով չորս նահանգներու բնակչութեան մէջ ոչ մէկ Թուրքի կարելի է հանդիպիլ»: Այս կերպով ուժ տուաւ կարգ մը ռուս եւ վրացի գրագէտներու ցափուտուքին:

Միւս կողմէ, Ահմէտ Բաուֆ Թանըր, երէկ գիշեր, վարչապետ Ատնան Մենտէրէսի ալ հեռագիր մը ղրկելով յայտնեց թէ ի ձեռին ունի գրականութեան համալսարանին մէջ համայնավարութեան գործիք դարձած դասախօսներու մասին փաստաթուղթեր, որոնք տարիներէ ի վեր նկատի չեն առնուած:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ Նոյ. 23ի անձրեւներու ջուրերը խուժեցին նաեւ Գեթսեմանիի Հայոց պարտէզը, յետոյ խորտակելով պատը՝ հասեցան Ս. Աստուածածնի տաճարին գաւիթը եւ խորտակեցին նորաշէն երկաթեայ դուռը: Տաճարը լեցուեցաւ ջուրով եւ տիղմով, ինչպէս կը գրէ «Սիոն»: Այս աղէտը գրեթէ միեւնոյն ձեւով տեղի ունեցած էր 1948 Յունուար 5ին: Այս աղէտին երկրորդ պատճառը այն է որ Գեթսեմանիի պարտէզին մէջ հաւաքուած ջուրերը ելք չունին, որովհետեւ զինուորական նպատակներով Սուրբ Աստուածածնի տաճարին քովէն անցնող ճամբան բարձրացուցին: Երրորդ, միակ ջրանցքը, որ կը ծառայէ անձրեւներէն գոյացած ջուրերու փոխադրութեան, անբաւական է բացառիկ հեղեղներու պարագային: Այժմ ջուրերը պարպուած են եւ միայն կը հաշուեն քանի մը հազար ոսկի:

Ս. Աստուածածնի գերեզմանի եկեղեցին կը պատկանի Հայերու եւ Յոյներու: Ղպտիները եւ Ասորիները իբրեւ հետեւակներ Հայերու, կրնան պաշտամունք կատարել հոն:

Գեթսեմանիի Ս. Աստուածածին Եկեղեցին ամէնէն հին տաճարներէն մէկն է, շինուած Ե. դարուն, մօտ 435ին, Մարկիանոս կայսեր կողմէ: Նախապէս շինուած էր երեք քարայրներու վրայ, բայց երբ Է. դարուն Պարսիկները գրաւեցին Պաղեստինը, ուրիշ սրբավայրերու կարգին կործանեցին զայն: Կէս դար ետք վերաշինեցին, ինչպէս կը յիշէ Արդուլֆ եպիսկոպոս իր «Ուղեգրութեան» մէջ:

Եօթը տարի առաջ Եդուարդ Կիւլպէնկեան հազար անգլ. ոսկի նուիրեց Ս. Աստուածածին եկեղեցին նորոգելու: Իսկ Հայոց բաժնի նորոգութեան համար Ներսէս Կիւլպէնկեան հինգ հազար տոլարի նոր նուէր մը ըրած է:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ Հայոց Մատուռի 43րդ տարեդարձը կատարուած է Յունուար 23ին, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան: Պատարագէն ետք տեղի ունեցած է հոգեհանգիստ, Մատրան հիմնադիրներու, բարերարներու, վաստակաւորներու յիշատակին: Խօսած է ուսարակիր յունահայ Կարապետ Գալֆայեան, որ գնահատական խօսքեր ըրած է Վիէննայի փոքրաթիւ գաղութին կատարած դերի մասին ազգապահպանման տեսակէտով:

✕ Վիէննայի Մխիթարեան տպարանի մասին տեղական շաբաթաթերթ մը կը գրէ թէ տպարանը օժտուած է նոր մեքենայով մը: Հոն կարելի է հայերէն, յունարէն, արաբերէն եւ պարսկերէն, նոյնիսկ չինարէն գիրք տպել: Ներկայիս 60 աշխատաւորներ կան: Վերջերս սարբերէնէ լատիներէն բառարան մը լոյս տեսաւ: Հոլանտական մեծ հաստատութիւն մը, արաբական երկիրներու յատուկ իր օրացոյցները հոն ապսպրած է:

ՀԱՐԱՒ. ԻՐԱՆԻ երեսփ. ժողովին հայ անդամը, Վահրամ խան Ջօհրապեան պըտոյտի ելլելով իր ընտրական շրջանը հանդիպած է Ահվազ, Մ. Սոլէյման, Աղաջարի եւ Աբադան, եւ մօտէն ծանօթացած հայութեան վիճակին: Տեղեկութիւններ առած է դպրոցական կրթական հարցերու մասին: Ան իր հանդիպումներու ատեն յայտնած է թէ վեհապետին հրահանգով շրջագայութեան ելած է, մօտէն տեղեկանալու համար հայութիւնը մտահոգող խնդիրներու մասին: Այս առթիւ հաստատած է որ Խուզիստանի հայութիւնը, մանաւորապէս Աբադանի համայնքը կառավարական պատկան հիմնարկութեանց օգնութեամբ լծուած է կրթական աշխատանքներու: Կառավարական պաշտօնեաներն ալ գոհունակութիւն յայտնած են կատարուած աշխատանքներուն համար: Եւ խոստացած են օգտակար ըլլալ յա՛ռուն հայ–պարսիկ եղբայրութեան: Ջօհրաբեան խան բոլոր Հայերը հաւաքելով խօսած է հայրենասիրութեան եւ հայ–պարսիկ ջերմ յարաբերութեանց մասին: Հաւաքման ներկայ էր նաեւ ոստիկանապետը:

«ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ»ու անունով հաւաքածոյ մը մամուլին յանձնուած է Պոլսոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Արամեան Սանուց Միութեան գրական յանձնախումբին: Խմբագիրն է Բագարատ Թեւեան:

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐ

●

Մեծամասնութիւն կը կազմէ Համալսարանական ուսանողներու ազգային միութիւնը որ ներկայիս հարիւր հազար անդամ ունի:

Ֆրանսայի ուսանողներու թիւը անընդհատ կ'աճի: Հինգ առ հարիւր աւելի էր 1955 – 1956ին այս թիւը, բաղդատելով առջի տարուան հետ:

Իսկ ուսանողներու հարիւրէն չորսը միայն ժամանակ կը գտնէ մարզանքով զբաղելու, քանի որ հինգէն մէկ ուսանող ստիպուած է աշխատիլ, կարենալ շարունակելու համար ուսումը:

Անոնք ներկայիս հետեւեալ պահանջները կը ներկայացնեն.—

Պէտք է նպաստ տրուի Համալսարան արձանագրուած բոլոր ուսանողներուն: Այս նպաստը որ պիտի տրուի համաձայն նուազագոյն օրապահիկի, տեղը պիտի բռնէ ուսանողի կրթաթոշակին, եւ Պետութեան պիտի պատճառէ 12 միլիառի նոր ծախք մը:

Պէտք է ժողովրդականացնել բարձրագոյն ուսումը: Այսինքն դուռները բաց պէտք է ըլլան բոլոր Ֆրանսացիներուն առջեւ: Ինչպէս միշտ կը յիշուի, բանուորներու եւ երկրագործական բանուորներու հարիւրին երեքը միայն կրնայ մտնել բարձրագոյն ուսման:

Աւելի ուշադրութիւն պէտք է դարձնել առողջապահական պայմաններուն — բարելաւում բնակարանի, մարզանքի եւ գիշերային աշխատանքի: Ներկայ պայմանները կիսկատար են:

Համալսարանական Ուսանողներու Ազգ. Միութիւնը ներկայիս կը զբաղի Ուսման բարենորոգումով, իսկ ամէնէն աւելի բարձրագոյն Ուսման բարելաւումով:

Երիտասարդական նախարարութիւն մը ստեղծելու համար, Համալսարանական Ուսանողներու ազգ. Միութիւնը արդէն յայտնած է իր կարծիքը — Ստեղծել պետական քարտուղարութիւն մը որ զբաղի երիտասարդական հարցերով եւ ուղղակի կապուի նախարարական Խորհուրդին եւ ոչ թէ երիտասարդութեան վերատեսչութեան:

Ինչպէս յայտնի է Փարիզի հարաւային շրջանին մօտիկ արուարձաններէն՝ Անթոնիի մէջ Համալսարանական նոր սատ մը շինուեցաւ վերջերս, որ արդէն սկսած է ընդունիլ ուսանողներ: Սենեակներու 150ը բռնուած են արդէն, քանի մը ամիսէն ամբողջը պիտի լեցուի, որով 1500 ամուրի եւ հինգ հարիւր երիտասարդ ամոլներ պիտի կրնան հոն բնակիլ:

Երբ ամբողջանայ, ճաշարանը պիտի կրնայ երկու հազար ուսանողի ճաշ տալ ամէն օր: Պիտի ունենայ բժշկական սպասարկութիւն, քառասուն մանկամսուր (ուսանող ամոլներու զաւակներուն համար) ինչպէս եւ մանկապարտէզ: Պիտի շինուի նաեւ առեւտրական կեդրոն մը, գոհացում տալու համար ուսանողներու առօրեայ պէտքերուն (սննդեղէն, դրատուն եւայլն):

Զանազան տաղաւարներու մէջ 67 սրահներ պիտի շինուին մշակութային նպատակներու համար: Պիտի շինուին նաեւ մատենադարան մը ընթերցասրահով, արհեստանոցներ երաժիշտներու եւ արհեստանոցներու, ճարտարապետներու, նկարիչներու եւայլն:

Մարզական խաղերու համար մարզարան մը, լողալու աւազան եւն.:

Խորհրդատու դաստիարակներ պիտի բնակին Անթոնիի մէջ, որպէսզի երիտասարդ ուսանողները առաջնորդեն իրենց ուսման մէջ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ուրբաթ եւ Շաբաթ գիշեր Լոնտոնի Ֆիլարմոնիա Օրքեսթրան, ղեկավարութեամբ Հերպերթ Ֆոն Գարայեանի տուաւ երկու նուագահանդէսներ նուիրուած Մոցարթի:

Այս նուագախումբին առաջին ջութակն էր ծանօթ արուեստագէտ Մանուկ Բարիկեան:

COCKTAIL CARVEN

Անուշահոտութեան Քարվէն հաստատութիւնը չքեղ ընդունելութիւն մը սարքած էր ուրբաթ իրիկուն, ի պատիւ օտար մամուլի ներկայացուցիչներուն:

Կարուձեւի Քարվէն տունը 1946ին մէջտեղ հանեց առաջին անուշահոտութիւնը, «Մա Կրիֆ», ու կը համապատասխանէ Տունին գիծին՝ երիտասարդ, յանդուգն եւ զուարթուցիչ:

Յետոյ պատրաստեց «Գիշերուան մը հագուստ»ը աւելի ուժով, եւ վերջապէս «պաշտպանուած որսորդութիւն» որ բացօթեայ եւ անտառային հրապոյր մը ունի:

Ուրբաթ օրուան ընդունելութեան ընթացքին հաստատութիւնը բոլոր ներկաներուն նուիրեց նմոյշներ իր արտադրութիւններէն (կիներուն՝ փարփէօն, այր մարդոց՝ օ տը քոլոնեը):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (130)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Առաջարկեց որ մեր տունը հաւաքոյթ մը ունենանք, ես ընդդիմացայ, բայց յետոյ տեղի տուի: Ատեն մը վերջ Բաուֆ պէյ փափաքեցաւ որ չփում ունենամ Գարա Քեմալի հետ: Վերջապէս Ավնի պէյ գիս տարաւ Մէսատէթ խան, Գարա Քեմալի գրասենեակը, ուր պատրաստուած էր արդէն Թէրաքքըփէրվէրներու ծրագիրը:

— Իզմիրի մահափորձի մասին ձեր ունեցած տեղեկութիւնները յայտնեցէք:

— Ես քաղաքական կեանքէ քաշուեցայ այդ Թուականէն ի վեր: Սա գիտեմ որ Իզմիրի եղեռնափորձը Քեմալ պէյ կազմակերպած էր իր մարդերով: Գիտէի որ նաեւ ընդհ. պատերազմի ընթացքին, զեղծումներ, ապօրինութիւններ գործուած են, եւ Գարա Քեմալ գլխաւոր դերակատարն էր այս բոլորին:

Յաջորդ նիստին դատարան բերուեցաւ Ազգ. Ժողովի նախորդ նախագահ, Բ. խմբակի դերակատարներէն Հիւսէյին Ավնի, որ նոյնպէս առաջին անգամ Իզմիր դատուած եւ յետոյ Անգարա բերուած էր:

Նախագահ.— Ըսէք տեսնենք, Բաուֆ պէյ ինչո՞ւ կ'ուզէր որ չփում ունենաք Գարա Քեմալի հետ:

— Զեմ գիտեր, ամէն պարագայի մէջ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան կազմութիւնը ապահովելու համար:

— Ի՞նչ էր Բաուֆ պէյի նպատակը:

— Կ'ուզէր զօրաւոր ըլլալ: Գարա Քեմալ գործնապէս չմտաւ կուսակցութեան մէջ, կ'ուզէր վարագոյրին ետեւէն գործել, ու տեղի չտուաւ, հակառակ մեր պնդումներուն: Ապտիւլգատիրը կազմակերպութեան համար ուզեցինք Խարբերդ եւ շրջակայքը ղրկել, բայց չընդունեց

— Բաուֆ պէյ ինչպիսի՞ յարաբերութիւն մը ունէր Բ. Խմբակին հետ:

— Բաուֆ պէյ երկու կողմերն ալ սիրաշահիլ կ'ուզէր: (Ունկնդիրներուն մէջ ծիծաղներ): Այսուհանդերձ, մենք իրեն չէինք հաւատար, ժողովին մէջ ամէնէն աւելի ան կ'ելլէր մեզի դէմ: Գարա Վասըֆ պէյի շատ մտերիմն էր, ես իրեն չէի վստահեր, ինքն ալ մեզի չէր վստահեր:

Դատարանի անդամներէն Րէշիտ Կալիպ ընդմիջեց.

— Նախապէս ըսիք թէ Բաուֆ պէյ յանձնարարեց որ չփում ունենաք Գարա Քեմալի հետ: Յետոյ նոյն Բաուֆ պէյը ձեզի ըսաւ որ «ասոնք տկարութիւն են մեզի համար, արատաւորիչ մարդիկ են: Կը նշանակէ որ դուք Բաուֆ պէյի խամաճիկներն էք:

— Բաուֆ պէյ այդ մարդոց հետ միանալով կ'ուզէր ցոյց տալ թէ զօրաւոր դիրք ունի: Գալով երկրորդ կէտին, Բաուֆ պէյ բացէ ի բաց կ'ըսէր թէ՝ «Իթթիհատականութիւնը տկարութեան պատճառ է»:

Նախագահ.— Ձեր ընթացքը եւ ժողովները կը հաստատեն թէ դուք աշխատեր էք կուսակցութիւն մը կազմելու, հետեւաբար ճիշդ չեն ձեր շքմեղանքները: Դուք կազմակերպութեան մը գործին լծուեր էք, կազմակերպութիւն՝ որ մինչեւ մահափորձ յառաջացաւ: Կազմակերպիչներուն մէջ էին շատ մը դաւաճաններ, Ջիա Խուրշիտ, Ապտիւլգատիր, եւայլն:

— Իթթիհատականներն են որ օգտուեցան այս խուլ եւ հակամարտ բախումներէն, պայքարներէն եւ ուզեցին առաջին գիծի վրայ անցնիլ: Մենք չուզեցինք, սակայն, ասքի կոխան ըլլալ:

— Անպաշտօն եւ առաձգական խօսքեր:

Նախագահ.— Ըսէք տեսնենք, Վասըֆ պէյ, յանուն Բ. Խմբակի Գարա Քեմալի հետ ո՞ր Թուականէն սկսաք տեսակցիլ:

— Բ. Խմբակը ժողովի մէջ էր, անկէ վերջ գոյութիւն չունէր, յանուն խմբակին Գարա Քեմալի հետ չփման մէջ չմտանք:

(Շար.)

ուաղ՝ որոշումներ։ Այս հանդիպումները շատ օգտակար եղան։ Թանկագին տեղեկութիւններ քաղեցի։ Խօսակիցներս արտայայտուեցան հասկացողութեամբ, մինչեւ անգամ կազդուրիչ բարեկամութեամբ։ Մասնաւորապէս շատ սիրալիր խօսակցութիւններ ունեցայ նախկին ռազմիկ ընկերներուս հետ։

« Ահա թէ ի՛նչ ըսի եւ կ՚ուզեմ կրկնել ձեզի, — Անլուծելի են Ալժերիոյ եւ Ֆրանսայի կապերը։ Զգել երթալու խնդիր չկայ։ Կառավարութիւնը վճռած է պահպանել Ֆրանքօ-իսլամական համերաշխութիւնը, ինչ որ ալ պատահի։ Վարչապետին ներկայութիւնը կը հաստատէ այդ անսասան կամքը։ Ո՛վ որ համերաշխութիւն կ՚ըսէ, արդարութիւն եւ հաւասարութիւն կը հասկնայ։ Հաւասար բաշխում նիւթական աղբիւրներու, բաժանում աշխատանքի եւ պատասխանատուութեանց։ Թող գիտնան բոլոր Եւրոպացիները եւ Իսլամները։ Կառավարութիւնը պիտի պայքարի նոյն կամեցողութեամբ, որպէս Ալժերիան դառնայ արդարութեան եւ հաւասարութեան երկիր մը»։

× Բոլոր համախմբումները եւ ցոյցերը արգիլուեցան Ալժէի մէջ։ Առջի օր 6000 Ֆրանսացիներ ցոյց մը կատարեցին Կոստանդինի մէջ։ Մեռելներու յիշատակարանը այցելելէ ետք, նախկին ռազմիկ մը կարդաց վարչապետին ուղղուած հեռագիր մը որ անգամ մը եւս կը յիշեցնէ թէ վճռած են պահպանել Ֆրանսական գերիշխանութիւնը խաղաղութեամբ եւ Ֆրանքօ-իսլամական բարեկամութեամբ։ Հակառակ հանդարտութեան կոչերուն, քանի մը հարիւր ուսանողներ կառավարական պաշտօնատունը գացին, թշնամական կանչեր արձակելով Կի Մոլէի եւ Մենտէս Ֆրանսի դէմ։

× Ալժերիոյ եպիսկոպոսներն ալ հանդարտութեան կոչ մըրուղղեցին, յիշեցնելով թէ քրիստոնեաներուն պարտականութիւնն է հետեւիլ Քրիստոսի պատուէրներուն եւ աղօթել։

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն խանութները վերաբացուած են Ալժէի մէջ եւ աշակերտներն ալ դպրոց վերադարձած։ Ստուարաթիւ ոստիկաններ եւ զինուորներ կը հսկեն փողոցներուն մէջ։ Միւս կողմէ կռիւները կը շարունակուին լեռնային շրջաններուն մէջ։

ՓՈՒԺԱՏԵԱՆ ՑՈՅՑ ՄԸ

Ազգ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, երբ կ՚առաջարկուէր ապօրէն հռչակել փուժատեան երեսփոխանի մը ընտրութիւնը, այդ հոսանքին ներկայացուցիչներէն Լը Փէն փորձեց Ալժերիոյ խնդիրը յուզել։ Բոլորն ալ բողոքեցին։ Այն ատեն ճառախօսը սկսաւ կարդալ սահմանադրութեան յառաջաբանը։ Ժխորը սաստկացաւ։ Համայնավարները անդադար կ՚աղմկէին։ Ուրիշ փուժատեան մը պոռաց, թեւերը երկարելով կարմիրներուն, —Ով որ հով կը ցանէ, փոթորիկ պիտի հնձէ»։ Իր ընկերը կը շարունակէր կարդալ սահմանադրութիւնը։ Նախագահը գիտել տուաւ թէ նիւթէն կը շեղի։ Լը Փէն կը շարունակէր կարդալ։ Նախագահը հրաւիրեց որ բեմէն վար իջնէ։ Ուրիշ փուժատեան մը կը պատրաստուէր բեմ ցատկել, երբ նախագահը փակեց նիստը։

Ներկայացուած տեղեկագրին վրայ, անվաւեր հռչակուեցաւ Մարսէյլի փուժատեան մէկ երեսփոխանին ընտրութիւնը եւ անոր յաջորդեց ընկերվարական մը։

∴ Վարչապետը Փարիզ կը վերադառնայ ուրբաթ օր։ Ալժերիոյ նոր նախարարը պիտի ընտրուի շաբաթ օր։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը պատասխանելով Մոսկուայի բողոքներուն, յայտարարեց թէ քանի մը հազար օդապարիկներ արձակած են մթնոլորտին մէջ գիտական նպատակներով, առանց որեւէ քարոզչական նիւթի։ Այդ օդապարիկներէն մին, որ արձակուած էր Գալիֆորնիոյ մէջ, գրեթէ աշխարհի շրջանը կատարեց։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին բանակցութիւնները սկսան եղէկ, Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ Ֆրանսական եւ անգլիական գնտապաններուն։ Ամերիկեան կառավարութիւնը լուր տուած է թէ արաբ եւ իսրայէլեան սահմանը պիտի ծանրանայ այս ամսուն վերջ։ Անգլիա կ՚առաջարկէ զօրացնել Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբը։

ԿԻՊՐՈՍԻ Ֆամակուսթա քաղաքին մէջ յոյն ուսանող մը սպաննուեցաւ, երբ իր ընկերներուն հետ ցոյց մը կը կատարէր անգլ. զօրքին դէմ։ Դէպքը մեծ յուզում պատճառեց։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երկրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր։

Ներկայ կ՚ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 11ին, շաբաթ իրիկուն, Լը Փոնթէ, Լա Քրուա Վէրթի մէջ։

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ։

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը։

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

«ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ» ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղին, կիրակի, 12 Փետրուար ժամը 15ին, դպրոցին սրահը։

Կը ներկայացուի Պետրոս Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»։

Մուտքը 150 փրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ եկեղեցասէրներու փափաքով Վարդանանց տօնի երգեցողութիւնները պիտի կրկնուին Բարեկենդանի կիր. առտուն։ Նաեւ պատարագէն ետք՝ երկսեռ երգչախումբին կողմէ պիտի երգուին Վարդանանց յատուկ շարականները եւ խմբերգներ։

Արեւագալի հոգեմայլ երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Մեծ Պահքի կիրակի առտուները, ժամը 11ին, Վ. Սարգսեանէ դաշնաւորուած, երգէոնի ընկերակցութեամբ։ (Եկեղեցին միշտ տաքցուած է)։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Այրի Տիկին Յակոբ Պետիկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Եպրաքսէ Պետիկեան ինչպէս նաեւ Ղարիպեան, Խասապալեան, Պետիկեան, Մկրտիչեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, փեսին, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 5ին, 34 տարեկանին, Սէն Շամոնի հիւանդանոցը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երեքշաբթի ժամը 3ին, Ս. Պետրոս եկեղեցին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, 26 ՓԵՏՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 15.30ԻՆ

Կը ներկայացուին՝

Ա. մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն։

Բ. Մաս.— Փիէքրա Ներայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար։

Գ. Մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար։

26, Rue Troyon, Sèvres

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արինէրու Միութեան Փարիզի Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն։

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տօմինիք։

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ։ Մուտք 300 փրանք

Ս. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Խաչի Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն եւ համակիրներուն թէ տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Փետրուար, կիրակի օրը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Օթէլ Մօտէրն Փալասի շքեղ սրահներու մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք, փարիզ Նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պ. Արամ Եոփեան եւ զաւակները՝ Էթիլ, Ռոժէ եւ Վալանթին, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Նիկողոսեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Արաքսի Խոտիկեանի (Պուէնոս Այրէս) եւ Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խոտիկեանի (Փարիզ), իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ զարմիկին ԵՐՈՒԱՆԴ ԽՈՏԻԿԵԱՆԻ (Պուէնոս Այրէս) մահուան առթիւ։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ ընկեր Գարեգին Շահլամեանի այրիկան՝ Հելէն Պագրճեան - Շահլամեանի դառնագէտ մահուան առթիւ՝ մօրը, ամուսնոյն, զաւկին եւ պարագաներուն։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ

Սուճուքճեան եւ Տուտաքեան ընտանիքները իրենց մօր մահուան քառասունքի առթիւ հինգ հազար ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու վարչութիւնները այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Քաֆէ տը Սաքսի սրահը։

ՊԱՆԵԽՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին Քաֆէ Ռեժան։ Կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում եւ ընտրութիւն պատգամաւորի։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, հայրենակից Գէորգ Պօղոսեանի բընակարանը։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը դիմակաւոր եւ ծպտեալ հանդէս մը կը կազմակերպէ Բարեկենդանի առթիւ։

Կիրակի, 12 Փետրուար, ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան Թատերասրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիրները։

Մասնաւոր մրցանակ լաւագոյն տարազներուն համար։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս Հինգշաբթի, ժամը 10ին, հանդիսաւոր պաշտամունք Վարդանանց ճակատամարտի պատմական տօնին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Նախագահութեամբ Փարիզի Առաջնորդ եւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի անուան տօնին առթիւ պիտի կատարուի հայրապետական մաղթանք։

Յետ պատարագի դպրաց դասը պիտի երգէ ազգային երգեր եւ պիտի ըլլան շինիչ թելադրութիւններ, հայրենասիրական ոգիով ներշնչելու համար նորահասներունդը։

Հոգաբարձութիւնը հրաւիրած է Փարիզի եւ շրջականերու բոլոր հայ վարժարաններու ուսուցչական կազմը եւ աշակերտները։

Կը հրաւիրուի նաեւ հայ հասարակութիւնը որ ստուար թիւով ներկայ ըլլայ յարգելու համար Սրբոց Վարդանանց յիշատակը։ (Դիւան)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Պիւլպիւլ Պէնկեան եւ զաւակները՝ Տօնիկ, Անդրանիկ, Մարիամ, Լուիզ, Մարգրիտ, Պ. Պ. Օհան Պէնկեան, Պաթիսթ Սարգիսեան, Իսկենտէր Գարաեան, Տիկին Թագուհի Թոփալեան, Պ. Հայրապետ Պէնկեան, ինչպէս նաեւ Շերպէթճեան, Խաչատուրեան եւ Սարգիսեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԱՂԱՃԱՆ ՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

●

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները ըրած են՝

Պ. Պ. Ս. Յակոբեան, Օհանիկ Մինասեան, Սուքիաս Պալիկեան հազարական ֆրանք Թոքատի Հայր. Միութեան։

Պ. Սերճիվան Գերպէթճեան հազար ֆր. Թոքատի Հայր. Միութեան, 500ական ալ Դուրսայի Հայր. Միութեան եւ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ «ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ»

Սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին ՎԱՀԱՆՍ, Աշոտ Առաքելեանի քով։

Ընտիր լաթակազմ, զարդարուած բազմաթիւ նկարներով։

Փութացէք օգտուիլ քանի չէ սպառած։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

VENDREDI 10 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7900 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3311

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁՆ ԱԼ «ԽԱՄ» ԷՐ

«Դէպի խամ եւ խոպան հողերը» ազդանշանը արձակած էր Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, երկու տարի առաջ։

Գլխաւոր նպատակն էր՝ մշակել այդ ամայի եւ անջրդի տարածութիւնները, լրացնելու համար արմտիքի պակասը, որ հետզհետէ կը շեշտուէր։

Գիւղատնտեսութեան նախարարը, Մացկեւիչ, խոպան հողերը կ'անուանէ «հացահատիկի արտադրութեան աւելացման կարեւորագոյն ռեզերվ» (պահեստ)։

Մասնաւորապէս ուժ կը տրուէր եգիպտացորենի մշակութեան, ինչպէս ամբողջ Խ. Միութեան մէջ (նաեւ Հայաստանի)։

Մացկեւիչ իր զեկուցման մէջ շեշտելով եգիպտացորենի մշակման արժէքը, կը բացատրէր.

— «Եգիպտացորենն էր որ, անցեալ տարի, ամբողջութեամբ վերցրած, երկրում մէկ կովի կաթնատուութիւնը բարձրացրեց 187 կիլոգրամով, հնարաւորութիւն տուեց աւելացնել մսի արտադրութիւնը» (Սով. Հայաստան, 21 Յունվ.)։

Արդ, ի՞նչ պայմաններու մէջ կը գործեն այն հարիւր հազարաւոր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները, արձակուած զինուորներն ու բանուորները որ այդ ամայի վայրերը կը քշուին «հայրենասիրաբար»։

Գաղափար մը տալու համար միայն Խազախստանի մասին, ըսենք թէ ունի 2.750.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն, երկարելով դէպի Չինաստան։

«Ամառը բարկ արեւը կը խանձէ, կը վառէ, իսկ ձմեռը՝ խիստ ցուրտ եւ սառնամանիք», ինչպէս կը պատմէ ականատես մը։

Բնակարան չկայ։ Պարենաւորումն ալ չափազանց դժուար է։

Գաղթողները մինչեւ որ կարենան տեղաւորուիլ, կը բնակին վրաններու տակ, անտանելի նեղութիւններ կրելով, ինչպէս խորհրդային թերթերն ալ կը վկայեն։

Կառավարութիւնը ծրագիրներ մշակած է, բնակարաններու շինութեան մասին։ Բայց միշտ կը գործածէ բանաձեւ մը որ ճշգրիտ գաղափար չի տար կատարուած աշխատանքի մասին։

Այսպէս, գիւղատնտեսութեան նախարարը կ'ըսէ թէ «երկու տարուան ընթացքին շահագործման յանձնուեցաւ աւելի քան 400.000 քառակուսի մեթր բնակելի տարածութիւն»։

Ամէնէն բանիմացն ալ պիտի հարցնէր, — Քանի՞ բնակարան շինուած է եւ «կամաւոր»ներէն ո՞րքանը տեղաւորուած են։

Այս տարի ալ պիտի շինեն եղեր մօտ 1.5 միլիոն քառ. մեթր բնակելի տարածութիւն, համաձայն նոր հնգամեակին։

Հակառակ բոլոր շռայլաբան հաւաստիքներուն, Մոսկուայի թերթերը այժմէն մերկացումներ կը կատարեն, նոր համագումարին առթիւ որ պիտի բացուի Փետր. 14ին։

Երիտ. Միութեան պաշտօնաթերթը, «Կոմսոմոլսկայա Պրավդա», որ շարժման գլուխն անցած էր, կը խոստովանի թէ գաղթողները կը ձգեն կը հեռանան, չդիմանալով աշխատանքի եւ բնակութեան ծանր պայմաններուն։

Խրուշչեւ ալ, պատասխանատուութիւնը գիւղանակներուն վրայ ձգելով հանդերձ, խոստովաներ է թէ կարգ մը պաշտօնեաներ հաստատած էին անմշակելի հողերու վրայ, թէ փորձեր էին արմտիք բուսցնել մարգագետնի վրայ եւն.։

Եզրակացութիւն. — չեն կրցած իրագործել ծրագիրը որ կը նախատեսէր 180 միլիոն թոն արմտիք 1955ի համար։

Ի՞նչ արեւներ խամրեցան — հայկական ալ միասին — իբրեւ հետեւանք այս «խամ եւ խոպան» ձեռնարկին...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

*

ԿԸ ՎԱԽՑՈՒԻ ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐԷ

Վերջին լուրերու համաձայն, Պ. Կի Մոլէ յաջողած է բաւական հարթել շարք մը դժուարութիւններ, եւ կը յուսայ Փարիզ վերադառնալ վաղը, շաբաթ, մասնակցելու համար նախարարական բացառիկ ժողովին։ Վարչապետը այն տպաւորութիւնը կրած է թէ Եւրոպացիներու եւ Իսլամներու մէկ մասը համաձայն է իր հաշտարար ծրագրին գլխաւոր կէտերուն։ Տեսակցութիւնները կը շարունակէ տակաւին, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու եւ իր տեղեկագիրը կազմելու համար։ Բոլոր խօսակցութեանց ընթացքին միշտ կը շեշտուին երկու հիմնական կէտեր. — Նախ ապահովութիւն, յետոյ տնտեսական եւ ընկերային սոցիալական բարենորոգումներ։

Տեղական թերթերը կը բացատրեն թէ կացութիւնը անորոշ է տակաւին, եւ նոր անակնկալներ կրնան պատահիլ։ Ալժէի նահանգին քաղաքապետներու կազմակերպութիւնը, որ հարուստ եւ ազդեցիկ Եւրոպացիներու արտայայտիչներէն մէկն է, նամակ մը ուղղելով Պ. Կի Մոլէի, կը հրաւիրէ «լսել մեր գիւղերուն եւ շրջաններուն ձայնը» եւ խորհրդարանին ու մայր երկրի բնակչութեան հաղորդել, որպէսզի անոր համաձայն որոշումներ տրուին։ Նամակը գիտել կու տայ թէ վարչապետը ժամավաճառ կ'ըլլայ մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայելով իսլամական զանազան խմբակցութեանց եւ աւելի կամ նուազ ձախակողմեան եւրոպական հոսանքներու։

Վարչապետը մերժեց այս հրաւէրը, որ կծու շեշտ մը կը մատնէր։ Այս առթիւ գիտել տուաւ թէ նամակը հրատարակուած էր իրեն յանձնուելէ առաջ եւ թէ «բոլորովին անճահ էր» այդ ոճով հրաւէր մը ուղղել Հանրապետութեան վարչապետին։ Պ. Կի Մոլէ նեղուած է նաեւ անոր համար որ քաղաքապետներու կազմակերպութիւնը չէր մասնակցած առջի օրուան ընդունելութեան։ Բայց եւ այնպէս, բացատրեց թէ Ալժերիոյ սպառնացող վտանգները այնքան ծանր են որ, ինք փակուած կը նկատէ միջադէպը եւ դուռը բաց կը պահէ կազմակերպութեան որ եւ է ներկայացուցիչին առջեւ։

Եւրոպական զանազան ընկերակցութեանց կողմէ թերթերու մէջ հրատարակուած բանաձեւերը եւ շարք մը խմբագրականներ միշտ կը զանգատին թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ հաշուեյարդարի ենթարկել Ալժերիոյ խնդիրը։ Եւ ուժգնօրէն կը շեշտեն թէ Ալժերիան մայր երկրի մէկ նահանգն է որ պէտք չէ անջատուի Ֆրանսայէն, թէ եւրոպական փոքրամասնութիւնը պէտք չէ «խեղդուի», ընդլայնելով յարաճուն իսլամ բնակչութեան քաղաքական իրաւունքները։

X Վարչապետը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Օրանի շրջանին սենատորներու ներկայացուցիչները եւ քաղաքապետները, որոնք ներկայացուցին իրենց պահանջները, միշտ յիշեցնելով թէ Ալժերիան Ֆրանսական է։ Սենատորներու ներկայացուցիչները բացատրեցին թէ կարելի չէ կացութիւնը փրկել առանց սոցիալական բարենորոգումներու։ Եւ պարզեցին իրենց բանուորական պահանջները, որոնք հիմնուած են մայր երկրի օրէնքներուն վրայ։ Այս առթիւ դատապարտեցին Բչ. օրուան ցոյցերը։

Բոլոր խօսակցութիւններէն վերջ, վարչապետը լրագրական ասուլիս մը սարքելով յայտարարեց.

(Շար. կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԽՈՐԷՆ ԵՒ ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Վազգէն Ա. որոշած է անձամբ մասնակցիլ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան եւ արդէն ճամբայ ելած է դէպի Մոսկուա, սպասելով լիբանանեան վիզային։

Այս առթիւ կաթող. տեղապահը՝ Խորէն եպիսկ. հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է «Ազդ»ի խմբագրին.

— «Հայ. եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով էջմիածնի Մայր. Աթոռին գահակալը պիտի մասնակցի Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան եւ օծման։ Վստահ եմ որ իր ներկայութիւնը բարեդէպ պիտի ըլլայ եւ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը խաղաղութեամբ վերջ պիտի գտնէ»։

Իսկ Հալէպի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. որ Պէյրութ կը գտնուի, յայտարարած է.

— «Ամենայն Հայոց Շնորհազարդ Հայրապետին ներկայութեամբ, պիտի փարատի արուեստականօրէն ստեղծուած այն վէճը ըստ որում Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եպիսկոպոսներէն ոմանք պիտի հակադրուին էջմիածնի Մայր Աթոռին եւ անկէ խզուելով, պիտի աշխատին էջմիածնի թեմերը Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին միացնել»։

X Ինչպէս կ'ըսէ Խորէն եպիսկ., առաջին անգամ է որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կ'այցելէ Կիլիկիոյ Աթոռին։ Հազուադէպ է որ էջմիածնի կաթողիկոսները հեռանան իրենց Աթոռէն։

Փիլիպպոս կաթողիկոս Երուսաղէմ գացած է 1651ին եւ Կիլիկիոյ Ներսէս կաթողիկոսին հետ ժողով գումարած են երկու Աթոռներու իրաւասութեանց մասին։

Էջմիածնի կաթողիկոսները երբեմն Պոլիս այցելած են, բայց ոչ Սիս։ Պոլժենիայի հաստատումէն ի վեր (ցարական կանոնադիրը Էջմիածնի համար) ոչ Աշտարակեցի, ոչ Մատթէոս, ոչ Գէորգ, ոչ Մակար, ոչ ալ Խրիմեան կաթողիկոսները Էջմիածինէն դուրս ելած են, նոյն իսկ թեմական այցելութեան համար։

X Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը, Դերենիկ եպիսկ. կոչ մը ուղղած է մամուլի միջոցաւ, կաթող. ընտրութեան առթիւ, «Միակ ելքը» խորագրով։ Այս առթիւ պարզելով ծանօթ պառակտումները, կ'առաջարկէ, իբրեւ միակ ելք. — Իրերամերժ երկու կողմերու ներկայացուցիչներ խորհրդակցական ժողով մը գումարելով համաձայնելու նոր կաթողիկոսական թեկնածուի մը շուրջ։

«Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՆ ԲՆԱՋՆՋԵԼ ԻՐԱՐ»

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԴԻՒՐԱՑՆԵԼ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը շատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Փետր. 8ին, իր լրագրական ասուլիսին առթիւ։ Նախ անդրադառնալով հիւլէական սպառազինութեանց, ըսաւ թէ իրենք ետ չեն մնացած Խ. Միութենէն՝ այս ճակատին վրայ։ Յետոյ յայտնեց թէ Ազդ. պաշտպանութեան սպասարկութիւնները բացարձակ առաջնութիւն կու տան հիւլէական զէնքերու քննութեան եւ շինութեան, թէ կարգ մը ասպարէզներու մէջ Մ. Նահանգները յառաջ անցած են, տարբեր ասպարէզներու մէջ ալ՝ միւս ճակատը։ Կառավարութիւնը երբեք պատճառ չունի ենթադրելու թէ երկրին մտաւոր, գիտական եւ նիւթական աղբիւրները չեն օգտագործուիր պաշտպանութեան ազդու միջոցներ ապահովելու համար։ Եւ վերջապէս բացատրեց թէ Մ. Նահանգները եւ ուրիշ երկիրներ այժմ ի վիճակի են փոխադարձաբար բնաջնջելու իրար՝ հիւլէական ռումբերու գործածութեամբ։

Միջին Արեւելքի մասին ալ խօսելով, նախագահը յայտարարեց թէ պիտի կատարէ ինչ որ կարելի է սահմանադրութեամբ՝ խափանելու համար պատերազմը Պաղեստինի մէջ։ Այս առթիւ յիշեց թէ Ֆրանսան ալ հրաւիրուած է մասնակցելու խորհրդակցութեանց։ Գալով Խ. Միութեան վարչապետին հետ փոխանակուած նամակներուն, նախագահը բացատրեց թէ ցորչափ մարշալը եւ ինք ի վիճակի են նամակներ փոխանակելու, առանց փոխադարձաբար քննադատելու, կարելի է յուսալ թէ դրական բան մը դուրս պիտի գայ։ Իր նախագահական երկրորդ թեկնածութեան հարցին առթիւ, ըսաւ թէ կը յուսայ բաւարար տեղեկութիւն ստանալ մինչեւ Մարտ 1, որոշում տալու համար։

X Նախագահը պատգամագիր մը ուղղեց խորհրդարանին, առաջարկելով բարեփոխել ներգաղթի օրէնքը, դարմանել անարդարութիւնները եւ դիւրացնել տարեկան 220.000 օտարականներու մուտքը։ Իր կարծիքով, երկրին տնտեսական պայմաններուն զարգացումը թոյլ կու տայ 65 հազար աւելցնել տարեչափը, որ այժմ 154.657 է։ (Մանրամասնութիւնները յաջորդով)։ Նախագահը միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ կը գտնէ արտաքսել այն օտարականները որ ամբաստանուած են քրէական յանցանքներով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախարարական խորհուրդը վաւերացուց պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքը, որ կը տրամադրէ զէնքի տակ առնել 18-45 տարեկան քաղաքացիները։ Ծառայութեան շրջանն է 18 ամիս։ Զօրակոչը պիտի սկսի քսան տարեկաններէն։ Պարզ զինուորները (22-45 տարեկան) երեք շրջան մարզանք պիտի կատարեն, իւրաքանչիւր անգամը մէկ ամիս։

ԲՈՒՌՆ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Մատրիտի համալսարանին մէջ, զօր. Ֆրանքոյի կուսակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ։ Համալսարանը փակուեցաւ նոր տնօրինութեան։ Խռովութիւնները տարածուեցան մինչեւ քաղաքին կեդրոնը։ Ոստիկանները ջուր սրսկելով ցրուեցին ուսանողները։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ելմտական նախարարը կը ծանուցանէ թէ վերջնական համաձայնութիւն գոյացած է Միջազգային Դրամատան հետ, Ասուանի ամբարտակին շինութեան համար։ Դրամատունը 200 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի բանայ, սկզբնական ծախքերուն համար։

ՄԱԼԵԶԻՈՅ բրիտանական գաղթավայրը անկախ պետութիւն պիտի դառնայ 1957 Օգոստոս 31ին։ Փետր. 8ին կազմուեցաւ առաջին ինքնօրէն կառավարութիւնը։

ՑՈՒՐՏԸ, որ մեղմացած էր երկու օրէ ի վեր, նորէն սաստկացաւ երէկ։ Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ։ Անընդհատ ձիւն կը տեղայ Իտալիոյ մէջ եւ շատ մը շրջաններ հաղորդակցութենէ զրկուած են։ Ձիւն - ձմրան զոհ գացած են 29 հոգի։

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌԸ ահաւոր աւերներ կը գործէ Թուրքիոյ մէջ։ Սեւ Ծովու վրայ իտալական նաւ մը կորսուեցաւ, ուրիշ մը խարակներուն զարնուեցաւ։ Տուներ փլան Պոլսոյ մէջ ուր այսքան խիստ ձմեռ տեսնուած չէր 27 տարիէ ի վեր։ Ոստիկանութեան արձակուրդները ջնջուեցան եւ բանակին հրամայուեցաւ պատրաստ գտնուիլ։ Դանուբը սառած ըլլալով հաւանական է որ սառերը Վոսփոր խուժեն։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐԵՆ...

●

« Յուսաբեր»ի Յունուար 31ի թիւով տուինք սեղմ նկարագրականը այն ցոյցին, որ ծանօթ տարրերու կողմէ կազմակերպուեր է Բերիոյ Ազգ. Իշխանութեանց դէմ, Հալէպի մէջ, 1956 Յունուար 22ին:

Այս ցոյցին առիթով հակադաշնակցական թերթերը հրճուանքի մէջ են. ցնցող ու խոովիչ յայտարարութիւններով, շարուած թերթերու առաջին էջերու վրայ, այդ էջերու ամբողջ տարածքին, խռովարարները ժողովուրդին կ'աւետեն տեղի ունեցած «հայկական չափանիշներով աննախընթաց», համաժողովրդական ու համազգային ցոյցի մասին, զայն՝ այդ ժողովուրդը՝ կոչելով նոր ցոյցերու՝ «ընդդէմ դաշնակ ճղճիմ փոքրամասնութեան մակաբուծային գործունէութեան»:

Այսքանով չգոհանալով՝ նոյն թերթերը իրենց էջերը կը զարդարեն ցոյցէն առնուած այլազան քլիշէներով ...

Խռովարարները ներկայացնելով՝ Պէյրութի ռամկավար պաշտօնաթերթը՝ «Զարթօնք»՝ իր 1956 Յունուար 24ի թիւով կը գրէր.

— « Անկուսակցականը, հնչակեանը, ռամկավարը եւ նոյնիսկ ազատ դաշնակցականը, — հազարաւոր արդարակորով մարդիկ սկսան քալել դէպի նահանգապետին պաշտօնատեղին»:

Այս ցանկին մէջ յիշատակուած չէ միայն բուն վարիչին՝ հանրածանօթ խռովարարին անունը ...

Մինթէ՞ գաղտնիք է, որ Երեւանը իր Յունուար 26ի հեռասփռումով լեղի կը թափէր Դաշնակցութեան հասցէին՝ իր ջերմ համակրանքը յայտնելով «արդարակորով»ներուն ...

Ասոնք են ահա ղեկավարները այն ցոյցին, որ տեղի ունեցաւ Յունուար 22ին, հիւրընկալ Սուրիոյ երկրորդ գլխաւոր քաղաքին՝ Հալէպի մէջ...

Ցուցարարները — «անկուսակցական, հնչակեան, ռամկավար եւ նոյնիսկ ... « ազատ դաշնակցական» — շաբաթներէ եւ ամիսներէ ի վեր անթիւ «ժուռնալ»ներով կը նախապատրաստէին կառավարական առեանները Ազգ. Իշխանութեանց դէմ, կը զրպարտէին թեմին հովուապետը ու անբասիր պետը, ամէն սուտ ու պրովոկասիոն կը հնարէին՝ գաղութի կեանքը միշտ ալ ալեկոծ վիճակի մէջ պահելու եւ զայն ի վերջոյ տակնուվրայ ընելու համար...

Իսկ ամէնէն մտահոգիչն ու ողբերգականը այս ամօթալի, ամէն անակնկալներով յղի այս մթին ու աղգաղաւ պայքարին մէջ այն թոյնը, զոր նոյն խռովարարները, միշտ քօղարկուած մնալու պայմանով, հիւրընկալ երկրի մամուլի էջերէն կը ցանէին ու կը ցանեն հայ ժողովուրդի շուրջ ...

Հալէպի արաբ օրաթերթերէն «էլ Թերպիէ» իր 1955 Դեկտ. 23ի թիւով մեր ազգային կեանքին վերաբերող լուր մը տուած էր հետեւեալ խորագիրներուն տակ.

— « ՀԱԼԷՊ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐՈՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻՆ ՏԱԿ, ԵՐԲ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ ՉՀԱՍՏԱՏԷ ...

« ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍՏԵՂԾԱԾ ԵՆ ՈՒ Ա-ՊՕՐԻՆԻ ՄԱՍՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ՊԱՐՏԱԴՐԵՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ...»:

Այս խորագիրներու տակ արաբ թերթը, որ անտեղեակ է մեր ազգային կեանքին, մեր օրէնքներուն ու մեր հաստատութեանց, կը գրէր.

— « Յառաջիկայ կիրակի օր, Դեկտ. 25ին, Հալէպ արիւնալի բախումներու սպառնալիքին տակ կը գտնուի, եթէ երբեք կառավարութիւնը ինքզինք չպարտադրէ ու մէջտեղէն չվերցնէ այն պետութիւնը, զոր ստեղծած են դաշնակները Սուրիոյ մէջ, բռնաբարելով երկրին օրէնքներն ու կանոնները, ինչպէս նաեւ վտանգելով անդորրութիւնը »:

Այն նոյն ձեւով իր հաղորդագրութիւնը շարունակելով՝ արաբ թերթը զայն կը փակէր հետեւեալ տողերով.

« ... Դաշնակները պէտք հեռացուին ազգին նիւթական ու բարոյական իշխանութիւնները վարելէ, զոր կը տանին քաղաքական շատ հեռաւոր նպատակներու համար եւ որոնք սուրիական հայրենիքին շահերուն նպաստաւոր ըլլալէ հեռու են:

« Հարցը այլեւս հետեւեալն է, թէ կառավարութիւնը բծախնդի՞ր է երկրին ներքին կարգ-կանոնին ու ապահովութեան պահպանման... թէ ոչ կը ճանչնայ պետութեան մէջ պետութիւն մը որ դաշնակներունն է» («Սուրիա», Հալէպ, 24 Դեկտեմբեր 1955):

Զուր է անգամ մը եւս կրկնել, որ այս թունաւոր — անճիշդ ու անխիղճ — հաղորդագրութեան մէջ արաբ թերթը որեւէ յանցանք չունի:

Իրենց ծանօթութիւնն ու բարեկամութիւնը չարաշահելով արաբ թերթի հետ՝ անոր էջերէն ռամկավար, հնչակեան եւ միւս բոլոր «արդարակորով»ները լուր կը հասցնեն արաբ ժողովուրդին, թէ իր պետութեան մէջ «դաշնակ» անունով եկուոր Հայը ուրիշ «պետութիւն» մը եւս ստեղծած է, քաղաքական շատ հեռաւոր նպատակներ հետապնդելու համար, անհաշտ սուրիական պետութեան շահերուն հետ..

Ու երբ հրապարակով, ի լուր բոլորի, այս է իրենց ըմբռնումը, այլեւս դժուար չէ կռահել, թէ ինչ է այս «արդարակորով»ներուն ըմբռնումը գաղտնի խօսակցութեանց եւ անհրապարակելի «ժուռնալ»ներու մէջ ...

Արձագանգելով « արդարակորով»ներու այս պայքարին՝ Երեւանի օրգաններէն « ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹ» իր 1955 Դեկտ. 25ի թիւով, « ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԻ ԴԷՄ ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄՂԱԾ ԱՆԶԻՋՈՂ ՊԱՅՔԱՐՈՒՄ» ենթախորագրին տակ կը գրէ.

— « Այդ պայքարում Միջին Արեւելքում հայրենասէր Հայերին թեւ ու թիկունք են հանդիսանում արաբական ժողովուրդները, որոնք Դաշնակների մէջ տեսնում են իմպերիալիստների սատոր գործակալներին: Դաշնակ թափթփուկների գաղանութիւնների դէմ բովանդակ արաբ ժողովրդի զայրոյթն արտայայտեց Նասսեր Ֆախուրին մի բանաստեղծութեամբ, որը հայերէն թարգմանութեամբ հրատարակուեց «Մշակոյթ»ում »:

«Մշակոյթ»ը ... «արդարակորով »ներու պարբերաթերթերէն է եւ կը հրատարակուի Պէյրութի մէջ. ի շահ հայ ժողովուրդի այս «արդարակորով»ները թէ արձակով եւ թէ չափածոյով բովանդակ արաբ ժողովուրդի զայրոյթը կը գրգռեն «իմպերիալիստներու սատոր գործակալներուն՝ Դաշնակներու դէմ »:

Այս նոյն չափով անոնք հայ ժողովուրդի «զայրոյթ»ը չեն գրգռեր սակայն ...

« Էլ Թերպիէ»ի Դեկտ. 23ի թունալից ու գրգռիչ հաղորդագրութիւնը հիւրընկալելով՝ «արդարակորով»ներէն թէ Պէյրութի ռամկավար օրգանը («Զարթօնք», 27 Դեկտ.) եւ թէ Գահիրէինը («Արեւ», 4 Յունուար) զեղչած ու դրած չէին արաբ օրաթերթի խորագիրներէն հետեւեալը, — « ՀԱԼԷՊ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐՈՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻՆ ՏԱԿ, ԵՐԲ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ ՉՀԱՍՏԱՏԷ »...

Այս խորագիրը կազմած եւ հրատարակութեան տուած էին անոնք բացառաբար արաբ օրաթերթին մէջ ...

Երեւանը կրնայ լիաթոք հրճուիլ ու ցնծալ ...

... Ի՞նչպէս չկրկնել բանաստեղծին խօսքը.

— Այո, աւելի գէշ օրեր մենք տեսած էինք, սակայն ասկէ աւելի լիրբ օրեր մենք տեսած չէինք ...

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

GENERAL DU DIABLE

●

Յետպատերազմեան գերմանական շարժանկարի արտադրութեանց մէջ, ակնեբեւ է այն ճիգը, զոր գերման արուեստագէտներ կը թափին իրենց գործերուն մէջ ապացուցանելու համար թէ՝ նոյնիսկ հիթլերական շրջանին, ժողովուրդին առողջ տարրը, համամիտ չէր իր ղեկավարներուն:

Ինքնարդարացման այս փորձերը չեն կրնար անտարբեր ձգել անոնք, որ մօտէն կամ հեռուէն կը հետաքրքրուին նոր Գերմանիոյ վերելքով:

Եթէ Արեւմտեան Գերմանիան մեծ տեղ տուած է շարժանկարի ճարտարարուեստին, պատճառը այն է, որ ներկայ իրականութեան մէջ շարժանկարը կրնայ ամէնէն լաւ դեսպանը հանդիսանալ.

Այդ դեսպաններէն մէկն ալ Ժէնէրալ տիւ Տիապլն է որ նոր դուրս եկաւ Փարիզեան մութ սրահներուն մէջ:

Այս շարժանկարին նպատակն է ցոյց տալ թէ՝ հակառակ իրենց բարի կամեցողութեան, շատ մը գերման սպաներ, չեն յաջողած ընդդիմանալ Հիթլերի ամարդի գործունէութեան:

Այդ սպաներուն գլխաւորը, զօրավար Արաս, պատասխանատու օդանաւերու արտադրութեանց, անվախօրէն կ'արտայայտէ իր միտքերը, խորհելով թէ իր բարձր պաշտօնը, զինք ազատ կը պահէ որեւէ ոստիկանական վտանգէ, բայց իր ենթադրութիւնները ի դերեւ կ'ելլեն: Կէսթափօն զինքը ձերբակալելով կը հաստատէ թէ ինքն է ամենահզօրը պետութեան մէջ:

Զօրավար Արաս չհանդուրժելով այս իրողութեան, կը դիմէ անխուսափելի միջոցին ...

Զօրավարի դերը յանձնուած է գերման հռչակաւոր դերասան Քիւրթ Եուրկէնսին որ առենէ մը ի վեր մեծ համբաւ կը վայելէ: Պարզ է ուրեմն որ այս սիրուած դերասանին դիմակին տակ ներկայացուած ոեւէ գերման սպայ համակրելի ըլլայ: Անոր շնորհիւ հանդիսականը սրահէն կը մեկնի, գիտնալով որ այդպիսի մէկուն չէր յանձնուած գերման ժողովուրդին ճակատագիրը:

Աւելորդ է ըսել թէ Կեսթափոյի եւ նացիի դերակատարները եթէ ոչ արդահատելի, գէթ անհրապոյր են: Իսկ հիթլերական երիտասարդութեան պատկանող օրիորդ մը, կը ներկայացուի իբրեւ տիպար շնականութեան, զուրկ որ եւ է բարոյական հասկացողութենէ են..:

Իր նպատակին հասնելու համար գերման բեմադիրը վարպետօրէն գործածած է բոլոր այն միջոցները որոնց մօտէն ծանօթ ենք ամերիկեան ոստիկանական շարժանկարներու շնորհիւ: Անոնց մէջ ոստի-

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

(Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ)

●

Իսկ ոչ նուազ ուշագրաւ արժանիք մը Փօլատեանի մօտ՝ իր կամեցողութիւնը, իր յանդգնութիւնը, քայլ առ քայլ եւ աստիճան առ աստիճան բարձրանալու եւ հասնելու իր ձգտումն է:

Ընտրած նիւթը, կը կրկնեմ դարձեալ, իրական փորձաքար մըն է եւ զարմանալի չէ եթէ խոցելի կէտեր պարունակէ այս գործը որուն մէջ Փօլատեան կը մատնէ դեռ եւս չգոհացուած եւ չգոհացուելիք անհանգստութիւն մը:

Խաչուած իր ցեղին հոգւոյն պէս, ինք ալ կը նմանի այն զոյգ մը գետերուն, որոնց ջուրերը իրենց միացումէն անդին, երեւութապէս հանդարտած ըլլալ կը թուին, բայց իրենց խորքին մէջ դեռ կը պահեն հազիւ զսպուած յորձանուտի մը լուռ թաւալումը: Պղտորած է այդ հոգին, Եփրատի ու Տիգրիսի ջուրերուն նման, որոնք դեռ չեն կրցած իրենց մէջ լուծել, յագեցնել Հայուն վարդակարմիր ու անխառնգալի արիւնը:

Գիտենք, սակայն, որ Փօլատեան պատրաստելու վրայ է իր չորրորդ վէպը, որ իր առաջին շրջանի գործերուն վերջինը պիտի ըլլայ ըստ իր խոստովանութեան: Ուրեմն ան պիտի կոչուած ըլլայ կազմելու քէթրալօժիի մը 4րդ օղակը, որուն մէջ այս անգամ, զինքը տանջող, անհանդիստ ընող գլխաւոր «Թեման», գլխաւոր « լայթ մօթիվ»ը, ապահովաբար պիտի յաջողի իր առաւելագոյն ընդլայնումին եւ օգնութեան հասցնել: Առնուազն վստահ ենք որ ան պիտի երեւայ գրագէտի իր լման հասունութեան մէջ, ու պիտի տայ իր տաղանդին ամբողջական չափն ու կշիռը:

Միջանկեալ պէտք է ընդունինք որ ապրիլեան սերունդը դեռ կը գտնուի ցնցեցուցիչ հարուածին թմրութեանը տակ, հարուած մը որ մարդկային երեւակայութեան սահմանէն վեր էր, որ մարդկային հոգին գգալու կարողութենէն վեր էր եւ այդ իսկ պատճառով, ընդարմացած եւ ուշաթափ մնացինք հարուածին սաստկութեանը տակ, անոր բուն ցաւն զգալ կարենալէ առաջ: Կամ պէտք էր օտար մը ըլլալ արիւնով, ինչպէս է Ֆրանց Վերֆէլի պարագան, այսինքն հեռուէն դիտող հանդիսատես մը, տառմին խորութիւնն լիովին զգալու եւ չափելու եւ անով ուժեղ ու տեւական արուեստի գործ մը կերտելու համար եւ կամ հարկ էր սպասել որ քանի մը սերունդներ փոխուէին, որպէսզի Հայու հոգին կարենար թօթափել իր առաջին ընդարմացումը եւ իր ոսկորին վրայ սկսէր զգալ եղեռնին ցաւը իր խակական եւ իր կսկծալի ուժգնութիւնովը:

Ամէն պարագայի մէջ, կը խորհիմ թէ այս նիւթը շօշափող նորագոյն փորձերու մէջ այլեւս աւելորդ պիտի համարուին ապրիլեան ոճիրներու պատմութեանց վերակրկնումը: Խորապէս տխրագդեցիկ են անոնք, արդարեւ, անհաւատալի ըլլալու աստիճան եւ ճիշդ ատոր համար կը վախցուի որ բացասական դեր մը կատարեն ի վերջոյ:

× Այս նիւթը մշակող արուեստագէտը ի հարկէ պիտի չտարուի վրէժի զգացումի մը վառելու կամ պոռնկացած մարդկութեան զութը շարժելու տեսակէտներէն: Անոր դերը շինարարութիւն է միայն: Արիւնը որ թափուեցաւ ուղխօրէն, պիտի կոչուած ըլլայ արդասաւորելու մշակելի հողը, բեղնաւորելու արուեստագէտի հոգին, պիտի ծառայէ հարստացնելու մտածման ու արուեստի մեր գանձարանը նոր կոթողներու ստեղծումով: Այս չէ՞ վրիժառութեան ազնուագոյն ձեւը: Գաղանային բարբարոսութեան պատասխանին, լոյսի եւ արուեստի աստուածակերպ զէնքերով: Եւ եթէ չեմ սխալիր նոյն այս միտքն է ուզած ընդգծել Փօլատեան, Տանթէի բերնով տրուած պատգամին մէջ:

Յաջողութեան աւելի մեծ բախտ մը կոչուած են ունենալ անտարակոյս, առնական գեղեցկութիւն ներկայացնող հերոսական դրուագներ, որոնցմով այնքան հարուստ են մեր ազատագրական բոլոր պայքարները եւ որոնց մէջ Փօլատեանի տաղանդը այլապէս ուշագրաւ ու գեղեցիկ էջեր ընդունակ է տալ բարեբախտաբար, ինչպէս կը վկայեն իր գործերը:

●

Պատանութեանս շրջանին, Պոլսոյ մէջ, որ մինչեւ առաջին մեծ պատերազմը, մեր մտաւորական բարձրագոյն կեդրոնն է եղած եւ ուր գեղարուեստական-գրական շարժումը իրապէս կենսունակ վիճակի մը հասած էր, կը կազմակերպուէին քննադատական առեաններ, գրական սալոններ, որոնց մէջ, հեղինակի մը մէկ գործը դատի կը քաշուէր, այսինքն կ'ունենար իր դատաւոր մարմինը, զայն քննադատող եւ եթէ վէպ մըն էր, անոր տիպարները ամբաստանող դատախազներ մէկ կողմէ, ու պաշտպան փաստաբաններ միւս կողմէ, որոնք կը ճակատէին իրարու դէմ եւ որոնց եզրակացութիւնները քննելով ու կշռելով, դատաւոր մարմինը կ'արձակէր իր վճիռը: Այս դատավարութիւնները վերին աստիճանի ոգեւորիչ էին եւ ընդունակ՝ ստեղծելու գեղարուեստական կիրք, եւ խանդավառութիւն, ընդունակ էին գրգռելու ժողովուրդին հետաքրքրութիւնը եւ խարազանելու անոր մէջ ընթերցասիրութեան ճաշակը: Այստեղ մեր ժողովրդի մեծագոյն մասը կորուսած է այդ ճաշակը: Մեր այս գրական երեկոն, հազիւ թէ համեստ չափով մը կարենայ սրել, արթնցնել անոնց ճաշակը: Ֆրանսական հազարաւոր գրքեր կը տպուին մեր շուրջը, լուրջ գիրքեր եւ կը սպառին ֆրանսացի ընթերցասէր ժողովուրդին կողմէ պանիր հացի պէս: Ունին գրական բազմաթիւ մրցանակներ որոնք ահագին աղմուկ եւ կիրք կը յարուցանեն իրենց շուրջը: Նոյն երեւոյթը տեսայ Հայաստանի մէջ: Հարիւրաւոր ընտիր գրքեր կը տպուին, ամէն մէկը առնուազն տասը հազար օրինակ եւ կը սպառին արագօրէն մէկ երկու տարուան մէջ: Մինչդեռ հոս, մեր ամէնէն սիրած հեղինակին մէկ գործը հազուադէպ է որ հազար օրինակէն աւելի տպուի եւ տարիներ պէտք է սպասել որ գոնէ ծախքը հանէ:

Մեզի, ընթերցասէրներուս կ'իյնայ ապացուցանել թէ մենք ալ գիտենք գիրքին ու գրականութեան յարգը եւ ի վիճակի ենք գնահատելու արուեստի մշակներուն աշխատանքը: Ճիշդ տեղն է կրկնել ծանօթ ճշմարտութիւնը.— «Ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ, այլեւ բանիւ»:

ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(4րդ. եւ վերջ)

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1955ԻՆ

●

Վիէն .— Միջին Եւրոպայի հայաշատ գաղութներէն մին է, ճարտարարուեստական քաղաք մը, ուր կան մօտաւորապէս յիսնեակ մը գործարաններ, մեծ մասով կերպասեղէնի :

Վիէնի հայ գաղութն ալ ունի իր բարեկամը, քաղաքապետ Պ. Հիւսէլի, որուն աջակցութեամբ երեկուան հայմաթլըս Հայը դարձած է արժանաւոր քաղաքացի եւ կը վայլէ բոլոր տնտեսական իրաւունքները :

Գաղութը կը բաղկանայ մօտաւորապէս 1500 անդամներէ : Այս թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ նորակազմ ընտանիքներով : Մեր հայրենակիցները մեծ մասով որակեալ բանուորներ են, որոնք սիրուած են թէ գործատէրերու, թէ տեղացիներու կողմէ : Հայ գործաւորը եղած է աշխատասէր, հաւատարիմ, ու յարատեւող : Կը ճանչնամ հայ գործաւորներ, որոնք երեսուն տարիէ ի վեր կ'աշխատին միեւնոյն գործատիրոջ քով :

Տեղացիներու հետ յարաբերութիւնները սիրալիր են, չկայ հին օրերու նախապաշարումը Հայերու հանդէպ : Խառն ամուսնութիւնները եւ հայ երիտասարդներու զինուորական ծառայութիւնը, մեծ դեր կատարած են, համակրանք ստեղծելու համար :

Ներկայիս գաղութը հանդարտ է, ոչ մէկ կուսակցական պայքար, թէեւ հոս ալ չեն պակսիր խլրտային աշխատանքներ :

Մեր գաղութն ալ կը բաղկանայ երեք յարանուանութիւններէ : Մեծ մասը — առաքելական — չունի ոչ սեփական մատուռ, ոչ կազմակերպուած ազգային մարմին եւ ոչ ալ մնայուն քահանայ : Կրօնական բացառիկ արարողութիւնները կը կատարեն, Լիոնէն հրաւիրուած հայ քահանաներ :

Կաթոլիկները ունին իրենց հոգեւոր հովիւը, Լեւոնեան վարդապետ : Կրօնական արարողութիւնները կը կատարուին Սէն Մարթէնի Փրանսական եկեղեցին :

Բողոքականները մեծ թիւ մը չեն կազմեր, եղածներն ալ բաժնուած են երկուանջատ խմբակներու : Ուղղափառները, բուն աւետարանականները ունին իրենց ժողովարահը, ուր իրենց քարոզիչը, եղբայր Տիգրան, կը կատարէ կրօնական արարողութիւնը : Ունին նաեւ փոքրերու համար փոքր ծաղկոց մը : Երկրորդ մասը կը կազմէ «հոգեւոր» եղբայր ու քոյրերու խմբակը որ նոյնպէս ունի առանձին ժողովարահ մը :

Քաղաքական կուսակցութիւններէն Դաշնակցութիւնը անվհատ կը շարունակէ գործել, առանց աղմուկ յարուցանելու : Ունինք նաեւ Նոր Սերունդ եւ Կապոյտ Խաչը, ինչպէս եւ «Օհանջանեան» ակումբը, ուր տեղի կ'ունենան ժողովներ, գեղարուեստական հանդէս - երեկոյթներ, հարսնիք եւայլն : Ակումբին դռները բաց են բոլորին առջեւ :

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ամէն տարի հաւատարմօրէն կը տօնէ Մայիս 28ը, Դաշնակցութեան Օրը, Խանասորը, Փետրուար 18ը, եւ ուրիշ պատմական տարեդարձներ :

Դաշնակցութեան սարքած բոլոր հանդէսները կը քաջալերուին նիւթապէս եւ բարոյապէս :

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը բացի մարդասիրական գործունէութենէ, ըստանձնած է նաեւ կրթական հոգը : Տարիներէ ի վեր, կը պահեն երեք ծաղկոցներ, հայերէն սորվեցնելով նոր սերունդին : Կանացի այս կազմակերպութեանը շատ բան կը պարտի Տիկին Օ. Խօջիկեանի, որ ոչ յոգնիլ գիտէ, եւ ոչ ալ յուսահատիլ :

Ունինք երկու անջատ մարզական խումբեր, Հ. Մ. Ը. Մ.ն եւ ԻԻ ԷՍ Ա : Երկուքին ալ աշխատանքները սահմանափակուած են գնդակի մրցումներով :

Հայ. Կամ. Մարտիկներու Միութիւնը պաշտօնապէս կը մասնակցին նոյեմբեր 11ի Զինադադարի հանդէսներուն, իրենց գոյնզգոյն դրօշներով : Կը կազմակերպէ նաեւ Ապրիլ 11/24ի ոգեհանգիստը :

Կան նաեւ քանի մը Հայր Միութիւններ, — Վասպուրականի, Տարօնի, եւն. որոնք հանդէսներ կը սարքեն պատմական տարեդարձներու առթիւ :

Վիէնէն տասը քիլոմեթր, Ռոն գետին կը գտնուի Շաս գիւղաքաղաքը, ուր ունինք փոքր գաղութ մը : Իբրեւ ազգային կազմակերպութիւն կը գործէ Հաճընի միութիւնը, որ ամէն տարի իրենց հերոսամարտի տարեդարձին առթիւ, կը կատարէ հոգեհանգիստ եւ տօնակատարութիւն, ուանդական մատաղի բաշխումով : Այս միութիւնը ունէր ծաղկոց մը 10–15 մանուկներով : Բայց այժմ փակուած է, ծնողներու անտարբերութեան հետեւանքով :

Անցեալ աշնան Վիէնի մէջ կազմուեցաւ Համազգայինի մասնաճիւղ մը, որուն առաջին ձեռնարկը յաջողութեամբ պսակուեցաւ :

ՆԵՐՍԷՍ

կանը կը ներկայացուի միշտ, իբրեւ ընտանիքի օրինակելի հայր, իսկ «Ջէնկիս-Թըր»ը վաւաշոտ նայուածքով կամ կասկածելի մէկը :

Այսուհանդերձ, երկու արտադրութեանց նպատակը մէկ է .— Դէմ դնել չարին : Բնականաբար կարելի է հարց տալ գերման բեմադիրին թէ քանի մը Արաբներու ներկայութիւնը ո՞ր չափով կրնար չէզոքացնել բովանդակ ժողովուրդի մը խանդավառութիւնը եւ անոր բերած օժանդակութիւնը այն ատենուան գերման ղեկավարներուն եւ թէ Արաբներու ընդդիմութիւնը կարելի՞ է արդարացուցիչ նկատել բոլոր ժողովուրդին համար :

Ըսենք անմիջապէս որ այս հարցումները կրնան հետաքրքրել լսարանականներ, բայց ոչ «Ժէնէրալ տիւ Տիապլը» տեսնող հոծ բազմութիւնը որ անկասկած սրահէն կը մեկնի միասին տանելով մխիթար Քիւրթ Եուրկէնսի անփոխարինելի պատկերը :

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՆ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ԶԱՐՄԱՆԱՆ

●

Վերջերս Իսթանպուլի ամէնէն մեծ պանդոկին մէջ հաստատութեան մը ի նըպաստ պարահանդէս մը սարքուած էր : Առաջին ակնարկով այս պարահանդէսը ոչ մէկ տարբերութիւն ունէր միւսներէն : Հրաւիրեալները ժամը 21ին պարասրահ իջնելէ առաջ, երբ պանդոկին մեծ հանդստասրահը առաջնորդուեցան fofբէյլ առնելու համար, պանդոկի յաճախորդները անկիւն մը մնացին ոտքի վրայ :

Յաճախորդները երբ կը գանգատէին այս կացութենէն, իրենց դիմաց գտան շողշողուն տեսարան մը :

Տասը կամ տասնըհինգ հոգիէ բաղկացեալ օտարականներու խումբ մը, որոնց մէջ մենք ալ կային, երբ տեսան վիզօն եւ սաղրականներ հագած, գոհարեղէններով պճնուած եւ հազարաւոր ոսկի արժէքով, արդուզարդեր հագած կիները եւ իրապէս վայելուչ պարոնները, սկսան խօսակցութիւն մը որ շատ ալ հաճելի պիտի չըլլար մեզի համար : Բայց բարեկամը գտան կը խօսի . . .

Նիւթը առաջին առիթով բացած էր ամերիկացի ծերունի մեծահարուստ մը, որ դուրսէն նոր ներս եկած՝ խօսքը ուղղելով մեր խնամին ըսաւ .

— Պանդոկին «Օթօ Փարքին» մէջ ճիշդ 120 անձնական ինքնաշարժ համրեցի, անոնց եօթանասունը Պուիք, Քատիլաք, Քրայզլէր եւ Փօնթիաքի պէս ամէնէն սուղ կառքեր էին :

« Անոնց մէջ կային նաեւ 1956ի վերջի կառքերը, որոնց ներածումը կ'ըսեն թէ արգիլուած է : Ես այս տեսակ ինքնաշարժներ չեմ տեսած նոյնիսկ Փլազա պանդոկին դրան առջեւ : Արդեօք այս գիշեր Թագաւոր կամ Թագուհիներու հրաւէ՞ր կայ » :

Այդ միջոցին խօսքի խառնուեցաւ տիկին մը որ կ'ըսէր թէ Ամերիկայի համբաւաւոր Մէսի հաստատութեան հագուստեղէնի մասնագէտն էր եւ ըսաւ .

— « Կ'երեւի դուք ուշադրութիւն չէք դարձուցած կիներու արդուզարդերուն, իրենց կրած ադամանդներուն, վիզօն կամ սաղրական վերարկուներուն . . . : Քիչ առաջ երկու կիներու հարցուցի իրենց հագուստին եւ մուշտակներուն գիները : Առաջինին հագուստը երեք հազար, իսկ մուշտակը ութ հազար ոսկի կ'արժէր, իսկ միւսին հագուստը չորս հազար, եւ մուշտակը եօթը հազար ոսկի : Ասկէ զատ ստուգեցի որ այդ հագուստներուն եւ մուշտակներուն մեծամասնութիւնը դուրսէն ներածուած է :

« Կը զարմանամ թէ այս կիները ինչպէ՞ս այդքան «տոլլիզ» վճարած են այդ հագուստներուն, որոնք իրենց բնաւ չէին վայլած : Մինչդեռ լաւ հագուիլ կը նշանակէ ամէնէն վայելուչ հագուստը չինել տրամաբանական գնով մը :

Վերջին անգամ խօսք առաւ ծանօթ ամերիկացի գործի մարդ մը, որ առաջին անգամ Թուրքիա կ'այցելէր եւ ըսաւ .

— Թուրքիա գալէ առաջ, Ամերիկայի մէջ երբ կը տեսնուէինք զանազան անձնաւորութեանց հետ, անոնք կը մատնանշէին մեր տեսած այս կացութիւնը եւ կ'ըսէին թէ այս պատճառներով Թուրքիան օգնութեան պէտք չունի, թէ Թուրքիան ըստ երեւոյթին հարուստ երկիր մըն է : Երբ հոս տասնըհինգ օր մնացի ես ալ համոզուեցայ այդ խօսքերուն : Իմ կարծիքով օգնութեան կարօտ մարդիկ պէտք չէ որ այսքան հետամուտ ըլլան շողշողուն կեանք մը ապրելու» : (Ճիւմ-հուրիյէթ)

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

●

Հայ երաժշտագէտը, որ 34 տարիէ ի վեր Մոսկուա կը բնակի, ամէն տարի Հայաստան կ'երթայ նուագահանդէսներ տալու : Իր կարծիքով հայ ժողովուրդը մեծ տաղանդ ունի երաժշտական մարզին մէջ : Խաչատուրեան եղանակաւորած է Շէյքսփիրի «Մակպեթ»ը, պիտի եղանակաւորէ նաեւ «Համլէթ»ը եւ «Օթելլօ»ն : 1956 Մայիսին Մոսկուայի մէջ տեղի պիտի ունենայ հայ արուեստի տասնօրեակը : Խաչատուրեան պիտի գլխաւորէ երեք հոգինոց յանձնախումբ մը :

Արամ Խաչատուրեան վերջերս Չեխոսլովաքիոյ Գարլովարի (Քարլսպատ) հանքային ջուրերը գացած է հանգստանալու համար եւ տուած է երկու նուագահանդէսներ : Փրակայի մէջ վարած է ռատիոկայանի նուագախումբը, եւ ձայնապնակի համար գործադրած իր գործերէն : Չեխ երաժշտագէտներուն յայտարարած է թէ՝ «Ձեզ եկած միայն ձեզ հետ վիճելու : Եկած եմ, որովհետեւ ձեր մօտ ես ինքզինքս տանս մէջ կը զգամ » :

Երբ չեխոսլովաք երգահանները խօսեցան ասվետ եւ չեխոսլովաք նուագին մէջ ի յայտ եկած արդի ձգտումներուն մասին, Արամ Խաչատուրեան յայտարարեց . — «Բոլորս տարբեր դրութիւն ունինք, ինչո՞ւ տարբեր նուագ չունենանք : Հիացում պատճառեց իր նուագը Չեխոսլովաքիոյ մէջ : Չեխերը հմայուեցան անոր կենսունակ խառնուածքէն, խօսքին ջերմութենէն եւ պարզութենէն :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (131)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

— Գարա Քեմալի հետ քաղաքական կապեր չունեցա՞ք : Ի՞նչ ունեցաք հապա :

— Դրամի համար տեսակցած էինք :

— Ժողովը ցրուելէ ետք, Նաիլ պէյի տունը տեսակցեր էք Գարա Քեմալի հետ եւ ուզեր էք Իթթիհատականներու հետ ընտրութիւն կատարել :

— Բ. Խմբակը իրեն սկզբունք ըրած էր ընտրութիւնները ազատօրէն կատարել : Ուրիշ ուժերու հետ գործակցելու կարելիութիւն չկար :

— Բաց խօսեցէք, պարոն նախագահը, Գարա Քեմալը ուրկէ՞ կը ճանչնաք :

— Երբ պարենաւորման նախարար եղաւ, գիտ կանչեց, իր զինուորական խորհրդականը եղայ : Այնուհետեւ կանոնաւորաբար կը տեսակցէինք իրարու հետ :

— Գարա Քեմալի տունը քանի՞ անգամ գումարուեցաք :

— Մէկ անգամ :

— Հապա՞ սա ինը յօդուածէ բաղկացած ծրագիրը :

— Ձեզ գիտեր թէ ո՛վ պատրաստեց :

— Ձեր ընկերները կ'ըսեն թէ դուն պատրաստած ես :

— Շիտակ չէ :

— Ուրեմն Գարա Վասըֆ պէյը դո՞ւք չէ՞ք :

— Երանի թէ չըլլայի, ես ալ կը զղջամ Գարա Վասըֆ ըլլալուս :

— Դուք չէի՞ք Իթթիհատի հետ ծածկարար միացողը :

— Ես համոզուած չեմ թէ Իթթիհատ մը կայ, միայն կան մարդիկ՝ որ անոր կը պատկանին :

— Ձեր պատասխանները վստահութիւն չեն ներշնչեր մեզի, Ապտիւլղատիրի ի՞նչ պաշտօն տուած էիք :

— Խարբերդի կուսակցութեան քարտուղարութիւնը, բայց չընաց :

— Իզմիրի համար ո՞վ մտածեցիք :

— Րահմի պէյը, ես իրեն գրեցի, բայց չընդունեց :

— Սամսո՞նի համար :

— Գիտէք բնականաբար, Զիա Խուրշիտը :

— Հաֆըզ Մեհմէտի դերը ի՞նչ էր :

— Բ. Խմբակի ներկայացուցիչն էր :

— Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան փակումէն վերջ գործերը ճշդեր էք, բայց դրամական խնդիր ծագեր է ձեր միջեւ, այս ի՞նչ է :

— Դրամ մնացած չէր, կուսակցութեան կարգ մը մասնաճիւղեր պարտք ունէին : Ես անձնապէս փոխատուութիւն չեմ ըրած : Րաուֆ պէյ հազար ոսկի տուաւ :

— Ձեր գործակիցները մահափորձ մը սարքեցին, դաւաճանեցին : Այս մասին ի՞նչ գիտէք :

— Բացարձակ լուր չունիմ :

— Ձեր ընկերները ըսին թէ լուր ունիք :

— Սխալ է :

— Սխալ, հէ՞ : Շատ լաւ, դուն կուսակցութիւնը փակուելէ վերջ քաղաքականութեամբ զբաղեցա՞ր եւ շարունակեցի՞ր ընդդիմութիւնը :

— Կատարելապէս քաշուած էի քաղաքականութենէ :

— Կախաղան հանուած Եուսուֆ Զիայի հետ յարաբերութիւննե՞րդ :

— Ան քրդութեան գաղափարին կը ծառայէր : Ինծի եւ Հիւսէյին Ավնի պէյի դիմած էր : Հիւսէյին պէյ իրեն ըսած էր . «Եթէ Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի դէմ գաք, մեզ ալ ձեր դէմը կը գտնէք » :

— Շէյխ Սայիտի դրօշ պարզել տալիք, տասը բարոյական պատասխանատուն դուք էք : Ինչո՞ւ լուր չտուիք կառավարութեան :

— Մեր խմբակցութիւնը ցրուած էր :

— Անհատապէս ինչո՞ւ լուր չտուիք, քանի որ Եուսուֆ Զիա քեզի ըսեր է թէ կազմ ու պատրաստ են, ապստամբութիւն մը կը սպասեն գործի լծուելու համար :

— Ես որեւէ արժէք չէի տար Եուսուֆ Զիաներու : Եւ յետոյ ի՞նչ գիտնամ թէ Արեւելեան Նահանգներուն մէջ ապստամբութիւն պիտի ծագի :

— Ձեր խօսքերը մեզ չեն գոհացներ, լաւ գիտցէք այս պարագան, Գարա Վասըֆ պէյ :

Այս վերջին դատավարութեանց հետ, ծանրացած էր նաեւ նախորդ վարչապետ Րաուֆ պէյի դիրքը, եւ իրեն աննպաստ հրատարակութիւններ կ'ընէին օրուան Թուրք թերթերը : Եէնի Սէս, օրինակ, կը գրէր այդ օրերուն . «Հետեւելէ ետք Իզմիրի եւ Անգարայի դատավարութեանց փուլերուն, կը տեսնուի թէ այս սեւ ու արիւնոտ աղէտին առթիւ դեռ կան յանցապարտներ, որոնք իրենց արժանի պատիժը կրած չեն : Այս կարգէն մահափորձի ու պետական հարուածի խնդրին մէջ նաւապետի դիրքին վրայ կը տեսնենք Համիտէի հերոս Րաուֆը, որ վերջերս Եւրոպա մեկնած ատեն, «Ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ, ես կ'երթամ ահաւասիկ» ըսելով, իբրեւ թէ կուսակից չէր այս գործին, հակառակ անոր որ ինք ամէն բանէ տեղեկութիւն ունէր :

(Տար.)

— Ամբողջ օրը չարունակեցի խօսակցութիւններս Օրանի եւ Պոնի նահանգներուն պատուիրակութեանց հետ։ Անշուշտ չէք սպասեր որ այս իրիկուն իսկ ձեզի հաղորդեմ տալիք որոշումներս։ Միայն կրնամ ըսել թէ Ալժերիայէն պիտի չմեկնիմ առանց ամբողջ բնակչութեան յայտնելու տուած որոշումներս եւ կառավարութեան առաջադրութիւնները։ Կը կրկնեմ, իմ ուզածս է վերահաստատել փոխադարձ համակրութիւնը Եւրոպացիներու եւ իսլամներու միջեւ» ։

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ ՄԷՋ

Մարոքի Սուլթանը հանդիսաւորապէս Քազապլանքա մտաւ Փետրուար 8ին։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 700.000 բնակիչներ փողոց թափած էին, դիմաւորելու համար վեհապետը։ Հարիւրաւորներ թափօրը կը դիտէին պատշգամներէն եւ տանիքներէն։ Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, բարեկարգութեան համար։ Աննկարագրելի ժխոր մը կը տիրէր ամբողջ քաղաքին մէջ ։

Սուլթանը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ 60.000 ունկնդիրներու առջեւ, Մեծ մզկիթի հրապարակին վրայ։ Գնահատելով Ֆրանսայի դերը Մարոքի գահին պաշտպանութեան համար, վեհապետը պարզեց Մարոքցիներու պարտականութիւնները ։ Այս առթիւ շեշտեց ․

— Անկախութիւնը երբեք սանձարձակութիւն եւ անիշխանութիւն չի նշանակեր, ոչ ալ գերակշռութիւն մասնաւոր շահերու։ Զի նշանակեր անհնազանդութիւն եւ մերժում տուրքերու վճարման ։ Շուտով բանակցութիւններ պիտի սկսինք ֆրանսական կառավարութեան հետ, հաստատելու համար մեր երկրին անկախութիւնը։ Մի՛ տարուիք անխորհուրդ զգացումներէ եւ անիշխանական հակումներէ։ Զգուշացէք կարգ մը անհատներէ որոնք անխոստովանելի նպատակներ ունին, կարգ մը գործակալներէ որոնք վարձուած են խռովութիւններ սերմանելու համար ։ Զգուշացէք վրէժխնդրական արարքներէ ։ Հա՞րկ է անգամ մը եւս յիշեցնել ձեզի թէ Ֆրանսացիները շահեր ունին զորս պարտաւոր ենք յարգել։ Մենք կ'երաշխաւորենք անոնց այն իրաւունքները որ չեն վնասեր Մարոքի գերիշխանութեան » ։

1955Ի ԵԿԱՄՈՒՏԻ յայտարարութիւնները պէտք է ղրկուին Մարտ մէկէն առաջ։ Այս պայմանաժամը մինչեւ Մարտ 31 է այն առեւտրականներուն համար որոնք տուրքի ենթակայ են համաձայն իրենց իրական շահուն եւ իրենց հաշիւները կը փակեն Դեկտ. 31ին։

ՎԵՑ ՕԴԱՆԱՒԵՐ խորտակուեցան Անգլիոյ մէջ, երբ մարզանքներ կը կատարէին ։

ՄԻԱԿ ՍԵՒԱՄՈՐԹ ուսանողուհին վտարուեցաւ Ալապամայի համալսարանին մէջ (Մ. Նահանգներ)։ Այգընհաուըր ալ ցաւ յայտնեց այս առթիւ։ Հաւանական է որ դատ բացուի համալսարանին վարչութեան դէմ ։

ԵՐԿՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ 200.000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ անուանարկիչ գրութիւններ հրատարակած են «Ռիվարոլ» եւ «Նուվօ Ժուռ» թերթերուն մէջ, նախարար Միթըռանի դէմ ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ իտալական թերթի մը թղթակիցը, Մարիօ Քարիլիօ, այն ամբաստանութեամբ թէ դիւանագիտական եւ տնտեսական գաղտնիքներ հաղորդած է Չեխոսլովաքիոյ ։

ԿԻՊՐՈՍԻ զանազան մասերուն մէջ հինգ ռումբեր արձակուեցան առջի օր, առանց մեծ վնասներ պատճառելու ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ բժիշկները, ճարտարապետները, ճարտարագէտները եւ բարձրաստիճան պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարած են Գշ. օրէն ի վեր։ Բանթողներուն թիւը կը հաշուեն 8000։ Բժիշկները մերժեցին կառավարութեան առաջարկը ։

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ դատեր կը սարքուին Խ. Միութեան եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ, համաձայն ամերիկեան աղբիւրէ հաղորդուած տեղեկութեանց։ Կ'ըսուի թէ հարիւրաւոր Հրեաներ բանտարկուած են Մոսկուայի եւ Փրակայի բանտերուն մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սփիւռքահայ կը փնտռուի սենեակ մը, խոհանոցով, ամուսնացած զոյգի մը համար, կահաւորուած կամ ոչ ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան ։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երկրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր ։

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ավինեոնի «Մուրատ» խումբի ներկայացում - երեկոյթը եւ տեղի կ'ունենայ Փետրուար 26ին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2ին, «Ռիւպիպար»ի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

Մարսէյլէն եւ շրջաններէն բոլոր անոնք, որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այդ հանդէսին, կրնան դիմել ընկ. Ա. Պետիկեանին, 7 ռիւ Պէրլիօզ։ Երթեւեկի համար պէտք է վճարել միայն 800 ֆր.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ եկեղեցասէրներու փափաքով Վարդանանց տօնի երգեցողութիւնները պիտի կրկնուին Բարեկենդանի կիր. առտուն։ Նաեւ պատարագէն ետք՝ երկսեռ երգչախումբին կողմէ պիտի երգուին Վարդանանց յատուկ շարականները եւ խմբերգներ ։

Արեւագալի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Մեծ Պահքի կիրակի առտուները, ժամը 11ին, Վ. Սարգսեանէ ղաշնաւորուած, երգէոնի ընկերակցութիւնով։ (Եկեղեցին միշտ տաքցուած է)։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՍՐԱՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացուած է ի նպաստ Առնուվիլի Ազգ. սրահին, Տիկին Մարիամ Ակոնայեանի միջոցաւ.— 10.000 ֆրանք, նախորդ գումար 221.500, հանրագումար 231.500 ֆրանք։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպագրութեան յանձնուած է Յունուարի և Փետրուարի թիւը, 48 էջ։ Փոստին կը յանձնուի ամսագլուխէն առաջ ։

22րդ տարուան առթիւ, բաժանորդներուն խնդրանքով՝ կը պատրաստուի իւրաքանչիւրին ընդհանուր հաշուեցոյցը, տեղեկացնելու համար թէ ո՛վ պարտք ունի, ո՛վ պարտք չունի

ՀԱՅ - ԲՈՅԺը այս նոր տարեշրջանին պիտի ղրկուի նախ անոնց որ սովոր են կանխիկ վճարելու։ Դիւրացուցէք խմբագրին գործը՝ կանխիկ վճարելով։ Քաջալերեցէք այս օգտակար ձեռնարկը՝ նոր բաժանորդներ գտնելով ։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք ։ Արտասահմանի համար 1200 ֆրանք։ Դիմել Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

«ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ» ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղին, կիրակի, 12 Փետրուար ժամը 15ին, դպրոցին սրահը։

Կը ներկայացուի Պետրոս Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ »։

Մուտքը 150 ֆրանք ։

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը դիմակաւոր եւ ծպտեալ հանդէս մը կը կազմակերպէ Բարեկենդանի առթիւ ։

Կիրակի, 12 Փետրուար, ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ ։

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիրները։

Մասնաւոր մրցանակ լաւագոյն տարազներուն համար ։

Օր. ԺԱՆԻՆ ԳՈԶԵԱՆ

Պ. ՎԱՀԱՆ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
(Ատամնաբոյժ)

(Ամուսնացած)

Մէտէօն — Փետր. 4, 1956 — Իսի

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Քաֆէ տը Սաքսի սրահը ։

ՊԱՆԵԽՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ » ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին Քաֆէ Ռեժան։ Կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում եւ ընտրութիւն պատգամաւորի ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, հայրենակից Գէորգ Պօղոսեանի բընակարանը։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր ուրբաթ ժամը 21ին, Պ. Գ. Սիմոնեանի սրճարանին մէջ, 26 ռիւ Պէլ Իմաժ։ Օրակարգ.— ա) Շրջաբերականի ընթերցում, բ) Նամակներու ընթերցում, գ) Զեկուցում խնջոյքի առթիւ։ Կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ բոլոր Խարբերդցիները ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ 1000 ֆրանք Պ. Օննիկ Դաւիթեանէ իր հօր հոգեհանգիստի առթիւ։

Նմանապէս Սուրէնէ եւ Աւշալոյսէ հազար ֆրանք Վահրամ Ղազարեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։

*

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Տիկին Հ. Էքիզեանէ երկու հազար ֆր. իր ապաքինման առթիւ։

Նոյնպէս ընկերուհի Տիկին Ա. Յակոբեանէ հազար ֆր. Ծնունդին, եկեղեցւոյ պնակին համար ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կօշիկի քիչ մը կար գիտցող գործաւոր մը, կամ երիտասարդ մը արհեստը կատարեալ սորվիլ ուզող ։ Լաւ վճարում ։

Դիմել՝

Chaussures Karene. 57, rue des Couronnes
Paris (20)

⁂

Պահատուրեան վաճառատան մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի առողջ եւ վարժ երիտասարդ շարժավար մը, (շոֆէօր), գոհացուցիչ պայմանով ։

Դիմել՝

246, Rue Vendôme, Lyon

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 11 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7901 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3312

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Ճշմարիտ անակնկալ մը եղաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Փետր. 3 թուակիր հեռագիրը, ուղղուած տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի (Յառաջ, 9 Փետրուար).

— «Առաջնորդուած՝ մեր Եկեղեցւոյ սիրոյ միութեան եւ գերագոյն շահերը պաշտպանելու եւ ամրապնդելու գիտակցութենէն, որոշած ենք անձամբ մասնակցիլ Մեծն Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման»։

Ոչ միայն անակնկալ, այլ եւ աննախընթաց դէպք, ինչպէս բացատրած էինք երէկ։

Ընտրութեան անձամբ մասնակցելու որոշումն իսկ, օծման յանձնառութեամբ, կ'ապացուցանէ թէ որքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Կիլիկիոյ Կաթող. Աթոռին։

Էջմիածին եւ Երեւան շատոնց տեղեակ են վերջին երկու տարիներու անցուդարձին, մասնաւոր նամակներով, լրագրական հրատարակութիւններով եւ առանձնաշնորհեալ պատուիրակներու պարբերական այցելութիւններով։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ երիտասարդ կաթողիկոսը անձամբ քննելով ամէն բան, պիտի կրնայ զանազանել ծուռն ու շիտակը, յանգելու համար տրամաբանական եզրակացութեան։

Անշուշտ իր ներկայութիւնը բարերար ազդեցութիւն մը պիտի գործէ, կարգ մը թիւրիմացութիւններ հարթելու համար։

Հայ. Եկեղեցւոյ գերագոյն շահերուն պաշտպանութիւնը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ հանդարտ եւ պաղարիւն վերաբերում՝ ամէնուն կողմէ։

Տարրական պայման է թոյլ տալ որ նորընտիր հովուապետը կացութեան լիովին ծանօթանայ առանց կանխակալ կարծիքներու։

Ոչինչ կարելի է շահիլ, եթէ ժխորը պիտի վերսկսի այլանդակ վերագրումներով։ Եթէ մթնոլորտը նորէն պիտի պղտորի, ներսէն կամ դուրսէն։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կրնայ առաջին օրէն իսկ համոզուիլ թէ ոչ ոքի միտքէն անցած է խզել աւանդական կապերը Մայր Աթոռին հետ։

Ինչ պայքար որ կը մղուի տարիներէ ի վեր, ունի միայն մէկ իմաստ,— ապահովել երկու Աթոռներուն անկախութիւնը եւ ազատ, ինքնուրոյն գործունէութիւնը։

Ոչ ոք իրաւունք ունի խախտելու դարաւոր աւանդութիւնները եւ կանոնները։

Ոչ մէկ ուժ կրնայ իր ուզած ընթացքը տալ ընտրական գործողութեանց, ճնշում բանեցնելով, ուղղակի կամ անուղղակի։

Պատգամաւորները իրենց քուէները պիտի ձգեն համաձայն իրենց գիտակցութեան։ Նկատի առնելով ոչ միայն Հայ. Եկեղեցւոյ միասնականութիւնը, այլ եւ տարագիր բազմութեանց անմիջական եւ հիմնական շահերը։

Երկուքն ալ կը կարօտին լուրջ ուշադրութեան եւ աշխատանքի։ Եւ կը թելադրեն ընդհանուր ներդաշնակութիւն։

Անակնկալ մը եղաւ Վազգէն Ա.ի ճամբորդութիւնը։

Պիտի մաղթէինք որ դառնար իսկապէս կազդուրիչ նախընթաց մը, փարատելով մշուշը եւ բանալով նոր հեռանկար մը՝ միութեան եւ շինարար աշխատանքի։

Անոնք որ խաղաղութիւն կը քարոզեն ի սփիւռս աշխարհի, պարտաւոր են առաջին օրինակը տալ՝ յարգելով անճար ժողովուրդի մը ներքին ինքնավարութիւնը։

Միջին Արեւելքը խաղաղութեան կը կարօտի նաեւ հայկական տեսակէտով։

Հոգին վառած ժողովուրդի մը առաջին պարտականութիւնն է ապացուցանել իր մեծութիւնը՝ ճակատագրական պահերու մէջ։

Եւ թող հիւրընկալ երկիրներն ալ գիտնան թէ երէկուան մանուկը չենք։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԱԼ ՑՈՅՑԵՐ

Վարչապետը նոր եւ սրտառուչ կոչ մը ուղղեց անթելով, Ալժերիոյ Ֆրանսացիներուն եւ իսլամ քաղաքացիներուն, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— Լման երեք օր ունկնդրութեան ընդունեցայ ձեր մարդիկը, Եւրոպացիներ եւ իսլամներ։ Ստացայ հարիւրաւոր նամակներ Ալժերիոյ բոլոր մասերէն, քաջալերական խօսքերով եւ թելադրութիւններով։ Արդէն շատ աշխատած էի ալժերիական հարցին վրայ։ Գիտէի գլխաւոր կէտերը։ Լրացուցիչ եւ օգտակար տեղեկութիւններ ստացայ։ Ամէն բանէ առաջ, աւելի լաւ հասկցայ ինչ որ կը զգաք ձեր սրտին մէջ եւ ձեր մարմնին վրայ, դո՛ւք, Եւրոպացիներ եւ դո՛ւք իսլամներ։ Երկուքդ ալ այն տպաւորութիւնն ունիք թէ մայր երկիրը չի հասկնար ձեզ։ Իմ ներկայութիւնս այստեղ, Ֆրանսայի ջերմ շահագրգռութիւնը կ'ապացուցանեն թէ այդպէս չէ։ Դուք կարծեցիք թէ անարդարութիւն գործուած է ձեզի հանդէպ։ Ուստի փորձենք աւելի յստակ տեսնել, խօսելով մարդէ մարդ։

Ձեզի, Եւրոպացիներ, գաղթարարի համբաւ մը վերագրած են։ Անշուշտ ձեր մէջ կայ եսասէր փոքրամասնութիւն մը որ կատաղօրէն կը պաշտպանէ իր սեփական շահերը եւ քաղաքական դիրքը։ Ափսո՛ս, անոնք նեցուկներն են այն ծայրայեղ եւ մութ կազմակերպութեանց որ կ'ուզեն կառավարութեան դէմ հանել։ Անոնք այն տարրերն են որ չարաչար կը գործածեն հայրենասէրներու բարեմտութիւնը պաշտպանելու համար շահեր որոնք ֆրանսական չեն։ Բայց կայ նաեւ ստուար զանգուածը եւրոպացի բնակչութեան, կան հողագործները, բանուորները, պաշտօնեաները, առեւտրականները, ուսուցիչները, բժիշկները, բոլոր այն մարդիկ որոնք Ալժերիա հաստատուած են քանի մը սերունդներէ ի վեր, որոնք իրենց բնատնիքները, իրենց մեռելները, իրենց բարքերն ունին։

Ես լսեցի բոլորին ձայնը եւ յուզուեցայ. անոնց համար Ալժերիան աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ երկիրն է, այն փոքր հայրենիքը որուն կառչած են։ Անոնք չեն կրնար ապրիլ Ալժերիայէն դուրս։ Անոնք Ֆրանսան կը տեսնեն միայն Ալժերիոյ մէջէն։ Այդ մարդիկը կարծեր են թէ Ֆրանսա պիտի լքէ զիրենք։ Ես հասկցայ իրենց խոր յուսահատութիւնը։ Ահա թէ ինչու կ'ըսեմ ձեզի հանդարտօրէն, թէեւ ես ինքս տառապեցայ, թէ երկուշաբթի օրուան ցաւալի ցոյցերը պոռոտ մաս մը կը պարունակէին։ Շատերուն համար այդ ցոյցերը միջոց մըն էին արտայայտելու իրենց փարումը Ֆրանսայի, այն անձկութեամբ թէ Ֆրանսան պիտի լքէ զիրենք»։ Եթէ այդ էր որ հասկնել կ'ուզէր այրերու եւ կիներու ահագին մեծամասնութիւնը մեռելներու յիշատակարանին առջեւ, թող գիտնան որ հասկցած եմ իրենց միտքը։ Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միջեւ կան կապեր որոնք անլուծելի են։ Որ եւ է ճեղք պիտի չբացուի Ֆրանքօ-իսլամական համերաշխութեան մէջ։ Ա՛յդ է կառավարութեան եւ խորհրդարանին ջախջախիչ մեծամասնութեան կամքը։ Ա՛յդ է Ֆրանսայի կամքը»։

Վարչապետը յետոյ խօսքը ուղղելով իսլամներուն, ըսաւ.

— Դուք ալ ծայրայեղներ ունիք։ Ձեր

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՓԱՐԻԶ ԱԼ ԿԸ ՀԱՆԴԻՊԻ

Փարիզի Առաջնորդարանը հինգշաբթի հեռագիր մը ստացաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն որ կը ծանուցանէ թէ Փետրուար 10ին կը մեկնի Մոսկուայէն եւ Փարիզ կը հասնի ուրբաթ իրիկուն։ Հազիւ 24 ժամ մնալով, կաթողիկոսը ճամբան պիտի շարունակէ դէպի Լիբանան, ընկերակցութեամբ արեւմտեան Եւրոպայի կաթող. պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Փարիզ հասան կաթողիկոսական շքախումբին անդամներէն պրոֆ. Առաքել Առաքելեան, Վարդան եպիսկոպոս եւ կաթողիկոսարանի ընդհ. քարտուղար Պ. Հայկ Առաքելեան։

Կաթողիկոսը Փրակայէն Փարիզ հասաւ երէկ, ուրբաթ, ժամը 7.30ին, ընկերակցութեամբ գաւազանակիր Պարգեւ աբեղայի։ Պէյրութ կը մեկնի այսօր, շաբաթ ժամը 2ին։

× «*Ցուսաբեր*» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ կաթողիկոսին ճամբորդութեան առթիւ, Փետր. 7ի խմբագրականով.—

Մեր ընթերցողները անակնկալի եկան անշուշտ Պէյրութի մեր թղթակցին այն հեռագրէն, թէ Լիբանան կուգայ Ամենայն Հայոց նորընտիր Կաթողիկոսը՝ Վազգէն Ա.՝ անձնապէս մասնակցելու համար թէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան եւ թէ անոր օծումին։

Այս լուրը անակնկալի բերաւ նաեւ մեզ։

Խօսքը աննախընթաց, մեր ազգային ու եկեղեցական պատմութեան մէջ գրեթէ չեղած ու չպատահած դէպքի մը մասին է։ Բոլոր պայմաններու տակ առաջին անգամն է, որ Մայր Աթոռի Գահակալը արտասահման կուգայ՝ անձնապէս մասնակցելու համար Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծումին։

Այս մասին ոչ ոք կրնար խորհիլ, այս գաղափարը ոչ ոքի միտքէն կրնար անցնիլ։

Զուր է կրկնել, թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կրնար արտասահման գալ ոչ միայն Մոսկուայի գիտութեամբ եւ արտօնութեամբ, այլ եւ Մոսկուայի աջակցութեամբ։

Ի վերջոյ խօսքը պարզ եկեղեցականի մը ճամբորդութեան մասին չէ, այլ Ամենայն Հայոց Հայրապետի, որուն ճամբորդութեան կապուած բոլոր հոգերը — վիզաներու, պատշաճ ընդունելութեանց եւայլն — միայն Մոսկուան կրնար ստանձնել իր դիւանագիտական ներկայացուցիչներու միջոցով, այն բոլոր երկիրներու մէջ, ուրկէ պիտի անցնի Էջմիածնի նորընտիր Գահակալը։

Ու նկատելով, որ կաթողիկոսի ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 14ին, կը մնայ ենթադրել ուրեմն, որ Մայր Աթոռի Գահակալը Անթիլիաս պիտի ժամանէ այսօր վաղը, բոլոր պայմաններու տակ մինչեւ Փետր. 14ը։

Մաղթենք, որ այս խաւարամած օրերուն՝ իր այցելութիւնը հոգեկան մխիթարանք եւ խաղաղութիւն բերէ Սփիւռքի հայրենակարօտ հայութեան։

ԾԱՅՐԱՅԵՂՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ նախկին ռազմիկները նոր խլրտումներ կը պատրաստեն Ալժէի մէջ, ծայրայեղ տարրերու ազդեցութեան տակ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Շան դ'Էլիզէի մէջ ալ ցոյցեր պիտի կատարուին այսօր, շաբաթ։ Համայնավարները կ'առաջարկեն միացեալ ճակատ կազմել ընկերվարական կուսակցութեան հետ, խափանելու համար այս «փաշական» ցոյցը։ Այս առթիւ ժողով մը սարքած էին երէկ գիշեր։ Ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ արթնութեան կոչ մը ուղղեց իր շարքերուն։ Ոստիկանութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած է, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։

× *Ալժերիացիներու թշուառութեան մասին խօսելով, իրազեկներ դիտել կու տան թէ ինը միլիոն իսլամներէն երկու միլիոնը երբեք աշխատանք չեն ունեցած։*

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարութիւնը լրագրական ասուլիս մը սարքելով, ցուցադրեց այն ամերիկեան օդապարիկները որ բռնուած էին, ինչպէս եւ անոնց պարունակած գործիքները եւ ուրիշ առարկաներ։ Լրագրողներուն ցոյց տրուեցան 50 օդապարիկներ, լուսանկարելու արտօնութեամբ։ Այս առթիւ մասնագէտ մը տեղեկութիւններ հաղորդեց, ներկաները համոզելու համար թէ օդապարիկները արձակուած էին ոչ թէ օդային քննութիւններ, այլ զինուորական հետազօտութիւններ կատարելու համար խորհրդային երկինքին վրայ։ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ որոշուած է դադրեցնել օդապարիկներու թռիչքը արեւմտեան Գերմանիայէն եւ Թուրքիայէն։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը մեկնեցան արեւմտեան Գերմանիայէն, կատարեալ համաձայնութեան մը յանգելով միջազգային հարցերու մասին։ Գերման վարչապետն ալ Հռոմ պիտի այցելէ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ուաշինկթընի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները պիտի շարունակուին յառաջիկայ շաբթու, Ուաշինկթընի մէջ։ Առաջին ժողովէն վերջ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ որ կը յիշեցնէ թէ կացութիւնը լարուած է Միջին Արեւելքի մէջ եւ թէ անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները պիտի գործեն համախորհուրդ։

Մինչ այս մինչ այն, Իսրայէլ կը շարունակէ իր դիմումները, զէնք ստանալու համար։ Մասնաւորապէս կը վախնան օդանաւային յարձակումներէ։ Յորդանանի կառավարութիւնը կ'ուզէ որ արաբական բոլոր պետութիւնները հաւաքաբար օգնեն իրեն, որպէսզի կարենայ հրաժարիլ Անգլիոյ նիւթական աջակցութենէն։

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ երկու հարիւր բանուորներ վարձուած են կրաւորական պաշտպանութեան սպասարկութեանց կողմէ, ստորերկրեայ թաքստոցներ շինելու համար մայրաքաղաքին մէջ։ Մօտ հարիւր ընդարձակ եւ արդիական թաքստոցներ պիտի շինուին, հարիւր հազարէն մինչեւ 150.000 բնակիչներ պաշտպանելու համար օդնուային ռմբակոծութեանց դէմ։

× *Խ. Միութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնած է զէնք ծախելու Եմէնի։ Կ'ըսուի թէ Մոսկուայէն մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Եմէն, բանակցելու համար։ Այդ երկրին Գահիրէի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ կ'ուզեն զօրանալ ամէն ճակատի վրայ — քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական եւ թէ զէնք պիտի գնեն ուրեւէ աղբիւրէ։*

× *Անգլիոյ վարչապետը Ուաշինկթընէն Լոնտոն վերադառնալով, յայտարարեց թէ երբեք այսքան սիրալիր եղած չէին անգլօ-ամերիկեան յարաբերութիւնները։*

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ցոյցերը շարունակուեցան Մատրիտի մէջ, առջի օր։ Ուսանող մը սպաննուեցաւ, քանի հոգի ալ վիրաւորուեցան։

ԿԱՐ ՈՒ ՉԿԱՐ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Հէքեաթներու նախասութեան տարազ մը եւս ունինք, զոր մոռցեր էի յիշատակել.— Եղել է, չի եղել :

Ասկէ, կը կարծեմ, առած ու շինած ենք երկու անուններ՝ հէքեաթներու հերոսներու միայն տրուած.— Եղլիկը, Չեղլիկը: Մէկը մանչ, միւսը աղջիկ: Քոյր եւ եղբայր: Ոչ մէկ ժողովուրդ ունի, որքան գիտեմ, հէքեաթի հերոսներ, այսպէս զոյգ, որոնց անունը թելադրուած ըլլայ « կար ու չկար » կամ «եղել է՝ չի եղել» տարազին ներքին իմաստէն :

Հէքեաթներու հերոս կ'ըլլան, ընդհանրապէս, ընտանիքներու կրտսեր զաւակները: Հետաքրքրական է այս պարագան, — Արեւելքի մէջ՝ անդրանիկ զաւակը նըպաստաւորեալն է, ունի իրաւունքներ : Հրեայ հեղինակ մը, Էլխայիմ Հայիմ, հատորով մը կ'ուսումնասիրէ Անդրանկութեան իրաւունքը (տպ. Փարիզ, 1952), համաձայն Աստուածաշունչ Մատեանի աւանդութեանց .— Եսաւ անդրանիկն էր եւ Իսահակ ոչ միայն կը սիրէր իր անդրանիկը, այլեւ անդրանկութեան իրաւունքները կը բանաձեւէր, կարծես, երբ կ'օրհնէր... Յակոբը, զոհ երթալով խաբէութեան մը: Աւելի ետքը՝ Յակոբ, որ, ըստ աւանդութեան, փորձեր էր ոսպ-ապուրով գնել անդրանկութեան իրաւունքը անօթի եղբօրմէն՝ ոչ թէ ընչաքաղցութեամբ, այլ ապաստաւորուելու ցանկութեամբ, կրտսերի իր կրած զրկանքին վըրէժն էր որ կը լուծէր՝ երբ իր ամբողջ գուրգուրանքով կը նպաստաւորէր կրտսեր զաւակը, Յովսէփ Գեղեցիկ, մեծերուն նախանձը գրգռելու աստիճան :

Եւ այսպէս, հետեւողութեամբ կարծես Յակոբի, անդրանկութեան իրաւունքներուն դէմ ըմբոստանալու իմաստ ստացաւ ծնողական այն տարօրինակ սէրը, որ ցոյց կը տրուի հանդէպ կրտսերներուն, կարելի է ըսել թէ նուիրագործուած՝ պատմական աւանդութիւններով :

Եթէ ժամանակ ունենայի, հոգեվերլուծումի փորձի մը կ'ենթարկէի այն գուրգուրանքը, որ կը նուիրուի կրտսերներուն,— գուրգուրանք մը, որ թշնամական բան մը ունի անդրանկութեան իրաւունքներուն դէմ: Արդարեւ, պէտք է ընդունիլ թէ հէքեաթներու մէջ կրտսերներուն տրուած հերոսական դիրքը կամ կրտսերներուն գտած անակնկալ յաջողութեանց իմաստը լաւագոյնս կը բացատրուի միայն հոգեվերլուծումով: Հին դարերու աւանդութիւնները ստեղծած են քոմփլէքս մը, որ իմաստ կը փոխէ ժամանակին հետ, խորքին մէջ միշտ նոյնը: Հետաքրքրական է, այսպէս, վերլուծել այն թաքուն պայքարը, զոր կը մղեն հայր եւ որդի՝ ծառանալով իրարու դէմ, երբեմն նոյնիսկ դուրս ելլելով ենթագիտակցութեան մթին անդունդներէն, կռուելու համար բաց դաշտի վրայ, գիտակցութեան պայծառ արեւին տակ, — այդ պայքարը ծանօթ էր Հիպոկրատին, որ կրցաւ լուծել տագնապ մը Մակեդոնիոյ թագաւորին եւ գահաժառանգ զաւկին միջեւ, ծանօթ է Գերմանացիներուն, որոնք խոր ուսումնասիրութիւններ են կատարած այդ ուղղութեամբ, ծանօթ է նաեւ.. Հայոց Պատմութեան, որ Արտաւազդը կը հանէ հօրը՝ աշխարհակալ Արտաշէսի դէմ, բաց դերեզմանին առջեւ: Նոյն պայքարը, որ պահ մը քոմփլէքս տը սիւքսէսիոնի իմաստ առաւ, հետզհետէ կը ստանար նաեւ ուրիշ բացատրութիւն մը, — զրկեալը պաշտպանելու կամ նըպաստաւորելու ցանկութիւնը :

Հէքեաթը, այս բացատրութեամբ, այդ հարցն է որ կը լուծէ՝ նպաստաւորելով հերոսութեամբ եւ հրաշալի յաղթանակներով մի՛շտ կրտսերը :

Զրկեալը նպաստաւորելու նոյն միտքը, զարգանալով դարէ դար, ի վերջոյ դարձաւ հոգեբանութիւն մը, առաւ ընկերային վարդապետութեան մը գոյնը: Հէքեաթը այս անգամ բեմ կը հանէ «խոնարհները»՝ Օշականի բառով, քօքուրները, վերջապէս «պաշտնորհները», որոնք ֆիզիքական թերութիւններ ունին, կաղ են կամ գոնջ (քէլ) եւ չեն կրնար վայելել մարդկային իրենց իրաւունքները՝ նիւթական ու սեռային :

Այս պայքարը, նախ աւատական իրաւունքներու անհաւասարութեան դէմ, յետոյ ընկերային իրաւունքներու անհաւասարութեան դէմ, հէքեաթը փորձեր է լուծել այն հերոսներով, որոնք ծանօթ են հէքեաթի ընթերցողներուն, — ընտանիքին կրտսերը՝ անդրանիկին իշխանութեան գերի, Ֆիզիքապէս պաշտնորհ էակը՝ աշխարհի բարիքներէն զրկուած : Այսպէս, հէքեաթը հարստահարուած կրտսերին կամ արհամարհուած կաղին կուտայ թագաւորին աղջիկը, պալատը, ոսկին եւ երջանկութիւնը՝ վրէժ լուծելու ձեւով մը անոնց դէմ, զորս բնութիւնը, ժառանգութիւնը կամ ընկերային ընկալեալ կարգերը վարձատրեր են անարդար, անիրաւ, անհաւասար տնօրինութեամբ: Պէտք չէ զարմանալ, եթէ հէքեաթը կախարդական միջամտութեամբ կը դարմանէ նաեւ կաղին, կուրին, գոնջին խեղանդամութիւնը՝ հերոսը կերպարանափոխելով գեղաշնորհ իշխանի մը :

Հասնելու համար յաղթանակին կամ փառքին, գերագո՛յն վարձատրութեան, հէքեաթին հերոսը յաճախ կ'օգտագործէ մոգական առարկայ մը, զոր կախարդական աշխարհը կուտայ իրեն,— հէքեաթին սկզբնական աւանդութեանց վերադարձ մըն է այդ միջամտութիւնը :

Արդարեւ, հէքեաթը հեռաւոր յիշատակ մըն է որ մնացեր է կախարդական պաշտամաշրջանէ մը, կախարդական այն աշխարհահայեցողութենէն, որ ժողովուրդին հոգւոյն մէջ կը դնէ հաւատքը թէ գոյութիւն ունի աշխարհ մը՝ մեզի ծանօթ իրականութենէն դուրս :

*

Դժուար է երեք – չորս յօդուածով ըսպառել հէքեաթագիտութեան նիւթերը : Կ'արժէր հէքեաթներու շատ ծանօթ հերոսներուն վերլուծումն ընել ,— բայց կը վերջանա՞յ: Տակաւին կ'ուզէի խօսիլ հէքեաթները վերջացնելու ձեւերուն եւ անոնց նշանակութեան մասին, հէքեաթներու ոճաբանութեան մասին , (Պարաթամ չէ հասկցած «շատ քալեց քիչ քալեց» բացատրութեան իմաստը, ոչ ալ «մաղը յարդին մէջ» բացատրութեան իմաստը):

Երկու խօսք թրքական հէքեաթներու հերոս՝ քէլօղլան բառին մասին. — Բառացի կը նշանակէ գոնջ տղայ, բայց գոնջ բառը երբեք կապ չունի հիւանդութեան հետ, սովորութիւն է «քէլօղլան» կոչել ընտանիքին ամէնէն փոքր անդամը, կրտսեր տղան, որ ընդհանրապէս «տաշտին քերն» է՝ հայկական բացատրութեամբ, վերջին եկողը՝ որու չէր սպասուեր, ուրեմն աւելորդ հիւր ընտանիքին մէջ : Քէլօղլան կը կոչուի նաեւ որբ տղան, աղքատի զաւակ, լքուած եւ արհամարհուած: Բայց կարեւորն այն է որ արտակարգօրէն ուշիմ, խելացի, ճարպիկ կ'ըլլան «քէլօղլանները»: Վերջապէս ժամանակը կը պակսի ինծ, ներկայացնելու համար հէքեաթներու կազմութեան եւ ճամբորդութեան հարցերը,— կարճ կը կապեմ զբաղումներուս պատճառով :

Ի պէտս հետաքրքրուողներուն, կը յանձնարարեմ կարդալ ոչ միայն Կիմթէրի գործը, զոր յիշած եմ արդէն, այլ եւ Լէօֆլէր – Տըլաշոյի երկու գործերը, Հէքեաթներու սէնպոլիզմը, եւ Աւանդութեանց սէնպոլիզմը, ուր կը բացատրուին թէ ի՛նչ նշանակութիւն ունին հէքեաթին հէնքը կազմող բազմաթիւ բառեր ու դարձուածներ, սովորութիւններ ու բարքեր :

Հէքեաթներու նոր ժողովածուներու կարգին՝ հարկ կը համարեմ մատնանշել նաեւ Կրիւնտի շարքը, ուր խմբագիրը, Անրի Փուլայ, կուտայ պատմուածքներ՝ հէքեաթային ձեւով (հատորներուն խորագիրն է ... Իլ էթէ թ'իւն ֆուա), երկրորդ Անրի Փուռայի ժողովածուն, Լը թռէզոր տէ քոնթ, ուր ամէն հէքեաթ կը սկսի Իլ ի ավէ թ'իւն ֆուա տարազով ,— Փուլայ ոճաբան չէ, հակառակ է գեղեցիկ ոճի, իբրեւ փոփիւլիսթ, իսկ Փուռա, ծագումով գիւղացի, կը սիրէ գեղեցիկ ոճը եւ կը խորշի ռամկութենէ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԺԸ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ)

ԽՄԲ.— Յունուար 19 – 21ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան ԺԸ. համագումարը: Բացումը կատարեց Ա. քարտուղար Ս. Հ. Թովմասեան: Ստորեւ կարգ մը քաղուածքներ իր զեկուցումէն (Ամփոփուած Երեւանի «Գրական Թերթ»էն, 25 Յունուար).—

Երկու տարուան մէջ բնակարանային շինարարութեան համար յատկացուած է 260 միլիոն ռուբլի, որ նախորդ երկու տարուան հետ բաղդատելով կը գերազանցէ 34 առ հարիւր: Շահագործման յանձնուած է 177 հազար քառ. մեթր բնակելի տարածութիւն: Այդ միջոցին բանուորները շինած են պետութեան օգնութեամբ 2770 տուն, 207 հազար քառ. մեթր տարածութեամբ: Իսկ կոլտնտեսականներուն համար 14.900 տուն :

Սակայն, մանաւանդ Երեւանի մէջ, բնակելի տարածութեան պակասը զգալի է: Եւ ասիկա կը բացատրուի անով որ քաղաքներու բնակչութեան աճը բնակարանային շինարարութեան աճէն աւելի է: Բնակարանային շինարարութեան համար յատկացումները կը կազմեն 133.5 միլիոն ռուբլի :

Հայաստանի համայնավար կուսակցութիւնը ծրագրած է զարկ տալ շինարարութեան, որպէսզի էական փոփոխութիւններ կատարուին գիւղերու բարեկարգութեան մէջ: Որոշած է նաեւ արմատական փոփոխութիւն մտցնել գիւղայիններու կենցաղին մէջ :

Աւելցած է հիւանդանոցներու եւ առողջապահական այլ հիմնարկներու թիւը : Սակայն Առողջապահութեան նախարարութիւնը եւ հիմնարկները դեռ շատ լաւ չեն աշխատիր, պատշաճ ուշադրութիւն չեն դարձներ գիւղական հիւանդանոցները որակեալ բժիշկներով օժտելու համար :

Առողջապահական հիմնարկներուն եւ բժշկական անձնակազմի մէջ լաւ կարգապահութիւն չկայ: Երեւանի Բժշկական կաճառի շրջանաւարտներու զգալի մասը աշխատանքի չերթար հանրապետութեան գիւղական շրջանները, իսկ Առողջապահութեան նախարարութիւնը կը համակերպի ատոր: Կան նաեւ բուժ – կանխազգուշական եւ առողջապահական—լուսաւորական աշխատանքի մակարդակը :

Առողջապահութեան նախարարութիւնը թոյլ կուտայ աշխատանքի մէջ մեծ թիւով համատեղութիւններ, որու հետեւանքով որակեալ աշխատաւորները նստած կը մընան Բժշկական կաճառին եւ քաղաքային այլ հիմնարկներուն մէջ եւ բժշկական օգնութիւն ցոյց չեն տար բնակչութեան :

Վարչական կազմերը առողջապահութեան բաժիններուն մէջ աշխատանքի կը լծեն գործը կազմակերպելու անընդունակ տարրեր :

Կրթական տեսակէտով, ընթացիկ ուսումնական տարուան մէջ կան 1.184 հանրակրթական, միջնակարգ եւ տարրական դպրոցներ, 281 հազար աշակերտներով: Շինուած են 25 դպրոց եւ կը շինուին 19 դպրոցական շէնք :

Ծրագրուած է բարելաւել եւ ապահովել դպրոցներու դասագիրքերը: Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէի Բիւրոյին որոշումով կազմակերպուած է Մանկուսհրատ: Այս ուսումնական տարուան մէջ հրատարակուած է 91 տեսակ դասագիրքեր :

Անցեալ շրջանին գիւղական տասը միջնակարգ դպրոցներու մէջ զօրացած է գիւղատնտեսական մասնագիտական ճիւղը :

Կեդր. Կոմիտէն լուրջ թերութիւններ ցոյց տուաւ Կրթական Նախարարութեան եւ դպրոցներու աշխատանքին մէջ: Գիւղերու ժողովրդական դպրոցներու մէջ կը տեսնուի աշակերտներու մաղում: Իսկ այս երեւոյթին դէմ որեւէ միջոց ձեռք չեն առներ պատասխանատու մարմինները: Այս ժողովրդական դպրոցներու հիմնական թերութեան պատճառը ուսումնական դրութեան գէշ կազմակերպումն եւ դասաւանդման ցած մակարդակն է: Շատ մը դպրոցներու մէջ կարգապահութիւնը բարձիթողի է եղած, իբրեւ հետեւանք ուսուցիչներու եւ ծնողքի անուշադրութեան: Ուսուցչական կազմին մէջ կան որ

ԵՂԲԱՅՐ ՊԱՌԱ

(Ֆրանսական հէքեաթ)

Եղբայր Պառա կը թափառէր դաշտերուն մէջ, երբ սեւ բակլայ մը գտաւ: Առաւ բակլան ու գնաց գիւղ, զարկաւ առաջին տան դուռը:

— Այս գիշեր պառկելու տեղ կուտա՞ք ինծի եւ սեւ բակլայիս համար :

— Ինչո՛ւ չէ: Պառկեցէք այստեղ: Չորս գրուան բակլայ ունինք, բակլան բակլաներուն հետ, դուք ալ քովիկը :

Գիշերը Եղբայր Պառա գաղտնօրէն իր սեւ բակլան խառնեց չորս գրուան բակլաներուն հետ: Առտուն ելաւ եւ սկսաւ աղմըկել .

— Սեւ բակլա՛ս, չկայ սեւ բակլաս :

— Մի աղմկեր այդքան: Կուտա՛նք, կուտանք սեւ բակլադ :

— Չորս գրուանը լրիւ կ'ուզեմ, որ վստահ ըլլամ թէ մէջն է սեւ բակլաս :

Եւ առաւ չորս գրուանը, ելաւ գնաց շատ հեռու, զարկաւ առաջին դուռը :

— Կրնա՞ք գիշերը պառկելու տեղ տալ ինծի եւ չորս գրուան բակլաներուս համար:

— Ինչո՛ւ չէ: Գրուանները դրէք չորս խոճկորներուն ետեւը, մի վախնաք, չեն դպիր:

Գիշերը չորս խոճկորները (խոզի ձագ) կերան չորս գրուան բակլան: Առտուն Եղբայր Պառա սկսաւ աղմկել :

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ է պատահեր, հարցուցին:

— Կերե՛ր են չորս գրուան բակլաս :

— Լա՛ւ, ի՞նչ հարկ կայ աղմկելու, կուտանք ինչ որ կ'ուզես :

— Չորս խոճկորներն ալ ինծի պէտք է տաք :

Ու չորս խոճկորներն ալ առած՝ Եղբայր Պառա գնաց զարկաւ ուրիշ դուռ մը:

— Կրնա՞ք գիշերը պառկելու տեղ տալ ինծի եւ չորս խոճկորներուս համար :

— Ինչո՛ւ չէ: Խոճկորները տարէք կապեցէք չորս եզներուն ետեւ, մի վախնաք, բան չի պատահիր :

Գիշերը Եղբայր Պառա կը մորթէ չորս խոճկորները եւ կը դնէ եզներուն մսուրին մէջ: Առտուն կանուխ կը սկսի աղմկել .

— Եզները յօշոտեր են խոճկորներս :

— Մի՛ աղմկեր, աղբար, կուտանք ուզածդ :

— Լա՛ւ, տուէք չորս եզները :

Կ'առնէ չորս եզները եւ կը մեկնի: Ճամբան կը հանդիպի չորս երիտասարդներու, որոնք իրենց մեծ-մայրիկը կառքի մը մէջ դրած՝ կ'երթային քաղաք :

— Ինծի կուտա՞ք ինչ որ ունիք կառքին մէջ, չորս եզներուս փոխարէն, ըսաւ Եղբայր Պառա :

— Կուտա՛նք, ինչո՛ւ չէ :

Եւ Եղբայր Պառա առաւ պառաւը, տըւաւ եզները: Յետոյ աղջիկ մը գտաւ՝ օրօրելու համար պառաւը, կառքին մէջ: Կառքը կապած էր հորի մը բերնին, բայց աղջիկը այնքան ուժով օրօրեց, որ կառքը շրջեցաւ, պառաւն ինկաւ հորին մէջ :

Սկսաւ Եղբայր Պառա բառաչել: Աղջըկան ծնողքը վազեցին եկան :

— Մի բառաչեր, կուտա՛նք կուտա՛նք ուզածդ :

— Աղջիկը կ'ուզեմ, այս աղջիկը :

Տուին աղջիկը: Եղբայր Պառա զայն դրաւ տոպրակին մէջ, գնաց զարկաւ տան մը դուռը, տեղ ուզելու՝ պառկելու համար գիշերը:

Տոպրակը դրաւ դրան ետեւ, ինք ալ պառկեցաւ քիչ անդին: Գիշերը սկսաւ լալ աղջիկը: Տանտիրուհին կը բանայ տոպրակը, ի՞նչ տեսնէ,— իր սանիկը: Տոպրակէն կը հանէ աղջիկը, տեղը կը դնէ շան ձագ մը :

Առտուն Եղբայր Պառա կ'առնէ տոպրակը, կը զարնէ ուսը եւ ճամբայ կ'ելլէ դէպի ...: Բայց յանկարծ կը ճուայ շան ձագը:

— Ի՞նչ ունիս, ձագո՛ւկս :

Կը բանայ տոպրակը, դուրս կը ցատկէ շան ձագը: Եղբայր Պառա կը մնայ մինակ: Կը նստի կ'երգէ .

Տեսէք, բարեկամներ, ի՛նչպէս կործանեցայ:
Մէկ սեւ բակլան տուի, չորս գրուան առի:
Չորս գրուան տուի, չորս խոզ առի :
Չորս խոզ տուի, չորս եզ առի :
Չորս եզ տուի, պառաւ մը առի :
Պառաւ մը տուի, աղջիկ մը առի :
Աղջիկ մը տուի, շան ձագ մը առի :
Շան ձագը փախաւ, մինակ մնացի :
Տեսէք, բարեկամներ, ինչպէս կործանեցա՛յ :

չեն տիրացած իրենց մասնագիտութեանց եւ ընդունակ չեն սորվեցնելու ։

Հաշուետու շրջանին բարձրագոյն ու ուսումնական հաստատութիւնները տուած են 4·444 մասնագէտներ ։ Բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեանց ղեկավարներն ու կուսակցական կազմակերպութիւնները տակաւին թոյլ են ուսման որակը բարձրացնելու եւ մասնագէտներ պատրաստելու մէջ ։

Գիտական հիմնարկներու ցանցը ընդլայնած է ։ Ստեղծուած են գիտական մեծ օճախներ Գիտութեանց ակադեմիային մէջ, Մաթեմաթիկի եւ Մեքենականութեան կաճառ, Քիմիաբանութեան, Տնտեսագիտութեան կաճառ, ռատիօ–աստղագիտական գիտական աշխատանոցներ ։

Հրատարակչականները զգալապէս ընդլայնած են քաղաքական, գեղարուեստական եւ գիտա–արհեստագիտական գրականութեան հրատարակութիւնները ։ Երկու տարուան մէջ հրատարակուած են 1634 տեսակ գիրքեր եւ գրքոյկներ, 12 միլիոն 145 հազար օրինակ, (առանց 1955ի չորրորդ եռամսեայի) ։

Կարեւոր դեր կատարեց «Սովետական Արուեստ» նոր թերթի հրատարակումը եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի արուեստի պատմութեան եւ տեսութեան բաժնի վերականգնումը ։ Գիտութեանց Ակադեմիան, Պետհրատը եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ կարգ մը գիրքեր հրատարակեցին արուեստի պատմութեան մասին ։

Գրուեցան կարգ մը չահեկան գեղարուեստական երկեր, ուր կ'արտացոլայ մեր իրականութիւնը ։ Երկու տարուան մէջ հրատարակուեցան 34 վէպեր ։ 1954ին լոյս տեսաւ «Հայ Գրականութեան Պատմութեան» երրորդ հատորը նուիրուած խորհրդային ժամանակաշրջանին ։

ԺԷ. Համագումարը ցոյց տուաւ անցեալին կոպիտ սխալները, եւ զանոնք ուղղելու միջոցները ։

1955ին սկսաւ Րաֆֆիի երկերու տասհատորեակի հրատարակութիւնը ։ Լոյս տեսած են Յ. Պարոնեանի, Գր. Զօհրապի, Դ. Վարուժանի, Ռ. Սեւակի, Ռ. Պատկանեանի, երկերը ։ Հրատարակուած են նաեւ Ե. Չարենցի, Ա. Բակունցի եւ ուրիշներու երկերը ։

Սակայն պէտք է նկատի ունենալ որ թոյլ տրուած սխալներու ուղղումով կարելի չէ լուծել գրականութեան եւ արուեստի յետագայ զարգացման մեծ եւ լուրջ խնդիրները ։ Մինչեւ, Մշակոյթի Նախարարութեան, Գրողներու Միութեան եւ ստեղծագործական միւս կազմակերպութեանց ղեկավարներու մէջ թուլութեան տրամադրութիւն կայ ։ Գրականութեան եւ արուեստի գործիչները պէտք է սովետական նիւթերով նոր, լիարժէք թատերգութիւններ, օփերաներ, պարախաղեր ստեղծեն ։

Թատերգութիւնը շատ ետ մնացած է ։ Անոր զարգացման մեծ վնաս հասցուց առանց հանգոյցի կամ կնճիռի (անկոնֆլիկտայնութեան) տեսութիւնը. կեանքը ետ մղեց եւ բեմերէն վտարեց քանի մը տարի առաջուան թատերախաղերը ։ Շատ մը թատերախաղեր կը գրուէին, սակայն անոնց մեծ մասը բաւարարութիւն չէր տար հանդիսատեսի բարձր պահանջներուն ։ Թատերագիրները յաճախ հանգոյցը կը նկատեն իբրեւ ինքնանպատակ, կը գրեն թատերախաղեր, որոնք կառուցուած են պատահական, կեղծ եւ մտացածին իրադրութեանց վրայ, որոնք չեն արտայայտեր խորհրդային ընկերութեան զարգացման օրինաչափութիւնները ։

Երաժշտագէտները եւ երգահանները շատ աւելի քիչ կ'աշխատին, հակառակ իրենց հնարաւորութեանց ։ Խորհրդային երաժշտագէտներու միութեան վարչութիւնը պէտք է անոնց աշխատանքը ուղղէ երաժշտական նոր, լիարժէք ստեղծագործութիւններ տալու համար, մասնաւորապէս օփերաներ, ժողովրդական երգեր ստեղծելու ։

Գրականութիւն, թատերգութիւն, շարժանկարի եւ կերպարուեստի լուրջ թերութիւնն է բանուոր դասակարգի կեանքը պատկերացնող գործերու պակասը ։ Հայ գրականութիւնը հարուստ է բանուոր դասակարգի գովերգութեան հրաշալի աւանդութիւններով — Յ. Յակոբեանի, Եղիշէ Չարենցի ստեղծած աւանդութիւններով ։

Անհրաժեշտ է զօրացնել պայքարը գաղափարազրկութեան, ազգային սահմանափակութեան եւ այլ վնասակար երեւոյթներու դէմ ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԿԱՐԳ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ

●

ԽՄԲ.— Փասատինայի (Մ. Նահանգներ) Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ատենապետը Փետր. 1ին կարգ մը հարցումներ ուղղած ըլլալով Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի, հետեւեալ պատասխանները ստացած է, ինչպէս կ'իմանանք Լիբանանի թերթերէն .—

Հ.— Դուք թեկնածո՞ւ էք Կիլիկիոյ Աթոռին ։

Պ.— Ես անձնապէս թեկնածու չեմ, սակայն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կանոնագրութեան 14րդ յօդուածին համաձայն, Հայ. Եկեղեցւոյ ոեւէ եպիսկոպոս կրնայ կաթողիկոս ընտրուիլ, թեկնածու ըլլայ կամ ոչ ։

Հ.— Իսկ եթէ թեկնածու չէք, ձեր ընտրութեան պարագային ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը ։

Պ.— Ազգի կամքին առջեւ խոնարհիլ ոեւէ գիտակից եկեղեցականի պարտականութիւնն է ։

Հ.— Կաթողիկոսական ընտրութիւնը 14 Փետրուարին տեղի պիտի ունենա՞յ ։

Պ.— Պատճառ մը չեմ տեսներ որ տեղի չունենայ ։

Հ.— Համաձա՞յն էք Հալէպի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Զարեհ Եպիսկոպոսի կաթողիկոսական ընտրութեան ։

Պ. Անձնապէս որեւէ անպատեհութիւն չեմ տեսներ ։

Հ.— Զորրորդ յետաձգման մը պարագային ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր ընթացքը որպէս Կաթող. Տեղապահ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ։

Պ.— Ներկայիս յետաձգման որեւէ պատճառ գոյութիւն չունի. ամէն պարագայի մէջ այդ իրաւունքը կը պատկանի Պատգ. Ժողովին, համաձայն կաթող. կանոնագրութեան 12րդ յօդուածին ։ Իմ ընթացքս պիտի ըլլայ յարգել կանոնագրութիւնը եւ գործադրել պատգ. ժողովին որոշումները ։

Հ.— Ձեր կամ Զարեհ Սրբազանի Կաթողիկոս ընտրութեան պարագային ի՞նչ պիտի ըլլայ Ձեր եկեղեցական քաղաքականութիւնը Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հանդէպ ։

Պ. Ընտրեալ ոեւէ Կաթողիկոսի եկեղեցական քաղաքականութիւնը Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան հանդէպ պէտք է ըլլայ այն ինչ որ եղած է նախորդ Կաթողիկոսներու օրով— փոխադարձ սէր եւ եղբայրական ոգի ։

Հ.— Ձեր կամ Զարեհ Սրբազանի Կաթողիկոս ընտրութեան պարագային ենթակայ պիտի ըլլա՞ք հայկական քաղաքական որեւէ կուսակցութեան ։

Պ. Ոեւէ Կաթողիկոս ենթակայ պէտք չէ ըլլայ որեւէ հայկական քաղաքական կուսակցութեան կամ այլ կազմակերպութեան ։

Հ.— Ձեր կամ Զարեհ Սրբազանի Կաթողիկոս ընտրութեան պարագային ի՞նչ վերաբերմունք պիտի ունենաք Նիւ Եորքի եւ Գալիֆորնիոյ Ազգ. Առաջնորդարաններու հանդէպ ։

Պ.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ենթակայ Թեմերէն դուրս Հայ. Եկեղեցւոյ նուիրապետական բոլոր Աթոռներուն եւ Առաջնորդութիւններուն եւ հետեւաբար Նիւ Եորքի եւ Գալիֆորնիոյ Ազգ. Առաջնորդարաններուն մեր յարաբերութիւնները պիտի ըլլան սիրալիր եւ եղբայրական ։

Հ.— Կուսակրօն կամ ամուսնացեալ եկեղեցականներ պիտի տրամադրե՞ք Ամերիկայի այն եկեղեցիներուն, որո՛նք վերոյիշեալ երկու Ազգ. Առաջնորդարաններուն հեղինակութիւնը չեն ճանչնար ։

Պ.— Այս խնդրին մէջն ալ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանիս վերաբերմունքը պիտի շարունակէ մնալ այն ինչ որ եղած է նախորդ Կաթողիկոսներու օրով ։

Հ.— Էջմիածնի Վեհափառ Հայրապետի փափաքին վրայ պիտի ընդունի՞ք որ Կիլիկիոյ Միաբանութենէն եպիսկոպոսներ կամ վարդապետներ Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանին մէջ ինչ ինչ ճիւղերու շուրջ դասախօսութիւններ ընեն կամ իրենց ուսումը շարունակեն հոն ։

Պ.— Ս. Էջմիածնի Վեհափառ Հայրապետին կողմէ նման առաջարկ մը ըլլալու պարագային անշուշտ թէ նկատի կ'առնուի ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին փայլուն յաղթութիւն մը շահեցաւ Քանէի զօրաւոր խումբին դէմ, 0ի դէմ 3 նշանակէտով ։ Այս կիրակի իր Պոմոնի մարզադաշտին մէջ կը մրցի Ամիքալի խումբին դէմ ։ Մեր մարզիկները կրկին կրնան գեղեցիկ արդիւնք մը ձեռք բերել, բայց բնաւ պէտք չէ յոխորտան ։ Յաճախ պատահած է որ վերջին դասաւորուած խումբերը առաջիններուն յաղթած են, զարմանք պատճառելով ։

Ուրախ ենք որ վերադարձի մրցումներէն ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ը մեծ յաղթութիւններ կ'ապահովէ, բարւոքելով իր դասաւորումը ։ Միութեան առաջին խումբին երեք մարզիչներուն՝ Վարդգէս Մըրճոյեանի, Ժանօ Օհաննէսեանի եւ Ժորժ Մկրտիչեանի թափած ջանքերը, վերջապէս իրենց արժանի վարձատրութիւնը կը գտնեն ։

Ուրեմն այս կիրակի բոլորս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, խրախուսելու համար մեր մարզիկները ։

Վահան Շամլեան

ՅՈՅՆ ԿԻՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿԵՆ

*

Յունաստանի հանրային կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով քաղաքագէտները պիտի հասկնան թէ ինչ կ'ուզեն յոյն կիները ։

Փետրուար 19ի ընտրութեանց, կիները վճռական ձայն պիտի ունենան ։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի խզեն այրերու քուէարկութեան մենաշնորհը ։ 1·956·156 կին քուէարկուներ կան յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ, գրեթէ քիչ պակաս բոլոր արձանագրուած քուէարկուներու թիւի կէսէն, ընդհանուրը ըլլալով 4128004 ։

Իբրեւ երեսփոխանական թեկնածու վեց կին կայ խորհրդարանին երեք հարիւր աթոռներուն վրայ ։ Միայն մէկը կը պատկանի յունական ժողովրդավար ձախ թեւին ։ Միւս հինգը Ազգային Արմատական կուսակցութեան կը պատկանին, զոր կազմեց վարչապետ Կոստանդին Գարամանլիս ։

Գարամանլիսի խմբակցութեան դէմ, որ մօտ 175 երեսփոխան ունի հին խորհրդարանէն, պիտի ներկայանայ Ժողովրդավար Միութիւնը, որ արդի Յունաստանի կուսակցութեանց ամէնէն խառն խմբակցութիւնն է ։

Չէզոք դիտողներ կ'ըսդունին թէ կնոջ քուէարկութեան առհմիրան ներկայիս վարչապետ մակեդոնացի Գարամանլիսն է ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (132)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

« Ասկէ զատ, զաղտնի կոմիտէին առաջնորդը, Ճավիտ, ինը յօդուածնոց ծրրագիրը ուղած է գործնական գետնի վրայ դնել, ստորերկրեայ աշխատանքի մը լծուելով ։ Տոքթ. Նազըմ ստանձնած էր քարոզչական պաշտօնը եւ անկասկած տեղեկութիւն ունէր մահափորձէն, իսկ Իթթիհատի պատասխանատու քարտուղարներէն Նաիլ տարբեր ծրագիրներ կը փայփայէր ։ Եթէ Իզմիրի մահափորձը յաջողէր, Իսթանպուլի մէջ ալ մահափորձեր սարքելով՝ ոստիկանութեան տնօրէն պիտի ըլլար ։ Կը սպասէնք որ բարձր արդարութիւնը արձակէ իր անշեղ դատաստանը ։

Իզմիրի դատավարութիւնները իրենց այլազան դրուագներով երեւան հանած էին մահափորձի կազմակերպութիւնը ։ Անդրայի դատավարութիւններն ալ մէջտեղ հանեցին ամէն անոնք, որ մահափորձեր սարքելով կ'ուզէին իշխանութեան գլուխ անցնիլ եւ հասնիլ իրենց նպատակներուն ։ Իրողութիւն է որ, սակայն, այս կազմակերպութեան մէջ յանցապարտներ կան որոնք անյայտ կը մնան եւ կը խուսափին արդարութեան ճիրաններէն ։

Ահա թէ ինչու դատարանի նախագահ Ալի պէյ երէկուան դատավարութեան ընթացքին այս կէտին ակնարկելով կ'ըսէր ամբաստանեալներէն մէկուն .— «Դժբախտաբար դեռ ուրիշ բաներ ալ կան, ժամանակի ընթացքին հարկաւ զանոնք ալ կը լուծենք ։

Նկատելով որ պետական հարուածի կազմակերպիչները ծրագրած էին կառավարութեան կեդրոնը Իսթանպուլ ընել, կը հաստատուի թէ անոնք որոշած էին մահափորձէն ետք անմիջապէս գործունէութեան ձեռնարկել Իսթանպուլի մէջ, յաջորդական մահափորձերով տիրապետել Իսթանպուլի սահմաններուն եւ Թերեւս Թրակիոյ մէջ ալ ։

Ընդհանուր համոզումն այն է թէ այսպիսի ընդարձակ եւ դժուարին շարժում մը վարողներուն մէջ կան ծանօթ եւ ղեկավար դերակատարներ, բայց մութին մէջ անյայտ չարագործներ ալ կան տակաւին եւ անպատիժ կը մնան, հակառակ անոր որ ծառայութիւն խոստացած են այս արիւնոտ կազմակերպութեան ։

Անկախութեան Ատեանը բոլորովին զայրացած էր Րաուֆ պէյի դէմ, որ պատասխանած չէր իրեն եղած հրաւէրին եւ արտասահմանէն չէր եկած, դատուելու համար ։ Զայն ամբաստանելու համար ամէն միջոց կը փնտռէր եւ այս նպատակով Անգարա հրաւիրած էր երկու ծանօթ լըրագրապետներ, Ահմէտ Էմին, (Եալման) եւ Էպուզզիյա Վէլիտ պէյերը ։

Նախագահը նախ հարցաքննեց Վէլիտ պէյը ։

— Ինչպէս գիտէք, Րաուֆ պէյ մաս կը կազմէ մահափորձի դատավարութեան ։ Ստիպուած ենք քննել իր մեղսակցութեան աստիճանը ։ Րաուֆ պէյի քեռայրին՝ Ադիլ պէյի տունը խուզարկել տուինք եւ ձեր ալ մէկ նամակը գտանք ։ Այս պատճառով կանչուած էք հոս ։ Ոչ ամբաստանեալ էք, ոչ ալ վկայ ։ Ձեր հարցաքննութեան արդիւնքը պիտի ճշդէ ձեր դիրքը ։ Նախ մեզի յայտնեցէք Րաուֆ պէյի հետ ձեր ունեցած յարաբերութիւնը ։

Վէլիտ.— Րաուֆ պէյի հետ բուն ծանօթացումս կը սկսի Մալթա, աքսորի ատեն ։ Դարձիս, երբ լրագրութեան վերսկսայ, Րաուֆ պէյ Գործավարներու Խորհուրդին նախագահն էր ։ Իր դէմ քննադատական հրատարակութիւններ ըրած էի, եւ այս պատճառով մեր յարաբերութիւնները քիչ մը պաղած էին ։ Յետոյ բարւոքեցան . Րաուֆ պէյ զանազան առիթներով Իսթանպուլ կուգար ու կ'երթար ։ Անգամ մըն ալ տունը գայի, ուրիշ անգամ մըն ալ տեսակցութեան համար այցելեցի ։

— Այս տեսակցութիւնը ձե՞ր փափաքով եղաւ, թէ ոչ իր հրաւէրով ։

— Ես փափաքեցայ ։ Կ'ուզէի երկրին վերաբերեալ խնդիրներու մասին իր կարծիքը իմանալ ։ Արդէն անկեղծութիւն մը ունէի իրեն հանդէպ ։

— Քաղաքակա՞ն խնդիրներու մէջ անկեղծութիւն ։

— Անձնապէս անկեղծ եղած եմ իրեն հանդէպ ։ Ինքն ալ այդպէս է, միշտ բաց կը խօսի ։

— Ձեզ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան մէջ առնել ուզե՞ց ։ — Ոչ ։

— Այո, բայց դուք ձեր թերթով այդ կուսակցութեան դրօշակիրը եղաք, Վէլիտ պէյ ։ Ձեր համակին մէջ ընդհանուր ոգին ալ այս է արդէն ։ Նայեցէք, կ'ըսէք թէ «ձեզի դէմ բաներ մը ըսել կ'ուզեն » ։ Ո՞վ է այս բաներ մը ընել ուզողը ։ Մե՞նք ենք աւդեօք, Վէլիտ պէյ ։ Յետոյ բան մը եւս հասկնալ կ'ուզեմ ։ Դուք ձեր գրելիքներուն մասին Րաուֆ պէյէն հրահանգ եւ ուղղութիւն առնել կ'ուզէիք, այնպէս կ'երեւայ ։

— Ոչ, ոչ ․․․ ։ Ես մէկէ մը գաղափար չեմ առներ, սովոր չեմ ։ Կը հարցնեմ, այո, բայց լուսաբանուելու համար ։

(Շար.)

մէջ կան ափ մը խելագարներ, ոճրագործներ որոնք երբեմն իրենց հրահանգները կը ստանան դուրսէն եւ կը ծառայեն շահերու որոնք որեւէ կապ չունին Ալժերիոյ հետ: Կան մարդիկ ալ որոնք մոլորած են անոնց քարոզութենէն: Ես խօսքս կ'ուղղեմ ստուար մեծամասնութեան, անոնց որ կը վարանին, կը մտատանջուին, կը տառապին: Դուք տարակոյսներ ունիք Ֆրանսայի դիտումներու մասին. կը վախնաք որ պիտի լքէ ձեզ: Վճռապէս կը յայտարարեմ, — երբեք այդպիսի խնդիր չէ եղած եւ պիտի չըլլայ: Կառավարութիւնը պիտի պայքարի, Ֆրանսան պիտի պայքարի Ալժերիոյ մէջ մնալու համար եւ պիտի մնայ:

«Ի՞նչ պիտի ըլլար Ալժերիան առանց Ֆրանսայի, ի՞նչ պիտի ըլլար Ֆրանսան առանց Ալժերիոյ: Դուք կը վախնաք ձեր ծայրայեղներէն: Կը յայտարարեմ բացորոշապէս.— Բարեկարգութիւնը եւ արդարութիւնը պիտի պահպանուին: Ֆրանսական ուժը սնամէջ խօսք մը չէ: Արդարութիւնը պիտի գործադրուի խստօրէն, անխտիր բոլորին համար, արագ եւ յստակ»:

Գ. Կի Մոլէ յետոյ հաւաստեց թէ զարման պիտի տարուի տիրող թշուառութեան, ամրապնդելով բարեկարգութիւնը եւ հաւասարութիւնը: «Միայն հանրապետական Ֆրանսան կ'երաշխաւորէ ձեր ազատութիւնը: Ֆրանսան կը մնայ մեծ պետութիւն մը եւ Ալժերիոյ պիտի տրամադրէ հիւլէական ուժ իր ճարտարագործական զարգացման համար, պիտի լարէ ուժերը Սահարայի հրաշքը իրագործելու համար եւն.»: Յետոյ յորդորեց մտիկ չընել ծայրայեղները եւ խռովարարները:

Ճառէն վերջ վարչապետը պատասխանելով լրագրողներու, յայտարարեց թէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին երբ հանդարտութիւնը վերահաստատուի, թէ զինուորական ուժերը պիտի չաւելցնեն եւայլն:

× Զօր. Քաթրուի տեղ Ալժերիոյ նախարար ընտրուեցաւ ելմտական նախարարը, Պ. Ռոպէռ Լաքոստ (ընկերվարական), որ ծնած է 1898ին: Եղած է հարկահաւաք, յետոյ քարտուղար պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութեան: Պատերազմի ընթացքին հիմնած էր ազատագրական կազմակերպութիւն մը հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ: Վարած է կարգ մը նախարարական պաշտօններ: Յունուար 12ին փոխ նախագահ ընտրուեցաւ Ազգ. Ժողովին, բայց այժմ պիտի բնակի Ալժէ, իր նոր պաշտօնին բերումով:

× Ալժէի Փրկութեան Կոմիտէն հրամայեց ընդհանուր գործադուլ մը սարքել ուրբաթ ժամը 14էն 19, պահանջելով իր առաջարկներուն անմիջական գործադրութիւնը: Երէկ 15 հոգի սպաննուեցան Ալժերիոյ մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պ. ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին միակ հայ երեսփոխանը (արմատական), վերաշինութեան յանձնաժողովին քարտուղար ընտրուեցաւ: Միւս քարտուղարը համայնավար է: Տասնըմէկ յանձնաժողովներու նախագահները ընկերվարականներ են, չորսինը՝ չափաւորներ, երեքինը՝ արմատականներ, մէկունն ալ՝ ժողովրդական:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ օրէնքին բարեփոխումը պահանջելով, նախագահ Այզընհաուըր կ'ուզէ աւելցնել իւրաքանչիւր երկրի տարեչափը (քոթա): Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ընդդիմադիրները կ'ուզեն պայքար մը մղել: Տարեչափը 154.000 օտարականներու ներգաղթը կը թոյլատրէ 1920էն ի վեր: Նախագահը կ'առաջարկէ բարձրացնել 220,000ի, իսկ ամէն տարի հինգ հազար ալ ընդունիլ առանց նկատի առնելու անոնց ազգային ծագումը:

ՑՈՒՐՏԸ աւելի սաստկացած էր երէկ, Փարիզի մէջ, իջնելով մինչեւ 15 – 16 աստիճան: Կը կարծուի թէ դեռ պիտի շարունակուի, հակառակ խաբուսիկ արեւին: Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է երկրին միւս մասերուն: Նոյնիսկ Մարսէյլի եւ Նիսի մէջ: Ձիւն կը տեղայ Եւրոպայի 1 ծայրէն միւսը: Ցուրտէն մեռած են 206 հոգի, զանազան երկիրներու մէջ: Գայլերը հինգ հոգի յօշոտեցին Հատէմքէօյի մէջ (Պոլսոյ մօտ): Բազմաթիւ գիւղեր եւ քաղաքներ հաղորդակցութենէ զրկուած են Թուրքիոյ մէջ: Տասնըվեց տարիէ ի վեր այսքան առատ ձիւն տեղացած չէր Իտալիոյ մէջ:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երկրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱՋԵԱՆ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ավինեոնի «Մուրատ» խումբի ներկայացում – երեկոյթը եւ տեղի կ'ունենայ Փետրուար 26ին, կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2ին, «Ռիւպիպար»ի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Մարսէյլէն եւ շրջաններէն բոլոր անոնք, որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այդ հանդէսին, կրնան դիմել ընկ. Ա. Պետիկեանին, 7 ռիւ Պէյլիօզ: Երթեւեկի համար պէտք է վճարել միայն 800 Ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ եկեղեցասէրներու փափաքով Վարդանանց տօնի երգեցողութիւնները պիտի կրկնուին Բարեկենդանի կիր. առտուն: Նաեւ պատարագէն ետք՝ երկսեռ երգչախումբին կողմէ պիտի երգուին Վարդանանց յատուկ շարականները եւ խմբերգներ:

Արեւագալի հոգեմայլ երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Մեծ Պահքի կիրակի առտուները, ժամը 11ին, Վ. Սարգսեանէ զաշնաւորուած, երգչնի ընկերակցութիւնով: (Եկեղեցին միշտ տաքցուած է):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, 26 ՓԵՏՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 15.30ԻՆ

Կը ներկայացուին՝

Ա. Մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն:

Բ. Մաս.— Փիէքրա Ներայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ առամ 2 արար:

Գ. Մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար:

26, Rue Troyon, Sèvres

Պ. Պ. Զ. եւ Ժ. Թերզեան, Պ.Ն. Գափամաճեան եւ զաւակը Հրանտ, Այրի Տիկին Մաքրուհի Իսթամպ եւ ընտանեկան պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆՏ ԹԵՐԶԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ տաժանելի հիւանդութեան, Փետր. 9ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 10.30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Ննջեցեալին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղկեպսակի փոխարէն նուէրներ ընել բարեսիրական կազմակերպութեանց:

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպագրութեան յանձնուած է Յունուարի և Փետրուարի թիւը, 48 էջ: Փոստին կը յանձնուի ամսագլուխէն առաջ:

22րդ տարուան առթիւ, բաժանորդներուն խնդրանքով՝ կը պատրաստուի իւրաքանչիւրին ընդհանուր հաշուեցոյցը, տեղեկացնելու համար թէ ո՛վ պարտք ունի, ո՛վ պարտք չունի

ՀԱՅ – ԲՈՅԺը այս նոր տարեշրջանին պիտի ղրկուի նախ անոնց որ սովոր են կանխիկ վճարելու: Դիւրացուցէք խմբագրին գործը՝ կանխիկ վճարելով: Քաջալերեցէք այս օգտակար ձեռնարկը՝ նոր բաժանորդներ գտնելով:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք: Արտասահմանի համար 1200 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը պիտի տօնուի թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսով, մարտ 11 Կիրակի Սալ Կալմանի մէջ:

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Երկու ճամբայ» թատերախաղը, երեք արար, մասնակցութեամբ մասնաճիւղին լաւագոյն ուժերուն: Յետոյ պարահանդէս համբաւաւոր նուագախումբով:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Ջերմապէս կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ կազմակերպութիւններ նկատի ունենալ սոյն թուականը:

«ՄՈՒՐԱՏԻ ՕՐԸ» ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղին, կիրակի, 12 Փետրուար ժամը 15ին, գպրոցին սրահը:

Կը ներկայացուի Պետրոս Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»:

Մուտք 150 ֆրանք:

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը դիմակաւոր եւ ծպտեալ հանդէս մը կը կազմակերպէ Բարեկենդանի առթիւ:

Կիրակի, 12 Փետրուար, ժամը 3էն 10, Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ համակիրները:

Մասնաւոր մրցանակ լաւագոյն տարազներուն համար:

Ս. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Խաչի Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն եւ համակիրներուն թէ տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Փետրուար, կիրակի օրը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Օթէլ Մօտէրն Փալասի շքեղ սրահներու մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք, փարիզ

Նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵԽԱՆԵԱՆ

*

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

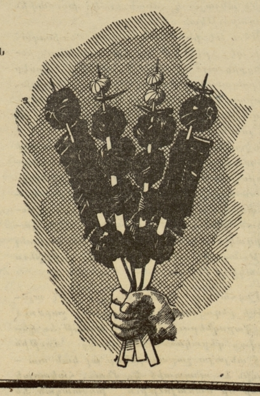
Téléphone BAL. 31 - 21

(Métro: F. D. Roosevelt)

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

BAR AMERICAIN

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ԱՆԻԷՌ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին Քաֆէ Ռեժան: Կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում եւ ընտրութիւն պատգամաւորի:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, հայրենակից Գէորգ Պօղոսեանի բնակարանը: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը կարեւոր է:

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն:

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տոմինիք:

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ: Մուտք 300 ֆրանք

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յակոբ Խաչիկեանի մահուան առթիւ, Տիկին Արմենուհի Խաչիկեանի ազգականները Լիլայի հայերէն դասընթացքի բարգաւաճման համար կը տրամադրեն հինգ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի:

*

Տէր եւ Տիկին Ա. Քէքլեան (Ալֆորվիլ) խորին ցաւակցութիւն յայտնելով Պ. Տիգրան Նալբանդեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, օգտափոխութեան կայանին համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ Ամսագիր, 34րդ տարի, 1956 Յունվ. (Թիւ 359), ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Տարեկան բաժնեգին վեց տոլար:

ՀԱՅ ՍԻՐՏ, պարբերաթերթ Հայ Օգնութեան Միութեան, ԺԷ. տարի, Թիւ 5 – 65, Յունուար 1956, անգլերէն բաժինով: Տարեկան բաժնեգին 1.50 տոլար:

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԱՌԻԹԷՆ

Ամերիկայէն նորէն ստացած նոր հագուստներ.—

Փարտըսիւ	2000էն 5000 ֆրանք
Քոմփլէ	3000էն 7500 ֆրանք
Էմփէրմէապլը	2000էն 4000 ֆր.
Վէսթ	1500էն 3500 ֆրանք
Փանթալոն	1000էն 2000 ֆրանք

Եւ ամէն տեսակ կերպասներ

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԳԻՆ

Maison Béatrice

97, Rue de Richelieu Paris (2)

Tél. RIC, 57-57

Métro Richelieu-Drouot

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կօշիկի քիչ մը կար գիտցող գործաւոր մը, կամ երիտասարդ մը արհեստը կատարեալ սորվիլ ուզող: Լաւ վճարում:

Դիմել՝

Chaussures Karene. 57, rue des Couronnes Paris (20)

⁂

Պահատուփեան վաճառատան մէջ աշխատելու համար կը փնտռուի առոյգ եւ վարժ երիտասարդ շարժավար մը, (շոֆէօր), գոհացուցիչ պայմանով:

Դիմել՝

246, Rue Vendôme, Lyon

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սափրողարար կը փնտռուի սենեակ մը, խոհանոցով, ամուսնացած զոյգի մը համար, կահաւորուած կամ ոչ:

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 12 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

DIMANCHE 12 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7902 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3313

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ԹԽԵՆ ՈՒ ԿԸ ԹԽԵՆ

Այս անգամ գանգատողը Մոսկուան է, իր պաշտօնաթերթին միջոցաւ :

Կառավարական թերթը, «Իզվեստիա» Փետր. 8ին հրատարակեց վեց առաջնակարգ հրատարակիչներու մէկ նամակը, որ կարգ մը բարեփոխումներ կ'առաջարկէ, գիրքերու հրատարակութեան մասին :

Անոնք որ հետեւած են ռուսական եւ առհասարակ սովետական հրատարակութեանց, անշուշտ գիտած են անոնց թխածոյ, յաճախ տաղտկալի հանգամանքը : Ոչ միայն չորպգրութեամբ, այլ եւ բովանդակութեամբ :

Հրատարակիչներն ալ նկատի առած են այս պարագան, յանդելու համար անտեսական եզրակացութեան մը :

Դիտել կուտան թէ խորհրդային հեղինակները վճարում կը ստանան էջի վրայ, եւ կը թխեն ու կը թխեն, աւելի շատ վաստկելու համար :

Այսպէս, վճարումները կը ճշդուին 1/20 պրակի վրայ, 24 տպագիր ծալք : Այս դրութեամբ, կը տպագրուին «հաստափոր, թխածոյ հատորներ որոնք աճուրդի կը մատնեն ընթերցողը» :

Իրենց կարծիքով, պրակի վրայ վճարելու այս դրութիւնը «պատուհաս մըն է հրատարակչական գործին համար», որ կ'աւելցնէ գիրքերուն գինը թուղթ մսխել տալով եւ ուրիշ աւելորդ ծախքեր պատճառելով :

Մասնագէտներ հաշուած են որ եթէ ռուսերէն միջին գիրքի մը որոշեալ ծալքին վրայ գեղչ մը կատարուի, բաւական թուղթ պիտի խնայուի, տարին 120 միլիոն նոր գիրքեր հրատարակելու համար :

Հրատարակիչները կ'առաջարկեն միանուագ վճարում, նկատի առնելով գիրքին ծաւալը, հանգամանքը եւ որակը : «Այս դրութիւնը գրգիռ մը պիտի ըլլայ հեղինակներուն համար, որպէս զի խիտ, միեւնոյն ատեն կենդանի եւ նշանակելի գործեր արտադրեն» :

Հրատարակիչները ուրիշ ուշագրաւ դիտողութիւններ ալ կ'ընեն, որոնց պիտի անդրադառնանք, երբ աչքի առջեւ ունենանք իրենց գրութեան ամբողջական պատճէնը :

Աւելորդ է ըսել թէ մեր հայրենիքին հրատարակչական գործն ալ կը կարօտի լուրջ վերաքննութեան :

Թխածոյ եւ տաղտկալի հրատարակութիւններ պակաս չեն, նաեւ, Երեւանի մէջ, այնքան պիտանի եւ հաճելի հրատարակութեանց հետ :

Ուռեցնելու, թխելու, պիտանին եւ անպիտանը իրար խառնելու սովորութիւնը միեւնոյն ատեն կը վնասէ նիւթերու ընտրութեան, ճաշակի եւ արուեստի զարգացման :

Մանաւանդ որ, շատեր թուրթակարար կը հետեւին կեդրոնի հրահանգներուն եւ բարքերուն :

Այդ պատճառով ալ, չափազանց տաղտկալի հանգամանք մը կը ներկայացնեն թարգմանածոյ գործերը, — բառը բառին, տառը տառին :

Յաճախ աւելի դիւրին է ֆրանսերէն կամ անգլերէն կարդալ որեւէ բոլշեւիկեան հրատարակութիւն, քան թէ հայերէն :

Մասնաւորապէս անտանելի չափերու հասած է «հասարակական» կոչուած գրականութեան դերարտադրութիւնը, խառնիխուռն եւ անլի բովանդակութեամբ եւ մանաւանդ թերխաշ հայերէնով :

Ուշագրաւ պարագայ մը եւս, — վերջերս քննադատներ յաճախ կը մատնանշեն նոյնիսկ ռուսերէնէ կատարուած թարգմանութեանց խեղճութիւնը, բաղդատելով բնագրին հետ :

Թխելու պատուհաս մըն ալ այս :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ.

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ

Վարչապետը, որ հինգ օրէ ի վեր Ալժէ կը գտնուէր, ունկնդրութեան ընդունելով բազմազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները եւ պատասխանատու անձեր, առջի օր պտոյտ մը կատարեց Ալժերիոյ ապստամբութեան կեդրոնը (Կոստանդին) եւ աչքէ անցուց զօրքը : Ոչ մէկ տեղեկութիւն հրատարակուած էր այս առթիւ, յանուն ապահովութեան : Փարիզ կը վերադառնայ այսօր, կիրակի, եւ իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ վաղը նախարարական խորհուրդին որ արտակարգ նիստի հրաւիրուած է :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, հինգ օրուան խօսակցութիւնները եւ վարչապետին հանդիսաւոր կոչը չեն կրցած համոզել ընդդիմադիրները, որոնք միշտ այն կասկածն ունին թէ կառավարութիւնը ծանր զիջումներ պիտի ընէ բընիկներուն, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար : Միւս կողմէ, իսլամներն ալ կը կարծեն թէ վարչապետը զիջումներ կատարած է ի նպաստ գաղթական Ֆրանսացիներուն, մանաւանդ ընդունելով զօր. Քաթրուի հրաժարականը : Զօրավարը մեծ համբաւ կը վայելէր Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ, իբրեւ հաշտարար :

Ալժէ գտնուած ատեն, վարչապետը հաստատեց նոր նախարարը, Ռոպէռ Լաքոստ, որ Փարիզէն հասած էր ուրբաթ առտու : Պ. Լաքոստ ճառ մը խօսելով ըսաւ .

— Մեր հասարակաց պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով նախարար մը կը նշանակուի Ալժերիոյ համար, այստեղ բնակելու պայմանով : Այն դժնդակ ժամերուն մէջ զոր կ'անցընէ Ալժերիան, ուստի եւ Ֆրանսան, այդ որոշումը կը պարտադրէն կառավարութեան եւ ես ընդունեցայ ինծի վստահուած պաշտօնը : Այս առաջին խօսքերս կ'ուղղեմ բոլորին, բնակիչներ եւ եւրոպածին բնակիչներ Ալժերիոյ, առանց խտրութիւն դնելու Ֆրանսացիներու միջեւ, ինչպէս խտրութիւն չեղաւ ռազմադաշտին վրայ մեր հայրենիքին ազատագրութեան համար : Պիտի աշխատիմ որ միեւնոյն արդարութիւնը եւ միեւնոյն իրաւունքները գործադրուին բոլորին համար, բայց նաեւ միեւնոյն պարտականութիւնները եւ նոյն եղբայրութիւնը : Կը խնդրեմ օգնել ինծի, յաջողութեամբ կատարելու համար այն ճիգը որուն պիտի ձեռնարկէ Ֆրանսա բոլոր ասպարէզներուն մէջ, Ալժերիոյ փրկութեան եւ բարգաւաճման համար : Ինծի օգնել՝ կը նշանակէ հաւաքական կարգապահութիւն մը ցոյց տալ : Կարելի չէ ահաբեկչութեան դէմ պայքարիլ անկարգութեամբ : Կարելի չէ թշուառութեան դէմ պայքարիլ բռնութեամբ » :

Այս ճառէն վերջ, պատասխանելով լրագրողներու, նոր նախարարը յայտարարեց . — «Կ'ըմբռնէք թէ գրպանս չունիմ ճշգրիտ ծրագիր մը : Կը կարծեմ թէ պիտի կրնանք էականը ձեզի հաղորդել շուտով» : Յետոյ բացատրեց թէ կացութիւնը պիտի ուսումնասիրէ խօսակցելով ժողովուրդի բոլոր խաւերուն հետ եւ թէ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ կուսակալի պաշտօնը, սպասելով համապատասխան հրամանագրին :

Կոստանդինի շրջանը մեկնած ատեն, վարչապետը նոր կոչ մը ուղղեց ֆրանքեւիսլամ բնակչութեան, համոզում յայտնելով թէ համերաշխութիւնը պիտի դառնայ կենդանի, եղբայրական եւ անքանդելի իրականութիւն մը : «Ֆրանսան պիտի ձեռնարկէ հսկայական ճիգի մը օգնելու համար Ալժերիոյ բոլոր ասպարէզներուն մէջ : Ֆրանսան կոչ կ'ուղղէ ձեր հաւատքին եւ խանդավառութեան, կերտելու համար վերանորոգիչ Ալժերիան՝ հաւասարութեամբ, արդարութեամբ եւ խաղաղութեամբ » :

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
ՈՐ ԱՆԹԻԼԻԱՍ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԵՐԷԿ, ՇԱԲԱԹ, ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ուրբաթ իրիկուն ժամը 6.30ին Օրլիի օդակայանը ժամանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Վազգէն Ա., ընկերակցութեամբ գաւազանակիր Պարգեւ արեղայի :

Դիմաւորելու համար օդակայանի մասնաւոր մէկ հիւրանոցը կը գտնուէին Խ. Միութեան Եկեղեցւոյ եւ հիւպատոսարանի ներկայացուցիչները, Փարիզի Առաջնորդ եւ Կաթող. Պատրիարք Սերովբէ եպիսկոպոս, որուն կ'ընկերանային կաթողիկոսին հետեւորդներէն Վարդապետ Նախ., Պրոֆ. Ա. Աստքելեան, ինչպէս եւ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան անդամները, Գաղթ. գրասենեակի տնօրէնը, Բարեգործականի, Կ. Խաչի, Դպրոցասէրի, ուրիշ կազմակերպութեանց եւ «Յառաջ»ի ներկայացուցիչները եւ բազմաթիւ ազգակիցներ. Հայրապետը առաջնորդուեցաւ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, խորհրդային դեսպանատան կողմէ տրամադրուած ինքնաշարժով մը :

Եկեղեցին ալ լեցուած էր զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներով / բազմաթիւ հաւատացեալներով : Դասին մէջ կեցած էին Ֆրանսայի Հայ. Կաթողիկէ համայնքին Առաջնորդ Կարապետ Ծ. Վ. Ամատունի, Ս. Մուրատեան վարժարանի տեսուչ՝ Հ. Սերովբէ Վ. Ագըլեան եւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան անդամները :

Ներկայ էին նաեւ Կապոյտ Խաչի, Որբախնամի եւ հայկական բոլոր կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները : Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին Շաւարշ Նարդունի, Հրանտ Սամուէլեան, Արշամ Յովնանեան, Ռ. Թագէոսեան, Շաւարշ Միսաքեան, Վ. Մելիքեան, Զ. Մութաֆեան եւ... :

Երբ կաթողիկոսը եկեղեցի կը մտնէր, դպրաց դասը սկսաւ երգել «Հրաշափառ»ը, մինչ կոչնակը կը հնչէր մեղմօրէն :

Անկարելի է նկարագրել այն յուզումը որ կը տիրէր տաճարին մէջ, այս բացառիկ պահուն :

Ամբողջ բազմութիւնը սարսուռ մը զգաց, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը սկսաւ խօսիլ, օրհնելով ժողովուրդը . —

«Մենք ողջոյն կը բերենք ձեզի Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռէն եւ Հայրենիքէն » :

Այս առթիւ յիշեց թէ երբեք մտքէն չէր անցներ թէ իր այս ճամբորդութեան ընթացքին պատեհութիւնը պիտի ունենար քանի մը ժամէ աւելի մնալ Փարիզ եւ անոր Սուրբ Տաճարին մէջ բերել Մայր Աթոռի օրհնութիւնը բոլորին : «Սէրը եւ Հաւատքը կը միացնեն Հայրենիքի ժողովուրդը Սփիւռքի հայութեան » :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

•

Յանդատանջ իմ երկար ճամբորդութիւններուս ընթացքին, հարկ եղաւ հետեւիլ նաեւ Պօղոսի ճամբուն։

«Պօղոսի ճամբան» տարազ մըն է, որ ունի իր աշխարհագրութիւնը, իր պատմութիւնը, նաեւ իր պատմափիլիսոփայութիւնը։ Այստեղ գիս չի հետաքրքրեր առացուածքը, իբրեւ վկայութիւն իրերու եւ դէպքերու նախասահմանութեան հին վարդապետութեան, թէ այդ ճամբան, ինչպէս ամէն ճամբայ, Հռոմ կը տանի՝ Պետրոսն ըրած ուխտիրայ։ Զիս չի փորձեր նաեւ քննել հանդիտութիւնը, որ կայ Պօղոսի կամ Պետրոսի եկեղեցիներուն ու Թոմաքի կամ Պաւղիկէքի տաճարներուն «աշխարհակալական ոճերուն» միջեւ։

Երբ, պահ մը կանգ առնելով Հռոմի մէջ, կը դիտէի Պօղոսի եւ Պետրոսի այդ մեծղի եւ լայնանիստ եկեղեցիներուն ըղդեստաւորումը, որ հիացում է պատճառեր դարերուն, կախարդեր՝ տրուեստի վարպետները եւ փիլիսոփաները, իմ միտքս գնաց փնտռել այն կամքը, որ ստեղծեր է աշխարհակալական ոճի մը ոգին, որով քիչ են հետաքրքրուած անոնք որ չափած, կշռած եւ ուսումնասիրած են գեղարուեստական այդ փարթամ յիշատակարաններուն բոլոր մանրամասնութիւնները։

Եւ այդ կէտն որ կը զբաղեցնէ գիս. զարմանալ, այսօր։

Ինչ որ կը կոչենք «Պօղոսի ճամբայ», որ կամուրջ կը նետէ «Հրէից եւ Հելլենացւոց» ուսերուն վրայ՝ ըստ տարօրինակ եբրայիզմին, կամ միայն Հրէից ուսերուն վրայ՝ ըստ սովորական եբրայիզմին, ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ եկեղեցիներու շղթայ մը, զոր Պօղոս կ'երկարէ Արեւելքէն Արեւմուտք, պարտուած քաղաքէ մը որ Երուսաղէմն է՝ դէպի յաղթական քաղաքը որ է Հռոմ։

Շա՜տ հետաքրքրական է Պօղոսի ռազմավարութիւնը.— Ուրանալ հողին արժէքը, կամ եթէ կ'ուզէք՝ ուրանալ ազգութեանց աշխարհագրական սահմանները, եւ ստեղծել գծագրական կէտեր, անաւիկ կղզիներ, հզօր մարտկոցներ, որոնք պիտի գետեղուին Սփիւռքի մէջ։ Այդ կղզիները ծանօթ են եկեղեցի անունով։ Անոնց դերը պիտի ըլլայ փշրել քաղաքական աշխարհակալութիւն մը, տանելու համար եկեղեցական աշխարհակալութեան ձեւ ի վերջոյ։

Այսպէս, Պօղոս, որ հիմնադիրն է քրիստոնէութեան, սեմական այդ գաղափարանութեան տուաւ արեւմտեան քաղաքացիութիւն, ինչպէս իր եբրայեցիութեան վրայէն հագաւ հռովմայեցիութիւն։

Պօղոս յաղթեց առաջին առթիւ, — յաղթանակ մըն էր իր մահը Հռոմի մէջ, երբ, կրնանք ըսել, իր բառերով՝ «ընկլաւ մահ ի յաղթութիւն», բայց եւ միաժամանակ պարտութիւն մըն էր այդ յաղթանակը՝ երբ պատմութեան երկինքէն դիտենք քրիստոնէութեան թշնամութիւնը եբրայական կրօնքին դէմ, եւ յետագային՝ ազգային եկեղեցիներու կռիւը քրիստոնէութեան դէմ։

Տարբեր եւ երկար վերլուծումներու նիւթ է քննել նաեւ Հայ. Եկեղեցիին պատմութիւնը մինչեւ հայկական Սփիւռքին կազմութիւնը։

Այսօր կ'ուզեմ առնել միայն Հայկական Սփիւռքը, — իր ներկան եւ ապագան։

Մեր առաջնորդները կ'աշխատին զօրածել Պօղոսի ռազմավարութիւնը՝ եկեղեցիներ հիմնելով օտար հողերու վրայ, մեր ցիրուցան բազմութեանց մէջ։ Եկեղեցական այդ շղթան կրնա՞յ արժեցնել Պօղոսի յաւակնութիւնները։ Պատասխանը ցոյց կուտայ թէ ինչ ծանրութիւն կը ներկայացնէ մեր առաջնորդներուն մտաւորական պաշարը։

Հաւատալ թէ կարելի է ժողովուրդի մը ինքնութիւնը պահպանել եկեղեցի կառուցանելով եւ այդ եկեղեցիներուն շինութեան մէջ մսխելով մեր ազգային ամբողջ դրամագլուխը կամ դրամագլուխին մեծագոյն մասը, վկայութիւն մըն է, թոյլ տուէք ինձ, չգործածելու համար աւելի խիստ բառ մը, ըսել՝ Հայութեան արժանեաց ուրացման համազօր։

Այստեղ մեզ չի կրնար գրաւեցնել այն իրողութիւնը թէ Հայոց պատմութեան մէջ մեծ դեր խաղացած է Հայ. Եկեղեցին, որ խորացուցեր է քրիստոնէութիւնը, մարսեր, օգտակար դարձուցեր, ազգայնացուցեր, բոլորովին հայացուցեր։ Վերջապէս մեծ դեր կատարած են նաեւ հայկական վանքերը, դիմադրականութեան կղզիներ կազմելով օտար տարրերով ողողուած մեր երկրին մէջ, (ահաւասիկ նիւթ մը, զոր քննութեան կ'ենթարկէր, այս վերջին տարիներուն, ռուս մտաւորական մը՝ ռուսական մշակոյթի պատմութեան մէջ ռուսական վանքերուն դերը մատնանշելով)։

Այստեղ հարցը կը ներկայանայ տարբեր պայմաններու մէջ։

Կ'ապրինք օտար հողերու վրայ, օտար լեզուներով շրջապատուած։ Հիմնել այդ հողերուն վրայ մեծածախս եկեղեցիներ հայ պահելու համար մեր բազմութիւնները, մեր քաղաքակրթութիւնը եւ մեր ազգային խէժը, գաղափար մըն է որ մեզ ապրակցութեան կը տանի Ջայլամներու հետ։

Մեր հայրերը Ջայլամ չէին, սակայն։ Անոնք երբ եկեղեցի կը հիմնէին, քովն ալ դպրոց կը հիմնէին։ Անոնք այն հարուստներուն պէս չէին, որոնք, դարմանելու համար յաւերժութեան տանող ապարէզներու մէջ կրած իրենց ձախողութիւնը, կը սնուցանեն եկեղեցաշինութեամբ փառաւորուելու սնապարծութիւն մը։

Ուշադրութի՞ւն ըրա՞ծ էք, — մեր բոլոր գիւղերուն ու մեր բոլոր քաղաքներուն մէջ, եկեղեցիին կից կամ եկեղեցիին բակը՝ կը բարձրանար նաեւ դպրոց մը։ Եկեղեցին ու դպրոցը քոյր եւ եղբայր էին, կամ՝ հարս ու փեսայ։ Եւ եթէ ինծի հարցնէք թէ ո՞վ էր եղբայրը եւ ո՞վ էր քոյրը, կամ ո՞վ էր հարսը եւ ո՞վ էր փեսան, պիտի պատասխանեմ առանց վարանումի թէ քոյրը եկեղեցին է եւ եղբայրը՝ դպրոցը, հարսը եկեղեցին է եւ փեսան՝ դպրոցը։ Այս հաստատումով՝ կ'ուզեմ ըսել թէ եկեղեցին կարօտ է պաշտպանութեան, թէ եկեղեցին չի կրնար ապրիլ մինակ։ Ուրիշ խօսքով՝ եկեղեցին չի կրնար մեզի տալ դպրոց, բայց դպրոցը կրնայ եկեղեցի տալ մեզի։ Այս հաստատումէն ետքը՝ կը հարցնեմ.— Խելացութի՞ւն կը համարէք եկեղեցիին համար ծախսել հսկայական գումարներ եւ անտեսել դպրոցը։

Ահաւասիկ ուրիշ իրողութիւն մը.— Արեւմտեան երկիրներու մէջ, ուր պետութիւնը բաժնուած է եկեղեցիէն, եկեղեցական գործը դարձած է կրօնական ընկերակցութեան առարկայ։ Ճիշդ ինչպէս երկրագործական ընկերութիւն մը կը կազմուի սոխ ցանելու համար՝ հրաւէր կարդալով մատղաշ սոխ ճաշակել ուզողներուն, արեւմտեան ժողովուրդներու կառավարութիւնը, որ եկեղեցին բաժնած է պետութենէն՝ հասկցողին համար հասկընալի պատճառներով, կը թոյլատրէ կազմել կրօնական ընկերակցութիւններ՝ գլանալով խունկ հոտուըտալու հրաւէրի մը իրաւունքէն աւելին, կամ «չապիկ» հագնելու ցանկութեան մը մէջ մանկութիւն մը ապրելու հաճոյքէն տարբեր ոչինչ։ Մինչեւ այստեղ մեղքը մերը չէ անշուշտ։ Բայց երբ կրօնական ընկերակցութիւնները, Եւրոպայի մէջ, սիրամարգ կը դառնան՝ այդ սովորութիւնը պահպանելու իրաւունքը յարելով իրենց պոչին իբրեւ զարդ, կը ստիպուինք հարցնել թէ մինչեւ ե՞րբ կրնան հրճուիլ նման մանկական սնապարծութիւններով։ Եթէ դպրոցը չտայ քահանայ, չտայ վարդապետ, պիտի կրնա՞ք վաղը խունկ հոտուըտալու հրաւիրել մեր բազմութիւնները, կամ «չապիկ» հագնելու՝ կոնակին վրայ խաչ կամ անծանօթ սուրբի մը պատկերը։

(1) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՐՈՒՆԸ

•

Նկարահանդէսի մը մէջ, կազմակերպուած «Վոքս»ի կողմէ, տեսայ «Հայաստանի Գարունն»ը եւ «Արագածեան լոյսը գարնան սկիզբին»։ Գիւրճեան եւ Սարեան մեզի եկած են հեռաւոր հայրենիքէն։ Եկած են խօսելու մեր սրտին։ Ըսելու մեզի որ գեղեցիկ է մեր երկիրը, երազի մը պէս՝ որուն չենք կրնար հասնիլ։ Քաղցրատեսիլ պատկերի մը պէս՝ որուն գիծերը դրոշմուած են մեր հոգիին մէջ եւ զորս մեր աչքերը չեն կրնար տեսնել, ոչ թէ որովհետեւ կուրցած են անոնք, այլ անոնց վրայ իջած է թանձր ծալքերով մշուշէ քօղ մը։

Բայց եկեր է Հայաստանի Գարունը։
«Գարունն է եկեր, Հայոց աշխարհիկ»։

Առաւօտուն լոյսն է ցաթեր։ Լոյսը՝ որուն արդարութեան կը հաւատային մեր պապերը։ Լոյսը՝ որ երբ իր վարանոտ ոսկի աչքերը կը թարթէր, կամ կը բոնկէր յանկարծաշող, խարոյկի մը սատափ բոցին պէս, վանքերու անդունդին մէջ, հողէ ճրագի մը կամ հաւատքի մոմի մը դալկահար շողիկին մէջ կը տեսնէր ծաղկողները գլխահակ՝ սրբազան մագաղաթներու վրայ։

Լոյսը՝ որ Արագածի շուշաններուն վրայ բուռ բուռ վարդեր կը նետէր։ Լոյսը՝ որ հետեւեցաւ առաւօտ մը Թանաքեսի բարձունքէն իջնող Առաքեալին անրջացած քայլերուն եւ մինչեւ այսօր պահած է դեռ անոր մահուան ողբերգական գաղտնիքը։

Այդ լոյսէն զրկուած ենք մե՛նք երկար տարիներէ ի վեր։ Բայց ինծի թուեցաւ թէ ես գտած էի զայն եւ հոգիս կը ջերմացնէի անոր հրեղէն ծիածանով։

Պատրանք մըն էր ասիկա, որ յանկարծ պիտի ճմլէր սիրտս՝ ցաւագին հիասթափումով մը։

Շուրջս օտարներ էին բոլորը։ Իբրեւ Հայ՝ ես կայի միայն։ Բայց ամէն մարդ չի սիրեր ցնորքով գոհանալ։ Բացարձակ վայելքին մէջ կ'անդրադառնայ տառապանքը։ Եւ ինծի համար բացարձակ եղաւ հոգեկան վայելքը՝ զոր զգացի երկար պահ մը, դիտելով «Հայաստանի Գարունը», ծաղկած ծաղիկներն ու խնձորենիները՝ որոնց անձրեւով թաց հողը կը հերկէ երիտասարդ հայորդին, մինչդեռ ժպտադէմ Հայուհին հիացումով կը դիտէ իր սիրականը։

Նաեւ ինչ քաղցրութիւն մը կը ծաւալի միւս նկարէն ալ, գարնան սկիզբի այդ մեղմ լոյսին մէջ՝ որ երփներանգ թիթեռնիկի մը թեւերուն փոշին ըլլայ կարծես։ Դեռ պիտի տեւէ՞ մեր ցաւատանջ աքսորը։ Մինչեւ ե՞րբ այսպէս պիտի խանձինք մրկինք կարօտովը մեր հայրենի երկրին համար։ Պիտի տրուի՞ մեզի օր մը հրաշալի բախտը Հայաստանի գարունը տեսնելու։ Գիշերը անձրեւած ըլլար եւ մենք երթայինք ծաղկալից ծառերուն տակ եւ անոր ոստերը թօթուէինք, եւ [illegible] աղջիկներու մազերուն մէջ բիւրաւոր մարգարիտներ շողշողային։

Ես անոր Աշունը տեսայ Արտաշատի պտղառատ այգիներուն մէջ, ոսկեվառ խնկարոյր Աշունը։

Կ'երազէի ձմեռն ալ տեսնել եւ սպասել գարնան։ Բայց վերադարձայ Ոսկրխի հրակէզ երկիրը՝ կարօտս չառած. սրտիս մէջ նորաբաց վէրքով մը՝ որ դեռ կ'արիւնի։

Անբուժելի, մահացու վէրքը ամէն պանդուխտ Հայու..

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ

•

Բարեկամս, պարոն Տէրտէրեան, պարտէզ մը ունի, փոքրիկ, լաւ մշակուած պարտէզ մը։

Նախկին առեւտրական, Պոլսէն Պալքաններն եւ մինչեւ Եւրոպա կեանք մաշեցուցած՝ ուր որ ալ գտնուած է, առեւտուրին քովն ի վեր զբաղած է նաեւ պարտիզամշակութեամբ։ Ու հիմա, երեսուն տարիէ ի վեր հաստատուած է Եւրոպայի կեդրոնը, գեղածիծաղ Լէմանի ափերուն վրայ։ Առեւտրական ասպարէզը ձգած է այլեւս, բայց ձեռք չէ քաշած ծառ ու ծաղիկէ։ Կը մշակէ իր «վիլլա»ին շուրջ ունեցած պարտէզը, խնկական դրախտի անկիւնի մը վերածելով զայն, ծաղկանոցէն, բանջարանոցէն մինչեւ մրգաստանը։

Իր ծաղկոցի գօտիներուն վրայ, անուշաբոյր եւ գոյնզգոյն ծաղիկները իրարու կը յաջորդեն, տեսակ տեսակ, իւրաքանչիւրին քով՝ անունը եւ բնակավայրը. վարդ, կակաչ, մեխակ, հիրիկ, խնդածաղիկ, մանիշակ։ Վարդերը մանաւանդ, ճերմակ, դեղին, կարմիր, իրենց երանգներով։ Կատարեալ գլխանք մըն է իր ծաղկոցին մէջ պտոյտը, ներդաշնակութիւն մը աչքերուն, պարուրանք մը, գինովութիւն մը ռունգերուն համար։ Հոն այցելութեան գացողը ծաղկեփունջերով բեռնաւորուած կը վերադառնայ իր տունը։

Բանջարանոցը ուրիշ գլուխ-գործոց մըն է։ Սովորական գետնախնձորը չէ որ կը գտնէք հոն, այլ արեւելեան կանանչեղէններ, որոնցմէ շատեր անծանօթ բաներ են, իր դրացիներուն համար։ Սովորական լուբիային գատ, բակլայ, սոխ, սխտոր, սմբուկ, տեսակ - տեսակ դդումներ, «սամա գապաք», «պամիա», վարունգ, սեխ եւ նոյն իսկ ձմերուկ։

Մանաւանդ «սամա գապաք»ը իր դրացիներուն զարմանքը շարժած է։

— Արուեստականօրէ՞ն երկնցուցած էք, կը հարցնեն ոմանք։

— Մասնաւոր նպատակո՞վ մըն է որ այսանկ երկար բաներ կը հասցնէք, կ'ըսեն ուրիշներ։

— Գաղտնիքը պատուա՞ստն է, արդեօք...

Պարոն Տէրտէրեան կը խնդայ անոնց միամտութեան վրայ եւ կը շարունակէ խնամել իր «երկար բաներ»ը։

Բայց խօսքս երկարեցաւ։ Իմ նպատակս էր խօսիլ իր մրգաստանին մասին։

Ինչ պտղատու ծառեր ըսես չկան հոն։ Կեռասենի, սալենի, խնձորենի, տանձենի, սերկեւիլի, տեսակ տեսակ սալորենիներ, կաղնենի, ընկուզենի, դեղձենի, զանազան երկրի որթատունկեր եւ նոյն իսկ թզենի մը։

Ճիշդ է որ դժուար է մեր կլիմային մէջ թզենի հասցնել, բայց պարոն Տէրտէրեան ձեւը գտած է թզենի մը տնկելու, դէպի հարաւ դարձած պատի մը տակ, հովէն ու ցուրտէն պատսպարուած, ճիշդ որթի մը քով, որուն ճիւղերը եւ թզենին, տարիներէ ի վեր, աղբօր պէս իրարու պլլուած՝ կը մագլցին պատն ի վեր, թէեւ իւրաքանչիւր աշնան, դեղնորակ ողկոյզներու ծանրութեան տակ, թզենին ալ կը ստիպուի կքիլ քիչ մը եւ կարծես անոր համար քէնոտած՝ նազ կ'ընէ պտուղ տալու։ Երբեմն միայն, սակայն, քանի մը տարին անգամ մը, մեծ ճիգ մը փորձելով, կաղինի մեծութեամբ, փոթ - փոթ եղած, սրճագոյնի դառնող, կլոր, խեղճուկրակ բաներ մը կ'արտադրէ։ Յետոյ, պարտականութիւնը կատարած մէկու մը պէս գոհ՝ գլուխն առած կը շարունակէ մագլցիլ պատն ի վեր, իր հետ քաշելով հեւասպառ որթատունկը։

Երբեմն այցելութեան կ'երթանք, որ եւ է պատրուակով, մանաւանդ պտուղներու եղանակին։ Մեզ կը դիմաւորէ բարի ժպիտը դէմքին՝ «Հրամեցէք, հրամեցէք»։ Գիտենք որ սիրտը բաց է, իր տունին պէս, ձեռքը առատ՝ պտղաստանին պէս։ Յայտնի կամ թաքուն նպատակներով կ'երթանք անշուշտ, «սամա գապաք»ներուն երկայնութիւնը կը չափենք, թզենիին զովքը կ'ընենք քիչ մը, ու պտուղներով բեռնաւորուած՝ կը հեռանանք։

Առանձին կարգ անցած է մեր գաղութին մէջ պարոն Տէրտէրեանի պարտէզը, իր ծաղիկներուն, պտուղներուն եւ կանաչեղէններուն համար։

Ու երբ մեր քաղաքին մէջ «լաւագոյն պարտէզի մրցանակ» մը հաստատուեցաւ, շատ չզարմացանք, իմանալով որ պարոն Տէրտէրեան առաջին մրցանակը շահած է, քանի մը տասնեակ մասնակցողներու վրայ, որոնցմէ շատեր արհեստով եւ մասնագիտութեամբ պարտիզպաններ էին։

•

Մէկ ցաւ ունէր միայն պարոն Տէրտէրեան։ Ծիրանի ծառ չկար իր մրգաստանին մէջ։

Տարիներու ընթացքին քանի մը անգամ փորձած էր անշուշտ ծիրանի մը հասցնել։ Բայց չար բախտէն կամ պարագաներու մէկ կոյր քմայքովը, արմատ չէին ձգած իր տունկերը եւ ծիլ չէին արձակած։ Հո՞ղն էր պատճառը, թէ մեր հիւսիսային քամին, որ ձմեռ ատեն երբեմն մինչեւ մեր ոսկորները կը թափանցէ, — դժուար է ըսել։ Միայն գիտեմ, որ պարոն Տէրտէրեան ծիրանի ծառ չունէր իր պարտէզին մէջ եւ իր վիշտն էր ասիկա։

Օր մը սակայն, ունեցաւ հանճարեղ գաղափար մը։ Ցուրտ երկրէ մը բերել տալ ծիրանի տունկ կամ կուտ։ Ո՞ր ցուրտ երկիրը կ'արտադրէ ծիրան։ Հայաստանը անշուշտ, որ նշանաւոր է ոչ միայն իր սառնաշունչ քամիներով, այլ եւ իր ծիրաններով։

ՓԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(1) (Շար.)

ՄԵԼԵՄԵՏԸ

*

Այն տարին :

Մեր գեղին պապիկը, հօրիս տարիներու բեռը ուսին՝ օր մը, ժամուն մըշախը նստած այսպէս պատմեց ·

— Ժամանակին, հայ գեղի մը ալեւոր իր տղան կը կարգէ : Իրիկուն մը զայն քովը կանչելով՝ կ'ըսէ մտերմօրէն ·

— « Տղաս, այս երկրին մէջ շատ փերինեք կան, որոնք, հինէն ի վեր Թշնամի են երիտասարդ ամուսնացողներու : Փեսան կը սպաննեն ու նոր հարսը կը տանին : Փետրուար 14ին, մենք Հայերս տօն մը ունինք որ կը կոչուի Մելեմէտ (Տէրնտաս) : Այդ օրը, դրան առջեւ կրակ մը կը վառես : Փերիները, ուր որ ալ գտնուին, կրակին տաքութենէն կը մեռնին : Բայց լսէ, որդիս, կրակը մեծ եւ զօրաւոր պէտք է ըլլայ :

— Հայր, կը պատասխանէ տղան, վստահ եղիր որ, ամէն մէկ բունցքիս հարիւր փերի չի դիմանար :

Հայրը կը լռէ : Մելեմէտը կուգայ, բայց տղան կրակը չի վառեր :

Փեսան, իր ուժին վստահ, կը քնանայ անհոգ, անտարբեր :

Կէս գիշերին դռները կը բացուին : Փերիները, իրարու ետեւէ աղմկելով կը մտնեն ներս : Տղան, անոնց տեսքէն զարհուրած՝ առանց բունցքը շարժելու, կը պարտուի : Փերիները կը խլեն նոր հարսը ու կը տանին...

Այդ օրուընէ սկսեալ, Մելեմետը դարձեր է տեսակ մը պարտաւորիչ տօն մեզի : Բայց նոր փեսաներուն՝ շատ աւելի :

●

Այն տարին, մեր գիւղը պիտի ունենար երեք նոր փեսաներ :

Մուշեղ, պապիկի այս պատմութեան վրայ, յանկարծ վերյիշեց իր երազ աղջիկը :

Ահա, քովն է ան : Աչքերուն մէջ սէր, դէմքին վրայ անմեղութիւն կայ : Մազերը, սեւ ու երկայն, ծածկեր են ուսերը գիրգ : Այտերուն վրայ արեւին վրձինն է խաղցեր : Թուշերէն վարդ կը կաթի ու շրթներէն նուռ : Հիացաւ : Այս ուրախութեանը մէջ՝ Մուշեղ դեռ տեսաւ անոր յանձը, հարուստ եւ գեղեցիկ, որ փոթորկայոյզ ծովու մը վրայէն սահող առագաստանաւի մը պատկերը կուտար իրեն : Գինովցաւ : Ուզեց բռնել ու սեղմել կուրծքին : Համբուրել ու պաշտել :

Կայ ու չկայ : Շրթները բան մը կը փսփսան ·

— Չէ՛, չէ՛, պիտի չթողում, որ նոյն իսկ օտար ձեռք մը դպի անոր : Պիտի չթողում ..

Ու խինդի մը պէս Թեւերը երկարեց գրկելու : Բայց Մարօն չկա՛ր : Ո՞ւր էր :

●

Գիւղին դաշտերուն մէջ, ամիսէ մը ի վեր, մորմենիներու ջարդ կայ : Այդ տարուան փեսաները, մէկը միւսէն նախանձախնդիր, անխնայ կը կտրեն ու կը դիզեն իրենց դռներուն առջեւ :

Քանի մը օրէն, դէզերը եղան բլուր եղան բերդ :

Մելեմետը եկաւ : Օր ցնծութեան :

Արեւմուտք : Կծու հով մը կը մաղուի գիւղին փողոցներուն մէջ : Ծառերը, կ'ըսես, խորանի մը առջեւ աղօթողներու պէս լուռ, կը ծռին ու կը չակուին : Ձիւնը, նահանջի ճամբուն վրայ, մահամերձ հիւանդ : Գարնան մօտալուտ վտանգը քայքայեր է զինքը : Կը հալի ու կը հատնի : Կ'ըլլայ հիւթ, կ'ըլլայ արիւն ու, կը խառնուի հողին՝ նոր կեանքի մը համար :

Հեռուն, մութ առ մութ իջնող մութին մէջէն կը տեսնուին պլպլացող լոյսերու կարաւաններ : Ժամուորներն են, որոնք զինուած մոմերով՝ կ'երթային Մելեմետները վառելու :

Պահ մը վերջ, երեք դէզերն ալ կը շրջապատուին հաւատացեալներով :

Երեք դէզերն ալ կը բռնկին միեւնոյն ժամուն :

Եւ ահա, կրակը կը հրահրի ու բոցերը, կարմիր լեզուներու նման կ'երկարին դէպ ի երկինք : Ժամուորները, փեսաներուն հետ՝ փեսաներուն պէս ուրախ, շուրջպար մը կը բռնեն երգ մը իրենց շրթներուն .

— Այ Մելեմետ, Մելեմետ ...

Երբ կրակները մարեցան, Տէր Գրիգոր օրհնեց մոխրակոյտը ու փեսաները, ակնոց յաղթանակի խաչ մը քաշեցին վրան :

Այն տարին, գիւղացին, ջերմեռանդ հաւատքով մը մոխիրէն ափ մը տարաւ տուն ու ցանեց ամէն կողմ այն իմաստով՝ թէ չարերը պիտի հեռանան եւ, բարիներն ու առատութիւնը իրենց հետ պիտի ըլլան յաւէտ :

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Ի՞ՆՉ ԳՈՐԾԵՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

●

Երեւանի «Գրական Թերթ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, (Յունուար 10 եւ 17).—

Դ. ԴԻՄԻՐՃԵԱՆ.— Անցեալ 1955ին տպագրութեան եմ յանձնած եւ հրատարակուած է իմ երկերու հատորներէն առաջինը : Այս տարի լոյս կը տեսնեն երկրորդ, երրորդ եւ Թերեւս չորրորդ հատորները : Առաջին երկուքը պատմուածքներ են, նաեւ մանրապատումներ, իսկ երրորդ եւ չորրորդ հատորները «Վարդանանք» վէպն է : Այս երկերու պատրաստութիւնը բաւական ժամանակ գրաւեց : Հիմնական աշխատանքս «Մեսրոպ Մաշտոց» վէպն է, որ հաւանօրէն պատրաստ կ'ըլլայ այս աշնան :

ՀՄԱՅԵԱԿ ՍԻՐԱՍ.— 1955ին Հայպետհրատը լոյս ընծայեց իմ «Արարատ» վէպը երկրորդ վերամշակուած հրատարակութեամբ : Հրատարակութեան կը պատրաստեմ իմ երկերու մէկ հատորիկը, ուր պիտի զետեղեմ «Անահիտ» վէպը, աւանդավէպերը եւ պատմուածքները : Այս հրատարակութեան կարեւոր նշանակութիւն կուտամ, որովհետեւ մանրակրկիտ աշխատանք կատարած եմ եւ յղկած խստապահանջութեամբ :

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ.— Աւարտած եմ « Սասնայ ծուռ» («Խոդեդան») վէպը զոր կը հրատարակէ Հայպետհրատը : Այս վէպը կը վերամշակէի վերջին տարիները : 1956ին պիտի կազմեմ ժողովածու մը որ պիտի ընդգրկէ 1936 – 1956 գրած բոլոր չափածոյ գործերս, մեծ մասով անտիպ : 1956ին պիտի շարունակեմ Շէյքսփիրի երկերու Թարգմանութիւնները : Պիտի Թարգմանեմ «Փոթորիկ», «Ռիչարտ Բ.» եւ «Կորիոլան» ողբերգութիւնները : Կը մտածեմ յառաջիկայ տարիներուն Թարգմանել Շէյքսփիրի մնացեալ բոլոր գործերը, այսպէս, պատրաստելով մեծ Թատերագիրին երկերու լիակատար ժողովածուի հրատարակութիւնը հայերէն :

ՍՈՒՐԷՆ ՎԱՀՈՒՆԻ.— Ամէնէն առաջ պիտի աւարտեմ «Դեքամերոնի» երկրորդ գիրքի Թարգմանութիւնը, որ լոյս պիտի տեսնէ այս տարի : Պիտի աշխատիմ առաջին առթիւ լրացնել երգիծական եւ քնարական բանաստեղծութեանց ժողովածուն : Միեւնոյն ատեն «Ոզնի»ի մէջ պիտի շարունակեմ իմ նորավէպ – Թերթօններուս ընդհատուած շարքը :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԲԵՍ.— Յառաջիկայ տարուան մէջ պիտի աշխատիմ «Շուշի» եւ « Լեռնական » պատմուածքներու ժողովածուներու վրայ : Առաջին ժողովածուն պիտի պատկերացնէ իմ հայրենի քաղաքի անցեալը : Երկրորդ ժողովածուի նիւթն է կոլտնտեսային գիւղը : Զուգահեռ պիտի գրեմ նաեւ երգիծական պատմուածքներ : Այս տարի եւս պիտի շարունակեմ Թարգմանչական աշխատանքս :

ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԵՒՈՒՆՑ.— Ամբողջ 1955ին աշխատած եմ «Կեանքըթեւերի վրայ» վէպին վրայ, որ կ'արտացոլայ Բագուի երիտասարդութեան կեանքը Հայրենական Մեծ Պատերազմի նախօրեակին : Այս տարի եւս քանի մը ամիս կ'աշխատիմ անոր վրայ, ուրկէ ետք կը սկսիմ Հայաստանի մէջ սովետական կարգերու հաստատման նուիրուած վէպի վրայ :

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆ.— Այս տարի ամսերէն լոյս կը տեսնէ իմ «Հողը» վէպին երկհատորեակը : Կը գրեմ պատմուածքներ և նորավէպերին հին եւ նոր հայ գիւղի կեանքէն : Այս նորավէպերէն մտադիր եմ տպագրութեան յանձնել ժողովածու մը : Կը շարունակեմ «Մխիթար Սպարապետ» պատմավէպը :

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ.— Վերջերս լոյս տեսաւ իմ բանաստեղծութեանց նոր ժողովածուն՝ «Բարձունքի վրայ» ուր ամփոփուած են իմ նախորդ ժողովածուներու յաջող գործերը եւ վերջին երեք տարուան բանաստեղծութիւններս : Կ'աւարտեմ « «Սահմանի վրայ» քերթուածս, նուիրուած սահմանապահներու եւ սահմանամերձ բնակչութեան համագործակցութեան : Պիտի աւարտեմ նաեւ Կոմիտասի կեանքին նուիրուած քերթուածս, որու վրայ կ'աշխատիմ 1951էն ի վեր : Միեւնոյն ատեն պիտի աշխատիմ իմ նախասիրած սեռին վրայ – քնարական բանաստեղծութիւններ : Այս տարի Հայպետհրատը կը հրատարակէ ադրբէջանական բանաստեղծ Ռասուլ Ռզայի «Լենին » քերթուածը՝ իմ Թարգմանութեամբ : Կրնան ըլլալ նաեւ ստեղծագործական անակընկալներ :

ԱԼԱԶԱՆ.— 1955ին առաջին կիսուն լոյս կը տեսնէ իմ «Հիւսիսային առաղ» վէպը՝ արդիւնաբերական նիւթով : Կ'աշխատիմ քնարական բանաստեղծութեանց նոր ժողովածուի վրայ :

ՄԱՐՕ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ.— Դժուար է նախօրօք խօսիլ չգրուած կամ չաւարտած գործերու մասին, մանաւանդ բանաստեղծութեանց : Կը պատրաստեմ ժողովածու մը իմ հին եւ նոր բանաստեղծութիւններէն : Մոսկուայի մէջ շուտով լոյս կը տեսնէ իմ վերջին բանաստեղծութիւններէն կազմուած պզտիկ գրքոյկը : Գրած եմ քանի մը մանրպատմուածքներ արձակ բանաստեղծութեանց նմանութեամբ : Կը փորձեմ գրել քերթուած պատանիներու համար : Քնարական բանաստեղծութեանց մասին դժուար է խօսիլ :

ՄԵԼԻՔ ՔՈՉԱՐԵԱՆ.— Այս տարի կ'աշխատիմ «Մարմարաշէնի բնակիչները» Թատերգութեան վրայ : Մտադիր եմ գրելու կարգ մը պատմուածքներ «Իմ հայրենի գիւղը» վերնագրով, ուրկէ վերջ պիտի սկսիմ «Մեծ ճանապարհ» վէպը :

ԱՇՈՏ ՇԱՅԲՈՆ.— Գիտա – երեւակայական (ֆանտաստիկ) սեռը վերջին երկու տարիներուն իմ ստեղծագործական հրապուրանքի առարկան է եղած : «Տիեզերական Ովկիանոսի կապիտաններ» վէպէն ետք ես հիմա կ'աշխատիմ «Երկիր մոլորակի ճարտարապետները » գիտագարմանահրաշ նոր վէպի վրայ :

Միեւնոյն ատեն ներկայ տարուան ընթացքին պիտի ձեռնարկեմ նոյն սեռի փոքրածաւալ պատմուածքներու շարքի մը : Յառաջիկայ երկու երեք տարիներուն կը մտածեմ հրատարակել արկածային սեռին պատկանող իմ «Մի սովորական մարդու անսովոր պատմութիւն» մեծածաւալ վէպը, որու վրայ աշխատած եմ երկար տարիներ :

ՍԵՐՈԲ ՍԱՐԳՍԵԱՆ.— Տպագրութեան յանձնած եմ «Մոկաց Միրզա» ժողովրդական ողբերգութիւնը՝ գրուած համանուն գործի «մօթիֆ»ներով : Կ'աշխատիմ «Նախեան բարդի» հերոսական դրամայի վրայ՝ նուիրուած Հայաստանի քաղաքացիական կռիւներուն : Դրամայի հերոսներն են Կոմիսար Լիպարիտ Մխչեանը եւ շրջքային զինուոր Եղիշէ Զարենցը :

ԽԱՉԻԿ ՀՐԱՉԵԱՆ.— Կը պատրաստեմ տպագրութեան՝ մանկական բանաստեղծութեանց գրքոյկը զոր պիտի հրատարակէ այս տարի Պետհրատը : Կ'աշխատիմ « Ագարէկ Կակոյեան » վերնագրով վիպակի վրայ, որու նիւթը առնուած է գիւղական կեանքէն եւ կ'ընդգրկէ քառնական Թուականներու սկիզբէն մինչեւ 1946ի շրջանը : Այս աշխատանքը կ'աւարտեմ Յունիս – Յուլիսին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (133)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Րաուֆ պէյի նման հանրածանօթ անձնաւորութիւններ երբ Իսթանպուլ կուգային, ինծի պէս միւս լրագրողներն ալ կ'այցելէին իրեն, իր գաղափարները կը շօշափէինք : Ասիկա ընկալեալ սովորութիւն է, եւ աշխարհի ամէն կողմը այսպէս է :

— Ձեր այս նամակին ներքին ծալքերը արեւու պէս պայծառ են : Դուք շատ անկեղծ կրնաք ըլլալ Րաուֆ պէյի հետ, բայց ձեր յայտարարութիւնները անկեղծ չեն :

— Իմ խօսքերուս մէջ անկեղծութեան պակաս մը չեմ տեսներ ես, Նախագահ պէյէֆէնտի :

Նախագահը այս անգամ կանչեց Ահմէտ Էմին Եալմանը ·

— Րաուֆ պէյ նամակ մը գրեր է ձեզի : Կ'երեւի իրեն ըսած էք որ գործերը դէշ կ'ընթանան եւ ան ալ պատասխաներ է ձեզի : Կ'ըսէ թէ «հիմա ատանկ բաներու վրայ մտածելու ատեն չէ ...» :

— Էֆէնտիմ, կուսակցութեան մը կազմութեան մասին էր :

— Ահմէտ Էմին պէյ, արդեօք ընդդիմադրութեան ուժ տալով գործերը պիտի բարւոքէի՞ն :

— Ինք այդ համոզումը ունէր : Միայն թէ, Մուսուլի խնդրին նման փշոտ հարցեր կային, եւ հետեւաբար ժամանակը չէր այդպիսի շարժումներ ստեղծելու :

— Այս նամակէն այդ իմաստը չելլեր սակայն : Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ :

— Էֆէնտիմ, Րաուֆ պէյի գրելակերպը քիչ մը յստակ չէ : Ես այդպիսի իմաստ մը հանեցի : Րաուֆ պէյ կուսակցութեան մէջ եղած ատեն, կ'ըսէր թէ քննադատութիւնները միշտ ալ չհատ չեն :

— Իրա՞ւ կ'ըսէք :

Դատավարութիւնը վերջացաւ եւ Ատեանը ազատ Թողուց Ահմէտ Էմինն ու էպուզզիյազադէ Վէլիտը :

Անոնց յաջորդեց Րաուֆ պէյի քեռայրը, Չէրքէզ Ազիզ, որ ձերբակալուած էր եւ ատեան կը հրաւիրուէր, իրմէ դաղտնիքներ լսելու ակնկալութեամբ :

Նախագահը իր սովորութեան համաձայն հարցումներու տարափի մը տակ ցնցել ուզեց Ազիզ պէյը, Րաուֆ պէյը ամէն գնով արատաւոր ցոյց տալու համար :

— Ըսէք տեսնեմ, դուք Րաուֆ պէյի մօտիկ ազգականն էք, ան Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան ղեկավարներէն էր ձեզ չառի՞ն կուսակցութեան մէջ, չուզեցի՞ն :

— Բնաւ : Ոչ ան ուզեց, ոչ ալ ես փափաքեցայ :

— Դուք քաղաքականութեամբ չէ՞ք զբաղած :

— Ամենեւին : Քաղաքականութեան հետ կապ չեմ ունեցած :

— Միասի՞ն կը բնակէիք Րաուֆ պէյի հետ :

— Ոչ, առանձին :

Նախագահը կը ջղայնանար այս անլի պատասխաններէն :

— Րաուֆ պէյ քեզի բան մը չըսա՞ւ իր վերջին Եւրոպա ուղեւորութեան մասին :

— Միայն ըսաւ թէ ճամբորդութեան պիտի ելլէ :

— Ուրի՞շ :

— Այդքան : Գիտեմ նաեւ որ ճամբորդութեան ելած էր :

— Կը Թղթակցէ՞ք իրեն հետ :

— Բնականաբար : Երկու նամակ առի իրմէ :

— Անձնակա՞ն թէ քաղաքական :

— Տունին, տղոց մասին :

Նախագահը լռեց : Ցեղոյ սատիկան զինուորներուն հրամայեց որ ամբաստանեալը տանին :

ՆՈՐԷՆ ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ

Երբ երկրորդական դատավարութիւնները հապշտապ վերջացան, ընդհանուր դատախազ Նէճիպ Ալի պէյ Իթթիհատական ամբաստանեալները դատարանին առջեւ շարելով, կարդաց իր ծանրակշիռ ամբաստանագիրը, որ ռումբի մը ազդեցութիւնը գործեց շատերու վրայ : Այսպէս, մահապատիժ պահանջեց շուրս քաջածանօթ դէմքերու, Ճավիտ, Տօքթ. Նազըմ, Նաիլ եւ Հիլմի պէյերու դէմ, որոնք բնաւ չէին խորհեր թէ կախաղանի արժանի պիտի ըլլային : Հիւսէյին Ճահիտի մասին անպարտութիւն պահանջեց, նոյնը նաեւ Էնվէր փաշայի գործակից զանազան անձերու դէմ, նոյնպէս ծանր պատիժ՝ Րաուֆ, Րահմի պէյերու եւ ուրիշ գործիչներու :

Ամբաստանագրին մէջ, Նէճիպ Ալի խստիւ կը դատապարտէր Իթթիհատականները ընդհանուր պատերազմի ալիտալի եւ կործանարար գործերուն համար :

(Շար.)

Յետոյ մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսական իշխանութեանց որ ամէն դիւրութիւն ընծայած էին, թոյլ տալով Փարիզ մնալ մինչեւ մեկնումը, առանց վիզա ունենալու։ Շեշտեց թէ միշտ Ֆրանսան հաւատարիմ մնացած է իր աւանդական ասպնջականութեան որ անգամ մը եւս կը հաստատէ ծանօթ խօսքը, — «Ամէն մարդ ունի երկու հայրենիք՝ իրենը եւ Ֆրանսան»։

Կաթողիկոսը շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ խորհրդային իշխանութեանց որոնք ամէն աջակցութիւն եւ հիւրընկալութիւն տրամադրած էին Ս. Միութենէն մինչեւ Փարիզ եւ խնդրեց որ այս խօսքերը թարգմանուին դեսպանատան ներկայացուցիչներուն, իր ռուսերէնը տկար ըլլալով։

Նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն եւ իր խօսքը ուղղելով առաջնորդ Ամատունի Ծ. Վ.ի, ըսաւ. — «Մենք բոլորս զաւակներն ենք նոյն ժողովուրդին եւ կոչուած ենք ծառայելու անոր, ձեզ կը բերենք Մայր Աթոռի ողջոյնը։

(Ն. Ս. Օծութիւնը մասնաւոր տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ Ամատունի վարդապետի հետ, ողջագուրուելով)։

Վերջապէս շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն եւ օդակայանին մէջ դիմաւորողներուն։

Այս առթիւ յիշեց թէ իր ընտրութենէն ի վեր առաջին ճամբորդութիւնն է որ կը կատարէ արտասահման։ «Յուզում մը կ'ալեկոծէ սիրտս առաջին անգամ հանդիպելով Սփիւռքի Հայութեան»։ Ուրախ է որ առաջին առթիւ բախտը կ'ունենայ ծանօթանալու Ֆրանսահայ գաղութին։ Կը յուսայ Միջին Արեւելքէն վերադարձին կրկին հանդիպիլ Ֆրանսա, աւելի երկար մնալով։

Շարունակելով իր հոգեշունչ քարոզը, Հայոց Հայրապետը մասնաւորապէս շնորհաւորեց բոլոր անոնք որ հանրօգուտ գործ մը կը կատարեն այս ժողովուրդին բարիքին եւ մշակոյթին համար։ Մեծ գոհունակութիւն եւ նոյնիսկ հերոսութիւն նկատեց անոնց աշխատանքը, ինչ գետնի վրայ որ ըլլայ, մշակութային կամ մարդասիրական, ծառայելու համար հայ ժողովուրդին։

Փարիզի առաջնորդը, Սերովբէ եպիսկ. խօսք առնելով շեշտեց թէ «պատմական բացառիկ դէպք մըն է որուն ներկայ կ'ըլլանք այսօր ընդունելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որուն շնորհաբեր գալուստը կ'ողջունեմ»։ Յետոյ ըսաւ թէ Սփիւռքը սիրով եւ հաւատքով կապուած է Մայր Աթոռին։

Առաջնորդին խօսքին վերջ ամբողջ բազմութիւնը երգեց Հայր Մերը։ Ներկաները կարգով սկսան խաչհամբոյրի։

Ժամը 8·30ին Կաթողիկոսը հիւրասիրուեցաւ եկեղեցւոյ վարչութեան անդամներէն մէկուն բնակարանին մէջ, յետոյ նոյն կարգով առաջնորդուեցաւ խորհրդային հիւպատոսարանին վարձած հիւրանոցը։

Կաթողիկոսը որուն կ'ընկերանան պրոֆ. Ա. Առաքելեան, Վարդան եպիսկ., Կաթողիկոսարանի քարտուղար՝ Հ. Առաքելեան եւ զաւազանակիր Պարգեւ աբեղայ եւ որոնց պիտի միանան Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկոպոս եւ Արտակ վրդ. Մանուկեան, Պէյրութ մեկնեցաւ շաբաթ ժամը 19ին, համաձայն կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի մէկ հեռագրին։ Պէյրութ կը հասնի այսօր, կիրակի առտու ժամը 8·15ին։

Լոնտոնի հոգեւոր հովիւը, Պսակ եպ. որ հրաւէր ստացած էր միանալու շքախումբին, չէր կրցած հասնիլ եւ կը մեկնի ուղղակի Երուսաղէմ, ուր ժողով մը պիտի գումարուի։

× Բազմաթիւ լուսանկարներ քաշուեցան թէ օդակայանին եւ թէ եկեղեցւոյ մէջ, իսկ Հայրապետին ուղերձը եւ ուրիշ արտայայտութիւններ ձայնագրուեցան։

× «Ֆիկառօ» ծանուցանելով կաթողիկոսին ժամանումը, կ'ըսէ թէ 400 տարիէ ի վեր առաջին անգամ է որ Հայոց կաթողիկոս մը արտասահման կը մեկնի։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԽՄԲ. — Դժբախտաբար կաթողիկոսին օդակայան ժամանած պահուն նկատելի էին կարգ մը թերացումներ, որոնք ներելի չեն, եթէ նոյն իսկ ակամայ եղած ըլլան։ Չենք ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել, որոնք անշուշտ չվրիպեցան եկեղեցւոյ վարչութեան պատասխանատուներու ուշադրութենէն։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երկրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան հրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարդօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր։

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Պ. Պ. Զ. եւ Ժ. Թերզեան, Պ.Ն. Գափամաճեան եւ զաւակը Հրանտ, Այրի Տիկին Մաքրուհի Իսթամպ եւ ընտանեկան պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆՏ ԹԵՐԶԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ տաժանելի հիւանդութեան, Փետր. 9ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 10·30ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Ընտանիքին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղկեպսակի փոխարէն նուէրներ ընել բարենպատակ կազմակերպութեանց։

ՑՈՅՑԵՐԸ ԱՐԳԻԼՈՒԵՑԱՆ ԱԼԺԷՐԻ ԹԷ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օր անհաճոյ ցոյց մը եւս տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ Ալժերիոյ քաղաքապետներուն։ Փրկութեան Կոմիտէն իր համակիրները հրաւիրած էր համախմբուիլ պատերազմի յիշատակարանին առջեւ, որպէսզի երդում ընեն թէ «իբրեւ Ֆրանսացի պիտի ապրին եւ պիտի մեռնին յաւիտենապէս Ֆրանսական Ալժերիոյ հողին վրայ»։ Կազմակերպութիւնը պատուիրած էր նաեւ փակել խանութները,։ Տեղական Ֆրանսական իշխանութիւնը յանձնարարեց խանութպաններուն չհետեւիլ այս պատուէրին եւ յայտարարեց թէ համախմբումը արգիլուած է։ Նախկին ռազմիկները համակերպեցան այս արգելքին։ Բայց շատեր փակած էին խանութները։ Միւս կողմէ տեղատարափ անձրեւ մը կը դժուարացնէր համախմբումը։ Բայց եւ այնպէս կարգ մը հրմշտուքներ եւ ընդհարումներ տեղի ունեցան։ Այս անգամ աւելի քիչ բազմութիւն կար քան Փետրուար վերջին։ Ցուցարարները այս առթիւ ալ կրկնեցին նոյն թշնամական կանչերը, «Մոլէն դէպի կառափնատ»ներ։

× Ներքին գործերու նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ արգիլուած են բոլոր ցոյցերը։ Նախկին ռազմիկները ցոյց մը սարքած էին շաբաթ օրուան համար, համայնավարները՝ այսօր, կիրակի։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ արգիլուած են բոլոր թափօրները եւ համախմբումները որոնք ալ ըլլան կազմակերպիչները կամ ինչ որ ալ ըլլայ շարժառիթը։ Զեկոյցը հրատարակուեցաւ բոլոր նախարարներուն հաւանութիւնը ստանալէ ետք։ Նախկին ռազմիկներու ցոյցը տեղի պիտի ունենար Յաղթական Կամարին տակ, համայնավարականը՝ Նասիոնի հրապարակին վրայ։ Նոյն արգելքը հաստատուած է գաւառի մէջ։

Տէր եւ Տիկին Ազատ Մուրատեան (Շալոմոն), Տէր եւ Տիկին Արծրուն Ջրբաշեան եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Յովհ. Մուրատեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Կ. Կուրտիգեան (Փարիզ), ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, աներհօր եւ ազգականին

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

դառնալէտ մահը որ տեղի ունեցաւ, 85 տարեկանին, Շալոմոնի մէջ (Էն)։

Հանգուցեալին մարմինը փոխադրուեցաւ Մարսէյլ եւ թաղուեցաւ Սէն Ժիւլիէնի ծերեզմանատան իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի 8Փետր., Պոմոնի եկեղեցին։

Վերոյիշեալ ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր մասնակից եղան իրենց սուգին, եւ ներողութիւն կը խնդրեն այն բոլոր ազգական եւ բարեկամներէն, որոնց չէին կրցած ժամանակին հաղորդել այս գոյժը։

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը երէկ հրատարակելով իրենց հրապարակային ժողովին նկարագրութիւնը, կ'ազդարարէր. — «Պէտք խորտակենք Փաշական արարքները»։ Նախկին ռազմիկներու ընկերակցութեանց ընդհ. միութիւնը, որ 600·00 անդամ ունի, նախապէս յայտարարած էր թէ պիտի չմասնակցի ցոյցին։

× Միջազգային մամուլը լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Ֆրանսայի ներքին տագնապին, որուշ մտահոգութիւն յայտնելով։

*

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ գործակցութիւն մը հաստատուեցաւ Եգիպտոսի հետ, հիւլէական ուժի խաղաղ օգտագործման համար։ Կնքուած համաձայնութեամբ Խ. Միութիւնը իր գիտական եւ արհեստագիտական օգնութիւնը պիտի տրամադրէ հիւլէական բնագիտութեան աշխատանոց մը շինելու համար Գահիրէի մէջ։ Խ. Միութիւնը մասնագէտներ պիտի ղրկէ Գահիրէ, ծրագրուած աշխատանոցը կառուցանելու եւ անհրաժեշտ պիտոյքը հայթայթելու համար։ Եգիպտացի գիտնականներ եւ մասնագէտներ պիտի երթան Խ. Միութեան գիտական հետազօտութեանց հաստատութիւնները, կատարելագործելու համար իրենց ուսումը։

ԿԻՊՐՈՍԻ Լիմասոլ քաղաքին մէջ ցոյց մը սարքած էին հազար յոյն աշակերտներ, բողոքելու համար ուսանողի մը սպանութեան դէմ։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց, արտասուաբեր կազ գործածելով։ Ձերբակալուեցան 15 ուսանողներ, իսկ եօթը աշակերտներ ալ վիրաւորուեցան։ Ցոյցին ազդանշանը տուած էին աղջիկները, յունական դրօշ մը պարզելով իրենց վարժարանին վրայ։

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԸ երէկ ալ շարունակուեցաւ։ Փարիզի մէջ՝ 11, Մարսէյլ՝ 12, Բորէզի նահանգին մէջ՝ 35։ Ցուրտէն մեռան 23 հոգի։ Եւրոպայի մէջ զոհերու թիւը հասած է 216ի։ Վենետիկի մէջ կաթի նեղութիւն կը կրէ, 40·000 շիշեր պայթած ըլլալով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին Քաֆէ Ռեժան։ Կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում եւ ընտրութիւն պարտաւորիչ։

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն։

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տոմինիք։

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիֆէ։ Մուտք 300 ֆրանք

Այրի Տիկին Արմաւենի Գալայճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Գալայճեան եւ զաւակը խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւակին, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 8ին, Մոնմորանսիի հիւանդանոցին մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է փետր. 10ին եւ մարմինը ամփոփուած է տեղւոյն գերեզմանատունը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Անէթ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէրոյեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարի Օհան Զիլճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին, Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին, Արենուշներու խմբապետ Տիկին Մանուշին, Տարօն Սասնոյ Զօրի Հայր. Միութեան, Տէսինի Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութեան, Մարսէյլի գաղութին եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ նուէրներով ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսինին, հօրը, եղբօր, եղբօրորդւոյն, աներձագին եւ ազգականին Գեղամ Պօղոսեանի մահուան առթիւ։

Ս. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Խաչի Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն եւ համակիրներուն թէ տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Փետրուար, կիրակի օրը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Օթէլ Մոտէրն Փալասի շքեղ սրահներու մէջ, 8պիս Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք, փարիզ Նուագախումբ, ճոխ պիֆէ եւ հաճելի անակնկալներ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սեփականատէր կը փնտռուի սենեակ մը, խոհանոցով, ամուսնացած զոյգի մը համար, կահաւորուած կամ ոչ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

Imp. «Araxes», 46, Rue Richer - Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • MARDI 14 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7903 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 3314

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ ՄԸ

•

Ինչ որ բացառիկ եւոյթ կամ դասադրութիւն կը համարուէր երէկ, այլեւս դարձեր է սովորական երեւոյթ :

Որ եւ է գաղութի մէջ, դաս մը մարդիկ «ազգասիրութիւն»կը համարին օտար մամուլին հաղորդել մեր ներքին պայքարները, իրենց ուզած ուղղութեամբ :

Ուրիշներ աւելի յառաջ երթալով, «ժուռնալ»ներ ալ կը խմբագրեն եւ կը յանձնեն տեղական իշխանութեանց :

Այսպէս, ամէնէն պարզ խնդիրն ալ կը դառնայ թնճուկ, դրադեցնելով հիւրընկալ երկիրներու կառավարութիւնները :

Վերջին տարիներու ընթացքին բազմաթիւ փաստեր արձանագրուեցան այս համաճարակի մասին, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մէջ :

Նոյն իսկ պաշտօնական անձեր կանչ չաւին որեւէ ստորնութեան առջեւ, իրենց կամքը պարտադրելու համար :

Ինչ որ կը փոխան պաշտօնական շրջանակներու մէջ, յաւելեալ մանրամասնութիւններով կը հաղորդուի զանազան թերթերու :

Դեռ անցեալ դեկտեմբերին էր որ Հալէպի «Էլ Թերպիէ» թերթը հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հրատարակէր խոշոր խորագիրներով .

— «Հալէպ կը գտնուի արիւնալի բախումներու սպառնալիքին տակ, եթէ կառավարութիւնը իր գոյութիւնը չհաստատէ ...

Դաշնակները պետութեան մէջ պետութիւն մը ստեղծած են և ապօրինի մամնակի ընտրութիւններ կը պարտադրեն ժողովուրդին» (23 Դեկտ. 1955) :

Թերթը միեւնոյն ատեն հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր, յայտնապէս թունաւորելով միտքերը .

— «Դաշնակները պիտի հեռացուին ազգին նիւթական ու բարոյական իշխանութիւններէն» :

Եւ աւելի գունաւորելով խօսքերը, կ'եզրակացնէր թէ «անոնք այդ իշխանութիւնները կը վարեն շատ հեռաւոր նպատակներու համար որոնք երբեք նպաստաւոր չեն սուրիական հայրենիքին շահերուն համար » :

Որ եւ է «ժուռնալ »է տարբերութիւն ունի՞ այս բանսարկութիւնը, որ թելադրուած է հայկական աղբիւրէ, իբրեւ նիւթ եւ խորհրդածութիւն :

Ընթերցողները թերեւս կը յիշեն թէ հարցը կը վերաբերի Հալէպի Գաւառ. Ժողովին լրացուցիչ ընտրութեանց, որոնք յետաձգուեցան վերջին պահուն :

Ուրիշ արաբական թերթեր ալ ատեն-ատեն այսպէս խեղ կը լեցնեն կրակին վրայ, թելադրուելով դիմակաւոր խառնակիչներէ որոնք երբեք բարեկամ չեն կրնար ըլլալ երկու ժողովուրդներուն :

Կը գտնուին, տակաւին, բանսարկուներ ալ, որոնք արաբերէն ոտանաւորներ կը գրեն, հանրային կարծիքը գրգռելով «Դաշնակ»ներուն դէմ :

Եւ հայատառ թերթեր իրարու կը փոխանցեն այդ ցնդաբանութիւնները, ցնծութեան կանչեր արձակելով :

Ահաւասիկ եպիսկոպոս մըն ալ կը փայլի այս լպրծուն ճամբուն վրայ, առաջարկելով Լիբանանի ներքին գործերու նախարարին որ արգիլէ Փետր. 14ի կաթող. ընտրութիւնները, ինչպէս պիտի կարդաք լուրերու բաժնին մէջ :

Նախարարը արժանի պատասխանը տուեր է, անմիջապէս :

Բայց ի՞նչ օգուտ, երբ մարդիկ իրենց խեղճին հետ խիղճն ալ վարձու տուեր են, եւ ոչ իսկ վեղարին ու փիլոնին ծանրութիւնը կը զգան ...

Եւ երեւակայել որ այդ իմաստակ «արբազան»ը դեռ նոր եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ

•

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ Է, ԲԱՅՑ ՈՉ ՅՈՒՍԱՀԱՏԱԿԱՆ

Վարչապետը շաբաթ իրիկուն վերադառնալով Ալժերիայէն, անմիջապէս ներկայացաւ Հանրապետութեան Նախագահին, պարզելու համար իր քննութեանց արդիւնքը : Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, կացութիւնը ծանր է, բայց ոչ յուսահատական : Վարչապետին կարծիքով, փոքրամասնութիւն մըն է որ խլրտումներ կը սարքէ : Ըմբոստներուն թիւը կը հաշուեն 15.000 : Հանդարտութիւն կը տիրէ Ալժէի եւ Օրանի շրջաններուն մէջ : Ըմբոստները յարձակումներ կը կատարեն գիւղական շրջաններու վրայ, իսկ ահաբեկումները տեղի կ'ունենան քաղաքներու մէջ :

Նախագահը մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած էր անպաշտօն նախարար Մենտէս Ֆրանսի հետ, որ հետեւեալ կարծիքը յայտնած է,— Միջերկրականի միւս ափին վրայ ունինք կաթսայ մը որուն ճնշումը կրնայ ծանրանալ » :

Պ. Կի Մոլէ բացատրեց թէ կառավարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ դարման գտնել համատարած թշուառութեան, ընկերային եւ տնտեսական բարենորոգումներ կատարելով արագօրէն : Այս նպատակին համար անհրաժեշտ է երկու հարիւր միլիառ Փրանքի փոխառութիւն մը անյապաղ :

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստի հրաւիրուած է վաղը, չորեքշաբթի : Վարչապետը Ազգ. Ժողովին առջեւ զեկուցում պիտի տայ հինգշաբթի : Ուրբաթ օր, առենապետները ժողով պիտի գումարեն, քննելու համար անհատական զպրոցներու սահմանուած նպաստին ջնջումը, որ սոսկողական կը համարուի ձախակողմեան խմբակցութեանց կողմէ : Այս առթիւ կը վախցուի որ պառակտում ծագի կառավարական մեծամասնութեան մէջ : Մինչ այս մինչ այն, վարչապետը եւ զինուական նախարար մը կը փնտռէ իբրեւ յաջորդ Պ. Ռոպէռ Լաքոստի, որ Ալժերիոյ նախարար նշանակուեցաւ եւ արդէն իսկ պաշտօնատեղին կը գտնուի : Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Մենտէս Ֆրանս մերժած է ընդունիլ այդ պաշտօնը :

× Վարչապետը ամէն բանէ առաջ կ'ուզէ վերահաստատել անդորրութիւնը : Նախկին ռազմիկներու նախարարը, Թանկի Փրիժան, որ Ալժերիա գացած էր վարչապետին հետ, յայտարարեց թէ թիւրիմացութիւնը փարատած է Եւրոպացիներու եւ իսլամներու միջեւ : «Բարեմիտ անձեր այժմ համոզուած են թէ մենք Ալժերիոյ լքման չարաշուք պատգամաբերները չենք : Բայց եւ այնպէս, հարկ է ազդու ելք մը գտնել հասարակաց նպատակին հասնելու համար : Մեծ դժուարութիւններ կան, անհրաժեշտ է զանոնք քննել առանց կողմնակցութեան եւ առանց կիրքի, բացառիկ բարեկամեցողութեամբ : Երբ լիովին ուսումնասիրուած որոշումներ տրուին. հարկ է գործադրել ուղղամարէն, շատ արագ եւ կորովալից » :

Պատերազմական նախարարն ալ, որ նոյնպէս Ալժերիա գացած էր, այն եզրակացութեան յանգած է թէ Ալժերիան հրասայլերէ աւելի ջորիներու կը կարօտի, զարկ տալու համար հողագործութեան :

•

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ յարաբերութիւնները նորէն լարուեցան : Գահիրէ հասաւ Սուրիոյ բանակին սպարապետը, տեսակցելու համար ընդհ. հրամանատարին հետ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Վազգէն Ա., որ ուրբաթ իրիկուն գիշերած էր եկեղեցւոյ վարչութեան վարձած հիւրանոցին՝ Փլացա Աթենէի մէջ, շաբաթ կէսօրէն մինչեւ իր մեկնումը գրաղեցաւ ընդունելութիւններով : Կարգով ներկայացան եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան անդամները, նախկին ռազմիկներու ընկերակցութեան եւ զանազան Միութեանց ներկայացուցիչները, որոնք տեղեկութիւններ հաղորդեցին գաղութին կացութեան մասին :

Կաթողիկոսը շաբաթ գիշեր ժամը 9ին Փարիզէն մեկնեցաւ օդանաւով : Ողջերթի համար օդակայան գացած էին վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան անդամները, եւ խումբ մը ծանօթ քաղաքացիներ : Ինչպէս գրած ենք արդէն, իրեն կ'ընկերանային պրոֆ. Ա. Առաքելեան, Վարդան եպ. Տէր Սահակեան, անձնական քարտուղարը՝ Հայկ Առաքելեան, դաւազանակիրը՝ Պարգեւ աբեղայ, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. եւ Արտակ վրդ. Մանուկեան :

ՓԱՅԼՈՒՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Թերթը մամուլը դրուած ատեն, ոչ եկեղեցին, ոչ ալ խմբագրութիւնը հեռագիր ստացած էին կաթողիկոսին ժամանման մասին : Օդանաւային վարչութիւնը ի պատասխան հարցումներու հաստատեց թէ օդանաւը Պէյրութ հասած է կիրակի առտու ժամը 11.45ին :

Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած էր Պէյրութի մէջ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին եւ իր շքախումբին ընդունելութեան համար : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

— Պէյրութ հասած է Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան : Այսօր — վաղը կը սպասուի Գարեգին պատրիարքի ժամանումին : Այս առթիւ բացառիկ նիստի հրաւիրուած էր Պոլսոյ Կեդր. վարչութիւնը : Պատրիարքը մասնաւորապէս հրաւիրուած է Էջմիածնի կաթողիկոսին կողմէ :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԴԱՒ ՄԸ

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (10 փետր.) .

— Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Դամասկոսի Կաթող. փոխանորդը Շաւարշ եպիսկ. Գույումճեան, շաբաթ օր ալերսագրով մը եւ հայ եպիսկոպոսի մը հանդամանքով, անձամբ դիմած է Լիբանանի ներքին նախարարութեան եւ խնդրած է որ հրահանգուի արգիլել Փետր. 14ին, Անթիլիասի մէջ, կաթող. ընտրութեան օրակարգով գումարելի պատգամաւորական ժողովը :

Եպիսկոպոսը իր այդ խնդրանքը կը պատճառաբանէ այն «իրողութեամբ» որ Սուրիոյ ներքին նախարարութիւնը ապօրինի հռչակած եւ լուծած է Գաւառ. ժողովը, հետեւաբար ապօրինի է նաեւ Պատգամ. ժողովին Հալէպի Գաւառականին անունով պատգամաւորներու մասնակցութիւնը :

Լիբանանի ներքին նախարարութիւնը, ալերսագիրը կը յղէ Ընդհ. Ապահովութեան տեսչութեան, հետեւեալ մակագրութեամբ, Փետր. 3 թուականով եւ 2705 թուահամարով .—

« Հաճեցէք խնդրարկուին (Շաւարշ եպիսկ.) հաղորդել, թէ այս նախարարութիւնը անհրաժեշտ իրաւասութիւնները չունի Հայ. Եկեղեցւոյ ներքին գործերուն միջամուխ ըլլալու եւ թէ իր դերն է միայն հանրային կարգապահութեան հսկել » :

Ուրախ ենք որ Լիբանանի ներքին նախարարը իրեն արժանի պատասխանը տուած է, յայտարարելով թէ ինք անհրաժեշտ իրաւասութիւնները չունի հայ համայնքի եկեղեցական գործերուն միջամտելու :

Հարց կուտանք նաեւ, թէ մեր անպարկեշտ հակառակորդներուն համար մնա՞ց ուրիշ միջոց, որ չկիրարկէին, իրենց ապօրինի ձեռնարկները իրականացնելու սին ակնկալութեամբ :

Հալէպէն կը հեռագրեն Յուսաբերի (10 փետրուար) .—

Գաւառ.ժողովի ապօրինութեան եւ կաթող. ընտրութեան յետաձգման մասին շրջան ընող գրոյցները, ինչպէս նաեւ ռամկավար եւ «յառաջդիմական» թերթերու հրատարակած բոլոր լուրերը որեւէ հիմ չունին : Մեր 17 ներկայացուցիչները հրաւիրուած են Փետրուար 14ի համար եւ կը մեկնին վաղը : Մանրամասնութիւնները նամակով :

ՑՈՅՑԵՐ ՇԱՆԶ ԷԼԻԶԷԻ ՎՐԱՅ

Ոստիկանութիւնը արգիլած էր բոլոր ցոյցերը, շաբաթ եւ կիրակի օրերու համար : Բայց եւ այնպէս կարգ մը անկարգութիւններ պատահեցան, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը :

Շաբաթ գիշեր աւելի քան հազար երիտասարդներ յարձակեցան Մենտէս Ֆրանսի թերթին՝ «Էքսփրէս»ի վրայ, եւ խորտակեցին ցետնայարկի պատուհաններուն ապակիները : Շատ մը աջակողմեան հոսանքներ այն կասկածն ունին թէ Մենտէս Ֆրանս եւ Կի Մոլէ կը պատրաստուին լքելու Ալժերիան :

Նոյն օրը Բոնքորտի եւ Էթուալի կողմնակի փողոցներուն մէջ ալ ցուցարարներ համախմբուած էին : Բազմութիւնը փորձեց յառաջ խաղալ դէպի Անծանօթ Զինուորին դամբարանը, բայց ուժեղ դիմադրութեան հանդիպեցաւ : Նախապէս ծրագրուած բայց արգիլուած ցոյցէն մէկ ժամ առաջ չորս հարիւր երիտասարդներ հաւաքուեցան Յաղթական Կամարին մօտ : Սակայն իրենց դիմացը կը սպասէին ստուարաթիւ ոստիկաններ եւ շրջուն պահակներ : Ցուցարարները կ'աղաղակէին .

— Ալժերիան Ֆրանսա է», «չենք ուզեր Մենտէս Ֆրանսը եւ Կի Մոլէն» : Երբ կը փորձէին Յաղթական Կամարին մօտենալ, ոստիկանութիւնը դիւրաւ եւ մղեց : Ձախակողմեան հոսանքներն ալ ցոյց մը սարքած էին, նոյնպէս փոքրաթիւ մասնակցողներով, որոնք «անկցի՛ Փաշականութիւնը» կ'աղաղակէին : «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ համայնավարները եւ ընկերվարականները լաւ քայլ մը առին դէպի միացեալ գործունէութիւն, շաբաթ եւ կիրակի :

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Մոսկուա չնախատեսուած անակնկալ մը սարքած էր կիրակի օր : Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան երկու պաշտօնատարները, Մըքլին եւ Պըրճս, որոնք անհետացած էին հինգ տարի առաջ, կիրակի օր մէջտեղ ելան յանկարծ, մէկ մէկ ճառ խօսելու համար անթելին առջեւ : Ըսին թէ երկուքն ալ համայնավար էին իրենց դպրոցական շրջանէն, բայց երբեք բոլշեւիկեան գործակալներ, ինչպէս կ'ըսէ բրիտանական կառավարութիւնը իր հրատարակած Սպիտակ Տետրակով : Յետոյ բացատրեցին թէ Խ. Միութիւն եկած էին աշխատելու համար ի խնդիր խաղաղութեան եւ Արեւելք – Արեւմուտք համաձայնութեան :

Միջազգային մամուլը ուշադրաւ կը գտնէ որ այս անակնկալը սարքուեցաւ բոլշեւիկեան կուսակցութեան 20րդ համագումարին բացումէն չորս օր առաջ : (Համագումարը նիստի հրաւիրուած է այ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑԿԱԶԱՆՑ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

●

Բ.

Ի՞նչ կայ այս խօսքերուն փորին մէջ :

Ա.— Դպրոցն է մեր գոյութեան խարիսխը :

Բ.— Դպրոցին առաջին գաշնակիցը կրնայ դառնալ եկեղեցին, — իր գոյութի՛ւնն իսկ կը պահանջէ ատիկա :

Գ.—Կը դատապարտեմ բոլոր այն կազմակերպութիւնները եւ անհատները, որոնք կը քաջալերեն ազգային դրամագլուխին մսխումը եկեղեցիներու վրայ, կամ նախապատուութիւն տալով եկեղեցիին, բոլորովին անտարբեր կը մնան մշակութային մեր մտահոգութեանց հանդէպ :

Իմ մէկ ուրիշ ճառիս մէջ նկարագրած եմ հայ վանքերուն ճակատամարտը : Այժմ կը մղուի գերագոյն ճակատամարտը, հայ դպրոցներուն ճակատամարտը, — Հայութեան ճակատամարտը :

Թոյլ տուէք անկեղծութեանս, որպէսզի արտայայտեմ տեսակէտս պարզ եւ յստակ.—

Հայոց եկեղեցին, ներկայիս, կը նմանի միամիտ մանուկի մը : Եկեղեցիներու շուրջը եւ ներսը՝ կո՛յր են պատասխանատուները եւ վտանգին անտեղեակ :

Եկեղեցին չի կրնար ապրիլ ինքն իր մէջ եւ ինք իրեն համար : Եկեղեցին ամէնէն կարեւոր դերակատարն է դպրոցին : Թող մեր եկեղեցականները լա՛ւ գիտնան թէ մեր մեծագոյն հայրապետները եւ պատրիարքները դպրոցին մէջ տեսած են փրկութիւնը եւ ոչ ուրիշ տեղ :

Ես բաւական երկար կանգ առի այն իրողութեան վրայ թէ հին ատեն ամէն բան էր Եկեղեցին, հիմա՝ ոչ : Եկեղեցին մեծ դեր կատարած է ազգապահպանութեան մէջ, բայց այժմ ոչ միայն չի կրնար կատարել այդ դերը, այլ եւ ինք եւս վտանգուած է եւ կարօտ՝ դպրոցներու նպաստին : Ինքնախաբէութեան ժամանակ չէ, Հին ու Նոր Կտակարաններու խօսքերով իմաստութիւն ծախելու շրջանը վաղո՛ւց անցած : Ժամանակին կ'ըսէին.— Վախցէք ձեր մեղքերէն եւ ապաշխարեցէք : Երջանի՛կ ժամանակներ, երբ կարելի էր, ապաշխարելով, քաւել մեղքերը : Այժմ ահաւոր իրականութիւն մը կայ որ կ'ըսէ.— Վախցէք պատասխանատուութիւններէն եւ աշխատեցէք :

Աշխատեցէք դպրոցով, աշխատեցէք դպրոցներու համար, աշխատեցէք դպրոցներու մէջ : Սկսա՛ծ է ճակատամարտը, գերագո՛յն ճակատամարտը : Վերջացած է վանքերու ճակատամարտը, եկեղեցիներու ճակատամարտը :

Ժողովո՛ւրդ Հայոց, որդի՛ք Հայկազանց, նոր ժամանակները նոր զէնքեր կը պահանջեն : Նոր բերդեր, նոր ամրութիւններ : Մի կարծէք թէ կրնանք Հայ մնալ եկեղեցիներով՝ փարթամ կամ համեստ : Մի կարծէք թէ կրնանք Հայ մնալ յիշելով կամ հարիւր հազար տալար թափելով եկեղեցաշինութեան համար օտար հողերու վրայ : Ես հայկական հին քաղաք մը տեսայ տասներեք եկեղեցիներով, — կարծես նոր Անի մը ըլլար : Դէպի արեւելք իմ ճամբորդութեանս ընթացքին՝ տեսայ հայկական փարթամ եկեղեցիներ, որոնք հիմա աղօթող չունին : Պալատներ, որոնք թագաւոր չունին, ոչ ալ պալատական : Եւ, այսօր, երբեք չեն կրնար օգտակար ըլլալ այն ճակատամարտին մէջ, որ կը սարսէ Հայութեան հողին :

Մի՛ կարծէք, դարձեալ, թէ Հայ կրնանք մնալ նաեւ դպրոցներով՝ գեղակերտ կամ խեղճուկ : Եւ ահա կը տեսնեմ որ կը զարմանաք, կարծելով թէ հակասութեան մէջ ինկայ : Անշուշտ վտանգներ կան, որոնց դէմ անհաւասար կռիւ մը կը մղեն դպրոցն ու եկեղեցին : Բայց ես ճամբորդութեանս ընթացքին՝ տեսայ աւելի՛ մեծ վտանգ մը :

Վտանգի տա՛կ է հայրենիքը : Այն ինչն այն ուսումը, զոր դարը կը սորվեցնէ դարին : Հինը կը կապէ նորին : Անցեալը՝ ներկային : Այն ուսումը, որ կը հաստատէ թէ ո՞վ ենք մենք, ուրկէ՞ կու գանք, ի՞նչ կը բերենք : Այն ուսումը, որ կը պեղէ երեւան կը հանէ մեր գանձերը : Այն ուսումը, որ իրաւունք կուտայ մեզի պարծենալու թէ իրաւունք ունինք ապրելու, անկախօրէն մշակելու մեր ինքնատիպ, մեր ինքնուրոյն մշակոյթը կամ արուեստը :

Եթէ չըլլար Կիլիկեան շրջանի իմաստութիւնը, որ ձեռագիր որսալու, ընդօրինակելու, արեւմուտք փոխադրելու քաղաքականութիւն մը վարեց, դժուար թէ մեծ բան մը գիտնայինք մեր անցեալին մասին : Եթէ չըլլային մեր վանքերը, որոնք մագաղաթներու վրայ արձանագրեցին՝ ինչ որ աշխարհակալները կ'արձանագրէին ապառաժներու վրայ, մենք պիտի չճանչնայինք Խորենացին ու Եզնիկը, Փարպեցին ու Եղիշէն : Հինները կատարեցին իրենց պարտքը՝ փրկելով մեր պատմութիւնը հրդեհէն ու ջարդէն : Եթէ շարունակուի անտարբերութիւնը մեր անցեալին մասին, պիտի կորսուի փրկուածը : Նախակրթարանները Քաջ Վարդան երգել սորվեցնելով կամ «օդդ սիրուն, ջուրդ սիրուն՝ իմ հայրենիք», ոչինչ կրնան փրկել մեր անցեալէն : Մեր միջնակարգ վարժարանները տասնեւոր գրել սորվեցնելով կամ Թումանեան տաղեր, ոչինչ կրնան փրկել մեր անցեալէն : Հայկազանց ոգին, կամ խորենացիականութիւնը, կամ անմահ Եզնիկի ոսկեղէն բարբառը չի՛ փրկուիր նախակրթարաններով եւ միջնակարգ վարժարաններով :

Ուստի ահազա՛նգ կը հնչեցնեմ : Տասը տարին շատ է, աւելի՛ կանուխ պիտի աւերակ դարձնէ մեզ վտանգը, որ կը մօտենայ : Պիտի չունենա՞նք գրագէտներ, որոնք կարդան եւ հասկնան մեր հին մատենագրութիւնը : Մեր ձեռագիրները պիտի դառնան բեւեռագիր արձանագրութիւն : Մեր պատմութիւնը պիտի նմանի գոց - գիրքի մը : Եւ, այն ատեն, մեր ըստեղծագործութիւնները պիտի գողցուին ուրիշ ազգերու կողմէ՝ իբրեւ լքեալ գոյք, — մեր երգերը, մեր ժողովրդական բանահիւսութիւնը պիտի սեփականութիւն դառնան օտարին : Այն ատեն մեր վիզէն պիտի կախուի տախտակ մը, որու վրայ պիտի գրուի մէկ բառ.

— Զարչի՛ :

Օ՛, թերեւս կարելի ըլլայ տակաւին խօսիլ հայերէն, թերեւս կարելի ըլլայ ժամանա՛կ մըն ալ պատմել Հայկի եւ Բելի ասանդութիւնները : Ժամանակ մըն ալ երթալ մոմ վառել Վարդանանց տօնին օրը : Բայց ո՞վ պիտի պատմէ ձեզի մեր հին փառքերը : Ո՞վ պիտի բանայ մեր հին ու փառաւոր մշակոյթին գանձարանը :

Ահա թէ ինչո՛ւ ժամանակ է հիմնելու հայկական բարձրագոյն ուսումնարան մը :

Այդ ուսումնարանը մեզի պիտի չտայ բժիշկներ, փաստաբաններ, դեղագործներ, ճարտարապետներ, մեծ մասնագէտներ գործնական գիտութեանց : Այդ մասնագէտները օտար համալսարաններն ալ կուտան մեզի : Այդ մասնագէտները, արդէն, ոչի՛նչ կ'աւելցնեն մեր ազգային մշակոյթին վրայ :

Պէտք ունինք մեծ մտաւորականներու, հայագիտութեան ախոյեաններու : Անոնք կրնայ տալ միայն հայ համալսարանը :

Մեր կղերականը, մեր գրագէտը, մեր հրապարակագիրը, որ կուգայ ա՛յդ համալսարանէն, ա՛ն միայն կրնայ շարունակել հայկական դարը, եւ դարը կապել դարին :

Այսպէս կը փրթի օղակը, վերջ կը գտնէ հայկական դարը : Կը փակուի Հայոց Պատմութեան գիրքը : Եւ յետոյ կը փակուին միւս վարժարանները, որովհետեւ պիտի չունենան ուսուցիչ :

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ «ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐԸ»

●

ԽՄԲ.— Ալժերիոյ դէպքերուն առթիւ, շատ կը խօսուի «եւրոպական» բնակչութեան մասին, որուն մեծ մասը կը կազմեն Ֆրանսացիները : Փարիզեան թերթէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները՝ այդ բնակչութեան մասին որ կը բաղկանայ զանազան ազգերէ .—

Օրինակ Ալժերիոյ Ֆրանսացիները — խլամ կամ ոչ - խլամ, բնակիչներն են Ալժերիոյ չորս նահանգներուն :

Սակայն զարմանալի սովորութեամբ մը, Ֆրանսացի կը կոչեն Ալժերիոյ ժողովուրդին եւրոպացի կամ ոչ խլամ տարրերը :

Ինը միլիոն 531.000 բնակչութեան մէջ անոնց թիւն է 1.040.000 : Այս փոքրամասնութիւնն ալ ինքնին խառնուրդ մըն է զանազան ցեղերու, թէեւ հաստատուն գանգուած մը կը կազմէ, խորապէս արմատ բռնած եւ բոլորովին ընտելացած : Այս նոր ընկերութիւնը իրեն յատուկ խառնուածք մը ունի, իր շեշտը, իր լեզուն, իր յատկութիւնները եւ իր մասնաւոր թերութիւնները :

Հիւսիսային Ափրիկէի միակ երկիրն է Ալժերիան ուր Եւրոպացիները այնքան բազմաթիւ են եւ խորապէս արմատացած :

Ֆրանսական թափանցումը սկսաւ 1827-ին, երբ Հիւսէյին պէյ կ'ապտակէր հիւպատոս Դէվալը : Կարգ մը միջադէպերէ ետք, Ֆրանսայի թագաւորը որոշեց «դաս մը տալ» Հիւսէյինին : 1830 Մայիս 30ին Թուլոնէն մեկնեցան 103 մարտանաւեր, 347 առեւտրական եւ ուրիշ նաւեր որոնք կը փոխադրէին երեք զօրաբաժին հետեւակազօրք, երկու գումարտակ հեծելազօրք, տասներհինգ հրետանի : Յունիս 14-ին Ալժէի արեւմտեան կողմը Սիտիֆէրուշի թերակղզիին վրայ ցամաք կ'ելլէր Ֆրանսական զօրքը :

Այն ատեն Ալժէի մէջ երկուքէն երկուքուկէս միլիոն բնակիչ կար հետեւեալ բաժանումներով .—

— «Ջուտ» պէրպէրներ, որոնք համախմբուած էին լեռնային շրջաններուն մէջ եւ փոքրիկ ցեղապետութիւններ կը կազմէին .—

«Արաբացած» պէրպէրներ խմբուած, կէս անկախ ցեղախումբերով պետի մը հրամանատարութեան տակ :

— Քուլուկլիներ, չառաւիղները առաւել կամ նուազ խառնուրդ մը Թուրքերու եւ բնիկներու :

— Սեւերը, շառաւիղները Սուտանէն բերուած գերիներու :

— Եւ վերջապէս Հրեաներ, իրարու վրայ խռնուած քաղաքներու «կէթօ»ներուն մէջ :

Սկիզբէն իսկ սկսաւ եւրոպական գաղթականութիւնը : Սակայն 1840ին կառավարութիւնը ձեռնարկեց շարժումը զսպելու :

Մարեշալ Պիւժօն էր, մշակ-զինուորը : որ պաշտօնական դարձուց գաղթականութիւնը :

Ամէն գաղթականի 1200 - 1500 Ֆրանք պէտք էր տրամադրել : Կառավարութիւնը հող կուտար չէնք շինելու եւ մշակելու : Անոր կը վերադարձնէին ճանապարհածախսը եւ տեղաւորման առաջին ծախքերը : Զօրքը ընդհանուր նշանակութիւն ունեցող գործերը կը կատարէր նոր գիւղերուն մէջ : Հողը կը պարարտացնէր, ջուր կը բերէր, ճամբաները կը նշանակէր, կը շինէր եկեղեցին, քաղաքապետարանը, դպրոցը ... : Բոլոր այն գեղջկական վայրերը, որոնք խլամ չեն, ֆրանսերէն անուններ ունին — 300 գիւղ եւ վեց հարիւր գիւղակներ կան, որ կը կոչուին Փասթէօռ, Միշըլէ, Արակօ, Քոնտէ եւայլն :

Բ. կայսրութեան օրով Ալժերիա հաստատուած հարիւր հազար Եւրոպացիներուն 52 հազարը Ֆրանսացի էին :

Ո՞ւրկէ կուգային անոնք : Անցեալ դարու վերջերը վիճակագրութիւն մը ցոյց կուտար, Եւրոպացիներու ծագումը համաձայն զանազան նահանգներու : Ամէն կողմէ գացած էին հոն, Ֆրանսայի հարաւէն, աւելի Քորսիքայէն, Փրովանսէն, Լանկըտոքէն, Ռուսիյոնէն :

Ֆրանսայէն հոն կ'երթային զանազան պատճառներով : Պիւժոյէն ետք, գաղթականութիւնը իբրեւ դարման կը ծառայէր գործազրկութեան : Ֆրանսական այգիներու փճացումը, որթալուծներու հետեւանքով, պատճառ եղաւ որ կարեւոր թիւով այգեպաններ գաղթեն դէպի հիւսիսային Ափրիկէ : 1871ին, որպէսզի Ֆրանսացի ազգութիւնը պահուի, 1200 Ալզասցի եւ Լորէն ընտանիքներ գացին հաստատուեցան նոր գիւղերուն մէջ, որոնք կը կոչուէին Բլեպէր, Պելֆօր, Սթրազպուրկ ...

Սկիզբը Ալժերիոյ մէջ երկու գաղթականէն մէկը կուգար Ֆրանսայէն, միւսը Սպանիայէն, Իտալիայէն եւ Մալթայէն :

Մօտ 130 հազար գաղթականներ սպանիական ծագում ունին : Քառասուն հա –

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ

●

Գաղափարը հազիւ յղացուած՝ գործադրուեցաւ :

Հայաստան գացող – եկող հայ եպիսկոպոսի մը միջոցաւ, պարոն Տէրտէրեան բերել տուաւ հինգ հատ ծիրանի կուտ, Երեւանի պարտէզներէն : Մեծ խնամքով ցանուեց անկեց իր պարտէզին լաւագոյն տեղը, ջուրը առատ, հողը փափկասուն... Եւ սպասեց : Նոր հով մը անցաւ կարծես պարտէզին վրայէն, ու նոր խինդ մը Պարոն Տէրտէրեանի երակներուն մէջէն, ինչպէս հազարամեայ կաղնի մը որ նորէն կ'ընձիւղի զօրաւոր աւիշի մը մղումին տակ :

Նոր խնամք, նոր հոգածութիւն : Ջուրս կողմի հողը փոփխուած էր : Մօտակայ կանաչ բնակչութիւնը տեղափոխուած էր, խոտ, թուփ, ծառ : Ասպարէզը կուտերուն էր... :

Նոր կայծ մը կը տեսնուէր Պարոն Տէրտէրեանի աչքերուն մէջ, գաղտնիք մը կը կերտուէր իր ակնարկին խորը : Բայց գաղտնիքը երկար ատեն ծածուկ չմնաց անշուշտ :

Օրեր անցան ու ծիլեր սկսան երեւիլ հողին վրայ, պզտիկ-մզտիկ բաներ, կանաչ խոտի նշոյլներ, որոնք մատ-մատ կ'երկննային. նոյն չափով ալ Պարոն Տէրտէրեան կ'երիտասարդանար ու կը շակէր տարիներու բեռան տակ կքած իր քամակը :

Տան մէջ խօսակցութեան ուրիշ նիւթ չկար այլեւս : Ծիլերուն երկայնութիւնը տանին ջերմաչափն էր :

— Պարոն Տէրտէրեան, կ'ըսէինք կատակով, ծիլերը կը բուսնի՞ն կոր... :

— Հապա՛, հապա՛, կ'ըսէր ժպտելով, կը բուսնին կոր, ամէն օր :

Ու երկու ցուցամատերը իրարու դէմ բռնած՝ ծիլերուն չափը ցոյց կուտար, միշտ աւելի երկար :

Բայց աւա՛ղ, կարծես սատանային մատը դպած էր գործին : Ծիլերէն մին հովը տարաւ, երկրորդը սառնամանիքը սառեցուց, երրորդը եղեամին տակ հալեցաւ, չորրորդը մեր կլիմային չհանեցաւ : Հայաստանի կլիման ո՛ւր, մեր կլիման ուր. ու խամրեցաւ խեղճը, սրտին ցաւէն, Արարատի արեւէն հեռու, տարագիր հայութեան պէս :

Իւրաքանչիւր ծիլի անհետացումով բան մը պակսեցաւ Պարոն Տէրտէրեանի ժպիտէն : Անձկալից օրեր էին : Իր տխրութիւնը մեզի ալ ազդած էր, մեր միակ յոյսը այդ վերջին ծիլն էր : Աշխարհի խորհուրդը այդ վերջին ծիլին վրայ էր կարծես, նիհար, բարակ, աղաղուն բան մը... «Պիտի բռնէ՞, պիտի չբռնէ՞», այս էր հարցը :

Հոգածութիւնը չէր որ կը պակսէր անշուշտ, ոչ ալ գուրգուրանքը :

Եւ ամէն անգամ որ հով մը անցնէր ծիրանի ծիլին վրայէն, դող մը կ'անցնէր Պարոն Տէրտէրեանի մէջէն :

Բայց այդ վերջին ծիլը բռնեց եւ օր ըստ օրէ մեծցաւ, ճիւղաւորուեցաւ, Պարոն Տէրտէրեանի ժպիտին պէս :

Ու տարիները սկսան սահիլ : Ամէն ձմեռնամուտին նոր հոգ բարեկամիս համար, բայց ամէն գարնան նոր-նոր սսկեշող յոյսեր : Սկսած էր տերեւ տալ արդէն, մէկ, երկու, երեք հատ տերեւ. փոքրիկ, բաց-կանաչի գարնող, հովին դէմ սրսփուն... : Ու տարուէ տարի մեծցաւ ծիրանին, կուտը թուփ եղած էր արդէն, ծառ ըլլալու ճամբուն մէջ էր :

Բունը սկսաւ հաստանալ, նախ ցորենի մը ցօղունին չափ էր, յետոյ եղաւ մատի մը չափ, բազուկի մը չափ : Ալ երկայնութիւնը չափելը մոռցած էր Պարոն Տէրտէրեան, բունին հաստութիւնը կը չափէր :

Պարտէզը թէեւ տեղ-տեղ խնամքի պակաս ցոյց կուտար, բայց մնաս չունէր ատիկա, ծիրանիին կողմը կը փայլէր իր մաքրութեամբ եւ փափկութեամբ :

Ծիրանի ծառին մօտ աղուոր մը չինեց պարոն Տէրտէրեան, իր պարապ ժամերուն : Կէս օրէն ետք, գեղեցիկ օդերուն՝ ընտանիքով թէյ կ'առնէին տաղաւարին մէջ, ուրկէ ծիրանի ծառին վրայ լաւ տեսարան մը կար :

Երբ իրեն այցելէինք, այլեւս մեր առաջին խօսքը կ'ըլլար .

— Ծիրանի ծառը ի՞նչ կ'ըլլայ կոր, պարոն Տէրտէրեան :

— Հա... Կը մեծնայ կոր, կ'ուռճանայ կոր, կը զարգանայ կոր, կ'ըսէր խոր գոհունակութեամբ :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՓԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞ՒՐ ԿԸ ՏԱՆԻՔ

●

Քանի մը ամիս առաջ, հարսանիքի մը գացած էի։ Գեղեցիկ հայ աղջիկ մը պիտի պսակուէր՝ գեղադէմ հայ տղու մը հետ։

Եկեղեցին՝ մեր եկեղեցին էր։ Պսակող քահանան Հայ էր։ Սարկաւագն ալ Հայ էր։ Երգեհոնին ստեղնաշարին վրայ իր մատները պտտցնող աղջիկն ալ Հայ էր, «Հայր Մեր»ը երգող օրիորդն ալ Հայ էր։ Հարսնեւորնե՞րը — ջախջախիչ մեծամասնութեամբ Հայ։

Բայց, ի՞նչ պատահեցաւ այս «հայապատում»ին ընթացքին։ Պատմեմ, մտիկ ըրէք․

Երգեհոնին առջեւ նստած Հայուհին ըսկըսաւ նուագել «Աւէ Մարիա»ն, իբրեւ նախերգանք։

Յետոյ, երբ հարսը, իր հայրիկին թեւը մտած, գաւիթէն խորան կը յառաջանար՝ նազելաճեմ քայլերով, երգեհոնին ընդերքէն լսուեցաւ Վակնէրի Լոհէնկրինին ծանօթ եղանակը․ — Ահաւասիկ, հարսը եկաւ ...

Քանի մը վայրկեան առաջ, քահանան ոսկեճամուկ շուրջառը նետած էր իր ուսերուն։ Հարսն ու փեսան իր դիմացը ծունր դրեր բռնեցին եւ սկսաւ հոլաւորհնէքի արարողութիւնը։

Երբ կարգը եկաւ Թագաւորին ու Թագուհիին սիրտերը իրարու «կապելու», Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցիին քահանան մոռցաւ որ պսակը հայկական էր եւ հարսին մազերուն անցուց՝ արաբահանդէսէն ներս մտնող փափկասուններուն համար շինուած կիսաբոլորակ պսակ մը։ Հաւ մըն ալ անցուց փեսային գլխուն։

Բերանս բաց մնաց։

Ուրեմն, շատ մը բաներու կարգին, սկսած ենք մեր աւանդական նարօտն ալ դամբրւղը նետել՝ ուրիշ մեզի համար բանն.

— Աս ինչ արդիական ժողովուրդ է ... Իր հայրենիքէն բերած բարքերն ու սովորութիւնները, հետզհետէ կը թօթափէ ... Պաւօ ...

Ծրագրայօյին նորէն եկեղեցին էի՝ Դանիէլի Գիրքը եւ «Խորհուրդ Մեծը» մտիկ ընելու համար։ Վերջապէս, տարին տասներկու ամիս Խրուշչեւի եւ Բուլկանինի ճառերով չեմ կրնար սնանիլ։

Ու նորէն բերանս բաց մնաց։ Միայն ի՞մ բերանս։ Քովս կեցած 13 տարեկան աղջնակն անգամ զարմացաւ։

Որովհետեւ, պատարագին կէս ճամբան, գլրոց դասէն լսուեցաւ զանգակի մը գիլ ձայնը, որ կ'ընկերանար, եթէ չեմ սխալիր, «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ»ին։

Պահ մը, ինծի այնպէս թուեցաւ թէ օտար յարանուանութեան մը աղօթատեղիէն ներս մտած էի։

Բայց ոչ։ Եկեղեցին մերն էր։ Այդ պատարագն հաստատեցի, խունկին հոտով։ Մեր խունկը ուրիշ խունկ է, մեր բուրվառին ձայնը ուրիշ տեղ չի լսուիր, մեր խորանին խաչը մեր խաչն է ու «Հաւատամք»ը, նոյնպէս, մերը։

Քիչ մնաց, Տէրտէրին քով երթայի եւ կամացուկ մը փսփսայի անոր ականջին․

— Տէր պապա, խնդրեմ թե՞ր ...

Ձեր մտքէն չանցընէք թէ այս տողերը ստորագրողը ջերմեռանդ հաւատացեալ մըն է կամ թաղականութեան թեկնածու մէկը։

Ոչ մէկն եմ, ոչ ալ միւսը։

Բայց, «անհաւատութիւնս» պատճառ չէ որ աչք գոցեմ կարգ մը երեւոյթներու վրայ որոնց ականատես կ'ըլլանք, ամէնքըս ալ, մեր եկեղեցիներէն ներս։

Օր մը, Անգլերէն կամ չինարէն քարոզ, օր մը՝ աշխարհաբար աղօթք, օր մը «Թէնէքէ» թաւ հարսին գլխուն վրայ, օր մը՝ զանգակ, օր մը՝ Աւէ Մարիա, օր մը...

Յետո՞յ։ Ուր կանգ պիտի առնէ մեր օտարամոլութիւնը։

— Կաթողիկոսներ, վարդապետներ ու Տէր պապաներ, ո՞ւր կը տանիք մեր Առաքելականը ...

Ո՞ւր։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԱՀ ՄԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ․— Այս ձմրան ցուրտին, եւ դաժան օդին որքան կսկծալի է սեւ հողին յանձնել երիտասարդ, վաւրուն հայորդի մը։

Փետրուար 7ին ամբողջ Սէն Շամոնը կ'ողբար Յակոբ Պետիկեանի մահը։ Հազիւ 35 տարեկան, բնիկ Պանտրմացի, մօրը մէկ հատիկ մանչ զաւակը, կը ձգէ, երկու անչափահաս փոքրիկներ, եւ յոգնած, ուժասպառ մայր մը։

Յուղարկաւորութեան ներկայ էր մեծ բազմութիւն։ Աչքի կը զարնէր մանաւանդ երիտասարդութիւնը, հայ եւ ֆրանսացի։ Ողբացեալ հայորդին սիրուած էր ֆրանսական շրջանակներու մէջ ալ, որովհետեւ իր աջակցութիւնը կ'ընծայէր մարզական զանազան աշխատանքներու մէջ։ 1940ի ջահաղնացութեան տօներուն, Յակոբ առաջին տեղը կը բռնէր։

Տարիներով, լաւագոյն դաստառներէն մէկն էր երիտասարդ նորագիր զինուորներուն եւ շատեր մեծ յարգանքով կը խօսէին իր մասին։

1946ին, երբ Նոր Սերունդի կազմութեան առաջին ազդանշանը տրուեցաւ եւ Սէն Շամոնը իր «Վարդգէս» խումբը ունեցաւ, մեր Յակոբը, եղաւ քառասուն երիտասարդներու առաջինը։ Այսպէս ամբողջ չորս տարի զանոնք առաջնորդեց դէպի հայկականութիւն։

Ինչ խանդավառ օրեր էին ..

Շատ չանցած, կազմեց իր ընտանեկան համեստ բոյնը։ Երկու տարի վերջ, անողոքհիւանդութիւն մը կը դղեանէր զինքը։ Երբեմնի տոկուն տղան հիւծեցաւ, եւ վերջերս, դարձած էր կատարեալ կմախք մը։ Եւ աչքերը փակեց յաւիտենապէս։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ անցեալ երեքշաբթի, մեծ շուքով։ Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով։ Ֆրանսերէն դամբանական մը խօսեցաւ Հ․ Մեսրոպ, պարզելով Յակոբին ազնիւ նկարագիրը եւ տառապանքը։

Գաղափարական տղայ մըն էր, համոզուած Դաշնակցական։ Ի՞նչ դըրեմ, թանկագին Յակոբ։ Թող այս քանի մը տողերը թարգմանն ըլլան բազմաթիւ ընկերներուդ, գաւառէն մինչեւ Փարիզ, որոնք անհունապէս պիտի տխրին, քու մահուանդ համար։

Մալաթիացի

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԹՈՇԱԿԻ

Հիմնարկի Վարչական Խորհուրդը՝ որուն կեդրոնատեղին է՝ 11 Ռիւ տ'Էկմոն, Պրիւսէլ, ներկայովս կը տեղեկացնէ թէ երեք երիտասարդներ, որոնց ուսումը հովանաւորեց անցեալ տարի, իրենց վերջնական վկայագիրներն ստացան, իբրեւ՝ դոկտոր դժշկութեան, ճարտարապետ շինութեանց եւ ճարտարապետ ելեկտրականութեան։

Վարչական Խորհուրդը կը նախատեսէ մալսարանական տարուան համար, ներպատրնկալ 4 հայ ուսանողներ կը պահէ՝ որոնց չորսը ճարտարագիտական ճիւղերու կը հետեւին եւ միւս երեքը ուսուցչական ասպարէզի կը պատրաստուին (լիսանս լեզուաբանութեան, պատմութեան եւ գիտական մարմնակրթանքի)։

Վարչական Խորհուրդը կը նախատեսէ երկու նոր թոշակներու հաւանական յատկացումը, 1956 Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ, ի նպաստ հայ երիտասարդներու որոնք կը փափաքին հասնիլ գիտութեանց, լեզուաբանութեան կամ պատմութեան լիսանսի, հայ դպրոցներու մէջ ուսուցչական ասպարէզ ընդգրկելու առաջադրութեամբ։

Այս թոշակներուն թեկնածուները պարտին ներկայացնել իրենց խնդրագիրը թէ հայերէն եւ թէ ֆրանսերէն, յար եւ նման պատճէնով եւ իրենց ձեռքով գըրուած, եւ ուղարկել Հիմնարկի քարտուղարութեան 1956 Մարտ 15էն առաջ։

Իսկոյն իրենց պիտի ղրկուի հարցարան մը ուր պիտի արձանագրեն խնդրուած տեղեկութիւնները Վարչութեան նկատառման համար։

Թեկնածուները պարտին լրացնել հետեւեալ պայմանները․—

1․ Տարիքը 22էն պակաս պէտք է ըլլայ։

2 Խնդրագրին կցել առողջութեան բժշկական վկայագիր մը։

3․ Նիւթական միջոցներէ զուրկ ըլլալ մասամբ կամ ամբողջովին։

4․ Հայերէն եւ ֆրանսերէն լաւ գիտնալ։

5․ Ունենալ երկրորդական ամբողջ ուսմանց վկայական մը որ ընդունելի ըլլայ համալսարանին կողմէ։

Անոնք որ կ'ուզեն արձանագրուիլ փիլիսոփայութեան ճիւղին (լեզուաբանութեան կամ պատմութեան բաժին) պարտին ունենալպաքալորէայի վկայական լատիներէնով միասին։ Իսկ դասական լեզուաբանութեան բաժնին համար անհրաժեշտ է նաեւ հին յունարէնը։

Թոշակաւորը պարտի ուսանիլ պելժիական համալսարանի մը մէջ։ Տեսչութիւն

Յ․ Գ․— Կը խնդրուի արտատպել։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

գար մը քաղաքացի դարձած են։ Սակայն 1889ի օրէնքով, Ալժերիոյ մէջ բոլոր այն տղաքը որոնք եւրոպացի ծնողքէ են, մեքենաբար Ֆրանսացի կը դառնան, երբ չափահաս դառնան։ Ալժերիոյ Սպանիացիները գլխաւորաբար Վալենցիայի եւ Պալէարեան կղզիներու շրջանէն են։ Ներկայիս ամփոփուած են մեծ քաղաքներուն մէջ, մասնաւորաբար Օրանի եւ Ալժերիոյ արեւմտեան գիւղերուն մէջ։ Անոնք կը պահեն իրենց սովորութիւնները եւ Վալենցիայի բարբառը։

Ալժերիա բնակող յիսուն հազար Իտալացիներուն երեսուն հազարը ֆրանսական հպատակութիւն ստացած են։ Անոնք Իտալիոյ հարաւային շրջանէն են։ Սկիզբները ոչ – երկրագործական աշխատանքներ կը կատարէին։ Անոնք խմբուած չեն ապրիր Ալժերիոյ մէջ, բացի արեւելեան ծովեզերերէն ուր Իտալացի ձկնորսները մեծ յառաջդիմութիւն կատարած են։

Տասնըվեց հազար Մալթացիներ կան Ալժերիոյ մէջ։ Հազիւ երեք հազար հոգի ֆրանսական հպատակութիւն ստացած են։ Անոնք արաբերէնի մօտ լեզու մը կը խօսին, մոլեռանդ կաթոլիկներ են, սակայն իտալական մշակոյթով, եւ իբրեւ առեւտրականներ հաստատուած են քաղաքներուն մէջ։

1871էն ի վեր Եւրոպայի համարուեցան Հրեաները, որոնք հպատակութիւն ստացած են 1871 Օգոստ․ 24ի օրէնքով։ Աւելի քան 110 հազար է անոնց թիւը եւ Քրիստոսէ առաջ Զ․ Դարուն հոն գաղթած են Պաղեստինէն, երբ Նաբուգոդոնոսոր գրաւեց Երուսաղէմը։ Եւ կամ Սպանիոյ հալածանքներէն փախած են։

Ալժերիոյ կլիման շատ նպաստաւոր էր Եւրոպացիներուն համար։ Սակայն մեծ դժուարութեանց հանդիպեցան։ Նախ պէտք է պայքարէին ջերմին եւ ժանտատենդին դէմ, ապա բնիկներու ըմբոստութեան դէմ։ Իսկ անոնք որ Ֆիլիփվիլը հիմնեցին, սկսան չորցնել ճահիճները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (134)

Մ․ ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ․ ՄԱՍ

Կը պարսաւէր Գարա Քեմալի ցանցը եւ «սեւ կոմիտէ»ի հերոսները, ու դառնալով ամբաստանեալներուն, կ'ըսէր․

—Էֆէնտիներ, ձեր շրջանը սնանկացած է, անկիւն մը քաշուեցէք եւ ձեր մեղքերով զբաղեցէք, ալ ի՞նչ երեսով կ'ուզէք թատերաբեմին վրայ երեւալ։

Ահաւասիկ ամբաստանագրին ցայտուն մասերը․—

«Իզմիրի եղեռնափորձի դատավարութեան ընթացքին, պնդած էի թէ դաւադրութեան գլխաւոր կազմակերպիչը եւ ճարտար ղեկավարն է Գարա Քէմալ, Իթթիհատի այդ նշանաւոր պարենաւորման նախարարը եւ կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի հոգին։ Հիմա որ դատին դաղտնիքները պարզուած են եւ վարագոյրը վերցած, մանրակրկիտ քննութենէ մը վերջ այսօր մը եւս պէտք կը զգամ շըշտելու խղճի համոզումս։ Միեւնոյն իրողութիւնն է որ անգամ մը եւս հրապարակուած է այս դատին մէջ։ Ստիպուած ենք գործուած յանցանքները իբրեւ շարունակական եւ չըթայաւորեալ յանցանքներ ընդունիլ։ Վերջնական կերպով կը հաստատուի թէ դաւադիրները Հանրապետութեան Նախագահին դէմ մահափորձ սարքելով, անձնական քինախնդրութեան գոհացումէն աւելի, կը ձգտէին կառավարութիւնը տապալել, երեսփոխանական նոր ընտրութիւն կատարել եւ իշխանութեան գլուխ գալ, պետական մեքենան ձեռք անցընել։

«Իթթիհատ եւ կարգ մը մեծամեծները, որոնք չփացած եւ զինովցած էին իրենց անցեալի մենատիրութենէն եւ մասնաւորաբար պատերազմի ընթացքին իրենց ձեռքին մէջ ունէին իշխանութիւնը, այս անգամ որոշած էին ի գին ամէն բանի հասնիլ իրենց նպատակին, առանց անդրադառնալու թէ իրենք շատ հեռու էին գաղափարական մարդիկ ըլլալէ եւ իրենց կուսակցութիւնը սնանկութեան առաջնորդած էր երկիրը։ Իրենք էին որ պատերազմի եղերական տարիներուն, ժողովուրդին հացէն աւելին հարստութիւն դիզեցին եւ աւելի շիւղ եւ տաշեղ կերցուցին անոր, եւ իրենց դիզած 233 հազար ոսկիով՝ նախ հիմնեցին Միլլի Մահսուլաթ ընկերութիւնը, աւելի վերջ նորանոր ընկերութիւններ եւ Իքթիսատ Պանքան։ Այս ընկերութիւններուն նպատակը երկրին տնտեսական կարիքներուն ծառայել չէր։ Դէպքերը հաստատեցին թէ անոնք հիմնուած էին բոլորովին տարբեր նպատակներով, այն է՝ անհատներու շահախնդրութիւններուն գոհացում տալ, անոնց դրպաները լեցնել եւ ախորժակը սրել։ Օրինակ, այս մարդիկը Աւստրիայէն օխան չորսուկէս ղրուշի շաքար գնած եւ յետոյ 300 ղրուշի ծախած են Իսթանպուլի ժողովուրդին։

Ասոնք էին որ նաեւ Սահմանադրութեան հռչակումէն մինչեւ զինադադարի շրջանը Օսմանեան հսկայական կայսրութիւնը ադէտէ աղէտ գլորեցին եւ անոր ճակատագիրը յանձնեցին դերման անծանօթ ծովակալի մը, անոր խաղալիկը ըրին, ապա քաշքշեցին հազարումէկ դժբախտութեանց մէջ, եւ իրենց գրպանները փառաւորապէս լեցնելէ վերջ, օր մըն ալ կծիկը դրին եւ իրենց շունչը առին արտասահման։ Հոն ալ խելօք չնստան սակայն, եւ դարձեալ իշխանութեան տիրանալու համար արտասահմանի մէջ շատ մը ձեռնարկներ կատարեցին, գրգռութիններ, երկպառակութիններ սերմանեցին, անյագ աչքերով նայելով նորահաստատ Թուրքիոյ երիտասարդ վարչութեան։

«Այս, յարգելի դատաւորներ, Իթթիհատի այս հերոսները հակառակ անոր որ ցեխի եւ արիւնի մէջ թաթխուած էին, յանդգնութիւնն ունեցան ամէնէն վերջ նոր յօղուածէ բաղկացած ծրագիր մը պատրաստելու եւ ցեխոտ ու արիւնաթաթաւ այդ կերպարանքով դարձեալ քաղաքական թատերաբեմը ելլելու, կոչելով այդ ծրագրին։ Այս ձեռնարկները ամենասերտ կապ ունէին մահափորձի տխրահռչակ խնդրին հետ, ինչ որ հաստատուեցաւ դատավարութեան փուլերով եւ կատարուած քննութիւններով։ Իզմիրի դատավարութեան ընթացքին, ձգտուեցաւ թէ Ջիա Խուրշիտ, Լազ Իսմայիլը եւ Կիւրճի Եուսուֆը զրգռող եւ գրգռողներուն մէջ, առաջին գծի վրայ կուգային Շիւքրիւ, Ապտիւլգատիրի, Րասիմի նման մարդիկ, բայց շուքին մէջ գլխաւոր գործողն էր Գարա Քէմալ, ան որ կը ծրագրէր ու կը կազմակերպէր ամէն բան, եւ նոյնիսկ մահափորձի նախօրեակին, Հաֆըզ Մէհմէտ եւ Ջիա Խուրշիտ երկար տեսակցութիններ եւ խորհրդակցութիններ ունեցած էին իր գրասենեակին մէջ։ (Շար․)

որ, երեքշաբթի, 14 փետր.)։ Անակնկալը միեւնոյն ատեն կը զուգադիպի այն ամբաստանութեան որ կ՚ըսէ թէ Մ.. Նահանգները օդապարիկներ կը թռցնէին, լրտեսութիւն կատարելու համար։ (Նոյնիմաստ բողոքագիր մըն ալ ուղղուած է Թուրքիոյ, ամբաստանելով թէ ամերիկեան օդանաւեր արձակուած են Երեւանի եւ Նախիջեւանի վրայ)։

Փախստական դիւանագէտներէն Մըք–լին ըսաւ թէ իր կինը եւ զաւակները Մոսկուա եկած են, ինչպէս կ՚ենթադրուէր Լոնտոնի մէջ։ Երկուքին զեկուցումը տեղի ունեցաւ հեռատեսիլին առջեւ։ Այս առթիւ մասնաւորապէս հրաւիրուած էին Ռէօյթըրի, «Սընտէյ Թայմզ»ի, Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան եւ կուսակցական պաշտօնաթերթին ներկայացուցիչները։ Մոսկուայի անթելը ամբողջութեամբ հաղորդեց յայտարարութիւնը։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով։ Խորհրդային լրտեսութեան ցանցին Աւստրալիոյ նախկին վարիչը, Վլատիմիր Փեթրով, որ մերժած էր Մոսկուա վերադառնալ, անմիջապէս յայտարարութիւն մը հրատարակեց, պնդելով թէ Մըքլին եւ Պըրճըս գործակալներն էին Մոսկուայի Ապահովութեան նախարարութեան եւ ճիշդատոր համար ալ այս վերջինը դաղտնօրէն կազմակերպեց անոնց փախուստը, երբ անգլիական կառավարութիւնը երեւան հանեց սարքուած դաւը։

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զօր. Ֆրանքոյի կառավարութիւնը ամենախիստ միջոցներ ձեռք առաւ, իբրեւ հետեւանք վերջին խռովութեանց։ Նախ՝ երեք ամսուան համար ջնջեց այն օրինական երաշխիքները որ կը սահմանափակեն ոստիկանութեան իրաւասութիւնները եւ կ՚արգիլեն վարչական բանտարկութիւնը։ Ձերբակալուեցան յիսուն ուսանողներ, իսկ Ֆրանքոյի մասնաւոր փաղանգին անդամներէն եօթը բարձրաստիճան անդամներ ձերբակալուելով աքսորուեցան։ Մատրիտի համալսարանն ալ փակուեցաւ։ Պաշտօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ կառավարութիւնը ամենայն խստութեամբ պիտի գործադրէ օրէնքը անոնց դէմ որ, ուղղակի կամ անուղղակի փորձած են կամ կը փորձեն խանգարել բարեկարգութիւնը եւ Սպանիացիներու միութիւնը։

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌ

Ցուրտը քիչ մը մեղմացած էր Փարիզի մէջ, ձիւները ձիւն տեղացած ըլլալով։ Բայց նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Իտալիոյ մէջ։ Առջի օր ջերմաչափը զերոյէն վար 17 կը ցուցնէր Մարսէյլի մէջ։ Առատ ձիւն տեղացած է Միջերկրականի ափերուն վրայ, սկսելով Նիսէն։ Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ։ Արեւմտեան Գերմանիայէն 36 ամերիկեան օդանաւեր ուտելիք փոխադրեցին Իտալիա, բաշխելու համար հաղորդակցութենէ զրկուած վայրերու մէջ։ Օդանաւերը 10.500 վերմակ եւ 60.000 տուփ ուտելիք տարած են (մէկ օրուան պաշար 60.000 բնակիչներու համար), դէպի Հռոմ, Նափոլի եւ Սիկիլիա։

Ամբողջ Եւրոպայի մէջ ցուրտէն մեռած են 292 հոգի։

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ եօթնեայ ձիւնամրրիկը ահագին աղէտ մը դարձաւ քաղաքին մէջ, Փետր. 8ին։ Թաղէ թաղ, տունէ տուն երթեւեկը տանջանք մը դարձաւ։ Ուտեստի գիները ժամէ ժամ կը բարձրանան։ Ելեկտրական հոսանքը ամէն օր 10–15 անգամ կը կտրի։ Կառախումբերը եւ նաւերը չեն կրնար բանիլ։ Ջուրը եւ կազը ամէն օր կը կտրին։ Դպրոցները փակուած են։ Գայլեր իջած են Պէյքոզի անտառը։ Շատ աւելի ծանր է գաւառի վիճակը։ Էրզրումի մէջ կայծակը եւ որոտումները ահուսարսափի մատնած են ժողովուրդը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Սեպտ. 6ի դէպքերուն առթիւ ձերբակալուած ամբաստանեալներուն դատը սկսաւ երէկ։ Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին երկու լրագրողները և «Կիպրոսը Թուրք է» կոմիտէին անդամներէն 15 հոգի։

ԿԻՊՐՈՍԻ Նիկոսիա քաղաքին մէջ երկու անգլիացի զինուորներ սպաննուեցան։ Երրորդ մըն ալ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։

ՄԱՐՈՔԻ Սուլթանը Փարիզ հասաւ երէկ, բանակցելու համար կառավարութեան հետ, անկախութեան մասին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին

32, Rue Danton, Kremlin-Bicétre

Փարիզահայ ծանօթ դերասաններ կը ներկայացնեն՝

«ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»

Կը մասնակցին՝ Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Ս. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԷԹԵԱՆ, ինչպէս նաեւ ուրիշ կարող ուժեր։

Մուտք 150 ֆրանք։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փորթ տ՚Իթալիէն առնել 47 եւ 125 թիւ օթօպիւսները եւ իջնել ուր որ լա Քոնվանսիոն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 19 փետր., հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ, հանգուցեալ

ԷՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

(Ծնեալ Չարուքճեան)

մահուան տարելիցին առթիւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի սրահը։

Երիտասարդ ճարտարապետ ԴԱՒԻԹԵԱՆ պիտի ներկայացնէ գունաւոր ժապաւէն մը, կաթող. օծում, միւռոնօրհնութիւն եւ կարեւոր նկարներ։

Պիտի ունկնդրուի նաեւ Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսին քարոզը Փարիզի եկեղեցւոյն մէջ ձայնագրուած։

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Բաղոսեան եւ զաւակները Յակոբ եւ Արթօյ Բաղոսեան, Պ. Խաչման Փալագեան եւ զաւակը Օր. Ալիս Փալագեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գըրգճեան եւ զաւակները Օր. Սօնա եւ Սեդա Չըրգճեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Սիմիթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մինաս Ագնաւուրեան եւ զաւակները, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զոքանչին, մօր, եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՆԱԶԱՆԴ ՏԻՐՈՒՀԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բաքթոյեան)

մահը (Չէնկիլէրցի, 86 տարեկան)։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի, կէս օրէ վերջը ժամը 3.30ին, Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանը։

Կը խնդրուի փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ ընել բարեսիրական հաստատութեանց։

Այս տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Բաղոսեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին միջոցաւ օդափոխութեան կայանին, հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Պ. Օհանիկ Հայրապետեան, Պ. Յակոբ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս եւ Ծաղիկ Քէլէշեան, Օր. Ագնիւ Հայրապետեան, Տիկին Հռիփսիմէ Չավուշեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Ալպեռ Տըլալեան, Օր. Սրբուհի Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Հայրապետեան, ինչպէս նաեւ Խաչիկ, Յարութիւն եւ Գրիգոր Հայրապետեան, Մարկոսեան, Փափազեան, Պօղոս Մինասեան (Հայաստան) ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, հարսին, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՀԱՅՐԱՊԵԱՆԻ
(Ծնեալ Չաւուշեան, Սըվազ)

մահը որ տեղի ունեցաւ Փետր. 10ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի, ժամը 10.30ին։ Հաւաքուիլ Քրեմլէն Պիսէթրի գերեզմանատան դրան առջեւ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը պիտի տօնուի թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսով, մարտ 11 Կիրակի Սալ Կալմանի մէջ։

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Երկու ճամբայ» թատերախաղը, երեք արար, մասնակցութեամբ մասնաճիւղին լաւագոյն ուժերուն։ Յետոյ պարահանդէս համբաւաւոր նուագախումբով։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Ջերմապէս կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ կազմակերպութիւններ նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրեց ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Տպ. «Յուսաբեր» 1955, Գահիրէ։
Գին թղթակազմ 1000 ֆրանք։
Դիմել «Յառաջ»ի, եւ գրատուններ Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը կը կազմակերպէ յառաջիկայ Ապրիլ 15ին Ապրիլ 11–24ի համազգային սգատօնը։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Ձեռնարկուներ (անդրփրընէօր) բոն–փէթախոն ժիլէի համար։

ROIZIN

67 Rue Caumartin, TRI 67-66

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սփոփողաբար կը փնտռուի սենեակ մը, խոհանոցով, ամուսնացած զոյգի մը համար, կահաւորուած կամ ոչ։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԱԼԻՍ ԱՐԱՔՍԻ ՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆ

Mr. Pierre CHAKHOFF

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ ընկեր Հ. Ոսկանեանի։

Ալֆորվիլ, 4 Փետր. Մէտոն Վալֆլէօրի

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՇԱՒԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Թորոս Սարեանի բնակարանը։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանիէօ–Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Տիկ. Հէքիմեանի բնակարանը։ Պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Փլաս տէ Ֆէթ, սովորական հաւաքատեղին։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21–ին, Ազգ. տան մէջ։ Դասախօս ԲԺԻՇԿ ՎԱՀՐԱՄ, նիւթը՝

Quelques fonctions Sanguines

Մուտքը ազատ է։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանիէօ–Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Մխճեաններէ, իրենց աղջկան՝ Օր. Հերմինէի նշանախօսութեան առթիւ։

Պ. Մելիք Ամիրայեան, Այրի Տիկին Միածան Սրապեան, Օր. Հրանուշ Սրապեան, Պ. Հրայր Սրապեան, Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Լազեան եւ զաւակը, Յարութիւնեան (Ռապաթ), Տիկին Անժէլ Քէհեայեան (Նիւ Եորք), եւ Ամիրայեան ընտանիքը (Ֆիլիպէ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, զաւկին, քրոջ եւ ազգականին

ՄԻՀՐԱՆՈՅՇ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Սրապեան, Երզնկա, 1910ին)

դառնալէտ մահը որ տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր, յետ վիրաբուժական գործողութեան մը։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, 26 ՓԵՏՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 15.30ԻՆ

Կը ներկայացուին՝

Ա. Մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն։

Բ. Մաս.— Փիէրրա Ներայի կոմիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար։

Գ. Մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար։

26, Rue Troyon, Sèvres

CHARBON
richesse nationale

EMPRUNT
5½% 1956

émission limitée,
clôture sans préavis

CHARBONNAGES DE FRANCE

R.L.D.

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • MERCREDI 15 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7904 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3315

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Պոլսոյ վերջին թղթարերով հասած թերթերը եւ ուրիշ տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ հետզհետէ կը ծանրանայ թրքական տագնապը, քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով:

Ամերիկեան թերթերն անգամ սկսած են չափաւորութեան եւ տնտեսագիտութեան խրատներ տալ իրենց պաշտպանեալին: Եւ կը սպասեն որ Անգարա կարգի դնէ իր տետրակները, որպէսզի կարենան որոշել թէ կ'արժէ՞ 300 միլիոն տոլարի վարկ մը եւս բանալ:

Այզընհաուըրի տնտեսական խորհրդականը, Քլարենս Ռէնտըլ, իր երկիրը վերադարձաւ, առանց որեւէ յանձնառութիւն ստանձնելու:

Մեկնած օրը լրագրական ասուլիս մըն ալ սարքած էր, բայց առաջին վայրկեաններէն իսկ «արգիլեալ գօտի» հռչակեց վարկերու խնդիրը: Ուրիշ խօսքով, պարզապէս մերժեց որեւէ պատասխան տալ այդ մասին եղած հարցումներուն:

Տագնապին ծանրութիւնը շատ աւելի բացորոշ կ'երեւայ բուն իսկ Անգարայի Ազգ. Ժողովին մէջ եղած վիճաբանութիւններէն եւ հրապարակային արտայայտութիւններէն:

Գլխաւոր ընդդիմադիրը, «Հալք», որ եւ է առիթ չի փախցներ, հարուածելու համար կառավարական կուսակցութիւնը:

Փետր. 10ին նորէն փոթորիկ մը պայթեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ:

Ընդդիմադիր երեսփոխան մը կը հարցնէր թէ քննութիւն բացուա՞ծ է արտաքին նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւի դէմ, որ իբրեւ համայնավար ամբաստանած էր Հալքը:

Վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, նախ պատասխանեց թէ բոլորովին համամիտ է նախարարին:

Երբ հարցապնդումը սաստկացաւ, բացատրեց թէ մեղադրանքը ամբողջ Հալքի չի վերաբերիր, այլ «խումբ մը հրձիգներու եւ գրգռիչներու»:

Իսկ երբ ամերիկեան վարկի խնդիրը կը յուզուէր, վարչապետը ջղագրգռուելով բացագանչեց.

— Ազգային միութենէն ի՞նչ քողուցիք: Օտարներուն կ'ըսէք.— «Ի սէր Աստուծոյ, դրամ մի տաք»: Դեռ ի՞նչքան արգելք պիտի հանդիսանաք ազգին բարօրութեան: Ա՛լ կը բաւէ այս ազգին ձեր ձեռքէն քաշածը...

Ատնան Մենտերէս գայրացած էր նաեւ անոր համար որ Հալքի ընդհ. քարտուղարը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած էր Այզընհաուըրի խորհրդականին հետ, բայց կը մերժէր բացատրութիւն տալ:

Վարչապետը փորձեց համոզել թէ «Թուրքիան ամերիկեան օժանդակութեան կը կարօտի, բայց Ամերիկան ալ Թուրքիոյ կը կարօտի»:

— «Եթէ ամերիկեան օժանդակութիւնը չըլլար, թրքական բանակը ներկայ վիճակին չէր հասներ: Ընդդիմադիրները ծուղակ մը կը լարեն ամէն օտարականի: «Ա՜խ, սա դրամը չտրուի», կ'ըսեն: Եթէ Ամերիկան դրամ տայ, ձեր մի՞սը պիտի մտնէ...

Միջանկեալ, հարցապնդող երեսփոխանը յայտարարեց թէ ամերիկեան օժանդակութիւնը «բեռ մը պիտի ըլլայ Թուրք ազգին համար եւ թէ ընդդիմադիրները երբեք համամիտ չեն ատոր»:

Այս վիճաբանութիւններէն առաջ, Անգարա հասած էր Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», որ մասնաւոր խմբագրական մը հրատարակած էր փետր. 7ին եւ կ'առաջարկէր վերահաստատել թուրքեւխորհրդային երբեմնի սիրալիր բարեկամութիւնը:

Կ'արժէ առանձին խօսիլ այդ մասին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ.— «ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ Է ԶՕՐՔ ՂՐԿԵԼ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ»

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութիւնը փետր. 13ին յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ անգլեւամերիկեան զօրք ղրկել Միջին Արեւելք, ինչպէս նախատեսուած է Իտըն-Այզընհաուըր խորհրդակցութեան ատեն, պիտի նշանակէ բրտօրէն բռնաբարել Ազգաժողովին ուխտը: Յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ օտար զօրք ղրկել Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելք, առանց շահագրգիռ պետութեանց համաձայնութեան եւ առանց Ապահովութեան Խորհուրդին վաւերացման, պիտի նշանակէ բրտօրէն բռնաբարել շարք մը երկիրներու պետական գերիշխանութիւնը: «Այդպիսի գործողութիւն մը յայտնապէս պիտի հակասէ խաղաղութեան զօրացման շահերուն: Պիտի դառնայ պատճառ վտանգաւոր ընդհարումներու որոնք աւելի պիտի դժուարացնեն այդ շրջանին երկիրներու միջեւ ծագած վիճելի խնդիրներու կարգադրութիւնը: Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութիւնը 1955 Ապրիլ 16ի յայտարարութեամբ՝ Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան մասին՝ կը յայտնէր թէ Խ. Միութիւնը՝ չի կրնար անտարբեր մնալ այդ շրջանին մէջ ստեղծուելիք կացութեան հանդէպ, քանի որ այդ կացութիւնը ուղղակի կապ ունի իր ապահովութեան հետ: Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ դարձեալ յայտարարել թէ որեւէ արարք որ կրնայ բարդութիւններ ստեղծել Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ եւ սաստկացնել յարաբերութեանց լարումը այդ շրջանին մէջ՝ չի կրնար օրինաւոր հոգեր չպատճառել խորհրդային կառավարութեան: Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ այն արարքներուն հանդէպ որ կրնան վնասել Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի երկիրներուն ազգային անկախութեան եւ վտանգել խաղաղութեան պահպանումը այդ շրջանին մէջ»:

Յայտարարութիւնը շատ երկար է: Մենք միայն հիմնական մասերը հրատարակեցինք: Մոսկուա միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ թէ Այզընհաուըր եւ Իտըն իրենց խորհրդակցութեան ատեն յիշելով 1950 Մայիս 25ի եռեակ յայտարարութիւնը, կ'ուզեն Ֆրանսան ալ քաշել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն ծրագրած գործողութեանց մէջ:

Յայտարարութեան ուրիշ մէկ հատուածը կ'ըսէ թէ առաջին անգամ չէ որ փորձեր կը կատարուին Միջին Արեւելքի պարտադրելու համար կամքը «կարգ մը օտար շրջանակներու որոնց շահերը չեն համապատասխաներ աշխարհի այդ մասին ժողովուրդներու ազգային տենչերուն: Միջին Արեւելքի ժողովուրդները կապ մը կը տեսնեն արեւմտեան պետութեանց գործունէութեան եւ քարիւղի մենաշնորհներու յուսահատական ճիգերուն միջեւ, միայն յօգուտ իրենց շահագործելու համար աշխարհի այդ մասին ստորերկրեայ հարստութիւնները: 1950ի եռեակ յայտարարութիւնը արաբական երկիրներուն կողմէ կը համարուի ռազմախաղ մը՝ ազդեցութեան շրջանակներու բաժնելու համար Միջին Արեւելքը: Պաղտատի դաշինքը, զոր Արաբները «ժողովուրդներու բանտ» յորջորջեցին, կը համապատասխանէ խնամով մշակուած զինուորական ծրագիրներու: Իրենց նախատեսած միջոցները արդարացնելու համար արեւմտեան շրջանակները կը ջանան համոզել թէ խորհրդային խմբակցութեան եւ ոչ թէ իրենց ձեռնարկներն են որ կը ծանրացնեն պատերազմի վտանգը աշխարհի այդ մասին մէջ: Բայց, շատ քիչեր կը հաւատան այդպիսի վերագրումներու, որոնք յայտնապէս կը հակասեն իրականութեան»:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը խըստօրէն քննադատեց Խ. Միութեան վերջին ձեռնարկը — անգլիացի երկու փախստական դիւանագէտներուն շնորհելիք յայտնութիւնը Մոսկուայի անթելին առջեւ: Եւ շեշտեց.— «Եթէ խորհրդային իշխանութիւնները կ'ուզեն անվստահութիւն ստեղծել եւ ճեղք մը բանալ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, ճիշդ այս պահուն սարքելով Մըքլինի եւ Պըրճըսի ներկայացումը, պիտի չյաջողին»:

Նախարարը ուրիշ բացատրութիւններ ալ տուաւ, ապացուցանելու համար թէ Խ. Միութիւնը անկեղծ չէ:

Յետոյ խօսք առաւ արտաքին նախարարը, Իտըն, յայտարարելով թէ Եւրոպայի մէջ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները կատարելապէս համաձայն են որ Գերմանիոյ միացումը կատարուի ազատութեամբ, թէ երկու պետութիւնները համաձայն են որ արեւմտեան Գերմանիան ալ, ինչպէս Ատլանտեան միւս դաշնակիցները, արդար բաժին մը ստանձնէ հաւաքական պաշտպանութեան համար: Գալով Միջին Արեւելքի, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն համախորհուրդ պիտի գործեն դիւրացնելու եւ արագացնելու համար խաղաղարար վճռին լուծումը: Խօսակցութիւններ տեղի կ'ունենան Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, հաւաքական ձեռնարկ մը կատարելու համար, նախայարձակման մը պարագային, բայց երեքն ալ նկատի չունին կանխարգիլել միջոցներ: Բրիտանական կառավարութիւնը կ'ընդունի թէ Եգիպտոսի վարչապետը՝ գնդ. Կամալ Նասր արաբական աշխարհին գլխաւոր դէմքն է: Եւ վերջապէս, Մեծն Բրիտանիա պիտի չլքէ Պաղտատի դաշինքը, միայն թէ ետ կեցած է զայն տարածելու ծրագրէն: Առանց պատրանքներ սնուցանելու դաշինքին զինուորական արժէքի մասին, Անգլիա կ'ուզէ զայն զօրացնել տնտեսական գետնի վրայ: Այզընհաուըր հաւանած է որ Պաղտատի դաշինքը այսուհետեւ ծառայէ իբրեւ միջոց ամերիկեան օգնութիւն ընծայելու անոր անդամներուն.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹ

Եկեղեցւոյ վարչութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ երէկ (Գշ.) առտու, առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանէ.

ՊԷՅՐՈՒԹ, 12 Փետր.— Հանգիստ հասանք: Շքեղ ընդունելութիւն կառավարութեան, ազգ. իշխանութեանց եւ ժողովուրդին կողմէ:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Փետր. 9ին հրատարակած էինք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին առաջին հեռագիրը, որ ուղղուած էր Կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի, Փետրուար 3 թուականով (Մոսկուայէն):

Գահիրէի թերթերը հրատարակած են կաթողիկոսին Փետր. 7 թուակիր հեռագիրը, դարձեալ Մոսկուայէն, ուղղուած՝ Եգիպտոսի Հայոց առաջնորդ Մամբրէ արք. Սիրունեանի:

Ահաւասիկ այդ հեռագիրը, որ երկու նորութիւններ կը պարունակէ.— 1. Կաթողիկոսը որոշած է այցելել Սփիւռքի զանազան կեդրոնները.— 2. Ծրագրած է հրաւիրել եպիսկոպոսական ժողով մը (հաւանաբար Երուսաղէմի մէջ).—

Մեր Ս. Եկեղեցւոյ հազարամեայ միասնականութիւնը պաշտպանելու եւ ամրապնդելու գիտակցութենէն առաջնորդուած, որոշեցինք Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեանը եւ օծմանը մասնակցիլ եւ այցելել Սփիւռքի մեր եկեղեցական զանազան կեդրոնները: Ծրագրած ենք հրաւիրել եպիսկոպոսական ժողով մը, զբաղելու համար մեր Եկեղեցիին վերաբերող զանազան խնդիրներով: Մենք Մոսկուա ենք եւ կը սպասենք լիբանանեան վիզայի: Ձեզի կը հրահանգենք պատրաստ ըլլալ մեկնելու համար: Ժողովին թուականն ու վայրը ձեզի պիտի հաղորդուի ժամանակին:

× Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ծրագրեալ ժողովի օրակարգին մէջ կան կուսակրօն եկեղեցականներու ամուսնութեան խնդիրը (զոր այժմէն կանխահաս կը համարին շատեր), Ծնունդի տօնին մէջ փոփոխութիւն մը կատարելու հարցը, եւ իրանեան թեմէն եղած դիմում մը պսակի եւ ամուսնական արարողութեանց մէջ կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնելու մասին: Այս ժողովին մէջ պիտի քննուին նաեւ եկեղեցական կարգապահութեան եւ կանոններու վերաբերեալ նիւթեր:

Պիտի անդրադառնանք այս հարցին:

× Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան Բ. ատենապետ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան խնդրագիր մը ներկայացուցած է կաթողիկոսին, ուր պարզելով Քրիստոսի Ծնունդը, անոր քրիստոնեաներէն անջատօրէն տօնելու անյարմարութիւնները, կը խնդրէ այնպիսի կարգադրութիւն մը ընել որ Ծնունդը բոլոր միւս եկեղեցիներուն հետ կատարուի Հայոց ալ կողմէ, իսկ Աստուածայայտնութեան եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւնը միշտ պահել Յունուար 6ի: Պ. Տէր Յակոբեան անձամբ ալ տեսակցելով Հայրապետին հետ, մանրամասն պարզած է այդ փոփոխութիւնը պարտադրող պատճառները:

Ն. Ս. Օծութիւնը պատասխանած է թէ հարցին տեղեակ է, բայց թէ փափուկ խնդիր է փոխել Հայ. Եկեղեցւոյ ծիսական այդ աւանդութիւնը: Եւ սակայն խոստացած է զայն օրակարգի անցընել Երուսաղէմի եկեղեցական ժողովին մէջ:

× Պոլսոյ պատրիարքը Անթիլիաս մեկնած է ընկերակցութեամբ Կեդր. վարչութեան Ա. ատենապետ Պ. Կ. Աբրահամեանի եւ Պատրիարքարանի իրաւագէտ խորհրդական Պ. Մ. Ագըլըի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻԱ, ՄԱՐՈՔ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ.— ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ,— ԵՐԵՔ ՇԱԲԱԹ ՎՃԱՐՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԲԱՐԻՈՔՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս գրած էինք, Մարոքի Սուլթանը Փարիզ հասաւ առջի օր: Բանակցութիւնները պիտի սկսին այսօր, Էլիզէի պալատին մէջ: Վարչապետը, որ օդակայան գացած էր Սուլթանը դիմաւորելու համար, երէկ ճաշի հրաւիրեց զայն: Բանակցութեանց ատեն, Մարոքի անկախութեան ճանաչման հետ պիտի ճշդուին երկու պետութեանց յարաբերութիւնները, նոր դաշնագիր մը մը կնքելու համար:

Ալժերիոյ մասին վարչապետը յայտարարութիւն մը պիտի ընէ վաղը, հինգշաբթի, Ազգ. Ժողովին առջեւ: Կառավարութիւնը կը քննէ Թունուզի խնդիրն ալ, որու մասին տեղեկագիր մը բերած է իր ներկայացուցիչը:

Մարոքի կառավարութիւնը կ'ուզէ ա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑԿԱԶԱՆՑ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Վստահ եղէք թէ « Հայ մեր » կարգացող կամ « Խաղաղութիւն ամենեցուն » արտասանող եկեղեցականները չեն, որ պիտի փրկեն Հայ Եկեղեցիին գոյութիւնը եւ պատիւը: Երկու տոտնաւոր կամ հինգ պատմուածք գրողը չէ որ պիտի փրկէ հայ գրականութիւնը :

Ամբողջական մտաւորակա՛նն է, այն որ լաւ ուսումնասիրած, պեղած, քրքրած է Հայոց պատմութիւնը եւ գրականութիւնը, որ պիտի վերակենդանացնէ դպրոցները եւ եկեղեցիները, ոգեւորէ երիտասարդութիւնը եւ ժողովուրդը, շարունակէ մեր մշակոյթին պատմութիւնը :

Այդ հեռանկարով մեծ յոյսեր կապուած են Պէյրութի Ճեմարանին: 25 տարիէ ի վեր, դժուար պայմաններու մէջ ծնած, կ'աճի եւ կը զարգանայ այդ ճեմարանը : Բայց եթէ մնայ այն աստիճանին վրայ՝ ուր հասած է, կը դառնայ մէկը այն միւս դպրոցներէն, որոնք հունձք տուած են, փառքեր տուած են, պատմութիւն ունին, այլ ոչ ներկայ պայմաններուն մէջ : Իմ միտքս պարզելու համար, ստիպուած եմ վերադառնալ ետ եւ ըսել. ո՞վ կրնայ ուրանալ Պոլսոյ Կեդրոնականին եւ Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանին կատարած հսկայակա՛ն դերը: Ո՞վ կրնայ ուրանալ նաեւ այժմեան մեր երկրորդական վարժարաններուն դերը Թեհրանէն մինչեւ Գահիրէ կամ Աղեքսանդրիա :

Հիմա, սակայն, պահանջը կը ներկայանայ տարբեր ձեւով: Վտանգն ալ տարբեր եւ աւելի մեծ: Հիմա պէտք ունինք կեդրոնական հայկական մեծագոյն ուսումնարանի մը Սփիւռքի համար: Ճեմարան կոչեցէք զայն, համալսարան կոչեցէք, — անունը չէ կարեւորը: Այդ հաստատութիւնը պէտք է դառնայ Հայութեան ջահը արտասահմանի մէջ, Հայոց մշակութային եւ ուսումնական մեծագոյն հիմնարկութիւնը Սփիւռքի մէջ: Ինքզինքս լաւ բացատրելու համար՝ ըսեմ.— Ինչ որ է Էջմիածինը կամ Սիսի կաթողիկոսարանը եպիսկոպոս ձեռնադրելու համար, այնպէս պէտք է ըլլայ Հայոց արտասահմանեան կեդրոնական այդ մեծագոյն ուսումնարանը՝ տալու համար մտաւորական մարդիկտոններ, — յետոյ ըրէք զանոնք կղերական, գրագէտ կամ ուսուցիչ :

Այդ ծրագրին համար՝ ուշացած ենք արդէն: Ոտքի կանգնինք եւ ձեռնարկենք գործի: Աւելի ուշ՝ պիտի չգտնենք նոյնիսկ ուսուցիչ նման բարձրագոյն հիմնարկութեան մը համար :

Ահա ինչ որ կը մտածեմ իբրեւ գրագէտ, իբրեւ տեսաբան ամբողջական գրագէտի հանդամանքին: Ուրիշ խօսք չունիմ: Ուրիշ երգ չեմ գիտեր: Ուրիշ կրօնք չունիմ: Ուրիշ բանի չեմ հաւատար: Հայ մշակոյթով, ուսումնասիրուած մշակոյթով, անցեալի մեր արժէքներուն ճանաչումով եւ անցեալի մեր արժէքներով հըպարտ, — միայն այդ ոգիով եւ ոգեւորութեամբ կա՛յ Հայոց փրկութիւն: Մօտէն ծանօթանալէ ետք վտանգին որ կը սպառնայ, կուզամ ըսել ահա .—

1.— Ժամանա՛կ է ահազանգ հնչեցնելու: Ես տեսայ Սփիւռքին պատկերը, որ աշնան տպաւորութիւն կուտար յոգնած եւ դեղնած հին դէմքերով :

2.— Հայ գրագէտին պարտքն է ներկայիս պանծացնել եւ ոգեւորել հայ ժողովուրդը որ հոգեսպառութեան նշաններ ցոյց կուտայ, խանդավառութեան ջերմաչափը կ'իջնէ՛, ընդհանուր ուժաթափութիւն մը կը յայտնուի ամէնուրեք : Հասկցնել ժողովուրդին թէ փրկութիւնը իր մշակոյթին ուսումնասիրութեան եւ պաշտպանութեան մէջ է միայն :

3.— Արթնցնել անոնք որ կը քնանան՝ ապահով թէ «Հայաստա՛ն մը կայ անդին», — Հայաստանին համար ո՛ւժ մըն է արտասահմանը՝ երբ կ'աճի իր մշակոյթով զօրացած եւ արեւմտեան պատուաստներով թարմացած: Պիտի չկարենա՞նք արդեօք գլուխներու մէջ խօթել այս պարզ ճշմարտութիւնը :

4.— Եւ չմոռնալ թէ Հայոց գերագոյն ճակատամարտն է որ կը մղուի ներկայիս: Կորսնցնելով այս ճակատամարտը, կը կորսնցնենք ամէն բան :

5.— Այս ճակատամարտին համար զօրաշարժի ենթարկել մեր բոլոր մտաւորական ուժերը, պահանջել պատրաստակամութիւն զոհելու ամէն բան: Կարքեդոնի ճակատամարտին մասնակցողներուն նման, թող գրագէտը յայտարարէ թէ յօժար է մահուամբ շահիլ Հայութեան փառքը, որպէսզի կարելի ըլլայ ըսել թէ « ընկլաւ մահ ի յաղթութիւն » :

Այսպէ՛ս կը հասկնամ ես Հայ ըլլալը : Չկա՛յ ինծի համար նուիրական ուրիշ բան, բայց միայն Հայ Մշակոյթը: Հայ լեզուով, հայ արուեստով, հայ ոգիով դարերու հիւսումին արժանացած մեր ժողովուրդը չի՛ պարտուիր՝ եթէ ուզէ զոհել ամէն բան հայ մշակոյթին համար, հայ արուեստին համար, հայ լեզուին պաշտպանութեան համար:

Այս հաւատքով, կը մերժեմ բոլոր անոնց որ կ'ընդունին թէ Հայ Մշակոյթը կարելի է համարել «բաժակ ոսկի ի ձեռն Տեառն՝ որ արբեցուցանէ զամենայն երկիր ի գինւոյ իւրմէ » :

Քու ձեռքդ է այս անգամ այդ ոսկի բաժակը, ժողովո՛ւրդ Հայոց, կը փշրես այդ ոսկի բաժակը կամ կը լեցնես նոր գինիով, նոյն քաղցրաբոյր գինիով, Հայկա–

ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԵՐԳԱՀԱՆԸ
ՄՈՑԱՐԹ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 200ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹԻՒ)

Ինչպիսի՛ խորութիւն,— ինչպիսի՛ համարձակութիւն եւ ինչպիսի՛ ներդաշնակութիւն : Դո՛ւ, Մոցարթ, Աստուած ես եւ ինքդ ալ չգիտես այդ :—(Ա. ՊՈՒՇԿԻՆ)

Այս տարի համայն աշխարհի երաժշտասէրները կը տօնեն աւստրիացի երգահան Վոլֆգանգ Մոցարթի ծննդեան 200–ամեակը: Երկու դար է որ մարդկութիւնը կը հիանայ անոր ստեղծած կենդանի, անկեղծ եւ խոր երաժշտութեան ստեղծագործական հանճարի մարգարիտներուն վրայ, անոնց մեղեդիներու անմոռանալի գեղեցկութեան, երաժշտական ձեւերու ներդաշնակ բարեհնչութեան վրայ :

Մոցարթի՝ լոյսով ու բերկրանքով լի, բարոյական վեհ խտէալներով տոգորուած, մարդկութիւնը փառաբանող երաժշտութիւնը կը մնայ կենդանի, որովհետեւ բեղնաւորուած է ժողովրդական երաժշտութեամբ :

Մոցարթի կեանքը շատ կարճատեւ էր, սակայն ամբողջովին լուսաւորուած է ստեղծագործական հզօր կրակով: Անոր մանկութիւնը կը նմանի կախարդական հէքեաթի մը:

Վոլֆգանգ Մոցարթ ծնած է 1756 յունուար 27ին, Սալցպուրկ, Վիէննայէն ոչ շատ հեռու: Երգեհոնի եւ ջութակահարի զաւակ՝ Վոլֆգանգ հասակ նետեց երաժշտական շրջանակի մէջ: Իր տան մէջ շարունակ կը հնչէր դասական երաժշտութիւնը, ինչ որ բարերար ազդեցութիւն գործեց ապագայ երաժշտագէտին վրայ: Երաժշտութեան պատմութիւնը դեռ չի ճանչնար Մոցարթի նման արտակարգ ըստեղծագործող մը: « Հրաշք » մանուկը չորս տարեկանին կը նուագէր: Հինգ տարեկանին կը յօրինէր երաժշտական գործեր: Գրեթէ առանց սորվելու կը տիրապետէր ջութակահարի արուեստին: Հիանալի կը նուագէր նաեւ երգեհոնի վրայ, կը տարուէր երգեցողութեամբ եւ ղեկավարութեամբ: Բացառիկ շնորհ ունէր յանպատրաստից ստեղծագործելու :

Ան կրնար պատահականօրէն ստեղծագործել առաջադրուած երաժշտական նիւթերով: Մանուկի նուրբ լսողութիւնը եւ բացառիկ յիշողութիւնը կը զարմացնէին շրջապատը :

Վեց տարեկանին համերգներ կուտար Մոցարթ իր քրոջ եւ հօր հետ, Եւրոպայի զանազան քաղաքներուն մէջ: Մեծ յաջողութիւն կը գտնէ Գերմանիա, Իտալիա, Անգլիա, Զուիցերիա, Հոլանտա եւ ուրիշ երկիրներ : Այս ճամբորդութիւնները մեծ չափով կը նպաստեն նաեւ Մոցարթի երաժշտական ճաշակի զարգացման: Ան նոր տպաւորութիւններ կը ստանայ, կը ծանօթանայ արեւմուտքի ականաւոր երաժշտագէտ – երգահաններու — Հէնտելի, Կլիւքի, Ի. Պախի եւ ուրիշներու ստեղծագործութեանց :

Ութ տարեկանին արդէն հեղինակն է համանուագներու եւ սոնատներու : Տասներկու տարեկանին կը ստեղծէ «Ծպտեալ հովուուհին» օփերան: Մոցարթ անընդհատ կը կատարելագործէ իր երաժշտական ծանօթութիւնը, կ'ուսումնասիրէ անցեալի արուեստագէտները: Շնորհիւ ստեղծագործական եւ կատարողական մեծ տաղանդին, շուտով համաշխարհային համբաւ կը տիրանայ :

Տասնըչորս տարեկանին Մոցարթ անդամ է Պոլոնիա քաղաքի հռչակաւոր երաժշտական Ակադեմիային: Հռոմի մէջ իրեն կուտան «Ոսկեայ խթան»ի շքանշան: Պատանի Վոլֆգանգ կը դիւթէ Միլանի նրբաճաշակ հասարակութիւնը իր նոր օփերայով,— «Պոնտոսի Թագաւոր Միհրդատ » :

Սակայն այս բոլոր փայլուն յաջողութիւններու հետ միասին, շատ ծանր էր հանճարեղ երգահոնին կեանքը : Անցան մանկական տարիները, որոնց հետ միասին անհետացան ազնուականներու հետաքրքրութիւնը դէպի արտասովոր մանուկը, որուն կը սպասէր զրկանքներով լի կեանք մը:

Մոցարթ բախտակից եղաւ ԺԸ. դարու մեծ երաժշտագէտներու Ի. Ս. Պախի, Հէնտէլի, Կլիւքի, Հայտընի : Սալցպուրկի կոմսը Ի. Կոլլորեդոն, որուն մշտական ծառայութեան մէջ էր իբրեւ արքունի նուագահանդէսի վարիչ, միշտ կը նուաստացնէր երաժշտագէտը եւ կը միջամտէր անոր ստեղծագործական աշխատանքներուն :

Մոցարթ չդիմանալով վիրաւորանքներուն կը ձգէ այդ գործը եւ իր կեանքի վերջին տասը տարին կ'ապրի Վիէննա ,

վանց փրփրուն, եռուն, ջերմիկ, յորդագեղ ոգիով: Եւ երգելով.—

Սեղանն է առատ ,
Դիմացն Արարատ ,
Հնչում են երգեր
Ուրախ ու զուարթ :
Լցրե՛ք, ընկերներ ,
Բաժակները լի ,
Թող Հայոց գինին
Մեզ անուշ լինի :

Ու մանաւանդ.—

Գովենք դարէ դար ,
Աշխատանքն արդար ,
Հայոց աշխարհի
Արեւը պայծառ :
Լցրե՛ք, ընկերներ ,
Բաժակները լի ,
Թող Հայոց գինին
Մեզ անուշ լինի :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ

(Գ. եւ վերջին մաս)

— Հանըմ, սա ծիրանները ե՞րբ պիտի ուտենք, կ'աւելցնէինք կատակ–անհամբերութեամբ :

— Շուտով, շուտով, քիչ մը եւս համբերելու է, կ'ըսէր միշտ խնդումերես, նոյնիսկ ձեր սպասածէն աւելի կանուխ: Օր պիտի գայ, որ ամբողջ գաղութին Հայաստանի ծիրան պիտի կերցնեմ :

Ու կը շարունակէինք մեր փոքրիկ պըտոյտը մրգաստանին մէջ, ծաղիկներուն, թուփերուն շուրջ, եւ ևւրաքանչիւր շըրջանէ ետք, կարծես պատահմամբ, կը վերադառնայինք ծիրանի ծառին մօտ: Կը սկսէինք դովքը հիւսել, ճիւղաւորումներուն վրայ կը հիանայինք, տերեւները համրելու կ'ելլէինք... մինչ Պարոն Տէրտէրեան բացատրութիւններ կուտար շուրջի հողին քիմիական բաղադրութեան մասին :

Ու երբ ալ քիչ մը ձանձրացած՝ մեր նայուածքները ուրիշ ուղղութեան կը դիմէին, բարեկամս փափկութեամբ կը վերադառնար իր նախասիրած նիւթին:

— Սանկ, հայկական հով մը չէ՞ս տեսներ վրան... :

Անշուշտ կը տեսնէինք «հայկական հով» մը, քանի որ Երեւանի նշանաւոր պարտէզներէն եկած էր անոր կուտը, տեսքն ալ հայկական էր, բուրումն ալ, մեր սրտերու կարօտին պէս... :

— Դեռ բաւական պիտի մեծնայ, կ'ըսէր Պարոն Տէրտէրեան, մեծ ծառ պիտի ըլլայ, ու շուքին տակ նստած, կերուխում պիտի ընենք, հայրենիքէն պիտի խօսինք...

«Սեղանն է առատ,
Դիմացն Արարատ...» :

Դժուարաւ կը հեռանայինք զինքը ծիրանիին քովէն :

Գ.

Տարիները կը սահին: Պարոն Տէրտէրեան կը սպասէ, մենք ալ իրեն հետ, որ ծիրանի ծառը պտուղ տայ:

Ամէն տարի, ամբողջ գաղութով, մեծով-պզտիկով, յոյսով ու տարակոյսով, նոյն անձկալից հարցումը կ'ուղղենք մենք մեզի. «Պիտի տա՞յ, պիտի չտայ» :

Գարնան ծաղիկները կը հաշուենք, ամառը նոր ճիւղերը, աշնան հարցական նայուածքներով կը մօտենանք ծիրանիին, պտուղի նմանող, սեւ, կլոր բաներ մը խոշորացոյցով որոնելու կ'ելլենք: Մեր բերնին ջուրերը կը վազեն կարծես, երբ կը մտածենք հայկական ծիրաններուն վըրայ, որոնք չկան ծառին վրայ, որոնք սակայն պէտք է որ ըլլային:

Անցեալ տարի տուաւ վերջապէս քանի մը ծիրան... : Ծիրա՞ն էին արդեօք, տէ՛ր Աստուած, պզտիկ – մզտիկ, մութ սրճագոյնի վրայ զարնող բաներ մը, չորսհինգ հատ: Գորշ աղուամազին տակէն հազիւ կը նշմարուէր խեղճ ու կրակ կանաչ մը:

Ու մեծցան, մեծցա՛ն, խոշորցան... : Ի վերջոյ կաղինի չափ եղան, աղուամազով շրջապատուած: Ամբողջ ամառը սպասեցինք որ հասուննան: Բայց ի զո՛ւր, բամպակի նմանող մաշկէն դուրս շուղեցին եկել պտուղները, ինչպէս մէկը, որ ձմրան ցուրտը յիշելով, ամառն ալ կը շարունակէ մուշտակով պտըտիլ: Ու հետզհետէ թառամեցան, չորցան բոլորն ալ, մեր յոյսերուն պէս չքացան:

Մրգաստանին միւս ծառերը հետզհետէ զանազան երանգներ ցոյց կուտային իրենց տերեւներուն մէջէն, օրէ օր կը կարմրէին իրենց հասակները, պտուղներու ծանրութենէն կը ծռէին կարծես: Պարոն Տէրտէրեան ձողեր կը դնէր անոնց ճիւղերուն տակ: Բայց ի՛նչ օգուտ, իր նայուածքը միշտ ծիրանի ծառին կողմն էր... :

Եւ ամէն իրիկնադէմին, պարտէզին մէջ իր գործը լրացնելէ ետք եւ տուն մտնելէ առաջ, Պարոն Տէրտէրեան վերջին այցելութիւն մը կուտար ծիրանիին, ու գլուխ-գլխի զրոյց մը կ'ունենար անոր հետ:

Խանդաղատալի նայուածքով մը կը շոյէր զայն իր հաստ մատներով, տերեւները կը շօշափէր եւ անոնց սօսափիւնը մտիկ կ'ընէր:

Պահը յուզումնալից էր:

— Ա՛խ, իմ աղուոր ծիրանիս, Երեւանէն եկած ծիրանիս, Մասիսի արեւ տեսած՝ Արարատի հով տեսած, Արաքսի ջուր խմած ծիրանիս... ալ հասի՛ր, է՛հ, սպասելէն աչքս ջուր կտրեցաւ... նանըս, յուսահատական չեմ վերջապէս, ես ալ օր մը օրանց պիտի երթամ, բայց սա ծիրաններդ մէկ մը տեսնեմ, անանկ երթամ... : Ամբողջ ընտանիքով, մեծովպզտիկով կը սպասենք: Ցաւդ ի՞նչ է նանըս, ըսէ, ե՞րբ պիտի հասուննաս, ե՞րբ պիտի հասկնաս փափաքը մեր, միտքն ու մտածումը մեր, կարօտը մեր... պապանձեր մնացեր ես... խօսէ՛, բան մը ըսէ, ճիւղերդ չարժէ, տերեւներդ թրթռացուր, օ՛ֆ, նանըս... ցաւդ ի՞նչ է, ըսէ՛: Նայէ՛, միւս ծառերը... օրինակ առ քիչ մը... աղուոր հողը քեզի, օդը, ջուրը քեզի, արեւը քեզի... էլ՞, ալ ի՞նչդ կը պակսի... ե՞րբ պիտի բացուիս մեզի, ե՞րբ պիտի խօսիս մեր սրտին, ե՞րբ պիտի ժպտիս մեզի... այսպէս քէն ըրեր, սիրտդ գոցեր, կը խոկաս մինակդ, մինուճարդ... օ՛ֆ... :

Յետոյ, իր հողոտ, ծանր կօշիկները քարշ տալով, կ'ուղղուէր տուն, քամակը միշտ աւելի կորացած եւ դէմքը անյոյս, մինչ տխրութիւնը կարծես կաթիլ – կաթիլ կ'իյնար պարտէզի խճաքարերուն վրայ:

... Բայց մեր յոյսը չենք կորած: Գիտենք որ շուտով նոր գարուն պիտի գայ հայկական ծիրանիին համար:

Ժընեւ

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՍՏՈՒԱ՛Ծ ՈՂՈՐՄԻ...

— Ի՞նչ կ'ընես , Դաւիթ աղբար ·
— Կը գրեմ ...
— Ի՞նչ կը գրես ...
— Ցուչերս ...
— Դո՞ւն ալ գրող դարձար ...
— Ի՞նչ «կը խորհիս», մինակ դո՞ւք պէտք է գրէք ...
— Քու լեզի , գրէ , նայինք , գրէ · յոյս ունիմ կարճ կը կապես ...
— Այս , վեց հարիւր էջէն էւել չըլլար ··
— Աստուած կարդացողին համբերու - թիւն տայ ... ցը ....

*

— Բարեւ ձեզ , օրիորդ Թոնթուշիկ , ինչ- պէ՞ս էք··· Քանի տարի է ձեզի հանդի- պելու հաճոյքը ունեցած չէի · հանդէսնե - րու ալ չէք գար , տունէ մը ի վեր ···
— Հանդէս , մանդէս չեմ խաղցըներ ··· Գրական աշխատանքներ ունիմ ···
— Իրա՞ւ··· Գուշակութիւն մը ընե՞մ— անպատճառ սիրային վէպ մը գրելու վը - րայ էք ··
— Ոչ , յուշերս կը պատմեմ ... Ինչեր , ինչեր ունիմ մտքիս մէջ··· Է՛ , վերջա - պէս , իմ տարիքս ունեցող մէկը չատ պատմելիքներ կ'ունենայ , մանաւանդ ին- ծի պէս մէկը···: Չորս անգամ նշանուե - ցայ եւ չորս անգամուն ալ նշանս ետ ը - րին···: Այդ պատմութիւնն է որ պիտի տամ ··
— Գրքոյկը հրապարակ ելածին պէս , օրինակ մը ինծի ղրկեցէք ···
— Ի՞նչ ըսիք — գրքո՞յկը ··Մինչեւ հի- մա ութը հարիւր էջ գրած եմ ···
— Աստուած կարդացողին երեսը նայի ··· Ցը ···

*

— Ո՞ւր կ'աճապարես , եղբայր Փիլի - պոս ···
— Ժամանակ չունիմ , տուն պէտք է եր- թամ ...
— Տո՞ւնը ինչ գործ կայ ···
— Գրական աշխատանքներ ունիմ ···
— Գրական աշխատանք ··· Զըսե՞ս , դուն ալ փճացար ···
— Ընդհակառակն , վրաս նոր եռանդ մը եկած է··· Այսքան տարի է բան մը գրել կ'ուզէի , մուսայիս կը սպասէի , տակաւին նոր եկաւ··· Բանաստեղծութեան հատոր մը պատրաստելու վրայ եմ ··· Քալէ հե- տըս , քանի մը կտորներ կարդամ քեզի···
— Ի՞նչ տեսակ բանաստեղծութիւն կը գրես ···
— Օ՛ , տեսակ , տեսակ , հատ մը գրած եմ փախըլուայի մասին , ուրիշ մը՝ փո - քէրի մասին , երրորդ մը՝ աղջկան մը տոտիկներուն եւ թաթիկներուն մասին · Ի՛ԼԷ մէկ հատ մը կայ որ չատ երկար է · նիւթը՝ որ սիրային է , անշուշտ , երախ - խայութեանս օրերէն կուգայ ··· Մեր գիւղը Ֆաթմա անունով քրտուհի մը կար · օր մը , հետը թութի դողութեան գացած էինք եւ ···
— Քանի՞ տարեկան էիր ···
— Տասը···
— Խորագի՞րը ինչ է ···
— «Ֆաթմային կմիթը ···» :
— Պիտի հրատարակե՞ս ···
— Մեղայ , ա՞տ ինչ խօսք է · հարկաւ պիտի հրատարակեմ ···
— Աղէկ , հրատարակէ նայինք ···Աստ- ուած կարդացողին օգնութեան հասնի · ցը···

*

— Ես ալ քեզ կը փնտռէի , պարոն խմ - բագիր , ամառ , տաքը պայթեմ , սա ձե - գիրներս անգամ մը աչքէ անցուր ···
— Ձեռագի՞ր , դո՞ւն ալ խմբագիր ե - ղար ···
— Ալ գործ չմնաց խմբագի՞ր պիտի ըլ- լամ ··· Գրագէտ եմ , գրագէտ ···
— Երբէ՞ն ի վեր···
— Վեց ամիս մը կայ , ես արդէն գիտէի որ մէջս գրական խմոր մը կար , բայց խմորը նոր ուռեցաւ եւ դուրս թափիլ ըս- կսաւ··· Ցուչերս կը գրեմ կոր ···
— Դո՞ւն ալ յուշեր ունիս···
— Մեղայ ըսէ ···
— Բայց դուն գրել չես գիտեր · եղ - բայր ···
— Ցուչ գրելու համար , գրել գիտնալու պէտք չկայ ·
— Մինակ այս տետրա՞կն է ···
— Ատանկ քսան տետրակ լեցուցած եմ ·
— Աստուած ողորմի կարդացողին ···

*

Եւ , Աստուած ողորմի այս ազգին ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱ՞Յ 300ՄԻԼԻՈՆԸ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախա - գահը եւ արտաքին գործերու նախարարը առանձին հացկերոյթներ սարքեցին ի պատիւ նախագահ Այզընհաուըրի տնտե - սական խորհրդականին , Րէնտըլի , որ Ան- գարա գացած էր քննական պտոյտ մը կա- տարելու համար :

Բանակցութիւնները կը շարունակուին ամերիկեան կառավարութեան հետ , 300 միլիոն տոլարի վարկ մը ճարելու հա - մար : Ամերիկեան մեծ օրաթերթը «Նիւ Եորք Թայմզ» Անգարա ղրկած է մասնա - ւոր թղթակից մը , որ իր թերթին ուղար- կած է մէկուկէս սիւնակնոց հեռագիր մը : Ահաւասիկ հիմնական մասերը · —

« Թուրք թերթերը Րէնտըլի այցելու - թեան առթիւ կը գրեն որ այս անգամ ան- պայման պիտի իրականանայ երեք հա - րիւր միլիոն տոլարի փոխառութիւնը :

Դիւանագիտական փոփոխութիւնը կը նը- կատեն փաստ մը թէ Ամերիկա որո - շած է փրկել Թուրքիան այսօրուան ծան - րակշիռ տնտեսական տագնապէն , Ան - գարայի եւ Իսթանպուլի քաղաքական դի- տողները բացէ ի բաց կը յայտնեն որ եթէ ամերիկեան օժանդակութիւն չապահով - ուի , Ատնան Մենտերէսի կառավարու - թիւնը երեք ամիսէն աւելի իշխանութեան գլուխ պիտի չկարենայ մնալ : Րէնտըլ բա- ցէ ի բաց յայտնեց որ իբրեւ ամերիկեան կառավարութեան պաշտօնական ներկա - յացուցիչը չէ եկած : Թուրք թերթերը հա[…]ակ տալը դայն պաշտօնական ներ - կայացուցիչ կը նկատեն : Թուրք պաշտօ - նական շրջանակները քաջ գիտեն որ Րէն- տըլ Նիւ Եորքի նախկին կառավարիչ եւ հանրապետական կուսակցութեան նախա- գահական նախկին թեկնածու Տիուի մի - ջոցաւ Թուրք կառավարութեան յայտնած փափաքին վրայ ճամբայ ելած է : Բայց խնդրին այս կողմը չատ չարճարդանդուիր թերթերուն :

Պաշտօնական մեկնութիւնը հետեւեալն է .— Ամերիկեան դեսպանը պնդած է որ Թուրքիա նախ իր տունը կարգի դնելու է , որպէս զի կարենայ փոխառութիւն մը ըս- տանալ : Այս պատճառով Թուրք շրջանակ- ները վշտացած են : Հիմա դանոնք հան - դարտեցնելու համար Րէնտըլ ուղար - կուած է :

« Թայմզ»ի Թղթակիցը այնուհետեւ կ'ը- սէ թէ Թուրքիա Ռուսիոյ հարեւան եւ Ատլանտեան դաշինքին անդամ ըլլալուն , չատ ծանր · գինուորական բեռ մը կը կրէ , այս տարի Ազգ · պաշտպանութեան ելմը - տացոյցը 785 միլիոն ոսկի է , եթէ օժան - դակութիւն չվայելէ , ի վիճակի պիտի չըլլայ այսքան ծանր բեռ մը կրելու : Այս ամէնուն վրայ , երկու տարիէ ի վեր բեր - քը յոռի է , քրոմի եւ ծխախոտի գիները ինկած են , թրքական գիները արդէն հա- մաշխարհային գիներէն բարձր են , թր - քական դրամին արժէքը չատ ինկած է : Թղթակիցը յետոյ կ'ըսէ թէ ամերիկացի տնտեսագէտներուն գարմանք պատճառած է վարչապետ Մենտերէսի Գոնիայի ճա - ռը , ուր հարիւր նոր ծրագրի մասին կը **խօսէր , մինչ նախապէս խոստացած էր միայն ազգ · տնտեսութեան սատարող ծը-** րագիրներուն վրայ ծանրանալ :

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

ԽՄԲ .— Բարեգործականի Կեդր · վար - չութենէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյ- ցը ·—

ՆԻՒ ԵՈՐՔ , 1 Փետր ·— Անցեալ Օգոս - տոսին , հայ մամուլին մէջ հրատարակ - ուած զեկոյցով մը ծանուցած էինք թէ Հ · Բ · Ը · Միութեան յիսնամեայ յոբել - եանին առթիւ մրցում մը բացած էինք հե- տեւեալ նիւթերուն համար , որոնք պէտք է ներշնչուած ըլլային մեր ընկերակցու - թեան կեանքէն ու գործերէն .—

1 · Քերթուած մը , գրող բանաստեղծին լայն տեսիլքին համապատասխան երկա - րութեամբ :

2 · Թատերախաղ մը , երեք արարով կամ մէկ ժամ տեւողութեամբ :

3 · Երաժշտական կտոր մը , որպէս քայ- լերգ կամ մաղթերգ (հիմն) ,բառերով մի-ասին :

4 · Խորհրդանիշ մը , յարմար ծաւա - լով եւ գոյներով :

Յայտարարած էինք նաեւ թէ վերեւի գործերը պիտի ենթարկուին իւրաքանչիւր ճիւղի յատուկ մասնագէտներէ կազմուած յանձնախումբերու քննութեան , եւ անոնց որոշման համաձայն ամէն մէկ նիւթի հա- մար պիտի տրուին հետեւեալ մրցանակ - ները .—

Ա · մրցանակ՝ 500 տոլար :

Բ · մրցանակ՝ 300 տոլար :

Կանուխէն յիշուած էր որ մրցման նիւ- թերը Կեդր · վարչութեան պէտք է ղըր - կուէին մինչեւ Մարտ մէկ : Այժմ կը ծա- նուցանենք թէ , կարգ մը լուրջ պատճառ - ներով , այս պայմանաժամը կ'երկարաձգ- ուի մինչեւ յառաջիկայ Յունիսի վերջը :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը շեշտենք թէ մրցումի յատուկ այդ աշխատասի - րութիւնները պէտք է ճշմարիտ ստեղծա - գործութեան դրոշմը կրեն եւ հետեւաբար գրական եւ գեղարուեստական իրական արժէք ներկայացնեն :

Կոչ կ'ընենք մեր տաղանդաւոր գրող - ներուն եւ արուեստագէտներուն որ իրենց մասնակցութիւնը բերեն այս մրցումին :

մշտական ծայրայեղ կարիքի մէջ, եւ այդ պայմաններուն տակ ստեղծելով իր լաւա- գոյն գործերը «Ֆիկառոյի Հարսանիքը» · «Տոն Ժուան»ը , «Կախարդական սրինգը » հրաշալի օփերաները · երեք հռչակաւոր համանուագները «Ժիւպիտեր» , «Սոլ Մի- նէօռ»ը , եւ «Մի -պեմոլ Մաժէօռ»ը : վերջին հանրածանօթ ստեղծագործութիւ- նը «Ռեկվիէմ»ին յօրինած ատենն է որ Մոցարթ բոլորովին հիւանդ էր , հոգեվէս ընկճուած :

Երաժշտագէտի կարճատեւ կեանքի թե- լը կտրեցաւ 1791ին : Իր մարմինը թաղ - ուեցաւ չքաւորներու ընդհանուր գերեզ - մանատան մէջ :

Մոցարթի թողած ժառանգութիւնը չատ մեծ է : Ստեղծած է երգիծական , ող- բերգական , քնարական օփերաներ , գրե - թէ 30 համանուագ , 21 concerto դաշնակի եւ նուագախումբի համար , սոնատներ դաշնակի համար ,բազմաթիւ գործիքային կտորներ , պարախաղային եւ կենցաղային երաժշտութիւն (երգեր , պարերգներ եւ քայլերգներ) : Մոցարթ ձգած է նաեւ հո- գեւոր երաժշտութեան հոյակապ նմոյշ - ներ : Մոցարթի «Հոգեհանգիստը» վար - դապետական ստեղծագործութիւն չէ , այլ տոգորուած է մարդկային խոր ապրում - ներով , լի անկեղծ յուզականութեամբ , վշտով եւ բանաստեղծական քնարակա - նութեամբ :

Մոցարթի երաժշտութեան մէջ կը տի - րապետէ մեղեդին : Օգտագործելով երա - ժշտական հարուստ ձեւերն ու սեռերը , Մոցարթ ստեղծած է տեղական , համե - բանօրէն բնորոշ կերպարներ : Անոր երա- ժշտութիւնը լի է լաւատեսութեամբ , ու- րախ նրբագեղութեամբ եւ աչքի կը զար- նէ իր արտայայտութեամբ :

Մոցարթի կերպարը պսակուած է ան - թառամ փառքով :

(Սով · Հայաստան) Ե · ԳՒԼԻՆԱ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (135)

Մ · ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ · ՄԱՍ

Կարեւոր պարագայ մը , Զիա Խուրշի- տի խոստովանութիւններուն համաձայն , Կազի փաշան սպաննելէ վերջ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնէին եւ գաղտնի որոշումներ պիտի գործադրէին : Արդ , այս որոշումներուն եւ ինը յօդուածնոց ծրագրին միջեւ ուշագրաւ նոյնութիւն , նմանութիւն մը կայ : Թէեւ ամբաստան - եալները կ'առարկեն թէ այս ժողովներուն մէջ ուրիշ բան չէն ըրած , բայց եթէ կու- սակցութեան մը կազմութեան ծրագիրը պատրաստել եւ մասնակցիլ երեսփոխա - նական ընտրութիւններուն — ինչ որ օրի- նապէս արգիլեալ արարք մը չէ — բայց եւ այնպէս անոնք բոլորովին տարբեր նը- պատակներ հետապնդած են եւ քաղաքա - կան գաղտնի գործունէութեանց լծուե - լով՝ գացած են մինչեւ մահափորձի եւ դաւադրութեան գաղափարին :

«Հաստատուած է թէ այս գործերը ղե- կավարուած ու կազմակերպուած են գաղտնի մարմնի մը կողմէ , հետեւաբար խղճի համոզումիս համաձայն պարտաւոր եմ իւրաքանչիւր անհատի մեղսակցու - թեան աստիճանը ճշտել : Ալի Իհսան պէ- յը (Քէօր) կը նկատեմ մասնակից պետա- կան հարուածի եւ մահափորձի խնդիրնե- րուն եւ զանոնք պատրաստող գաղտնի մարմնին : Գալով Նաիլ պէյի , առաջին օ- րէն վայրկեան մը իսկ հեռու չէ մնացած քաղաքական դաւանածածուկ գործերէ եւ խղճովին համոզուած եմ որ ան ալ մաս կը կազմէ այդ գաղտնի կոմիտէին :

«Տօքթ · Նազըմ , Իթթիհատի այդ քա - ջածանօթ գործիչը , եթէ ուղղակի կապեր չունենայ Զիա Խուրշիտի հետ , անկարելի է որ մասնակցած չըլլայ մահափորձի դէպքերուն , որոնք կազմակերպուած էին ընդարձակ և գաղտնի միութեան մը կող- մէ : Գիտենք թէ Տօքթ · Նազըմ վաղուց տեղի անսեղի ամենակեղտոտ լեզուագա- րութիւններով քարոզութիւններ կ'ընէր եւ ամենամօտիկ բարեկամն էր կախաղան հանուած Շիւքրիի : Այս պատճառներով , տրամաբանօրէն պէտք է հաւատանք թէ Տօքթ · Նազըմ անպատճառ տեղեակ էր սարքուած դաւադրութեանց : Անկարելի է որ մահապարտներ Շիւքրիւ եւ Ճանպօ- լաթ այսքան հսկայական գործ մը ինք - նագլուխ կարենան կազմակերպել , միայն Ապտիւլքատիրի մը եւ Գարա Քէմալի մը գործակցութեամբ : Ահա թէ ինչու վըճ - ռաբար համոզուած եմ որ Տօքթ · Նազըմ անմիջական կապ ունի այս խնդրին հետ եւ իր տեղը ունի գաղտնի կոմիտէին մէջ :

«Ինչ կը վերաբերի Ճավիտ պէյին , իրո- ղութիւն է որ իր տան մէջ գումարուած ժողովները սովորական ու պատահական հաւաքոյթներ չէն : Կախաղան հանուած Սարը էֆէ էօլիւ յայտնած էր թէ Ճավիտ պէյ օժանդակած է գաղտնի մարմնի մը , իսկ Ճավիտ պէյ իր սովորութեան համա- ձայն ուրացած է այս պարագան : Իր հին մէկ ընկերոջ , Ալի Իհսան պէյի բացորոշ յայտարարութեան համաձայն , Գարա Քէմալ քաշուած էր քաղաքական կեան - քէ , եւ զինքը դրդող եւ մղողներն էին Ճավիտ եւ Շիւքրիւ պէյերը , անոնք էին որ Գարա Քէմալը նետեցին դարձեալ քա- ղաքական գործերու մէջ : Այսքան ապա - ցոյցներու եւ վկայութիւններու առջեւ , կարելի՞ է խորհիլ թէ Ճավիտ պէյ մաս - նակցութիւն չունի Գարա Քէմալի ցանցին մէջ : Հետեւաբար , նոյն մեղադրանքով կ'ամբաստանեմ նաեւ Ճավիտ պէյը :

«Գալով Արտահանի երեսփոխան Հիլմի պէյի , գիշեր-ցերեկ , ամենասերտ կապ մը հաստատած էր Ապտիւլքատիրի եւ Գարա Քէմալի հետ եւ հինէն ի վեր չափազանց ժխտական հոգի մը կը կրէր , հետեւաբար անկարելի է որ ալ հեռու մնացած ըլ- լայ այս հոսանքէն : Նոյն յանցանքով կ'ամբաստանեմ նաեւ Հիլմի պէյը» :

Ընդհանուր դատախազը լրացնելէ վերջ իր ամբաստանագրին ընթերցումը , որ լախտի հարուածի մը ազդեցութիւնը գործած էր գլխաւոր ամբաստանեալնե - րուն վրայ , սկսաւ պատիժներ պահանջել իւրաքանչիւրին համար եւ ոմանց ան - պարտութիւն :

Այսպէս , պատժական օրէնքին 55-57 յօդուածներուն համաձայն մահապատիժ պահանջեց չորս երեւելի Իթթիհատական- ներուն , Ճավիտ , Տօքթ · Նազըմ , Նաիլ եւ Հիլմի պէյերուն դէմ , իբրեւ կառավա - րութիւնը տապալելու , Ազգ · Ժողովը լու- ծելու եւ Հիմնական Օրէնքը փոխելու հե- տամուտ անձեր : Ծանր բանտարկութիւն պահանջեց Րաուֆ , Րահմի , Քէօր Ալի Իհսան , Պապա Համմի , Էտհէմ , Հիւսնիւ , Վէհպի պէյերու եւ ուրիշներու դէմ , իսկ մնացեալներու մասին անպարտութիւն :

Ընդհանուր դատախազը անպարտու - թիւն պահանջեց նաեւ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի մասին , Ճավիտ պէյի այդ ան - բաժանելի ընկերոջ : Հիւսէյին Ճահիտ ցկեանս աքսորի դատապարտուած էր այդ օրերուն , հետեւաբար հարկ էր շնորհել անոր կեանքը :

(Շար ·)

թու մը ունենալ Ազգային Ժողովին մէջ : Տեղական թերթերը դիտել կու տան թէ այս խնդիրը միայն Ֆրանսայի կամքէն կախուած չէ : Ֆրանսա կը յուսայ իրեն վերապահել անկախ Մարոքի արտաքին քաղաքականութեան եւ պաշտպանութեան հոգը, բայց Մարոքցիները կ'ուզեն իրենց ազգային բանակը եւ դեսպանները ունենալ :

× Աշխատանքի նախարարը շարք մը օրինագիծներ պատրաստած է, երեք շարթուան վճարովի արձակուրդի դրութիւնը ընդհանրացնելու, աշխատավարձքի շրջանային տարբերութիւնները ջնջելու համար : Ասոր այժմ միտք չունին աւելցնելու նուազագոյն օրապահիկը : Ծերերուն համար ալ երեք միլիառ Փրանքի յաւելուածական վարկ մը պիտի առաջարկեն :

× Փուժատեան երեսփոխան մը եւս ապօրէն հռչակուեցաւ, որով իրենց թիւը կ'իջնէ 50ի : Իրեն յաջորդեց ընկերվարական մը :

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Մասնագէտներու գնահատութեանց համաձայն, ցուրտը նորէն պիտի սաստկանայ Փարիզի մէջ եւ ձիւն պիտի տեղայ : Ծանր լուրեր կը հասնին գաւառէն : Ձիւնը եւ սառը դժուարացուցած են երթեւեկը ամբողջ երկրին մէջ, սկսելով Փարիզէն : Հանրակառքերն անգամ դժուար կը բանին : Բազմաթիւ քաղաքացիներ հիւանդանոց փոխադրուած են : Մահերն ալ յաճախադէպ են : Հարաւ. Ֆրանսան ամէնէն աւելի ազդուած է ձիւնէն եւ ցուրտէն : Նարնջածաղիկները եւ միմոզաները ոչնչացած են Միջերկրականի ափերուն վրայ, Նիսի, Քանի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ : Մարսէյլի հին նաւահանգստին աւազաններէն մէկը սառած է : Ձիւնամրրիկը մեծ վնասներ պատճառեց Վառի նահանգին մէջ : Միստրալը կը փչէր անսովոր ուժգնութեամբ, անկարելի դարձնելով երթեւեկը : Լուառ եւ ուրիշ գետեր մասամբ սառած են :

Կացութիւնը շատ ծանր է Իտալիոյ եւ Պալքանեան երկիրներուն մէջ : Եուկոսլաւիոյ հարաւակողմը, նախկին Մակեդոնիոյ մէջ ձիւնակոյտեր թաւալեցան եօթը լեռնային գիւղերու վրայ : Քանիներնը հողի մեռան, 50 հոգի վիրաւորուեցան : Ջոհերուն մէջ կը գտնուէին միեւնոյն ընտանիքին բոլոր անդամները :

Ամերիկեան օդանաւերը կը շարունակեն ուտեստ եւ ծածկոցներ փոխադրել Իտալիոյ այն շրջանները որ հաղորդակցութենէ զրկուած են, ձիւներուն հետեւանքով : Հռոմի թերթերը կը գրեն թէ միայն մէկ շրջանի մէջ վեց հարիւր գիւղեր օգնութեան կը կարօտին : Հռոմ քաղաքն ալ ձիւներէն պաշարուած էր լման երկու ժամ, բայց վեց հազար բանուորներ եւ մասնաւոր ջոկատ մը մաքրեցին ձիւները, չոգի արձակելով եւ ուրիշ միջոցներ գործածելով :

Երեք օրուան ընթացքին 85 հոգի մեռած են Ֆրանսայի մէջ : Հունձքերը վնասուած են, 30 միլիոն կենդանաց ցորեն փճացած է եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ երկու փոխզինուոր կարմիր դրօշ պարզեցին . . . ռուցեալ շրջանին մէջ, երկրամասի մը | այ որ անգլիական սեփականութիւն կը համարուի :

ՈՒՆՆՕՅԻ հաստատութեան հանգուցեալ վարիչին գիւղը գերեզմանէն հանուելով քննութեան ենթարկուեցաւ մասնագէտներու կողմէ, աւելի քան 10 տարի վերջը : Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ բռնութեան հետքեր չեն գտած, բայց քննութիւնները պիտի շարունակուին ութ օր եւս :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ թագուհին աղջիկ զաւակ մը ունեցաւ : Երեք օր խրախճանքներ պիտի կատարուին, այս առթիւ :

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ զինակցութիւնը վտանգուած է, կ'ըսէ «Լը Մոնտ»ի Աթէնքի թղթակիցը : Յունաստան կ'ուզէ քաշուիլ, զանազան պատճառներով :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կուսակցութեան 20րդ համագումարը բացուեցաւ երէկ, 14 Փետր. : Քաղաքական շրջանակներու մէջ անձկութեամբ կը սպասեն որոշումներուն : Օրուան նշանաբանն է — «Մենք պիտի յաղթենք տնտեսական մրցակցութեան մէջ» :

ԱՆԳԼԻՈՅ թագուհին եւ ամուսինը այցելեցին Նիկերիոյ բորոտներու գաղութը, ուր կը բնակին 640 ախտաւորներ : Թագուհին աղջիկ մը որդեգրեց, ամուսինն ալ մանչ մը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին

32, Rue Danton, Kremlin-Bicêtre

Փարիզահայ ծանօթ դերասաններ կը ներկայացնեն՝

«ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»

Կը մասնակցին՝ Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Ս. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԷԹԵԱՆ, ինչպէս նաեւ ուրիշ կարող ուժեր :

Մուտք 150 փրանք :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փորթ տ'Իթալիէն առնել 47 եւ 125 թիւ օթօպիւսները եւ իջնել ռիւ տը լա Քոնվանսիոն ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սրահը :

Երիտասարդ ճարտարապետ ԴԱԻԻԹԵԱՆ պիտի ներկայացնէ գունաւոր ժապաւէն մը, կաթող. օծում, միռոնօրհնութիւն եւ կարեւոր նկարներ :

Պիտի ունկնդրուի նաեւ Ամենայն Հայոց Վեհ. Կաթողիկոսին քարոզը Փարիզի եկեղեցւոյն մէջ ձայնագրուած :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պոլ. Օտտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Արծիւ Մարգականէ 1000 Փր. ողբացեալ Սեդրակ Տէր Կարապետեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբախնամ մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մ. Թորգոմ Մեսրոպեանէ 5000Փր. իր եղբօր՝ Տիգրան Խան Ձոհրապեանի մահուան առթիւ (Թեհրան) : Նոյն առթիւ առթիւ 5000 Փր. ալ՝ Օր. Տիրուհի Անդրանիկեանէ :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպագրութեան յանձնուած է Յունուարի և Փետրուարի թիւը, 48 էջ : Փոստին կը յանձնուի ամսագլուխէն առաջ :

22րդ տարուան առթիւ, բաժանորդներուն խնդրանքով՝ կը պատրաստուի խորքանչիւրին ընդհանուր հաշուեցոյցը, տեղեկացնելու համար թէ ո'վ պարտք ունի, ո'վ պարտք չունի

ՀԱՅ – ԲՈՅԺը այս նոր տարեշրջանին պիտի զրկուի նախ անոնց որ սովոր են կանխիկ վճարելու : Դիւրացուցէք խմբագրին գործը՝ կանխիկ վճարելով : Քաջալերեցէք այս օգտակար ձեռնարկը՝ նոր բաժանորդներ գտնելով :

Տարեկան բաժնեգինը 1000 փրանք : Արտասահմանի համար 1200 փրանք : Դիմել Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը պիտի տօնուի թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսով, Մարտ 4 կիրակի Սալ Կալմանի մէջ :

Մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Երկու ճամբայ» թատերախաղը, երեք արար, մասնակցութեամբ մասնաճիւղին լաւագոյն ուժերուն : Յետոյ պարահանդէս համբաւաւոր նուագախումբով :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Ջերմապէս կը խնդրուի բոլոր մասնաճիւղերէն եւ կազմակերպութիւններ նկատի ունենալ սոյն թուականը :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՇԱԻԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Թորոս Սարեանի բնակարանը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանթէօ–Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Տիկ. Հէքիմեանի բնակարանը : Պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Փլաս տէ Ֆէթ, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովի այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21–ին, Ազգ. տան մէջ : Դասախօս ԲԺԻՇԿ ՎԱՀՐԱՄ, նիւթը՝

Quelques fonctions Sanguines

Մուտքը ազատ է :

Պ. Մելիք Ամիրայեան, Այրի Տիկին Ծիածան Սրապեան, Օր. Հրանուշ Սրապեան, Պ. Հրայր Սրապեան, Տէր եւ Տիկ. Գաբրիէլ Լազեան եւ զաւակը, Յարութիւնեան (Ռապաթ), Տիկին Անժել Քէհնայեան (Նիւ Եորք), եւ Ամիրայեան ընտանիքը (Ֆիլիպէ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, զաւկին, քրոջ եւ ազգականին

ՄԻՀՐԱՆՈՅՇ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սրապեան, Երզնկա, 1910ին)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ շաբաթ գիշեր, յետ վիրաբուժական գործողութեան մը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս չորեքշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը :

Այրի Տիկին Թորոս Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Քէօսէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Քէօսէեան, Պ. Մարգար Թորոսեան եւ ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Փետր. 11ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աննա Շահլամեան 1000 Փր. կը նուիրէ Փարիզի Հայկազեան վարժարանին Տիկին Հեղինէ Պագրեւեանի (Ծնեալ Շահլամեան) կսկծալի մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սարգիս Մեսղանեանի տղան Համազասպ Մեսղանեան, Երզնկայի Բագառիճ գիւղէն, կը փնտռէ հօրաքոյրը՝ Մարիամ Մեսղանեան : Լուր տալ Գէորգ Յարութիւնեանի՝ 7 Ռիւ տը Լիէժ, Ալֆորվիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը կը կազմակերպէ յառաջիկայ Ապրիլ 15ին Ապրիլ 11–24ի համազգային սգատօնը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ, 26 ՓԵՏՐ. ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 15.30ԻՆ

Կը ներկայացուին՝

Ա. Մաս.— Կենդանի պատկեր ոսկեդարեան բարբառով Վարդանանց պատերազմէն :

Բ. Մաս.— Փիէքրա Նիրայի Կոմսիկը, ընտանեկան յուզիչ տրամ 2 արար :

Գ. Մաս.— Բարեկենդանի վերջին իրիկունը, ծիծաղաշարժ զաւեշտ 1 արար :

26, Rue Troyon, Sèvres

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, 1 Մարտ, ժամը 16էն 20

CERCLE MILITAIREի շքեղ սրահին մէջ

Մրցում ծպտեալ տարազներու

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ընկերակցութեամբ

PAUL MAURIAT

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ

18 Փետրուար, Շաբաթ — ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING LES CATALANS

Նախաձեռնութեամբ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Տոմսերու համար դիմել՝

Պ. Ջաւէն Նահապետեան (տպարան)
36, Rue des Dominicaines, Tel. CO. 27-61

Պ. Արամ Շեխիկեան
Pharmacie Barrière, 1, Bd. d'Athènes Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրէն Էքսէրճեան — 40, Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

Պ. Ա. Պիպերեան (տատմնարոյժ) — 8 Tr. du Tonkin Pont de Vivaux.

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
16
ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI
16 FEVRIER
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7905 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3316

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Ա՜Խ, ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԵՌԱՑԱՐ,..»

Երկու – երեք տարիէ ի վեր, Խ. Միութեան վարիչները եւ դրիչները զանազան միջոցներ կը փորձեն, վերահաստատելու համար այն գործակցութիւնը որ ոտքի հանեց կխակործան Թուրքիան:

Ձեռնարկներ կատարուեցան ուղղակի թէ անուղղակի: Գրաւոր եւ բանաւոր:

Ի վերջոյ գործնական քայլ մը եւս առնուեցաւ, — 1953 Մայիս 30ին Մոսկուա պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Հայաստան եւ Վրաստան հողային պահանջներ չունին Թուրքիայէն:

Մոսկուայէն արձակուած եղանակին ձայնակցեցաւ Երեւան, իր նախագահին՝ Պ. Առուշանեանի բերնով եւ նոյն բարեացակամ տրամադրութեամբ:

Անցեալ Նոյեմբերին, Կեդր. Կոմիտէին Լեզուանի քարտուղարը, Ն. Խրուշչեւ, դիւանագիտական ընդունելութեան մը առթիւ մօտենալով Մոսկուայի Թուրք դեսպանին, ցաւ կը յայտնէր որ խզուեցաւ երբեմնի բարեկամութեան դաշինքը:

Երբ դեսպանը դիտել կուտար թէ պատասխանատուն իրենք չեն, Խրուշչեւ կը խոստովանէր թէ իրենք ալ յանցաւոր են: Եւ կը փսփսար. — Մեղաւոր է Բերիան:

Խրուշչեւ պաշտօնապէս ալ հաստատեց այս խոստովանութիւնը, անցեալ դեկտեմբերին, Գերագոյն Խորհուրդի Դ. նստաշրջանին մէջ:

Բացատրեց թէ երբ Թուրքիոյ վարիչները Մ. Քեմալ Աթաթիւրքը եւ Իսմէթն էին, «մենք շատ լաւ յարաբերութիւններ ունէինք Թուրքիոյ հետ. բայց յետոյ մռայլուեցան»:

Ապա կ'աւելցնէր.

— «Մենք չենք ասում թէ դա տեղի ունեցաւ միայն Թիւրքիայի մեղքով. մեր կողմից եւս թոյլ տրուեցին անտեղի յայտարարութիւններ, որոնք մռայլեցին այդ յարաբերութիւնները» (*Սով. Հայաստան*, 31 Դեկտ. 1955):

Գիտէք թէ ինչ է «անտեղի» յայտարարութիւնը, — պատահական ակնարկ մը՝ Կարս – Արտահանի մասին, յաջորդնելու համար Նեղուցներու պայմանագրին վերաքննութիւնը:

«Ա՜խ, ինչո՞ւ հեռացար, ինչո՞ւ մոռացար»ի այս կոչերուն Անգարա կը պատասխանէր կա՛մ երկդիմի խօսքեր արտասանելով եւ կամ սուտ–խենդ ձեւանալով:

Ինչպէս կ'երեւայ, Մոսկուա չէ յուսահատած տակաւին:

Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», նոր հրաւէր մը կ'ուղղէր Փետր. 7ին, մասնաւոր գրութեամբ մը:

Թերթը այս առթիւ կը յիշէր Խրուշչեւի խոստովանութիւնը «անտեղի յայտարարութեանց» մասին:

Կ'արտայայտէր մասնաւորապէս այն կէտը ուր Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը կ'ըսէր թէ յետոյ իրենք միջոցներ ձեռք առին բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատելու համար. «բայց Թուրք պետական գործիչների կողմից, դժբախտաբար, մենք պատասխան միջոցառումներ չունենք»:

Յետոյ մանրամասնօրէն կը բացատրէր.– «Երրորդ ուժ մը, որ թշնամի է թէ Թուրքիոյ եւ թէ Խ. Միութեան, արգելք կը հանդիսանայ Թուրքեւխորհրդային յարաբերութեանց բարելաւման»:

Պաշտօնաթերթը տնտեսական օգնութիւն ալ կը խոստանայ, որպէսզի Թուրքիա հրաժարի Ամերիկացիներու դրամական նպաստէն:

Ապա, շարք մը մեղրածոր խորհրդածութիւններէ վերջ, կը սպասէ Թուրքիոյ պատասխանին:

Ի՞նչ կ'ուզէք որ պատասխանեն Թուրքերը, այսքան չփանալէ, Խ. Միութեան եւ Արեւմուտքի առատաձեռն շնորհներով յղփանալէ ետք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՔԱՐՈԶԷ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ՉԷ.— ԴՐԱՄԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ ՊԻՏԻ ԿՐԷ.— Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ Կ'ՈՒԶԷ.— ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ.— ԲԱՑԹ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ ՋԱՐԿ ՏԱԼ ԾԱՆՐ ՃԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

Երեքշաբթի օր բացուեցաւ Խ. Միութեան կուսակցական 20րդ համագումարը, մասնակցութեամբ 1600 պատգամաւորներու: Առաջին համագումարն է այս, Սթալինի մահէն ի վեր: Բացման խօսքէն ետք, որ շատ կարճ տեւեց, մանրամասն տեղեկագիր մը կարդաց Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը, Խրուշչեւ, որուն շուրջը նստած էին կառավարութեան եւ կուսակցութեան գլխաւոր անդամները: Աջ կողմը՝ մառեշալ Բուլկանին, Մալենկով եւ Սուսլով, ձախ կողմը՝ Վորոշիլով, Միկոյեան, Մոլոթով եւ ուրիշներ, եւեւը՝ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ մառեշալ Ժուկով: Զեկուցման ընթերցումը, որ սկսած էր առտու ժամը 10.15ին, տեւեց լման վեց ժամ, միայն կէս ժամուան դադարով:

Խրուշչեւ վճռապէս ժխտեց Լենինի այն տեսակէտը թէ պատերազմը անխուսափելի է, քանի գոյութիւն ունի դրամատիրութիւնը եւ թէ համայնավարութիւնը աշխարհը պիտի ցնցէ շարք մը ուժգին յեղափոխութիւններով: Յետոյ շեշտեց թէ դրամատիրութիւնը «ինքն իր գերեզմանը պիտի փորէ, եթէ նոր պատերազմ մը սարքէ, քանի որ ընկերվարութիւնը անպարտելի է»:

Այսպէս, Կեդր. Կոմիտէին Ա. քարտուղարը երեւան կուգար բոլորովին նոր տեսաբան մը, վերաքննելով մարքսեան վարդապետութիւնը:

Վերաքննելով լենինեան տեսութիւնը պատերազմի եւ յեղափոխութեան մասին, Խրուշչեւ բացատրեց թէ կարգ մը դրամատիրական երկիրներու մէջ բանուորական եւ յառաջդիմական ուժերու միացեալ ճակատ մը պիտի տիրապետէ խորհրդարաններու մէջ, խաղաղ միջոցներով եւ ազգերը պիտի վերածէ ընկերվարական պետութեանց: «Անշուշտ այն երկիրներուն մէջ ուր դրամապետութիւնը զօրաւոր է տակաւին եւ իր ձեռքն ունի զինուորական եւ ոստիկանական ահագին մեքենան, անխուսափելի է յետադիմական ուժերուն դիմադրութիւնը: Այդ երկիրներուն մէջ դէպի ընկերվարութիւն փոխանցումը տեղի պիտի ունենայ յեղափոխութեամբ», (հաւանաբար կ'ակնարկէ Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ):

Խրուշչեւ հետեւեալ հինգ հիմնական կէտերուն մէջ ամփոփեց արտաքին քաղաքականութիւնը, շեշտելով թէ երկու ճամբայ ունին.— Խաղաղ համակեցութիւն կամ պատերազմ: Այդ հինգ կէտերն են.—

1. — Համակեցութիւն: 2.— Յարաբերութեանց ամրապնդում ժողովրդական հանրապետութեանց հետ (արբանեակ երկիրներ): 3.— Յարաբերութեանց ամրապնդում Հնդկաստանի, Պիրմանիոյ, Աֆղանիստանի եւ այն երկիրներուն հետ որոնք անդամ չեն զինուորական յարձակողական խմբակցութեանց: 4.— Յարաբերութեանց բարւոքում Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, բոլոր ասպարէզներուն մէջ եմասնաւորապէս տնտեսական, արհեստագիտական եւ մշակութային ճակատի վրայ: 5.— Արթուն դիրք (աչալրջութիւն), ցարչափ պի–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՑ ՕՐ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Երէկ հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Պէյրութի մեր թղթակիցէն, փետր. 14 թուականով.—

Կաթող. ընտրութեան Պատգմ. ժողովը բացուեցաւ այսօր, երեքշաբթի: Նախագահի եւ դիւանի ընտրութենէն ետք, կաթողիկոսին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ վեց օր: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ տասնըմէկ պատգամաւորներ ձեռնպահ կը մնան:

ԽՄԲ.— Երէկ ֆրանսական գործակալութիւնն ալ կը ծանուցանէր թէ կաթողիկոսին ընտրութիւնը յետաձգուած է մինչեւ երկուշաբթի:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՄԱՀԱՑԴ ՄԱՐՄՆԱՒՈՐ ԵՒ ՀՈԳԵՒՈՐ

Առտուն կանուխ երիտասարդ մը կը ներկայանայ խմբագրատուն եւ կը խնդրէ, ֆրանսերէն.

— Կը հաճի՞ք մահազդ մը խմբագրել, հայրս մեռաւ:

Կը խմբագրուի, պարտ ու պատշաճ ձեւով:

Միջանկեալ ըսեմ որ վարչութիւնը հարկադրուած է հաճելուկներ լուծել ազգականներուն հանգամանքը ճշդելու համար, երբ մահազդը ֆրանսերէն է կամ տեղեկատուն հայերէն չի գիտեր:

Զօրութեամբ պիտի հասկնաք, — հօբեղբա՞յր է թէ մօրեղբայր, հօրաքո՞յր թէ մօրաքոյր, քեռա՞յր թէ տագր, կեսու՞ր թէ զոքանչ:

Եւ տակաւին քիթ – բերան կ'ընեն, հայերէն սորվելու համար ...

Երիտասարդը մեկնած ատեն պարտք սեպեց յիշեցնել.

— Հայրս շատ կը սիրէր ձեր թերթը եւ բաժանորդ էր սկիզբէն ի վեր. բայց այլ եւս մի ղրկէք, որովհետեւ հայերէն գիտցող չկայ տունին մէջ:

Այսպէս, շատ մը մահազդներ կը յայտնեն ոչ միայն մարմնաւոր, այլեւ հոգեւոր կորուստ:

Նոր բաժանորդներ միշտ ալ կուգան: Բայց երբ կապը կը կտրի հայրիկին, երբեմն ալ մայրիկին մահով, տուն մըն է որ կը պարպուի: Կ'ամայանայ՝ հայկական տեսակէտով:

Այդ ամայացումը շատոնց տեւական դարձած է Ամերիկայի մէջ, ուր հին եւ միջին սերունդը նօսրացած է արդէն:

Այստեղ ալ հետզհետէ յանախադէպ կը դառնայ, քանի կը սահին տարիները:

Ամերիկեան գաղութը 70–75 տարեկան է: Մերինը՝ տակաւին երիտասարդ կը համարուի,— աւելի քան 30 տարեկան:

Դժբախտաբար միայն մահերը չեն որ կ'ամայացնեն բազմաթիւ տուներ:

Հարիւր, նոյն իսկ հազար անգամ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմեն այն ընտանիքները որոնք մտաւոր թշուառութեան մատնուած են, հայկական մշակոյթի տեսակէտով: Դպրոց աւարտած, շատ լաւ հայերէն սորված ըլլալով հանդերձ:

Անոնք մահազդի չեն սպասեր, «մնաք բարով» ըսելու համար հայկականութեան, հայերէն գիրքին ու թերթին:

Ոմանք յառաջդիմութիւն կը նկատեն այս երեւոյթը:

Ես կը վարանիմ գործածել բուն բառը, — դասալքութի՞ւն, ինքնուրացո՞ւմ թէ բարոյական անձնասպանութիւն:

Ձեր կարծի՞քը ... ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՓՈՒԺԱՏԵԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ ՊԱՏԺՈՒԱԾ

Կառավարութիւնը երէկ սկսաւ քննել կարգ մը անմիջական ծրագիրներ, բարելաւելու համար Ալժերիոյ զինուորական, քաղաքական եւ ընկերային կացութիւնը: Երէկ տեղի ունեցաւ Մարոքի բանակցութեանց բացումը Էլիզէի պալատին մէջ: Ընկերային գործերու նախարարը վճարովի արձակուրդի երկարաձգման եւ ուրիշ բարեփոխումներու ծրագիրը յանձնեց ելմտական նախարարին, Պ. Ռամատիէի, որ երէկ ստանձնած էր այդ պաշտօնը: Միեւնոյն ատեն ունկնդրութեան ընդունեցաւ սենատքաններու ներկայացուցիչները:

Վարչապետը Ալժերիոյ մասին զեկուցում պիտի տայ այսօր, Ազգ. Ժողովին մէջ:

× Երեքշաբթի օր փոթորիկ մը պայթեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ: Փուժատեան երեսփոխան մը, Ժան Տամաժիօ, խօսք առած էր, իր ընկերներէն մէկուն ընտրութիւնը վիճելի համարուած ըլլալով: Հետեւելով ամերիկեան սովորութեան մը, մերժեց բեմէն վար իջնել, մինչդեռ նախագահը միայն հինգ վայրկեան տուած էր: Ժխորը կը սաստկանար: Փուժատեան երեսփոխանը կը կարդար երեսփոխանի մը մէկ ճառը: Նախագահը զայրանալով նիստը դադրեցուց եւ հրամայեց ունկընդիրներուն եւ լրագրողներուն որ դուրս ելլեն:

Երբ նիստը վերսկսաւ, Տամաժիօ տակաւին բեմէն վար չէր իջած: Իր բարեկամները դէզ մը գիրքեր եւ հանդէսներ տըւին որպէսզի կարդայ: Նախագահը, Լը Թրոքէր, նորէն խնդրեց որ վար իջնէ: Այս առթիւ կարդաց ներքին կանոնագիրը, որ պատիժ կը նախատեսէր: Ուստի պարսաւանքի բանաձեւ մը առաջարկեց, մինչ փուժատեան երեսփոխանները անդադար կ'աղմկէին: Բանաձեւին քուէարկութիւնն ալ չազդեց փուժատեան երեսփոխանին վրայ, որ կը շարունակէր կարդալ կամ խօսիլ: Նախագահը նորէն ընդհատեց նիստը եւ դուրս հանել տուաւ լրագրողները եւ ունկնդիրները: Բոլոր երեսփոխանները դուրս ելան բացի փուժատեաններէն: Այն ատեն Տամաժիօ վար իջաւ: Պարսաւանքի բանաձեւը կը տրամադրէ երկու շաբաթական զեղչել յանցապարտ երեսփոխանին թոշակէն:

Այսպիսի դէպք մըն ալ պատահած էր 1947ին, երբ Պ. Էռիօ ստիպուեցաւ օգնութեան կանչել պահակները, դուրս հանելու համար համայնավար երեսփոխան մը:

ԱՅՑԸՆՀԱՌԻԸՐԻ թժիշկները նոր քըննութիւն մը կատարելով, հաստատեցին թէ Նախագահը կրնայ նոյն պաշտօնը վարել հինգ – տասը տարի եւս:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը վտարեց իր ականաւոր անդամներէն մէկը, Փիէռ Էռվէ, որ վերջերս գիրք մը հրատարակած էր, քննադատելով դեկավարութիւնը:

" ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ,,

... Զեմ գիտեր ինչպէս մտաբերեցի «Միւզէ Կրեւէն»ը, երբ թղթատեցայ Մինաս Թէօլէօլեանի «Դար մը Գրականութիւն» հատափոր հատորին մէջ :

Հեղինակը հանդիսարան կ'որակէ իր երկասիրութիւնը, — այսինքն տեսակ մը ցուցադրավայր, ուր իրենց տեղերը գրաւած են վերջին հարիւրամեակի մեր Գրականութեան դէմքերը :

Կը կարծեմ որ Թանգարան որակումը պիտի ըլլար աւելի արտայայտիչ, քանի որ ճշմարտօրէն Թանգ ու անփոխարինելի շըքեղանքի մը բնորոշումը կայ այդ դէմքերու փառակերտ մեծութեան մէջ :

Դէմքերէն ամէն մէկը ունի այնտեղ իր անկիւնը, ժամանակագրական կարգով, ապրուած ժամանակաշրջաններու բաժանումով, «տեսակ»ի դասաւորումով եւ իւրաքանչիւրին իւրայատուկ ինքնատպութեամբ : Ամէն մէկը՝ իր արժանիքներու այլազանութեամբ եւ վաստակի ծանրութեամբ :

Հոն են անոնք իրենց ստեղծագործութիւններով եւ գրական նկարագիրներով : Իրենց գաղափարներով եւ ձգտումներով : Իրենց իմացական ու հոգեկան կառուցուածքով : Իրենց լեզուով ու ոճով : Այլեւ՝ իբրեւ միտք եւ արուեստ : Իբրեւ հանճար կամ տաղանդ : Իբրեւ ժայթք ու կազմաւորում :

Ու այս ամէնուն համադրութեամբ՝ Հայոց «Դար մը Գրականութիւն»ը, — մեծարժէք այդ դէմքերու մատեան-Թանգարանը :

Կիտը (ուղեցոյց) այս պարագային, Մինաս Թէօլէօլեանն է, որ կը պատմէ, կը նկարագրէ, կը վերլուծէ փորձառու գրագէտի մը վարպետութեամբ, առաջնորդելով ձեզ յարկէ յարկ, խցիկէ խցիկ եւ անկիւնէ անկիւն, պարտադրելով ձեզի իր դասաւորած արձաններուն պարտադրած ակնածանքը եւ վերակենդանացնելով ձեր աչքերուն առջեւ այդ դէմքերը իրենց ներշնչումներով ու ապրումներով, արժանիքներով ու գործերով եւ անոնց նուաճումներուն առանձնայատկութիւններով :

Սակաւախօս է հեղինակը, հարկադրաբար, իբրեւ ուղեցոյց :

Կը յիշեցնէ ան այն ճառախօսը, որուն տրամադրուած ժամանակը հաշուուած է նախապէս վայրկեաններով, նիւթ մը ներկայացնելու պատեհութեամբ : Չի կրնար հետեւաբար տարածուիլ : Իր ճարտասանական ճարտարութիւնը, սակայն, կարելի կը դարձնէ նիւթին ամբողջական խըտացումը, նոյնիսկ այդ համրուած վայրկեաններու ընթացքին :

Դիւրին աշխատանք կը թուի նիւթի մը մասին քիչ ու կարճ գրելը : Այդպէս է, երբ տուեալ նիւթի մը շուրջ ըսուելիքը քիչ բան է ինքնին : Այդպէս չէ, սակայն, երբ կարճ ու քիչ պէտք է գրել ընդարձակ նիւթի մը մասին, — գրել հետեւաբար խտացնելով, առանց դուրս ձգելու այդ նիւթին հիմնական տարրերն ու յատկանիշները : Այս պարագային, ճառախօսին յատկացուած կարճ ժամանակը կը համապատասխանէ հեղինակին տրամադրուած էջերու անբաւարարութեան : Ու, Մ. Թէօլէօլեան, անկասկած, իր ընտրած նիւթը մշակելու առիթով գտնուած է այդ անխուսափելի անբաւարարութեան առջեւ : Գտնուած է, բայց եւ այնպէս կրցած է ըստ կարելւոյն խտացնել իր խօսքը եւ իր վերլուծումներուն հարկադրական ժուժկալութեան տուրքը տալով հանդերձ, յաջողած է տալ, միաժամանակ, մեր գրական ժամանակաշրջաններուն եւ դէմքերուն բոլոր ցայտուն ու հիմնական գիծերը :

Հեղինակը ինքն ալ կը խօսի արդէն այս մասին իր գրքի յառաջաբանին մէջ (էջ 3) : Ու կը խօսի տեսակ մը լուռ դժգոհանքով, որ կը բխի հատորին ծաւալէն եւ «այն բոլոր կաշկանդումներէն», որոնք իր գործի «տարողութեննէն կը պարտադրուին» իրեն :

Հակառակ, սակայն, ծաւալի այս անբաւարարութեան եւ առկէ յառաջացող դժգոհութեան, «Դար մը Գրականութեան» առաջին հատորը կը պարզէ պատկառելի տեսք մը, իր 700է աւելի մեծադիր եւ տեղ-տեղ մանրատառ էջերով, այլեւ շարունակութեան մը հաճելի խոստումով : Գործը պիտի ունենայ իր երկրորդ հատորն ալ, հաւանաբար առաջինին մօտաւոր ծաւալով եւ անկասկած, նոյնքան հիւթեղ ու մատչելի բովանդակութեամբ :

Ընդգծեցի մատչելի որակումը, ըսելու համար, որ «Դար մը Գրականութիւն»ը, իր նիւթերու այլազանութեամբ, վերլուծումներու յստակութեամբ, ինքնատիպ հաստատումներով, դէմքերու կենսագրական համառօտ ծանօթութիւններով եւ նըկարներով, այլեւ ամէն մէկ գրողի վաստակէն ընտրուած պատշաճ նմոյշներով, մարսելի է քիչ թէ շատ մշակուած ամէն մէկ մտքի համար, հետեւաբար եւ կը կարդացուի հաճոյքով ու հետաքրքրութեամբ :

Հատորը արդիւնքն է բնականաբար համբերատար պրպտումի մը, որուն կ'ընկերանայ նաեւ հեղինակին գեղագիտական ճաշակն ու նիւթերը շաղկապելով դասաւորելու եւ զանոնք իբրեւ մէկ ամբողջութիւն ներկայացնելու շնորհը : Հեղինակը, իր այս արժէքաւոր երկասիրութեամբ, ընթերցողին տուած է ինչ որ վերջին հարիւրամեակի մեր գրականութեան պատմութիւնը ունի իբրեւ փառք, պարծանք ու մեծութիւն : Ու տուած է՝ ոչ միայն այդ պատմութիւնը «երկրորդական վարժարաններու ուսանողութեան եւ միջին մտաւորականութեան» սեփականութիւնը դարձնելու նպատակով, այլեւ, ընդհանրապէս, հայ սիրտը արդարացի հպարտանքով լեցնելու անուղղակի առաջադրութեամբ :

Մեզմէ ամէն մէկը, այս գիրքը ունենալէ եւ կարդալէ վերջ պիտի գայ անվարան յայտարարելու, թէ արդարեւ, Մ. Թէօլէօլեան յաջողած է իր այդ առաջադրութեանց մէջ : Եւ, իր իսկ բառով, մատուցած է անվերապահօրէն գնահատելի ծառայութիւն մը Հայ Մշակոյթի փառաբանութեան եւ վերջին հարիւրամեակի մեր Գրականութեան պատկերացման ճամբուն վրայ :

Իր ցեղային գոյութեամբ հպարտ եւ ազգային արժէքներուն գիտակցութիւնը ունեցող Հայը պարտաւոր է, նիւթական աննշան զոհողութեան մը փոխարէն, լաւագոյն ընդունելութիւնը վերապահել այս թանկարժէք հատորին, Հայոց Գրականութեան այս մատեան - Թանգարանին :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Գերմանական Զուիցերիոյ կարեւոր թերթերէն «Նէոյէ Ցիւրխըր Ցայթունկ» հետեւեալ գրութիւնը հրատարակած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութեան մասին. —

Արաբական Մէջ. Արեւելքի մեծ քաղաքները, Դամասկոս, Հալէպ, Պէյրութ, Երուսաղէմ, արագ այցելողի մը համար, առաջին առթիւ աչքի կը զարնեն հայերէն գրուած անունները խանութներու ցուցատախտակներուն վրայ :

Այդ քաղաքներուն մէջ երկար ատեն ապրող մէկը կը հանդիպի բազմաթիւ անձնաւորութեանց, մեծ առեւտրականներ, ծանօթ բժիշկներ, գործարանի տէրեր, մասնագէտներ եւ դասախօսներ, երբեմն ալ կառավարական բարձր պաշտօնեաներ : Բոլորն ալ կը կրեն ծանօթ անունները «եան» վերջաւորութեամբ, կը խօսին իրենց լեզուի հետ մէկտեղ երեք կամ հինգ ուրիշ լեզուներ, որոնց կարգին, աւելի ֆրանսերէնին եւ անգլերէնին կը տիրապետեն : Անոնք աչքի կը զարնեն իրենց ինքնավստահ ձեւերով եւ վարժ խօսակցութեամբ, աշխարհ պտտած մարդոց պէս :

Կամաց կամաց, օտարը երբ հայ բնակչութեան համեստ խաւերուն հետ շփման մէջ կը մտնէ եւ խօսքի կը բռնուի իր կօշկակարին, լուսանկարիչին, համեստ կառատան մը մեքենագործին, կամ ժամագործին հետ, շատ մը առիթներով կը հաստատէ թէ իր գործը Հայու մը հետ է : Բայց այս անգամ խօսակցութիւնը այնքան ալ դիւրի՞ն չէ : Հայ փոքր արհեստաւորը, լռակեաց, իր գործը եւ հաշիւը գիտցող, չափաւորանց գործունեայ, քիչ մըն ալ կասկածամիտ տիպար մըն է : Օտարը կը նախընտրէ իր նորոգելի ժամացոյցը կամ կօշիկը յանձնել հայ ծանօթի մը որ իր կարգին կուտայ ազգականի մը կամ իրեն ծանօթ արհեստաւորի մը : Յաջորդ օրն իսկ ետ կը բերեն կը յանձնեն իր եւրոպական տիրոջը, անհաւատալիօրէն աժան գինով մը նորոգել տալէ վերջ :

Ան որ գիւղ մը կը բնակի, եթէ ընտիր նպարեղէնի խանութ մը փնտռէ, չի կըրնար խուսափիլ հայ նպարավաճառէ մը : Գրեթէ միշտ հայ նպարավաճառին խանութը ամէնէն մեծն է գիւղին մէջ, ամէնէն բանուկը եւ առատօրէն պարենաւորուած, ու նաեւ ամէնէն աժանը : «Հայերը, ըստ մեզի հանքագործի մը արաբներ կ'ըսեն կէս մը ժպտելով, կէս մը ափսոսալով, իրար կը բռնեն : Կէս ժամ հեռաւորութեամբ փոքր գիւղէ մը յաճախորդներ կուգան հայկ. խանութէն իրենց գընումները կատարելու համար : Մենք Արաբներս այդպէս չենք, արաբ վաճառականին չենք երթար, որովհետեւ Հայուն քով նոյն ապրանքը կրնանք ճարել աւելի քիչ դրամ վճարելով» :

Շատ պարզ է հայկ. խանութին առեւտուրի գաղտնիքը : Սակարկութիւն չկայ : Հաստատ գիներ եւ կանոնաւոր տոմարակալութեան շնորհիւ ճարպիկ Հայը կրնայ այնպիսի ձեւով մը հաշուել որ իր գիները գիւղին արաբ մրցորդէն միշտ աւելի աժան են : Պատճառը այն է որ արաբ վաճառականը միշտ կը հետեւի հնամեայ շուկայի աւանդութեան. կարելի եղածին չափ աժան գնել եւ կարելի եղածին չափ սուղ ծախել, տարբերութիւնն ալ իր գըպանին մէջ պահել : Այս վերջին մեթոտը երկար բարակ վիճաբանութեանց դուռ կը բանայ, բայց ոչ հաշիւ, ոչ ալ տոմար բանելու պէտքը կը զգան :

Հայոց գաղթակայանը Պէյրութի յատկանշական երեւոյթներէն մէկն է : Կը գտնուի քաղաքին ամէնէն հիւսիսային կողմը, տխուր դաշտավայրի մը մէջ : Անոր արեւելեան կողմի մեծ կառուղիի երկայնքը միայարկ խանութներ եւ արհեստանոցներ բուսած են, որոնց մէջ հայ ոսկերիչներ գործի վրայ են, ուր հայկական հացեր եւ մսեղէններ կը հրամցուին, ուր սինեմաները խոշոր ազդերով եւ հայերէն տառերով իրենց շարժանկարները կը յանձնարարեն : Փողոցին մէջտեղը տեղաւորուած է խոշոր փայտէ սանդուղ մը յար եւ նման մեր հնամենի վառարաններուն : «Մախու սառ» գրուած է վրան կարմիր խոշոր գիրերով եւ երեք լեզուներով, հայերէն, ֆրանսերէն եւ արաբերէն : Այստեղ ալ մարդ կը կարծէ թէ իր առջեւ պիտի պարզուի հայ գաղթական բնակչութեան թշուառութիւնը : Բայց եթէ համարձակի մտնել այդ բնակարաններէն ներս, ծեփուած հողէ նեղլիկ արահետներէն որ կ'երկարին սեղմուած փայտաշէն խրճիթներուն մէջտեղէն, կը տեսնէ զարմանալի երեւոյթ մը, հողէ արահետը որ կ'ընթանայ խրճիթներուն միջեւ, աւելի խնամքով աւլուած, քան Պէյրութի ամէնէն շքեղ պողոտաները : Արահետին մէջտեղը պզտիկ փոս մը կայ որ խնամքով սալարկուած է փոքրիկ քարերով, ուր կը հաւաքուին գործածուած ջուրերը : Մագլցող բոյսեր եւ որթատունկեր կը բուսնին խրճիթներուն վրայ :

Գրեթէ ամբողջ օրը տուներուն դուռները գոցուած են կղպանքներով, բայց դուրսէն կը տեսնենք լուացուած լաթեր եւ բուրդի կտորներով հիւսուած գորգեր որոնք փռուած են չորնալու համար : Այս թաղամասին ճիշդ կեդրոնը կը գտնէք մանկապարտէզ մը ուր փոքր մանուկներ միօրինակ սեւ գոգնոցներ հագած կը խաղան : Խոշոր քարաշէն եկեղեցին եւ «հայ ազգային վարժարանը» իր քարաշէն երկարաձեւ շէնքերով կը բարձրանայ բլուրի մը վրայէն դէպի քաղաքը, հիւղաւանին վարի կողմը :

Ամբողջ գաղթակայանը այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ նախնական միջոցներով լաւ սարքաւորուած գիւղ մըն է : Ոչ մէկ տեղ կը զգացուի վհատութեան, ձեռնթափութեան, այն մթնոլորտը որ յատուկ է աքսորավայրերու եւ գաղթակայաններու :

Գործի բերումով քաղաքը ապրելու հարկադրուած Հայերը կը սիրեն լեռները եւ բաց դաշտերը : Անոնք են որ Պէյրութի բնակչութեան համեստ խաւերուն սորվեցուցին ամառնային օդափոխութեան սովորութիւնը :

Գաղթակայանին բնակիչներէն շատերը իրենց շաբաթօրեայ տունը ունին լեռներուն մէկ անկիւնը, փայտաշէն խրճիթ մը, ուր իրենց ընտանիքը կ'անցընէ ամառը :

ՈՐՍՈՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓՈՐՍՈՂ ՏՈՒՈՂ ԳԱՅԼԵՐԸ

Արդեօք կը հաւատա՞ք, որ գայլն էլ է փորը գետնին կպցնում եւ սողէսող, գաղտագողի մօտենում իր որսին : Զենք հաւատայ, որովհետեւ գայլերին մենք միշտ տեսնում ենք ուղիղ կանգնած, սուր սուր ականջները վեր տնկած կամ համարձակ դրոհելիս, կամ մեր դիմացով փախչելիս : Ո՞վ է սողացող, թաղնուող գայլ տեսել :

Բայց երբ հարկաւոր է, երբ դա պահանջում է իր գոյութեան շահը՝ նա սողում է :

Այդ բանը ես նկատել եմ շատ վաղուց, երբ դեռ պատանի էի եւ տաւար էի պահում մեր սարերում :

Մի անգամ քարայրի առաջ կրակ էի արել եւ նստել մօտը : Ներքեւում, սարի լանջին անասուններն էին արածում, իսկ իմ դիմացի բլրի կանաչ լանջին փռուած էր ոչխարի հօտը : Բլրի միւս երեսին նօսր անտառ էր :

Յանկարծ նկատեցի, որ երկու կենդանի դուրս եկան անտառից եւ փորները գետին կպցրած՝ սողացին դէպի բլրի գագաթը :

Գայլեր են : Լուռ դիտում եմ, տեսնեմ ինչ են անելու : Հասան բլրի գագաթը, մէկը գլուխը վեր բարձրացրեց ու նայեց միւս լանջին արածող հօտին, բայց խափուցին ուսերին դցած հովուին տեսնելով՝ անմիջապէս նորից գետնին հպուեց :

Մի պահ նրանք մնացին անշարժ եւ խոտերի մէջ գրեթէ չէին նշմարւում : Մերթ մէկն ու մէկը մի քանի քայլաչափ առաջ էր սողում, վիզը երկարում՝ նայում էր հօտին եւ էլի գլուխը գետնին հպելով ետ էր սողում. իսկական հետախոյզի տակտիկա...

Շատ տարիներ անցան այդ օրից, որսի վայրում ես շատ գայլերի էի հանդիպում, բայց սողացող գայլի այլեւս չպատահեցի :

Մի անգամ ձմեռը գնացինք Մուղանի դաշտը՝ այնտեղ ձմեռող մեր ֆերմաներին ծանօթանալու : Շաքիի կոլտնտեսութեան ոչխարաբուծական ֆերման ուսումնասիրելուց յետոյ, վերցրի հրացանս եւ գնացի դէպի տափաստանի խորքը, ուր հօտերով ջէյրաններ են արածում :

— Ուշադիր նայիր, էս դաշտերում գայլ շատ կայ, զգուշացրեց ինձ ֆերմայի հովիւներից մէկը :

— Բայց դաշտո՞ւմ... Ո՞րտեղից :

— Հայաստանի սարերից... ոչխարի յետեւից են եկել : Դրանք քոչուոր գայլեր են : Ֆերմաների հետ քոչում են տեղից-տեղ, ամառը՝ Զանգեզուրի սարերը, ձմեռը՝ Մուղան :

— Բայց այս բաց դաշտում իսկոյն կ'երեւան, ասացի ես : — Ահա ջէյրանները, մի դէնը նայիր, ալեկոծուած բացաղանչեցի ես :

Մի խումբ ջէյրաններ ուրուագծւում էին հեռու, լերկ տափաստանի հորիզոնում :

Հովիւը բեղի տակ ծիծաղեց :

— Ջէյրանները շատ հեռուից են երեւում, բայց գայլերը ֆերմայի շուրջն են ու չեն երեւում :

— Ինչպէ՞ս թէ ...

— Որ երեւան, քաղցած կը մնան : Փորսող են տալիս խոտերի ու փշերի մէջ, կպչում են գետնին, որ չտեսնենք : Գայլը սարում իրեն ուրիշ կերպ է պահում, բայց դաշտում՝ ուրիշ : Գնա, կը պատահես՝ կ'իմանաս ...

Ես ու ընկերս՝ հին պարտիզան Աստուրը, առաջ գնացինք թաւիշ կանաչով պատած տափաստանով : Թէեւ Յունուարին էր, բայց այդտեղ մատաղ գառները ցրուած արածում էին թարմ կանաչը, եւ մեզ թւում էր՝ ոչ թէ Յունուարի մէջ ենք, այլ՝ Ապրիլի :

Դէմ առանք բամբակներու չոր ցօղուններով ծածկուած մի դաշտի. հարեւան կոլտնտեսութիւնն այս տարածութիւնը նոր է խլել անապատից եւ մշակել : Ինչ բամբակ է եղել այդ հողում. մարդը ցօղունների մէջ չի երեւում :

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՎԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ ՄԻ ԽՕՍԻՔ»

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ՄԵԿՆԵՑԱՒ ԽՐԱՏՆԵՐ ՏԱԼՈՎ

ԽՄԲ.— Նախագահ Այզընհաուըրի խորհրդականը, Պլարթըն Բէնոըլ, Անգարայէն մեկնեցաւ լրագրական ասուլիս մը սարքելով եւ հոգեշահ խրատներ տալով: Ահաւասիկ իր յայտարարութեան ամփոփումը.

— Երկրորդ անգամ է որ Թուրքիա կ՚այցելեմ: Առաջին այցէս վերջ Ամերիկա վերադարձիս, բազմաթիւ հայրենակիցներուս տեղեկութիւններ տուի. անոնցմէ ոմանք Թուրքիա այցելեցին: Անձնական առաջին ջանքս է Թուրքիոյ համար տոլար գտնել: Ուրիշ բան մըն ալ ըրի, այս անգամ ձիւն բերի ձեզի, մինչեւ այցելութիւնս օդերը չոր կ՚երթային, աս ալ նուէրս թող ըլլայ Թուրք հողագործներուն եւ գիւղացիներուն:

Ներողութիւն կը խնդրեմ ձեզի զգայացունց լուրեր չտալուս համար: Ոչ մէկ պաշտօնական հանգամանք ունիմ եւ այնքան կարեւոր անձ մը չեմ որ անունս թերթերուն մէջ մեծ մեծ տառերով արձանագրուի: Պարզապէս նախագահին եւ կառավարութեան խորհրդականն եմ: Երկու պատճառով հոս եկայ.—

Ա.— Թուրք կառավարութեան բացատրութիւններ տալ Ամերիկայի Թուրքեւամերիկեան յարաբերութեանց եւ Թուրքիոյ հանդէպ տիրող տրամադրութեանց մասին.

Բ.— Թուրք կառավարութեան հետ տեսակցութիւններ ունենալ, տեղեկութիւններ քաղելու համար այն թրքական ծրագիրներուն մասին, որոնցմով կը հետաքրքրուին Ամերիկացիները:

Շատ անկեղծ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցան մեր խորհրդակցութիւնները: Բոլոր հարցումներուս պատասխանները առած եմ, սակայն կ՚ըմբռնէք որ չիտակ պիտի չըլլայ այս մասին խօսիլ: Միմիայն կառավարութեանս տեղեկութիւն պիտի տամ, կը յուսամ որ այս այցելութիւնս պիտի նպաստէ Թուրքեւամերիկեան մերձեցման զարգացման:

Յետոյ Բէնոըլ լրագրողներուն ներկայացուց իր երկու ընկերները զորս որակեց «առաքելութեանս ուղեղը» եւ պատասխանեց լրագրողներու հարցումներուն, վարկի վերաբերեալ հարցումները որակեց «արգիլեալ հարցում»: Ահաւասիկ հարց-պատասխանէն.

Հ.— Ձեր տպաւորութիւնները ի՞նչ պիտի ապահովեն Թուրքիոյ համար:

Պ.— Կառավարութեանս պաշտօնական ներկայացուցիչը չըլլալուս համար պաշտօնապէս այդ հարցումին չեմ կրնար պատասխանել: Ամերիկայի մէջ դրական տրամադրութիւն մը կայ Թուրքիոյ հանդէպ եւ մեր տեղակագրին կը սպասեն:

Հ.— Ձեր այս այցելութիւնը մասնաւոր դրամագլուխի համար օգտակարութիւն մը պիտի ապահովէ՞:

Պ.— Ամէն պարագայի մէջ Ամերիկա վերադարձած առենս հրաշք մը պիտի չպատահի: Թուրքիոյ կարգ մը հարցերը երկար աշխատանքով կրնան լուծուիլ: Սա ալ ըսեմ թէ Ամերիկացի գործի մարդիկ խօսքերէս աւելի Թուրքիոյ ընթացքին եւ կատարելիք գործերուն պիտի նային:

Բէնոըլ «արգիլեալ հարցում» նկատեց լրագրողի մը սա հարցումը թէ ի՞նչ միջոցներ անհրաժեշտ կը նկատէ արտաքին պարտքերու գործերը կարգի դնելու համար կենսական անհրաժեշտութի՞ւն մըն է վարկ գտնել:

Հ.— Անցեալ անգամ ըսած էիք թէ ամերիկեան մասնաւոր դրամագլուխը Թուրքիա հրաւիրելու համար օտար դրամագլուխը քաջալերող ներկայ օրէնքը անբաւական է, եւ Թուրք պետութիւնը ամբողջ ճարտարարուեստը պէտք է յանձնէ անհատական նախաձեռնութեան: Տակաւին նոյն ձեւո՞վ կը մտածէք:

Պ. — Ամերիկայի մէջ գիս կ՚որակեն «Պարոն բաց խօսող»: Ես կը հաւատամ անհատական նախաձեռնութեան եւ համոզուած եմ որ ժողովրդավար երկիր մը մի միայն մասնաւոր դրամագլուխի միջոցաւ կը կատարելագործուի. Թուրք կառավարութիւնն ալ այս միտումը ունի. սակայն անմիջական հրաշքի մը չեմ սպասեր եւ կարելի չէ սպասել:

Հ.— Թուրքիոյ համար ո՞րը աւելի անհրաժեշտ է. օտար դրամագլո՞ւխ թէ ոչ փոխառութիւն:

Պ.— Կարելի չէ միակ պատասխան մը տալ: Թուրքիոյ վերականգնումը, օտար դրամագլուխին գալը, Թուրք կառավարութեան ձեռք առնելիք միջոցներն ու ազգին ջանքն ու տնտեսութիւնը կարելի կ՚ըլլայ «խնայողական միջոցներով». չկայ հարց մը, զոր Թուրք ազգը չկարենայ լուծել. ասոր վստահ եմ:

Թէեւ ուրիշ հարցումներ ալ ըրին, բայց Բէնոըլ չպատասխանեց եւ գործածեց ամերիկեան հաւաքոյթներու մէջ սովորութիւն դարձած սա բացատրութիւնը.— «Եկեղեցական արարողութիւնը աւարտած է»:

Ամառ թէ ձմեռ, տօնական արեւաշատ օրերուն, կարելի է տեսնել երթեւեկը հայ փոխադրական հիմնարկութեանց հանրակառքերուն, որոնք անընդհատ կ՚երթեւեկեն կայանէն լեռ ծանրօրէն բեռնաւորուած մայրերով եւ մանուկներով: Ամէնքն ալ կ՚երթան իրենց կիրակին բնութեան մէջ անցընելու:

Ուրիշ հայ հանրակառք մըն ալ ամէն օր երեք հարիւր քիլոմեթր երկայնութեամբ գժուարին ճամբու մը վրայէն սուրսալով կը հասնի Հալէպ, երկրորդ մեծ «հայկական օրրանը»: Հալէպ ունի իր բուն հայկական թաղամասը որ կը բաղկանայ պարզապէս առանձին տուներէ, որոնց մէջ հազիւ քանի մը խոշոր վարձու շէնքեր կը գտնուին, բայց չկան բուն գաղթակայաններ, ինչպէս Պէյրութի մէջ եւ քաղաքին բնակիչները հպարտ են ասոր համար:

Այստեղ Հայերուն խոնարհ խաւերը սերտօրէն կապ ունին արդիական հիւսուածեղէնի արդիւնաբերութեան զարգացման հետ որ Հալէպը վերածած է արդիական քաղաքի մը:

Այդ քանի մը աշխատաւորական միութիւնները որոնք վերջին տարիներս կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւեցին, հիմնուած են Հայերուն կողմէ եւ կը գտնուին անոնց ազդեցութեան տակ, ինչ որ աչքի կը զարնէ երբ այցելէք այդ միութեանց կեդրոնը, ուր արձանագրութիւնները կատարուած են հայկական ! տառերով:

Հայերուն հետ խօսելով, Եւրոպացին ,որ դեռ անտեղեակ է Արեւելքի կրօնական եւ ազգային տարբերութեանց եւ այլազանութեանց կը ստիպուի սրբագրել այն քիչ մը պարզունակ տպաւորութիւնը զոր ունէր Հայկական արտագաղթի մասին:

ԱՅՍՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԷԻՆ

Կիրակի օր քանի մը տողով մատնանշած էինք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընդունելութեան թերացումները, առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու:

Այս առթիւ հետեւեալ նամակն ալ հրատարակելով, կը փակենք խնդիրը, այն վստահութեամբ թէ յառաջիկային անհրաժեշտ միջոցները ձեռք կ՚առնուին, պատշաճ ընդունելութեամբ մը մեծարելու համար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, երբ վերադարձին Փարիզ հանդիպի:

Ահաւասիկ նամակը.—

Բազմաթիւ քննադատութիւններ լսեցինք, նոյնիսկ եկեղեցիի շրջափակի անձերէն: Եղած ընդունելութիւնը ոչ միայն թերի, այլ անկարգ-անկանոն էր: Այս մասին պատասխանատու են Առաջնորդն ու վարչութեան անդամները, որոնք ոչ ժամանակին օդակայան հասան ընդունելու մեծ հիւրը, եւ ոչ ալ կրցան արժանապէս հիւրասիրել զայն նոյն իրիկունն ու յաջորդ օրը: Վարչութիւնը պարտաւոր էր կանուխէն ներկայ ըլլալ ժամադրավայրը, ինչպէս վայել է բարձրաստիճան անձ մը ընդունելու պարագային: Յետոյ, վարչութիւնը այնչափ ապիկա՞ր էր ընդունելութեան սեղան մը սարքելու համար, փոխանակ ձգելու որ Ամենայն Հայոց Հայրապետը առաջնորդուի բարեացակամ հարուստի մը բնակարանը: Փառք Աստուծոյ Փարիզի մէջ, նոյնիսկ եկեղեցիին փողոցին մէջ յարմարագոյն սրահներ կային պատշաճօրէն ընդունելու Ն. Ս. Օծութիւնը, ուր պէտք է ներկայ գտնուէին վարչութեան եւ հոգաբարձութեան բոլոր անդամները, եւ ոչ թէ պատահական կամ առանձնաշնորհեալ անձեր:

ԻՐԱԶԵԿ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆՆԱ, 10 Փետր. (Յառաջ).— Վարդանանցը այս տարի եւս մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ մեր համեստ գաղութին մէջ: Պատարագին եւ հայրապետական մաղթանքին ներկայ էին ոչ միայն գաղութին անդամներուն մեծ մասը, այլ եւ օտար հրաւիրեալ եկեղեցականներ, թիւով քսան, եւ տեղական թերթերու թղթակիցներ:

Արդէն օր առաջ թերթերու մէջ ծանուցուած էր Հայոց Ազգային տօնին տարեդարձը:

Ժամը ճիշդ տասնին հասած էին հիւրերը եւ պատարագը ներդաշնակօրէն երգուեցաւ երկսեռ երգչախումբին կողմէ, երգեհոնը կը նուագէր Պ. Վահէ Պալըքճեան: Յետոյ հոգեւոր հովիւը մի առ մի ողջունեց խոշոր եկեղեցիներու ներկայացուցիչները, յոյն, ռուս, սերպ, ռումէն, աւետարանական հին կաթոլիկ, Մկրտչական եւ ուրիշ յարանուանութիւններ: Յոյներու նորապսակ եպիսկոպոսը, Խրիսոսթոմոս ,որ նախ գոհունակութիւնյայտնեց որ իրեն առիթ կը տրուի Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ արտայայտուելու: Գնահատանքով յիշեց հայ ժողովուրդին զոհաբերութիւնները ի նպաստ ազգին, եկեղեցիին եւ մշակոյթին, համառօտակի անդրադարձաւ Վարդանանց դիւցազնամարտին, շնորհաւորելով մեր Ազգային Տօնը, բարեմաղթութիւններ ընելով: Յարգանքներ ուղղեց նաեւ Վազգէն Ա. կաթողիկոսի անուան տօնին առթիւ: Յոյն եպիսկոպոսին ուղերձը խոր տպաւորութիւն թողուց: Իրեն յաջորդեց Տիմոթէոս երիտասարդ վարդապետը:

Ապա՝ Պ. Կարօ Տօնիկեան գերմաներէն գրութեամբ մը նկարագրեց Վարդանանց պատերազմին շարժառիթները: Օտար հիւրերուն համար շատ հետաքրքրական էին այդ մանրամասնութիւնները: «Տի Փրէսէ» թերթին տեղական աշխատակիցը ուզեց ունենալ այդ գրութիւնը, հրատարակելու համար: Միակ արտասանութիւն մը եւս գրուած էր յայտագրին մէջ «Հիմի՞ էլ լռենք», զոր յաջողապէս կատարեց ուսանողուհի Օր. Ռիթա Մելիք Վարդանեան, խորապէս յուզելով ներկաները:

Ժամը 12 եղած էր ու հիւրերը հրաւիրուեցան խորհրդարան, պատշաճօրէն պատուասիրուելով:

Մէկ ժամ ալ այդպէս կը սահէր անզգալաբար ու հիւրերը ակամայ կը բաժնուէին մեր յարկէն, իրենց հետ տանելով լաւագոյն յիշատակներ, ոչ միայն Վարդանանց հերոսամարտէն, այլ նաեւ թանկագին ծանօթութիւններ մեր ազգէն:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՅՐԻԿԻ ՄԸ ԱՂՕԹՔԸ, 5000 ՖՐԱՆՔՈՎ

Սիրելի Յառաջ.— Անհուն ուրախութեամբ կարդացի մեր երիտասարդ տղոց շնորհաւորելի ձեռնարկը, Շաւիլի եկեղեցիին եւ սրահին շինութեան համար: Իրաւ որ շատ ու շատ կարեւոր էր: Ասկէ 3-4 տարի առաջ, Հոգեհանգիստի մը համար գացած էի: Մատուռին այդ վիճակը տեսնելով շատ կսկծաց սիրտս, օրերով աչքէս չհեռացաւ: Փառք Աստուծոյ որ, մեր պզտիկները գործի ձեռնարկեցին: Ապրին, հազար ապրին, որ իրենց բարի ծնողքներուն փոխանորդ կ՚ըլլան: Առաջ Աստուած իրենք ալ նոյն սիրտով խոր ծերութեան հասնելով, իրենց ազգասէր փոխանորդները պիտի ձգեն:

Յաջողութիւն եւ կարողութիւն կը մաղթեմ, նաեւ յարատեւութիւն:

Կամքը ամէն բանի կը յաղթէ: Ո՞վ է որ իր լուման պիտի խնայէ մատուռի եւ դպրոցի համար: Մէկ ամսուան սինեմային դրամը անոր յատկացուի, կը բաւէ, մնացած 11 ամիսը նորէն թող երթան, սինեման միշտ հոն է, չի փախչիր:

Սիրելի տղաքս, սանկ բարի նպատակներով դրամ հաւաքելը ամօթ չէ: Ո՞ր ազգը այդպէս չըներ, նոյնիսկ հարուստը, ոչ թէ մեզի պէս թափառական ժողովուրդ մը: Ֆրանսայի մէջ անգամ դպրոցներու պզտիկ տղաքը դրօշմաթուղթեր կը ծախեն փողոցէ փողոց պտտելով: Ո՞վ է որ ուրախութեամբ չիտար: Երբեմն մէկ հոգի կը տեսնես, յանկարծ երեք-չորս կ՚ըլլան եւ ինչ հաճոյք կը պատճառէ այդ անմեղ եռանդը, կուտաք ինչ որ կ՚ուզեն եւ պէտք է որ տաք:

Այսպէս ալ մեր դժբախտ ազգին անընդմատ զաւակները պարտականութիւն մը յանձն առած են, պէտք է որ մէկի տեղ երկուք տանք եւ ուրախութեամբ, ոչ թէ չկամութեամբ ,ինչպէս յաճախ կը պատահի ...:

Իբրեւ քաջալերութիւն ես ալ հինգ հազար Ֆրանք կը ղրկեմ «Յառաջ»ի միջոցաւ:

ՄԱՐԻԱՄ Ս. ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ստացանք վարչութենէն:

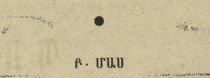
Այս տարուան մեր Վարդանանց Տօնը օգտակար հանդիսացաւ երկու տեսակէտով: Անգամ մը եւս բերինք մեր յարգանքի տուրքը մեր անմահ հերոսներուն ու լաւագոյնս ծանօթացուցինք մեր ազգը օտարներուն:

Տիրող տարապայման ձիւնն ու ցուրտը բնաւ արգելք չէին եղած մեր ձեռնարկին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (136)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Բ. ՄԱՍ

Ընդհանուր դատախազը կ՚ընդունէր թէ Իթթիհատի այդ կրակուրոց հրապարակագիրը թէեւ մասնակցած էր Ճավիտ պէյի տան ժողովներուն, բայց անկէ վերջ գումարուած բուն դաւադրական եւ քոմիթէճիական ժողովներուն հետ որեւէ կապ չէր ունեցած եւ ոչ մէկ մասնակցութիւն ունէր մահափորձի ձեռնարկներուն մէջ: Ընդհանուր դատախազը կը պահանջէր նաեւ կառավարութեան փոխանցել Գարա Քէմալի հիմնած առեւտրական ընկերութիւնները եւ տնտեսական կազմակերպութիւնները, որոնք քաղաքական ու երկրաշինաս նպատակներով հիմնուած էին:

Երբ ընդհ. դատախազ Նէճիպ Ալի իր ծանրակշիռ ամբաստանագիրը կը կարդար, բոլոր իթթիհատական պարագլուխները տակնուվրայ եղած էին: Մասնաւորապէս Ճավիտ պէյ չափազանց յուզուած էր: Մտահոգ երեւոյթ մը ունէր, ու երբ դատաարահը պարպուեցաւ, դէպի պատուհանը կը նայէր սառած ակնարկով մը: Եթէ Ճահիտ պէյ որ իր քովն էր, չսթափեցնէր զինքը, թերեւս առեն մըն ալ հոն պիտի մնար: Իր դէմքին վրայ կը նշմարուէր հետեւեալ արտայայտութիւնը.— Ամէն բան վերջացաւ:

Տոքթ. Նազըմ երբեմն խռովայոյզ վիճակ մը կը պարզէր, երբեմն ալ արձանի պէս լուռ եւ քարացած կը մնար:

Արտահանի երեսփոխան Հիլմի պէյ ալ երեւութական հանդարտութիւն մը ցոյց կուտար:

Պապա Համտի կը հետեւէր ընդհանուր դատախազին շրթունքին շարժումներուն:

Նաիլ պէյ ալ պահանջեց որ խորհրդակցութեան իրաւունք տրուի իրեն: Նախագահը չմերժեց այդ փափաքը եւ ըսաւ թէ մէկ օր միջոց կուտայ իրենց, որպէս զի պատրաստեն ու խօսին իրենց պաշտպանողականները:

ՃԱՎԻՏ ՊԷՅ ԿՈՒԼԱՅ

Մէկ օր վերջ, 25 Օգոստոս 1926 Չորեքշաբթի օր, Անկախութեան Ատեանը լսեց իթթիհատական պարագլուխներու վերջին ու յուսահատական պաշտպանողականները:

Ամբաստանեալներէն ընթերցումէն վերջ երբ բանտ փոխադրուեցաւ, Ճավիտ պէյ հեկեկալին լացաւ իր խցիկին մէջ: Վիճակը իսկապէս սրտաշարժ էր: Իթթիհատի այդ պերճաբան տրիբունը ապալուն տերեւի մը երեւոյթը ունէր հիմա:

Տոքթ. Նազըմ ալ մտածկոտ երեւոյթ մը ունէր, իսկ Հիլմի պէյ չմորած էր եւ բանտի խցիկին մէջ ինքնիրեն կը խօսէր:

(Շար.)

տի գտնուին մարդիկ որ կ'ուզեն վտանգել խաղաղ համակեցութիւնը։ Եւ պահպանում Խ. Միութեան պաշտպանողական կարողութեան ։

Սպառազինութեանց հարցին առթիւ, զեկուցաբերը յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պէտք չէ ետ մնայ արեւմտեան պետութիւններէն եւ թէ պէտք է ամէն միջոց ձեռք առնել, պահելու համար կարմիր բանակին պաշտպանողական կարողութիւնը։ «Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ պայքարիլ, արգիլելու համար հիւլէական զէնքերը։ Ան պատրաստ է դադրեցնելու հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու փորձերը, սպասելով որ համաձայնութիւն մը կնքուի զինաթափութեան գլխաւոր հարցերու մասին»։

Միշտ անպարտելի հռչակելով ընկերվարութիւնը, Խրուշչեւ բացատրեց թէ մեր դարաշրջանին գլխաւոր գիծը այն է որ ընկերվարութիւնը սահմանափակուած չէ միակ երկրի մը մէջ, այլ դարձած է համաշխարհային դրութիւն մը։ Ժամանակի ընթացքին զանազան երկիրներ ընկերվարութիւնը պիտի իրականացնեն տարբեր ճամբաներով։ Անհրաժեշտ չէ ուժգին յեղափոխութիւն մը ։

ՕՐԸ ԵՕԹԸ ԺԱՄ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ներքին քաղաքականութեան մասին խօսած ատեն, տեղեկաբերը յայտարարեց թէ 1957էն իսկ պիտի կրնան կրճատել աշխատանքի ժամերը, իջեցնելով օրական եօթը ժամի, իսկ կարգ մը ասպարէզներու մէջ՝ շաբաթական հինգ օրուան ։ Խ. Միութիւնը այժմ ունենալով ծանր ճարտարարուեստ մը՝ շատ զօրաւոր, բազմազան ճիւղերով, կրնայ արագօրէն յառաջ խաղալ ոչ միայն բուն ճարտարարուեստական ասպարէզին, այլ եւ ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան մէջ։ «Մենք այժմ հասած ենք լերան մը կատարը, հասած ենք այնպիսի բարձունքի որ կրնանք տեսնել այն հորիզոնները որոնք մեզ կ'առաջնորդեն վերջնական նպատակին եւ համայնավար ընկերութեան»։ Այս առթիւ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ ծանր ճարտարարուեստութեան ։

× Նիստը բացուած ատեն առաջարկուեցաւ ջերմապէս ծափահարել օտար հիւրերը եւ յարգել հանգուցեալ ընկերներու յիշատակը։ Միջանկեալ արտասանուեցաւ Ստալինի անունը ։

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ձիւն-ձմեռը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի գաւառի մէջ։ Բոլոր ճամբաները սառած են։ Կարգ մը շրջաններ հաղորդակցութենէ զրկուած են, ինչպէս Սէն Թրոփէզ։

Առջի օր ջերմաչափը զերոյէն վար 17 կը ցուցնէր Պուժէի օդակայանին մէջ։ Կծու ցուրտ մը կը տիրէ Փարիզի կեդրոնին եւ արուարձաններուն մէջ։ Բանջարեղէններու եւ պտուղներու առաքումը պակսած է օրական հազար թօն։

Եւրոպական բոլոր երկիրները ծանրապէս ազդուած են ձիւն-ձմեռէն։ Թերթ մը կը գրէ թէ ջուրերը այնքան սառած են որ կարելի է Տանըմարքայէն Շուէտ երթալ քալելով։ Իտալիոյ մէջ հազար գիւղեր պաշարուած են ձիւներէն։ Միլիոնաւոր քաղաքացիներ թշուառութեան մատնուած են ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Մահերու թիւը հասած է 432ի։ Միայն Սպանիոյ նարինջի եւ կիտրոնի արտադրիչները 50 միլիոն տոլարի վնաս կրած են ։ Ձիւն կը տեղայ նաեւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ Յունաստան եւ միւս Պալքանեան երկիրները մեծ հեղեղներու մատնուած են։ Հրդեհ մը մեծ մասով ոչնչացուց թրքական աւան մը Սինոպի մօտ, թշուառութեան մատնելով 5000 բնակիչները ։ Փլատակներուն տակ մնացին աւելի քան քսան հոգի։ Եուկոսլաւիոյ մէջ ցուրտէն մեռան 114 հոգի։ Յունական գիւղի մը մէջ գայլերը յօշոտեցին չորս աշակերտներ, երբ դպրոցէն տուն կը դառնային ։ Ամերիկեան օդանաւեր կը շարունակեն պահածոյ ուտելիքներ փոխադրել Իտալիա։ Երեսուն տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով նաւարկութիւնը դադրած է Շուէտի եւ Ֆինլանտայի միջեւ, սառոյցներու պատճառաւ։ Նաւագնացութիւնը կանգ առած է նաեւ Սուէզի ջրանցքին մէջ։

× «Ֆրանս – Սուառ»ի թղթակիցը երբ կը փորձէր Սան Թրոփէզ հասնիլ, օդանաւը ջախջախուեցաւ։ Իրեն հետ մեռան օդաչուն, Տիկին Մառի Նիկոլա եւ լուսանկարիչ մը։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ։

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։

Կը խօսի ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին

32, Rue Danton, Kremlin-Bicêtre

Փարիզահայ ծանօթ դերասաններ կը ներկայացնեն՝

«ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ»

Կը մասնակցին՝ Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ, Ս. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ եւ Ա. ԳՄԷԹԵԱՆ, ինչպէս նաեւ ուրիշ կարող ուժեր։

Մուտք 150 ֆրանք։

Հաղորդակցութեան միջոց.— Փորթ տ'Իթալիէն առնել 47 եւ 125 թիւ օթօպիւսները եւ իջնել ռիւ տը լա Քոնվանսիոն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Տէսին.— Սխալը մեր կողմէ չէ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

ՀԱՅ — ԲՈՅԺ
ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տպագրութեան յանձնուած է Յունուարի և Փետրուարի թիւը, 48 էջ։ Փոստին կը յանձնուի ամսագլուխէն առաջ ։

22րդ տարուան առթիւ, բաժանորդներուն խնդրանքով՝ կը պատրաստուի իւրաքանչիւրին ընդհանուր հաշուեցոյցը, տեղեկացնելու համար թէ ո՛վ պարտք ունի, ո՛վ պարտք չունի

ՀԱՅ – ԲՈՅԺը այս նոր տարեշրջանին պիտի ղրկուի նախ անոնց որ սովոր են կանխիկ վճարելու։ Դիւրացուցէք խմբագրին գործը՝ կանխիկ վճարելով։ Քաջալերեցէք այս օգտակար ձեռնարկը՝ նոր բաժանորդներ գտնելով ։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք ։ Արտասահմանի համար 1200 ֆրանք։ Դիմել Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրեց ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Տպ. «Յուսաբեր» 1955, Գահիրէ ։
Գին թղթակազմ 1000 ֆրանք ։
Դիմել «Յառաջ»ի, եւ գրատուններ Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
1906 – 1956

Կիրակի, 4 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

Նախագահութեամբ՝

ԶԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատուակալ նախագահ Հ. Բ. Ը. Միութեան

Առաջնակարգ նուագախումբ, գեղարուեստական խնամեալ բաժին մէջ հայկ. եւ եւրոպական զուարթ յայտագիր

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓՆՏՌՈՒԱԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապահովեցէք ձեր սեղանը, հեռաձայնե լով Կարգադիր Յանձնախումբի նախագահ Պ. Վ. Պարկիրճեանի գրասենեակը TAI.55-88 Բարեգործականի կեդրոն TRO. 03-18

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթ.ի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը ։

ՇԱՒԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Թորոս Սարեանի բնակարանը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանիէօ–Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Տիկ. Հէքիմեանի բնակարանը։ Պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Փլաս տէ Ֆէթ, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովի այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21–ին, Ազգ. տան մէջ։ Դասախօս ԲԺԻՇԿ ՎԱՀՐԱՄ, նիւթը՝

Quelques fonctions Sanguines

Մուտքը ազատ է ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Միսճերեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բարեկամներուն, ազգականներուն, եւ ընկերներուն, որոնք հեռագիրով շնորհաւորած են իրենց երկրորդ զաւկին՝ ամուսնութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար վեցին ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ.— Օր. Սիրարփի Քէշիշեանի (Տէսին) եւ Պ. Ստեփան Արզարեանի (Ալպի) նշանախօսութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Վահան Քէշիշեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— Տէսինի դպրոցին՝ 500 ֆրանք, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին՝ 500, Սեբաստիոյ Մուրատ Ռսումնասիրացին՝ 500, «Յառաջ»ի բարգաւաճման՝ 500։

*

Պ. Կարապետ Եսայեան իր կնոջ դամբարանին զետեղման առթիւ կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Փարիզի Աղքատախնամին, երկու հազար ֆր. Ֆ. Կ. Խաչին, հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման։ Աթէնքէն Պ. Փիլաւեան նոյն առթիւ կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Փարիզի Աղքատախնամին։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ ԷՐ

Տէսինի Սեբաստիոյ Մուրատ Ռսումնասիրացի կազմակերպած թատերական ներկայացումը՝ Պետրոս Դուրեանի «Սեւ հողեր»։ Տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը ։

Տոմսերու գին 150 ֆրանք ։

Կը մասնակցին կարող ուժեր եւ դպրոցին աշակերտներն ու նախկին սաներ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սարգիս Մեսրանեանի տղան Համազասպ Մեսրանեան, Երզնկայի Բաղառիճ գիւղէն, կը փնտռէ հօրաքոյրը՝ Մարիամ Մեսրանեան։ Լուր տալ Գէորգ Յարութիւնեանի՝ 7 Ռիւ տը Լիէժ, Ալֆորվիլ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • VENDREDI 17 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7906 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3317

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն շրընդալից տեղեկութիւններ եւ տեսութիւններ հրատարակել ներքին տագնապի մասին, որ հետզհետէ կը բարդանայ :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Դեմոկրատ կուսակցութենէն բաժնուած թեւը, «Հիւրրիյէթ», տնտգային աշխատանքի մը լծուած է, ընդդիմադիր հոսանքին գլուխն անցնելու համար :

Միւս երկու ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, «Հալք» եւ «Միլլէթ», նոյնպէս կը շարունակեն պայքարը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, «Հիւրրիյէթ»ը արդէն դարձած է առաջին ընդդիմադիր հոսանքը, իր երեսփոխաններու թիւով :

Իր անդամները կառավարական կուսակցութենէն բաժնուած ըլլալով, շատ աւելի ծանօթ են անցուդարձին եւ ամէն տեղ կ'արտայայտուին համարձակօրէն :

Այսպէս իրենց խորհրդարանական խմբակցութեան նախագահը, Իսթիխոտալ, Փետր. 12ին ճառ մը խօսելով Իզմիրի մէջ, կը յայտարարէր .

— « Ժողովուրդը ի՞նչպէս գոհ կրնայ մնալ, երբ ահաւոր սղութիւն կը տիրէ : Ժողովուրդը դեղարանին մէջ դեղ չի գտներ, մսավաճառին քով՝ միս, նպարավաճառին քով՝ բէյ : Եւ ելեր են գայն կ'օրօրեն յիսուն տարի վերջ գալիք խոստումներով : Իսկ ներսերնէ դժգոհ հայրենակիցներն ալ հայրենադաւ կ'անուանեն »:

Նոյնքան կծու բառեր կը գործածեն «Հալք»ի վարիչները, որոնք իրենց համբաւը կը պահեն իբրեւ ժառանգորդը Մ. Քեմալի :

Իրենց նախկին վարչապետներէն Կիւնալթայ քաղաքական ճառ մը խօսելով, հաստատեց թէ «տնտեսական տագնապը կ'այրէ թէ քաղաքացին եւ թէ գիւղացին»:

— « Քաղաքական տագնապը աւելի մեծ է, իսկ ելմտական տագնապը աղետալի հանգամանք ստացած է, ինչպէս կը հաստատեն օտար մասնագէտներ : Այսօր հարիւր հազար ոսկիի վարկ անգամ չունինք»:

Այս առթիւ անխնայ ձաղկեց վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս, ըսելով թէ «գովեստներու կը սպասէ Շահնշահներու եւ եպարքոսներու պէս, կ'ուզէ քալել ագիտութեան վրայ յենլով»:

Քանի մը օր առք, Իսմէթ Ինէօնիւն ալ ձայն կը բարձրացնէր, ըսելով թէ « իր դիրքը կորսնցուցած քաղաքական մարդը (Մենտերէս) կը դառնայ, սպասելով այն օրուան երբ իրաւապէս ալ պիտի իյնայ »:

Ճիշդ այս միջոցին Անգարայի Ազգ. Ժողովը կը քննէ 1956ի ելմտացոյցը, որ աննախընթաց գումար մը կը ներկայացնէ, — 3.272.956.540 ոսկի :

Կառավարութիւնը միշտ ալ հաւասարակշռուած կը ցուցնէ ելմտացոյցը. մինչդեռ իրագէկներ առ նուազն հարիւր միլիոնի բաց մը կը նախատեսեն :

Աւելորդ է ըսել թէ ելքի բաժնին մէջ պատկառելի գումար մը կը կազմեն ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը :

Մոսկուայի թերթերը վարպետօրէն կը շահագործեն այս պարագան, ապացուցանելու համար թէ Թուրքիա չարաչար կը տուժէ, իբրեւ անդամ Ատլանտեան դաշինքին եւ մանաւանդ իբրեւ գործիք ամերիկեան քաղաքականութեան :

Կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրաւտա, իր սիրաղեղ կոչը կ'ուղղէր ճիշդ այն պահուն երբ Անգարա կը դառնայ Այգընհաւըրի տնտեսական խորհրդականը, Բէնտըլ, որ մեկնեցաւ առանց որեւէ յոյս ներշնչելու :

Խորհրդականը իր տեղեկագիրը պիտի ներկայացնէ Նախագահին, որուն կը մնայ վերջնական որոշումը :

Մինչ այդ, ամերիկեան կարգ մը թերթեր ողբալի կը գտնեն Թուրքիոյ տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը : Շ.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ԺԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԻՒՆԵՐ. — ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԻՐ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԸ ԿԸ ՏՐԱՄԱԴՐԷ. — «ԿԵՑՑԷ՛ ԼԻԲԱՆԱՆ» — ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԿԱՄԱՐՆԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍ

Վազգէն Ա. Հայրապետը կ'օրհնէ իր ժողովուրդը օդակայանին մէջ: Իրեն հետ են տեղապահ Խորէն եպիսկ. եւ Հանրապետութեան նախագահի ներկայացուցիչ Պ. Ժորժ Հայմարի :

ՊԷՅՐՈՒԹ, 13 Փետր. (Յառաջ).— Ժամերու յարափոփոխ երկարաձգումներէ վերջ, որոնք անհամբերութեան մթնոլորտի մը մէջ պահեցին Պէյրութի օդակայանին մէջ համախմբուած պաշտօնական անձնաւորութիւններն ու հազարաւոր բազմութիւնը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Վազգէն Ա. «էր Ֆրանս»ի օդանաւով Պէյրութ ժամանեց երէկ, կէսօրուան ժամը 12.45ին (պիտի հասնէր առաւօտեան 8.15ին) եւ դիմաւորուեցաւ աննախընթաց ընդունելութեամբ մը :

Այս առթիւ կազմուած ազգային դործադիր մարմինը ջանք չէր խնայած վեհութիւն մը տալու կաթողիկոսական այս այցելութեան, որ աննախընթաց է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին տարեգրութեանց մէջ :

Շքեղ օդակայանին մէջ, առտուն կանուխէն ներկայ էին Կիլիկեան եւ Էջմիածնական Միաբանութեանց եպիսկոպոսական դասը, վարդապետներ, արեղաներ եւ քահանաներ, տեղապահ Խորէն եպիս. Բարոյեանի գլխաւորութեամբ : Ներկայ էին ընդունելութեան կարգադիր մարմնի անդամները, պետական երեսփոխաններ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Պ. Տիգրան Թոսպաթի հետ միասին :

Ճիշդ կէսօրին օդակայան ժամանեցին Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահի ներկայացուցիչը՝ նախագահական պալատի դիւանապետ Պ. Ժորժ Հայմարի, կառավարութեան ներկայացուցիչը՝ կրթական նախարար Պ. Քեզիմ Խալիլ, նախկին վարչապետ եւ երեսփոխան Պ. Սամի Սոլհ, երեսփոխան Պ. Էմիլ Պուստանի, նախագահական արարողապետը Մեթնի նահանգապետը, որու շրջանակին մէջ կ'իյնայ Անթիլիասի Կաթողիկոսարանը, Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական յարանուանութեանց, ինչպէս նաեւ օտար կրօնական համայնքներու ներկայացուցիչները, Պէյրութի խորհրդային դեսպանն ու հիւպատոսը, տեղական եւ օտար մամուլի, ինչպէս նաեւ հեռագրական գործակալութեանց թղթակիցները եւ ուրիշ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ :

Երբ օդանաւը ցամաք իջաւ, Տեղապահ Խորէն Սրբազան, ներս մտնելով ողջագուրուեցաւ Կաթողիկոսին հետ եւ բարի գալուստ մաղթեց : Ապա միասին օդանաւէն վար իջնելով, Հայրապետին ներկայացուեցաւ Բերիոյ Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ը եւ ողջագուրուեցաւ անոր հետ : Մնացեալ եպիսկոպոսներուն հետ ալ ողջագուրուելէ ետք, Կաթողիկոսը անցաւ երկու շարքի վրայ բարեւի կեցած զինուորական - ոստիկանական ջոկատի մը մէջտեղէն եւ առաջնորդուեցաւ օդակայանի պաշտօնական ընդունելութեան սրահը, ուր իրեն կը սպասէին պետական եւ ազգային պաշտօնական անձնաւորութիւնները : Այնտեղ, ներկայացուեցաւ բոլորին եւ պատուասիրուեցաւ շամփանեայով : Օրհնեց նաեւ իրեն մատուցուած աղն ու հացը :

Վազգէն Ա., որուն դէմքին վրայ կը կարդացուէր իր խոր ու վարակիչ յուզումը, հետեւեալ խօսքերով ողջունեց ներկայ պաշտօնական անձնաւորութիւնները (խօսեցաւ հայերէն եւ խօսածը ֆրանսերէնի թարգմանուեցաւ Պ. Տիգրան Թոսպաթի կողմէ).—

— « Ամենայն Հայոց դարաւոր եւ աստուածակառոյց Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն ողջոյն եւ օրհնութիւն Լիբանանին, այս բարի եւ հիւրընկալ երկրին, ուր հայ ժողովուրդի զաւակները, անցեալի դժբախտութիւններէն ազատած, գտան խաղաղ եւ շինարար կեանքի երկրորդ հայրենիք մը:

« Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը կը գնահատէ եւ իր օրհնութիւնը կը բերէ Լիբանանեան բարեխնամ կառավարութեան, Հանրապետութեան Նախագահին, եւ իմաստուն եւ ջերմ հոգի ունեցող արաբ լուսաւորեալ ժողովուրդին »:

Ապա վերջացուց իր խօսքը «եայիշ Լիպնան» (կեցցէ Լիբանանը) արաբերէն բացագանչութեամբ :

Կաթողիկոսին խօսքերը ընդունուեցան ջերմ ծափահարութիւններով :

Այնուհետեւ, պաշտօնական անձնաւորութեանց բազմութիւնը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին առաջնորդութեամբ դուրս ելաւ օդակայանի հրապարակը, որ տարապէս սեւցած էր անհաշուելի բազմութեամբ եւ հազարաւոր ինքնաշարժներով, այնքան որ քայլ նետելիք տեղ չէր մնացած : Տեսնելիք - լսելիք բան էին ժողովուրդի խանդավառ ծափերն ու «կեցցէ՛ Վեհափառը» բացագանչութիւնները, որոնք, ինչպէս օդանաւէն իջած պահուն, այնպէս եւ օդակայանէն դուրս ելած րոպէին, կը թնդացնէին օդը : Կաթողիկոսը այս սրտագեղ եւ ինքնաբուխ ընդունելութեան պատճառած յուզումէն լեցուած աչքերով, կ'օրհնէր ժողովուրդը եւ կը յառաջանար յամրաքայլ :

Հանրապետութեան Նախագահը տրամադրած էր իր սեփական ինքնաշարժը, որուն մէջ նստաւ կաթողիկոսը, Տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի հետ : Ապա թափօրը կազմուեցաւ, ըստ պաշտօնական անձնաւորութեանց աստիճաններուն եւ հանգամանքներուն եւ ուղղուեցաւ դէպի Անթիլիաս (շուրջ 15 քիլոմեթր՝ օդակայանէն հաշուելով) : Թափօրի պաշտօնական անձերու ինքնաշարժները եւ անոնց ետեւէն երկու հազարի մօտ անձնական եւ վարձու ինքնաշարժներ ճեղքեցին ճանապարհը :

Երբ թափօրը հասաւ Անդր - Նահրի հայաշատ թաղը, հոն համախմբուած տասնեակ հազար Հայերու խանդավառութիւնը հասաւ իր գագաթնակէտին : Մուտքին՝ իբրեւ մատաղ մորթուեցաւ ոչխար մը եւ Անդր - Նահրի քաղաքապետ Հայր Պօղոս վրդ. Արիս, բարի գալուստի քանի մը ջերմ խօսքերէ վերջ, ծաղկեփունջ մը նուիրեց կաթողիկոսին : Ամբողջ պողոտայի երկայնքին շինուած էին կանաչազարդ յաղթական կամարներ, հայերէն եւ արաբերէն պաստառներով : Պողոտային երկու կողմերը շարուած էին Հ. Մ. Մ.ի եւ Հ. Ե. Մ.ի սկաուտները, ինչպէս նաեւ հայ վարժարաններու աշակերտները :

Ճեղքելով այս բազմութիւնը, Վեհափառը հասաւ Անթիլիասի Կաթողիկոսարանը, որուն ընդարձակ շրջափակն ալ ողողուած էր մարդկային հեղեղով : Այստեղ եւս պատուոյ դիրք բռնած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Ե. Մ.ի սկաուտները, իսկ կարգ - կանոնի վրայ կը հսկէին բազմաթիւ ոստիկաններ :

Կաթողիկոսը, զանգակներու ղօղանջին եւ ժողովուրդի հիացական ծափերուն ու բացագանչութեանց մէջ, «Հրաշափառ»ով առաջնորդուեցաւ Մայր - Տաճար, ուր աղօթեց եւ ապա օրհնեց Տաճարին ներսն ու դուրսը խռնուած բազմութիւնը :

Ժամը արդէն անցած էր կէսօրուան 2ը, երբ Կաթողիկոսը մտաւ Վեհարան եւ գըրաւեց իր Աթոռը : Այստեղ, բարի գալուստի գեղեցիկ եւ գրաւոր ուղերձ մը խօսեցաւ Տեղապահ Խորէն եպիսկ.:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին բանակցութիւնները վերսկսան Ուաշինկթընի մէջ, մասնակցութեամբ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութեանց ներկայացուցիչներուն :

ԻՐԱՆԻ Շահը Հնդկաստան մեկնեցաւ : Պիտի մնայ 25 օր :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ լեռնային շրջաններուն մէջ արիւնալի կռիւներ կը մղուին 48 ժամէ ի վեր :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԻՒՍ ՎԱՌՕԴԱՐԱՆԸ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

●

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Անգլիոյ վարչապետը եւ նախագահ Այզընհաուըր Ուաշինկթընի մէջ ամէնէն աւելի ծանրացան Միջին Արեւելքի վրայ, ուր ազդեցութեան պայքար մը բացուած է Խ. Միութեան եւ իր արբանեակներուն հետ:

Խ. Միութեան վերջին ազդարարութիւնըն ալ կ'ապացուցանէ թէ կացութիւնը աւելի բարդացած է :

Ճիշդ է որ արեւմտեան պետութիւնները իրարմէ տարբեր տեսակէտներ ունին այս հարցին մէջ: Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ունին մասնաւոր ծրագիրներ, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար : Հակառակ իրենց տարակարծութեան, Անգլիա եւ Ամերիկա համաձայն են մէկ կէտի մէջ մասնաւորաբար, — պէտք է որ Ֆրանսան ալ միանայ իրենց ճիգերուն՝ այդ շրջանին մէջ:

Ֆրանսական դեսպանը իր կառավարութեան առաջարկները ներկայացուց Ուաշինկթընի ժողովին: Երեքին գլխաւոր նպատակն է զսպել զինարշաւը :

Ներկայիս Եգիպտոս եւ Իրաք կ'օգտուին այս զինարշաւէն որ կը բխի երկու գլխաւոր աղբիւրէ :

Ամէնէն կարեւորը սովետական խմբակցութիւնն է, շնորհիւ Չեխոսլովաքիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ կնքուած համաձայնութեան: Այդ պայմանագրով 250 միլիոն տոլարի գործառութիւն մը պիտի կատարուի անոնց միջեւ, թէեւ իսկականին մէջ Եգիպտոս 80 միլիոն տոլար պիտի վճարէ բամպակով եւ երկրագործական արտադրութիւններով եւ միայն 4 – 6 միլիոն տոլար կանխիկ : Եգիպտոս պիտի ստանայ 200 «Միկ. 15», օդանաւ, 130 թեթեւ թնդանօթ եւ մօտ 150 « Սթալին » հրասայլ եւն.: Կը խօսուի նաեւ երկու սուզանաւի մասին:

Երկրորդ աղբիւրը կը կազմեն արեւմտեան պետութիւնները: Մ. Նահանգները ցարդ զէնք չեն տուած արաբական ճակատին: Մեծն Բրիտանիան վերցուց 20 միլիոն սթերլինի վրայ դրուած արգելքը Եգիպտոսի հաշիւներուն վրայ, եւ 150 հրասայլ եւն. պիտի ճարէր: Յետոյ ան վերազինեց Իրաքը եւ անոր տուաւ տասնեակ մը ինքնաթուռ օդանաւ :

Ի՞ՆՉ ՈՒԺ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՆ

Բախումի մը պարագային, ի՞նչ ուժ կը ներկայացնեն Միջին Արեւելքի երկիրները: Տեղական թերթի մը աշխատակիցը կը հաշուէր որ Իսրայէլ 200000 զինուոր ունի, երեք չորրորդը պահեստի, որ կրնայ անմիջապէս զօրաշարժի ենթարկուիլ: Ժողովուրդի մասնակցութիւնն ալ հաշուելով զինուորներու թիւը կը հասնի հինգ հարիւր հազարի: Բնակչութիւնը՝ աւելի քան մէկուկէս միլիոն:

Արաբական ճակատը ունի 250.000 զինուոր: Եգիպտոս 140.000, (բնակչութիւնը 22.500.000), Յորդանան քսան հազար (1.500.000), Սուրիա 45.000 (3.700.000), Իրաք՝ 40.000էն քիչ մը աւելի (բնակիչ հինգ միլիոն), Լիբանան եօթը հազար, (բնակիչ 1.300.000): Ամէնէն կարեւոր յառաջդիմութիւնը կատարած է եգիպտական բանակը, որուն սարքաւորումն ալ բարւոքած է :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Յորդանանի բանակին ուժը սահմանափակ է: Սուրիական 45.000 զօրքը բաւական լաւ մարզուած է, եւ ունի արդիական սարքաւորում մը (ֆրանսական): Իր լաւագոյն վաշտը գնդ. Մալիք սպաննուեցաւ անցեալ տարի: Արեւմուտքի հետ դաշնակցելու եւ Իրաքի հետ միանալու կողմնակիցներու եւ հակառակորդներու, ինչպէս եւ զեղախումբերու բախումները տկարացուցին բանակը :

Արաբական խմբակցութեան միւս տկարութիւնը կուգայ իր անմիաբանութենէն: Մասնաւորապէս երկու գլխաւոր ազգերուն՝ Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ սուր պայքար մը բացուած է:

Մասնագէտներու կարծիքով, Իսրայէլի զինամթերքը որ ֆրանսական եւ ամերիկեան է, շատ աւելի արդիական է եւ գերակշիռ : Թէեւ ժամանակը կը գործէ ի նպաստ Արաբներուն :

Զինարշաւէն աւելի վտանգաւոր է արաբական ճակատին պառակտումը, որուն հետեւանքը եղաւ արեւմտեան պետութեանց դիրքերու տկարացումը: Տարի մը առաջ Թուրքիա դաշինք մը կնքեց Իրաքի հետ, միասին ունենալով Մեծն Բրիտանիան, Փաքիստանը, եւ Իրանը (Պաղտատի ուխտ):

Այս դաշինքը դարձաւ գլխաւոր կռուախնձորը այն Պետութեանց միջեւ, որոնց միութիւնը ստեղծուած էր 1945ին, Արաբական Դաշնակցութեամբ: Դաշինքին ստեղծումէն ի վեր, երկու խմբակցութիւններ կազմուեցան, մէկը՝ Իրաք, Փաքիստան, Թուրքիա, Մեծն Բրիտանիա եւ Իրան, միւսը սէուտական Արաբիա, Սուրիա, Եգիպտոս, որուն ուժ կուտայ արաբական հանրային կարծիքը մեծամասնութեամբ :

Իսրայէլի համար հեռանկարները շատ աւելի մթին են: Իրեն դէմ պայքարելու համար է որ միացած են Արաբները : Իսրայէլ գիտէ որ շրջապատուած է թշնամիներու կողմէ, այդ պատճառով ալ նորէն իշխանութեան գլուխ բերին կանխարգել պատերազմի կուսակիցը, Պէն Կիւրիոն :

Սուրիան անկայուն վիճակ մը կը ներկայացնէ հաշեմական ճնշումին պատճառով :

Յորդանան չուզեց միանալ Պաղտատի դաշինքին, իսկ իր դրացի Արաբները զօրացուցին իրենց թշնամանքը Մեծն Բրիտանիոյ դէմ: Սէուտական Արաբիան որ կատաղի հակառակորդ է Պաղտատի դաշինքին, կ'ուզէ նիւթապէս օգնել Յորդանանի, որպէսզի չկարօտի Անգլիոյ նպաստին: Միւս կողմէ յոյնեւթուրք մրցակցութեան վերսկսումը Կիպրոսի մէջ կը խանգարէ համերաշխութիւնը Ատլանտեան դաշինքին շուրջ:

Հետեւա՞նքը.— Խ. Միութիւնը կը ջանայ տարածել իր ազդեցութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ: Արաբական երկու հակընդդէմ խմբակցութեանց անհամաձայնութենէն օգտուելով, Մոսկուա տնտեսական եւ քաղաքական թափանցում մը կը պատրաստէ այդ շրջանին մէջ:

Իր արբանեակները (Լեհաստան, Արեւելեան Գերմանիա) տնտեսական պատուիրակութիւններ կը ղրկեն Միջերկրականի ափերը: Զափազանց նպաստաւոր առեւտրական համաձայնութիւնները կ'օգնեն այս յարձակողական քաղաքականութեան :

Ահա թէ ինչու Արեւմուտք նոր ելքեր կը փնտռէ, իր դրաւած դիրքերը պահելու համար :

Խ. Միութեան թափանցումի ծրագիրները կը ստիպեն որ բոլորը միացեալ ուժերով աշխատին :

ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԻՆ ԴԱՏԸ
ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

●

17 ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

Պոլսոյ պաշարման վիճակի դատական ատեանը իր քննութիւնները լրացուցած և տեղեկագիրը պատրաստած ըլլալով, հրապարակեց տեղեկագիրը: Ատեանը խռովութեանց պատասխանատու կը նկատէ «Կիպրոսը Թուրք է» ընկերակցութեան անդամները եւ ուրիշ քանի մը խումբեր, ընդամէնը 17 հոգի: Ատեանը իր պահանջագրին մէջ կը թուէ ամբաստանեալները իրենց յանցանքներով եւ նախատեսուած պատիժները: Այսպէս. —

1.— Օտար երկրի մը դէմ եւ այդ երկրին հետ յարաբերութիւնները խանգարելու բնոյթն ունեցող թշնամական ընթացքի ցուցաբերումով, յանցագործումի մըղումով եւ գրգռութեամբ, ինչպէս նաեւ այս յանցանքի փաստերն ու ապացոյցները բնաջնջելու յանցանքով ձերբակալեալ եւ արգելափակեալ Քեամիլ Խօնալ՝ («Կիպրոս Թուրք է» ընկերակցութեան ընդհ. քարտուղար):

2.— Օտար երկրի մը հանդէպ թշնամական վերաբերման յանցանքով ամբաստանեալ եւ «Կիպրոս Թուրք է» ընկերակցութեան ընդհանուր նախագահ՝ լրագրող եւ փաստաբան Հիքմէթ Պիլ :

3.— Նոյն ընկերակցութեան փոխ նախագահ եւ Թրք. Ազգ. Ուս. Համադաշնակցութեան նախագահ՝ Բժշկ. Վարժ.ի ուսանող Հիւսամէտտին Ճանէօզթիւրք :

4.— Նոյն Ընկեր. Ընդհ. Կեդրոնի Վարչութեան անդամ, լրագրող եւ փաստաբան Օրհան Պիրկիթ :

5.— Նոյն ընկեր. Ընդհ. Կեդրոնի Վարչ. անդամներէն, Տնտեսական վարժարանի ուսանող Նէտիմ Ուստիքէն :

6— Թշնամական ընթացքի եւ կնիք քանդելու յանցանքով ամբաստանեալ ու արգելափակեալ, նոյն ընկերակցութեան Անգարայի ճիւղի նախաձեռնարկ մարմնէն՝ Ուսուցչ. վարժարանի ուսանող Այտըն Ֆօնուրալփ :

7.— Վերոյիշեալ յանցանքներով եւ միեւնոյն ատեն յանցագործութեան փաստերն ու ապացոյցները բնաջնջելու յանցանքով ամբաստանեալ, Սէն Ժօրժ Լիսէի ուսանողներէն Հուրշիտ Շէհսուվար :

8.— Կնիք քանդելու եւ յանցագործութեան փաստերը ոչնչացնելու յանցանքներով ամբաստանեալ, Թէքնիք վարժարանի ուսանողներէն Խօզթիւրք Ճանէօզթիւրք :

9.— Յանցագործութեան փաստերը բնաջնջելու յանցանքով ամբաստանեալ Թուրք Ուս. Համադաշնակցութեան դրամապահ Իսմայիլ Թիւրքէր :

10.— Օտար երկրի մը հանդէպ թշնամական ընթացքի ամբաստանութեամբ, Գեղարուեստից վարժարանի ուսանողներէն Կիւնտիւզ Կէօլչօնիւ :

11.— Հանրութիւնը խուճապի մատնելու ձգտող եւ յուզումնալից լուրեր հրատարակելու յանցանքով ամբաստանեալ, «Իսթանպուլ Էքսփրէս» թերթի հրատարակութեան տնօրէն Վէտատ Փէքկիրկին:

12.— «Իսթանպուլ Էքսփրէս» թերթին այժմու հրատարակութեանց տնօրէն Կ. Սիփահիօղլու :

13.— Ժողովուրդը յանցագործութեան մղելու եւ գրգռելու, ինչպէս նաեւ օտար երկրի մը հանդէպ թշնամական ընթացքով ամբաստանեալ, ներկայիս Պահեստի Սպայից վարժարանի ուսանող Միւրշիտ Եօլկէչէն :

14.— «Կիպրոս Թուրք է» ընկերակցութեան Գատըգիւղի մասնաճիւղի նախագահ Սարաֆիմ Սաղլամէր :

15.— Նոյն Ընկերակցութեան Սարըեէրի մասնաճիւղի նախագահ լուսանկարիչ եւ երկրագործ Օսման Թան :

16.— Կահագործ Մուսթաֆա :

17.— Հ. Փաշայի Լիսէի ուսանողներէն Էրօլ Տէմիրճիօղլու :

Պահանջագիրը կը կրէ Պաշարման վիճակի Պէյօղլուի շրջանի հրամանատար Զօր. Նամըք Արկիւճի ստորագրութիւնը:

Դատավարութիւնը պիտի սկսէր 13 փետրուար, ժամը 14ին եւ ամբաստանեալները կը դատուին վերոյիշեալ յանցանքներուն համաձայն :

Պահանջագիրը կը մատնանշէ նաեւ հետեւեալ կէտերը.

«Ճշդուած է որ «Կիպրոս Թուրք է» ընկերակցութեան Իզմիրի մասնաճիւղի անդամներէն ութ հոգի գրգռած են դէպքերը եւ ժողովուրդը առաջնորդած : Իզմիրի մէջ պաշարման վիճակը ջնջուած ըլլալով, թղթածրարը կցուած է Իսթանպուլիններուն »:

Պահանջագիրը, 6 – 7 Սեպտեմբերի դէպքերու մասին ատենին տեղեկութիւններ կուտայ նշելով յանցանքներուն տեսակներն ու յանցագործներուն թիւը : Այսպէս, պաշարման հրամանատարութիւնը հետապնդումի ձեռնարկած է՝

Քանդումը եւ վնաս պատճառելու յանցանքով՝ 1886 հոգիի դէմ :

Զանազան ձեւերով գողութիւն՝ 1622:

Աւարի տալու յանցանքով՝ 995:

Յանցագործութեան դրդում եւ գրգռութիւն՝ 333:

Հրձիգութիւն՝ 21:

Կրօնքի ազատութեան դէմ ոճիր 3:

Ասոնց մէջ կան նաեւ 67 հոգի, որոնք նախապէս դատապարտուած են համայնավարութեան յանցանքով: Պաշարման վիճակի հրամանատարութիւնը ճշդեց, թէ անոնցմէ 26ը գործնապէս մասնակցած են քանդումի եւ աւարառութեան դէպքերուն :

Պահանջագրին Ա. մասին մէջ կայ Կիպրոսի հարցին պատմականը, որ կ'ըսէ թէ Լօզանի դաշնագրին համաձայն կղզին ճակատագիրը միայն Թուրքիան եւ Անգլիան կը շահագրգռէ :

Ապա կ'անդրադառնայ Մակարիոսի համայնավարներու հետ գործակցութեան ու կ'ըսէ .

Կիպրոսի հարցը ծագեցաւ 1948էն վերջ, երբ Մակարիոս Իսթանպուլ եկաւ ու վերադարձաւ: Այնուհետեւ համայնավար կուսակցութիւնը՝ Ա.— Եկեղեցին առաւ իր իշխանութեան տակ, Բ.— Կիպրոսի դատը իր նպատակներուն յարմար ճամբու մը մէջ դրաւ եւ չարժման անցաւ : Այսպէս սկսաւ եկեղեցիին եւ համայնավարներու գործակցութիւնը :

Գրութիւնը կը մատնանշէ նաեւ Նազըմ Հիքմէթի երկու նամակները՝ որոնք Կիպրոսի Թուրքերուն կը թելադրեն մտնել Յոյներու իշխանութեան տակ: Այսպէս ,

ՈՐՍՈՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՓՈՐՍՈՂ ՏՈՒՈՂ ԳԱՅԼԵՐԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այդտեղ շատ նապաստակներ ու թուրաջներ կային: Երբեմն յաջող, իսկ ամէնից շատ անյաջող՝ կրակեցինք դրանց վրայ եւ նորից դուրս եկանք բաց տափաստանը, որի կենտրոնով մի հարթ ճանապարհ գնում էր դէպի Քուռի ափը :

Շատ գնացինք այդ ճանապարհով, պատահեցինք երկու տղայի, որոնք մոլորուած կանգնել էին: Նրանց երրորդ ընկերը գառների հօտը քշում էր դէպի մօտակայ ֆերմայի վրանները :

Մօտեցանք եւ տղաների մօտ մի արիւնլուայ գառ տեսանք ընկած. նրա կոկորդը ծակած էր :

— Հէնց նոր խլեցինք գայլի բերանից, ասաց տղաներից մէկը :

— Իսկ ո՞ւր կորաւ գայլը, հարցրեց Աստուրը՝ հրացանը պատրաստելով :

— Ո՞ւր, սողալով կորաւ փշերի մէջ :

Մեր շուրջը լերկ աղուտներ էին, տեղտեղ ծածկուած նօսր փշերով: Ման եկանք շրջակայքը, ձայն տուինք, սպառնացինք՝ ոչ մի կենդանի չերեւաց:

Ո՞ւր չքուեց, չէ՞ որ քիչ առաջ էր յարձակուել գառի վրայ :

— Բայց ի՛նչ խորոված կը լինի, ասաց ինձ ընկերս հայերէն եւ դառնալով աղբէջանցի պատանիներին, հարցրեց, չէ՞ք ծախի :

— Ի՞նչ ծախենք, մերն է, ձեզ փէշքէշ, սրտբաց ասաց արեւավառ թուխ դէմքով պատանին, որ տարիքով մեծ էր իր ընկերոջից, եւ գառը գետնից վերցնելով՝ մեկնեց մեզ :

Վերցրինք, գրեթէ զոռով մի թղթադրամ խոթեցինք հիւրասէր պատանու գրպանը, եւ երբ նրանք գացին իրենց հօտի յետեւից, մենք սկսեցինք գառը խորովելու պատրաստութիւն տեսնել :

Ընկերս սկսեց այդ բոյսերից արմատահան անել, իսկ ես մաշկեցի գառը, միսը դրի թերթի վրայ՝ ճանապարհի եզրին, իսկ գլուխը եւ մորթին նետեցի քիչ հեռու, փշերի մօտ :

Երբ քիչ հեռացայ, որ ես էլ վառելիք հաւաքեմ, բնազդաբար յետ նայեցի եւ ինձ թուաց, թէ մորթին ու գլուխը չքացել են փշերի մօտից.. Ուշադրութիւն չդարձրի եւ մտքովս նոյնիսկ չանցաւ, թէ կարող է իմ աչքի առաջ, այս բաց տեղը գայլ լինել: Կռացայ, թփեր արմատահան արի եւ գրկած ետ եկայ ու սառած կանգ առայ. մեր խորովածացուն չկար ...

Իսկոյն հրացանս վերցրի եւ հայեացքով տենդագին գող գայլին եմ որոնում: Ո՞ւր պիտի գնայ, հինգ վայրկեան առաջ միսն այստեղ էր, հինգ վայրկեանում ո՞ւր պիտի գնայ գաղանը, նա երեւի մի տասը քայլի վրայ է: Իսկապէս, ընդամէնը տասը քայլի վրայ, ուղտափշերի արանքում քամուց շարժուող գորշ մազեր երեւացին եւ մի ակնթարթում անհետացան: Հրացանս առաջ մեկնած վազեցի այդ ուղղութեամբ, բայց կենդանին չքացաւ :

Ա՛յ քեզ հրաշք, ո՞ւր կորաւ այս բաց դաշտում ...

Աստուրը գործից անտեղեակ, եկաւ՝ գիրկը վառելիքով լիքը, եւ իր բեռը ցած դնելով, ուրախ ասաց.

— Ես էլ մնալու, Վախտանգ ջան, էս խորովածն է մնալու Մուղանից յիշատակ ... մի թէժ կրակ արա...

— Դժբախտաբար այդ յիշատակն էլ չի մնալու, դառնացած պատասխանեցի ես, խորովածացուն փախցրին ...

— Ո՞վ, թեւերը թուլացած հարցրեց ընկերս եւ վառելիքը ցած թափեց նրա գրկից :

— Ո՞վ... փորսող տուող գայլը ...

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

Ինչպէս գրեցինք, Խ. Միութեան կուսակցական համագումարը բացուեցաւ Փետրուար 14ին, մասնակցութեամբ 1600 պատուիրակներու, որոնք կը ներկայացնեն ութ միլիոն անդամներ :

1898ին Մինսքի մէկ ձեղնայարկին մէջ, ինը գաղտնի պատգամաւորներ կը ներկայացնէին բուռ մը անդամներ, որոնք հիմը պիտի դնէին Ռուսիոյ Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան, որուն մէկ հատուածը պիտի դառնար բոլշեւիկ կուսակցութիւնը : Սակայն Մինսքէն դէպի Կրեմլին տանող ճամբան շատ ալ կանոնաւոր չեղաւ :

Առաջին օրինաւոր ընդհ. ժողովը (6րդ) որ գումարուեցաւ 1917ին Փեթերսպուրկի մէջ, 247 հազար անդամ ունէր :

Երեք տարի ետք Թ. ընդհ. ժողովին Լենինի յանձնարարութեամբ 170 հազար անդամներ վտարուեցան, իբրեւ անպարկեշտ, մեղկ, եւ գրասենեկային համայնավարներ : Կուսակցութեան այս առաջին մաքրագործումը իր 700·000 անդամներուն 25 առ հարիւրը կը ներկայացնէր :

Լենինի մահէն ետք, 13րդ ընդհ. ժողովը (1924) 735·881 անդամ ունէր, սակայն յաջորդը (1925) միայն 634·000 : Քանի մը հարիւր հազար ընդդիմադիր «Թրոցկիականներ» վտարուեցան : Հինգ տարի ետք (16րդ ընդհ. ժողովին 1930), կուսակցութիւնը կրկնապատկեց իր թիւը (1·260·874 ուղեկից եւ 1·874·488 անդամ), իսկ աւոր պէս գերաճում մը արձանագրուեցաւ յաջորդ ընդհ. ժողովին :

Սակայն, պատերազմէն առաջուան վերջին ընդհ. ժողովին (1939), կը յայտարարէին թէ 270·000 անդամներ մաքրագործած են Կիրովի սպանութեան հետեւանքով : «Մենք սակաւաթիւ ենք, սակայն լաւագոյն», կ'ըսէր Ստալին հրապարակելով անդամներու թիւը՝ 1·600-000 :

Պատերազմի միջոցին համակիրներու թիւը անհունօրէն աճեցաւ — 3·399·075 էր 1940ին, 5·760··369 էր 1945ին, 6·300-000, 1947ին : Այսպարագան մտահոգեցվարիչները, որոնք որոշեցին մաղէ անցընել բոլոր նոր անդամները : Մնացին 6·882·145 գործօն անդամներ, որոնց 863·886ը թեկնածու ներկայացան ԺԹ. ընդհ. ժողովին (հոկտ. 1952) :

Հակառակ անդամակցութիւնը սահմանափակելու փափաքին, որու ամէնէն շատ ուժ տուողն էր Մալէնկով, անդամագրութեան լայն արշաւ մը սկսաւ քանի կը մօտենար Ի. համագումարը, որ պիտի համախմբէ ութ միլիոն ներկայացուցիչներ, այսինքն 1·200·000ի յաւելում մը, բաղդատելով անցեալ ստալինեան համագումարին հետ :

Կոմինֆորմը երկար ժամանակ դարանակալ սպասելէ վերջ, ձեռք առաւ «Կիպրոսի հարցը» : Եթէ նկատի առնուին դէտերու արդիւնքները, նախ Կիպրոսի մէջ, ապա՝ Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Անգլիոյ միջեւ, կարելի է ըսել թէ ան յաջողած է :

Պահանջագիրը կը թուէ նաեւ ուրիշ կարգ մը պարագաներ, ցոյց տալով, թէ ինչպիսի պայմաններու եւ պարագաներու տակ պատահեցան վեց եօթը Սեպտեմբերի դէպքերը :

Ապա կ'անդրադառնայ վարչապետին խօսքերուն՝ Կիպրոսի մասին : Մենտերէս անգլիական դեսպանին ըսած է.

«Կիպրոս երբեք Յոյն պիտի չըլլայ» :

Պահանջագիրը կ'ամբաստանէ նաեւ « Իսթանպուլ էքսփրէս » թերթը, որ Սելանիկի ռումբի դէպքը տուաւ մեծ գիրերով եւ յուզում պատճառեց :

ԽՄԲ.— Յաջորդով՝ դէպքին պատմութիւնը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Հ. Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Փետրուար 4ին «Յուսաբեր» Թատերասրահին մէջ, հովանաւորութեամբ վարչապետ Կամալ Նասրի : Ճիշդ ժամուն, սկսաւ պարահանդէսը եւ ջերմ ու խանդավառ մթնոլորտի մէջ շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս : Ժամը 9·30ին սրահ մտաւ վարչապետին ներկայացուցիչը՝ Լեվա Ապտէլ Ռահման, որ ընդունուեցաւ ջերմ ծափերով եւ ազգ. քայլերգով : Պարահանդէսին ներկայ էին նաեւ սպաներ ու պաշտօնատարներ : Ամբողջ Թատերասրահը բռնուած էր սեղաններով : Հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր սրահը : Վարչութիւնը ոչինչ խնայած էր իր պարահանդէսը անթերի դարձնելու համար : Պարահանդէսը բարոյական ու նիւթական բացառիկ շահ մը ապահովեց Հ. Կ. Խաչի վարչութեան :

ՀԱՅ ՄԱՅՐ մը յիսուն տարի ետք կը գտնէ իր աղջիկը : Ամմանէն Տիկին Մինարա Թանթաշ (Ֆրէզնօ), Տիկին Մառի Գալֆայեանի ղրկած էր օղ մը, միակ առարկան զոր կը պահէր մանկութենէն ի վեր : Մայր ու աղջիկ իրարմէ բաժնուած էին տարագրութեան ատեն, շատ եղերական պայմաններու տակ : Երբ երկուքը միասին հոր մը իջած էին ջուր խմելու, վեր չէին կրնար ելլել եւ արաբ մը չուանով վեր քաշեց եւ աղջիկը միասին տարաւ : Այս տարի թերթերու «Կը փնտռուի»ներով իրար գտան :

ԳԵՐՄԱՆ աքսորական մը, Ֆրիտէ, որ իր հայրենիքը վերադարձաւ վերջերս, կ'ըսէ թէ բազմազգի աքսորականներ կային Վորգուտայի մէջ, նաեւ Հայեր : «Իմ ամենալաւ բարեկամներս եղան Լեթոնացիները եւ Հայերը» :

ՍՈՒՐԻԱՀԱՅ Պ. Ֆ. Ասիունի չքանշան տուաւ սուրիական կառավարութիւնը առի վարձատրութիւն իր ծառայութեանց : Այս կերպով սուրիական կառավարութիւնը ուզեց իր երախտագիտութիւնն ու գնահատանքը յայտնել Ասիունի որ բազմիցս նախարար եղած է, եւ Եփրատի ջուրը Հալէպ բերելով լուծած է Հալէպ քաղաքի ջուրի տագնապը :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Յունուար 8ին Լառնաքայի մէջ (Կիպրոս) մեռած է վաստակաւոր եւ նուիրեալ ուսուցիչ եւ գրագէտ Գաբրիէլ Թօսունեան : Հարիւրաւոր երախտաւորներ Լառնագայէն եւ Նիկոսիայէն հաւաքուած են եկեղեցի, իրենց վերջին յարգանքը տալու : Գաղափարապաշտ Թօսունեան իր յառաջացած տարիքին մէջ իսկ կը խանդավառուէր Հայաստանի անկախութեան տարեդարձով :

Ի ՊԱՏԻՒ ԳՐԱԳԷՏ Ա. Մալխասի Նիւ Եորքի մէջ յունուար 27ին յարգանքի թէյասեղան մը տրուած է : Ատենապետած է Պ. Եղ. Սահակեան : Խօսած է Պ. Գուրգէն Մխիթարեան : Տեղի ունեցած է ընտիր գեղարուեստական բաժին : Ծերունի վաստակաւորը կ'ուզէ Միջին Արեւելք այցելել :

ԽՄԲԱՎԱՐ ՕՐ. ՍԻՐԱՆՈՒՇ Տէր Մանուէլեան որ Պէյրութ գացած էր, «Համազգային»ի հրաւէրով շահեկան դասախօսութիւն մը տուած է Փետրուար 11ին Կոմիտաս վարդապետի եւ Ալան Յովհաննէսի երաժշտութեան մասին :

ՔԴԻԻ ՀԱՅՐ. Միութիւնը (Մ. Նահանգներ) կը յայտնէ թէ «Յուշարձան» գիրքը շուտով պիտի յանձնուի տպագրութեան : Կոչով մը կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, որոնք կ'ուզեն արձանագրուիլ գրքին մասնաւոր ցանկին մէջ, իրենց նուէրը՝ 25 տոլար կամ աւելի ղրկել կեդր. վարչութեան :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ դիւցազնամարտի Ազգ. տօնին առթիւ Լիբանանի Ազգ. Առաջնորդարանի դիմումին ի պատասխան հայ պաշտօնեաներուն եւ հայ ուսանողներուն մէկ օրուան արձակուրդ տրուած է : Առաջնորդը վաթսունէ աւելի պաշտօնական գրութիւններով դիմած էր Լիբանանի կառավարութեան : Զինուորական իշխանութեան, Դեսպանատուններու, Օտար հաստատութեանց եւ օտար վարժարաններու տեսչութեանց :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վերջին ազդարարութեան առթիւ, Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ Մոսկուա նոր ռազմախաղ մը կը փորձէ, միջամտելու համար արաբական գործերուն : Միջին Արեւելք գործ ղրկելու խնդիր չկայ, բայց արեւմտեան երեք պետութիւնները անշարժ պիտի չմնան, եթէ յարձակում կատարուի եւ Ազգաժողովը չկարենայ կատարել իր դերը :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՐԺԱՆԱՎԱՅԵԼ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

●

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընդունելութեան համար Լիբանանի գործադիր յանձնախումբը հետեւեալ կոչը ուղղած էր ժողովուրդին .—

Վստահ ենք որ ամէն Հայ ուրախութեամբ ողջունեց Ն. Ս. Օծութեան Ամենայն Հայոց Հայրապետի Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի որոշումը՝ անձամբ տեղափոխուելով Ս. Էջմիածինէն Անթիլիաս, մասնակցելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման :

Վստահ ենք նաեւ որ ամէն Հայ պիտի յայտնէ իր ուրախութիւնը եւ յարգանքը Վեհափառ Հայրապետի ժամանումին առթիւ :

Որպէսզի Վեհափառ Կաթողիկոսի ընդունելութիւնը եւ ժամանումը Անթիլիաս, կատարուին արժանավայել վեհութեամբ, կանոնաւորութեամբ եւ կարգապահութեամբ, Ն. Ս. Օծութեան՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ընդունելութեան կարգադիր յանձնախումբը կոչ կ'ընէ հայ ժողովուրդին եւ հայկական բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ կը խնդրէ որ՝

1·— Օգակայան եկող բոլոր ինքնաշարժները առանց դժուարութիւն յարուցանելու ենթարկուին յանձնախումբիս կարգադրութեանց :

2·— Հայ դպրոցներու աշակերտները եւ կազմակերպութեանց անդամները կարգով շարուին պետական Թանգարանէն մինչեւ Պէյրութի կամուրջը երկարող պողոտային եւ Նահրի պողոտային երկու կողմերը, արժանի յարգանքը մատուցանելու համար Նորին Վեհափառութեան եւ ընդունելու անոր օրհնութիւնը :

3·— Ո եւ է դրօշակ չպարզուի բացի Լիբանանի Պետական դրօշակէն :

4·— Ժողովուրդը չխուժէ Անթիլիաս եւ մանաւանդ չխճողուի Կաթողիկոսարանէն ներս, նախընտրելով Վեհափառ Հայրապետը դիմաւորել հայկական թաղերէն անցած միջոցին :

5·— Ամէն առթիւ եւ ամենուրեք ամէն Հայ յարգէ կարգադիր յանձնախումբի եւ անոր գործակիցներու կարգադրութիւնները :

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ պաշտօնեայ մը իր կնոջ եւ երկու զաւակներուն հետ պաշտօնով Կեդր. Ափրիկէ կ'երթայ : Կինը սեւամորթ դայեակ մը կը փնտռէ տղոց համար : Բաւական տարեց արաբ կին մը կը ներկայանայ :

— Պզտիկները կը սիրե՞ս : Անոնցմէ կ'ախորժի՞ս, կը հարցնէ դիւնագէտին կինը :

— Չեմ կրնար յիշել : Քսան տարիէն աւելի է որ տղայ չեմ կերած, կը պատասխանէ պառաւը :

Յ«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (137)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

●

Բ. ՄԱՍ

Ամբաստանեալներէն ոմանք, դատարանին արտօնութեամբ փաստաբան կանչեցին եւ միասին պատրաստեցին իրենց պաշտպանողականները : Ճավիտ պէյ մինչեւ առտու լրացուց իր սրտակեղէք պաշտպանողականը, քննելով նաեւ պատժական օրէնքը : Յետոյ խցիկին մէջ շրջագայելով գոց ըրածի պէս արտասանեց իր պաշտպանականը :

Դատարանը ամէնէն առաջ գինքը լսեց եւ նախագահը ծանոյց .

— Ձեր պաշտպանողականը լսելու պատրաստ ենք :

Դատասրահը լեփ-լեցուն էր, կենալու տեղ իսկ չէր մնացած : Ճավիտ պէյ սրահ մտած ատեն յայտնապէս յուզեալ կ'երեւէր :

Մէկուկէս ժամ տեւեց իր պաշտպանողականը, որու ընթացքին ձայնը քանի մը անգամ խեղդուեցաւ եւ Ճավիտը պէյ լացաւ : Օսմանեան Խորհրդարանի այս անուանի հռետորը իր կեանքին ամէնէն ճակատագրական ճառն էր որ կը խօսէր : Իր խօսքերը կը խեղդուէին կոկորդին մէջ : Լացաւ մանաւանդ երբ կ'ըսէր թէ պէտք է խնայել իր ընտանիքին, կնոջը եւ զաւակներուն, որոնց գլխուն վրայ երդում ըրաւ թէ Գարա Քէմալ իրեն խօսած չէր մահափորձի մասին եւ ինք լուր չունէր սարքուած դաւադրութենէն : Նկարագրեց իր բեղուն ու երկրաշէն անցեալը եւ աղաչեց դատաւորներուն որ չմարեն իր օճախը : Ունկնդիրներուն մէջ կինէր եւ այրեր կուլային, Ճավիտ պէյի պաշտպանողականը լսելով :

Անկախութեան Ատեանի անդամները հանդարտօրէն մտիկ ըրին Ճավիտ պէյի այս պաշտպանողականը, ուր նախ Իթթիհատի հուշակաւոր ելմտական նախարարը ճշդեց թէ մեղադրելի ոչ մէկ կէտ ունի ընդհանուր պատերազմի աղէտին եւ գործուած ապօրինութիւններուն եւ չարաշահութիւններուն մէջ, թէ ուզած էր ամէն գնով արգիլել ըլլալ անոնց եւ գզուշացուցած էր իր ընկերները, եւ այս առթիւ յիշեց օտար դիւանագէտներու եւ քաղաքական մարդոց վկայութիւնները :

Ճավիտ պէյ պատասխանեց դատարանին եւ ընդհանուր դատախազին ամբաստանութիւններուն, եւ ինքզինքը չքմեղացուց յիշելով այն պատճառները որով չէր կրնար Անատոլու անցնիլ եւ Միլլի պայքարին մասնակցիլ : Ճշդեց թէ ոչ մէկ կապ ունեցած է Գարա Քէմալի հիմնած առեւտրական ընկերութիւններուն եւ տնտեսական կասկածելի կազմակերպութիւններուն հետ, եւ ըսաւ թէ ինք որ կեանքին մէջ միլիոնաւոր ոսկեդրամներու հետ խաղացած է, այսօր տնակ մը իսկ չունի : Իր անունը զերծ պահեց բոլոր մախումներէն, գողութիւններէն, պետութեան վարկին եւ ապահովութեան վնասող արարքներէն եւ այս ուղղութեամբ բազմաթիւ փաստեր եւ ապացոյցներ յիշեց : Թուեց օտարներու գնահատանքները իր մասին, պետական տնտեսութիւնը բարձր պահելու իր նախաձեռնողութեան վրայ ծանրացաւ, պատմեց թէ ինչպէս Օսմանեան Պանքային մէջ 15 միլիոն ոսկի հաւաքած էր աղէտեալներու համար եւ ի վերջոյ Իզզէթ փաշայի դահլիճին մէջ մտած էր, որովհետեւ վարչապետը ըսած էր որ եթէ ինք պաշտօն չընդունի, դահլիճը պիտի չկազմէ : Ճավիտ պէյ յիշեց զինադադարի նախօրեակին անցքերը, իրեն դէմ ցցուած արգելքները, եւ ըսաւ թէ հալածանքներու ենթարկուեցաւ քանիցս, եւ Անատոլու անցնելու համար դիմում ըրաւ Ատնան պէյի եւ Հալիտէ Էտիպ Հանըմի, բայց իրեն պատասխանուեցաւ թէ Սվազ մեկնումը չէ արտօնուած :

ՀԱՅՈՑ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ճավիտ պէյ հետզհետէ կը պոռթկար եւ անդրադառնալով Թալէաթ, Էնվէր փաշաներու իր գործակցութեան, ըսաւ.

— Իմ Անատոլու մուտքս չարտօնուեցաւ, բայց վերջը ձեզի միացող ընկերներէն ոչ մէկը փախաւ : Իսթանպուլի մէջ պատեցան եւ Տամատ Ֆէրիտի դահլիճին անդամակցեցան : Ի վերջոյ ըմբռնելով որ զիս խաւիւ կը հետապնդեն, Իսթանպուլ փախայ, իմ պահուըտած տունս կոխեցին եւ Տամատ Ֆէրիտի դահլիճը զիս դատապարտեց, Հայոց տարագրութեան գործին մէջ մեղսակից նկատելով զիս : Այնուհետեւ, առանց իմ տեղեկութեանս, Հանրային Պարտուց վարչութեան պաշտօնին կոչուեցայ, երկիրը թշնամիին ոտքին կոխան եղած էր նոյն օրերուն, բայց ես գիտէի թէ թշնամին պիտի կորսուի երթայ :

«Նախագահ պէյ էֆէնտի, Գարա Քէմալ իմ բարեկամս էր, բայց այդքան միայն : Դուք կ'առարկէք թէ իր դաւադրական ծրագիրներէն եւ արարքներէն տեղեակ պէտք է պահէր զիս :

(Շար.)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ 6 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ

Չորեքշաբթի օր բուռն տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, յանգելով իրական ծեծկռուքի մը՝ աջ եւ ձախ երեսփոխաններու միջեւ: Ընդհարումին հետեւանքով կին մը մարեցաւ, երեք համայնավար եւ երեք փուժատեան երեսփոխաններ դարմանատուն փոխադրուեցան արիւնալի դէմքերով, իսկ 31 տարեկան անգործ փաստաբան մը որ ունկնդիրներու բաժինը կը գտնուէր, գնդակ արձակեց, բարեբախտաբար պարապին մէջ, բայց եւ այնպէս մեծ խուճապ ստեղծելով:

Իրարանցումին պատճառն էր փուժատեան երրորդ երեսփոխանի մը ընտրութեան բեկանումը: Այս առթիւ անլուր լուտանքներ փոխանակուեցան երկու կողմերուն միջեւ: Նախագահը ի զուր կը փորձէր վերահաստատել բարեկարգութիւնը: Իր ձայնը անլսելի դարձած էր ընդհանուր ժխորին մէջ: Երեսփոխանները իրենց գրասեղաններուն կափարիչները կը հանէին հակառակորդներուն վրայ նետելու համար, ուրիշ առարկաներու հետ: Քանի մը հոգի ալ փորձեցին քուէտուփերը գործածել:

Երբ քուէարկութիւն պիտի կատարուէր, փուժատեան երեսփոխան Տամագիօ, որ պարսաւանքի քուէ ստացած էր առջի օր (100.000 ֆրանք գեղչ իր թոշակէն), յանկարծ բեմ ցատկեց, պոռալով. — Քուէարկութիւն պիտի չկատարուի:

Քուէխոյզներէն համայնավար մը, Ռոպէռ Մանսօ, արդէն դիրք բռնած էր քուէտուփին առջեւ եւ անդին հրեց Տամագիօն որ դիմադրեց: Խառնակութիւնը սկսած էր արդէն: Փուժատեան եւ ծայրագոյն ձախակողմ. երեսփոխաններ օգնութեան փութացին իրենց ընկերներուն: Հարուածներ կը տեղային աջ ու ձախ: Կատարեալ կռփամարտ, որ հետզհետէ կը սաստկանար: Տասնեակ մը փուժատեաններ տապալեցան բեմին ստորոտը: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայնավար երեսփոխան Լընորման բարապանի մը աթոռակը քաշելով նետեց նախկին ոստիկանապետ Տիքի գլխուն: Այս վերջինը գետին տապալեց հակառակորդը, կռուփի հարուածով մը: Տեսարանը աննկարագրելի էր: Երկու հարիւր երեսփոխաններ խառնուած էին բեմին բոլորտիքը: Հարուածները կը տեղային ամէն կողմէ, եւ բարապանները ի զուր կը փորձէին հակառակորդները բաժնել իրարմէ: Աթոռներ կը նետուէին աջ ու ձախ: Համայնավար երեսփոխան մը քուէտուփերէն մէկը բռնելով փորձեց հակառակորդներուն վրայ նետել, բայց կարելի եղաւ արգիլել:

Այդ պահուն էր որ ատրճանակի չորս հարուածներ լսուեցան: Ոստիկանները անմիջապէս կաշկանդելով դուրս հանեցին մարդը: Զէնքը պարզ մարզական ատրճանակ մըն էր, որով շատեր չէին լսած: Պահ մը դադարէ ետք, երբ ունկնդիրներու սրահը պարպուեցաւ, նոր ընդհարումներ տեղի ունեցան, բայց թեթեւ: Նախագահը անընդհատ կը հնչեցնէր զանգակը: Ի վերջոյ ահազանգն ալ հնչեց եւ ամբողջ բեմը պարպուեցաւ:

Նիստը վերսկսաւ ժամը 19.20ին: Բարեկարգութիւնը վերահաստատուած էր: Երեսփոխանները իրենց տեղերը գրաւեցին կամաց կամաց: Նախագահը, Լը Թրոքէր, ցաւ յայտնեց կատարուած «անլուր բռնութեան» համար եւ ըսաւ թէ դիւանը նիստի հրաւիրած է եւ թէ երկու պաշտօնակիցներ ամբաստանուած են ծեծի եւ վիրաւորման համար: Դէպքին պատասխանատուներէն Տամագիօ ներողութիւն խնդրեց: Նիստէն վերջ նոր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ նրբանցքներուն մէջ: Փուժատեան երեսփոխան մը, Տըմարքէ, պոռաց համայնավար երեսփոխանի մը երեսին.

— Եթէ այստեղ կան մարդիկ որ կը սողան ձեր առջեւ, մոսկովեաննե՛ր, գիտցէք որ մենք պիտի չխոնարհինք: Ձեր քթէն բերնէն պիտի բերենք…

Իր կազմակերպութիւնը բողոքագիր մըն ալ յանձնեց Ազգ. Ժողովի դիւանին:

× Տեղական թերթ մը գիտել կուտայ թէ Ազգ. Ժողովը երեք շաբաթէ ի վեր բացուած է եւ ուրիշ բան չկրցաւ ընել բայց եթէ ատենապետն ընտրել, վաւերացնել վարչապետին պաշտօնը եւ անվերջ զբաղիլ 13 փուժատեան երեսփոխաններու վիճելի ընտրութեամբ:

× Վարչապետը երէկ պիտի պարզէր իր ծրագիրը Ալժերիոյ մասին:

ՄԱՐՈՔԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Մարոքի բանակցութեանց բացումը տեղի ունեցաւ Դշ. օր, Էլիզէի պալատին մէջ: Այս առթիւ փառաւոր սեղան մը սարքուած էր ի պատիւ Սուլթանին: Ճաշէն վերջ Հանրապետութեան Նախագահը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «բազմաթիւ բարդ խնդիրներ կը սպասեն բանագնացներուն»: Բացատրեց թէ Ֆրանսա արդիական մեծ պետութեան մը վերածեց Մարոքը: «Այժմ ժամանակն է համապատասխան եղբայրակցութեանց յանգելու, նոր սլացք մը տալով ֆրանքօ-մարոքեան գործակցութեան, նոր հիմերով»:

Սուլթանը, որ ճերմակ համազգեստ մը հագած էր եւ ֆէս դրած, յայտարարեց թէ Մարոք կ'ուզէ իրականացնել իր անկախութիւնը եւ ճշդել սերտ գործակցութեան մը հիմերը Ֆրանսայի հետ: Ըսաւ թէ բանագնացները երկու էական գործեր պիտի կատարեն.— 1. Շօշափելի իրականութիւն մը դարձնել Մարոքի անկախութիւնը, ջնջելով 1912ի դաշնագիրը.— 2. Սահմանել փոխադարձ կախման կապերը: «Մարոք հաստատուած Ֆրանսացիները պիտի ստանան ամէն երաշխիք իրենց իրաւունքներուն, շահերուն եւ ապատութեանց համար: Մարոքի տնտեսութեան ապագան սերտօրէն կապուած է Ֆրանսայի հետ, որմէ կը սպասենք արհեստագիտական, ելմտական եւ տնտեսական օգնութիւն»:

Սուլթանը Սպանիոյ մասին ալ ակնարկ մը ուղղեց, յիշելով Մարոքի ազգային միութեան եւ հողային ամբողջութեան խնդիրը: «Համոզուած ենք թէ բոլոր բարեկամ ազգերուն մօտ պիտի գտնենք այն ընդունելութիւնը որուն արժանի է մեր արդար դատը»:

Բուն բանակցութիւնները պիտի սկսին չորեքշաբթի: Տեղական թերթերը գիտել կուտան թէ երկու կողմերուն միջեւ տարբեր տեսակէտներ կան անկախութեան եւ փոխադարձ կախման մասին:

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

« ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՂԷՏ »

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ազգային աղէտի մը համեմատութիւն ստացած են ձիւն-ձմրան պատճառած կորուստները: Ցուրտը երեք միլիառ ֆրանքի վնաս պատճառած է միայն Միջերկրականի ափերուն վրայ (Քօթ տ'Ազիւր): Արմտիքն ալ ծանրապէս վնասուած է կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ եւ կը կարծուի թէ ցորենը 30-40 միլիոն կենդինար պակաս պիտի գայ: Էնի նահանգին մէջ այսքան խիստ ձմեռ չէր եղած 1869էն ի վեր: Ինչպէս ըսինք, ամէնէն ծանր վնասները կրած է Ալփ Մարիթիմի շրջանը: Նարինջածաղիկներու հունձքը փճացած է, մինչեւ 500.000 քիլօ: Ուրիշ ծաղիկներ ալ ոչնչացած են, ինչ որ պիտի ազդէ անուշահոտութեանց հրապարակին վրայ: Պաշտօնական տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ ցորենի ցանուած տարածութեան 30 առ հարիւրը փճացած է սառերէն:

Կառավարութիւնը կը խորհի բանջարեղէն ներածել արտասահմանէն: Շատ մը արտածումներ դադրած են:

Երեք հազար բանուորներ երեք հազար թոն աղ ցանեցին Փարիզի փողոցներուն մէջ, սառերը հալեցնելու համար: Օդը զգալապէս մեղմացած է, բայց կը վախցուի որ ձիւնհալքը նոր վնասներ պատճառէ գաւառի մէջ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ օդը բաւական պիտի տաքնայ հետզհետէ:

Ցուրտին հետեւանքով 12 հոգի եւս մեռան Ֆրանսայի մէջ: Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է միւս եւրոպական երկիրներուն, ինչպէս եւ Միջին Արեւելքի մէջ:

× Պիթլիսի եւ Պինկէօլի (Բիւրակն) կուսակալները, որոնք Մուշ գացեր էին ժողով մը գումարելու համար: Ապահովութեան տնօրէնին հետ կորսուեցան ձիւնամրրիկի մը հետեւանքով, ինչպէս կը գրեն Թուրք թերթերը: Ծովուն ջուրերը Իսքէնտէրուն խուժելով, ահագին աւերներ գործած են: Յիսուն հազար արտավար հող ջուրերուն տակ մնացած է Չուքուրովայի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Հրանդ Պարոնվարդեանէ (Մոպէօժ) 1000 ֆրանք, ի յիշատակ իր ծնողքին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Ռուբէն Քէշիշեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Վահան Օհանեանի, Քօլոմպ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին:

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, Քրէմլէն Պիսէթրի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 19 փետր., հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ, հանգուցեալ

ԷՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

(Ծնեալ Զարուքեան)

մահուան տարելիցին առթիւ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՑՈՒՐՏԵՐՈՒՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

VAMPINGի

Սրահը տաքցնելը անկարելի ըլլալով, Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

Յաջորդով նոր թուականը:

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արարողութիւնը պիտի կատարուի ամէն կիրակի յաւարտ պատարագի, Փետր. 19էն սկսեալ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ս. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Խաչի Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն եւ համակիրներուն թէ տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Փետրուար, կիրակի օրը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Օթէլ Մոտէրն Փալասի շքեղ սրահներուն մէջ, 8պլս Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք, փարիզ

Նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Փափազեան եւ Գարաֆիլեան Միհրանուշ Ամիրայեանի կսկծալի մահուան առթիւ հազարական ֆրանք կը նուիրեն Անթիլիասի եւ Մոնմօրանսիի Հանգստեան Տուներուն:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Պ. Հրանդ Պարոնվարդեան (Մոպէօժ), իր ծնողքին՝ Միսաք եւ Մարիամ Պարոնվարդեանի եւ զոքանչ մօր՝ Վարսենիկ Հազարեանի յիշատակին հազարական ֆր. կը նուիրէ Անթիլիասի Հանգստեան տան, Մոնմօրանսիի Հանգստեան տան, Կ. Խաչին եւ Աղքատախնամին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, Հայերու ցրւումը աշխարհի զանազան մասերը: Բ. Հատոր: Քրիստոսէ ԺԱ. դարէն մինչեւ Միջին դարու վախճանը: Գրեց Արշակ Ալպօյաճեան, Գահիրէ: 1955, էջ 720 (մեծադիր): Գին 4 տոլար: Ա. եւ Բ. հատորները միասին վեց տոլար: Հասցէ՝

The New Star Press, 7 Rue Daramalli Bab el Louk, Le Caire (Egypte).

Օր. ՌՕԶԻՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Նշանուած

Փետրուար 12, 1956, Փարիզ

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Մինասեան» ենթ.ի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը:

ՇԱՒԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Թորոս Սարեանի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանթէօ-Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Տիկ. Հէքիմեանի բնակարանը: Պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Փլաս տէ Ֆէթ, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովի այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21-ին, Ազգ. տան մէջ: Դասախօս ԲԺԻՇԿ ՎԱՀՐԱՄ, նիւթը՝

Quelques fonctions Sanguines

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիներու նախաձեռնութեամբ Վարդանանցի տարեդարձը պիտի տօնուի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

Մնացած են Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԷՆ:

Գին 150 ֆրանք

Դիմել Կ. Տէրիկեանց գրատուն, 13, ռիւ տէ Տօմինիքէն, Մարսէյլ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց կազմակերպած թատերական ներկայացումը՝ Պետրոս Դուրեանի «Սեւ հողերը»: Տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Տոմսերու գին 150 ֆրանք:

Կը մասնակցին կարող ուժեր եւ դպրոցին աշակերտներն ու նախկին սաներ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 18 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • SAMEDI 18 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7907 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3318

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏԱՑԱՆ

•

Այս մէկ բառը ամէն բան կը բացատրէ, երբ կը խօսինք 1921 Փետր. 18ի ապըստամբութեան մասին:

Հայաստանի ժողովուրդը ենթարկուած էր սանձարձակ բռնակալութեան մը: Նորեկները կ'ուզէին որ պատմութիւնը արձանագրէր թէ իրենց իշխանութիւնը հաստատեցին «յեղափոխութեամբ», եւ ոչ թէ փոխադարձ համաձայնութեամբ:

Եւ ծայրագաւառ Հայաստանի մէջ ալ գործադրուեցան այն սարսափները որոնք ցնցեր էին ամբողջ Ռուսաստանը, 1917 Հոկտեմբերէն ի վեր:

Ամբողջ հատորներ գրուած են այդ ահուսարսափի մասին, հայերէն, ռուսերէն թէ ուրիշ լեզուներով:

Բոլորն ալ կը պարունակեն ջախջախիչ փաստեր, որոնք անջնջելի, արիւնազանգ արատ մը կը կազմեն բոլշեւիկեան տիրապետութեան համար:

Դեռ կան բազմաթիւ ականատես վկաներ, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Դասալիքներ, դաւանափոխներ կամ զատարկամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել Փետր. 18ի համաժողովրդական պոռթկումը, կամ խեղաթիւրել անոր իմաստը:

Այդ օրերուն չկար որեւէ հոսանք " ժխտական դիրք բռնած ըլլար:

Ընդհակառակն, ամէնքն ալ հայրենասիրական պարտականութիւն կը համարէին բաժին մը ստանձնել ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան այս նոր պայքարին մէջ, որ պայթած էր հակառակ իրենց կամքին:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ ռամկավարներն ալ ունէին իրենց առանձին զօրամասը եւ պարծանքով կը յիշեցնէին, որպէսզի այս կամ այն կուսակցութիւնը չվայելէ ամբողջ փառքը:

Հալածանքները եւ ձերբակալութիւնները բաւական չհամարելով, նոր իշխանութիւնը Թրքահայերի աւար մըն ալ սարքած էր, ինչպէս կը հաստատեն բոլշեւիկ տեսաբանը, Բորեան եւ ողբացեալ Յ. Քաջազնունին:

Մինչ անձար երկիրը անմիջական օգնութիւն կը սպասէր դուրսէն, եկուորները իր կաթն ու շաքարն ալ կը բռնագրաւէին եւ կ'արտածէին:

Ստեղծուած ահուսարսափը դարմանք պատճառած էր մինչեւ անգամ Կովկասի կարմիր փոխարքային, Օրժոնիկիձէի, որ անհրաժեշտ կը գտնէր տեղափոխել հայ կարմրուկները:

Իսկ աւելի անդին, Մոսկուայի մէջ, Լենինն էր որ իր դժգոհութիւնը կը յայտնէր, Երեւան ղրկելով Միասնիկեանը եւ զգաստութեան հրաւիրելով Կովկասի մոլեռանդ նորընծաները:

Ինչ վրիպումներ ալ գործուած ըլլան, Փետրուար 18ի շարժումը կը պահէ իր ամբողջ արժէքը, իբրեւ ամբողջ ժողովուրդի մը ամեհի խոյանքը բարբարոսական եւ եղբայրասպան բռնակալութեան մը դէմ:

Շարժումը հասած էր իր նպատակին, փախուստի մատնելով նորեկները:

Եթէ ի վերջոյ վերադարձան, այդ կը պարտին ոչ թէ իրենց խեղճուկրակ ուժերուն, այլ Բագուի ռուսական բանակին, ինչպէս մինչեւ այսօր ալ պարծանքով կը պատմեն:

Փետրուար 18ը ուղենիշ մըն էր ազատագրական պատմութեան մէջ: Փոթորիկ մը, որ կ'ապացուցանէ թէ կարելի չէ յաւիտենապէս լուծի տակ պահել որեւէ ժողովուրդ, ներքին կամ արտաքին զաւերով:

Երբ ժողովուրդ մը ազատութեան կը ձգտի, ոչ մէկ ուժ կրնայ մարել անոր ձայնը, որ միշտ պիտի արձագանգէ լեռնէ լեռ: Երբեմն իբրեւ երգ ի խորոց սրտից, երբեմն իբրեւ ահազանգ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԵԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

•

«ՖՐԱՆՍԱ ԵՐԲԵՔ ՊԻՏԻ ՁԼՔԷ ԱԼԺԵՐԻԱՆ»

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԵՏ ՄՆԱՑԱԾ ԵՆՔ — ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐ — ԳՈՐԾ ՃԱՐԵԼ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐՈՒ — Ի ՀԱՐԿԻՆ ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

Վարչապետը, Կի Մոլէ, հինգշաբթի օր Ազգ. ժողովին մէջ մանրամասն զեկուցում տուաւ Ալժերիոյ մասին, առաջարկելով շարք մը արմատական բարենորոգումներ: Այս առթիւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը ի հարկին լիազօրութիւն պիտի պահանջէ:

Վարչապետը իր ճառն սկսաւ յայտարարելով թէ կը ստանձնէ ամէն պատասխանատուութիւն: Իր ժամանման առթիւ սարքուած բուռն ցոյցերու մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ անոնք «արտայայտութիւնն են խորունկ զգացումներու: Ես նկատի առի այդ զգացումները, որոշումներ տուած առեն: Սահմանադրութեան համաձայն, պատասխանատուութիւնը միայն իմ վրայ կ'իյնար: Ալժերիոյ նախարարը, զօր. Քաթրու, իրեն յատուկ հայրենասիրական վեհութեամբ մը չուզեց որ իր անունը կռուախնձոր դառնայ իր նախկին զինակիցներուն հետ: Խնդրեց ազատ ձգել զինքը: Որոշումս տուի: Զուգեցի մարտիրոսի փառապսակը տալ անանց: Զուգեցի որ զոհեր ունենան, ինչպէս կը ծանուցանէին արդէն: Ընդունեցայ զօր. Քաթրուի հրաժարականը եւ կը ստանձնեմ տուած որոշումիս ամբողջ պատասխանատուութիւնը»:

Յետոյ բացատրեց թէ ըմբոստներուն գործունէութիւնը գլխաւորաբար կը բխի քաղաքական եւ հոգեբանական պատճառներէ: Բուն զինուորական գործունէութիւնը բաղդատաբար երկրորդական է: Ֆրանսայի պատասխանը անբաւարար պիտի ըլլայ ցորչափ կը հիմնուի միայն զինուորական գետնի վրայ: Զինուորականները իրենք յայտարարեցին ինծի, — բանակը կրնայ զսպել ահաբեկչութիւնը, բայց մինակը չի կրնար ջնջել զայն: Կառավարութիւնը ձեռք պիտի առնէ անհրաժեշտ միջոցները, ապահովելու համար բարեկարգութիւնը եւ հանրապետական օրէնքներու պահպանումը. բայց միեւնոյն ատեն յոյսեր պիտի ներշնչէ խլամ բնակչութեան եւ իր կարգին պիտի օգտագործէ քաղաքական եւ քարոզչական զէնքերը»:

Իբրեւ անմիջական նպատակ, կառավարութիւնը պիտի ջանայ գործ ճարել մէկ միլիոն գործազուրկ Իսլամներու: Իր կառավարութեան օրով երբեք պիտի չլքուի Ալժերիան: «Ես ըսի Եւրոպացիներուն, ինչպէս եւ Իսլամներուն. — «Անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս կը յայտարարեմ թէ անլուծելի է մայր երկիր Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ միութիւնը: Ալժերիոյ ապագան կապուած է Ֆրանսայի հետ: Ի՞նչ պիտի ըլլար Ֆրանսան առանց Ալժերիոյ, ի՞նչ պիտի ըլլար Ալժերիան առանց Ֆրանսայի»: (Ծափեր բացի համայնավարներէն եւ ծայրագոյն աջերէն): Միայն զինուորական ուժը չի կրնար դադրեցնել ապստամբութիւնը առանց տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական դարմաններու, որպէսզի հասարակ Իսլամը մարդկային էակի արժանաւորութեան դիրքին հասնի»:

Այս առթիւ ազդարարեց թէ Ֆրանսա ստիպուած է «նիւթական մեծ զոհողութիւններ ստանձնել, շատ աւելի մեծ ջանքեր կատարել եղբայրական հասկացո-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԱՅՑԵԼԷ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Երէկ հրատարակեր էինք Պէյրութի մեր թղթակցին նամակը, որ մանրամասնօրէն կը նկարագրէր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընծայուած արտակարգ եւ խանդավառ ընդունելութիւնը: Նամակին երկրորդ մասը կը պարունակէր Կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի ուղերձը Անթիլիասի վեհարանին մէջ եւ Վազգէն Ա.ի ողջոյնը: Տեղի անձկութեան պատճառով, երկուքն ալ պիտի հրատարակենք վաղը, կիրակի:

Ահաւասիկ թղթակցութեան մնացեալ մասը. —

ՊԷՅՐՈՒԹ, 13 Փետր. (Յառաջ). — Կաթողիկոսը իր խօսքը վերջացուց «Պահպանիչ»ով, որուն յաջորդեց ներկաներու աջհամբոյրը: Ապա բազմութիւնը ցրուեցաւ:

Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հայրապետը ճաշեց եկեղեցական դասուն հետ եւ ժամ մը հանգստանալէ ետք, երկարատեւ եւ գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի հետ: Այնուհետեւ, մինչեւ ուշ գիշեր տեսնուեցաւ նաեւ միւս եպիսկոպոսներուն հետ:

Յայտարարուեցաւ որ մինչեւ չորեքշաբթի, այսինքն նախ քան կաթողիկոսական ընտրութիւնը, կաթողիկոսը ոչ մէկ այցելու պիտի ընդունի:

Պատգամ. ժողովի բացումը տեղի կ'ունենայ վաղը, երեքշաբթի (Տեառնընդառաջ), եկեղեցական արարողութենէն վերջ, կէսօրէ առաջ ժամը 10.30ին: Չորս թեմերու — Պէյրութի, Հալէպի, Կիպրոսի եւ Դամասկոսի — կրօնական եւ աշխարհական բոլոր պատգամաւորները — 50 հոգի՝ արդէն կը գտնուին Պէյրութ:

Օգտին թղթատարով կը հասցնեմ Պատգամաւորական ժողովի պատկերը եւ ուրիշ տեղեկութիւններ:

«ԼԻԲԱՆԱՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԸՆԷ»

բսաւ նախագահը Հայոց Հայրապետին

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Փետր. (Յառաջ). — Երէկ, կէսօրուան ժամը 11.30ին, Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամուն ընդունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի պաշտօնական այցելութիւնը իր ապարանքին մէջ:

Կաթողիկոսին կ'ընկերանային Կիլիկեան Աթոռի կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ., Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք., Բերիոյ թեմին Առաջնորդը՝ Տ. Զարեհ եպիսկ., Ֆրանսահայ գաղութի հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ., Կաթողիկոսարանի դիւանապետ Շահէ վրդ., Կաթողիկոսի հետեւորդներէն Վարդան եպիսկ., փրոֆ. Ս. Առաքելեան, անձնական քարտուղար Հ. Առաքելեան եւ Անթիլիասի միաբաններէն Արտակ վրդ.:

Հայոց Հայրապետը Նախագահին ներկայացուելէ վերջ, անոր ուղղեց հետեւեալ խօսքերը, հայերէնով, զոր Տ. Շահէ վրդ. կը թարգմանէր ֆրանսերէնի.

— «Քրիստոնէութեան հնագոյն մէկ օջախէն կը բերեմ մաղթանքներ եւ օրհնութիւններ այս գեղեցիկ երկրին եւ ձեզի, Ձերդ Վսեմութիւն: Ես պարտականութիւն կը նկատեմ յայտնել իմ երախտագիտութիւնս այն ջերմագին աջակցութեան համար, զոր Լիբանանի պետութիւնն ու ժողովուրդը ցոյց տուեր են տառապած ու հալածական հայ ժողովուրդին, որ այս երկրին մէջ կը վայելէ Լիբանանցի ժողովուրդին եւ պետական իշխանութեանց գուրգուրանքն ու բարեացակամութիւնը: Իսկ Լիբանանի Հայութիւնն ալ, ցոյց տրուած այս ազնիւ վերաբերումը կը փոխադարձէ, հաւատարմօրէն կապուած մնալով իր այդ երկրորդ հայրենիքին, որուն բարգաւաճման համար աշխատելէ չէ դադրած եւ պիտի չդադրի:

«Էջմիածնէն մեկնած օրս իսկ վստահ էի, որ կուգամ բարեկամ երկիր մը: Այս վստահութեանս առաջին ապացոյցն ալ տեսայ Մոսկուայի մէջ, ուր սրտագին ընդունուեցայ Լիբանանի վսեմաշուք դեսպանին կողմէ»:

Կաթողիկոսը այնուհետեւ, իր հիացումը յայտնեց Լիբանանի բնական գեղեցկութեանց եւ Լիբանանցի ժողովուրդի սրտամօտ վերաբերումին համար եւ կրկնեց իր շնորհակալութիւնները այն խանդավառ ընդունելութեան համար, որուն արժանացած էր Պէյրութի մէջ, իր ժամանման օրը:

Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս տեղեկութիւններ տուաւ նաեւ Նախագահին Ս. Էջմիածնի եւ ընդհանրապէս Հայաստանի եկեղեցիներու այժմու կացութեան մասին, չէշտեց այս առթիւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռին, ինչպէս նաեւ Երուսաղէմի եւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Աթոռներուն կարեւորութիւնը եւ ընդգծեց, թէ Կիլիկեան Աթոռի Գահակալին ընտրութենէն անմիջապէս ետքը, որուն անձնապէս մասնակցելու երջանկութիւնը պիտի ունենայ, երկար պտոյտ մը պիտի կատարէ Միջ. Արեւելքի եւ Եւրոպայի իր թեմերուն մէջ, զբաղելու համար տեղական եկեղեցական հարցերով եւ ամրապնդելու Ս. Էջմիածնի եւ արտասահմանեան իր թեմերուն կապերը:

Ու կաթողիկոսը վերջացուց իր ուղերձը, շնորհակալութեան ջերմ խօսքերով՝ Լիբանանի, անոր Նախագահին եւ լիբանանցի ժողովուրդին:

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Նախագահ Քամիլ Շամուն խօսք առնելով, ֆրանսերէն լեզուով եւ Շահէ վրդ.ի թարգմանութեամբ բարի գալուստ մաղթեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ շնորհակալութիւն յայտնեց անոր ջերմ արտայայտութեանց համար եւ ապա անկեղծութեան յուզիչ շեշտով մը ըսաւ.

— «Դուք տեսաք այն խանդավառ եւ երջանիկ ժողովուրդը, զոր հայութիւնը կը ներկայացնէ Լիբանանի մէջ եւ որ այնքան սրտաբուխ ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ ձեզի: Կրնաք նկատել դուք զձեզ ձեր տան մէջ, որովհետեւ չափազանցած չեմ ըլլար ըսելով, որ Լիբանանը երկրորդ Հայաստան մըն է:

«Կը յուսամ որ վաղուան ընտրութիւնը կը կատարուի բնականոն պայմաններու մէջ եւ արդիւնքը կը հաղորդուի ինծի վաղն իրիկուն իսկ, որպէսզի ես ալ մասնակցիմ ձեր երջանկութեան եւ այնուհետեւ առիթը ունենամ յաջորդ անգամ միասնաբար ընդունելու ձեզ եւ Կիլիկեան Աթոռի նորընտիր Կաթողիկոսը»:

Ընդունելութեան, պետութեան մէջ հայ ժողովուրդի ընտրեալ ներկայացուցիչներու հանդամանքով ներկայ գտնուեցան նաեւ պետական երեսփոխաններ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Պ. Տիգրան Թոսպաթ:

Վեհափառը եւ իր շքախումբը, նախագահական պալատը մուտքի պահուն եւ հոնկէ դուրս եկած ժամանակ, արժանացան զինուորական պատիւներու:

× Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այսօր, կէսօրուան ժամը 12ը անց, պաշտօնական փոխադարձ այցելութիւն մը տուաւ նաեւ Պէյրութի խորհրդային դեսպանին: Կաթողիկոսին կ'ընկերանային խումբ մը եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ, ինչպէս նաեւ Էջմիածնէն միասին եկած իր աշխարհական հետեւորդները:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

•

Ոչ մէկ որակում այնքան կը պատշաճի Փետր. 18ի դէպքին, որքան ժողովրդային ապստամբութիւնը :

Հայ ազգը հին դարերուն յաճախ ապստամբած է Ասորեստանի, Իրանի, Հռոմի, Բիւզանդիոնի բռնակալներուն դէմ :

Նորագոյն ժամանակներու մէջ ունեցած ենք Զէյթունը, Սասունը, Վանը որոնք մեկուսի վայրեր էին :

Իսկ Փետրուար 18ին Հայաստանի ամբողջ ժողովուրդը ոտքի կանգնեցաւ եւ հայրենի հողերէն դուրս քշեց այժմ բոլշեւիկ զինուորները :

Այս վերջին պարագան աւելի մեծ նշանակութիւն ունի, հերքելու համար այն առասպելը՝ թէ Հայը կրնայ ապրիլ միայն իբրեւ ստրուկը այս կամ այն պետութեան :

Հայաստան շատ աւելի մեծ վնասներու, կորուստներու ենթարկուեցաւ 1920ի աշնան, երբ Սովետները իբրեւ փրկիչներ եկան Հայաստան ու զայն բաժնեցին Թուրքերու եւ իրենց միջեւ, քան 1921 Փետրուար 18էն Ապրիլ 2 ապստամբութեան օրերուն :

Ընդհակառակն, Փետրուար 18ը շահեր ապահովեց Հայաստանին :

Ռուսերը այդ օրէն սկսած ըմբռնեցին որ Հայը այլեւս «արմեաշկա» չէ, անոր վզին կարելի չէ նստիլ: Լենին ստիպուեցաւ իշխանութենէն քշել Յեղկոմի բոլոր անդամները եւ Միասնիկեանը իբրեւ հաշտարար ղրկել Հայաստան :

Երեւանի բանտէն փրկուեցան հայրենիքի ազատութեան համար պայքարող գործիչներ, մտաւորականներ, հայդուկներ : Մինչեւ Ռուսաստանի խորերը աքսորուած հազարէ աւելի հայ սպաներ ազատ արձակուեցան եւ վերադարձան Հայաստան :

Փետրուար 18ի ապստամբութիւնն է որ կրցաւ դիւրացնել բազմահարիւր հայ մտաւորականներու, զինուորականներու, գործիչներու արտասահման մեկնումը եւ որոնք արեւմտահայ գաղութներուն մօտ գտան գուրգուրանք: Արեւելահայ ու արեւմտահայ ղեկավարներ իրենց յատուկ արժանիքներ միացնելով, կող կողի աշխատելով ու քրտնելով տարագիր բազմութիւններուն դիմադրական հորովը զօրացուցին, ազգային գիտակցութիւնը բարձրացուցին :

Հայաստանի մէջ հաստատուած խորհրդային բռնակալութիւնը որ պիտի ուզէր իրեն ենթարկուած տեսնել Արեւմուտքի մէջ ցրուած մէկ միլիոն հայութիւնը, ձախողեցաւ եւ միշտ պիտի ձախողի իր դաւադիր քաղաքականութեան մէջ :

Ազատ աշխարհի մէջ մաս մը հայութիւն եթէ ճանչցուած է իբրեւ համակիր սովետական Հայաստանի, խորքէն մէջ հայրենիքի կարօտն ու սէրն են որ զինքը մղած է այդ հաւկնալի խարխափումին : Հայաստանի ժողովուրդը, հակառակ արուեստական ու ծիծաղելի քարոզչութեան մը, խորապէս կապուած է հայրենիքի անկախութեան գաղափարին եւ ոչ մէկ համակրանք կը սնուցանէ տիրապետող կարգուսարքին հանդէպ: Նորագոյն փաստը՝ ոտնագնդակի այն մրցումն էր, որուն ականատես եղան Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցող պատգամաւորները, երբ մայրաքաղաքի բազմահազար ժողովուրդը կ'ուզէր լինչի ենթարկել այն իրաւարարը որ անարդարութիւն մը գործած էր ի վնաս հայկական խումբին :

Այդ դէպքը յիշեցինք պարզապէս ցոյց տալու համար, թէ Հայաստանի ժողովուրդը չի հանդուրժեր ոչ Թուրքին եւ ոչ ալ Ռուսին բռնակալութեան :

1921 Փետրուար 18էն ասդին 35 տարիներ անցած են: Պատմ. այդ մեծ դէպքին դերակատարները մեծ թիւով անդարձ մեկնած են այս աշխարհէն: Հայաստանի մէջ եւ թէ արտերկրի մէջ չունինք այլեւս Օհանջանեանը, Ռուբէնը, Աղբալեանը, Շանթը, Գիւլխանդանեանը, Խատիսեանը եւ դեռ քանինե՜ր, քանինե՜ր :

Բայց ազատութեան եւ անկախութեան գաղափարը կը մնայ անշէջ հայ գիտակից նոր սերունդին մէջ: Վհատածներու, պարտուածներու հետ կը տեսնենք աւանդապահ մտաւորականներ, անձնուէր երիտասարդ գործիչներ որոնք չեն ընկրկիր, չեն սարսափիր ոչ Սիպերիոյ սառնամանիքէն եւ ոչ ալ կ'ենթարկուին օտար կեանքի մեղկութեան :

Փետրուար 18ը լուսաշող փարոս մըն է, որ հայ քաղաքական միտքը կ'առաջնորդէ իրականացնելու Հայաստանի լիակատար անկախութիւնը՝ հաւասարապէս ազատ հարաւի եւ թէ հիւսիսի ճնշումներէն ու լուծէն :

Գ. ԼԱՋԵԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

•

35 տարի առաջ, 1921, Փետրուար 18ին Հայաստանի ժողովուրդը մի շարժումով ըմբոստացաւ, բոլշեւիկեան կուսակցութեան դէմ :

Ամբողջ Ռուսաստանը հեծում էր բոլշեւիկ կուսակցութեան ծանր կրունկի տակ: Կարմիրների յաղթանակի այդ օրերին, Հայաստանն արհամարհելով բիրտ ուժը, առաջինը՝ Ռուսաստանի բոլոր ազգերից, ապստամբութեան դրօշ բարձրացրեց բռնակալութեան դէմ :

Ընկերվարութեան, համայնավարութեան, արդարութեան եւ ժողովուրդների ազատութեան հրաշունչ գաղափարներով հրապարակ իջած բոլշեւիկները, Ռուսաստանում հաստատեցին աշխարհում ցարդ չտեսնուած բռնատիրութիւն : Բանուորական դիկտատուրա ստեղծելու փոխարէն, անոնք ստեղծեցին իրենց մենատիրութիւնը, խորտակելով, կոտորելով բոլոր ընդդիմադիրները: Ազատութիւնը եւ մարդկային իրաւունքները մնացին մեռած տառ իրենց մեղրածոր ճառերի մէջ: Երբեմնի իրենց դաշնակիցները՝ նաւաստիները, որոնց օժանդակութեամբ կարողացան գրաւել իշխանութիւնը, Կրոնշտատի մէջ, 1921ին ըմբոստացան բոլշեւիկների դէմ : Ճիշդ այդ օրերին, նախկին Ռուսաստանի միւս ծայրում, պարտուած, քայքայուած եւ անօթի Հայաստանը, չկարողանալով դիմանալ բոլշեւիկեան անսահման բռնութեան ու անօրինակ մենատիրութեան, մէկ մարդու պէս ծառացաւ, «մարդկութեան բարօրութեան համար» աշխատող կոմունիստ կուսակցութեան դէմ :

Բոլշեւիկների սադրանքներով եւ ուղղակի օժանդակութեամբ քեմալական Թիւրքիայի՝ Հայաստանը պարտուեցաւ իրեն պարտադրուած հայ – թրքական պատերազմի մէջ: Պարտուած Հայաստանը հարկադրուած դիմեց Ռուսաստանի, այն յոյսով թէ երկիրը եւ ժողովուրդը կ'ազատուէին նոր չարիքներից : 1920 Դեկտեմբեր 2ին Հայաստանի կառավարութիւնը կնքեց դաշնագիր մը, որով Հայաստանը դարձաւ մի խորհրդային պետութիւն: (ԽՄԲ.— Դաշնագիրը առանձին տպուած է քիչ անդին) :

Բոլշեւիկները սոյն դաշնագրի ոչ մէկ կէտը գործադրեցին, միայն 8րդ կէտը Հայաստանի Հանրապետական կառավարութիւնը տառապէս գործադրեց :

Հայ ժողովուրդը անկեղծ սրտով ընդունեց բոլշեւիկներին՝ հաւատալով որ խաղաղութիւն եւ ապահովութիւն պիտի բերեն երկրին :

Ի՞նչ արին սակայն բոլշեւիկները, փոխանակ սիրաշահելու ժողովուրդը, առաջին իսկ օրից թշնամական դիրք բռնեցին անոր հանդէպ: Դեկտեմբեր 2ի դաշնագիրը ստորագրուած «ընկեր» Լեգրանի կողմից յայտարարուեց չեղեալ, Երեւան եկաւ բոլշեւիկեան ամենահզօր Չեկան : Սկսան անլուր բռնութիւններ: Խորհրդային իշխանութեան հաստատուելու երկրորդ օրն իսկ ձերբակալուեցին Հայ Սոցիալ – Դեմոկրատ պարագլուխ, անուանի հռետոր, հմուտ մտաւորական՝ Բաշխի Իշխանեանը, յայտնի Դաւիթ Անանունի կուսակիցը: Իրար ետեւից սկսան բանտարկել Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին գործիչները՝ Համօ Օհանջանեան (վարչապետ), Նիկոլ Աղբալեան (կրթական նախարար), Արտաշէս Չիլինգարեան (արդարադատութեան նախարար), խորհրդարանի անդամներ՝ Լեւոն Շանթ, Բժ. Յ. Տէր Դաւիթեան, Վահան Նաւասարդեան, Վարոս Բաբայեան, Սեթրակ Սահակեան (խորհրդարանի նախագահ) եւ շատ ուրիշները:

Դեկտեմբերի վերջերը մի խումբ որակեալ սպաներ, շուրջ 70 հոգի (առաջին կարաւան) աքսորեցին Բաքու:

Յունուարի սկիզբը Ռուսաստան աքսորեցին Դրօն, իր սպաներով: Յունուարի վերջերը ձերբակալեցին Հայաստանի բոլոր սպաները եւ սպարապետ Նազարբէկեանի գլխաւորութեամբ հետիոտն աքսորեցին Ռուսաստան:

Հայաստանի մէջ սկսան զանգուածային ձերբակալութիւններ, «փիզիքական մահ» Դաշնակցութեան նշանաբանի տակ :

Տեղի ունեցան խուզարկութիւններ : Թալան: Սկսան բռնագրաւումներ կատարել ամբողջ երկրին մէջ, Թուրք ենիչերիների պէս կողոպտել ժողովուրդը : Այս առթիւ պերճախօս են բոլշեւիկ Բ. Բորեանի գրածները: Նա իր «Հայաստան, դիւանագիտութիւն եւ Խորհրդային Միութիւն» ռուսերէն գրքում գրում է (Բ. հատոր, էջ 126) :—

« Յեղկոմը (ծանօթ - յեղափոխական կոմիտէ) ձեռնարկեց անխնայ եւ վճռական բռնագրաւումների, առանց խտրութեան եւ առանց դասակարգային սկզբունքի, առանց հաշուի առնելու գիւղացիութեան ընդհանուր տնտեսական դրութիւնը եւ նրա հոգեբանական վիճակը: Բռնագրաւումը տեղի էր ունենում անկազմակերպ ձեւով, ծրագրուած եւ յեղափոխական – դասակարգային բնոյթ չունէր եւ կատարւում էր անհարկի բռնութիւններով: Առանց կազմակերպուած ու կարգապահ մեքենայի, առանց նախնական քարոզչական պատրաստութեան եւ առանց հաշուի առնելու երկրի իւրայատուկ պայմանները, Յեղկոմը կարգախօս է ուղղում՝ բռնագրաւել եւ պետականացնել պարէնը քաղաքներում մասնաւոր մարդկանցից եւ հացի պաշարը գիւղացիներից: Անկարգ կերպով գրաււում ու պետականացւում էր ամէն ինչ, զինուորական հագուստներ, արհեստաւորների գործիքներ, մասնաւոր եւ ամէն տեսակ բրինձի աղօրիքներ, անխտիր բոլոր ջրաղացները, սափրիչի գործիքներ, մեղուի փեթակներ, սպիտակեղէն, հագուստ, քաղաքացիների տան կահ – կարասիները, առանց նկատի ունենալու նրանց դասակարգային վիճակը ..., բնական է որ այս բնոյթի միջոցները եղան երկրի ապստամբութեան հիմնական պատճառները» :

Բոլշեւիկ Բորեանը չի խօսում քաղաքական հալածանքների մասին, թէպէտ իր գրքի մէջ այդ երեւում է յստակ: Այդ պատճառները ըմբոստացուցին ժողովուրդը եւ ստիպեցին զէնք բարձրացնել բոլշեւիկների դէմ, աքսորին, գնդակահարութեանց, ձերբակալութեանց, թալանին վերջ տալու համար :

Փետրուար 18ին հայ ժողովուրդը կարողացաւ արտայայտել իր յեղափոխական ոգին: Գաղափարական իր թռիչքով խորտակեց համայնավար լուծը ու երկար ամիսներ ընդդիմացաւ արիւնարբու բոլշեւիկներին :

Շատ արիւն թափեցաւ, բոլշեւիկները

ՀՕՐԱՔՈՅՐՍ

•

Հինգ եղբայրներու ամէնէն փոքրն էի ես ու մեր տունին սիրելին՝ չըսելու համար չփացածը: Հին, արմատ նետած ու ճիւղաւորուած գերդաստան էր մերինը : Ունէինք բազմաթիւ խնամիներ եւ ամուճաներ, հեռաւոր ու մօտաւոր ազգականներ : Երկու հօրեղբայրներէս մէկը հեռաւոր Ռուսաստան կ'ապրէր, միւսը՝ հողին տակ էր գացած, մեռած էր: Հօրաքոյրներս, Նազելի, Գոհար, Մարիամ, Աղաւնի եւ Երանուհի, բոլորն ալ ամուսնացած ու տուն – տեղ էին կազմած: Ըստ իրենց վկայութեան «Տաշտի քերուցք»(*) ըլլալուս համար շատ կը սիրէին :

Այս հօրաքոյրներէս երկուքը կ'ապրէին ուրիշ քաղաք: Հայրս կը թղթակցէր անոնց հետ ու անոնցմէ նամակ ստացած օրը, բորբոքուած կարօտէ՞ն թէ ուրախութենէն, չեմ գիտեր, Դաւիթին «միխանէն» երթալով հատ մը երկուք կը ճնկէր :

Ես չէի ճանչնար այդ հեռաւոր տեղեր բնակող հօրաքոյրներս: Անանք, հարս ըլլալէ վերջ, իրենց ամուսիններուն հետ մեկներ էին ուրիշ քաղաք :

Կ'ենթադրեմ թէ այս տեղափոխութիւնները կատարուած էին աւելի բարեկեցիկ կեանքի մը ի խնդիր, բայց պիտի չզարմանամ, եթէ վաղը միւս օր, ապրող ազգականներէս մէկը ելնէ ու պնդէ թէ ազգասիրութիւն էր անոնց շարժառիթը, որովհետեւ, ինչպէս բոլորին ծանօթ է, հօրաքոյրներէս մէկուն ամուսինը յեղափոխական ուսուցիչ էր եւ կը սիրէր ազգին բոլոր զաւակներն ալ ինք կրթել, իր ուզած ձեւով կրթել...: Ըսի արդէն թէ անոնց հետ մեր ունեցած ընտանեկան կապը, հեռաւորութեան պատճառով խզուած չէր: Նամակներէն զատ, որոնք միշտ ալ շաբաթ կէսօրներէն վերջ երկձի կառքով քաղաք մտնող «փօստա»յով կուգային, տարին քանի մը անգամ, անոնցմէն կը բանայինք քաղցրաւենիքի եւ մրգեղէնի ծրարներ. տասը բարեւ, կարօտի համբոյրներ, քանի մը չիթ արցունք, տեսնուած երազներու պատմութիւն, պարկով լեցուն Նիքարի կարմիր բրինձ ու ալ չգիտեմ ինչ :

Մանկապարտէզէն արտաքսուելէս վերջ, իրական դպրոց երթալու առաջին օրս, Հայրս ըսաւ որ «ալ մեծ մանչ եմ» ու պէտք է որ ուշիմ ու աշխատասէր ըլլամ: (Կարծես թէ այդպէս ըլլալը իմ պզտիկ կամքէս կախուած ըլլար...) Պէտք է շուտով սորվիմ կարդալ ու գրել, նամակ գրեմ հեռաւոր հօրաքոյրներուս : «Այդպէս կ'ուզեն», ըսաւ, իր մեծ ու ծանր ձեռքով գլխուս մազերը խառնշտկելով :

Այն տեն հասակս իր բաճկոնակին էն վարի կոճակին կը հասնէր :

— Ես բնաւ քեզի չափ պիտի չըլլամ, քու ետեւէդ պիտի չհասնիմ, ըսի քիչ մը յուսաբեկ :

— Ինչո՞ւ :

— Քանի ես մեծնամ, դուն ալ կը մեծնաս, ալ ի՞նչպէս կրնամ հասնիլ ետեւէդ:

— Չէ, տղաս, տեղ մը կուգայ որ մենք ալ կը դադրինք մեծնալէ. անկէ զատ, կուգայ նաեւ ժամանակ մը, որ ոչ միայն ալ չենք մեծնար, այլեւ, ջուր գալած բուրդէ հագուստի պէս, քաշուիլ, կծկուիլ կը սկսինք ...:

Խելքս չհասաւ այդ կծկուելու պատմութեան, բայց հարցապնդումի ժամանակ չկար. անտես ախպարը, կէսօրուան ճաշիս ծրարը ձեռքը, կը սպասէր դրան առջեւ :

Մայրս համբուրեց գիս թուշերէս ու ճամբու դրաւ :

Ճամբան շատ մտածեցի թէ մայրս լալու ի՞նչ պատճառ ունէր. ու, հակառակ ճիգերուս, չկրցի գտնել այդ պատճառը : «Անպատճառ սխալ» տեսած եմ, աչքերուն մէջ արցունք չկար եզրակացուցի եւ ուշադրութիւնս կեդրոնացուցի երթալիք ճամբուս վրայ :

•

Այբուբենի պնակիս վրայ մանիշակագոյն մելանով տպուած Մեսրոպեան տառերէն ամէնէն առաջ, Այբէն ալ առաջ, ճանչցած գիրս Օ տառն եղաւ, որովհետեւ մեր սեւով ճերմակ կատուին կլոր աչքին կը նմանէր: Յետոյ Ղ եւ Շ գիրերը, իբրեւ ծնրադիր ուղտեր: Փէն, այդ օտարականը, չորրորդն եղաւ, որովհետեւ չարչաֆին մէջ հով մտած, բաղնիքի ճամբէն աճապարանքով անցնող Թրքուհիի մը երեւոյթն ունէր :

Չեմ յիշեր քանի՞ շաբաթ, կամ քանի ամիս տեւեց մինչեւ որ իրապէս ճանչցայ հայերէնի բոլոր տառերը: Քանի քերական ու քանի «Մաղկոց» մաշեցուցի, որքան սիրտ ու աչքի լոյս հատուցի մինչեւ որ զանոնք իրար կապել սորվեցայ, չգիտեմ, չեմ յիշեր : Չեմ յիշեր նաեւ թէ, կարդալ – գրել սորվելէս վերջ, երբեւիցէ հեռաւոր հօրաքոյրներուս նամակ գրեցի՞, պատասխան տուի՞ որ բեւեռագիրերով նաշխուն թուղթը իրենց ծոցերէն հանելով, ցոյց տան ազգաձար դրացիներուն ու ըսեն — «Ախպօրս մանչուն գրածն է, գրած մատներուն մեռնիմ» ...

(1) (Շար.)

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(*) «Տաշտի քերուցք», զաւակի ոճ է, կը նշանակէ վերջինը: Պատկերը առնուած է խմորի տաշտէն՝ որուն կողերուն ու յատակին փակած խմորը ակիշով քերելով հացի գունդ մը կը շինեն. ահա այդ վերջին գունդը «տաշտի քերուցքն» է :

1920 ԴԵԿՏ. 2Ի ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Ահաւասիկ պատճէնը այն դաշնագրին որ կնքուեցաւ 1920 Դեկտ. 2ին, հանրապետական Հայաստանի եւ բոլշեւիկեան պատուիրակութեան միջեւ (տես «Հայաստանցի»ի յօդուածը).—

«2 Դեկտ. 1920 թ. մի կողմից Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Հ. (ծանօթ. բուն Ռուսաստանի բոլշեւիկեան անունը) լիազօր ներկայացուցիչ ընկեր Լեգրանը Ռ. Կ. Կ. Կ. Կ.ի (ծանօթ. Ռուսաստանի կոմունիստական կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէ) լիազօրութեամբ, ի դիմաց Ռուսաստանի խորհրդային կառավարութեան, եւ միւս կողմից ընկերներ՝ Դրօն եւ Տէրտէրեանը (ծանօթ. վերջերս վախճանած ընկ. Համբարձում Տէրտէրեանը) ի դիմաց Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան կնքեցին համաձայնութիւն հետեւեալի մասին.—

1.— Հայաստանը յայտարարւում է անկախ սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութիւն:

2.— Մինչեւ Հայաստանի խորհուրդների համագումարի հրաւիրումը, կազմւում է ժամանակաւոր ռազմա-յեղափոխական կոմիտէ, որին կ'անցնի բովանդակ իշխանութիւնը Հայաստանում:

3.— Ռուսաստանի խորհրդային կառավարութիւնը ընդունում է, որ Հայաստանի սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութեան հողերի մէջ անվիճելի կերպով մտնում են՝ Երեւանի նահանգը իր բոլոր գաւառներով, Կարսի նահանգի մի մասը, որ զինուորական տեսակէտից կ'ապահովէ երկաթուղու տիրապետութիւնը՝ Ջաջուռ կայարանից Արաքս կայարանը, Գանձակ նահանգի Զանգեզուր գաւառը եւ Ղազախ գաւառի մի մասը օգոստոս տասնի համաձայնութեան (ծանօթ. խօսքը Լ. Շանթի պատուիրակութեան համաձայնութեան մասին է Մոսկուայի մէջ 1920 թ. ամառը) սահմաններում, եւ Թիֆլիս նահանգի այն մասերը, որոնք Հայաստանի տիրապետութեան տակ էին գտնւում մինչեւ 1920 թ. Սեպտեմբեր 28:

4.— Հայկական բանակի հրամանատարական կազմը չի ենթարկւում պատասխանատուութեան այն գործերի համար, որ կատարել է բանակի շարքերում մինչեւ Հայաստանում խորհրդային իշխանութեան յայտարարումը:

5.— Դաշնակցութեան եւ ուրիշ սոցիալիստական կուսակցութիւնների (Սոցիալիստ Յեղափոխական, Սոցիալ Դեմոկրատ) անդամները ոչ մի հալածանքի չպիտի ենթարկուին կուսակցութեան պատկանելու եւ կոմունիստական կուսակցութեան դէմ մղուած կռիւներին մասնակցելու ու խորհրդային Հայաստանի յայտարարութիւնից առաջ կատարած գործերի համար:

6.— Ռազմա-Յեղափոխական Կոմիտէի մէջ մտնում են հինգ անդամներ կոմունիստական կուսակցութեան կողմից նշանակուած եւ երկու անդամ ձախ Դաշնակցականների խմբակից՝ համաձայնելով կոմունիստական կուսակցութեան հետ:

7.— Ռուսաստանի խորհրդային կառավարութիւնը միջոցներ է ձեռնարկում անմիջապէս կեդրոնացնելու Հայաստանի Սոցիալիստական խորհրդային հանրապետութեան պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ զինուորական ուժեր:

8.— Սոյն համաձայնագիրը ստորագրելուց յետոյ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը հրաժարւում է իշխանութիւնից: Իշխանութիւնը ժամանակաւոր կերպով, մինչեւ յեղափոխական կոմիտէի գալը, անցնում է զօրահրամանատարութեան, որի գլուխն է կանգնում Դրօն:

Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Հ. կողմից Հայաստանի զօրահրամանատարութեան կից կոմիսար է նշանակւում ընկ. Սիլինը:

Պատրաստուած է երկու օրինակ: Ռ. Ս. Ֆ. Ս. Հ. լիազօր ներկայացուցիչ՝ Լեգրան:

Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան լիազօրութեամբ՝ Դրօ – Տէրտէրեան»:

(Տես՝ «Ժողովածու գործող Դաշնագրերի» ռուսերէն 3րդ պրակ, Մոսկուա՝ 1921, թիւ 79, էջ 14–15, հրատ. Ռուսաստանի արտաքին գործավարութեան):

հասկացան հայութեան ազատութեան ոգին, տենչը: Լենինը՝ մեծ քրմապետը, համայնավար կուսակցութեան, տեսնելով Հայերի ընդդիմութիւնը կը գրէր Կովկասի իր ընկերներին.

«Աւելի մեղմութիւն, զգուշութիւն, զիջողութիւն դէպի մանր բուրժուազիան, մտաւորականութիւնը ու յատկապէս գիւղացիութիւնը»: «Անդրկովկասեան կոմունիստները պիտի հասկանան իրենց կացութեան իւրատեսակ հանգամանքը, իրենց հանրապետութիւնների կարգ ու սարքը, որ տարբեր է Ռ. Ս. Ֆ. Խ.ի հանրապետութեան կացութիւնից եւ պայմաններից, պիտի հասկանան, որ անհրաժեշտ է ոչ թէ ընդօրինակել մեր գործելակերպը, այլ մտածուած կերպով ձեւափոխել զայն համաձայն կոնկրէտ պայմանների տարբերութեան»:

Սրանից մեծ դատապարտութիւն անկարելի էր սպասել բոլշեւիկներից:

Նոյն Փետրուար 18ի առիթով բոլշեւիկ Բորեանը գրում էր (հատոր 9րդ, էջ 140)

«քաղաքացիական կռիւը շատ յամառ բնոյթ էր կրում: Ապստամբութեան գլխին գտնուեցան Դաշնակցականներ, որոնք երեւան բերին բաւարար չափով կազմակերպութիւն, Ցեկոմի դէմ մղած կռւում եւ նրանց ուժերի գերազանցութիւնը ըսպառնում էր խորհրդային իշխանութեան Հայաստանում: Ապստամբութիւնը եւ «Դաշնակցական» իշխանութեան մնացորդները հաշուեյարդարի ենթարկուեցան կարմիր բանակի ուժերով»:

Այսպէս բոլշեւիկ Բորեանի իսկ խոստովանութեամբ օտար ուժերով կարողացան խեղդել փոքրիկ հայ ժողովուրդը եւ միւս բոլոր ժողովուրդները:

Փետրուար 18ները հաղուագիւտ երեւոյթներ չեն ազգերի պատմութեան մէջ: Այդպիսի շարժումներ կարող են ազատութիւն բերել Սովետ Աշխարհի բոլոր ճնշուած ազգերին:

Փառք ազատութեան եւ հերոսական պայքարներին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԳՐԳՌԻՉ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

«ՎԱՍԿԵԼ ԱՆՈՒՆ ՄԷԿԸ»

ԽՄԲ.— Կարգ մը թուրք թերթեր, Վաթան, Թան եւ Ենի Իսթանպուլ շարք մը գրգռիչ առասպելներ հրատարակեցին Փետր. 14ին, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ: Ահաւասիկ Վաթանի գրածը (միւսները յաջորդով եւ տրուած պատասխաններով).—

Քաղաքական ոստիկանութիւնը լայն քննութեան ձեռնարկած է քաղաքիս Հայերուն մասին, որոնք վերջերս դիմում կատարած են Պէյրութ երթալու համար:

Ինչպէս ծանօթ է, միջոց մը առաջ ըսկսաւ շրջան ընել զրոյց մը, որու համաձայն Ամերիկա Թուրքիայէ մեծ թիւով դաղթական պիտի ընդունէր: Ասոր վրայ, բազմաթիւ հայ հայրենակիցներու դաղթին մասին խօսուեցաւ եւ սակայն ամերիկեան դեսպանատունը հերքեց այս զրոյցները:

Հիմա ալ կը տեղեկանանք թէ Դաշնակ եւ Հնչակ հայկ. կուսակցութիւնները, որոնք մէկ մէկ համայնավար կազմակերպութիւններ են, որոշեր են Պէյրութի մէջ կայացնել «Համաշխարհային Հայերու Համագումար» մը եւ այս համագումարին մասնակցութեան հրաւիրագրեր ղրկեր են Իսթանպուլաբնակ շատ մը Հայերու:

Ասկէ զատ, Համայնավարներու կողմէ կազմակերպուած եւ նպատակը ծանօթ այս համագումարին, կրօնական հանդամանք մը տալու ձգտումով հրաւիրուած է նաեւ քաղաքիս Հայոց Պատրիարք Խաչատուրեանը: Հակառակ անոր որ առակւին յայտնի չէ թէ Խաչատուրեան Պատրիարք պիտի երթա՞յ թէ ոչ, կ'ենթադրուի թէ Պէյրութի այս համագումարին հետ կապ ունի իր այն տեսակցութիւնը, զոր երէկ ունեցաւ կուսակալ Փրոֆ. Կէօքայի հետ:

Միւս կողմէ, քաղաքական ոստիկանութիւնը ճշդած է թէ, Վասկէլ (ԽՄԲ.— Ս. Էջմիածնի Ընդհանրական Կաթողիկոսը Վազգէն Ա.) անուն մէկը, որ պիտի գար Երկաթէվարագոյրին ետեւ գտնուող երկրէ մը պիտի նախագահէ Պէյրութի Համագումարին, չի վստահիր թէ ինչու՝ փոխանակ Եշիլքիւղէն անցնելու, փոխեց իր ճամբան եւ տարբեր գծով մը գնաց Պէյրութ,

Քաղաքական ոստիկանութիւնը իմաստալից կը գտնէ այն պարագան, որ այս օրերս կը փափաքին Պէյրութ երթալ նաեւ բացի հայ հայրենակիցներէն, շատ մը ծանօթ համայնավարներ եւ այս պատճառաւ կը խորացնէ իր քննութիւնները:

Պոլսոյ հայերէն թերթերը, Մարմարա եւ Ժամանակ, անմիջապէս պատասխանած են այս գրգռութեանց, պարզելով բուն իրողութիւնը: Այս առթիւ կ'ըսեն թէ Սոն Փոստա պարկեշտօրէն հաղորդած է ամբողջ անցուդարձը:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, 12 Փետր. (Յառաջ).— Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Հայկ. Տան մէջ, Փետրուար 12ին, կիրակի, ժամը 16.30ին, նախաձեռնութեամբ՝ Իտալիոյ Հայոց վարչութեան, Հայկ. Տան եւ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան:

Հանդէսը բացաւ Բժ. Մանուկ Խանպէկեան, յարգանքի խօսքեր արտասանելով Ն. Ս. Օծութիւն Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի անուանակոչութեան առիթով:

Ապա օրուան պատուակալ բանախօսէն առաջ, բեմ բարձրացաւ Բժ. Տիգրան Ալեքսանեան, որ գրաւոր ճառով ներբողեց Վարդանանց քաջագործութիւնը, մեր դարաւոր պատմութեան կարեւորագոյն էջերէն մին: Ի միջի այլոց, յիշեց ոսկեդարու մեծ ու փոքր մատենագիրները, անհրաժեշտ նկատելով անոնց գործին տարածումը ամէն յարկի տակ:

Փոքրիկն Արա Տիւխիգեան մեծ յաջողութեամբ արտասանեց «Հայու զաւակ» խորագրեալ բանաստեղծութիւնը:

Օրուան պատուակալ բանախօսը, գաղութիս երիցագոյն անդամներէն Պ. Հրանդ Քէհեաեան, խիապէս քաջահմուտ մեր անցեալի եւ ներկայի պատմական եւ քաղաքական անցուդարձին, գրաւոր կուռ բանախօսութեամբ մը՝ ներկաները փոխադրեց դարէ դար, մանաւորապէս ծանրանալով Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց շրջանին վրայ: Իր վերջաբանին մէջ ամփոփեց այն պատգամը՝ զոր անոնք ժառանգ ձգեցին գալիք սերունդներուն — Հայ մնալ եւ Հայ ապրիլ:

Ա.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ թերթերուն ծաւալը սահմանափակուեցաւ, թուղթի տագնապին հետեւանքով: Մեծ օրաթերթերը առաւելն վեց էջ պիտի ըլլան: Արգիլուած է վիճակահանութիւններ կազմակերպել: Տրվիզ պիտի չտրուի, արտասահմանէն թուղթ բերելու համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (138)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

Բ. ՄԱՍ

«Զգացէք: Կ'երդնում որ բան չըսաւ ինծի: Այս է իրողութիւնը: Կը կրկնեմ եւ կը յայտարարեմ թէ ոչ մէկ մեղսակցութիւն եւ կապակցութիւն ունիմ մահափորձի գործին մէջ, զոր ամբողջ էութիւնս կ'այպանեմ: Վճիռը զոր պիտի տաք, ձեր երջանիկ օրերուն պէտք չէ որ հարցանիշի մը պէս խռովէ ձեր խիղճը: Եթէ համոզուած էք խօսքերուս, լաւ: Իսկ եթէ չէք համոզուած, ինչ կրնամ ըսել, ճակատագիր:

«ՁԻՍ ՊԻՏԻ ԿԱԽԵՆ»

Ճավիտ պէյ վերջացուց իր պաշտպանողականը, որ իր կարապի երգը եղաւ: Արցունքոտ աչքերով ելաւ դատարանէն իր տեղը թողլով իր ընկերներուն: Հակառակ իր պերճախօսութեան եւ սուր տրամաբանութեան, Ճավիտ պէյ բանտ տարուած ատեն, ճամբան, ալ չէր ծածկեր իր յահաւոր անձկութիւնը եւ վհատութիւնը:

Ան առաջուց լսած էր որ Անկախութեան Ատեանը ամէնէն անգութ պատիժը սահմանած էր իրեն, եւ ինքնաշարժին մէջ, իր քով նստող ոստիկան-զօրքի հարիւրապետին ըսաւ:

— Պաշտպանողականս որեւէ ազդեցութիւն չգործեց դատաւորներուն վրայ: Տեսայ այս բանը: Աստուած իմ, ի՞նչ պէտք է ընել հասկցնելու համար որ բոլորովին անտեղի են իրենց կասկածները: Այո, ի՞նչ պէտք է ընել: Մարդուն մէջ չկայ այս կարողութիւնը: Աշխարհի ամէնէն եղերական բանն է չպատռել այս կասկածներէն:

Ճավիտ պէյ բանտ վերադարձած ատեն այսպէս կը խօսէր՝ եւ արցունքները կը սրբէր:

Քովի հարիւրապետը զինքը մխիթարելու համար պատասխանեց.

— Մի տրտմիք: Դեռ վճիռ չէ տրուած... Ընդհանուր դատախազը կրնայ խիստ պատիժ պահանջել, վճիռը դատարանն է որ պիտի տայ: Ամէն պարագայի մէջ ձեր պաշտպանողականը նկատի պիտի առնեն... Համբերեցէք:

— Ոչ, ոչ, ըսաւ Ճավիտ պէյ բնաւ չեմ յուսար: Ալ ոչ մէկ յոյս ունիմ: Գիտեմ, անպատճառ զիս կախաղան պիտի հանեն: Դատաւորներուն երեսոյթներէն յայտնի է: Ալ վերջացաւ ամէն բան...:

Ճավիտ պէյ մնաց գլխահակ եւ անշարժ:

Ճավիտ պէյէ ետք դատարան բերուեցաւ Տոքթ. Նազըմ, որ գրպանէն թուղթերու դէզ մը հանեց, ակնոցը դրաւ եւ ծանրօրէն սկսաւ կարդալ իր երկար պաշտպանողականը: Այս զօրեղ Իթթիհատականը, որ ձայն ունէր ընդհանուր պատերազմի քաղաքական գործերուն մէջ, հիմա կքած էր ու կը ջանար ինքզինքը անմեղ հռչակել:

Իր պաշտպանողականին մէջ, Տոքթ. Նազըմ ըսաւ մասնաւորաբար.

— Պերլինի մէջ, հանգուցեալ Թալէաթ փաշայի նախագահութեան տակ, երբ կ'աշխատէինք մեր հայրենիքին թշնամիներուն դէմ Իսլամ Յեղափոխական Միութիւն անունին տակ, մեր աշխատանքները գնահատուեցան Անգարայի կառավարութեան եւ Մուսթաֆա Քեմալ փաշայի կողմէ: Այս նիւթին շուրջ Անգարայէն նամակ մը եկաւ, ուր կ'ըսուէր թէ կըրնանք գործակցիլ իրենց, պայմանաւ որ միջամուխ չըլլանք Անգարայի գործերուն եւ միայն արտասահմանի մէջ աշխատինք: Թէ Գերմանիոյ եւ թէ Ռուսիոյ մէջ այս հրամանին սահմաններէն դուրս չելայ: Այդպիսի բան մը միտքէս իսկ չանցուցի: Կատարած աշխատանքներս մէջտեղն են: Ամէն ինչ բրի, որպէսզի Էնվէր փաշա չփորձէր Անատոլու անցնիլ եւ վտանգ մը ստեղծել: Ճիշդ է որ մասնակցեցայ Ճավիտ պէյի տունը գումարուած ժողովներուն, բայց հաւատացի թէ Կարա փաշան հաւանած եւ արտօնած էր այդ ժողովը: Մնաց որ այդ ժողովին մէջ հայրենիքին ի վնաս ոչինչ խօսուեցաւ: Յետոյ Իզմիր գացի, քաղաքական կեանքէ հեռու ապրեցայ: Մերժեցի նաեւ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան մէջ մտնելու առաջարկը: Եթէ քաղաքական նպատակ մը ունենայի, ինչո՞ւ չմտնէի:

«Այդ օրերուն, ինծի ալ ծրագիր մը ղրկեցին, եւ դուք տանս խուզարկութեան ընթացքին այդ ծրագիրը ձեռք անցուցիք: Բայց այդ ծրագիրը որեւէ արժէք չի ներկայացներ, ո՞վ գիտէ, ինծի պէս տասնեակներով մարդոց ալ ղրկուած է: Արդէն ես պատասխան անգամ չտուի անոր: Ընդհ. դատախազին ըսածին պէս, ժողովուրդին մէջ քարոզութիւններ չըրի: Միայն թէ ամէն հայրենակիցի պէս, ես ալ կրնամ խօսած ըլլալ: Միթէ յանցա՞նք մըն է աս: Ընտանիքիս ապրուստը հոգալէ զատ տարբեր մտահոգութիւն չունէի:

«Ընդհ. դատախազը իմ մասիս ամէնէն ծանր ամբաստանութիւնը ըրաւ, ըսելով որ իբր թէ մասնակցեր եմ գաղտնի կոմիտէի մը եւ այս առթիւ տեղեկութիւն ունեցեր եմ Գարաքեմալի ու ընկերներուն կողմէ սարքուած մահափորձէն:

(Շար.)

ղութեամբ: Ներքին օղնութեան վրայ պէտք է աւելնայ միջազգային օժանդակութիւնը, մեր բոլոր բարեկամներէն, առանց վերապահութեան: Միեւնոյն ատեն բոլոր ազգերն ալ պէտք է յարգեն մեր իրաւունքները»:

Քաղաքական տեսակէտով, կառավարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ ազատ ընտրութիւններ կատարել անյապաղ, լեցնելու համար 30 ալժերիացի երեսփոխաններու թափուր աթոռները Ազգ. ժողովին մէջ: Այդ ընտրութեանց շնորհիւ պիտի ճշդուի թէ որոնք են Ալժերիոյ իրաւատու ներկայացուցիչները:

Տնտեսական եւ ընկերային միջոցներու մասին խօսած ատեն, Պ. Կի Մոլէ ըսաւ թէ Ալժերիոյ մէջ կան վեց միլիոն Իսլամներ որոնք ոչ նիւթ. միջոց ունին, ոչ ալ ապագայ, զանգուած մը որ ենթակայ է արկածախնդրութեան: «Ալժերիոյ ժողովուրդը ձանձրացած է խոստումներէն եւ գործ կը պահանջէ, անմիջական գործ»:

Իբրեւ անմիջական տնօրինութիւն, կառավարութիւնը անհրաժեշտ պիտոյքներ պիտի բաշխէ: Ցեռոյ վարկեր պիտի բանայ, ձեռական աշխատանք ճարելու համար բազմաթիւ անգործներու: Խստօրէն պիտի սահմանափակուի ներգաղթը, (հաւանաբար Թունուզէն եւ Մարոքէն, եթէ ոչ մայր երկրէն): Այսուհետեւ կառավարութիւնը ճարտարագործական ընդարձակ ծրագիր մը պիտի գործադրէ, երեւան հանելով Ալժերիոյ բնական հարստութիւնները: «Այս բոլորը կը պահանջեն ահագին ճիգ մը՝ ելմտական տեսակէտով: Ամէն բանէ առաջ զարկ պիտի տրուի հողագործութեան, ջրաբաշխութեան եւ գիւղական կեդրոններու կառուցման: Ֆրանսա մասնագէտներ պիտի տրամադրէ Ալժերիոյ, օգտագործելու համար հանքածուխի, երկաթի, բնական կազի եւն. հարստութիւնները եւ ի հարկին հիւլէական ուժ ալ, ճարտարագործութեան համար: Տուրքերը պիտի ղեղչուին եւ նոր դպրոցներ պիտի բացուին»: Այս առթիւ Պ. Կի Մոլէ ըսաւ թէ Ալժերիոյ երկու միլիոն դպրոցականներէն միայն երեք հարիւր հազարը կրնան տեղ գտնել դպրոցներու մէջ: Իսլամներուն պատեհութիւն պիտի տրուի աւելի բարձր պաշտօններ վարելու եւն.:

× Վարչապետին ճառէն առաջ, որ 50 վայրկեան տեւեց, նոր միջադէպ մը ծագեցաւ համայնավարներուն եւ փուժատեան երեսփոխաններուն միջեւ, նախորդ օրուան կռիւներուն առթիւ: Փուժատեան երեսփոխան մը կողմնակցութիւն վերագրեց Ազգ. ժողովի նախագահին, ատենագրութիւնը կարդացուած ատեն:

× Զինուորական իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ արիւնալի կռիւ մը տեղի ունեցաւ Նէմենչայի լեռներուն մէջ եւ սպաննուեցան 45 ըմբոստներ եւ ինը զինուորներ: Նոյն օրը Ալժերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի մէջ սպաննուած էին 105 հոգի, կռիւներով եւ ահաբեկումներով:

× Հիւանդանոց փոխադրուեցաւ Վենսան անուն մարդը, որ ատրճանակ պարպած էր Ազգ. ժողովին մէջ: Մարդը հիւծախտաւոր է եւ հանդստեան թոշակով կ'ապրի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ համագումարը կը շարունակէ կարծիքներու փոխանակութիւնը՝ Խրուշչեւի զեկուցման մասին, որ տասը էջ բռնած է Մոսկուայի թերթերուն մէջ: Այս առթիւ արտայայտուեցան զանազան հանրապետութեանց ներկայացուցիչները: Փոխ-վարչապետ Ա. Միկոյեան եւս խօսք առնելով, ըսաւ թէ «ամէնէն կարեւոր խնդիրն է հաւաքական ղեկավարութիւնը»: Ուրիշներ ալ քննադատեցին անհատական պաշտամունքը, որ ծայրագոյն աստիճանին հասած էր Սթալինի օրով:

ՍԹԵՐԼԻՆԸ փրկելու համար, Անգլիոյ պետական դրամատունը 5ուկէսի բարձրացուց զեղչի սակը: Մէկ տարի առաջ 3 առ հարիւր էր: Ուրիշ արտակարգ միջոցներ ալ ձեռք պիտի առնուին: Մեծապէս պիտի կրճատուի շահարկումներու ծրագիրը, տուրքերը պիտի ծանրանան եւն.: (Ֆրանսայի մէջ զեղչի սակը 3 առ հարիւր է; Մ. Նահանգներուն մէջ՝ 2.5 առ հարիւր):

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ (կախաղան) ջնջուեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին կողմէ, 262ի դէմ 293 ձայնով: Խնդիրը օրակարգի վրայ էր տարիներէ ի վեր: Բանաձեւը կը պահանջէ կամ բոլորովին ջնջել կամ ատեն մը դադրեցնել, իբրեւ փորձ: Կառավարութիւնը պիտի ճշդէ իր դիրքը, ի նպաստ առաջինին կամ երկրորդ ձեւին:

ԻՏԱԼԻՈՅ ելմտական նախարարը, Վանոնի, որ 52 տարեկան է, ծերակոյտին առջեւ զեկուցում տալէ ետք դլխու ցաւ մը զգալով յանկարծամահ եղաւ:

1954/1Ի ԶՕՐԱԳՈՒՆԴԻՆ զինուորները, որոնք զէնքի տակ պահուած էին անցեալ Նոյեմբերէն ի վեր, պիտի արձակուին Մարտ մէկէն սկսեալ:

ՑՈՒՐՏԷՆ եւ սառէցէն վերջ այժմ ալ ձիւնհալքն է որ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Կը վախցուի աղետալի ողողումներէ: Տեղեկագրէ մը համաձայն, մէկուկէս միլիոն հեկտար տարածութեամբ ցանք փճացած ըլլալով, նորէն ցորեն պիտի ցանուի: Տեղեկագիրը 150 միլիառ Ֆր. կը հաշուէ կորսուած ցորենին արժէքը: Օդը բաւական մեղմացած է Փարիզի թէ գաւառի մէջ:

Տիկին Անայիս Շահինեան, Պ. Արթիւր Շահինեան, Տէր եւ Տիկին Արա Պիպերեան եւ զաւակները, Օր. Օր. Ալիս, Նոյեմի եւ Զապել Աղասեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Արսլանեան եւ զաւակը (Ժընեւ), Այրի Տիկին Զպուքճեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Պ. եւ Օր. Աղասէրեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դուլաչեան, Տէր եւ Տիկին Համբաձումեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Ինճէեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սարեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Անուշաւան Սարգիսեան, Յարութիւնեան, Ժամկոչեան եւ Ֆրոսար ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աղասէրեան, 1884, Տրապիզոն)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի, Փետր. 20, ժամը ճիշտ 2ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:)

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Պ. Յ. Արսէնեան եւ զաւակը՝ Անի ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՖՐԱՆՍՈՒԱԶ ԱՐՍԷՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Քարոն)

մահը որ տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի, Փետրուար 15, ժամը 2ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ ժամը 3.45ին, Մենիլմոնթանի եկեղեցին:

Հաւաքուիլ հանգուցեալին բնակարանը՝ 22 ռիւ տէ զ'Ամվիէռժ, Փարիզ (20), ժամը 3.30ին:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին:

Այս կիրակի, ժամը 15ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Կը խօսի ընկ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Փարիզէն):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իրենց սիրելի զարմիկին ՄԻՀՐԱՆՈՒՇ ԱՄԻՐՅԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Լազեան 2000 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի օղափոխութեան կայանի շէնքին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Ռապաթէն (Մարոք) Պ. Վահէ Տէյիրմէնճեան 2000 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, իսկ Սրապեան եւ Յարութիւնեան ընտանիքները՝ 5000 Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, իրենց քրոջ եւ ազգականին Միհրանուշ Ամիրայեանի կսկծալի մահուան առթիւ (Փարիզ 12 Փետ.):

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է
ՄԱՐՏ 11ԻՆ

Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղի թատերական ներկայացումը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, Բրէմլէն Պիսէթրի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 19 փետր., հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ, հանգուցեալ

ԷՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ
(Ծնեալ Զարուֆեան)

մահուան տարելիցին առթիւ:

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մեծ Պահքի առթիւ Արեւագալի արարողութիւնը պիտի կատարուի ամէն կիրակի յաւարտ պատարագի, Փետր. 19էն սկսեալ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Այրի Տիկին Մ. Պետիկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ե. Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Ղարիպեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով, ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, տղուն, եղբօր, աներձագին եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Ղարիպեան կը նուիրեն.— Կապոյտ Խաչին 1500 Ֆ., Մոնմորանսիի Հ. Տան 1500 Ֆր., «Յառաջ»ի բարգաւաճման 1500 Ֆր.:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇԱՒԻԼ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Թորոս Սարեանի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալբիւր Սեւոր Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Պանխէօ–Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20,30ին, Տիկ. Հէքիմեանի բնակարանը: Պատգամաւորուհիներու ընտրութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, Փլաս տէ Ֆէթ, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորի ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Հայ Առաքելական եւ Աւետարանական եկեղեցիներու նախաձեռնութեամբ Վարդանանցի տարեդարձը պիտի տօնուի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, այս կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի կազմակերպած թատերական ներկայացումը՝ Պետրոս Դուրեանի «Սեւ հողերը»: Տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը:

Տոմսերու գին 150 ֆրանք:

Կը մասնակցին կարող ուժեր եւ դպրոցին աշակերտներն ու նախկին սաներ:

Ս. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ս. Խաչի Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ իր բարեկամներուն եւ համակիրներուն թէ տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 19 Փետրուար, կիրակի օրը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Օթէլ Մօտէրն Փալասի շքեղ սրահներու մէջ, 8պլաս տը լա Ռէփիւպլիք, փարիզ

Նուագախումբ, ճոխ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
•
DIMANCHE 19 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7908 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3319

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

•

Այս խորագրով գրութիւն մը հրատարակած ենք այսօր, Օր. Մաննիկ Պէրպէրեանի ստորագրութեամբ: (Տես Բ. էջ):

Մեր աշխատակիցը կը շօշափէ շատ լուրջ խնդիր մը, առանց անոր լուծումը գտնելու:

Եւ չի գտներ անոր համար որ, կանգառած է պատահական երեւոյթի մը վրայ:

Անհրաժեշտ է լայն եւ փաստացի քննութիւն մը:

Նախ, բոլորովին ճիշդ չէ թէ Օտ. Սահմանադրութենէն առաջ «աքանչելի գրագէտներու յայտնութիւն մը» ունեցանք չնորհիւ հայրենիքի մասին «գրելու, նոյն իսկ խորհելու» արգելքին:

Այն ատեն ծաղկեցան ընտիր գրագէտներ, բանաստեղծներ ու վիպագիրներ, վասն զի ունէինք հաստատուն բնակութիւն, աւելի քան երկու միլիոն ժողովուրդով: Ունէինք միջավայր, եւ դպրոցական ցանց մը: Կը գտնուէինք մեր հողին վրայ, նոյնիսկ Պոլսոյ (ինչպէս Թիֆլիսի մէջ):

Այդ պատճառով ալ, այն ատեն բաղդատաբար աւելի կը սպառէին թերթերն ու գիրքերը, թէեւ ոչ այն համեմատութեամբ որ համապատասխանէր գրող-բրոցներու համրանքին:

Այն ատեն ալ ամէնէն բանուկ ապրանքը դասագիրքն էր, ոչ թէ գրական ստեղծագործութիւնը:

Օսմ. Սահմանադրութենէն ետք, եթէ մթնոլորտը սարսաց Սիամանթոյի «մրրկային» բանաստեղծութեամբ եւ ուրիշ արտադրութիւններով, այդ ալ շատ բնական էր: Անխուսափելի:

Շղթաները քակուած էին: Ժողովուրդը նոր կ'իմանար ու կը կարդար իր երէկուան պատմութիւնը, որ բացարձակապէս արգիլուած էր Համիտեան բռնակալութեան օրով:

Անշուշտ պիտի խօսէին Ջարդի եւ մնացեալ սարսափներու մասին: Պոռթկում էր:

Յարաբերական ազատութիւնը կը թելադրէր լայն բանալ պատուհանները, գրականօրէն ալ պատկերացնել «ինչն ու ինչ»ը, որպէսզի կարելի ըլլար դիմաւորել նոր հորիզոնը:

Ճիշդ հովի մը պէս անցաւ այդ շրջանը, եւ յանղեցաւ ահաւոր փոթորիկի մը, 1915 Ապրիլ 11/24ով,— Փլուզո՛ւմ: Միջանկեալ՝ Հայրենիքի կորիզ մը եւ արտագաղթ: Ցիրուցան՝ ծովէրէ ծով, անծանօթ ուղղութեամբ:

Արմատախիլ բազմութիւնները միասին կը տանէին իրենց Տառապանքն ու սարսափը, ինչպէս եւ մշակոյթը:

Երբ ոտքի կանգնեցան, քիչ-շատ վարժուելով նոր միջավայրի պայմաններուն, երբ սկսան թերթ ու գիրք հրատարակել, բնականաբար հիմնական նիւթ մը պիտի կազմէր Հայաջինջ Արհաւիրքը, կենդանի վկայութիւններով, յուշերով եւ գրականութեամբ:

Առաջին Աշխարհամարտի գինադադարէն, հազիւ կրցեր էին պատմել թէ ժողովուրդի մը կէսը դարձաւ յուղարկաւոր միւս կէսին:

Արհաւիրքին բուն ծալքերը բացուեցան ազատ արտասահմանի մէջ:

Եւ եթէ քառասուն տարի վերջն ալ, շատեր գրականութիւն կը մշակեն այդ գետնին վրայ, ինչո՞ւ զարմանալ: Կը սպառի՞ այդ նիւթը:

Մնաց որ, շատ քիչեր կրցած են խկապէս գրական բարձրութեան մը հասցնել նիւթին մշակումը:

Եւ յետոյ, ո՞վ ըսաւ թէ միայն ամբողջովին Ջարդապատումէ կը բաղկանայ մեր արդի գրականութիւնը եւ կամ այդ է պատճառը որ հայերէն գիրք չեն կարդար:

Կը խօսինք տակաւին:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԿՐՆԱ՞Յ «ՏԱՔՆԱԼ»

ՆՈՐ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բրիտանական կառավարութիւնը նոր հրատարակեց իր տարեկան տեղեկագիրը՝ ազգ. պաշտպանութեան մասին: Եզրակացութիւնն այն է թէ «ազատութեան եւ ապահովութեան սպառնացող գլխաւոր վտանգը պիտի գայ պաղ պատերազմին սաստկացումէն, բոլոր այն ասպարէզներուն մէջ որ կրնան ենթարկուիլ համայնավարական թափանցումին եւ թէ մեր ուժերը պէտք է պատրաստուին հաւանական սահմանափակ պատերազմի մը դէմ»:

Յետոյ կը բացատրէ թէ հիւլէական զէնքերու յարաճուն ուժը աւելի աճարկու բայց նուազ հաւանական կը դարձնէ համաշխարհային պատերազմը»: Միւս կողմէ, չկայ որ եւ է նշան որ ապացուցանէ թէ Խ. Միութեան վարիչները հրաժարած են իրենց նպատակներէն: Հետեւաբար, Անգլիոյ գլխաւոր ճիգը պէտք է ըլլայ, 1956ի համար, պահպանել ազգ. պաշտպանութեան ներկայ մակարդակը: Զինեալ ուժերը նուազ ստուարաթիւ, բայց աւելի ազդու պիտի ըլլան: «Պէտք է ամէն ատեն կարող ըլլանք, մեր դաշնակիցներուն հետ, դիմագրաւելու համայնավարական նախայարձակումը, յատկապէս մարզուած ուժերով»:

Տեղեկագիրը յետոյ կը պարզէ զինեալ ուժերու իւրաքանչիւր ճիւղին պարտականութիւնները: Այս առթիւ կը հաստատէ թէ կառավարութիւնը որոշած է չինել եւ փորձել բրիտանական ջրածին ռումբը: «Մեր առաջին եւ գլխաւոր նպատակը պէտք է ըլլայ խափանել պատերազմը՝ մեր դաշնակիցներուն հետ պահելով այն միջոցները որ կրնան վհատեցնել թշնամին»: Այս առթիւ ալ կը յիշեցնէ թէ «չեն իրականացած միջազգային կացութեան իրական մեղմացման յոյսերը»: Ուրեմն, բրիտանական ուժերուն պարտականութիւնը պիտի ըլլար.—

1. Զօրացնել դաշնակից ճակատի այն միջոցները որ կրնան կասեցնել նախայարձակումը:

2. Բրիտանական ուժերը պէտք է կատարեն իրենց դերը պաղ պատերազմին մէջ: Անոնք իրենց պարզ ներկայութեամբ կրնան նպաստել ազատ աշխարհին եւ անդրծովեան երկիրներու ապահովութեան:

3. Բրիտանական ուժերը պէտք է պատրաստ ըլլան դիմագրաւելու սահմանափակ պատերազմներ:

4. Պէտք է կարենան ազդու դեր մը կատարել համաշխարհային պատերազմի մը մէջ, եթէ ծագի:

Տեղեկագիրը 1956 – 57ի ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը կը հաշուէ 1.498.700.000 սթերլին, այսինքն չորս միլիոն 500.000 սթերլին աւելի: Ամերիկեան օգնութեամբ այս գումարը կը բարձրանայ 1.548.760.000ի: Նկատելով որ արդիական զէնքերը աւելի սուղ են, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար տեղեկագիրը կ'առաջարկէ զօրքին թիւը 263.000էն իջեցնել 200.000ի:

× Ձեղչի սակը բարձրացնելէ անմիջապէս ետք, ելմտական նախարարը յայտարարութիւն մը ցրուեց որ կ'ըսէ թէ կարգ մը սեղմումներ պիտի հաստատուին: Պիտի զեղչուին կամ ջնջուին ցորենի եւ կաթի արտադրութեան յատկացուած նպաստները: «Ազգային ալիւրին» նպաստը 37 միլիոն սթերլինէն պիտի իջնէ 18 միլիոնի, այնպէս որ հացին քիլօն 36էն 41 ֆրանքի պիտի բարձրանայ փետր. 26էն: Կաթին գինն ալ 60էն 64 ֆր.ի պիտի բարձրանայ յուլիսին, վասն զի նպաստը պիտի ըլլայ միայն ինը միլիոն, փոխան 29 միլիոնի: Պիտի սահմանափակուի ներքին սպառումը, որպէս զի կարելի եղածին չափ քիչ արտածում կատարեն: Վարկերն ալ պիտի սահմանափակուին:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՄԵԿՆԻԼ

Մինչ կը սպասէինք Պէյրութի մեր թղթակցին նոր նամակին, օգտուելով ստացանք «Յուսաբեր»ի Փետր. 15 թուակիր թերթը, որ կը պարունակէ հետեւեալ հեռագիրը, ծանրակշիռ բովանդակութեամբ.—

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Փետր.— Փորձեցին լուծել Հալէպի Գաւառական ժողովը, բայց Սուրիոյ վարչապետը անձնապէս Պէյրութ գալով՝ հաստատեց ժողովին օրինաւորութիւնը՝ Լիբանանի արտ. գործոց նախարարին միջոցաւ: Պատգամաւորական ժողովը բացուեցաւ Առաքելեանի կողմէ ստեղծուած սադրանքներով լի մթնոլորտի մը մէջ: Նպատակը յստակ էր, խորացնել անհլութիւնը եւ տարակարծութիւնները՝ նուազեցնելու համար Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին կարեւորութիւնը եւ ջնջելու կաթողիկ. ընտրութեան ամէն հնարաւորութիւն: Պատգամաւորական ժողովի մեծամասնութիւնը յաղթական ելաւ: 12 «Յառաջդիմական»ներ հեռացան ժողովէն: 37 պատգամաւորներ մնացին ժողովին մէջ: Կազմուեցաւ մնայուն դիւան մը. Դիւանի նախագահներ ընտրուեցան Յ. Տէր Մելքոնեան եւ Վ. Սէքթեան: Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգէն Ա. դժգոհ մնաց եւ սպառնաց մեկնիլ: Ժողովը մնաց հաստատուն իր որոշումին վրայ: Ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ, ամէնէն ուշը մինչեւ յառաջիկայ երկուշաբթի, Փետր. 20:

ԽՄԲ.— Ինչպէս կը յիշուի, մեր թղթակիցն ալ Փետր. 14 թուակիր հեռագրով մը հաղորդելով պատմ. ժողովին բացումը, կ'ըսէր թէ դիւանի ընտրութենէն ետք կաթողիկոսին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ վեց օր եւ պիտի կատարուի Փետրուար 20ին (վաղը, երկուշաբթի): Այս առթիւ կը յայտնէր թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ 11 պատգամաւորներ ձեռնպահ կը մնան: «Յուսաբեր»ի հեռագիրը կը պարզէ ամբողջ պատկերը: Կը սպասենք մանրամասնութեանց:

× Յաջորդով՝ կաթողիկոսին ճառը պատմ. ժողովին մէջ եւ վիճաբանութիւնները, ուր պրոֆ. Առաքելեան կ'ազդարարէ.— «Եթէ չընդունինք Վեհին առաջարկը, ան կը վերադառնայ Էջմիածին»:

ՄԵԾԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

•

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԷ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄԸ

Միջին Արեւելքի ամերիկեան դեսպաններու տեղեկութեանց համաձայն, յարաբերութիւնները այնքան լարուած են որ, կրնան «պայթիլ» որեւէ ատեն: Բացէ ի բաց կը խօսուի արաբեւիսրայէլեան նոր ընդհարումի մը մասին: Շատերու կարծիքով Իսրայէլ «կանխարգել պատերազմ» մը կը պատրաստէ, այն մտավախութեամբ թէ արաբական պետութիւնները պիտի խորտակեն հրէական պետութիւնը, երբ ստանան իրենց ապսպրած բոլոր զէնքերը: Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Արաբները այժմ բաւական զօրաւոր կը գտնեն իրենք զիրենք, վրէժ լուծելու համար:

Այս պարագաները նկատի ունենալով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը, Ալէն, որ Միջին Արեւելք այցելած էր վերջերս, կը հնչեցնէ ահազանգը, —«Հաւանական է որ Միջ. Արեւելքի երկիրները մղուին զինուորական ծանրակշիռ գործողութիւններ կատարելու»:

Իսրայէլի վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, Փետրուար 16ին կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ վերազինման հանգանակութեան առթիւ: Ահա իր խօսքերը.— «Ամէն բան կ'ընենք զէնք ճարելու եւ պատերազմէն խուսափելու համար, բայց եթէ չստանանք եւ պատերազմ մը ծագի, քաջաբար պիտի կռուինք եւ պիտի յաղթենք: Տարակոյս չկայ որ եթէ Իսրայէլ ստանայ իր պահանջած զէնքերը, այսինքն ինքնամուղ օդանաւեր եւ հրասայլեր, այդ ապահովութիւն մը պիտի ըլլայ խաղաղութեան համար»:

Նոր լուրերու համաձայն, Մ. Նահանգները որոշած են դադրեցնել զէնքերու առաքումը դէպի Միջին Արեւելք: Նախապէս որոշած էին 18 հրասայլեր ղրկել Սէուտի Արաբիա: Ուաշինկթընի հրէական դեսպանը պատահաբար իմացած ըլլալով այս լուրը, բողոքեց արտաքին գործերու նախարարութեան: Այս վերջինը լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ արգիլած է 18 հրասայլերուն առաքումը: Միեւնոյն ատեն նախագահը կը հրամայէր դադրեցնել որեւէ առաքում դէպի Միջին Արեւելք:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

•

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Ազգ. ժողովը 279ի դէմ 288 ձայնով մերժեց նախապատուութիւն տալ դպրոցական հարցին, քննելու համար հողագործական տագնապը: Այս որոշումը յաղթանակ մը կը համարուի չափաւոր տարրերուն համար: Միեւնոյն ատեն յետաձգուած կը համարուի փուժատեան երեսփոխաններու վիճելի ընտրութեան խնդիրը: (Առջի օր այդ խմբակցութենէն երրորդ երեսփոխան մը եւս անվաւեր հռչակուեցաւ):

Դպրոցական հարցին առկողականութիւնը պահանջելով, ձախակողմեան հոսանքները կ'ուզէին ջնջել համարել Պառանժէի օրէնքը, որ պետական նպաստ կը յատկացնէ անհատական դպրոցներու (կաթոլիկ): Հարցին յետաձգման դէմ քուէարկեցին 95 ընկերվարական երեսփոխաններ 97ի վրայ եւ 144 համայնավարներ: Արմատականներէն 19 հոգի թեր քուէարկած էին, 31 հոգի դէմ, մէջն ըլլալով նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆրանս:

Իրազեկներու կարծիքով, այս քուէարկութեամբ կը խախտի դահլիճին մեծամասնութիւնը եւ դուռ կը բացուի կեդրոնի զօրաւոր խմբակցութեան մը համար: Վարչապետին լուրջ ազդարարութիւնները Ալժերիոյ մասին՝ շատ ջերմ ընդունելութիւն գտած չեն այդ հոսանքին եւ ծերակոյտին մէջ: Ազգ. ժողովը այժմ քանի մը շաբաթ պիտի զբաղի հողագործութեան տագնապով եւ ուրիշ խնդիրներով: Նախորդ արտաքին նախարարը, Անթուան Փինէ, որ հարիւր կուսակիցներ ունի Ազգ. ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ սեղանի վրայ կան շարք մը առկողական խնդիրներ: Այս առթիւ ազդարարեց, ակնարկելով դպրոցական հարցին.— «Կարճ կապենք բանավէճը այնպիսի խնդիրներու մասին զոր հարթած է յիսուն տարուան կրօնական խաղաղութիւնը: Ամէնուս պարտականութիւնն է պահպանել Ֆրանսացիներու միութիւնը: Օրուան հրատապ խնդիրներն են ճշդել սահմանել ալժերիական քաղաքականութիւնը, խորապէս վերանորոգել հարկային դրութիւնը, դարման ընկերային յառաջդիմութեան, նկա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

●

Գ.

Հին վէճը, աշխարհաբա՞ռ տարազը ճիշդ է թէ աշխարհաբար, ուղղագրական հասարակ վէճ մը կը թուի նոր ընթերցողին, որ ուրի՛շ բան կը յուսար գտնել հայկական լեզուաբանական արխապագոյին ծանօթ աղմուկին մէջ: Արդարեւ, ուղղագրական վէճը մէկ կողմ՝ ինծի համար խիստ հետաքրքրական էր գիտնալ թէ ի՛նչ ըմբռնում (քոնսէփսիոն) ունէին Հայոց լեզուին ախոյեանները ոչ միայն աշխարհաբարին մասին, այլ եւ... աշխարհաբառին մասին:

Վասնզի նոյն բաները չեն աշխարհաբար եւ աշխարհաբառ տարազները, ահա թէ ինչո՛ւ մանկունակ կը թուի կատարուած վիճաբանութիւնը, այսօր:

Սկզբնաբար, լեզուն գումար մըն էր բառերու, որոնց յարաբերութեան կամ վերաբերութեան օրէնքները,— Հայաստանի մէջ կ'ըսեն՝ կապի օրէնքներ,— ստեղծուեցան աստիճանաբար, հետզհետէ, դարերու ընթացքին, համաձայն որքան արտայայտութեանց զարգացման, նոյնքան պայծառութեան պահանջին, ինչպէս եւ մտածման երանգաւորումներուն: Եւ սակայն, բառերը, իրենց կարգին, ենթակայ էին որոշ դասակարգութեան մը՝ համաձայն ժամանակի աշխարհահայեցողութեան: Այսպէս, կախարդական հաւատալիքներու շրջանին կամ քրմապետութեան դարերուն՝ լեզուն ունէր բառապաշար մը, որ յատուկ էր քուրմերուն, եւ վա՜յ ռամիկին՝ որ կ'աշխատէր արտասանել այդ բառերը՝ հաղորդուելու համար անոնց բովանդակեալ մոգական զօրութեամբ: Ահա թէ ինչո՛ւ, ըստ ռամիկներուն, խրթնաբանութիւն կը համարուէին այդ բառերը,— այսինքն անթափանցելի, անիմանալի եւ անհասկնալի աստութիւն, անոր համար որ փրոֆան չէին կրնար օգտուիլ տարազին կամ բառին բովանդակեալ զօրութենէն, (հայերէն խրթին բառն ալ կախարդական բառ է, իմաստը այսօր իսկ անբացատրելի):

Կախարդական նոր տարազները, որոնք յետին դարերու ստեղծում, լեցուցած են «վեցհազարեակները» եւ «աղթարքները», ոչ մէկ կապ ունին հնագոյն տարազներու հետ, թէեւ կը պահեն մէկ գլխաւոր յատկանիշ,— մնալ անհասկնալի: Միւս կողմէ, միջնադարեան սթեկանոկրաֆիք փո՞րձ մըն է, թէ պատմական կախարդական բարբառին հետ կապ մը ունի Նարեկացիի սա հանդոյցը, չեմ գիտեր.

Ցունիցն նրբենից ի մի կից կամար,
Նէեմ թէ նէեմ միջօրէի ժամն:
Ջեռացն եղիշոյ կամարակապ կապէր,
Ատինաղ պատինաղ, ստղի խտղի նրգով:

Բայց կարելի է որոշ ըսել թէ կախարդականութեան հին տարազները եւ ոճերը բոլորովին կը տարբերին միջնադարեան բառահանդոյցներէն, որոնք չհասկնալու կան ապուշ խաղեր էին միայն: Իմ ըսելիքս այն է թէ գոյութիւն ունէր բարձրաբակ բարբառ մը, զոր հարկ էր ուսանիլ, ուստի մասնաւոր դպրոցներու մէջ նորընծայ քուրմերը հոգ կը տանէին բառերու արտասանութեան, որովհետեւ կը հաւատային, թէ կախարդական զօրութեամբ յագեցած որեւէ բառ այն ատեն միայն կը դառնար հաղորդական, երբ հաճոյական էր դպիրին ձայնը եւ առոգանութիւնը՝ ճիշդ: Ասողիկ կը կոչուէին այդ դպիրները, որոնք կը կարդային կամ գոց կ'արտասանէին՝ պահպանելով բառերուն հնչական կատարելութիւնը:

Կախարդական այդ աւանդութիւններէն, երբ «ոգեւոր» բառերու գործածութիւնը արգիլուած էր դասակարգէ մը դուրս՝ որ սեփականութիւն կը համարէր իրեն, վկայութիւն մը կը բերէ Աստուածաշունչ Մատեանը, որ կ'արգիլէ արտասանել Եհովային անունը(*):

Նմանօրէն «առանձնաշնորհեալ բառեր» ունէին բոլոր հին լեզուները: Այսպէս, յունարէն լեզուին մէջ կան համանիշ եւ հաւասարազօր բազմաթիւ բառեր, մին՝ մեհեանի բառ, միւսը՝ հրապարակի, եւ յետագային մին՝ բանաստեղծութեան բառ, միւսը՝ խօսակցութեան: Օրինակ,— մեհենական բառ էր κλέος, իսկ δόξα՝ աշխարհիկ բառ, թէեւ երկու բառերն ալ կը նշանակեն փառք: Կարելի չէր մեհենական արարողութեանց յատուկ բառ մը գործածել հրապարակային խօսակցութեանց մէջ, ինչպէս կարելի չէր բանաստեղծութեան մէջ նուիրագործուած բառ մը գործածել աշխարհիկ յարաբերութեանց մէջ (**):

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Փիլոն դիտել կուտայ թէ, ըստ Հրէից, Աստուծոյ քառատառ անունը արգիլուած էր արտասանել տաճարէն դուրս, սակայն Սիմէոն ծերունիին մահէն ետքը՝ արգիլուեցաւ արտասանել նաեւ տաճարին մէջ, որպէսզի հեթանոսի մը ականջը չիյնայ: Ծերերու մօտ, սովորութիւն էր Աստուծոյ անունը արտասանել իրենց տղոց ականջին՝ եօթը տարին մէկ անգամ, իսկ երբ հարկ դառնար արտասանել որեւէ ժամանակ ստիպողաբար, կը գործածէին Տէր անունը: Թալմուտ կը յանձնարարէ արտասանել Աստուծոյ անունը միայն ստիպողական պարագաներու մէջ՝ բայց ամենայն զգուշութեամբ, որովհետեւ, կ'ըսէ, արտասանել Աստուծոյ անունը, կը նշանակէ բերնին մէջ լեցնել ամբողջ աշխարհը: Գիտնալ եւ արտասանել Աստուծոյ անունը, կը նշանակէ վայելել անուան ներքին զօրութեան օժանդակութիւնը: Ահա թէ ինչո՛ւ ուխտերը, երդումները եւ անէծքները կը կատարուէին «յանուն...» տարազով, ապահովելու համար Աստուծոյ ուժը կամ զօրութիւնը, որ անուան մէջ է, ըստ կախարդագիտութեան:

(**) Պէտք է գիտնալ թէ հինները աւելի շատ կը խնամէին լեզուն, կը հսկէին լեզուին վրայ, կը զգուշանային լեզուական խաթարումներէ քան հիմա: Հրապարակներուն վրայ՝ հռետորներու ճառերն իսկ ենթակայ էին քերականական եւ հնչաբանական հսկողութեան,— ճառախօսին առջեւ դրուած սեղանի մը շուրջ կը նստէին լեզուի քննիչները եւ մտիկ կ'ընէին՝ հռետորը սաստելու համար ի հարկին: Դեմոսթենէս կը յիշատակէ նման դէպք մը իր կեանքէն:

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԻՐՔ ՉԵՆ ԿԱՐԴԱՐ

●

Չեն կարդար, որովհետեւ կարդալիք բան չկայ գրեթէ:

Այստեղ, կարդալ ըսելով, ոչ «ուսումնասիրել» ըսել կ'ուզեմ, ոչ ալ տառապանքի յորձանքի մը մէջ իյնալ:

Այլ, ընթերցողը կ'երեւակայեմ, յոգնեցուցիչ եւ յաճախ յուսալքուած օրուան մը վերջաւորութեան, ինկած թիկնաթոռի մը խորը, եւ որ գիրք մը կը քաշէ սեղանին վրայէն, հոն իր էութեան լաւագոյն մէկ մասը գտնելու, եւ կամ բոլորովին հեռանալու ինքզինքէն եւ բոլոր բաներէն, վերացական մթնոլորտի մը մէջ փոխադրուելու համար: Այն ատեն, այդ ընթերցումէն ան դուրս կ'ելլէ քիչ մը թեթեւցած, յոյս առած դէպի կարելի բաներ նայելու հակամէտ, կամ սքանչացումով մը դէպի հոն, որ իրմէն հեռու է, եւ որ չի կրնար բռնել...

Մեր գրականութիւնը, հակառակ երեւոյթներուն, այն ատեն իր վերջին հանգրուանին հասաւ, երբ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ, իրեն ազատութիւն տրուեցաւ Հայրենիքը ազատօրէն ափսոսալու:

Մինչեւ այն ատեն, 19րդ դարու մէջտեղներէն, Թուրքիոյ մէջ հրաման չկար Հայրենիքի մասին գրելու, կամ նոյն իսկ խորհելու: Արգիլուած էր:

Եւ այդ արգելքն էր, որ պատճառ դարձաւ սքանչելի գրագէտներու յայտնութեան մը: Աշխարհաբարը ստեղծուեցաւ էսէյիսթներու շնորհիւ, ինչպէս Ռեթէոս Պէրպէրեան եւ Մատթէոս Մամուրեան: Քնարական թելը իր բարձրութեան հասաւ Եղիա Տէմիրճիպաշեանով, Ինտրայով և Մեծարենցով: Նոյնիսկ վիպագիրներ ունեցանք — ամէնէն տկար գրական սեռը մեր մէջ — Արփիար, Զօհրապ, Կամսարական, Եսայեան եւ ասոնք բոլորը կը կարդացուէին հետաքրքրութեամբ:

Կը յիշեմ թէ ինչպէս կը սպասուէին թերթերը, պարբերականները ամէն տեղ Պոլիս, եւ գաւառներուն մէջ: Կը յիշեմ թէ ինչպէս մեր հիւրանոցին մէջ, ուր մեր հայրը կ'ընդունէր Պոլսոյ մտաւորականութիւնը, ինչ ջերմութեամբ կը վիճէին Եղիային մէկ անկարելի եւլոյթին վրայ, կամ Սիպիլին մէկ ծայրայեղօրէն լիրիք ոտանաւորին վրայ:

Բայց ասոնց մէջ սարսափ չկար: Ոչ թէ սարսափը պակաս էր Հայոց գլուխէն, ընդհակառակն խուլ կը սաւառնէր մեր վրայ, այլ որովհետեւ արգիլուած էր այդ սարսափը գրականութեան նիւթ ընել: Եւ այդ «արգելքէն» է որ ծնած է, ինչպէս ըսի, սքանչելի գրականութիւն մը, բացառիկ արժէքներ մէջտեղ հանող, որոնք, հիմը կը կազմեն մեր արդի գրականութեան:

Բայց, սահմանադրութեան հետ, 1908, մեր գրականութեան վրայ սաւառնեցաւ Սիամանթոյին մրրկային բանաստեղծութիւնը, որուն միակ նիւթերն էին, ջարդը,— ատելութիւնը, վրէժը...

Ցանկարծ, չփոթութիւն մը յառաջ եկաւ: Եւ այդ է որ տակաւին կը շարունակուի, «Ազգային ջիղ» անունին տակ:

Հայ մարդուն համար մէկ զգացում պէտք է գոյութիւն ունենայ.— իր ազգին ահաւոր ողբերգութիւնը եւ անոր վրէժը արդի բոլոր գրականութիւնը, վէպերը, յուշերը, ասոր շուրջ կը դառնան:

Գրեթէ ամօթալի եւ առնուազն ապազգայ արարք մը կը նկատուի այլեւս, աշխարհին մէջ թեւածող ուրիշ նիւթեր մշակել: Միայն շատ քաջերն են, որ հակառակ այս ընդհանուր կարծիքին, եւ հայ գրականութենէն դուրս շպրտուելու սպառնալիքէն, կը շարունակեն այդ ուղղութեամբ:

Այնքան ընդունուած է այդ միակ նիւթին յաւերժապէս ընդլայնումը, որ նոյն իսկ բնաւ այդ արհաւիրքները չապրողներ, ուրիշներէն իրենց լսածը կամ երեւակածը նիւթ կ'ընեն, եւ երկար, մանուածապատ, անտանելի վէպերով կ'ողողեն հրապարակը:

Այնպէս որ հայերէն գիրք մը կարդալը այլեւս ներքին հանդստութիւն մը ունենալու միջոց մը չէ (էվազիօն), այլ մշտնջենական խարոյկի մը վրայ այրելու ձեռնարկել...

Մեզի համար իսկ որ ապրած ենք այդ շրջանը, այդ այրուցքը այլեւս անտանելի է: Իսկ նոր սերունդին համար, որ չի գիտեր բնաւ, եւ որ օտար ոստաններուն մէջ իր մարդ ապրած է, այդ տեսակ ընթերցումի մը լծուիլը, իբրեւ ազգային պարտականութիւն, կը նշանակէ յանկարծ իյնալ իրեն անծանօթ ողբերգութեան մը գիրկը, որ զինքը կը հեռացնէ ապրուած առօրեայէն, եւ կը տանի իր բախտին այլեւս մաս կազմող, իր միմիայն աղէտեալ ազգին գիրկը:

Վերջերս հրատարակուեցաւ — բոլորին կարգին — Ծատուր Պէրպէրեանի «Խաչին ճամբան»: Կարդալու ձեռնարկեցի, քար մը դրած սիրտիս վրայ: Տեսայ որ հեղինակը զգայնութիւն ունէր, եւ տեսնելու եւ արտայայտելու նոյնիսկ ինքնուրոյն ձիրքեր: Բայց որովհետեւ Հայ էր, աւա՜ղ, իրեն տրուած էր գրել, այդ

Ի՞ՆՉ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Անցեալ կիրակի հրատարակեր էինք այս շարքին Ա. մասը, քաղելով «Երեւանի Գրական Թերթէն»: Ահաւասիկ մնացեալը.—

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ.— Տպագրութեան յանձնած եմ պիեսներու եւ քերթուածներու միհատորեակը, որ լոյս կը տեսնէ 1956ի առաջին կիսամեակին: Այդ նոյն թուականին Մոսկուայի մէջ «Սովետսկի Պիսատել» հրատարակչութիւնը լոյս կ'ընծայէ իմ բանաստեղծութիւններէն եւ պիեսներէն կազմուած ժողովածու մը: Գրած եմ նաեւ կարգ մը երգեր, որոնց երաժշտութիւնը պիտի յօրինեն մեր երգահանները: Ներկայիս կը շարունակեմ աշխատիլ նոր քնարական բանաստեղծութեանց, ինչպէս եւ անցեալ տարի սկսած իմ նոր թատերգութեան վրայ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ.— Հայպետհրատը լոյս պիտի ընծայէ իմ արձակ երկերու ժողովածուն: Հայաստանի արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակին կը մասնակցիմ «Մանկութիւն եւ պատանեկութիւն» վիպակով: Կ'աշխատիմ կարգ մը պատմուածքներու վրայ: 1956ին պիտի վերջացնեմ «Կախարդական հովի բնակիչները» չափածոյ հէքեաթ–թատերգութիւնը:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ.— 1955ին բացի բանաստեղծութեանց նոր գրքէն, գրած եմ նաեւ «Սովետական Հայաստան» շարժանկարի նիւթը: Նկարը պիտի ցուցադրուի հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակի օրերուն: Այս առթիւ պիտի աւարտեմ ակնարկներուս (պատկերներ) գիրքը: Գրած եմ քնարական բանաստեղծութիւններ նոր շարք մը, որու վրայ պիտի շարունակեմ աշխատիլ ամբողջ տարին:

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՆՈՐԵՆՑ.— Վերջերս աւարտեցի բանաստեղծութեանցս նոր ժողովածուն «Ճանապարհներ»: Այս գիրքը լոյս պիտի տեսնէ 1956ին: Վ. Ալազանի հետ կը պատրաստենք Մ. Մեծարենցի «Երկերու ժողովածուն»: Վերջերս կ'աշխատիմ վերհրատարակել տարիներ առաջ պատրաստած «Ճանապարհ անմահութեան» քերթուածս, որու նիւթը առնուած է 1915ի Մեծ Եղեռնէն: Ստեղծագործական ծրագիրներուս մէջ է «Սասնոյ տան վերջին օրերը» արձակ երկը, որ նոր սեռ մըն է ինծի համար:

ԱՐԱՐԱՏ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ.— 1955ին իմ թատերգութիւններէն բեմադրուած են «Կամօ» Թիֆլիսի հայկական պետական թատրոնին մէջ, մրցանակի արժանացած «Աղաւնիներ»ը Լենինականի թատրոնին մէջ: Անցեալ տարի տպագրուեցաւ «Ծնունդ» դրաման: Կ'աշխատիմ «Ստեփան Շահումեան» պատմայեղափոխական դրամայի վրայ, զոր պիտի աւարտեմ այս տարի:

ՎԱԶԷ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ.— Տպագրութեան յանձնած եմ «Ողբերգութիւն Կոմեդիա»ն որ ընդունուած է Պետական Թատրոնի կողմէ: Այս թատերախաղին նիւթը կը կազմեն Զանգեզուրի քաղաքացիական կռիւները: Արուեստի գործերու վարչութեան եւ Երեւանի երաժշտական կոմեդիայի թատրոնին ներկայացուցած եմ մեր քաղաքի մտաւորականութեան յետամնաց խաւերու բարքերը խարազանող կատակերգութեան ընդարձակ լիբրետտօն: Շուտով կը վերջացնեմ շարժանկար մը:

ԳԱՌՆԻԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆ.— Այժմ կ'աշխատիմ պատմայեղափոխական վէպի վրայ, իբրեւ նիւթ առնելով 1920–21ի քաղաքացիական հերոսական կռիւները: Միեւնոյն ատեն կը գրեմ իմ յիշողութիւնները որոնց նիւթը պիտի կազմեն՝ Անդրկովկասի (Զանգեզուրի, Ղարաբաղի, Բագուի, Թիֆլիսի) բանուորական, գիւղացիական յեղափոխական յուզումները եւ շարժումները: Այս երկու գործերն ալ պիտի աւարտեմ 1957ին:

ՍՈՒՐԷՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ.— Այս տարի կը շարունակեմ աշխատիլ մեծանուն գրող Րաֆֆիի երկերու ժողովածուի 10րդ հատորին վրայ: 3 – 4 – 5 հատորները արդէն պատրաստ են: Կը պատրաստեմ միւս հատորները: Պիտի աշխատիմ որ պատրաստ ըլլան 1956ին բոլորը: Տպագրութեան կը պատրաստեմ երկու մենագրութիւն՝ «Սովետահայ դրամատուրգիայի պատմութիւնը» եւ «Կուլակ Ամերիկեան» գրքերը: Մոսկուայի մէջ ռուսերէն կը հրատարակուի «Վաղարշ Վաղարշեան» մենագրութիւնս:

ՄԿՐՏԻՉ ԿՈՐԻՒՆ.— Վերջին տարիները կ'աշխատէի «Կամօ» վէպիս վերամշակութեան, որ վերհրատարակուեցաւ 1955ին: Այս տարի տպագրութեան յանձնած եմ մանկական ստեղծագործութեանց նոր ժողովածու: Միեւնոյն ատեն թարգմանութիւններ կ'ընեմ: Աւարտած եմ քալմուկեան դիւցազներգութիւն մը՝ «Ջանգարի» լրիւ թարգմանութիւնը, Կրիլովի առակները: Այժմ կ'աշխատիմ «Սուրէն Սպանդարեան» վէպի վրայ:

ՆՈՐԱ ԱԴԱՄԵԱՆ.— Ինչպէս առաջ, ներկայիս ալ զիս կը հետաքրքրեն սիրոյ, հաւատարմութեան, սովետական մարդու բարոյականութեան հարցերը: Այս տարի ալ այդ նիւթերով պիտի գրեմ կարգ մը պատմուածքներ, ուր կ'աշխատիմ ցոյց տալ մեր օրերու ազդեցութիւնը մարդոց հոգեբանութեան վրայ: Այս պատմուածքներուն մէջ կեդրոնական տեղ կը գրաւեն կիներու կերպարները (տիպար):

ԱՄԵՆ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՈՂՋՈՅՆԸ

●

ԽՄԲ.— Անցեալ կիրակի օր, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընդունելութեան առթիւ (Պէյրութ) կիլիկիոյ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ. հետեւեալ ուղերձը կարդաց Անթիլիասի վեհարանին մէջ.—

Վեհափառ Տէր,

Յանուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, անոր Թեմերու սրբազան Առաջնորդներուն, Ազգ. Իշխանութեանց, Միաբանութեան եւ բովանդակ հայ ժողովրդեան սրտագին կ'ողջունեմ Ձերդ Վեհափառութեան շնորհաբեր գալուստը Կիլիկեան Ս. Աթոռ :

Ձերդ Վեհափառութեան այս այցելութիւնը, որ իր նախընթացը չէ ունեցած յարդ մեր եկեղեցական տարեգրութեանց մէջ, հրճուանքով կը լեցնէ մեր բոլորին սրտերը, իբրեւ խորհրդանշան երկու Հայրապետական Աթոռներու անքակտելի միութեան՝ ի փառս մեր Ս. Եկեղեցւոյն եւ յօգուտ մերազն ժողովրդեան :

Ժողովուրդին այս սիրալիր եւ խնկաբոյր ընդունելութիւնը, որուն առարկայ հանդիսացաւ Ձեր Ս. Օծութիւնը, այս պահուս, լաւագոյն եւ մխիթարական գրաւականն է այն ճշմարտութեան, թէ հայ ժողովուրդը, ուր որ ալ գտնուի, ըլլայ Հայրենիքի մէջ, ըլլայ Սփիւռքի տարածքին վրայ, հոգիով կապուած է Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցիին եւ անոր հոգեւոր կեդրոն Ս. Էջմիածնին, որուն արժանընտիր պահակը մեր մէջ ունենալու պատեհութիւնը ընծայուեցաւ մեզի բոլորիս :

Բարեդէպ է Ձերդ վեհափառութեան օրհնաբեր այցելութիւնը այնպիսի նուիրական առիթով մը, որ երեքուկէս տարիներէ ի վեր թափուր մնացած մեր Աթոռի պահակին ընտրութիւնն է : Եւս առաւել բարեդէպ կը նկատեմ Ձեր Վեհափառութեան այն նախաձեռնութիւնը, որով կը բարեհաճիք անձամբ մասնակցիլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման :

Վեհափառ Տէր,

Պատմական այս բոպէին, պարտք է ինծի նոր շեշտ մը եւս դնել այն իրողութեան վրայ որ արդէն իսկ երկար ժամանակէ ի վեր երկու Հայրապետական Աթոռներու միջեւ գոյութիւն ունեցող եղբայրական սէրն ու միութեան ոգին իր ցցուն եւ մնայուն արտայայտութիւնը կը գտնէ Ս. Օծութեանդ օրհնաբեր այս այցելութեամբ : Կիլիկեան Ս. Աթոռը, իր եպիսկոպոսական դասով, իր Միաբանութեամբ եւ համայն ժողովուրդով, հաւատարիմ Հայց. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց, կուգայ անգամ մը եւս հաստատել այս հանդիսաւոր առիթով, թէ մի է եւ ամբողջական Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցին, իսկ անոր Հայրապետական երկու Աթոռներն ալ սրտակից գործակիցներ են իրարու :

Վեհափառ Տէր,

Յանուն Կիլիկեան Ս. Աթոռի Միաբանութեան եւ համայն հայ ժողովրդեան, կ'աղօթենք առ բարձրեալն Աստուած, որ անշարժ եւ անսասան պահէ Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցին, Մայր Աթոռ, Ս. Էջմիածինը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետական Աթոռը, Ս. Երուսաղէմի եւ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքական Աթոռները, եւ Ձեր Վեհափառութեան պարգեւէ երկար կեանք եւ բեղուն գործունէութիւն, որպէսզի կարենաք առաւել եւս պայծառացնել Արարածի կատարին յաւերժօրէն անմար Լուսաւորչի կանթեղը :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՈՂՋՈՅՆԸ

«Դարաւոր եւ աստուածակառոյց, մեր ժողովուրդի կեանքի եւ լոյսի կեդրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն սիրոյ ողջոյն եւ օրհնութիւն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական Ս. Աթոռին, անոր ներկայացուցչին՝ տեղապահ բարձրաշնորհ Տ. Խորէն Սրբազանին, ողջոյն Միաբանութեան եւ համայն մեր հարազատ հաւատացեալ ժողովուրդին : Ողջոյն եւ օրհնութիւն Միածնաէջ Մայր Տաճարէն, ողջոյն եւ օրհնութիւն մեր հայրենի աշխարհէն, ողջոյն Արարատէն, Մայր Արաքսէն ու ձեր հարազատ եղբայրներէն :

Երբ Փետրուար մէկի երեկոյեան Ս. Էջմիածնէն կը մեկնէինք դէպի Երեւան, հոնկէ առաւօտուն օդանաւով ճամբորդելու համար Մոսկուա եւ դէպի Պէյրութ, մեր Մայր Աթոռի ամբողջ միաբանութեան անդամներով շրջապատուած՝ Իջման Ս. Խորանին առջեւ ծունկի եկանք աղօթելու, որպէսզի Տէրը մեզ ողորմի եւ մեզ օրհնէ, եւ մեր սուրբ նպատակին հասնինք, այն է՝ աւելի եւս ամրապնդենք, շէնցնենք մեր Ս. Եկեղեցին, ի մխիթարութիւն եւ երջանկութիւն մեր ժողովուրդին : Աւելի եւս ամրացնենք սիրոյ եւ միութեան կապը Մայր Աթոռի եւ միւս նուիրապետական Աթոռներու միջեւ, առաջին առթիւ Կիլիկեան, ապա նաեւ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքութեանց միջեւ : Բոլորս մեր Ս. Եկեղեցւոյ հարազատ զաւակներն ենք, նոյն հիմնական խարխիս սկզբունքներուն վրայ կը յենունք, ապրելու եւ պահպանելու համար մեր ազնիւ ազգը, ինչպէս Հայաստանի մէջ կ'ըսեն (ծափեր) : Պահելու եւ պահպանելու համար մեր Ս. Սրբոց հաւատքը եւ մեր ժողովուրդի աւանդութիւններն ու բոլոր արժէքները, մանաւանդ ի սփիւռս ցրուած հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ :

Մեր մեքենաները (ինքնաշարժ) ճամբայ ելլելէ վերջ, երբ տակաւին Իջման Ս. Սեղանի խորհրդաւոր շունչին ազդեցութեան տակ կը գտնուէի, ճամբու կէսին, հայեայքս ուղղեցի դէպի առաջ եւ մթագնած երկինքի հորիզոնին վրայ տեսայ երկու վեհափառ Մասիսներու կատարները, նոյնքան խորհրդաւոր՝ որքան Իջման Ս. Սեղանը, եւ կը խորհիմ թէ Աստուած չտարակուսաւ, երբ նոյն ուխտը կրկնեցի Արարատի առջեւ (ծափեր):

Եւ ահա այսօր, հաճոյ Աստուծոյ օգնութեամբ ձեր մէջ, Պէյրութ, Անթիլիաս : Եւ այստեղ իմ հոգին ալեկոծող ընդունելութեան մը ականատես եղայ : Մեր հաւատացեալ ժողովուրդի հոգիին մէջ՝ անգամ մըն ալ տեսայ մեր յաւերժական Արարատը ու ահա, երրորդ անգամ ըլլալով այստեղ ալ կը կրկնեմ մեր ուխտը :

Շնորհակալութիւն՝ յանուն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Տեղապահին, Միաբանութեան, ազգային բոլոր մարմիններուն : Անուններ չեմ տար, իմ խօսքը կ'ուղղուի անխտիր մեր սիրելի ժողովուրդին :

Անգամ մըն ալ պարտք մը կը զգամ, հոս, մեր երախտագիտութեան եւ յարգանքի զգացումները յայտնել այս բարի երկրի պետական իշխանութեանց, որոնք ձեր կողքին ընդունեցին այսօր ձեր Կաթողիկոսը :

Օրհնութիւն բարեխնամ կառավարութեան եւ Լիբանանի սիրելի ժողովուրդին :

Մեր սիրոյ ողջոյնի խօսքը կ'ուղղենք նաեւ բոլոր քոյր Եկեղեցիներուն, օրհնեալ ըլլան բոլոր Եկեղեցիները եւ բոլոր անոնք, որոնք այս բարի հողին վրայ զԱստուած կը դաւանին եւ կը խոստովանին :

Վերջացնելով իմ խօսքը, ոչ թէ անոր համար որ ըսելիքներ չկան այլեւս, այլ որովհետեւ տակաւին առիթ պիտի ունենանք իրար աւելի մօտէն տեսնելու, աւելի լաւ ճանչնալու եւ գնահատելու, որպէս հեռուներէն եկող բայց իրարու սրտամօտիկ եղբայրներ, որոնք առանց իրար ճանչնալու արդէն զիրար կը սիրեն, կը կրկնեմ իմ եւ Հայրապետական Աթոռի ջերմ ողջոյնները եւ օրհնութիւնը »:

անզիմադրելի տառապանքով գիրքը :

Ի՞նչու այդ երիտասարդը, օրինակ.— ուրիշներու կարգին — որ օժտուած է գրական զգայնութեամբ, չի տեսներ այս սքանչելի աշխարհին վրայ, ուրիշ երեւոյթներ, ուրիշ պատահարներ :

Կարծեմ այն ատեն, «Ազգային ջիղ»ին նուազելովը, թերեւս դարձեալ մէջտեղ ելլէր մարդկային ջիղերուն տարօրութեան մէջ մնացող գրականութիւն մը :

Եւ որ պիտի կարդացուէր :

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅՆՐԻՀ ՀԱՅՆԷ

●

(Մահուան 100ամեակին առթիւ

1837ին կը նշմարուէր Հայնրիհ Հայնէի առաջին ախտանիշը անդամալուծման (գլխաւորաբար կոպերը կը տկարանային խափանելով եւ տկարացնելով աչքերուն լոյսը) եւ պայծառատես բանաստեղծը աւելի լաւ կը գուշակէր իր վախճանը քան բժիշկները :

1848ին ամուսնացաւ իրմէ 18 տարեկան աւելի փոքր, սակայն առողջ աղջկան մը՝ Մաթիլտի հետ :

Բժշկական ամէն խնամք ի զերեւ ելաւ : Հայնէ կոյր եւ անդամալոյծ մնաց :

1848ի կէսերուն, երբ Դանուբի ափերուն վրայ յեղափոխութիւն մը տեղի կ'ունենար, բանաստեղծը վերջնապէս կը պառկէր անկողին, ուր կը պայքարէր մահուան դէմ, կը սիրէր, եւ հրաշակերտ բանաստեղծութիւններ կ'արտադրէր, դիմանալով ութ տարի եւս : Հոն էր որ ծնունդ կ'առնէին «Ռոմանցերոյ»ի անբաղդատելի կերպով գեղեցիկ քերթուածները, «սոխակի մը որ կուրացուցած էին, որպէսզի կարենայ երգել աւելի եռանդով եւ աւելի տառապանքով», «Ողբերը», «Ղազարի գիրքը», «Խառն Գրութիւններ» եւայլն :

Հոն էր որ այցի կ'երթային իր բարեկամները — Պերլիօզը, Շոփէնը, Տիւման եւ ուրիշներ : Իր երիտասարդութեան բարեկամները, որոնք Փարիզէն կ'անցնէին դժուարաւ կը ճանչնային այն երիտասարդը զոր բանաստեղծ մը կը նկարագրէր իբրեւ «գերման Ապողոն»ը : Իր վաղեմի բարեկամները չէին ճանչնար այս խլեակը, որ երբեմն ոտքով կ'երթար Տիւսըլտորֆէն Կէօթինկըն, ձեռք ձգելու իր իրաւագիտութեան վկայականը, անհամբեր ստանալու մկրտութիւնը ...

Անոնք չէին կրնար մոռնալ անոր շէկ մազերը եւ կապոյտ աչքերը, որձաքոյն վերարկուն դեղին տափատի մը վրայ, սեւ մետաքսեայ թաշկինակ մը կապած վզին շուրջ, գծաւոր պարեգօտ մը : « Ես կը ձգեմ Գերմանիան երթալու համար Փարիզ, որովհետեւ Սփանտաուի մէջ միայն շղթաներ կան, բայց չկան ոստրէներ» ...

Մարդկային երեւակայութեան սահմաններէն դուրս է պատկերացնել տառապանքը այս հիւծախտաւոր արուեստագէտին : Համաձայն վկայութեանը իր հիւանդապահուհիներուն եւ բոլոր անոնց որ իր շուրջն էին, մեծ համբերութեամբ կը կրէր իր ցաւերը : Երբ վերջին տաժանելի գլխուն ցաւերը պիտի զգետնէին զինք, «Աւա՜ղ, շշնչեց մօրս չգրեցի, իսկ հիմա վերջացած է, այլեւս պիտի չկրնամ գրել» : Վերջին տեսակցութիւն մը խնդրեց բժշկէն. «Դուք բարեկամս էք, ըսաւ, ձեզմէ վերջին խնդրանք մը ունիմ : Ըսէք ինծի ճշմարտութիւնը : Վախճանիս հասած եմ, այնպէս չէ՞» :

Բժիշկը աչքերը վար կախեց, եւ պատասխան չտուաւ : Հիւանդը շնորհակալութիւն յայտնեց, փորձելով վերջին անգամ ժպտիլ :

« Մի՛ արթնցնէք կինս, խնդրեց : Կը քնանայ եւ լաւ է այդպէս : Առէք սեղանիս վրայէն փունջ մը ծաղիկը, զոր այս առաւօտ զնեց : Չափազանց կը սիրեմ ծաղիկները : Կուրծքիս վրայ դրէք : Շնորհակալ եմ : Դարձեալ շնորհակալ եմ» :

Գլուխը քիչ մը հակեցաւ իր կնոջ գնած դաշտային ծաղիկներուն վրայ, եւ մինչ կը հոտտէր բոյրը, անգամ մը եւս ըսաւ «ծաղիկներ, օհ, ինչ հրաշալի է բնութիւնը ...»

Վերջին շունչը փչեց Փետրուար 17ին առաւօտեան ժամը 5ին, Մաթիլտեան պողոտային վրայ, մինչեւ վերջին բոպէն պահելով մտքի պայծառութիւնը : Ըստ իր սպասուհիին յայտարարութեան, վերջին բոպէներն իսկ թուղթ եւ գրիչ կ'ուզէր, զորս չէր կրնար գործածել : Ժամը տասնին կը հասնէր «Մուշ»ը, երիտասարդ շէկ աղջիկը, պայծառ աչքերով, որ իրեն կը բերէր եռանդ եւ վերջին սիրոյ սփոփանքը, աւելի հոգեկան քան պլատոնական : «Ուրիշ բան չգտաւ, այլ մարմարեայ ձեռ մը, որուն գիծերը կը յիշեցնէին Պրաքսիտելի մէկ գործը » :

Գերման բանաստեղծէն բազմաթիւ կտորներ հայերէնի թարգմանուած են տարիներու ընթացքին : Առաջին թարգմանիչներէն մէկն եղած է ողբացեալ Ատոմ Շահէն :

ՀՕՐԱՔՈՅՐՍ

●

Խօսքը մեր մէջ, չգրելուս պատճառը, հաւանաբար ծուլութիւնս չէր, այլ՝ սիրոյ պակասը : Ինչպէս ըսի, անոնք զիս կը ճանչնային, բայց ես չէի ճանչնար զիրենք, իրենց գուրգուրանքը վայելած չէի մօտէն, իրենց ծունկերուն վրայ չէի նստած, ու սրտաբեկութեան պահերուս՝ անոնք արցունքներս չէին սրբած : Մեր մօտ ապրող հօրաքոյրներս ըսես, կը խնծթենային վրաս, «պօյիդ պօսիդ մեռնիմ»—ները, «ղատագ առնիմ»ներն ու «գուրպան ըլլամ»ները հաշիւ չունէին : Զիս պարուրող օդին չափ ալ՝ սէր կար շուրջս, ալ ի՞նչ ընէի հեռաւոր հօրաքոյրներուս սէրը ...

Ու իմ մանկութիւնը կ'աճէր ու հասակ կը նետէր հօրս քաղկոնակին կոճակներէն վեր : Մէկ, երկուք, երեք ...

— Պարարտ հողին մէջ ինկած հաճարի տունկի մը պէս արագ կը մեծնայ, — կ'ըսէր հայրս, ու իր սիրտը, գիտեմ, կ'ուռէր հպարտութեամբ :

1915ի անողորմելի ահիրը վերջակէտ դրաւ երջանկութեանս օրերուն : Մեր օճախին մուխը մարեցաւ ու մեր տան փլած պատերուն վրայ բուսնող եղինճներուն մէջ, մողէսներ վազվզեցին : Հայրս մեռաւ սարին վրայ, Մայրս՝ Եփրատին մէջ :

Ես, պապերուս լուս հաւատքը ուրացած, սեւցած, ստրնացած, ստրկացած, հալածուած շան մը պէս չորս տարի Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ թափառելէ վերջ, օր մը ինքզինքս գտայ Սեբաստիոյ ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ : Բարձիս քով, սեւեր հագած կին մը նստած էր ու գուրգուրալի ձեռք մը կ'անցընէր տենդահար ճակտիս վրայ :

Երբ աչքերս բացի, «Հօրաքոյրդ եմ, — ըսաւ դողացող ձայնով մը.— Ազատնի հօրաքոյրդ, Զիլէի հօրաքոյրդ, կը յիշե՞ս ...

Ի՞նչպէս կրնայի չյիշել, յիշելու՝ ալ ո՞վ էր մնացած որ ...

Գլխով հաստատական նշան տուի :
Համբուրեց զիս՝ ու իր սիրտը փլաւ :

Չհարցուց իր սիրելի ու մէկ հատիկ եղբօր, հօրս մասին, անոր մեծ, բազմանդամ ու ճիւղաւոր ընտանիքին մասին, խոհեմ էր ու հասկցող : Մանաւանդ որ, ինքն ալ չորս տարի ապրած գեհենին մէջ, ծանօթ էր Եղեռնին լայնքին ու խորքին, ալ ինչո՞ւ աւելորդ վիշտ պատճառել վէրքեր բանալով ...

— Եկայ քեզի Պոլիս տանելու, ըսաւ արցունքներուն հետ կռուելով : Երբ ես լսեցի որ ողջ ես, զաւակներս ձգեցի Պոլիս ու վազելով եկայ քեզ ալ հոն տանելու : Իրաւ է որ ան ալ շան հող է, բայց ձեւով մը, աւելի ապահով է, Դաշնակիցներ կան հոն, կայ նաեւ ծովը :

Է՜հ, ո՞վ գիտէ ...

Չլրացուց, լսեց՝ ու ինկաւ խոր մտամըտուքի մէջ :

Չէմպէրլի Թաշի իր աղքատիկ միակ սենեակին մէջ, ուր իր երեք զաւակներուն հետ ես ալ կ'ապրէի Պոլիս հասնելէս ի վեր, հօրաքոյրս, իր տաքուկ ծունկին տակ, զիս նստեցուց «խոստովանանքի» (այս բառը իրենն է) :

— Է, հիմա որ Պոլիս ես, ի՞նչ կը մտածես ընել :

— Արհեստի մը պիտի հետեւիմ : Մեր խնամիներէն մէկուն տղան հոս կօշկակարի խանութ ունի. քովը աշկերտութեան պիտի մտնեմ :

— Ի՞նչ ըսիր ...

— Ըսի՝ կօշկակարի աշկերտ պիտի ըլլամ, կօշկակարութիւն պիտի սորվիմ :

— Է, կը ձգե՞մ ես :

— Ինչո՞ւ, անպատի՞ւ գործ է, հօրաքոյր :

— Բաւ լսի, անպատիւ չէ, բայց դուն դպրոց պիտի երթաս :

— Դպրոց երթալու տարիքս անցած է :

— Չէ, չէ անցած : Քեզմէ կաշի կրծող մը պատրաստել տալու համար չէր, որ մինչեւ Սրվակները ոտքդ եկայ ...

— Աղէկ, հօրաքոյր, շնորհակալ եմ որ եկար, բայց ես ալ ի՞նչ դպրոց կրնամ երթալ ... չորս ու կէս տարի լեռներուն վրայ «չօպան»ութիւն ընելէ վերջ՝ գիտցածս ալ մոռցայ ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(2) (Շար.)

տի առնելով տնտեսական կացութիւնը, բարենորոգել սահմանադրական օրէնքները, վերահաստատել պետութեան հեղինակութիւնը, հաստատուն մակարդակի մը վրայ պահել գիները եւն.:

✕ Նոր ընդհարումներու լուրեր կը հասնին Մարոքէն եւ Ալժերիայէն: Քազապլանքայի եւ Ռապաթի մէջ (Մարոք) ութ մահափորձեր կատարուեցան Ֆրանսացի գինուորներու դէմ: «Սեւ Մահիկ» ստորագրութեամբ թռուցիկ մը (Ազատագրութեան բանակին մէկ մասնաճիւղը), կ՚ըսէ թէ իր գործունէութիւնը պիտի ուղղէ միայն ֆրանսական զինեալ ուժերուն դէմ եւ թէ պատասխանատու չէ քաղաքացիներու դէմ կատարուած յարձակումներուն: «Սեւ Մահիկին բոլոր ուժերը պիտի օգտագործուին ժողովուրդին ազատագրութեան որպէսզի կարենայ ըստանձնել իր սեփական գործերու ղեկավարութիւնը, հովանաւորութեամբ Սուլթան Մոհամմէտ Պեն Եուսէֆի որուն վրայ կատարեալ վստահութիւն ունինք»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ համագումարին առջի օրուան նիստին մէջ շարունակուեցան վիճաբանութիւնները՝ Կեդր. Կոմիտէի գեկուցման մասին: Նախորդ վարչապետ Մալենկով երկար ճառ մը խօսելով, իր կարգին շեշտեց թէ կուսակցութեան հիմնական սկզբունքը պէտք է ըլլայ հաւաքական ղեկավարութիւն: Յետոյ ծանրանալով իր նախարարութեան գործերուն վրայ, խոստովանեցաւ թէ ելեկտրական ուժի արտադրութեան մէջ Խ. Միութիւնը ետ մնացած է Մ. Նահանգներուն, բայց իրենց արտադրութիւնը աւելի սրընթաց է եւ շատ մեծ պահեստներ ունին: Անվըթար կը մնայ Սիպերիոյ ելեկտրական ուժը եւ քանի մը «հսկայական» ելեկտրական կայաններ կը շինուին: Մալենկով ցարդ կուսակից էր թեթեւ ճարտարարուեստութեան, բայց այս անգամ պաշտպանեց ծանր արդիւնաբերութեան անհրաժեշտութիւնը: Խօսեցաւ, նաեւ, խաղաղ համակեցութեան մասին: Ֆրանսական պատուիրակութեան պետը, Թորէզ եւս ճառ խօսելով, ըսաւ թէ «երբեք այնքան մեծ եղած չէր մեր ժողովուրդին համակրանքը Խ. Միութեան համար»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ժողովին ընտրութիւնները պիտի կատարուին այսօր, կիրակի: Ձախակողմեան հոսանքը մեծ ճիգեր կը փորձէ, մեծամասնութիւն շահելու եւ ժողովրդական ճակատ մը կազմելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ելմտական նախարարը կը մերժէ որեւէ գումար վճարել դաշնակից զինուորներու բնակութեան համար: Միայն Անգլիա 50 միլիոն ոսկի կը պահանջէ:

ԿԻՊՐՈՍԻ մետրոպոլիտը, Մակարիոս արք. պահանջեց ազատ արձակել բոլոր քաղաքական յանցաւորները:

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային վարչութիւնը ֆրանսական իշխանութեանց յանձնեց հայրենադարձ Ֆրանսացի մը, Արման Մալումեան, որ 1948ին ձերբակալուած էր Խ. Միութեան մէջ, ուր կը բնակէր իր հօրը հետ: Մօտերս Ֆրանսա պիտի վերադառնայ (Ֆիկառօ):

ԱԼԺԵՐԻՈՅ բոլոր քաղաքապետները ժողովի հրաւիրուած են, դժգոհ մնացած ըլլալով վարչապետին յայտարարութենէն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ աշխատանքի յանձնախումբը 16ի դէմ 27 ձայնով մերժեց ստիպողութիւն տալ վճարովի արձակուրդը երեք շաբթուան բարձրացնելու եւ աշխատավարձքի շրջանային տարբերութիւնները ջնջելու առաջարկներուն:

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Պ. Վէնսան, այն ունկնդիրը որ ատրճանակ պարպած էր Ազգ. ժողովին մէջ: Դատը պիտի յետաձգուէր, երբ ամբաստանեալը զայրանալով անարգեց ատեանը, որ պատիժ սահմանեց այս արարքին համար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Փետր. 11ին Պէյրութի մէջ աւստրիական Օսքրիա խումբը պարտութեան մատնեց Հ. Մ. Ը. Մ.-ը, 0ի դէմ 6 կէտով: «Ազդակ Մարզական» (Փետր. 14) կը բացատրէ թէ Լիբանանի ախոյեանին պարտութիւնը հետեւանք էր հովին սաստկութեան (100 քլմ.) եւ թեքնիք թերութիւններու:

Տիկին Անայիս Շահինեան, Պ. Արթիւր Շահինեան, Տէր եւ Տիկին Արա Պիպեր-եան եւ զաւակները, Օր. Օր. Ալիս, Նոյեմի եւ Զապել Աղասեան, Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Արսլանեան եւ զաւակը (Ժընեւ), Այրի Տիկին Զպուքճեան եւ զաւակները (Գահիրէ), Պ. եւ Օր. Աղասէրեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Դաւլաշեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձումեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Ինճէեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սարեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Անուշաւան Սարգիսեան, Յարութիւնեան, Ժամկոչեան եւ Ֆրոսար ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Աղասէրեան, 1884, Տրապիզոն)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 15ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի, Փետր. 20, ժամը ճիշդ 2ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուին Մարկրիթ եւ Տիրուհի Ջիթիքեան քոյրերը, այս վերջինը ծնած 1907ին Ճերահի մէջ (Անատոլու), որոնք կը կարծուի թէ Ֆրանսա կամ Հարաւային Ամերիկա կը գտնուին: Տեղեկացնել իրենց եղբօր Պ. Ջիթիքեանի

114 Rue de la Chasse, Mamers (Sarthe)

Կամ Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Ջերմապէս կը խնդրուի Հարաւ. Ամերիկայի «Արմենիա»յէն արտատպել:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւակին՝

ԳԷՈՐԳ-ԹԱԴԷՈՍ-ԼՈՐԱՆԻ

ծնունդը, Փարիզ 23 Յունուար 1956:

230 Ավընիւ Տիւ Մէն:

Այս առթիւ հետեւեալ նուէրները կ՚ընեն.— Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի եւ Հայ Արիներու Միութեան Մարսէյլի շրջանին 3000 ական ֆրանք, Կապոյտ Խաչի Փարիզի շրջանին 3000 ֆր.:

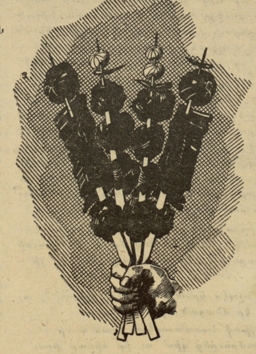
Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Անարատ Յղութեան Քոյրերու վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը: Ստանալու համար դիմել տոմսակները գնուած վայրերը.—

1, 14, 20, 25, 26, 44, 51, 104, 117. 125, 167, 171, 172, 174, 205, 220, 225, 300, 316, 322, 323, 389, 391, 403, 405, 439, 443, 457, 466, 475, 489, 496, 502, 529, 561, 575, 576, 601, 620, 626, 655, 713, 734, 821, 840, 841, 867, 869, 881, 903, 914, 917:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆր., Պարոն Խաչիկ Թելեանէ, հազար ֆր. Պ. Պաղտասարեանէ, հազար ֆր. Պ. Դարբինեանէ, հինգ հարիւր ֆր. Պ. Նիկողոսեանէ, հինգ հարիւր ֆր. Պ. Ղազար Տէրտէրեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Հիլէն Պագըրճեանի (ծնեալ Շահլամեան) կսկծալի մահուան առթիւ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Երուանդ Արապեանէ, ի նպաստ Ֆեսանվիլիէի արձակուրդի կայանին հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հայթայեանէ, Տիկին Վառվառ Արապեանի մահուան առթիւ փոխանծաղկեպսակի երկու հազար, Պ. Վահրամ Ժամկոչեանէ (Պէյրութ), իր մօրը մահուան առթիւ երկու հազար, Տիկին Շահինեանէ, Տիկին Վարդանեանի մահուան առթիւ փոխանծաղկեպսակի հազար ֆրանք:

— ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ —

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը: Ընտրութիւն՝ ժողովի պատգամաւորի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մելիք Ամիրայեան, Սրապեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Եկեղեցւոյ վարչութեան, քահանայից դասուն, Պ. Արա Պարթեւեանի, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեփունջով, գրաւոր նուէրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի կնոջ, զաւկին, քրոջ եւ ազգականին, ողբացեալ՝

ՄԻՀՐԱՆՈՅՇ ԱՄԻՐԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սրապեան)

դառն մահուան առթիւ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն:

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տօմինիք:

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ:

Մուտք 300 ֆրանք

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՓԵՏՐՈՒԱՐ

MARDI
21 FEVRIER
1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7909 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3320

ՎԵՐՋԻՆ ԴԱԻԵՐՆ ԱԼ Ի ԴԵՐԵՒ ԵԼԱՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԵՐԷԿ, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ԽՄԲ.— Շաբաթ իրիկուն, երբ թերթը տպուած էր արդէն, ստացանք Պէյրութի մեր թղթակցին նոր նամակը, որ կը նկարագրէր պատգ. ժողովին բացումը եւ այդ առթիւ սարքուած նոր դաւը : Միեւնոյն ատեն կը հասնէին «Ազդակ»ի եւ «Այգ»ի փետր. 16 – 17ի թիւերը, որոնք մանրամասնօրէն կը նկարագրեն ամբողջ անցուդարձը :

Վաղը պիտի հրատարակենք Պատգ. ժողովի դիւանին պաշտօնական զեկոյցը՝ կատարուած գործողութեանց մասին, ինչպէս եւ հաւատարիմ պատգամաւորներուն եւ դասալիքներուն ցանկը: Յաջորդ օրը՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին բացման ճառը, իբրեւ պատմական վաւերագիր :

Ահաւասիկ մեր թղթակցին նամակը, որ խմբագրուած է կարելի փափկանկատութեամբ: Իրականին մէջ, պատկերը շատ աւելի մռայլ է, ինչպէս կը հաստատենք մեր միւս պաշտօնակիցներուն, նոյն իսկ պոլսահայ թերթերուն հրատարակութիւնները.—

*

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Փետր. (Յառաջ).— Ձեզ գիտեր ուրկէ սկսիլ նկարագրութիւնը այն մեծ պայթակղութեան, որ այսօր, յամի շնորհաց, փետր.ի 14ին պարզուեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին մէջ՝ դժբախտաբար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին նախագահութեամբ :

Կաթողիկոսն ու իր հակիչ – խորհրդականը, Ա. Առաքելեան առանց վերապահութեան հաստատեցին թէ՝

Էջմիածնէն Պէյրութ եկած են մեր կաթողիկոսական ընտրութիւնը ձախողեցնելու եւ Կիլիկեան Աթոռին շուրջ տիրող խռովայոյզ կացութիւնը տեւականացնելու եւ խորացնելու ՄԻԱԿ առաքելութեամբ :

Այս երկու օր է Վազգէն Ա. կը հաւաստէր թէ եկած է մասնակցելու պատգ. ժողովին եւ օծելու Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսը :

Իր այսօրուան զիրքով, սակայն, կը կրկնեմ, բանիւ եւ գործով հաստատեց, թէ կ'ուզէին ԱՆԿԱՐԵԼԻ ԴԱՐՁՆԵԼ նոյն այդ Պատգ. ժողովի գումարումը, օրինական պայմաններու մէջ եւ ի գին ամէն սպառնալիքի, յետաձգել զայն :

Փորձեցին, պնդեցին, նորէն ու նորէն պնդեցին, բայց չյաջողեցան: Պատգ. ժողովը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մղեց խորհրդային իշխանութեանց նիւթած այս նոր դաւը :

Սուղ են «Յառաջ»ի սիւնակները, եւ, գոնէ հիմա, երբ պատմելիք այնքան շատ բաներ կան, հնարաւոր չէ խորիլ վերլուծումներու եւ խորհրդածութեանց մէջ : Այդ խորհրդածութիւնները թերթի խմբագիր ինքն ալ կ'ընէ: Կ'անցնիմ հետեւաբար ամփոփ նկարագրութեանը այսօրուան անցքերուն, որոնք այնքան սուր ջղագրգռութեանց դուռ բացին օրինապահ ժողովականներուն մօտ :

Բարեմտութիւնը ունեցանք կարծելու, թէ մեր վատոգի հակառակորդները ձեռնթափ եղած են իրենց զուհեհ պայքարի շարունակութեան մէջ, զէթ ակնածելով Կաթողիկոսի ներկայութենէն եւ նկատի ունենալով անոր այն հաւաստիքը, թէ անձամբ պիտի մասնակցի ժողովին, ճանչնալով անշուշտ անոր օրինաւորութիւնը :

Սխալած էինք մեր բարեմտութեան մէջ, նոյնիսկ մինչեւ երէկ իրիկուն ուշ ատեն, երբ կատարուած էին ժողովի գումարման բոլոր պատրաստութիւնները յաջորդ օրուան համար :

Երեկոյեան ժամը 8ին, Լիբանանի արտաքին նախարարը, Պ. Սէլիմ Լահուտ այցելեց Կաթողիկոսարան, տեղապահին հաղորդելու համար հետեւեալը .

— « Քիչ առաջ (Փետր. 13ի իրիկուան ժամը 7ին առեններ) Դամասկոսէն, Սուրիոյ արտաքին նախարարութեան կողմէ հեռաձայնուեցաւ ինծի յայտնելով թէ վարչապետ Պ. Սայիտ Ղազի ապօրինի կը գտնէ Հալէպի Գաւառական ժողովին կազմը, հետեւաբար անոր պատգամաւորներով գումարուելիք Պատգ. ժողովը օրինաւոր չէ եւ պէտք չէ որ գումարուի : Եկայ ձեզ տեղեակ պահելու այս մասին եւ ոչ թէ հրահանգ մը հաղորդելու » :

Տեղապահը, Խորէն եպիսկ. պատասխանեց թէ Սուրիոյ վարչապետը այդ տեսակ բան մը ըրած չի կրնար ըլլալ, քանի որ դեռ տասն օր առաջ ինք հաստատած է Հալէպի Գաւառ. ժողովին օրինաւորութիւնը: Ու խնդրեց նախարարէն, որ եթէ կարելի է ինք անմիջապէս յարաբերութեան մտնէ՝ անձնապէս Սուրիոյ Պ. վարչապետին հետ, իրմէ ստուգելու համար այս պարագան: Տեղապահին այս ճշգրիտ հաւաստիքին վրայ, Պ. Ս. Լահուտ խոստացաւ հեռաձայնով տեսնուիլ նոյն ինքն Սուրիոյ վարչապետին հետ եւ արդիւնքը հաղորդել Կաթողիկոսարան, առտուն կանուխ :

Արդարեւ, այս առաւօտ պատահեցաւ անակնկալը: Լիբանանի արտաքին նախարարը հեռաձայնով կը խօսի Սուրիոյ վարչապետին հետ եւ կը ստուգէ իրականութիւնը :

Ու այսպէս, այս առաւօտ ժամը 10ին, արտաքին նախարարը անգամ մըն ալ եկաւ Կաթողիկոսարան եւ Տեղապահին հետ ներկայացաւ Վազգէն Ա. կաթողիկոսին : Պ. Լահուտ հաղորդեց երկուքին ալ թէ Սուրիոյ վարչապետ Պ. Սայիտ Ղազի, յայտարարած է իրեն, թէ Հալէպի Հայոց Գաւառ. ժողովը օրինաւոր է ըստ ամենայնի եւ ինք այդ մասին որեւէ առարկութիւն չունի: Պատգ. ժողովը ուրեմն կրնայ գումարուիլ առանց խնդրոյ առարկայ դարձնելու Հալէպի պատգամաւորներուն օրինաւորութիւնը :

Այս յայտարարութեան հիման վրայ, բոլորովին ջուրը իյնալ դաւադիրներու նոր խաղն ալ եւ ժողովին օրինաւորութեան մասին համոզում գոյացուց նոյն ինքն Էջմիածնի Կաթողիկոսը :

Մտքերը այս ուղղութեամբ հանդարտելէ ետք, ժամը 10.30ին բացուեցաւ Պատգ. ժողովը, նախագահութեամբ Վազգէն Կաթողիկոսի :

Աղօթքէն վերջ, խօսք առաւ Կաթողիկոսը եւ իր սովորական ողջոյնները յայտնելով, ծանրացաւ Հայ. Եկեղեցւոյ կաթողիկոսութեան եւ անոր շուրջ համերաշխ մթնոլորտի մը ստեղծման անհրաժեշտութեան վրայ: Ըսաւ թէ «դժուարութեանց շրջանը անցած է եւ կը գտնուինք նոր վերածնունդի մը սեմին»: Այս սեմը, ըստ իր կարծիքին, բացուեցաւ իր կաթողիկոս ընտրութեամբ. այժմ կը մնայ որ ընտրուի նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը :

— « Եկեղեցին, ըսաւ, պէտք է հեռու պահուի կողմերու թեւակցութիւններէն եւ ոչ – եկեղեցական ազդեցութիւններէ : Եթէ մենք չկարենանք վերջացնել այս պառակտումը, հետեւանքը կրնայ աղէտալի դառնալ ժողովուրդին եւ Եկեղեցիին համար » :

Ապա առաջարկեց մէկ շաբաթ յետաձգել ժողովը :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կաթողիկոսը, որ կը սպասէր Լիբանանէն հեռանալ մէկ երկու օրէն, յետաձգած է իր մեկնումը եւ կիրակի օր պիտի պատարագէր Անթիլիասի տաճարին մէջ: Կաթող. ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենար երէկ, երկուշաբթի, առտուան ժամը 10ին, Էջմիածնի պատուիրակութիւնը մասնակցէր թէ ոչ :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Վերջին պահուն հեռաձայնով կը հաղորդեն Պէյրութէն մեզի թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրուեցաւ Հալէպի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. 36ի վրայ 32 ձայնով: Երկուշաբթի ժամը 2.30ին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ԹՈՒՄԲԸ ՍԹԱԼԻՆԻ ԴԷՄ

Բոլշեւիկեան 20րդ համագումարին Եչ. օրուան նիստին մէջ (16 Փետր.) փոխ-վարչապետ Անաստաս Միկոյեան խստօրէն քննադատեց Սթալինը, իբրեւ տեսաբան: Առաջին անգամ էր որ այսպիսի երոյթ մը տեղի կ'ունենար :

Հայազգի բոլշեւիկը նախ քննադատեց «Հանճարեղ»ին վերջին տեսաբանական գիրքը, որ լոյս տեսաւ ԺԹ. համագումարի նախօրեակին հետեւեալ խորագրով. — «Ընկերվարութեան տնտեսական հարցերը Խ. Միութեան մէջ» :

Փարիզեան թերթերը հրատարակած էին Միկոյեանի ճառին ամփոփումը : Մենք ալ առանձին պիտի հրատարակենք, իբրեւ աղբիւր ունենալով Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» :

Ծանրաբարոյ « Լը Մոնտ»ն իսկ կիրակի օրուան թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ հրատարակած էր ճառին հիմնական մասերը, հետեւեալ խորագիրը դնելով երեք սիւնակի վրայ, — «Պ. Միկոյեան բացէ ի բաց կը քննադատէ Սթալինի տեսակէտները դրամատիրութեան մասին» : Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէր թէ Միկոյեան քննադատած է նաեւ « Բոլշեւիկեան կուսակցութեան պատմութիւնը», որ խմբագրուած էր Սթալինի ներշնչումով, ինչպէս եւ կուսակցութեան «Կովկասի կամ Բագուի կազմակերպութեանց պատմութիւնը», որուն հեղինակն է տխրահռչակ Բերիան: Միկոյեան կ'ըսէ թէ այդ գործին մէջ ալ «իրողութիւնները խաղալած են, կարգ մը մարդիկ մինչեւ երկինք բարձրացուցած են կամայականօրէն, ուրիշներու մասին լռութեամբ անցած են, երկրորդական դէպքեր անարժան բարձունքներու հասցուցած են, իսկ ուրիշ աւելի կարեւոր գործեր նսեմացուցած են» :

«Լը Մոնտ» նոյն թիւին մէջ կ'արձանագրէ Ա. Միկոյեանի կարգ մը խօսքերը այն ճառէն որ արտասանուած էր 1952 Հոկտեմբերին, ԺԹ. համագումարին մէջ, երբ Սթալին ողջ էր: Ահաւասիկ այդ խօսքերը.

— Կեդր. Կոմիտէի գործունէութեան զեկուցումը եւ ընկեր Սթալինի հանճարեղ գործը, «Ընկերվարութեան տնտեսական հարցերը Խ. Միութեան մէջ», կը ցոլացնեն Սթալինեան վառ հանճարը, ինչպէս կտրուած ճամբան, պատմական մեծ տարողութեամբ, նոյնպէս այն յառաջընթաց ուղին որ կ'առաջնորդէ դէպի համայնավար ապագայ մը: Մեր հզօր կուսակցութիւնը արժանաւոր մեծարանք մը կ'ընծայէ անոր որ դաստիարակեց մեզ եւ որ վստահօրէն մեզ կ'առաջնորդէ դէպի համայնավարութեան կատարեալ յաղթանակը : Իր մեծարանքը կը յայտնէ հանճարեղն Սթալինի, համայնավարութեան մեծ ճարտարապետին... Ընկեր Սթալին մեր կեանքը կը լուսաւորէ գիտութեան վառ լոյսով, մեզի կուտայ գործի ծրագիր մը եւ մեր յաղթական յառաջխաղացութիւնը կ'ուղղէ դէպի համայնավարութիւն »:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ օդանաւ մը, որ 55 ուղեւորներ կը փոխադրէր Բաղտատէն, ջախջախուեցաւ Գահիրէէն ութ քիլոմեթր անդին: Կը կարծուի թէ կարելի է եղած է

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԳԱՀԻՐԷ ԳՆԱՑ

Աժանս – Ֆրանս հետեւեալ հեռագիրը ստացաւ Պէյրութէն, երէկ, երկուշաբթի. — Հայոց կաթողիկոսը Գահիրէ մեկնեցաւ այս առտու ժամը 11.30ին: Կը թուի թէ չէ յաջողած հաշտեցնել Սուրիոյ եւ Լիբանանի Հայոց զանազան ձգտումները՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան մասին :

ՊԻՏԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՎ

Բոլշեւիկեան համագումարին փետր. 19ի նիստին մէջ, ազգային պաշտպանութեան նախարարը, մարաջախտ Ժուկով խօսք առնելով յայտարարեց թէ հիւլէական պատերազմի մը պարագային Խ. Միութիւնը որեւէ սահմանափակում պիտի չընդունի եւ ճակատամարտը պիտի փոխադրէ բուն իսկ Մ. Նահանգներու հողին վրայ: «Անմտութիւն է երեւակայել թէ պատերազմի ատեն հիւլէական զէնքերու օգտագործումը պիտի սահմանափակուի ռազմավարական նպատակներով եւ միայն զինուորական գործողութեանց ճակատին վրայ: Այդպիսի սահմանափակում մը կը մաղթեն կարգ մը ամերիկեան շրջանակներ, վասն զի կը կարծեն թէ անոր շնորհիւ պիտի կրնան խուսափիլ հիւլէական պատերազմին հետեւանքներէն: Բայց Խ. Միութիւնը երբեք պիտի չընդունի այդպիսի սահմանափակում : Եւ, հիւլէական յարձակման մը պարագային, պիտի պատասխանէ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերով, ամերիկեան հողին վրայ »:

Առաջին անգամ է որ խորհրդային կառավարութեան մէկ անդամը այսպիսի ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ Մ. Նահանգներուն: Մարաջախտ Ժուկով մանրամասնօրէն բացատրեց թէ երկրին զինեալ ուժերը հիմնովին վերակազմուած են, եւ թէ որակի տեսակէտով անհունապէս աւելի բարձր են քան ինչ որ էին երկրորդ աշխարհամարտէն վերջը: Յետոյ ըսաւ թէ քանի որ Արեւմուտքը չի հետեւիր Խ. Միութեան զինուորական ծախքերու եւ զինուորներու կրճատման օրինակին, իրենք այլեւս նոր կրճատումներ պիտի չկատարեն : «Խ. Միութիւնը ունի ամէն տեսակ հիւլէական զէնքեր, հզօր եւ հեռահար հրթիռներ, ինչպէս եւ արդիական օդանաւեր: Ան ոչ մէկուն կը սպառնայ եւ չուզեր յարձակիլ ոեւէ մէկուն վրայ. բայց քանի որ համաձայնութիւն գոյացած չէ սպառազինութեանց կրճատման եւ հիւլէական զէնքերու արգելման մասին, եւ քանի որ ապահով երաշխիք մը չկայ տեւական խաղաղութեան համար, մենք հարկադրուած ենք պահելու այնպիսի զինեալ ուժեր որ կարենան պաշտպանել մեր ժողովուրդին շահերը» :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՄՈԼՈԹՈՎ

Նոյն օրը Մոլոթով ալ ճառ մը խօսելով, պաշտպանեց Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, իբրեւ արդար ուղեգիծ մը որ կը նպաստէ խաղաղութեան եւ յարաբերութեանց մեղմացման: Յետոյ շեշտեց թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ բարելաւել իր յարաբերութիւնները բոլոր երկիրներուն եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի հետ :

Ապա ջատագովեց խաղաղ համակեցութիւնը: «Վէճեր անխուսափելի են ընկերային երկու դրութեանց միջեւ: Անոնց կարգադրութեան համար ունինք երկու միջոցներ: բանակցութիւն եւ պատերազմ: Ուրիշ ելք չկայ: Խ. Միութիւնը եւ միւս ընկերվարական երկիրները բացարձակապէս կը մերժեն պատերազմի ճամբան »:

Յետոյ ինքն ալ պաշտպանեց հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքը, ձայնակցելով Խրուշչեւի եւ Միկոյեանի :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Գ.

Այս աւանդութիւններով միայն պէտք է բացատրել, եթէ մեր ոսկեդարը քերթողական բառ կը համարի բազում բառը, իսկ շատ բառը՝ ոչ։ Ճիշդ է թէ մեր ժամանակակից գրականութեան մէջ, մինչեւ իրապաշտներու յաղթանակը, քննադատելի էր էջ բառին գործածութիւնը բանաստեղծութեան մէջ, իբր թէ ... դեղցկադիտական պատճառաբանութեամբ, որ քմածին է։

Այսպէս, ուրեմն, քմական բառին կողքին, որ ազնուականութեան կարգով՝ դրոց շապիկ հագաւ առաջին օրէն, կար նաեւ աշխարհիկ բառը, բայց կարելի չէ ընդունիլ թէ ատոնք վկայութիւններ են երկու տարբեր բարբառներու գոյութեան։ Կրնա՞ք ինծի ցոյց տալ ժողովուրդ մը, որ կարենայ պարծիլ երկու բարբառներու պերճանքով, մշակուած՝ միաժամանակ։

Լեզուն բառամթերքը չէ, այլ քերականութիւնը։ Այնպէս որ ինծի անըմբռնելի կը մնայ ուրոյն աշխարհաբարի մը գոյութիւնը ոսկեդարու մէջ, արքունական կամ ռատանիկ լեզուէն անջատ։ Եթէ մեր ոսկեդարեան լեզուին մէջ կան բառեր, զորս կը մերժեն կամ կ'արհամարհեն մաքրակրօն մատենագիրներ, պէտք չէ կարծել թէ տարբեր քերականութեամբ ապրող լեզուի մը վկայութիւններն են ատոնք։ Շապուհ Բագրատունիի կամ իր ժամանակակիցներուն վկայութիւնը «գեղջուկ բարբառի» մը գոյութեան մասին՝ չի կրնար տակաւին համոզել զիս թէ երկու քերականութիւն կ'ապրեցնէր այս մեր ժողովուրդը։ Բարբառային տարբերութիւնները ոչինչ կ'ապացուցանեն, որովհետեւ այս տարբերութիւնները երեւան կուգան ամէն լեզուի մէջ ոչ միայն գաւառէ գաւառ, այլ եւ նոյնիսկ քաղաքի մը մէկ թաղէն միւսը։

Եզրակացնելով՝ աշխարհաբարը չէ որ կը չինէ աշխարհաբար կամ կը դառնէ գրաբարը աշխարհաբարէն։ Պարզ խօսքով՝ բառին գրաբարը կամ աշխարհաբարը անծանօթ է ինծի։ Հետեւաբար բառական ժառանգի տեսակէտով աշխարհաբարը նոյնն է գրաբարին հետ։ Եւ սակայն, գոյութիւն ունի ռամկօրէն մը, — ահա՛ թշնամին։ Ահա լեզուին ցեցը։

Բոլոր անոնցմէ, որոնք գրած ու վիճած են աշխարհաբարին շուրջ, կը բաժնուիմ սա կէտին մէջ.—

Աշխարհաբարը, տարազաբանական շփոթութեամբ մը, թերագնահատուած է, նուաստացումի (ավիլիսմանի) ենթարկուած, իբրեւ աղքատ եւ խորթ եղբայր։ Նոյնիսկ ոմանք, Ժթ. դարուն, աշխարհաբարը եւ ռամկօրէնը նոյն բանը համարած են յանիրաւի։ Արդ, քերականօրէն բարձր է գրաբարը, — խօսք չկայ այդ մասին։ Բայց թէ բառապանծը օգտագործելու տեսակէտով, նոյն իրաւունքներն ունի արդի աշխարհաբարը, — խօսք չի կրնար ըլլալ նաեւ այդ մասին։ Ըսել թէ hաց բառը գրաբար է եւ աշխարհաբար, շատ բառը աշխարհաբար է՝ բայց ոչ գրաբար, մայթ բառը(*) ռամկօրէն է՝ բայց ոչ աշխարհաբար, — ծիծաղելի է եւ լեզուին զարգացման օրէնքները կը մերժեն բառապանծի նման բաշխում կամ բաժանում։

Հարկ կը համարիմ, այստեղ, խոստովանիլ թէ իմ ամբողջ այս յօղուածաշարքիս մէջ մէկ նպատակ միայն ունիմ, — վերահաստատել աշխարհաբարին փառքը եւ զգուշացնել մեր լեզուն ռամկօրէնին խարդախ թափանցումին դէմ։

Ուստի ժամանակ է բացատրելու թէ ի՛նչ է գրաբարը, ի՛նչ է աշխարհաբարը, ի՛նչ է ռամկօրէնը։

Ցետոյ կ'անցնինք «նորավէպ» բառին։

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Աճառեան կը կարծէ թէ նորակերտ բառ է մայթը եւ ունի միայն Ն. Բիւզանդացի (Բառգիրք, տպ. 1884, էջ 1247)։ Ես նոյն բառը գտայ Երից վարդապետաց բառարանին յաւելուածին մէջ, տպուած 1837ին, 48 տարի առաջ, *լրիկ* բառին դէմ՝ որ հոմանիշ է։ Աճառեանի տկար կողմերէն մէկն է բառապատմութիւնը, — օրինակ՝ սուրճ բառին ամենահին գործածութիւնը կը հասցնէ մինչեւ 1788, յաւելուածին մէջ՝ 1787։ Ես գտայ 20 տարի աւելի հին վկայութիւն մը՝ 1769էն։ Ափսո՜ս, մենք չունինք Լիթրէ մը, որ վկայութիւններ տար բառերու տարիքին մասին։

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՎԱՐՈՒԷԻՆ ԵՐԲ ՆՈՐ ԵԿԱՆ

Համայնավարները երբ տիրացան Հայաստանի իշխանութեան, սկսան, ուրիշ հալածանքներու կարգին, կատաղի պայքար կրօնի եւ կրօնաւորներու դէմ։

Երեւանի փողոցներուն պատերը ծածկուեցան մեծատառ նշանախօսքերով, «Կրօնը թոյն է։ Հաշիշ է։ Կը թմրեցնէ միտքը։ Վերջ կրօնին»։

Երիտասարդ բոլշեւիկները կ'անարգէին փողոցէն անցնող քահանաները, «Սեւ սատանայ, ժողովուրդի տզրուկ» եւայլն կանչերով։ Երբեմն ալ քարեր եւ ձիւնագնդակներ կը նետէին։ Կը մտնէին եկեղեցիները եւ աղօթողներու ձեւերը կապկելով կը ծաղրէին։ Ականատես եղայ երբ մէկը երկրպագող կնոջ մը կ'ըսէր, ինքն ալ մինչեւ գետին ծռելով անոր հետ. «Մամա, ի՞նչ ես հասկանում մէջքդ էդպէս ցաւցնելով եւ էդ աղտոտ քարերը համբուրելով»։ Մայր Աստուածածնի պատկերին առջեւ մոմ վառող ծերունի մը՝ անպատկառօրէն, «Ի հարկէ, պիծա, սիրուն կին ա, արժի դրա առաջ մոմ վառել»։

Աղօթողներ չէին համարձակեր պատասխանել։ Քանի մը չարթուան բռնութիւնները բաւական եղած էին սարսափի մատնելու բոլորը, փականք դնելով բերաններուն։ Պատասխանը կ'ըլլար արհամարհական նայուածք մը, եւ ապա շարունակել աղօթքը աւելի ջերմեռանդօրէն։

Լրտեսներ կը թափառէին եկեղեցիներու շրջակայքը։ առնելու համար անունները եկեղեցի գացող պաշտօնեաներու եւ բանուորներու, որոնք կը զրկուէին իրենց գործէն։

Ի հեճուկս այս գռեհիկ պայքարին եկեղեցիները կը լեցուէին անսովոր բազմութեամբ։ Կը ճանչնամ անկրօն համարուած մարդիկ որոնք սկսան կանոնաւորապէս եկեղեցի յաճախել։ «Կրօնը խղճի գործ է»։ կ'ըսէին, «կարելի չէ խղճի վրայ բռնանալ»։

Համաժողովրդական անաղմուկ ցոյց մըն էր որ կը կատարուէր, որուն կը մասնակցէին ամէն դասակարգէ մարդիկ։

Նոր եղաւ ժողովուրդի ցասումն եւ զրգռումը մասնաւորապէս Ս. Ծննդեան տօնին, երբ Չեկայի հովանաւորութեամբ յանկարծ փորձ մը կատարեցին, խանգարելու համար Ջրօրհնէքի արարողութիւնը, որ տեղի կ'ունենար Հրազդանի եզերքը, Երեւանէն էջմիածին տանող կամուրջին քով։

Ս. Սարգիս եկեղեցին էր։ Ասեղ ձգելու տեղ չկար։ Շատեր դուրս մնացած էին։ Միւս վեց եկեղեցիներն ալ նոյնպէս։

Կը պատարագէր Թեմական առաջնորդ Խորէն եպիսկ. Մուրադբէկեան (Ամենայն Հայոց խեղդամահ կաթողիկոսը) որ խօսեցաւ հոգեշունչ քարոզ մը։

Առանց պատարագի վերջանալուն սպասելու՝ քանի մը ընկերներով գացինք արարողութեան վայրը։ Սարդարի բերդի (այժմ Արարատ գործարան) զառիվայրը բռնուած էր արդէն խուռն բազմութեամբ, մինչեւ գետին եզերքը։

Ամէնէն վերի մէկ կէտին վրայ կեցած էր Չեկայի նախագահ Ամիրխանեանը խումբ մը ձիաւոր չեկիստներու հետ։

Թեթեւ ձիւն մը կը ծածկէր զառիվայրը։ Ջերմացնող, հաճելի արեւ կար այդ առաւօտ։ Ջինջ ու պայծառ հորիզոն։ Արարատի եւ Արագածի ձիւնապատ կատարները կը փայլփլէին արեւի շողերուն տակ։ Արարատեան ամբողջ դաշտը, ծածկուած ճերմակ սաւանով, փռուած էր մեր աչքերուն առջեւ։ Ծնունդի առաւօտեան թոնիրներու օրհնեալ ծուխը շղարշ կապած էր հայկական գիւղերու վրայ։ Հմայիչ տեսարան մըն էր, զոր դիտելով չէինք յագենար։

Մեքենաբար մեր ուշադրութիւնը գնաց Արաքսէն անդին։ Ընկերոջս հեռադիտակով դիտեցինք այն կողմը։ Կենդանութեան ոչ մէկ նշոյլ։ Եւ մատնուեցանք դառն խորհրդածութիւններու։ Դարերէ ի վեր Հայու քրտինքով եւ արիւնով սնուցուած այս գեղատեսիլ, բարեբեր հովիտին կէսէն աւելին անցած մեր դաշտն թշնամին ձեռքը։ Ամայի եւ աւերակ։ Իսկ տասնեակ հազարաւոր բուն սեփականատէրեր ինկած Երեւանի եւ էջմիածնի փողոցները, մերկ եւ սովամահ։ Անգամ մը եւս վերյիշեցինք այն հերոսական մարտնչումները որոնք մղուեցան այս հողամասին եւ անոր վրայ ապրող ժողովուրդին փրկութեան համար, եւ այն տխուր անցքերը որոնց հետեւանքով տեղի ունեցաւ այս ահաւոր ողբերգութիւնը։

Այս տխուր մտածումներուն մէջ թաղուած էինք, երբ տեսանք որ հարիւրաւորներէ բաղկացած Թափօրը խաչով — խաչվառով եւ երգեցողութեամբ զառիվայրէն վար կ'իջնէր դէպի գետը՝ Խորէն արք.ի գլխաւորութեամբ։ Եւ ահա երիտասարդ կոմունիստներու խումբեր, որոնք զանազան տեղեր «դիրքեր» գրաւած էին ժողովուրդի մէջ, սկսան ձիւնագնդակներու տարափ մը տեղացնել քահանայից դասուն եւ ժողովուրդին վրայ՝ արարողութիւնը խանգարելու համար։ Անմիջապէս հասկցուեցաւ թէ «բանը ինչումն» է։ Սակայն ոչ ոք համարձակեցաւ սաստել։ Չեկիստները հոն էին, պատրաստ «հակայեղափոխական»ի մագիլը դրոշմելու սաստողի ճակատին, եւ բանտ առաջնորդելու, ուրկէ դուրս ելլել դիւրին բան չէր։

Թափօրը քրիստոնէական հեզութեամբ իջաւ գետեզերքը եւ ձիւնագնդակներու տարափին տակ արարողութիւնը կատարուեցաւ լրիւ, այսպէս փառաւոր ապտակ մը իջեցնելով խանգարել փորձողներուն։ Տարափը շարունակուեցաւ քահանայից դասուն վրայ արարողութենէն ետքն ալ մինչեւ զառիվայրը բարձրանալը եւ ուղղուիլը դէպի Ս. Սարգիս եկեղեցին։ Ինչպէս նաեւ ժողովուրդին վրայ՝ որ չկրցաւ ուշադրութեամբ հետեւիլ արարողութեան։

Բոլորի շրթունքներէն կը լսուէր անէծք եւ նզովք։

Ժողովուրդի ընտրանին աքսորուած Թրքավարի ձեւով, կամ բանտերը լեցուած։ Ենթակայ խոշտանգումի եւ մահուան սարսուռը սրտերուն ամէն բոպէ։

Մէկ գիշերուան մէջ մայրաքաղաքի բոլոր տուները խուզարկուած եւ թալանուած։

Ռուս զինուորներ դրուած ընտանիքներու մէջ՝ պարտաւոր կերակրելու զանոնք եւ լուալ թափելու, առանց նկատի ունենալու այդ ընտանիքներու նիւթական անկարողութիւնը։ Հայ կնոջ պատիւն ալ այսպէս վտանգի տակ։ Կրօնը ծաղր ու ծանակի առարկայ։ Պաշտամունքի ազատութիւնը կապտուած։

Փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութիւնը անխուսափելի հետեւանքն էր այս բռնութեանց

ԱԿԱՆԱՏԵՍ

ՀՕՐԱՔՈՅՐՍ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Արդէն շատ բան ալ չէի գիտեր ... հիմա, այս «պօյ»ով, ո՞ր մէկ ծաղկոցի սեղանին առջեւ կրնամ նստիլ.. ծունկերս գրասեղանին տակ իսկ չեն սեղմիր ... վերջապէս ամօթ ըսուած բան մը կայ ...

— Մեծ ըլլալ կարեւորութիւն չունի, ամօթը՝ տգէտ ըլլալուն մէջ չէ, այլ՝ տգէտ մնալուն։ Վարժապետներդ կը հասկնան, իրենք ալ Հայ են եւ Հայու ճակատագրին տեղեակ ... Կ'ընդունիմ թէ, տղաս, ուսման ժամանակդ ուշացած է, բայց անցած չէ։

— Բայց հօրաքոյր ...

— Հօրդ անուշիկ «խաթերին» համար։

— Հայրս մի խառներ ասոր գործին մէջ։ Ես ալ դպրոց գացող չեմ։

— Քեզ կ'աղաչեմ, կ'աղաչեմ քեզ՝ ինչպէս Պետրոս առաքեալն աղաչեց Յիսուսը, կ'ըսեմ՝ ախպօր զաւակ չունիմ։

— Հօրաքոյր ...

— Տունէս դուրս կ'ընեմ քեզ։

Ձայնը փլաւ։ Լեզուն կը սպառնար՝ բայց գլուխս առած էր իր բազուկներուն մէջ եւ կը սեղմէր կուրծքին ... ։

— Խօսք մտիկ ըրէ, տղաս, վերջը կը զղջաս ...

— Կ'երթամ, հօրաքոյր, կ'երթամ։ Մի լար, դպրոց կամ այլուր, ուր ուզես՝ հոն կ'երթամ ... եթէ նոյնիսկ գիտնամ թէ ամօթէս պիտի բոցավառուիմ ու սրտնեղութենէս խենթենամ՝ նորէն կ'երթամ ...

Մազերուս վրայ արցունքներ ինկան։

Լման երեսուն հինգ տարի առաջ էր այդ։

Ինչքան արագ անցան տարիները։ Արդէն մազերուս մէջ ձիւն է սպրդած, բայց այս տողերը գրած պահուս, կը կարծեմ թէ, դեռ անոնք թաց են հօրաքրոջս արցունքով։ Կը մտածեմ այդ օրուան մասին ու սիրտս կը յորդի գորովով ու երախտագիտութեամբ։ Ու խոր, անսահման սիրով ու ակնածանքով կը համբուրեմ հօրաքրոջս, բոլոր հայ հօրաքոյրներուն եւ բոլոր ուսումնատենչ հայ մայրերուն տառապանքէն ու վշտէն կնճռոտած թուշերը։

Հայ օճախին, հայ մտքին, հայ գրին, հայ հաւատքին ու հայ աւանդութեանց անտեղիտալի կորովով պահակ կանգնած բոլոր հայ մայրերուն ու մեծ մայրերուն թուշերն ու ձեռքերը։

Վայը, երբ ափ մը խունկով ու աղօթքի կտորով մը այս օտար հողերուն մէջ հանգչելու դնենք զանոնք ո՞վ պիտի բռնէ անոնց տեղը։

— Ո՞վ ...։

•

Հիմա, հօրաքոյրս, մաքով առայդ ու մարմնով քիչ մը յոգնած, կ'ապրի իր նոր շինած օճախին մէջ, շրջապատուած զաւակներով, փեսաներով ու թոռներով։ Մինչեւ հոս հասնիլը, բազմաթիւ անգամներ խնդրագիր է տուած Աստուծոյ, վէճ ունեցած՝ ու պայմանագրութիւն կնքած անոր հետ։ Երբեմն ալ, ինչ ինչ առիթներով, Աստուծոյ գրպած մէկ պահէն օգտուելով, նոր յօդուած մը կամ Յետ Գրութիւն մը աւելցուցած է արդէն վերջացած, երկուստեք վաւերացուած համարուած պայմանագրութեան մը տակ։

Աստուծոյ տրուած այդ խնդրագրերէն առաջինը, ըստ իր վկայութեան, «ինծի կեանք տուր որ զաւակներս աս չուներու երկրէն ապահով տեղ մը տանիմ»ով է ըսկսած։

Ու Աստուած լսած է իր ձայնը։

Այն ատեն ինք նորէն դիմած է անոր ու խօսքի բռնուած հետը.

— Քիչ մըն ալ օր տուր, Տէր, չուքովնին չքաւորուիմ՝ վաստակնին ուտեմ, խաղաղ արեւոտ օր տեսնեմ ...

— Թող փափաքդ կատարուի, — ըսած է Աստուած։

Հօրաքրոջս առջեւ նոր հորիզոններ են բացուած, ու ան զոյգ մը մոմ առած, մտած է տաճար։

— Տէր, ի՞նչ կ'ըլլայ, թոռ ու պստիկնին տեսնեմ։

— Դուստր բարի, խնդրանքդ կատարուած է, ըսած է Աստուած խնդալով ու ճամբու դրած զինք։

Օր մըն ալ գլուխ գլխի խօսակցութեան մտաւ Արարչին հետ։

— Ծունկիս վրայ թաց շուրթերով թոռներ կ'ուզեմ տեսնել, կ'ուզեմ որ չորս կողմս վազվզեն, կ'ուզեմ որ անոնց աղմուկով տունս լեցուի ու թնդայ հիմերէն, ես մէկ պառաւ կին եմ, զիս քովդ տանիս ի՞նչ պիտի ընես»։

Ու երբ «սիրտը պարպած» դուրս կ'ելլէր տաճարէն, մէկու մը պէս, որ մոռցուած շատ կարեւոր բան մը «Յետ Գրութեան» կը վերածէ, ետ դարձաւ ու առանց յառաջաբանի կամ չքմեղանքի, ըսաւ Աստուծոյ.

— Կ'ուզեմ մարմնաւոր աչքերով թոռներուս դպրոց երթալն ալ, շրջանաւարտ ըլլալ՝ «տիփլոմա» առնելնին ալ տեսնել։ Ու եթէ հրաման կուտաս, եթէ շատ չես տեսներ աղախինիդ, եթէ ամօթ չես համարիր, Տէր, նշանուելնուն ու պսակուելնուն ալ կը փափաքիմ ներկայ ըլլալ ...»

Թոռներուն պսակուիլը տեսնել բաղձալը այպանելի բան մը չէ, այնպէս չէ՞, անուշիկ Աստուածս ...։

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ԵՐԿՈՒ ամուսնացած մարդիկ կը խօսակցին.

— Արդեօք դրախտին մէջ կիներն ու այրերը միասի՞ն կը բնակին, կը հարցնէ մէկը.

— Չեմ կարծեր։ Որովհետեւ այն ատեն ինչի՞ս դրախտը պիտի ըլլար։

ԳԱՐՇԵԼԻ «ՄԱՍԱԼ»ՆԵՐԸ

ԽՄԲ. — Շաբաթ օր հրատարակած էինք Պոլսոյ *Վաթան* թերթին գեհիկ բանակցութիւնները՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան եւ Անթիլիասի կաթող. ընտրութեան առթիւ: Ահաւասիկ ուրիշ երկու գրգռիչ ցնդաբանութիւններ ալ, որոնց պատասխանը տուած են Պոլսոյ հայերէն թերթերը :

« *Ենի Իսթանպուլ*» կը գրէ հետեւեալ խորագիրներուն տակ. — « Կարգ մը հակաթուրք Հայերու գործունէութիւնը. — Հայոց պատրիարքը չի մասնակցիր Պէյրութի մէջ կազմակերպուած այս գրգռիչ համագումարին (14 Փետր.). —

Հայկական Հնչակ եւ Դաշնակ ընկերակցութիւնները, որոնց կեդրոնը կը գտնուի Պէյրութի մէջ, հոն իրենց կազմակերպած մէկ համագումարին հրաւիրած են աշխարհի զանազան շրջաններէն գործօն Հայեր, որոնք մասնաւորաբար Թուրքիոյ դէմ աշխատած են :

Միայն թէ, «Բոմպէճի»ները, որոնք մեծ կարեւորութեամբ նկատի առած են հաւաքոյթին կրօնական դիմագիծ մը տալու պարագան, հրաւիրագրեր ղրկած են նաեւ կարգ մը կրօնաւորներու :

Միւս կողմէ, Վազգէն անուն ղեկավարը, (Յառաջ. — Կաթողիկոսին կ'ակնարկէ) որ հաւանաբար մեծ դեր կատարէ այդ համագումարին, երկաթէ վարագոյրէն անդին գտնուող երկրէ մը Պէյրութ երթալու համար երբ որոշած էր Թուրքիայէն անցնիլ, միտքը փոխած եւ տարբեր ճամբով Լիբանան գացած է: Այս առթիւ, Թուրքիայէ հոգեւոր ղեկավար Խաչատուրեան (պատրիարքը) մերժած է իրեն ուղղուած հրաւէրը :

« *Թան* » եւս « *Վաթան* »ի նման գրելէ վերջ Հայերու Ամերիկա գաղթին վերաբերեալ գրոյցներու մասին, կը յիշատակէ Իսթանպուլի Ամերիկեան Հիւպատոսարանի հերքումը եւ կ'աւելցնէ .

— «Ասոր վրայ, Հայկ. Դաշնակ եւ Հնչակ ընկերակցութիւնները, որոնց կեդրոնը Պէյրութ կը գտնուի, բոլոր աշխարհի Հայերը համագումարի մը հրաւիրեցին եւ այս առթիւ հրաւէր ուղղուեցաւ նաեւ Իսթանպուլաբնակ շատ մը հայ հայրենակիցներու: Ներկայիս քաղաքական ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ այն Հայերուն դէմ, որոնք պիտի պատասխանեն վերոյիշեալ հրաւէրին, որ կուգայ այդ կարմիր կազմակերպութիւններուն կողմէ :

Ասկէ զատ, Վազգէն անուն մէկը (ԽՄԲ. — Կաթողիկոսը) պիտի նախագահէ այդ համաժողովին եւ ան պիտի գայ Երկաթէ վարագոյրի երկիրներէն ու քաղաքէս անցնելով Պէյրութ երթար, Եշիլքէոյ չեկաւ ու տարբեր ճամբով մը գնաց Լիբանան :

« *Թիւրք Սէսի*» կը հրատարակէ Պատրիարքին լուսանկարը եւ կ'ըսէ, թէ երէկ այցելած է կուսակալ փրոֆ. Կէօքայի :

Իսկ « *Ենի Սապահ*» կը հրատարակէ Ս. Պատրիարք Հօր եւ կուսակալին լուսանկարը եւ ուրիշ բաներու մասին կը խօսի :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ» մեծ յաջողութեամբ տօնուած է Ֆիքսի մէջ (Աթէնք): «Ազատ Օր» կը գրէ թէ ներկայ էին պաշտօնական հրաւիրեալներ եւ խուռն բազմութիւն մը: Կը նախագահէր ընկեր Գր. Պետրոսեան, որ փառաբանեց բիւրաւոր հերոսներու յիշատակը : Ազգ. Կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Գ. Բարաղամեան պարզեց հայ հերոսներու աննախընթաց եւ անօրինակ անձնազոհութիւնը եւ շեշտեց թէ հայ ժողովուրդը երբեք պիտի չմոռնայ անոնց անունները : Հայ ժողովուրդը խորարմատ այն ծառն է, որուն տերեւները միշտ դալար ու թարմ են: Վերապատուելի Գրիգոր Տէմիրճեան ըսաւ թէ՝ երախտագիտական զգացումներ ունինք միայն մեր հերոսներու հանդէպ: Անոնք իրենց թանկագին կեանքերը զոհեցին պայքարելով անարդարութեան եւ բռնակալութեանց դէմ : Անոնք մեր առջեւ բացին Ազատութեան ճանապարհը եւ իրենց այդ գործով անմահացան: Այսօր ունինք անթիւ հերոսներ, որոնք կը ծառայեն մեր նոր գոյապայքարին բոլոր ճակատներուն վրայ — մեր եկեղեցիներուն, մեր մշակոյթին, մամուլին եւ մեր կազմակերպութեանց եւ միութիւններու :

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին, այս տարի պետական ելմտացոյցէն յատկացուած է 85 հազար ոսկի: Նոյնքան ալ Յունաց հիւանդանոցին :

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ Մէլպըրն քաղաքին մէջ կազմուած էր Հայ Եկեղ. Խորհուրդը, որու առաջին նիստը գումարուած էր նախագահութեամբ հոգեւոր հովիւ Աստղիկ Ծ. Վ. Ղազարեանի, եւ որոշած է պարահանդէս մը սարքել: Այս առթիւ կարեւոր նուէրներ եղած են Սիտնիի եկեղեցւոյ շինութեան ֆոնտին : 1955 Նոյեմբերէն սկսեալ Սիտնիի հայ եկեղեցական Խորհուրդը սկսած է հրատարակել կրօնաբարոյական թերթ մը, «Լոյս», խմբագրութեամբ Աստղիկ Ծ. վարդապետի : Թերթը առ այժմ խմորատիպ է: Կ'աշխատի տպագիր հրատարակել :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անցեալ Կիրակի, 12 Փետրուար, Անարատ Յղութեան Քոյրերու Նախկին աշակերտուհիներու կողմէ հանդէս - թէյասեղան մը տրուեցաւ Արնուվիլ լէ Կոնէսի իրենց վարժարանին մէջ: Տիկին Վեհանոյշ Դաւիթեան հանդէսը բանալով, բացատրեց Հաստատութեան երեսնամեայ դերը, կրթական տեսակէտով: Մինչեւ հիմա 450ի կը հասնի թիւը այն Հայուհիներուն, որոնք դպրոցը աւարտելէ վերջ, մեծ մասով տիպար ընտանիքներ կազմած են, շնորհիւ իրենց ստացած հայեցի դաստիարակութեան :

Թէյասեղանը անցաւ ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ: Այս առթիւ եւ ի նպաստ վարժարանին վերակազմութեան, տեղի ունեցաւ վիճակախաղ մը :

Ներկայ մը

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ՎԻԷՆ. — Գործազրկութեան տագնապը մեղմ էր ու մասնակի, սկըզբնական շըրջանին, բայց հետզհետէ դարձաւ խիստ ու վրդովիչ: Զորսէն հինգ մանր գործարաններ, ազդուելով այդ տագնապէն, պահ մը թուլցուցին գործերը, ու յանցաւ թիւով բանուորներ արձակեցին, բայց ի վերջոյ փակեցին իրենց դռները, դուրս շըրտելով բազմաթիւ բանուորներ: Արձակուած բանուորներուն մէկ մասը, շուտով գործ գտաւ աւելի մեծ գործարաններուն մէջ: Այս բախտաւորները մեծ մասով որակեալ բանուորներ էին եւ միշտ կը փնտռուին. իսկ մնացեալները, մեծ մասով տարեց, ստիպուեցան արձանագրուիլ իբրեւ գործազուրկ եւ նպաստ կը ստանան : Կան ուրիշներ ալ որոնք զանազան պատճառներով զրկուած են նպաստէն եւ շաբաթը մէկ երկու անգամ կնքել կուտան իրենց յատուկ տոմսերը, չկորսնցնելու համար ընկերային ապահովութեան իրաւունքները: Գործազուրկներու մէջ կան մեծ թիւով հայ բանուորներ, եւ բանուորուհիներ: Անոնք գործազրկութեան առաջին զոհերն էին :

Դժբախտաբար տագնապը տարածուելով ազդեց նաեւ այն բացառիկ գործարաններուն վրայ, որոնք տարիներէ ի վեր, առանց մէկ հատիկ բանուոր արձակելու, նորեր կ'առնէին եւ գործ կը ճարէին շատերու:

Փաթէի գործարանը, որ միշտ կ'ընդարձակուէր, նոր շէնքեր կառուցանելով, եւ միշտ ալ պահանջ ունէր գործաւորներու, գործատիրոջ փոփոխութենէ ետք, յանկարծ սկսաւ թուլցնել գործերը : Նախ շաբաթը քանի մը օր աշխատցնելով, յետոյ մօտաւորապէս 60 – 80 բանուորներ արձակելով: Ասոնց մէջ տասնեակ մը Հայեր կան, որոնք քսան երեսուն տարիէ ի վեր կ'աշխատէին հոն :

Գործազրկութեան շուրջ ամփոփ նկարագրական մը ընելէ ետք, յայտնեմ նաեւ ուրիշ զարմանալի պարագայ մը :

Հակառակ տիրող մասնակի գործազրկութեան, կան գործարաններ, որոնք թէեւ նորեր չեն առներ, բայց իրենց բանուորները կ'աշխատին շաբաթը քառասուն ժամ, նոյնիսկ յաւելեալ ժամեր : Իրադեկներ հետեւեալ կերպով կը բացատրեն այս պարագան. — Գործերը առաջուընէ աւելի առատ են, բայց գործատէրը կ'ուզէ քիչ գործաւորով շատ գործ արտադրել: Երկրորդ՝ տարեցները արձակել եւ երիտասարդներ տեղաւորել: Երիտասարդներուն առջեւ բոլոր գործարաններուն դռները բաց են, իսկ տարեց բանուոր կ'առնեն ստիպողական պարագաներու մէջ:

Վիէն բանուորական կեդրոն ըլլալով, իր մէջ կը համրէ քանի մը հազար բանուորներ, որոնց հարիւրին տասը կը կազմեն մեր հայրենակիցները: Նոյն համեմատութեամբ ունինք գործազուրկներ : Առ այժմ օրուան հացի կարօտ դժբախտներ չունինք, բայց բոլորն ալ մտահոգ են ապագայի մասին :

ՆԵՐՍԷՍ

ԴԵՌ ՁԵՆ ՃԱՆՃՐԱՑԱԾ

Բարեկամի մը միջոցաւ Նիսէն ստացանք մեքենագիր գրութիւն մը, Հ. Ալաճեան ստորագրութեամբ, իբրեւ պատասխան Եկեղեցւոյ Ընկերակցութեան վերջին յայտարարութեան, որ հրատարակուած էր Փետր. 4ին եւ կը ծանուցանէր թէ ծանօթ խմբակը կորսնցուցած է իր դատը եւ դիմած է վերաքննութեան, Էքսի ատեանին առջեւ :

Ի՞նչ կ'ըսէ պաշտօնէ զրկուած վարչութեան «հաշուապահ ատենադպիրը».—

1. — «Նախկին բանկալապետ Պ. Արսլանեանի դատին առաջին ունկնդրութիւնն իսկ տեղի չէ ունեցած»: (Յայտարարութեան մէջ խօսք չկայ այդ մասին) :

2. «Իսկ մեր «Էպիսքոպոսին»ի դատը պիտի տեսնուի ի մօտոյ, Էքս ան Փրովանսի ատեանին առջեւ: (Վերաքննութեան համար):

Ինչպէս կ'երեւայ, այս հինգ - վեց պարոնները տակաւին չեն ձանձրացած եւ կը շարունակեն ջուր պղտորել, հակառակ Նիսի ատեանին պատճառաբանեալ դատավճռին որ մեր ձեռքին տակ է եւ որ բացորոշապէս կը դատապարտէ զիրենք :

Բարեկամաբար կը թելադրենք այս կամակոր խմբակին բարեմիտ անդամներուն, որ իրենց խելքը տուն կանչեն եւ իրենց անձնական գործերով զբաղին, փոխանակ ծիծաղելի դառնալու ամէնուն առջեւ եւ աւելորդ ծախքեր ընելու կամ պատճառելու :

Տակաւին կրնայինք հարցնել, — ո՞վ կը վճարէ այս դատական ծախքերը :

ԲԺԻՇԿ Գուրգէն Մեծատուրեան Շըվալիէ տը լ'Օրտըր տը լա Սանթէ փիւպլիքի չքանշանը ստացած է :

ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 14 Փետր. — Փետրուար 4ին տեղի ունեցաւ Մարտիկներու Միութեան տարեկան պարահանդէսը: Պատուակալ նախագահութիւնը ստանձնած էին նահանգապետը՝ Պ. Ֆրանսիս Ռաուլ, զօր. Վալէթ տ'Օզիա, եւ քաղաքապետ Տոքթ. Մարթէն, իսկ նախագահն էր Պ. Լեւոն Պարրէ: Բոլորն ալ իրենց ներկայացուցիչները ղրկած էին:

Պարահանդէսը ունէր նաեւ կոկիկ գեղարուեստական բաժին մը, որ ջերմ ընդունելութիւն գտաւ: Տիկիններ Սօնիա եւ Նատիա իրենց կովկասեան պարերով, Պ. Անտրէ Լիւռէ իր երգերով աւելի ոգեւորեցին մթնոլորտը : Մասնաւորապէս գնահատուեցաւ Օր. Տողրամաճեան երեք երգերով : Պ. Միհրան Միսաքեան, բանաստեղծ Մ. Իշխանի տիկնոջ եւ Տիրան Աճէմեանի զարմիկը, Միութեան անունով շնորհակալութիւն յայտնեց պաշտօնական հիւրերուն: Միութեան անդամները ջանք չէին խնայած պարահանդէսին յաջողութեան համար :

ՎԱՐԴԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (139)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

Երկու տարիէ ի վեր ոչ տեսակցած, ոչ ալ թղթակցած եմ Շիւքրիւ, Ճանպոլաթ եւ Գարա Քեմալ պէյերուն հետ: Մարդ մը, որ այս կացութեան մէջ է, ինչպէս կրնայ մասնակցած ըլլալ անոնց կազմած դաւադրի կոմիտէին: Բացարձակապէս անկարելի է :

Բոլոր նուիրականութիւններու վրայ կ'երդնում որ մահափորձի դէպքը ինծի անծանօթ կը մնար: Մինչեւ իր տարածայնումը: Բան մը չէի իմացած, չէի լըսած: Մնաց որ ես առաջին օրէն սատակապէս հակառակ եմ ազօրինի բոլոր արարքներուն: Ամէն ոք գիտէ այս պարագան: Ինձմէ աւելի ոչ ոք գիտէ թէ մահափորձի ոճրին գլխաւորները ինչ եղերական վախճան մը կ'ունենան: Իբրեւ օրինակ կրնամ յիշել Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի նահատակութեան դէպքը: Ճիշդ է որ այդ դէպքը զօրացուց այն ատեն իշխանութեան գլուխ գտնուող Իթթիհատ վէ Թէրաքքըն, բայց միւս կողմէ նոյն համեմատութեամբ տկարացուց մահափորձը սարքող խմբակցութիւնը: Այսինքն դաւադիրները տեսան թէ ամէն բանէ առաջ իրենց գէշութիւն ըրած են: Այսպիսի օրինակներ շատ են :

« Ահա թէ ինչու ես մահափորձի կուսակիցները ոչ միայն եղեռնագործ, այլեւ իբր տխմար կ'ամբաստանեմ: Ողջմիտ եւ ուշ մը խելք ունեցող մարդ մը միտքէն իսկ չանցըներ մահափորձի պէս բաները: Իմ յարգ վարած կեանքս եւ կատարած գործերս ցոյց կուտան թէ, ես այսպիսի ձեռնարկներու հետ չեմ կրնար կապ ունենալ: Անշուշտ բարձր ատեանը պիտի գնահատէ այս բոլորը եւ վստահ եմ որ արդար վճիռ մը պիտի տայ իմ մասին »:

Տոքթ. Նազըմէն ետք նախագահը խօսք տուաւ Նաիլ պէյի, որ հանդարտ էր եւ տէր իր ջիղերուն, եւ փաստաբանի մը հետ խորհրդակցաբար գրուած իր պաշտպանողականը հատիկ հատիկ կարդաց

— Վստահ եմ որ, ըսաւ Նաիլ պէյ, համոզուած էք թէ Բաքուի մէջ եւ այլուր կատարած ձեռնարկներս եւ թափած աշխատանքներս երկրին դէմ ոչինչ ունին վնասակար: Ընդհակառակն, ջանացած եւ անընդմէջ երկրին օգտակար հանդիսանալ: Անգարա գալէս վերջ ալ տարբեր աշխատանք մը չունեցայ, գործեցի միշտ յօգուտ երկրին: Բարենպատակ հաստատութեանց վերելքին սատարեցի, ըլլալով նախագահ Կարմիր Մահիկին եւ աւելի վերջ Մանկապաշտպան Միութեան: Գիտէնք նաեւ Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած ժողովներուն եւ տրուած որոշումներուն հանգամանքը: Անոնք չինչ ունին երկրին դէմ վնասակար: Հաստատուած է նաեւ որ ոչ մէկ մասնակցութիւն ունեցած եմ իր յօդուածէ բաղկացած ծըրագրի պատրաստութեան մէջ: Անվարան ըսի նաեւ որ քանի անգամ եւ ինչ բանի համար տեսակցած եմ Ապտիւլգատիրի հետ: Ձեմ ուրանար թէ իմ հին մէկ բարեկամս եղած է: Նմանապէս իրողութիւն մըն է որ մահափորձի մասին Ապտիւլգատիր բառ մը իսկ չէ ըսած ինծի: Պահեր է ինձմէ: Բայց, դուք՝ դատաւորներդ, կ'առարկէք թէ անպատճառ ինծի ըսած պէտք է ըլլայ: Ամէն նուիրականութեան վրայ կ'երդնում որ Ապտիւլգատիր ամենեւին բան մը ըսած չէ անգամ : Տոքթ. Ֆիքրէթ պէյի հետ երես առ երես բերիք զիս, մինչդեռ Տոքթ. Ֆիքրէթի խօսքերը իրողութեան ամբողջովին հակառակ են :

Եթէ մահափորձի դէպքէն երեք օր առաջ Ապտիւլգատիրի հանդիպած ըլլայի Թոքաթլեանի առջեւ, չէի ծածկեր, կ'ըսէի, կը խոստովանէի, քանի որ վտանգաւոր բան մը չէ եղածը: Ինչպէս որ խոստովանեցայ թէ դէպքէն երեք չորս օր առաջ Ապտիւլգատիր գրասենեակս եկած է: Մէկը որ իր գրասենեակը գալը կ'ընդունի, ինչո՞ւ ուրանայ Ապտիւլգատիրի հետ ունեցած հանդիպումը Թօքաթլեանի առջեւ:

« Եւ յետոյ, շարունակեց Նաիլ պէյ, այսքան խորհրդաւոր գործ մը կարելի՞ է միթէ փողոցը կարգադրել: Այս բոլորը կուգան ջրել Տոքթ. Ֆիքրէթի տուած վկայութիւնը իմ մասիս: Թերեւս Տոքթ. Ֆիքրէթ Ապտիւլգատիրի քովի մարդը ինծի նմանցուցած է, ինծի հետ շփոթեր է: Մարդու մը դէմքը շատ անգամ ուրիշին կը նմանի :

Սա ալ աւելցնեմ որ եթէ ես Ապտիւլգատիրի հետ խորհրդակցած ըլլայի մահափորձի մասին, շատ բնական է որ անոր հետ արձակ-համարձակ փողոցը չէի պարտէր, կը խուսափէի անոր հետ երեւալէ, կասկած չհրաւիրելու համար իմ վրաս:

(Շար.)

ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ

Դէպի Միջին Արեւելք զէնքերու առաքումը արգիլելէ 48 ժամ ետք, ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց արտօնել զինամթերքի առաքումը, դէպի արաբական երկիրներ եւ Իսրայէլ :

Այս առթիւ լրագրողներ գիտել կուտան թէ արաբական երկիրները արդէն արտօնագիր ունին արտածման համար, իսկ Իսրայէլ տակաւին վերջնական պատասխան ստացած չէ յիսուն միլիոն տոլարի զէնքեր գնելու համար, ինչպէս կը խնդրէ ամիսներէ ի վեր : Նոր որոշման վրայ, արդէն ճամբայ հանուած են Արաբիոյ գնած 18 հրասայլերը :

Նախորդ որոշման փոփոխութիւնը տեղի ունեցած է նախագահին հաւանութեամբ : Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ նոր կարգադրութիւնը չի հակասեր ընդհանուր քաղաքականութեան եւ թէ միշտ պիտի ընդդիմանան զինարշաւին :

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ

Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր յայտարարեց թէ պատրաստ են ամէն կերպով, եթէ պատերազմ ծագի Միջին Արեւելքի մէջ: Խօսած ատեն Ջեխոսլովաքիայէն գնուած իր «Միկ» օդանաւեր թռիչք մը կատարեցին Գահիրէի շրջակաները: Վարչապետը շարունակեց.

— Երբ կը լսենք թէ խօսքեր կը շրջին Սիոնական գարնանային յարձակման մը մասին, մենք խուճապի չենք մատնուիր.. Մենք ատոր կը սպասենք վեց ամիսէ ի վեր: Կը սպասենք այսօր, ինչպէս կը սպասէինք անցեալին մէջ»:

Յետոյ բացատրեց թէ Միջին Արեւելքը լարուած վիճակ մը ունի, կը գտնուի «պատերազմի եւ նախայարձակման ըսպառնալիքի մը առջեւ: Իրական յարձակում մը չէ այս, այլ ջիղերու պատերազմ: Եգիպտական ջիղերը զօրաւոր են եւ ամուր: Անոնք աւելի հանդարտ են քան վեց ամիս առաջ» (երբ չեխական զէնքերը չէին գնուած): Սուրիոյ դէմ որեւէ յարձակում պիտի նկատենք Եգիպտոսի դէմ ուղղուած: Եգիպտական բոլոր ուժերը Սուրիոյ օգնութեան պիտի փութան»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Վարչապետին շաբաթ գիշեր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ պիտի պայքարին թէ թղթադրամի յաւելման եւ Ֆրանքի արժեզրկումին եւ թէ ընկերային անարդարութեան դէմ: Կառավարութիւնը որոշած է իրագործել երեք ընկերային բարենորոգումներ .— վճարովի արձակուրդը բարձրացնել երեք շաբաթի, աստիճանաբար ջնջել աշխատավարձքի շրջանային տարբերութիւնները, ազգային սնտուկ մը հաստատել ծերութեան համար: Առաջին օրինագիծը Ազգ. Ժողովին պիտի յանձնուի հինգշաբթի, երկրորդը պիտի քննուի մօտերս, իսկ երրորդին դրամը պիտի ճարուի խնայողութիւններով :

Կը հաստատուի թէ Ազգ. Ժողովը Եչ. պիտի սկսի քննել օրակարգի լուրջ խնդիրները: Ուրբաթ պիտի սկսի հողագործական տագնապին քննութիւնը: Կացութիւնը ծանրացած է արտակարգ ցուրտին հետեւանքով: Կը կարծուի թէ ձախակողմը նորէն պիտի արծարծէ դպրոցական խնդիրը, որ յետաձգուած էր անցեալ շաբթու :

× Երէկ սկսան Ֆրանքեւգերման բանակցութիւնները, Փարիզի մէջ, Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարներուն միջեւ: Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է Սարի խնդիրը :

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Ցուրտը վերսկսած է երեք – չորս օրէ ի վեր, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Սէնը տեղ – տեղ սառած ըլլալով, արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան: Մասնագէտներ ուժանակով պայթեցուցին սառնակոյտ մը որ կրնար քշել – տանիլ Մելէօնի առժամեայ կամուրջը: Փոնթիէռիի մէջ ալ Սէնը սառնադաշտի մը վերածուած է: Կիրակի օր առատ ձիւն տեղաց Միջերկրականի ափերուն վրայ: Նիսի, Քանի եւ ուրիշ վայրերու փողոցները ծածկուած էին 25 սանթիմեթր ձիւնով: Արուարձաններու հանրակառքերը դադրեցուցին երթեւեկը: Սոն գետը սառած է Լիոնէն մինչեւ Վիլ-Ֆրանշ: Նաւաձիգ մը փորձեց ճամբայ բանալ սառնակոյտին մէջ որ տեղ – տեղ մէկ մեթր թանձրութիւն ունի :

Ահագին վնասներ կրած են Ալպեան այգիները, ինչպէս եւ Միջին եւ Հարաւ. Ֆրանսայի հունձքերը: Կառավարութիւնը արտօնեց ներածումներ կատարել արագօրէն: Մասնաւորապէս պիտի ներածուին բանջարեղէններ, գետնախնձոր, եւն.: Գիները զգալապէս բարձրացած են Փարիզի մէջ:

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ կառախումբերու երթեւեկը չափազանց դժուարացած է ամբողջ Իտալիոյ մէջ: Բազմաթիւ կառախումբեր պաշարուած են ձիւներէն: Նոյնքան ծանր է վիճակը ուրիշ երկիրներու, մասնաւորապէս Պալքաններու եւ Թուրքիոյ մէջ:

Ամերիկեան կառավարութիւնը Եւրոպա պիտի ղրկէ իր հողագործական մթերքին աւելորդ մասը, ցուրտի վնասներուն բաժնուելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՒՍԹԱՎ ՇԱՐՓԱՆԹԻԷ, ֆրանսական Օփերա – Քոմիքի վերջին վերապրողը եւ «Լուիզ»ի հեղինակը, մեռաւ առջի գիշեր: Ծերունին 96 տարեկան էր :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն կէս գիշեր, Պ. Իշխանեանի սրճարանը, 40 ռիւ Էթիէն Տօլէ: Ընտանեկան ուրախ մթնոլորտ, մասնակցութեամբ Գարեգինի (թառ) եւ Բենոյի (դափ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լեւոն Արզումանեան, կը փնտռէ քոյրը եւ հօրեղբօր որդիները Երուանդ եւ Արշակ, որոնք 1915ին կորսնցուցած է Ղալվա պէյին Չիֆթլիկը (Շապին Գարահիսար): Լեւոնի հօր անունն է Երեմիա, հօրեղբօր անուններն են Միսաք եւ Աստուր: Կը խնդրուի տեղեկացնել «Յառաջ»ին կամ Լեւոն Արզումանեանի՝ 28 Ավընիւ Վիկտոր Հիւկօ, Վանվ (Սէն): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Աննախընթաց պարտութիւն մը կրեց, կիրակի օր հունգարական ֆութպոլը Պոլսոյ մէջ: Հունգարիան որ Յունիս 1954էն ի վեր (ֆութպոլի աշխարհի բաժակ) չէր պարտուած, 1ի դէմ 3 կէտով պարտուեցաւ Թուրքերէն: Շաբաթ օր Փարիզի մէջ Ֆրանսացիները 55ի դէմ 61 կէտով յաղթեցին Խ. Միութեան, պասքէթի մէջ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ
ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին
Սէրքլը Ռէպիւպլիքէն սրահին մէջ
53 Ռիւ Կրինօ, Մարսէյլ

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Սոյն հանդէսին բացառիկ փայլ մը տալու համար, Փարիզի Կեդրոնի հրահանգով յատկապէս ներկայ կ'ըլլան, գերասան հայրենակից՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
եւ երգիչ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ տեղական լաւագոյն ուժերէն.— Ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան, Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Մուրադեան (արտասանութիւն), Օր. Անիթա Սարգսեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն), Օր. Ռոզիկ Բաղրամեան (դաշնակահարուհի, Լիոնէն), Տիկ. Արմաղանեան (երգ), Յարութիւնեան քոյր եւ եղբայր (արտասանութիւն եւ անակնկալ), Օր. Լուսարարեան (դաշնակահարուհի), Օր. Մարի Սաղըրեան (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգիչ) :

Ջերմութիւնը ապահովուած է :
Մուտքը ազատ է :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սրահը: Պիտի խօսի ԵՂԻՇԷ ԱՅՎԱԶԵԱՆ նիւթ ունենալով Վարդանանքը: Պիտի ըլլան նաեւ երգեր եւ արտասանութիւններ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն, որոնք խանդավառուելով Թէյասեղանի ջերմ մթնոլորտէն՝ սրտաբուխ նուէրներ ըրին ի նպաստ դպրոցին:

Չորս ընկերներէ 1500 ֆր., ընկերուհիներ Մարտիրոսեան 2000 ֆր. իր ապաքինման առթիւ, Անտոնեան 1000, Սիսլեան 1000, Օնպաշեան, Մանուկեան, Արթինեան, Պօյաճեան, Քիւրէճեան, Կիւրիւնեան, Թորոսեան, Երանոսեան, Կիւմիւշեան, Իսկուհի Արապեան, Յովակիմեան եւ փոքրիկն Մեսրոպիկ Քիւրքճեան 500ական ֆր., Սալավանեան 300, Կիւմիւշլեան Մամայ 200, ընդհ. գումար՝ 12,000 ֆրանք:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊԱՆԵԼՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի բոլոր խումբերը փետրուար 25ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը: Կեդր. վարչութեան կողմէ ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն եւ կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը : Ընտրութիւն՝ ժողովի պատգամաւորի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն-Ժէրոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Յակոբ Էսկիճեանի եւ պարագաներուն, իր հօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

× Համախմբերդ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Բոզայի, զաւակներուն, եղբօր, Անդրէասեան գերդաստանին եւ բոլոր պարագաներուն, հայրենակից Սուքէն Բադրէասեանի վաղահաս մահուան առթիւ:

Նոյն առթիւ առթիւ Տէր եւ Տիկին Ֆատեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Միութեան մասնաճիւղին:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻ ԱՌԹԻՒ.— Այրի Տիկին Արշալոյս Մալեմազեան, ողբացեալ ամուսնոյն՝ հայրենակից Վահան Մալեմազեանի մահուան քառասունքին առթիւ մասնաճիւղիս կը նուիրէ հինգ հազար ֆր.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուին Մարկրիթ եւ Տիրուհի Զիթիքեան քոյրերը, այս վերջինը ծնած 1907ին Ձերահի մէջ (Անատոլու), որոնք կը կարծուի թէ Ֆրանսա կամ Հարաւային Ամերիկա կը գտնուին: Տեղեկացնել իրենց եղբօր Պ. Զիթիքեանի

114 Rue de la Chasse, Mamers (Sarthe)

Կամ Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան՝

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Ջերմապէս կը խնդրուի Հարաւ. Ամերիկայի «Արմենիա»յէն արտատպել:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր·, վեցամս· 1600
Արտասահման տարեկ· 3500 ֆր· կամ $ 10 Հատը 12 ֆր·

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI 22 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7910 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, Թիւ 3321

ՎԵՐՋԻՆ ԴԱՒԵՐՆ ԱԼ Ի ԴԵՐԵՒ ԵԼԱՆ

ԿԱԹՈՂ· ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կ'առաջարկէր ·—

« Իմ յորդորն է եւ առաջարկը՝ մէկ շաբաթ յետաձգել այսօր գումարելի այս ժողովը : Ես կը փափաքիմ, որ մենք, այս ժամանակամիջոցին, ձեզի հետ միասին պաղարիւնութեամբ մօտենանք այս եկեղեցական հարցերուն եւ փորձենք համերաշխութեան գետին մը գտնել, խաղաղութեան եւ սիրոյ մթնոլորտի մը մէջ : Ոստիկաններով շրջապատուած այս կացութիւնը նուաստացուցիչ է մեզի համար (ակնարկը՝ բակին մէջ կարգ-կանոնի հսկողութիւնը ստանձնած տասնեակ մը ոստիկաններուն կ'երթար) : «Այս պահուս, բարեկամ եւ ոչ-բարեկամ պետութիւններ — լաւ հասկցէք խօսքս — կը հետեւին մեր ընթացքին, իսկ մենք մեզ կը ժխտենք նաեւ օտարներու առջեւ :

« Կը խնդրեմ ձեզմէ, որ լսէք իմ խիղճն ու խորհուրդը, բայց մի նկատէք ասիկա պարտադիր հրահանգ մը : Ազատ էք ընտրելու երկու ճանապարհներ ·— Առաջինը այն է, զոր ցոյց տուի, երկրորդ ճանապարհն է ձեր որոշումը՝ ժողովը բանալու, որոշումներ տալու եւ ընտրութիւն կատարելու մասին :

« Բայց այս վերջին պարագային, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պիտի չկրնայ մասնակցիլ եւ ցաւօք սրտի պիտի հեռանայ այս բարի եւ հիւրընկալ երկրէն» :

Կաթողիկոսը այստեղ վերջացուց իր խօսքը եւ հեռացաւ ժողովասրահէն : Վերջին յայտարարութիւն—սպառնալիքը սակայն, ծայրայեղօրէն ճնշիչ տպաւորութիւն մը ձգեց հաւաքուած պատգամաւորներուն վրայ : Այդ սպառնալիքով ինք կը հակասէր իր այն խօսքին, թէ պարտադիր չէ իր ըսածը : Թողուլ-երթալու այդ սպառնալիքը համազօր էր բարոյական ճնշումի մը :

Կարգ մը հակառակորդ պատգամաւորներ առաջարկեցին նոյնութեամբ ընդունիլ Վեհափառին խնդրանքը : Պատասխանուեցաւ թէ ժողովականները հաճոյքով ընդ առաջ պիտի երթան Վեհափառի առաջարկին, միայն թէ նախապէս ժողովը պէտք է օրինականանայ դիւանի ընտրութեամբ : Հակառակորդները ջանացին ամէն գնով ձախողեցնել ժողովին պաշտօնականացումը կամ պաշտօնական բացումը : Կաթողիկոսին հրահանգիչը՝ փրոֆ· Առաքելեան պնդեց Կաթողիկոսի առաջարկը եղածին պէս ընդունելու անհրաժեշտութեան վրայ : — « Անգամ անյարմար է այդ առաջարկը այստեղ քննութեան ենթարկել, իսկ յարգանքի պակաս կը նշանակէ մերժել այդ » :

Տեղապահը ու բազմաթիւ պատգամաւորներ յիշեցուցին կանոնադրութեան այն յօդուածը, որ կ'ըսէ, թէ ժողովը յետաձգել կրնայ միայն ինք պատգամ· ժողովը : Հետեւաբար պէտք է մնայուն դիւանով մը օժտել զայն, որպէսզի ընդունի կաթողիկոսական առաջարկը :

Վէճը այս օրինական կէտին շուրջ տեւեց աւելի քան երկու ժամ : Ցետոյ Խորէն եպիսկ·, խորապէս թափանցելով խափանարարներու թաքուն նպատակներուն, յայտարարեց ·

— « Իմ պարտականութիւնս է օրէնքը վեր բռնել ամէն նկատումէ : Այս պայմաններու մէջ կը տեսնեմ, թէ կացութիւնը դէպի ուր կ'երթայ : Ես չեմ կրնար հաւանիլ, որ իրերը հոն յանգին : Կը յարգեմ վեհափառ Կաթողիկոսը, բայց նոյնքան կը յարգեմ նաեւ մեր այս Աթոռը եւ զայն կանգուն պահող օրէնքները : Հետեւաբար կ'առաջարկեմ անմիջապէս ընտրել առժամեայ դիւան մը, որ կատարէ լիազօրագրերու ստուգումը» :

Առաջարկը ընդունուեցաւ երկարատեւ ծափերով, որոնցմէ վերջ, իբրեւ երիցագոյն պատգամաւոր առժամեայ ատենապետ ընտրուեցաւ Պ· Յակոբ Տէր Մելքոնեան եւ իբրեւ կրտսերագոյնը՝ Պ· Յարութիւն Գույումճեան, ատենադպիր (Լաթաքիայէն՝ Հալէպի պատգամաւոր) :

Երբ առժամեայ դիւանը գրաւեց իր տեղը, ահա, ցուցական կերպով եւ մէկիկ մէկիկ սկսան ժողովասրահէն հեռանալ նախ՝ Տոքթ· Ե· Ծիտէճեան, ապա Ապրօ Ապրոյեան, Դամասկոսի կաթող· փոխանորդ Շաւարշ եպիսկ· կոչեցեալը, Դերենիկ եպիսկ·, Էջմիածինէն՝ Վարդան եպիսկ· եւ փրոֆ· Առաքելեան, երկու պատգամաւորները Դամասկոսի եւ երկու հոգի ալ Հալէպէն :

Հակառակ այս սադրանքին, ժողովը շարունակեց իր աշխատանքները, այս անգամ հանդարտ մթնոլորտի մէջ եւ ի ներկայութեան 38 պատգամաւորներու, որոնց լիազօրագրերը ստուգուեցան եւ հաստատուեցան :

Այնուհետեւ, ձեռամբարձ քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ մնայուն դիւանը, առժամեային վրայ աւելցնելով՝ իբրեւ ատենապետ Պ· Վահէ Սեթեանը եւ քարտուղար՝ Պ· Ստեփան Գասպարճեանը (Կիպրոսէն) :

Երբ օրինականացաւ ժողովը, ատենապետ Յակոբ Տ· Մելքոնեան առաջարկեց յետաձգել ժողովը մինչեւ Փետր· 20 ընդառաջ երթալով Վեհափառի փափաքին : Առաջարկը ընդունուեցաւ եւ ժողովը հաւանելով այս որոշումը դիւանին միջոցով հաղորդել կաթողիկոսին, ցրուեցաւ :

Դիւանը այցելեց Կաթողիկոսին եւ հաղորդեց անոր իր որոշումը ժողովի յետաձգման մասին եւ պատրաստակամութիւնը՝ օգնելու իրեն հասկացողութեան գետին մը գտնելու նպատակով :

Վազգէն Ա· վճռապէս մերժեց յետաձգման այդ ձեւը : «Դուք պէտք էր ընդունէիք առաջարկս իմ ըսած ձեւովս, որուն չընդունուիլը վշտացուց զիս : Ես այլեւս որեւէ փորձ չեմ կատարեր կողմերը իրարու մօտեցնելու համար, այլ քանի մը օրէն կը հեռանամ Պէյրութէն »…

Պատգամաւորական ժողովը գումարուած էր այլեւս պաշտօնապէս եւ պիտի վերջացնէ իր օրակարգը Փետր· 20ին, եռապատիկ ցանկի մը վրայէն կատարելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը :

Շատ ուշագրաւ պարագայ մը·— Ըմբոստ պատգամաւորներու հեռանալէն անմիջապէս ետք, տավարիշ փրոֆ· Առաքելեան, Կաթողիկոսարանի մէկ սենեակէն, հեռաձայնով հաղորդակցութեան մտաւ Պէյրութի խորհրդային դեսպանատան հետ եւ պատկան պաշտօնատարին իմացուց ժողովին անցուդարձերը …

Խորհրդային իշխանութիւնը այս անգամ խաղաց իր վերջին աթուն փորձելով օգտագործել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին անձն ու հանգամանքը : Խաղաց, բայց կորսնցուց :

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ *երեսփ· ժողովի ընտրութեանց մէջ, երեք հարիւրի վրայ 155 աթոռ շահեցաւ կառավարական կուսակցութիւնը, իսկ ժողովրդական ճակատը՝ 145 աթոռ : Առաջինը շահած էր 1·589·609 քուէ, երկրորդը՝ 1·706·133 քուէ :*

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ *օդանաւի արկածին զոհ գացած են 52 հոգի, Գահիրէի մօտ : Կը կարծուի թէ 12 հոգի փրկուած են : Նոյն օրը անգլ· օդանաւ մըն ալ ջախջախուեցաւ Մալթայի մէջ, երբ Կիպրոսէն զինուորներ կը վերադարձնէր Անգլիա : Ցեռան 51 հոգի :*

ԷՍԿԻՇԷՀԻՐԻ *մօտ (Թուրքիա) 250 տուներ քանդուեցան երկրաշարժի մը հետեւանքով : Քաղաքն ալ վնասուեցաւ :*

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ԶԱՐԵՀ ԵՊԻՍԿ.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Երէկ թերթին մէկ մասը տպագրուած ատեն, Պէյրութի մեր թղթակիցը հեռաձայնով կը հաղորդէր թէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրուած է Հալէպի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ· Փայասլեան, 36ի վրայ 32 ձայնով : Երկու պատգամաւորներ սպիտակ քուէ տուած են, մէկ քուէ ստացած է Գարեգին պատրիարք, մէկ ալ՝ կաթող· տեղապահ Խորէն եպս· :

Ընտրութիւնը կատարուած էր Երկուշաբթի, 20 Փետր· ժամը 2·30ին, հեռաձայնը բացուեցաւ 3ին, այնպէս որ աւետաբեր լուրը կրցանք տալ թերթին մէկ մասին մէջ :

Երէկ, Երեքշաբթի, հեռագիր մը եւս ստացանք որ կը հաստատէ ընտրութիւնը, 36ի վրայ 32 ձայնով :

Մեր թղթակիցը միեւնոյն ատեն կը յայտնէ թէ ընտրութիւնը կատարուած է կատարեալ կարգապահութեամբ եւ օրինապահութեամբ, մեծ խանդավառութիւն պատճառելով :

Հակառակորդները աննշան ցոյց մը սարքեր էին ընտրութենէն առաջ, իբրեւ էրած սրտի մխիթարանք :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը իր հետեւորդներով Եգիպտոս մեկնած էր նոյն օրը (Բշ·), առտուան ժամը 11·30ին :

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻԾԵՐ

Նորընտիր կաթողիկոսը, ծնած է Մարաշ 14 Փետր· 1915ին :

Աւարտած է Հալէպի ազգ· Հայկազեան վարժարանը 1929ին : Տարի մը 1929-1930, յաճախած է Հալէպի Ցիսուսեաններու վարժարանը : Ուսանող՝ Անթիլիասի Դպրեվանքը 1930 - 1935 եւ շրջանաւարտ : Նոյն տարին՝ 1935ին, կը ձեռնադրուի աբեղայ եւ յաջորդ տարին կը մեկնի Պրիւքսէլ, ուր կ'ուսանի աստուածաբանութիւն, պատմութիւն եւ աստուածաբանութիւն, մինչեւ 1938 : Վերադարձէն ետք՝ 1940ի օգոստոսին կը նշանակուի առաջն· տեղապահ Բերիոյ (Հալէպի) թեմին : Միեւնոյն թեմին ընտրեալ Առաջնորդը կը դառնայ 1943ին եւ այս պաշտօնը կը շարունակէ մինչեւ Կաթողիկոս ընտրուելուն թուականը :

Եպիսկոպոս ձեռնադրուած է 1947ին, Հոգելոյս Գարեգին Կաթողիկոսի ձեռամբ, Տ· Տ· Փառէն, Խորէն, Ղեւոնդ եւ Դերենիկ եպիսկոպոսներու հետ :

Նորընտիր Կաթողիկոսը մեծ յարգանք ու համարում կը վայելէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի պետական, կրօնական եւ ազգային շրջանակներու մէջ, իբրեւ գործունեայ եւ անձնուէր Առաջնորդ մը : Լաւ գիտէ արաբերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուները :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆԴՈՒՆՈՒԵՑԱՒ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Բոլշեւիկեան կուսակցութեան 20րդ համագումարը Փետր· 20ին միաձայնութեամբ քուէարկեց Խրուշչեւի քաղաքական բանաձեւը, որ պարզուած էր անցեալ երեքշաբթի օր : Մոսկուայի թերթերուն հրատարակութիւններէն կը հետեւի թէ ոչ մէկ քննադատութիւն եղած է Կեդր· Կոմիտէի Ա· քարտուղարին զեկուցման մասին, որ տեւեց եօթը ժամ եւ որ հիմնական վերապահումներ կը պարունակէր կուսակցութեան քաղաքական աշխարհահայեացքի մասին :

Վիճաբանութիւններէն ետք Խրուշչեւ նորէն խօսք առնելով, լուսաբանութիւններ հաղորդեց եւ ներկայացուց իր բանաձեւը, որ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ, ինչպէս կը տրամադրէ սովորութիւնը :

Երէկ խօսք առաւ վարչապետը, մարաջախտ Բուլկանին, պարզելու համար **1956** *1960ի հնգամեայ ծրագիրը զոր կազմած է Կեդր· Կոմիտէն : Երկուշաբթի օր ճառ մը խօսեցաւ Խ· Միութեան նախագահը, մարաջախտ Վորոշիլով որ բացատրեց թէ խորհրդարանական պատուիրակութեանց փոխանակութիւնը օգնեց, միջազգային յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար : Ցետոյ ըսաւ թէ Գերագոյն Խորհուրդը շարք մը նոր օրէնքներ պիտի հրատարակէ մօտերս : Մասնաւորապէս յիշեց թէ պիտի վերաքննուի աշխատանքի օրինագիրքը, «վասն զի ինչ որ ունինք հնցած է եւ չի ցոլացներ վերջին տարիներու ընթացքին յառաջ եկած փոփոխութիւնները» : Միեւնոյն ատեն կը պատրաս-*

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ.

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆԷՆ

•

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթող. Տեղապահ Բարձրշ. Տ. Խորէն Ս. եպիսկոպոսի հրաւէրով, 14 Փետրուար 1956, երեքշաբթի առաւօտ, ժամը տասնին, Կաթողիկոսարանի Վեհարանին մէջ, տեղի ունեցաւ Կաթողիկոսական ընտրութեան Պատգմ. Ժողովի առաջին նիստը, ի ներկայութեան 50 պատգամաւորներէ 49ին։

Նախ քան գումարումը Պատգմ. Ժողովի, Անթիլիաս ժամանեց Լիբանանի Արտաքին նախարար Վսեմ. Սէլիմ Լահուտ, որ, ի ներկայութեան երեսփոխաններ Տեարք Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Տիգրան Թոսպաթի, ինչպէս նաեւ Կաթող. Տեղապահ Բարձրշ. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոսի եւ Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Զարեհ Ս.ի, հաղորդեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վեհափառ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Հայրապետի թէ Սուրիոյ վարչապետ Վսեմ. Սայիտ էլ Ղազզի հեռախօսով յայտնած է իրեն օրինաւորութիւնը Բերիոյ Թեմի Պատկանելի Գաւառական Ժողովին ու անկէ բխող Կաթողիկոսական Պատգամաւորներուն եւ Դատ. Յանձնախումբի քննութեանց ու եզրակացութեան եւ իր անձնական ստուգումի հիման վրայ։ Վեհափառ Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս օրինական այս ապահովութիւնը ստանալէ յետոյ, ներկայացաւ Վեհարանի մէջ գումարուած Պատգամաւորներուն, եւ, — «Զգործս Ձեռաց մերոց» աղօթքէն ետք իր պատգամը ուղղեց Պատգամաւորներուն, անոնց փոխանցելով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի ողջոյններն ու օրհնութիւնները, ընդգծելով գոյգ Հայրապետութիւններու դերը եւ շեշտելով անհրաժեշտութիւնը խաղաղ ու համերաշխ պայմաններու մէջ կատարելու Կիլիկեան Աթոռի նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը։

Անդրադառնալով այն տարակարծութիւններուն, որոնք ստեղծուած են կաթողիկոսական ընտրութեան հարցի կապակցաբար, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոս թելադրեց Պատգամաւորական Ժողովի անդամներուն մինչեւ 20 Փետրուարի 1956, Բշ. օր, յետաձգել Կաթող. ընտրութիւնը, որպէսզի ինք, անձնապէս, շփում հաստատէ տարակարծիք կողմերու ներկայացուցիչներուն հետ, հաշտութեան միջին եզր մը գտնելու եւ խաղաղ մթնոլորտի մէջ կատարելու համար Հայրապետի ընտրութիւնը։ Վեհ. Հայրապետը ընդգծեց այս առթիւ թէ իր այս թելադրանքը պարտադիր բնոյթ չունի, եւ թէ Պատգամաւորները ազատ են ընթացք տալու անոր, կամ շարունակելու իրենց ժողովը եւ ընտրելու Կիլիկիոյ Նոր Կաթողիկոսը։

Վեհափառ Կաթողիկոսը, եզրափակելէ ետք իր խօսքը, առանձին թողուց պատգամաւորները, որոնք յետ երկար վիճաբանութեան իրենց արտայայտութիւնները կեդրոնացուցին հետեւեալ երկու տեսակէտներուն վրայ.

Ա.— Առանց որեւէ վերապահութեան ընդառաջել Վեհափառ Կաթողիկոսի յետաձգումի թելադրանքին ու ցրուել Պատգամաւորները, գումարուելու համար 20 Փետրուարի Երկուշաբթի առաւօտ։

Բ.— Կիլիկեան Կաթողիկ. կանոնադրի տրամադրութիւնները յարգել, Պատգմ. Ժողովի իրաւատիրութիւնը հաստատել ատենական Դիւանի կազմութեամբ, լիազօրագրերու ստուգումով, ապա մնայուն Դիւանի կազմութեամբ, եւ յետաձգումի թելադրանքը վերածել պաշտօնական որոշումի նկատելով որ, ըստ Կանոնադրութեան, պատգամաւորական ժողովը յետաձգելու իրաւունքը կը պատկանի միայն ժողովին։

Տեղապահ Բարձրաշնորհ Տ. Խորէն Ս. եպիսկոպոս տեղեակ պահելու համար Վեհափառ Հայրապետը Պատգամաւորական Ժողովի անդամներու բացարձակ մեծամասնութեան Դիւան կազմելու որոշումին, ներկայացաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին, որուն հետ իր խօսակցութենէն ետք եկաւ յայտարարել Պատգամաւորներուն, թէ Վեհափառ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս անդրդուելի կը մնայ իր տեսակէտին վրայ առանց Դիւանի կազմութեան ցրուելու ժողովը։

Այս պայմաններու տակ, եզրակացուց Տեղապահ Սրբազանը, ժողովականներուդ կը մնայ յանգիլ եզրակացութեան։

Թեր ու դէմ յայտարարութիւնները լսելէ ետք, Տեղապահ Տ. Խորէն Ս. Եպիսկ. հետեւեալ ձեւով բանաձեւեց իր եզրակացութիւնը.

— «Իբրեւ եկեղեցականի Ամենայն Հայոց Հայրապետի Դիւան չկազմելու բաղձանքին ընթացք տալու իմ անձնական տրամադրութեան հակառակ, նկատի ունենալով ժողովականներու բացարձակ մեծամասնութեան օրինական բաղձանքը, ու նաեւ այն վտանգը որուն կրնայ ենթարկուիլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետական Աթոռը եթէ ցրուին յարգելի Պատգամաւորները, բոլոր պատասխանատուութիւնները առանձնելով Պատգամաւորներուն կը թողում յանգիլ համապատասխան եզրակացութեան», երիցագոյն Պատգամաւորը ընտրելով Ատենապետ ատենական Դիւանի, իսկ կրտսերագոյնը Ատենադպիր։

49 պատգամաւորներու 38ին միահամուռ համաձայնութեամբ կազմուեցաւ ատենական Դիւանը, ատենապետութեամբ Տիար Յ. Տէր Մելքոնեանի եւ ատենադպրութեամբ Տիար Յ. Գույումճեանի։

Ատենական Դիւանի կազմութեան դէմ արտայայտուող տասը պատգամաւորներ, դիւանի կազմութենէն ետք հեռացան ժողովասրահէն եւ Պատգամաւորական ժողովը լիազօրագրերու ստուգումէն ետք, 38 անդամներու ներկայութեան, միաձայնութեամբ ընտրեց իր մնայուն դիւանը հետեւեալ ձեւով.

Ա. Ատենապետ Տիար Յ. Տէր Մելքոնեան։

Բ. Ատենապետ Տիար Վ. Սեթեան։

Ա. Ատենադպիր Տիար Ս. Գասպարճեան։

Բ. Ատենադպիր Տիար Յ. Գույումճեան։

Մնայուն Դիւանի կազմութենէն ետք, Պատգամաւորական ժողովը կաթողիկոսական ընտրութիւնը յետաձգելու իր իրաւունքի հիման վրայ ընթացք տալու համար Վեհափառ Հայրապետի թելադրանքին, միաձայնութեամբ որոշեց յետաձգել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթող. ընտրութիւնը 20 Փետրուարի 1956, Երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը տասնին։

Պատգամաւորական Ժողովի Դիւանը, յետ յետաձգման որոշումի, ներկայացաւ Վեհ. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի եւ հաղորդելով Ն. Ս. Օծութեան Պատգամաւորական Ժողովի յետաձգման որոշումը, առաջարկեց Անոր իր ծառայութիւնը եւ աջակցութիւնը կողմերու միջեւ համերաշխութիւն ստեղծելու Անոր բաղձանքին։

Եւ սակայն, Վեհ. Հայրապետը հաղորդեց Ժողովի Դիւանին, թէ հաշտեցողութեան բոլոր դռները փակուած ըլլալով ինք ընելիք չունի այլեւս, եւ թէ պիտի մեկնի մէկ երկու օրէն։

Պէյրութ, 15 Փետր. 1956

ԴԻՒԱՆ

Յ. Գ.— Ներկայ զեկոյցը միաժամանակ ղրկուած է Լիբանանի հայ եւ օտար բոլոր թերթերուն։

ՆՈՅՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻ

ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԱԶՄԸ

•

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ.— Տ. Յարութիւն քհնյ. Կէպէնլեան, Տ. Գէորգ քհնյ. Յարութիւնեան, Տ. Յովհաննէս քհնյ. Պօղոսեան, Միսաք Ալիքեան, Յակոբ Տէր Մելքոնեան, Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տիգրան Թոսպաթ, Տոքթ. Արամ Պալտասարեան, Ռուբէն Մավիսաքալեան, Գեղամ Խանամիրեան, Խորէն Շամլեան, Տոքթ. Հրանտ Զագլասեան, Տոքթ. Մ. Հայրապետեան, Օննիկ Ձէրքէզեան, Վահէ Սեթեան եւ Յակոբ Թէրճանեան։

ՀԱԼԷՊԷՆ.— Տ. Մկրտիչ Ա. քհնյ. Մուրատեան, Տ. Կարապետ քհնյ. Նալպանտեան։ Տ. Առոմ քհնյ. Քէհեայեան, Հրաչ Փափազեան, Տոքթ. Ատուր Գապագեան, Վահան Տումանեան, Տոքթ. Գ. Գասպարեան, Յարութիւն Գույումճեան, Միհրան Հէքարտեան, Մարտիրոս Գունտաքճեան, Պետրոս Մարանկոզեան, Տոքթ. Ա. Ինճէճիկեան։ Տոքթ. Լեւոն Ենիգոմշեան, Լեւոն Տալլեան եւ Ծատուր Շահվէքիլեան։

ԿԻՊՐՈՍԷՆ.— Ստեփան Գասպարճեան։

ԹԵՄԱԿԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ.— Տ. Խորէն եպիսկ. Բարոյեան (Պէյրութ), Տ. Զարեհ եպս. Փայասլեան (Հալէպ) եւ Ղեւոնդ եպիսկ. Չէպէեան։

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷՆ.— Տ. Տաճատ Ծ. վրդ. Ուրֆալեան, Տ. Գարեգին վրդ. Սարգիսեան եւ Տ. Արտակ վրդ. Մանուկեան։

Գումար՝ 38 պատգամաւորներ։

ՀԵՌԱՑՈՂՆԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ.— Տոքթ. Ե. Ճիտէճեան եւ Ալբօ Ալպոյեան, Ժողովի կէսին հեռացած էր նաեւ Տոքթ. Յովսէփ Ենիգոմշեան, տխրողաբար կանչուած ըլլալով հիւանդի մը համար։

ՀԱԼԷՊԷՆ.— Երուանդ Թիւմպալեան եւ Արամ Սալաթեան։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ.— Միհրան Տէր Ստեփանեան եւ Յակոբ Խաչմանեան։

ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ.— Տ. Վարդան եպիսկ. Տէր Սահակեան եւ Փրոֆ. Ա. Առաքելեան։

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵՆԷՆ.— Տ. Դերենիկ եպիսկ. Փոլատեան, իսկ նախ քան ժողովը իր հրաժարականը ներկայացուցած էր Տ. Փառէն եպիսկ. Մելքոնեան։

ԹԵՄԱԿԱԼ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԷՆ.— Դամասկոսի կաթողիկոսական փոխանորդ Շաւարշ եպիսկ. Գույումճեան։

Գումար՝ 11 պատգամաւորներ, առանց հաշուելու Տ. Փառէն եպիսկոպոսը։

Ուրեմն, 49ի վրայ 38 պատգամաւորներ կը ներկայացնեն Պատգմ. Ժողովի օրինական կազմը։

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻ ՅԵՏԱՁԳՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

•

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի պատգամէն վերջ, հետեւեալ վիճաբանութիւնները տեղի ունեցած են Անթիլիասի Պատգմ. ժողովին մէջ, համաձայն Այգի տեղեկագրութեան.—

Խորէն եպիսկ.— Ամենայն Հայոց Հայրապետը առաջարկ մը բերաւ։ Խորհրդակցեցէք։

Տոքթ. Պալտասարեան.— Նախ ժողովը բանանք։

Խորէն Սրբ.— Համաձայն ենք յետաձգել երեք օրով։

Տոքթ. Ճիտէճեան.— Պէտք է խոնարհիլ Ամենայն Հայոց Հայրապետին կամքին առջեւ։

Մովսէս Տէր Գալուստեան.— Մենք հոս չենք եկած ամբոխայնօրէն, այլ՝ օրէնքի ճամբով։ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կանոնադրութիւն ունի։ Պարտաւոր ենք ժողովը բանալ։ Յետաձգման որոշումը միայն Պատգամաւորական Ժողովէն կրնայ գալ։ Աւելորդ է կարծիքի փոխանակութիւն ունենալ՝ ժողովը բանալէ առաջ։

Մ. Տ. Ստեփանեան.— 1941ի կանոնագրութիւնը անվաւեր է։

Խորէն Սրբ.— Ճիշդ է որ 41ի կանոնագրութիւնը վաւերացնել չենք տուած, բայց ներքնապէս ընդունած ենք եւ վաւերացուցած ու 15 տարիէ ի վեր անոր հրահանգներով կ'առաջնորդուինք։ 1943ին անոր հիմամբ ընտրեցինք Գարեգին Հայրապետը։

Դերենիկ եպիսկ.— Վեհը խնդրանք մը, առաջարկ մը ներկայացուց, ազատ թողլով մեզ։ Ազատ ենք գործելու՝ համաձայն մեր խղճին։ Բոլոր Հայերը իրենց աչքերը ուղղած են հոս։ Վեհը կը խնդրէ ժողովը յետաձգել մինչեւ առաջիկայ Երկուշաբթի։ Նկատելով որ Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Ամենայն Հայոց Հայրապետը կ'այցելէ մեր Աթոռին եւ չնչին խնդրանք կը ներկայացնէ, ոչ մէկ անպատեհութիւն գայ ընդունելու մէջ։ Մեր առնելիք քայլին համար պատասխանատու ենք պատմութեան առջեւ։

Խորէն եպիսկ.— Վեհը սիրոյ եւ համերաշխութեան ի խնդիր ցանկութիւն մը յայտնեց։ Զայն պաշտօնապէս եւ հանգամանօրէն պէտք է նկատի ունենալ։

Հրաչ Փափազեան.— Ընտրութիւնը յետաձգենք։

Փրոֆ. Առաքելեան.— Այսպիսի կացութիւն երբեք ստեղծուած չէ ոչ Էջմիածնի եւ ոչ ալ Կիլիկիոյ ընտրութեան շուրջ։ Բոլոր կաթողիկոսները ընտրուած են միահամուռ ձայնով եւ ընտրուողը վայելեր է համակրանքը բովանդակ ժողովուրդին։ Ցաւալի է ըսել, որ Կիլիկիոյ Կաթ.ի ընտրութիւնը կը կատարուի սրուած ու լարուած մթնոլորտի մէջ։ Պարտաւոր ենք համերաշխօրէն ընտրել կաթողիկոսը, որ բոլորին համակրանքը վայելէ։ Մենք պետութիւն չենք. հող չունինք բաժնելու։ Ինչո՞ւ կը կռուինք։ Տեղապահը յայտնեց, թէ Փետրուար 14ը որոշուած թուական է։ Ոչ թէ մենք որոշումներու, այլ որոշումները մեզ համար են։ Կանոնադրութիւնը ստեղծուած է։ Բայց ան նախատեսա՞ծ է այսպիսի սուր պայմաններ։ Եթէ նախատեսէր, կը յետաձգէր ոչ թէ մէկ շաբաթով, այլ մէկ տարիով։ Վեհափառը հարկադրած չէ մեզ։ Բայց անյարմար է նոյնիսկ իր առաջարկը քննութեան ենթարկել, մանաւանդ որ գործի յաջողութեան համար բերաւ իր առաջարկը։ Ի՞նչ կը փոխուի, եթէ շաբաթով մը ժողովը յետաձգուի։ Ոչինչ։ Հակառակ պարագային կը վիրաւորուի Ամենայն Հայոց Հայրապետի վարկը։ Ինչո՞ւ էին Կիրակիի խանդավառ ցոյցերը, որոնք թաղականներուն չէին եղած։

Ա. Գապագեան.— Պատկերացուած ձեւով տխուր վիճակ գոյութիւն չունի։ Վեհափառին խնդրանքը հրահանգ է, պայմանաւ որ պատգամաւորներու իրաւասութիւնները յարգուին։

Ա. Սալաթեան.— Պէտք է ընդունիլ Վեհին առաջարկը։

Խորէն Սրբ.— Եթէ յետաձգենք՝ սխալ ըրած չենք ըլլար։ Կ'առաջարկեմ սակայն, որ մինչ այդ մայր դիւանի ընտրութիւնը կատարենք։

Առաքելեան.— Եթէ մանտաները ստուգենք, Վեհին առաջարկը մերժած կ'ըլլանք։

Հ. Փափազեան.— Ժողովը այսօր իր գործին ձեռնարկելու է։

Առաքելեան.— Իրաւունք չունինք դիւան կազմելու։ Եթէ կ'ընդունինք Վեհին առաջարկը, դիւան եւ ստուգում պէտք չէ ըլլայ։ Եթէ չընդունինք, Վեհը կը վերադառնայ Էջմիածին։

Շաւարշ եպիսկ.— Վեհին խնդրանքը ոչ իսկ բարեփոխուելու է։ Կամ ընդունինք եւ կամ մերժենք։

Յ. Տ. Մելքոնեան.— Վեհին խնդրանքը պատգամ է։

Արտակ վրդ.— Տեղապահը կամ ժողովը բանալու է եւ կամ Վեհին հրահանգին ենթարկուելու է։

Խորէն Սրբ.— Վեհին հանդէպ համակրանք ու սէր ունինք, բայց օրէնքը կայ եւ ես օրէնքին առջեւ իրաւասու չեմ ձեզ ցրուելու։ Դուք կարող էք ելլել ու երթալ։ Պատուիրակութիւն մը ղրկենք Վեհին մօտ, վերջին փորձ մը ընելու։

Առաքելեան.— Հարկ չկայ։ Վեհը իր խօսքն ըսաւ։

Տոքթ. Պալտասարեան.— Եթէ մեկնինք, ես այլեւս չեմ վերադառնար։

Տոքթ. Ճիտէճեան.— Եթէ բանաք ժողովը, ես ալ չեմ մնար։

(Խորէն եպիսկ. գնաց Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի մօտ եւ քառորդ ժամ ետք վերադարձաւ)։

Խորէն Եպիսկ.— Վեհին մօտ վերջին փորձ մը կատարեցի, խնդրելով որ կազմենք ատենական դիւանը, կատարենք մանտաներու ստուգումը եւ ապա ցրուինք։ Վեհը խնդրեց յայտնել թէ կը մնայ հաստատ իր առաջարկին վրայ։ Ան ըսաւ. «Եթէ փափաքիս ընդառաջէք, այժմէն յետոյս կը դառնամ, որ առաջիկայ շաբաթ հաշտեցողութեան եզր մը կը գտնուի եւ համերաշխ մթնոլորտը կը ստեղծուի»։ Կը խնդրեմ որ լսէք իր խնդրանքը։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՁԱՅՐԱՑԱԾ ԵՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

ՆՈՐԷՆ ՍԵՊՏ. 6Ի ԴԷՊՔԵՐԸ.— ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ՓՈԽԱՆԱԿԵԼ ՊՈԼՍՈՅ ՅՈՅՆԵՐԸ ԹՐԱԿԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ.— «ԱՆԳԼԻՈՅ ՆԵՆԳԱՄԻՏ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ» ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին փետր. 13ի նիստին մէջ բուռն քննադատութիւններ եղան Սեպտ. 6ի դէպքերուն եւ Թուրքեւ-յունական յարաբերութեանց մասին:

Ըստ Քէօփրիւլիւի բացատրութեան, 6 – 7 Սեպտ.ի դէպքերէն վնասուողներուն հատուցում տալու խնդիր չկայ, որովհետեւ Թուրք կառավարութիւնը Հելլենական պահանջքէն առաջ ձեռք առած է այս գործը: Հետեւաբար միայն այս հատուցումին անյապաղ իրագործումը կրնայ խնդրոյ առարկայ ըլլալ, ինչ որ մեր կառավարութեան կողմէ նախատեսուած է: Որով կատարելապէս նպատակաւոր քաղաքականութեան մը հետեւանք է Հելլէն կառավարութեան դրած պայմանը, չմասնակցիլ Պալքանեան Ուխտի Խորհուրդին, ցորչափ որ չի լուծուիր այս խնդիրը: Նոյն նպատակը ունի նաեւ Թուրքիոյ յոյն փոքրամասնութեան ապագային համար երաշխաւորութիւն ուզելը: Այս խնդիրն ալ գիտմամբ մէջտեղ նետուած է, քանի որ Թուրքիոյ բոլոր փոքրամասնութիւններուն ապագան շատոնց իրաւապէս երաշխաւորութեան տակ առնուած է: Հելլէն վարչապետին յայտարարութիւնը կը ձգտի այն տպաւորութիւնը ձգել թէ իրենց հայրենակիցները ինչքի ու կեանքի ապահովութիւն չեն վայելեր:

Ինչ կը վերաբերի 6 – 7 Սեպտ.ի դէպքերուն պատասխանատուները պատժելու մասին ներկայացուած պահանջին, ասիկա ամէն բանէ առաջ Թուրք կառավարութեան ներքին գործերուն միջամտել կը նշանակէ: Որովհետեւ այս մասին Թուրքիա գիտէ թէ ի՞նչ պիտի ընէ, քանի որ պատասխանատուներու մասին քննութիւն կատարուած եւ անոնք դատարանի յանձնուած են: Հելլէնները այս կերպով կ'ուզեն արտասահմանի մէջ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ մենք թեթեւութեամբ կը մօտենանք 6–7 Սեպտ.ի դէպքերուն:

Քէօփրիւլիւի բացատրութիւններէն վերջ, հարցապնդումին հեղինակ Քեմալ Պալթա խօսք առնելով Թուրքեւհելլէն յարաբերութեանց պատմականը ըրաւ եւ Անգլիացիներուն Կիպրոսի քաղաքականութեան, ըսաւ.

— Եթէ Անգլիացիները նենգամիտ քաղաքականութիւն չհետապնդեն, Կիպրոս մեզի տրուելու է: Կիպրոս մերինն է: Կիպրոսի 150.000 Թուրքերը երբեք դաժան վարչութեան մը չենք կրնար յանձնել: Անգլիացիներուն մեր տեսակէտին ներհակ տեսակէտի ուժ տալու ձգտող ոչ մէկ Թուրք կառավարութիւն կրնայ իշխանութեան գլուխ մնալ: Ամենաթեթեւ ասութեամբ անպատկառութիւն է Հելլէններուն յոյն փոքրամասնութեան մասին մեզմէ երաշխաւորութիւն ուզելը, կարծես թէ գոյութիւն չունենար: Ոչ ոք իրաւունք ունի Թուրքին արժանապատուութիւնը վիրաւորելու:

Ճառախօսը ապա խօսիլ քննադատեց կուսակալ Կէօքայը ըսելով թէ առենին միջոցներ ձեռք չէ առած Սեպտ. վեցի դէպքերուն դէմ:

Ապա Թէքէլիօղլու խօսք առնելով պարզեց Արեւմտ. Թրակիոյ Թուրքերուն եղերական վիճակը եւ դիտել տուաւ թէ մենք Յունաստանէ պէտք է երաշխաւորութիւն ուզենք անոնց համար: Շեշտեց թէ այս դէպքերը ծնունդ կ'առնեն Անգլիոյ Միջին Արեւելքի մէջ հետապնդած նենգամիտ քաղաքականութեան հետեւանքով: Եթէ այս քաղաքականութիւնը չփոխուի Մ. Արեւելքի մէջ արիւն պիտի հոսի եւ պնդեց թէ Պատրիարքարանը մեր երկրին մէջ հրձիգութիւն ընող կազմակերպութիւն մըն է եւ այս մասին փաստաթուղթեր կարդաց:

Թէքէլիօղլու շարունակեց.

— Յոյները բարգաւաճ կեանք մը կ'ապրին մեր երկրին մէջ, մինչ Արեւմտ. Թրակիոյ Թուրքերը ամէնէն եղերական պայմաններու տակ կը հեծեն: Կառավարութենէն կը խնդրեմ այս Յոյներուն հետ մեր հայրենակիցները փոխանակելու միջոցները թող փնտռէ եւ գտնէ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԸ ԳՐԳՌՒՉ «ՄԱՍԱԼ»ՆԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Երկու անգամով հրատարակեցինք երեք թուրք թերթերու ստայօդ եւ գրգռիչ առասպելները՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան եւ Անթիլիասի կաթող. ընտրութեան մասին: Պոլսոյ *Մարմարա*ն հետեւեալ պատասխանը տըւած էր նոյն օրն իսկ (14 Փետր.): «Ժամանակ» եւս կը ձաղկէր եղածը, իբրեւ «տգեղութիւն».—

Երեք Թուրք պաշտօնակիցներուն վերոյիշեալ գրութիւնները կարդացող ամենատգէտ հայրենակիցն իսկ, անմիջապէս պատշաճ որակումը պիտի ընէ ու պիտի գոչէ.

— Առասպել, առասպել, վերէն վար առասպել:

Լրագրական ամենատարրական լրջութեան, հայրենակցի խղճմտութեան, տրամաբանութեան եւ ողջմտութեան դէմ մեղանչում է այս ձեւով ներկայացնել պարզ ու յստակ պարագայ մը, զոր անմիջապէս կը ներկայացնենք իրենց, որպէսզի սորվին, քանի որ մինչեւ հիմա չեն ուզած սորվիլ կամ չեն բարեհաճած պաշտօնական մարմնի մը, օրինակ Պատրիարքարանի, կամ իրենց մէկ պաշտօնակցին, օրինակ մեզի, դիմել, ճիշդ տեղեկութիւնները առնելու համար եւ թափ տուած են իրենց երեւակայութեան, փորձելով չարամտօրէն կասկածանքի ենթարկել Իսթանպուլահայ պատուաւոր Հայերը եւ թունաւորելու եւ պղտորելու միտքերը պարկեշտ Թուրք հայրենակիցներուն:

Արդ, ըսենք ու թող սորվին.

— Լիբանան անունով փոքրիկ, այլ շատ համակրելի ու քաղաքակիրթ երկիր մը կայ, ազնիւ ու հիւրընկալ ժողովուրդով: Այս երկիրը մայրաքաղաք մը ունի, որ կը կոչուի Պէյրութ, ուր մօտ հարիւր հազար Հայ՝ եղբօր պէս կ'ապրին իսլամին եւ քրիստոնեային հետ եւ երկրին տնտեսական, մշակութային եւ ընկերային բարձրացման նպաստած են ու շատ յարգուած եւ սիրուած են:

Շարունակենք.— Այդ չէն ու աշխոյժ քաղաքէն մօտ ժամ մը անդին կայ գիւղաքաղաք մը, Անթիլիաս անունով, ուր հաստատուած է Սուրիոյ – Լիբանանի Հայոց Կաթողիկոսարանը, որուն ընդարձակ հողն ու պարտէզները, բարեսիրտ Ամերիկացիք, տարիներ առաջ, մէկ տոլարի խորհրդանշական գումարի մը փոխան Հայերուն նուիրած են:

Արդ, այդ ընդարձակ շրջանի հոգեւոր պետը, Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանց չորս տարի առաջ վախճանեցաւ: Անկէ ի վեր այս Աթոռը թափուր է եւ տեղւոյն Հայերը ցարդ յարմար թեկնածուի մը շուրջ չէին կրցած համաձայնիլ: Այս իսկ պատճառով դիմեցին Համայն Հայերու Հոգեւոր Գերագոյն Պետին, Նորին Ս. Օծութիւն, Տ. Տ. Վազգէն Ա. Նորընտիր Կաթողիկոսին, որուն 1700ամեայ Աթոռը կը գտնուի Երեւան մայրաքաղաքի մօտակայ Վաղարշապատ քաղաքի Ս. Էջմիածնի Տաճարին մէջ:

Եւ Ն. Ս. Օծութիւն Շնորհազարդ Տ. Տ. Վազգէն Ա. իբրեւ անձնդիր քաջ հովիւ աշխարհի 16 երկիրներու մէջ ցրուած հաւատացեալներուն, ընդառաջ գնաց Սուրիոյ – Լիբանանի իր հօտին ցանկութեան, եւ այս օրերս կը նախագահէ եկեղեցական համաժողովի մը, որուն պաշտօնն ու առաքելութիւնն է միայն ու միայն ընտրել նոր կաթողիկոսը: Այսքան:

Շարունակենք.— Արդ, ըստ մեր եկեղեցական անխախտ աւանդութեան, Կաթողիկոսի մը ընտրութիւնը կը կատարուի 12 եպիսկոպոսի կամ արքեպիսկոպոսի մասնակցութեամբ:

Եւ բնական բանն է հրաւիրել նաեւ Թրքահայոց Պատրիարք Տ. Գարեգին Ս. Արք. Խաչատուրեանը, որուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Մեր Ս. Պատրիարքը, ուրախ ենք որ, ընդունած է հրաւէրը, իր Կեդր. վարչութեան հաւանութիւնն ալ առնելէ վերջ, անցագրային գործողութիւններն ալ աւարտած է, շնորհիւ քաղաքային ամենաբարձր պաշտօնատարին, այսինքն մեր կուսակալին, Օրտինարիւս փրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայի պատրաստակամութեան:

Տարակոյս չկայ որ կուսակալ Պէյը լաւատեղեակ է կացութեան եւ դէպքերուն, մեր երեք հէքեաթասացները [illegible]: Այլապէս կրնար արտօնութիւն չտալ:

Եղածը ուրեմն լոյսի պէս պայծառ է: Կաթողիկոս մը պիտի ընտրուի եւ զայն ընտրողն է Եկեղեցական Համագումարը: Զայն կազմակերպած է Կաթող. Տեղապահը կամ Կաթողիկոսարանը, եւ ոչ թէ Դաշնակ – Հնչակները, ինչպէս կ'երեւակային:

Տգիտութիւն ազդարարող փաստ մը եւս տուած են, Դաշնակցականներն ու Հնչակեանները համայնավար մկրտելով: Երբե՞ն ի վեր: Արար աշխարհ գիտէ որ Դաշնակցականները կատաղի հակառակորդն են համայնավարներուն: Միւսներն ալ թէեւ համակիր, բայց՝ երբեք չեն մօտենար անոնց, չեն ձուլուիր:

Կարելի չէ հաւատալ որ Անթիլիասէն հրաւէր ղրկուած ըլլայ քաղաքիս «բազմաթիւ Հայերուն»: Որքան գիտենք մի միայն Պատրիարքին հրաւէր եկած է: Ի զուր կը ճգնին ցոյց տալ թէ եղածը համահայկական բնոյթ ունի: Բնաւ երբեք: Ապացոյցը սա է որ Անթիլիասի Կաթողիկոսին ընտրութեան չեն մասնակցիր Խ. Միութեան բազմաթիւ թեմերը, ոչ ալ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ֆրանսայի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի թեմերը:

Մեր պաշտօնակիցները կը հրաւիրենք լրջութեամբ, խղճմտութեամբ եւ գիտակցութեամբ արտայայտուիլ եւ ճիշդը գրել, ոչ թէ սխալներով ու երեւակայածին գիտումնաւոր առասպելներով թունաւորել հանրային կարծիքը:

ԸՆԿԵՐ ՌՈՒԲԷՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

«Ասպարէզ» կը գրէ (3 Փետր.)—

Յունուար 29ին, Կիրակի իրիկուն Լոս Անճէլըսի Հայ կեդրոնի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Հայրենիք»ներու խմբագրապետ՝ ընկեր Ռուբէն Դարբինեանի հրապարակագրական 50ամեայ գործունէութեան յոբելենական ճաշկերոյթ – հանդէսը:

Սրահը լեցուն էր խուռն եւ ընտիր բազմութեամբ մը: Պատուոյ սեղանին նստած էր յոբելեար ընկեր Ռ. Դարբինեան եւ կազմակերպիչները իրենց տիկիններով: Բեմը զարդարուած էր յոբելեարին նկարով եւ խմբագրած թերթերու պատկերներով:

Հակիրճ խօսքերով հանդէսը բացաւ հանրածանօթ ազգային գործիչ Հէրի Քարեան: Պ. Առաքելեան երգեց ամերիկեան ազգային երգը, արտասանեց տիկին Յակոբեան, երգեց Օր. Չիլինկիրեան, ապա նորէն Պ. Առաքելեան երգեց քանի մը հայրենական երգեր, դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկ. Էլիզապէթ Քիւրքճեանի:

Ապա հերթով բովանդակալից ճառեր խօսեցան «Ասպարէզ»ի խմբագիր Ա. Ամուրեան, Ալեք Փիլիպպոս, Քերոբեան (անգլերէն) եւ Տրդատ Գալանճեան:

Սեղծուեցաւ խանդավառ մթնոլորտ մը:

Ատենապետ ընկեր Քարեան վերջին խօսքը տուաւ յոբելեար ընկեր Ռ. Դարբինեանի, որ շատ բովանդակալից եւ դաստիարակիչ ճառ մը խօսեցաւ, կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով այս պատւոյ համար:

Մեր հանրածանօթ ազգային դէմքերէն ընկեր Ալեք Փիլիպպոս վերջէն ծրար մը մատոյց Յոբելեարին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (140)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

Անգամ մը եւս կը կրկնեմ, ոչ Ապտիւլգատիրի հետ մահափորձի մը մասին խօսեցայ, ոչ ալ տարբեր անձէ մը ամենափոքրիկ լուր մը առի մահափորձի մասին: Գաղտնի մարմնի մը կամ միութեան մը հետ ալ որեւէ կապ չեմ ունեցած: Կը յայտարարեմ թէ մօտէն կամ հեռուէն ոչ մէկ մեղսակցութիւն ունեցած եմ մահափորձի գործին մէջ, այսպիսի արատէ մը միշտ խուսափած եմ իբր խղճմտանքի տէր մարդ, հետեւաբար բարձր ատեանէդ անպարտութիւն կը խնդրեմ»:

Պաշտպանողականի կարգը եկած էր Արտահանի նախկին երեսփոխան եւ Իթթիհատի յայտնի գործիչներէն Հիլմի պէյի, որ ջանալով ծածկել իր յուզումն ու ջղագրգռութիւնը, ըսաւ մասնաւորաբար.

— Երբ բաժնուեցայ առաջին Ազգ. Ժողովէն, վաճառականութեամբ զբաղեցայ Արտահանի եւ Շավշաթի մէջ: Ամբողջովին հեռու մնացի քաղաքական գործունէութենէ: Եթէ քաղաքականութեամբ զբաղիլ ուզէի, այդ տեղերը ի՞նչ գործ ունէի: Սխալ է այն տեղեկութիւնը թէ Գարա Քէմալի գրասենեակը գտնուած եմ: Սուտ է: Ո՛չ Գարա Քէմալի, ոչ ալ միւսներուն հետ որեւէ կապ ունեցած եմ: Մահափորձի դէպքն ալ թերթերու մէջ կարդալով իմացայ: Ուրիշ որեւէ բանէ լուր անգամ ունեցած չեմ:

Քէօր Ալի Իհսան հակիրճ պաշտպանողականով մը ինքզինքը անպարտ նկատեց: Միւս ամբաստանեալներն ալ ըսին թէ դատավարութեան ընթացքին ամէն ինչ ըսած են եւ ալ չեն ուզեր իրենք զիրենք պաշտպանել, դատարանի խղճմտանքին կ'ապաւինին:

Իսկ Հիւսէյին Ճահիտ ըսաւ.

— Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ընդհանուր դատախազին, որ իմ անպարտութիւնս պահանջեց: Բարձր ատեանիդ արդարադատութեանը կ'ապաւինիմ:

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ ծերուկ Իթթիհատական Գապա Համտի, որ սպիտակ մօրուքը քերելով, ճիտը ծուռ, ըսաւ.

— Գրեթէ ութսուն տարու եմ: Իմ որչափ փրօփականտ ընելս ալ վիճակէս յայտնի է: Քանի մը օրուան կեանք ունիմ, թողէք որ անպարտութեան վճիռով մը ապրիմ կեանքիս վերջին օրերը, ձեր խղճմտանքէն այս կը սպասեմ:

Նախագահը ծանոյց թէ դատավարութիւնները վերջացած են ու եթէ հնարաւոր ըլլայ, վճիռները պիտի հաղորդուին:

Սրահը պարպուեցաւ եւ խոր լռութիւն տիրեց:

Հանրութիւնը յուզումնալից հետաքրքրքրութեամբ մը հետեւեցաւ Անկախ. Ատեանի այս դատավարութիւններուն, ուր ամբողջ Իթթիհատն էր որ իր վերջին բեկորներով ատեան կը քաշուէր, եւ մահացու արդարութիւնը իր վճիռը կ'արձակէր եւ վարագոյրը կ'իջնէր քաղաքական արիւնոտ գործունէութեան մը վրայ:

Յաջորդ օրը, 26 Օգոստ. հինգշաբթի, կէսօրէն ետք ծովածաւալ բազմութիւն մը խռնուած էր Անկախութեան Ատեանի դրան առջեւ եւ կը ջանար ներս մտնել, լսելով որ իրիկուան դէմ պիտի հաղորդուէր պատմական վճիռը: Ժամը 4ին, այնքան լեցուած էր դատասրահը որ հարկ եղաւ դռները փակել, մինչ ամբաստանեալներուն կարաւանը մաս առ մաս կը բերուէր ներս եւ կը մտնէր վանդակափեղկին մէջ: Ամբաստանեալներուն մէկ մասն ալ դուրսը մնաց եւ աթոռներու վրայ նստաւ:

Ունկնդիրները ի զուր կը փնտռէին ամբաստանեալներուն մէջ Ճավիտ, Տօքթ. Նազըմ, Նաիլ և Հիլմի պէյերը որոնք չէին բերուած: Երբ ամբաստանեալները խումբ առ խումբ ներս բերուեցան, ներկաները կարծեցին թէ ըստ սովորութեան այս չորս անձերն ալ պիտի գան: Ամբաստանեալներու ժամանումը ամբողջացաւ, բայց անոնք չկային, չէին կանչուած: Դռներն ալ փակուեցան: Ի՞նչ պիտի պատահէր, պատուհասը որո՞նց գլխուն պիտի իջնէր: Ունկնդիրները մերթ կը նայէին ամբաստանեալներուն, մերթ ալ ծանօթ դէմքերու, եւ իրենց մտքին մէջ կը նախատեսէին ամէն բան, իմաստ մը կը հանէին իրենց չարագուշակ ենթադրութեան համաձայն...:

Վերջապէս, ժամը 5ին մօտ, դատաւորներու յատուկ սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ Անկախութեան Ատեանի անդամները եկան ու բազմեցան իրենց տեղերը: Նախագահ Ալի (Չէթին Գայա) պէյ ամէն ատենէ աւելի մեծազօր երեւոյթ մը ունէր: Բոլոր ներկաները յանկարծ ընդոստնեցին զիրենք եւ սրահին մէջ տարածուեցաւ ծանր ու ճնշող լռութիւն մը: Նախագահին ձայնը լսուեցաւ.

— Դատարանին վճիռը պիտի հաղորդենք, մտիկ ըրէք, իմ կողմէ ատեանի քարտուղարը պիտի կարդայ:

(Շար.)

տուէն դատական բարենորոգումը եւ պատժական նոր օրէնքը։ Աւելի ժողովրդական կարգ – կանոն պիտի հաստատուի տեղական Սովետներուն եւ կուսակցութեան մէջ։ Միջազգային կացութեան մասին ալ խօսելով, նախագահը յայտարարեց թէ ժողովուրդները կ'ուզեն իրականացնել իրենց ազգային ազատագրումը։ «Գաղթատիրութիւնը մեռած է»։

Գրագէտ Շոլոխով եւս ճառ մը խօսելով, գանգատեցաւ թէ խորհրդային գրողները «միայն տասնեակ մը լաւ գիրքեր հրատարակած են քսան տարիէ ի վեր»։ Այս առթիւ հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ անոնք կը հանգչին Կլադկովի, Ֆուրմանովի եւ Ֆադեյեւի գլուխ – գործոցներուն շուքին տակ։ «Մեր վիպագիրները ինկած են իրենց Մոսկուայի յարկաբաժիններուն, ամառանոցին եւ հանգստեան տան ախտաւոր եռանկիւնին մէջ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, կարդացուեցաւ մասնաւոր յայտարարութիւն մը որով Խ. Միութեան, Իտալիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ֆինլանտայի Կեդր. Կոմիտէները կը հաստատեն թէ Սթալինն է պատասխանատուն Լեհաստանի Համայնավար կուսակցութեան լուծման՝ 1938ին։ Ա. Միկոյեանի ճառէն վերջ, հաստատուեցաւ թէ անիրաւաբար իբրեւ «ժողովուրդի թշնամի» հռչակուած էին երկու վաղեմի բոլշեւիկներ, Քոսիոր եւ Օվսենկօ։ Առաջինը բոլշեւիկ էր 1907էն, երկրորդը՝ 1900էն ի վեր։ Երկուքն ալ զոհ գացին 1937 – 38ի մաքրագործումներուն եւ սեւ ցանկը անցան «Սովետական Համայնագիտարանին» մէջ։

× Խումբ մը Ֆրանսացի մտաւորականներ հեռագիր մը ուղղեցին մառեշալ Բուլկանինի, խնդրելով «վերաքննել Մոսկուայի բոլոր դատերը եւ վերահաստատել պատիւը այն բոլոր հին յեղափոխականներուն որոնք Լենինի ընկերներն են եղած և դատապարտուեցան ու վարկաբեկուեցան այդ դատերուն մէջ»։

ՈՐՆ Է ՆՈՐ ՈՒՂԻՆ

Խրուշչեւի ճառին եւ անոր ձայնակցողներու արտայայտութեանց վրայ հիմնուելով, խօսգեկներ կ'եզրակացնեն թէ Խ. Միութեան նոր ուղեգիծին գլխաւոր կէտերը պիտի ըլլան.—

1. Պատերազմը անխուսափելի չէ. համայնավար եւ դրամատիրական ազգերը պէտք է խաղաղ համակեցութիւն հաստատեն։ Այս ուղղութեամբ կը վերաքննուի Լենինի այն տեսութիւնը թէ պատերազմներ պիտի ծագին քանի կը տիրէ դրամապետութիւնը։ Սթալին այս տեսութիւնը վերահաստատած էր մինչեւ 1952, իբրեւ հիմնական վարդապետութիւն։

2. Անհրաժեշտ չէ համայնավարութիւն հաստատել բոլոր երկիրներու մէջ քաղաքացիական պատերազմներով, այլ կրնայ հաստատուիլ խորհրդարանական միջոցներով։ Այս ալ փոփոխութիւն մը կը նշանակէ այն տեսութեան մէջ որ անխուսափելի կը համարէր դասակարգային բուռն պայքարները։

3. Համայնավարները պէտք է միանան ընկերվարականներուն եւ ուրիշ յառաջդիմական ուժերու հետ, «իրական ժողովրդապետութիւն» հաստատելու համար դրամատիրական երկիրներու մէջ։ (Ցարդ Խ. Միութիւնը դրամատիրութեան ծառաները կը նկատէր ընկերվարականները)։

4. Վնասակար է մէկ անձի ղեկավարութիւնը, որ գոյութիւն ունէր Սթալինի օրով։ Նոր նշանաբանը պիտի ըլլայ հաւաքական ղեկավարութիւն։ Այս առաջադրութեամբ հարկ է վերաքննել ռուսական համայնավարութեան պատմութիւնը եւ տնտեսական տեսութիւնները։

× Բուլկանին եւ Խրուշչեւ Լոնտոն պիտի երթան յառաջիկայ ապրիլին։ Այդ առթիւ պիտի հաստատուի թէ որքան պիտի գործադրուի նոր տեսութիւնը՝ քաղաքական թէ ընկերային կեանքի մէջ։

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Ցուրտը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Երէկ 13 էր Փարիզի մէջ։ Սէնի կարգ մը մասերուն սառոյցն ալ մտահոգութիւն կը պատճառէ։ Մասնագէտներու կարծիքով, կծու ցուրտը դեռ քանի մը օր ալ պիտի շարունակուի։ Սէնէն զատ, Լուառ, Ռոն եւ Հռենոս գետերն ալ լեցուած են սառնակոյտերով։ Երթեւեկը դժուարացած է Պասայի եւ ծովուն միջեւ, շարժուն սառնակոյտերու պատճառով։ Եթէ ձիւնհալքը յանկարծ սկսի, կը վախցուի որ սառնակոյտերը քշուին սրընթաց, փճացնելով կամուրջները։ Ձիւնհալքին ուրիշ մէկ հետեւանքը կրնայ ըլլալ ողողում։

Բանջարեղէններուն հետ, ածուխի փոխադրութիւնն ալ դժուարացած է։ Գիները հետզհետէ կը բարձրանան։

Իտալիոյ շատ մը վայրերուն մէջ նոյնիսկ հաց չի ճարուիր, իբրեւ հետեւանք ալիւրի եւ վառելիքի նուազութեան։ Անասուններն ալ կեր չունին։ Անօթի գայլերու վոհմակներ կը խուժեն լեռնային գիւղերու մէջ։ Վիէննայի մէջ հազարաւորներ գործի կ'երթան հետիոտն, ձիւները փակած ըլլալով հանրակառքերու ճամբան։ Անընդհատ ձիւն կը տեղայ Պերլինի մէջ, խափանելով երթեւեկը։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ս. Մուրատեան վարժարանի թատերահանդէսը։ Երկարատեւ եւ խիստ ցուրտերուն եւ անոնց պատճառած վնասներուն հետեւանքով, վարժարանի թատերական ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կառավարենց մասնաճիւղին։

Կիրակի, 4 Մարտ, ժամը ճիշդ 15ին

Կալմանի սրահը

Պիտի ներկայացուի Գրիգոր Վահանի

«ԵՐԿՈՒ ՃԱՄԲԱՅ»

(Թատերախաղ, երեք արար)

որ կը ներկայացնէ մեր օրերու կեանքը։

Ղեկավարութեամբ Պ. Պ. Շիշմանեանի եւ Թորոսեանի։

Մասնակցութեամբ Միութեան համեստ ուժերուն, ներկայացումէն վերջ կը սկսին եւրոպական պարերը նուագախումբով։ Ճոխ պիւֆէ

Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի տոմսակները կանխաւ ապահովել հետեւեալ հասցէներէն.—

Օննիկ Ալթունեան
21, rue Pierre Brosselette, Arnouville
Արամ Երանոսեան
68, rue Jean Jaurès, Arnouville

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Վարագոյրը կը բացուի ճիշդ ժամը 3ին։

Շոգեկառք կայ տէւ Նորէն ժամը 2.40, հանրակառք Փորթ տը լա Շափէլէն 268, իջնել վերջին կայարանը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի սրահը։ Պիտի խօսի ԵՂԻՇԷ ԱՅՎԱԶԵԱՆ նիւթ ունենալով Վարդանանքը։ Պիտի ըլլան նաեւ երգեր եւ արտասանութիւններ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տիկին Հ. Շահինեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գրիգորեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Գարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր։

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն կէս գիշեր, Քաֆէ տէ Սփորի սրահը, 157պիս, ռիւ ժան ժօռէս, Մէզօն Ալֆոր։

Կը խօսի ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Ընտանեկան ուրախ մթնոլորտ, մասնակցութեամբ Գարեգինի (թառ) եւ Բենոյի (դափ)։

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթոն էքոլէն առնել 181 օթօպիւսը եւ իջնել թերմինիւս։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ
ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին

Սէրքլը Ռէպիւպլիքէն սրահին մէջ

53 Ռիւ Կրինօ, Մարսէյլ

Կը նախագահէ Պ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։

Սոյն հանդէսին բացառիկ փայլ մը տալու համար, Փարիզի Կեդրոնի հրահանգով յատկապէս ներկայ կ'ըլլան, ղերասան հայրենակից՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ երգիչ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ տեղական լաւագոյն ուժերէն.— Ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան, Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Մութաֆեան (արտասանութիւն), Օր. Անիթա Սարգսեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն), Օր. Ռօզիկ Բաղրամեան (դաշնակահարուհի, Լիոնէն), Տիկ. Արմաղանեան (երգ), Յարութիւնեան քոյր եւ եղբայր (արտասանութիւն եւ անակնկալ), Օր. Լուսարարեան (դաշնակահարուհի), Օր. Մարի Սաղըրեան (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգիչ)։

Ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Սեւրանէն Տիկին Շաթեր հազար ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին (վճարուած)։

Շաւիլի դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հինգ հազար ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղէն, ձեռամբ տիկին Ս. Տէր Դաւթեանի։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԱՆԵՅՕ–ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի բոլոր խումբերը փետրուար 25ին, երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը։ Կեդր. վարչութեան կողմէ ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն եւ կարեւոր օրակարգ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը։ Ընտրութիւն՝ ժողովի պատգամաւորի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Որակեալ ժիլէթիէններ, ափիէսէօրներ եւ ֆիւլօթիէններ։ Դիմել՝

Stark, 16, Rue de la Paix, Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Եսթեր Էսկիճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Էսկիճեան, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, աներհօր, եղբօր, եւ ազգականին

ԳՐԻԳՈՐ ԷՍԿԻՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Նոյն տխուր առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղին, հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն բոլոր խումբերու եւ ենթակոմիտէներու կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Յակոբ Էսկիճեանի, տիկնոջ, այրի տիկին Եսթերին եւ պարագաներուն, Գրիգոր Էսկիճեանի վաղանցիկ մահուան առթիւ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, ընկեր Յակոբ Պետիկեանի մահուան առթիւ, Այրի Տիկին Պետիկեանին, ընկեր Պետրոս Պետիկեանին, ընկեր Խ. Ղարիպեանին եւ իր բոլոր պարագաներուն։ Եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լեւոն Արգումանեան, կը փնտռէ քոյրը եւ հօրեղբօր որդիները Երուանդ եւ Արշակ, որոնք 1915ին կորսնցուցած է Ղազվա պէյին Չիֆթլիկը (Շապին Գարահիսար)։ Լեւոնի հօր անունն է Երեմիա, հօրեղբօր անուններն են Միսաք եւ Աստուր։ Կը խնդրուի տեղեկացնել «Յառաջ»ին կամ Լեւոն Արգումանեանի՝ 28 Ավընիւ վիկտոր Հիւկօ, Վանվ (Սէն)։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Քոնֆէքսիօն շապիկներու վարժ գործաւորուհիներ, Մէզօն Միշէլ, 165 ռիւ տը Ժավէլ, Փարիզ (15), Մէթրօ Ֆէլիքս Ֆօր։

Ամէն օր կէսօրէ առաջ ժամը 10–12։

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Fonds de commerce confection atelier en co-propriété dans quartier Sentier, 1er étage, installations, machines, liste clientele

Téléphoner Gut. 88-86 de 10 h à 12 h.

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, 1 Մարտ, ժամը 16էն 20

CERCLE MILITAIREի շքեղ սրահին մէջ

Մրցում ծպտեալ տարազներու

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9°

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

JEUDI 23 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7911 32e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3322

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՆԱՅՆ ԽՌԱԽՈՒՄԸ

●

Կարելի մանրամասնութիւններով եւ օրը օրին տուած եղանք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ընդունելութեան եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան պարագաները :

Ինչ որ տեղի ունեցաւ Լիբանանի մայրաքաղաքին մէջ՝ կը հաւասարէր արքայական ընդունելութեան մը :

Պաշտօնական եւ քննութեան պատիւներ : Քաղաքային – երեսուն հազարնոց բազմութիւն մը՝ օդակայանէն մինչեւ Անթիլիաս : Ցաղթական կամարներ եւ դրօշակին ցոյցեր : Անսահման խանդավառութիւն եւ վստահութիւն ...

Այս բոլորը խոր ազդեցութիւն գործեցին ոչ միայն մեր գաղութին, այլեւ հիւրընկալ երկրի ժողովուրդին վրայ :

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր թէ մթնոլորտը պայծառացած է, սառերը հալած են եւ ամէն ինչ պիտի ընթանայ խաղաղութեամբ :

Նոյն իսկ անոնք որ խորհրդաւոր դիտումներ կը տեսնէին կաթողիկոսին անակնկալ այցելութեան մէջ, նախընտրեցին լռութիւն պահել, չխանգարելու համար ներդաշնակութիւնը :

Դժբախտաբար կարճ տեւեց լաւատեսութիւնը :

Փետր. 14ին, երբ նիստի հրաւիրուած էր կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամ. ժողովը, Վազգէն Ա. ողջոյն – քարոզէ մը ետք, բացատական դիրք բռնեց, առաջարկելով մէկ շաբաթ յետաձգել ժողովին բացումը :

Երեւութապէս «լիձ» մը եւ յորդոր մըն էր իր առաջարկը, բայց իրականին մէջ վերջնագրի մը հանգամանքն ունէր :

Պատգ. ժողովը կրնա՞ր տեղի տալ, առանց խախտելու Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան կանոնագրին տրամադրութիւնները եւ Աթոռին ամբողջ ապագան :

Ուրեմն, ժողովին բացումը կատարելով, դիւանը կ՛ընտրեն եւ յետոյ նիստը կը յետաձգեն մէկ շաբաթ, ողջացում տալու համար կաթողիկոսին :

Վազգէն Ա. կը մնայ անդրդուելի : Եւ, Փետր. 20ի առտուն, ժողովին վերաբացման օրն իսկ, կը մեկնի Գահիրէ :

Ժողովին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը շարունակելով նիստը, Կիլիկիոյ կաթողիկոս կ՛ընտրէ Հալէպի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ., 36 պատգամաւորներու 32ին քուէներով :

Ահա այսքան պարզ է ամբողջ պատմութիւնը :

Ի՞նչ կը տեսնենք այժմ :

Կոպիտ սպառնալիք՝ « էնդի դէմ»էն :

Ֆրանսական գործակալութեան մէկ հեռագրին համաձայն, «կարգ մը պատգամաւորներ եւ խմբակներ կէս պաշտօնապէս տեղեկացուցած են թէ պիտի չճանչնան նոր կաթողիկոսը » :

Գիտենք թէ ինչ կը ներկայացնեն այդ պատգամաւորները եւ խմբակները :

Անոնց մէջ կան բարեպաշտ հաւատացեալներ, այլ մանաւանդ վեղարաւոր եւ անվեղար դիմակաւորներ, որոնք ամիսներէ ի վեր կը գրգռեցնեն Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները, դրաւոր և բերանացի «ժուռնալ»ներով :

Ինչպէս կ՛երեւայ, այս երանելիները տակաւին չեն սպառած իրենց սնամէջ փամփուշտները եւ պիտի շարունակեն ջուր եւ արիւն պղտորել :

Տարադիր բազմութեանց կը մնայ պահել իրենց պաղարիւնը եւ ողջմտութիւնը :

Վազգէն Ա. շատ լաւ գիտէ որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս՝ չի նշանակեր տէր եւ տնօրէն ամենայն խրատանց :

Իսկ դեւէ պրոկուրոր կամ պրոֆեսոր չի կրնար ժխտել տարադիր բազմութեանց ինքնորոշման իրաւունքը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՒԺԱՏԵԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐԵՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ ԽԱՂԵՐ ՍԱՐՔԵԼՈՎ

●

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ փուժատեան երեսփոխանները նոր հնարքներ ծրագրած են Ազգ. ժողովը խանգարելու համար, տեսնելով որ իրենց ընկերներէն ուրիշներ ալ ապօրէն պիտի հռչակուին : Այսպէս, երեքշաբթի օր երբ կը քննուէր փուժատեան չորրորդ երեսփոխանի մը վաւերացման խնդիրը, լման վեց ժամ զբաղեցուցին ժողովը եւ կարելի չեղաւ շարունակել նիստը : Առտուն, առենադրութեան քուէարկումէն առաջ, փուժատեան խմբակցութեան վարիչը, Լը Փէն սկսաւ քննադատել նախագահը, Պ. Լը Թրոքէր, պոռալով.— «Դուք կատարեալ կողմնակցութեամբ կը վարուիք մեզի հանդէպ : Ձեր հեղինակութիւնը կրնաք պահել միայն այն ատեն եթէ գիտնաք վեր մնալ ձեր կուսակցութենէն եւ ձեզ ընտրող մեծամասնութենէն » :

Փուժատեան նոր ռազմախաղն է բանաձեւեր առաջարկել այլազան խնդիրներու մասին : Ահաւասիկ առաջինը, — էնար է Լուաըի ընտրական գործողութեանց վիճարանութիւնը պէտք է դադրի, ցորչափ Ազգ. ժողովին մէջ նստած չեն Ալժերիոյ երեսփոխանները » :

Ժողովը 185ի դէմ 361 ձայնով մերժեց այս բանաձեւը : Ուրիշ մը առաջարկեց ընտրութիւններ կատարել Հնդկաստանի Ֆրանսական ստացուածքներուն մէջ : Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ 167ի դէմ 309 ձայնով : Երրորդ մը իրաւական խնդիր մը յուզեց, ընտրութեանց վաւերացման քննութեան մասին : Այս բանաձեւն ալ մերժուեցաւ 231ի դէմ 273 ձայնով :

Կէս օրէն ետք նոր խաղ մը սկսաւ : Փուժատեանները միշտ հարցապնդումներ կ՛ուղղէին զարմանալի խնդիրներու մասին, յիսուն երեսփոխաններու ստորագրութեամբ, ինչպէս կը տրամադրէ օրէնքը : Ցուցուած խնդիրներն էին.— Ֆրանսական քաղաքականութիւնը Սահարայի, Ալժերիոյ, Հնդկաչինի, Թունուզի, հասարակածային Ափրիկէի, Անթիլեան կղզիներու, Սէն Փիէռի մէջ : Իւրաքանչիւր հարցապնդում կատարած ատեն անհատապէս քուէ կուտային : Ընկերվարական երեսփոխանի մը առաջարկին վրայ, ժողովը 165ի դէմ 323 ձայնով որոշեց հարցապնդումները նկատի առնել ժամը 16էն ետք : Նախկին ոստիկանապետ Տիտ, նոյնպէս փուժատեան, նոր առաջարկ մը ներկայացուց որ մերժուեցաւ 172ի դէմ 279 ձայնով : Յետոյ փուժատեան խմբակցութեան առաջնորդը սկսաւ կարդալ ժողովրդական երեսփոխանի մը զեկուցումը որ հակառակ էր կատարուած ընտրութիւնները չեղեալ համարելու տեսակէտին :

Մինչ այս մինչ այն, լուրանքներ կը փոխանակուէին աջէն թէ ձախէն : Ընկերվարական երեսփոխան մը, Տիկ. Լամփրէօր կը սպառնար բեկանել տալ փուժատեան երեսփոխանի մը ընտրութիւնը : Եւ ահա ձայներ,— « Կեցցէ՛ Լամփրէօր» (բառախաղ, « կայսր » ըսելու համար) : Ուրիշ ընկերվարական երեսփոխան մը առաջարկեց մերժել որեւէ բանաձեւ, փոփոխութիւն կամ յաւելում : «Անընդունելի», կ՛աղաղակէին շատեր :

Ի վերջոյ նախագահը նախընթաց օրինակ մը գտաւ, նիստը դադրեցնելու համար :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, անկախ երեսփոխան Անթուան Փինէ եւ ժողովրդական խմբակցութեան պետը՝ Փ. Հ. Թէյթժէն յայտարարեցին թէ այսուհետեւ քուէ պիտի չտան վիճելի ընտրութեանց առթիւ : Այս երկու խմբակցութիւնները 190 երեսփոխան ունին :

Վիճելի կը համարուին 12 ընտրութիւններ : Փուժատեանները արդէն կորսնցուցած են երեք աթոռ : Խափանարար յայցերու միջոցին, փուժատեանները թիւ մէկ, երկու, երեք, չորս եւայլն կը պատասխանէին, երբ իրենց անունը կ՛արտասանուէր, փոխանակ «ներկայ» ըսելու : Եւ ամէն անգամ փուժատեան մը «յիսուն» կ՛աղաղակէր, ըսելու համար թէ յիսուն երեսփոխաններ ստորագրած են իրենց բանաձեւը :

ԴԱՒԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ...

Ֆրանսական գործակալութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Պէյրութէն, Փետրուար 21 թուականով .—

Հալէպի Առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. Կիլիկիոյ կաթողիկոս ընտրուեցաւ :

Էջմիածնի կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի որոշումէն վերջ, որով կ՛ըսէր թէ պիտի չմասնակցի Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան, ձեռնպահ մնացին 14 ? պատգամաւորներ, երբեք Դամասկոսէն, երբեք Պէյրութէն եւ վեցը Անթիլիասի Միաբանութեան անդամներէն :

(*ԽՄԲ.— Իրականին մէջ միայն 11 հոգի են ձեռնպահները, երկուքը էջմիածնէն*) :

Տնօրագին խորհրդածութիւններ տեղի կ՛ունենան այս ընտրութեան առթիւ, Հայ – գրիգորեան հասարակութեան մէջ : Երբ մեծամասնութիւնը ուրախ է արդիւնքէն, կարգ մը պատգամաւորներ եւ խմբակցութիւններ կէս – պաշտօնապէս տեղեկացուցին թէ պիտի չճանչնան ընտրութեան վաւերականութիւնը եւ պիտի չհպատակին Կիլիկիոյ նոր կաթողիկոսին իշխանութեան : Ուրեմն կը վախցուի որ հերձուած մը ծագի Անթիլիասի Աթոռին կապուած հայ հասարակութեան մէջ :

ԽՄԲ.— Դժգոհները դաւադիրներն են որոնք ամէն միջոց փորձեցին, ընտրութիւնը խափանելու համար, ինչպէս հաղորդած ենք մանրամասնօրէն :

Անոնք զանցառելի թիւ մը կը ներկայացնեն եւ կ՛ուզեն չահագործել ամբոխային տրամադրութիւնները, օտարներ ալ խառնելով մեր ներքին գործերուն :

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆԻ ՃԱՌԸ 20ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

Փետրուար 21ին Խ. Միութեան վարչապետը, մառաջալ Բուլկանին եւս երկար ճառ մը խօսեցաւ բոլշեւիկեան համագումարին մէջ, քաղաքական կացութեան եւ ներքին խնդիրներու մասին :

Մասնաւորապէս ծանրանալով նոր հնգամեայ ծրագրին վրայ, ըսաւ թէ իրենց նպատակն է գերազանցել դրամատիրական ամէնէն յառաջացեալ երկիրները՝ արտադրութեան տեսակէտով : Ծրագիրը կը նախատեսէ ընդհանուր յաւելում արտադրութեան, 1955 – 1960ի շրջան, մինչեւ 65 առ հարիւր համեմատութեամբ : Զարկ պիտի տրուի նաեւ ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան : Հողագործութեան մէջ արմտիքի հունձքին ընդհ. գումարը պիտի բարձրանայ 180 միլիոն թոնի, պիտի կրկնապատկուի միսի, կթանախնձորի, բանջարեղէններու արտադրութիւնը եւն. :

Արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսած ատեն, յիշեց նախագահ Այզընհաուըրի ուղղուած նամակները՝ բարեկամութեան դաշնագիրներ կնքելու մասին եւ աւելցուց .— «Մեր առաջարկները միշտ նպաստաւոր պատասխան չգտան եւ խորապէս կը ցաւինք ատոր համար, բայց եւ այնպէս վճռած ենք նոր ճամբաներ գտնել միջազգային գործակցութեան համար» : Յետոյ կրկնեց թէ Խ. Միութիւնը պիտի շարունակէ իր աշխատանքը խաղաղ համակեցութեան համար, «հաստատապէս համոզուած ըլլալով որ այդ է միակ ճամբան դէպի միջազգային յարաճուն վստահութիւն եւ տեւական խաղաղութիւն» :

Բուլկանին ալ ջատագովեց հաւաքական ղեկավարութեան սկզբունքը, «որ կուսակցութիւնը կը փրկէ ծանր սխալներէ եւ մեզի կ՛ապահովէ նոր յաղթանակներ համայնավարութեան կառուցման համար» :

ՃԱՆԱՃԱՆ ՃԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ԿՈՂՄԵՐԸ ՀԱՇՏԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Վերջին պահուն ստացանք «Ազդ»ի փետրուար 18 եւ 19 թիւերը, որոնցմէ կը տեղեկանանք թէ զանազան ձեռնարկներ կատարուած են, Վազգէն կաթող.ի մեկնումը յետաձգելու եւ կողմերը հաշտեցնելու համար. բայց անօգուտ :

Այսպէս, «Ազդ»ի տնօրէնը, պետական երեսփոխան Պ. Տիգրան Թոսպաթ կաթողիկոսին դիմած է, միջին ճամբայ մը գտնելու համար, բայց չէ յաջողած : Յետոյ, կաթողիկոսը լիազօր փոխանորդ նշանակած է Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, երկու կողմերը հաշտեցնելու համար, որպէսզի կաթողիկոսը կարենայ մասնակցիլ ընտրութեան : Եղիշէ արք. իրեն յանձնուած պաշտօնը կատարելէ վերջ, յայտարարած է .—

Փորձեցի բայց ի զուր : Անզիջող եղան կողմերը :

Այս պայմաններուն մէջ, կաթողիկոսը կիրակի օր քարոզ մը խօսելով Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ, Գահիրէ մեկնած է Բշ. առտու ժամը 10.30ին : Լիբանանի վարչապետը կաթողիկոսին այցելած էր անոր մեկնումէն առաջ :

× Պոլսոյ պատրիարքը Փետր. 19ին Պէյրութ հասնելով կաթողիկոսին հետ ներկայ եղած է Անթիլիասի տաճարին արարողութեանց : Թուրք թերթերը կը շարունակեն գրգռիչ քսութիւններ հրատարակել «դաշնակ – հնչակ» համագումարի մասին, հակառակ այն իրողութեան որ Գարեգին պատրիարք մեկնած է Թուրքիոյ վարչապետին եւ Պոլսոյ կուսակալին հաւանութեամբ :

× Սթալինի զոհերէն մէկն ալ, հունգար բոլշեւիկ Պելա Քուն, որ «ժողովուրդի թշնամի» հռչակուած էր 1937ին, այժմ կը փառաբանուի Մոսկուայի թերթերուն մէջ : Ականաւոր տնտեսագէտ Վերկա զայն կը ներկայացնէ իբրեւ «ի ծնէ յեղափոխական, բոլշեւիկ դարձած՝ Լենինի ազդեցութեամբ եւ իբրեւ հիմնադիրը Հունգարիոյ Ա. խորհրդային իշխանութեան» :

1200 ՏՈՒՆԵՐ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, երկրաշարժի ծանր ցնցումներ պատահած են Էսկիշէհիրի շրջանին մէջ : Հինգ հոգի մեռած, առ նուազն երկու հարիւր հոգի վիրաւորուած են : Ցնցումը տեղի ունեցաւ Փետրուար 21ի կէս գիշերէն առաջ, քանդելով 1200 տուներ : Ամէնէն ծանր վնասները կրեցին տասը գիւղաքաղաքներ ; Պոլսոյ մէջ մեռան չորս կիներ եւ այր մը՝ քաղաքին հին պարիսպներէն մին երկու տուներու վրայ փլած ըլլալով : Ուրիշ երեք կիներ ալ վիրաւորուեցան եւ քան վտանգուած տուներ պարպուեցան :

Էսկիշէհիր, որ 175.000 բնակիչ ունի, մարդկային կորուստ չէ կրած : Ծխնելոյզներ փլած, պատեր ճաքճքած կամ փլած եւ հազարաւոր պատուհաններ ջախջախուած են : Զուքուրհիսարի 300 շէնքերէն միայն տասը բնակելի են : Նոյն աղբիւրին համաձայն, վերջին շաբաթներու ընթացքին 72 հոգի մեռած են Թուրքիոյ մէջ, հրդեհներու, հեղեղներու, ձիւնակոյտերու եւ փոթորիկներու հետեւանքով : Հազարաւոր ոչխար վնաս կրած են հունձքերը, մասնաւորապէս Թրակիոյ շրջանին մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՃԱՌԸ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն ճառը զոր խօսեցաւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Վազգէն Ա., Փետրուար 14ին, Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան Պատգմ. ժողովին բացման առթիւ: Այս ճառէն ետք Ն. Ս. Օծութիւնը հեռացաւ: Թէեւ Պատգմ. ժողովը հաւանած էր մէկ շաբաթ յետաձգել նիստերը, *դիւանի ընտրութենէն վերջ*, բայց կաթողիկոսը մերժեց որեւէ մասնակցութիւն եւ Եգիպտոս մեկնեցաւ ընտրութեան օրն իսկ, 20 Փետրուար:

Ամենապատիւ Տեղապահ Սրբազան Հայր, Գերաշնորհ Սրբազան հայրեր եւ յարգարժան պատգամաւորներ:

Թոյլ տուէք որ այս հանդիսաւոր պահուն իմ խօսքը սկսեմ սիրոյ, ողջոյնի եւ օրհնութեան պատգամ բերելով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն, այն Ս. Վայրէն ուր դարեր առաջ Միածինը իջաւ եւ ուր Աստուած խօսեցաւ մեր հայ ժողովուրդին, հիմնելով հաւատքի Վէմը, որ դարերու ընթացքին, պատմական հրջաններու մէջ, ուրախութեան եւ դժբախտութեան օրերուն, հանդիսացած է եւ մնացած՝ լոյսի, հաւատքի եւ յոյսի փարոսը եւ Առաջնորդը մեր հոգիներու փրկութեան միակ ճանապարհի:

Մեր Ս. Եկեղեցին մեր կեանքին, հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ շատ խորունկ տեղ է գրաւեր: Շատ խորունկ տեղ է գրաւեր նաեւ մեր ազգային ու եկեղեցական կազմակերպական կեանքի մէջ: Ան պատմական մեծ առաքելութիւն ունի նաեւ ազգային տեսակէտէն՝ մանաւանդ Սփիւռքի մէջ:

Մեր հայրենի Առաքելական Ս. Եկեղեցին, վերջին տասնամեակներուն ընթացքին մանաւանդ՝ զանազան պատճառներով, յատկապէս Ա. աշխարհամարտի ընթացքին եւ անոր հետեւանքով առաջացած զանազան կացութիւններու հետեւանքով տկարացաւ ամէն կերպով՝ եւ հոգեւոր իմաստով, եւ որպէս կազմակերպական մարմին՝ վարչական – տնտեսական իմաստով: Եւ ան չկարողացաւ կատարել իր դերը, ի վիճակի չեղաւ:

Այսօր եւս կը զգանք այն վէրքերը, որոնք բացուեցան մեր ժողովուրդի մեծ աղէտին ընթացքին:

Եթէ չըլլային Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց ու Անթիլիասի Դպրեվանքը, մենք այսօր գրեթէ պիտի չկարենայինք ունենալ երիտասարդ հոգեւորականներ: Այն ատեն ինչ պիտի ըլլար արդեօք վիճակը մեր Եկեղեցւոյն:

Ես կը խորհիմ, թէ դժուարին ու ծանր հրջանը անցաւ եւ մենք կը մտնենք եկեղեցական նոր կեանքի մը՝ վերածնունդի սեմին: Կ'ընդգծեմ այս խօսքերը եւ կը փափաքիմ, որ լաւապէս հասկնաք զիս, առանց որ ես մանրամասնութիւններու մէջ մտնելու հարկադրանքին ներքեւ գտնուիմ: Այսօր լուսաւոր ճամբայ է բացուեր մեր եկեղեցիին առջեւ՝ սկսելով Ս. Էջմիածնէն:

Շնորհիւ Աստուծոյ օգնութեան, շնորհիւ մեր ժողովուրդի հաւատքի զօրութեան, շնորհիւ այն բանին՝ որ մեր ժողովուրդի լայն խաւերուն մէջ, ըլլայ այդ Հայաստանի թէ Խորհրդային Միութեան միւս երկիրներու սահմաններէն ներս թէ արտասահման, Յիսուս Քրիստոս կենդանի է եւ մեր ժողովուրդի զաւակները ծարաւի են յաւիտենական ճշմարտութեան, կը վերածնի Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին:

Այս նոր հրջանի սկզբնաւորութիւնը կը նկատեմ այն ընտրութիւնը, որ Մայր Աթոռի մէջ կատարուեցաւ Սեպտեմբերի 31ին, քուէներու ջախջախիչ մեծամասնութեան իմ անձին շուրջ կեդրոնացումով: Թափուր մնացած Մայր Աթոռը իր սգոյ քողը վերցուց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեամբ: Բայց մեր միւս Աթոռներն ալ պէտք ունին սգոյ քողերուն վերացման:

Եւ ահա կարծէք Աստուած կը կարգադրէ մեր գործերը: Հերթը եկած է Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին եւ մենք ուրախութեամբ եւ շինարար լաւագոյն ծրագիրներով, մեր սիրտը բաց եկանք այստեղ, որպէսզի միութեան եւ սիրոյ ոգիով առաջնորդուած, այստեղ ալ ընտրութիւն կատարենք եւ Անթիլիասի Աթոռը օժտենք իր գահակալով որպէսզի հերթը գայ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան:

Ուրեմն իմ մտածումս այս է.

Էջմիածին ունեցաւ իր Գահակալը: Անթիլիաս պէտք է ունենայ եւ պիտի ունենայ իր Գահակալը: Եւ երբ Սաղէմի Աթոռն ալ վերջ տայ իր այրիութեան, մեր չորս Աթոռները կ'ունենան իրենց Գահակալները, ու մենք ձեռք ձեռքի տուած, հրջապատուած բարձրաստիճան միւս հոգեւորականներէն, պիտի կարողանանք միասին մտածել, ծրագրել եւ գործադրել այն բոլոր միջոցառումները, աշխատանքները որոնք անհրաժեշտ են յօգուտ եւ ի պայծառութիւն մեր Ս. Եկեղեցւոյ, ի շինութիւն մեր ժողովուրդի հոգեւոր կեանքի եւ յանսասանութիւն մեր Աթոռներու:

Երէկ առիթը ունեցայ հանդիպելու մեր Եպիսկոպոս եղբայրներուն հետ: Առաջին կիսապաշտօնական հանդիպումն էր այդ, որովհետեւ մենք ծրագրած ենք Եպիսկոպոսական ժողով գումարել հաւանաբար Երուսաղէմի մէջ: Մեր ցանկութիւնն է, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ գահակալն ալ իր եպիսկոպոսներով մեր հետ մասնակցի ժողովին եւ կատարենք այնինչ, որուն կ'ակնարկէի: Խօսեցայ երէկ եւ ներկայացուցի բաւական լայն ծրագիր մը, 14 – 15 գլուխ եկեղեցական կէտերէ բաղկացած: Եւ եթէ կարողանանք զայն գործադրել. կրնամ այժմէն վստահեցնել ձեզ, որ մեր Եկեղեցին ճշմարտապէս Վերածնունդի նոր հրջան մը պիտի սկսի բոլորել:

Այսօր կացութիւնը բոլորովին բարենպաստ է եւ սովետական իշխանութիւնը, որուն քաղաքական սահմաններէն ներս կը գտնուի Մայր Աթոռը, բնականոն եկեղեցական կեանքի բոլոր պայմանները կը բանայ մեր առջեւ: Նոյնիսկ բանակցութեան ձեռնարկուած է Վատիկանի եւ Ամերիկայի եկեղեցական խորհուրդներուն հետ, կրօնական պատուիրակութիւններու փոխայցելութեան ի խնդիր:

Եւ այս բոլորը, կազմակերպուած ձեւով ամրացնելու համար մեր եկեղեցին:

Այսպիսի պատմական պահու մը մենք գերագոյն ճիգը ի գործ դնելու ենք, ունենալու համար իմաստութիւն, զգուշաւորութիւն եւ բարի համերաշխութիւն, շինարար յանդգնութիւն, որպէսզի մեր Ս. Գործին մէջ յաջողինք եւ առաւելագոյն արդիւնքը ձեռք բերենք՝ յօգուտ Ս. Եկեղեցւոյ:

Պայման է, որ եկեղեցական գործերու մէջ առաջնորդուինք Աստուծոյ խօսքով եւ Ս. Աւետարանի պատգամներով, առաջնորդուինք մեր եկեղեցական շահերէն, համերաշխ, խաղաղ ու շինարար աշխատանքի պայմաններու մէջ եւ ձեռք ձեռքի տուած հասկնանք եւ հասկցնենք, որ եկեղեցին հեռու մնալու է կողմերու թելադրանքներէն, ոչ եկեղեցական ազդեցութիւններէն:

Եկեղեցին պէտք է քալէ, մեկնելով միայն ու միայն եկեղեցական շահերէն եւ նպատակներէն: Եկեղեցին աստուածային հաստատութիւն մըն է, Քրիստոսի մարմինն իսկ է: Եւ ինչպէ՞ս պիտի կարենայինք Քրիստոսի մարմինին մօտենալ ուրիշ մարմիններու կամ ուժերու ազդեցութեամբ:

Եթէ եկեղեցին եւ եկեղեցականը պիտի գործիք դառնան, թող դառնան, բայց Աստուծոյ ձեռքին մէջ:

Այս է քրիստոնէական հաւատքի հիմքը: Այս է նաեւ թելադրանքը մեր Սուրբերուն:

Ես պիտի խնդրէի ձեր իւրաքանչիւրէն, պահ մը ձեր խղճի խորքէն հարցում ուղղել եւ պատասխան սպասել՝ Խոր Վիրապի Լուսաւորիչէն, Օշականի Ս. Վարդապետէն, Աւարայրի դիւցազուններէն եւ մեր բազմամիլիոն նահատակներէն: Եւ այդ պատասխաններով առաջնորդուիլ:

Մենք անցնող երկու օրերուն ընթացքին տեսանք եւ հաստատեցինք, որ այս ընտրութեան շուրջ ստեղծուած է որոշ կացութիւն մը, որ մեզ չի տանիր դէպի խաղաղութիւն եւ շինութիւն Ս. Եկեղեցւոյ, եթէ մենք չկարողացանք միջամտել եւ կանխել այն ինչ, որ թերեւս աղետալի դառնայ ժողովուրդին եւ եկեղեցւոյն խաղաղութեան համար:

Նկատի ունենալով այս բոլոր հանգամանքները, կը փափաքիմ իմ խօսքս ըսել այս առիթով, որպէս Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, իմ վերջին խօսքը՝ ուղղուած ձեզի: Կը մնայ որ դուք, սիրելի հաւատացեալներ, դատէք եւ համապատասխան վերաբերմունք ճշդէք այդ հարցին նկատմամբ:

— Իմ խորհուրդն է, յորդորն ու առաջարկը, որ այսօր գումարուելիք ժողովը յետաձգուի մէկ շաբաթով, բացուի առաջիկայ Երկուշաբթի: Կը փափաքիմ ձեզի եւ ուրիշներու հետ, որոնք սրտացաւօրէն կը մօտենան հարցին, պայքարելով, հանդարտօրէն եւ միմիայն Եկեղեցւոյ շահերէն առաջնորդուած, առանց որեւէ կողմի նկատումի, փորձել համերաշխութեան դետին մը գտնել, հասկացողութեան եզր մը գտնել, որպէսզի այս ընտրութիւնը կատարուի խաղաղութեան, միութեան եւ սիրոյ մթնոլորտի մը մէջ:

Այլապէս, եւ այս կ'ըսեմ սրտի խորունկ ցաւով, անհասկնալի եւ անիմաստ կը դառնայ մեր եկեղեցական կեանքը: Ոստիկաններէ հրջապատուած, ժողովրդային ալեկոծումով, կռիւով ու նախատինքով մթնոլորտ կարելի չէ ըմբռնել: Այս պայմաններուն մէջ մենք մեզ կը ժխտենք որպէս եկեղեցական՝ օտարներու առջեւ:

Ոչ միայն ամբողջ հայութիւնը, այլեւ բարեկամ եւ ոչ բարեկամ ժողովուրդներ եւ պետութիւններ, ուժեր՝ յայտնի կամ անյայտ, կը հետեւին մեր ընթացքին:

Հետեւաբար կը խնդրեմ, որ լսէք իմ խորհուրդը, բայց մի նկատէք զայն պարտադիր հրահանգ: Ազատ էք ընտրելու երկու ճանապարհներէն մին:

Առաջինը այն է, զոր ցոյց տուի:

Երկրորդ *թերեւս չլսել ձայնս եւ դուք որոշէք այս ժողովը բանալ, որոշումներ տալ եւ ընտրութիւններ կատարել: Կամքը ձերն է: Բայց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը այդ պայմաններու տակ պիտի չմասնակցի եւ ցաւօք սրտի՝ իր վերջին օրհնութիւնը տալէ ետք պիտի բաժնուի այս երկրէն, որ խաղաղութեան անկիւն մըն է Միջերկրականի ափերուն եւ տխուր պիտի ըլլայ հաստատել, որ բնութեան այս ներդաշնակ անկիւնին մէջ մեր եկեղեցին աններդաշնակ է:*

Սիրելի եւ յարգարժան պատգամաւորներ, ես կ'աղօթեմ առ Աստուած, որպէսզի ձեզ առաջնորդէ Ս. Հոգիով:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՑԱՅՏՆԻ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ *Րաֆֆի Պետրոսեան, որ Պոլիս գացած էր, շատ փայլուն նուագահանդէս մը տուած է: Իր ինքնատիպ մեկնութիւնը, գոյներու եւ հնչիւններու գեղեցկութիւնը, ներդաշնակութիւնը եւ թռիչքը երաժշտական յուզումով լեցուցած են ունկնդիրները: Ան տիրականօրէն նուագած է ամէն կտոր շնորհիւ իր կենսունակ արուեստին եւ կատարեալ թեքնիքին, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը*

× *Դաշնակահար Սեդրակ Եաւրուեան Փետրուար տասնի իրիկունը դաշնակի ունկնդրութիւն մը տուաւ «Էքօլ Նորմալ տը Միւզիք»ի մէջ: Ան տիրականօրէն եւ խոր զգացումով նուագեց Լիսթէն եւ Շոփէնէն, արժանանալով բոլորի գնահատանքին: Իր այս յաջող նուագահանդէսէն ետք, ընդ առաջ երթալով Ֆրանսական հեռատեսիլի ընկերութեան հրաւէրին, Փարիզի կայանէն կարճ ճառ մը խօսեցաւ, ապա նուագեց քանի մը կտորներ:*

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԻ ՅԵՏԱՁԳՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մ. Հերարտեան.— *Այս ժողովը իր յարգանքի ամբողջ արտայայտութիւնը ըրաւ Վեհին ցանկութեան հանդէպ: Սպասելի էր, որ Վեհը՝ օրէնքը յարգելու անհրաժեշտութեան հետ, նկատի ունենար նուազագոյնի իջած մեր ցանկութիւնը: Կ'առաջարկեմ, որ աշխատանքի ձեռնարկենք եւ ապա ցրուիք:*

Խորէն Սրբ.— *Երբ Ամենայն Հայոց Հայրապետը կը խնդրէ, որպէս եկեղեցական հակառակը չեմ կրնար ընել:*

Մ. Տ. Գալուստեան.— *Բայց եւ այնպէս չէք կրնար օրէնքը ոտնակոխ ընել: Վեհին խնդրանքը պաշտօնապէս նկատի կ'ունենանք:*

Ա. Առաքելեան.— *Երբ Տեղապահը չի կրնար հակառակ գործել, ալ ինչո՞ւ կը խօսիք:*

Տ. Թոսպաթ.— *Պէտք է ենթարկուիլ Վեհին կամքին:*

Խորէն Սրբ.— *Կ'ուզեմ որ համերաշխօրէն բաժնուինք: Հակառակ պարագային մեր Աթոռին ապագան կը վտանգուի:*

Մ. Տ. Ստեփանեան.— *Եթէ ժողովը բանաք, մենք կը հեռանանք:*

Հ. Փափազեան.— *Եւ եթէ մեկնիք ու մեկնինք նաեւ մենք, ընտրութիւնը պիտի ձախողի եւ ձախողանքը Վեհին պիտի վերագրուի:*

Խորէն Եպսկ.— *Թող ես պախարակուիմ ու յանդիմանուիմ Վեհէն, բայց ի խնդիր մեր Աթոռի ապագային, դիւանը կազմենք:*

(Ժողովասրահէն կը մեկնին Տոքթ. Ե. Ճիտէճեան, Պ. Ապրօ Ապրոյեան, Տոքթ. Յ. Ենիգոմշեան, Պ. Պ. Յակոբ Խաչմանեան, Միհրան Տ. Ստեփանեան, Ե. Թիմպալեան, Ա. Սալաթեան, Փրոֆ. Առաքելեան, Տէր Սահակեան եպիսկ., Շաւարշ Եպիսկ., եւ Դերենիկ Եպիսկ.:)

Պատգամաւորները ընտրեցին առժամեայ դիւանը.— Ատենապետ՝ Յ. Տ. Մելքոնեան եւ ատենադպիր՝ Յ. Գույումճեան: Ապա կատարուեցաւ մանտաներու ստուգումը:

Տ. Թոսպաթ.— *Եւ հիմա փակենք ժողովը:*

Մ. Տ. Գալուստեան.— *Եթէ Վեհը այսքանով չի բաւարարուիր, ինչո՞ւ ընտրութիւնը յետաձգել:*

Տ. Թոսպաթ.— *Եթէ նոյն իսկ չի գոհանար՝ առ ի յարգանս ա՛լ ժողովը փակելու է:*

Ա. Գափազեան.— *Ժողովին մայր դիւանը պէտք է ընտրել:*

Տ. Թոսպաթ.— *Տեղապահ Սրբ.ին առաջարկը այս չէր: Եթէ իր առաջարկին մէջ փոփոխութիւն մտցուի, ես կը հեռանամ:*

Ա. Գափազեան.— *Հեռանալու սպառնալիքներուն պէտք չկայ:*

Հ. Փափազեան.— *Մայր դիւանը ընտրելու ենք:*

Տ. Թոսպաթ.— *Պէտք չէ ընտրել: Ըսի՝ հակառակ պարագային կը մեկնիմ:*

Զարեհ Եպիսկ.— *Ցաւալի է թէ ինչու՞ այս կացութիւնը ստեղծուեցաւ: Եկած ենք կաթողիկոս ընտրելու: 2–3 տարիէ ի վեր ընտրութիւնը կասուեցաւ ուրիշ հաշիւներու, որոնք թաքնուեցան Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական շահերու պաշտպանութեան ետին: Եղան վերապահումներ եւ անոնց վրայ ստեղծուեցաւ շինովի այս կացութիւնը, որ հիմք չունի, բայց անհատական քէնէ եւ հաշիւէ: Ով որ ալ ըլլայ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը, որ պատգամաւորական ժողովէն ալ ընտրուի, կը նկատէ որ երկու Աթոռները զիրար լրացնող են եւ ոչ թէ իրարու հակադրուող:*

Վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ: Ի վերջոյ Տեղապահ Սրբ.ը առաջարկեց նշանակովի կազմել մայր դիւանը, որուն Ատենապետներն են Յ. Տ. Մելքոնեան եւ Վ. Սէթեան, իսկ ատենադպիրները՝ Գասպարաճեան եւ Գույումճեան: Ապա, ընդառաջելով Վեհին առաջարկին, կաթողիկոսին ընտրութիւնը յետաձգուեցաւ առաջիկայ Երկուշաբթի օրուան:

***

Ամերիկեան մեծ օրաթերթին՝ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի Պէյրութի թղթակիցը փետրուար 15ի թիւին մէջ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ կաթող. ընտրութեան մասին, երկար հեռագրով մը: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «Ռուսերը կը փորձեն Հայ. Եկեղեցին օգտագործել իբրեւ միջոց սովետական ազդեցութիւնը ներարկելու Միջին Արեւելքի մէջ»: Յետոյ կը բացատրէ թէ ինչու Բչ. օրուան (20 Փետր.) յետաձգուեցաւ կաթողիկոսին ընտրութիւնը եւ կ'ըսէ թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, Վազգէն Ա. Պալճեան եկած էր ազդեցութիւն ի գործ դնելու համար կաթողիկոսին ընտրութեան վրայ: «Հայկական աղբիւրէ քաղուած լուրի մը համաձայն, պահպանողական – ազգայնական տարրերը կը փորձեն խափանել Վազգէն Ա.ի կողմէ հովանաւորուած թեկնածուի մը ընտրութիւնը: Կաթողիկոսին մէկ բանբերը կ'ըսէ թէ ան եկած է բոլոր տարրերը միացնելու Եկեղեցւոյ մէջ: Երեւոյթները ցոյց կուտան թէ իր այցելութիւնը սաստկացուցած է պառակտումը»:

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿԸ ՍԵՒՑՆԷ ՍԹԱԼԻՆԸ

●

ԽՄԲ.— Գշ. հրատարակեր էինք Խ. Միութեան փոխ-վարչապետ Ա. Միկոյեանի ելոյթը՝ իր երբեմնի «հանճարեղ» Առաջնորդին, Սթալինի դէմ: Միջազգային մամուլը մասնաւորաբար արձանագրեց իր քննադատութիւնները, իբրեւ նոր երեւոյթ:

Միկոյեան համայնավարութեան պատմագրութեան մասին խօսելով ըսաւ.—

Դժբախտաբար վերջին տասնըհինգ-քսան տարիներուն բաւարար չափով նիւթ չքաղեցին լենինականութեան գաղափարներէն, հասկնալու եւ բացատրելու համար մեր երկրին ներքին կեանքը, ինչպէս եւ միջազգային վիճակը ...

Գալով Կուսակցութեան Պատմութեան, որ հրատարակուեցաւ պատերազմէն առաջ, Միկոյեան ցոյց տուաւ թէ այդ գործը լրիւ չէ այսօր:

Եթէ մեր պատմաբանները, ճշգիւ եւ խորապէս ուսումնասիրէին մեր կուսակցութեան պատմութեան դէպքերը սովետական շրջանին եւ մասնաւորաբար անոնք որ յիշատակուած են Գիրքին մէջ, եթէ պարտականութիւն նկատէին պտտիլ պատմական փաստաթուղթեր դիւաններուն մէջ եւ ոչ թէ լրագիրներու հաւաքածոներուն մէջ, այն ատեն հիմնուելով լենինականութեան վրայ, կրնային աւելի դիւրաւ բացատրել շատ մը դէպքեր, որոնք գրուած են այդ համառօտ գիրքին մէջ:

Ուրիշ խնդիր մը: Կարելի՞ է որ Հոկտեմբերէն մօտ քառասուն տարի ետք, տակաւին առձեռն գիրքը մը չունենանք, մեծ կամ պզտիկ, որ գրուած ըլլայ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան մարքս-լենինեան լոյսին տակ, ինչպէս եւ խորհրդային Պետութեան, ուր ցոյց պիտի տային անոնց զարգացումը, ոչ միայն մակերեսը, այլ Կուսակցութեան ամբողջ կեանքը իր բազմապիսի երեւոյթներով:

Միկոյեան խօսեցաւ նաեւ խորհրդային պատմաբաններու սխալներուն մասին քաղաքացիական պատերազմներու ատեն:

Կարգ մը պատմաբաններ, 1918ի եւ 1920ի բարդ եւ հակասական դէպքերը կը բացատրեն, ոչ թէ այդ շրջանին դասակարգերու ուժերու հակատակութեամբ, այլ դաւադիր գործունէութեամբը այն մարդոց որոնք կը վարէին Կուսակցութիւնը, եւ որոնք դէպքերէն շատ տարիներ ետք յայտարարուեցան ժողովուրդի թշնամի:

Միկոյեան յետոյ գնահատելով «Կեդրոնական Կոմիտէին գործունէութիւնը», ըսաւ թէ անոր գլխաւոր յատկանիշը կը կազմէ, երեք տարիէ ի վեր, սա իրողութիւնը.— Մեր Կուսակցութեան մէջ երկար ընդմիջումէ ետք, կազմուած է հաւաքական ղեկավարութիւն մը, որ կարեւոր պայման մըն է լենինեան գծով կուսակցութեան մը համար: Պէտք է ընդգծել այս հին ճշմարտութիւնը, որովհետեւ մօտ քսան տարիէ ի վեր չունէինք հաւաքական ղեկավարութիւն: Մեր մէջ կը զարգանար անձին պաշտամունքը, զոր Մարքս, ապա Լենին կը դատապարտէին: Այդ պաշտամունքը անտարակոյս չարաղէտ հետեւանքներ ունեցաւ կուսակցութեան եւ իր գործունէութեան վրայ:

Խրուշչեւէ ետք Միկոյեանն ալ ըսաւ թէ պատերազմը ճակատագրական չէ: Որովհետեւ մեծ են խաղաղութեան ուժերը: Նախ կան խաղաղութեան կուսակից Պետութիւններ: Երկրորդ, բազմաթիւ եւրոպական պետութեանց, ինչպէս Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ, բանուոր դասակարգ մը կայ որ մեծ ազդեցութիւն ունի ազգին վրայ, որ կը պայքարի խաղաղութեան համար, ընդդէմ պատերազմի: Երրորդ, անտարակոյս կան նաեւ զօրաւոր մենաշնորհներ Մ. Նահանգներուն մէջ, որոնց վնաս չհասցուց պատերազմը, եւ որոնց համար, ընդհակառակն, գերաշահութեան աղբիւր մը եղաւ պատերազմը: Մ. Նահանգներու ժողովուրդը դէմ է պատերազմին: Միայն Ամերիկացիները չեն որ հիւլէական եւ ջրածին ռումբ ունին: Խ. Միութիւնն ալ ունի, ան միջոցներ ունի նաեւ օդանաւով կամ հրթիռով ռումբ նետելու երկրագունդին որեւէ մէկ կէտին վրայ:

Երբեք, որեւէ պատերազմի ատեն օտար երկրէ ռումբ մը կամ պայթուցիկ նիւթ մը չէ ինկած Մ. Նահանգներու հողին վրայ, անոնց քաղաքներուն, գործատուններուն վրայ եւ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ չկային տակաւին ներկայ արհեստագիտութիւնը եւ կարելիութիւնները: Այժմ իրականութիւն է այս կարելիութիւնը: Ամերիկեան նախայարձակման մը պարագային, ջրածին ռումբեր կրնան, իբրեւ փոխվրէժ, իյնալ նաեւ ամերիկեան քաղաքներուն վրայ, եւ ամերիկեան աշխարհակալներ չեն կրնար խուսափիլ այս ռումբերէն, ոչ ալ իրենց գործարանները: Անոնց համար պատերազմը պիտի չըլլայ այլեւս շահու աղբիւր մը, այլ քանդում եւ աւերում:

Կը կարծենք թէ եթէ մէկը փորձէ ջրածին կամ հիւլէական ռումբ նետել, մարդկութեան լաւագոյն ներկայացուցիչները պիտի չձգեն որ անհետանայ քաղաքակրթութիւնը, անոնք խիստ պիտի պատժեն նախայարձակները եւ վերջ դնելով բոլոր պատերազմներուն, վերջ պիտի դնեն նաեւ դրամատիրութեան:

Հիւլէական կամ ջրածին ռումբով պատերազմը յառաջ պիտի բերէ աւերում, բայց ոչ կործանում քաղաքակրթութեան եւ մարդկութեան: Ան պիտի քանդէ ծայրայեղ եւ չարաղէտ դրութիւն մը, դրամատիրութիւնը աշխարհակալութեամբ:

Տեւական խաղաղութիւն մը իրականացնելու աղէկ միջոցը, զինաթափութիւնն է, փճացումն է հիւլէական եւ ջրածին ռումբերուն, խաղաղասիրական համակեցութիւնն է, ասոր համար է որ կը պայքարինք եւ պիտի պայքարինք:

Սակայն, ցորչափ Մ. Նահանգները ընդդիմանան հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու արգելքին եւ զինաթափումին, պարտաւոր պիտի ըլլանք պահել մեր ուժերը յարմար գծի վրայ, մէջն ըլլալով գործածութիւնը ամէնէն զօրաւոր միջոցներու եւ ամէնէն արդիական զէնքերու, որոնք շինուեցան գիտութեան եւ արհեստագիտութեան վերջին նուաճումներուն համաձայն:

Միկոյեան պարզելով Կեդր. Կոմիտէին տեսակէտները, ըսաւ թէ դէպի ընկերվարութիւն անցքը անպայման պատերազմով չէ որ կը կատարուի եւ աւելցուց.— «Կրնայ ըլլալ որ գտնուին խեղճուկրակ տեսաբաններ, տառին կապուած մարդիկ, ոչ լուսաւորեալ անձեր քաղաքական հարցերու մէջ, բարենորոգչականներ, որոնք կը ճգնին սանձել բանուոր դասակարգին պայքարը, պզտիկ բարենորոգումներով: Անոնք գլխաւորաբար կուսակիցներն են դրամատիրութեան, եւ ոչ թէ համակիրներ յեղափոխութեան:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք թէ Փետրուար 4ին, Թեհրանի մէջ սրտի կաթուածէ մեռած է վաստակաւոր եւ հաւատաւոր ընկեր Վահան Գալստեան: Ցարական բանակի նախկին զինուորներէն էր: 1929ին Արարատի քրտական ապստամբութեան ականաւոր վարիչի, Դաշնակցական Արտաշէս Միրզայեանի առեւանգումէն ետք բոլշեւիկներու կողմէ (իբրեւ աջակցութիւն մը Թուրքիոյ), Վահան Գալստեան նոյն հանգամանքով, մասնակցեցաւ այդ շարժումին եւ պատուով կատարեց իրեն վստահուած ծանր ու պատասխանատու գործը: Հիւանդութեան պատճառով, վերջին տարիները քաշուած էր գործօն հանրային կեանքէ: Իր ետին ոչ ոք կը ձգէ:

× *Մէշէտի մէջ (Իրան) մեռած է Ցարութիւն Ցարութիւնեան: Երկու տարի առաջ Խ. Միութիւնը Իրանի յանձնեց աւելի քան երկու հարիւր իրանահպատակներ, որոնք իրենց կեանքը կը մաշէին խորհրդային աքսորավայրերու մէջ: Ց. Ցարութիւնեան Իրանի անուանի ընկերներէն, տանջալից կեանք մը ապրեցաւ Սիպերիոյ մէջ: Դաշնակցութիւնը որոշած է Թեհրան փոխադրել մարմինը եւ ամփոփել կուսակցական Պանթէոնին մէջ:*

× Պուէնոս Այրէս, 14 Փետրուար,— *Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութէն յայտնի Պ. Գրիգոր Պերկամալեան եղբայրը Գաղթ. վարչութեան նախագահին, մեռաւ անցեալ շաբթու: Մարմինը հոն փոխադրեցին եւ արժանաւոր թաղում կատարեցին: Կէս միլիոն փեսօ կտակած է Մոնթէվիտէոյի մէջ Հայոց եկեղեցի մը շինելու համար: Սիրուած էր բոլորէն:*

2000 ՏԱՐՈՒԱՆ *հնութեամբ Հայերէն արձանագրութիւն մը գտնուած է Երուսաղէմի մէջ, ինչպէս կը գրէ հրէական մամուլը: Երուսաղէմի հրէական մասին Բահասիու թաղին մէջ գերեզման մը գտնուած է, որուն պատերուն վրայ հայերէն եւ յունարէն արձանագրութիւններ կան, որոնք Քրիստոսէ դար մը առաջուան թուականը կը կրեն: Երեք խցիկներ գտնուած են 16×4 մեթր մեծութեամբ և երեք մեթր բարձրութեամբ: Կմախքներ երեւան ելած են, ինչպէս եւ մետաղէ եւ յախճապակիէ գործիքներ, թռչուններու արձանիկներ, նկարներ, եւ եօթը մոմակալներով աշտանակներ:*

ՏԻՐՈՒՆԻ

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Փետր.— Ցաւալի կորուստ մը,— Փետրուար 5ին մեռաւ ծանօթ հայրենակից մը, Արամ Աբրահամեան, պարսկահայ, Լոնտոնի հիւանդանոցին մէջ: Հանգուցեալը 67 տարեկան էր եւ աւելի քան երկու տարիէ ի վեր կը տառապէր անբուժելի հիւանդութենէ մը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փետրուար 14ին, Լոնտոնի Հայոց եկեղեցին, նախագահութեամբ Պսակ եպիսկ.ի: Յետոյ հոգեճաշ տրուեցաւ: Պարսկահայ երիտասարդ բժիշկ ընկեր Ռոստոմ հանգուցեալին փեսան էր: Մեր խորին ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Ռոստոմի, Տիկին Աբրահամեանի եւ բոլոր պարագաներուն: Այս տխուր առթիւ Հազարական ֆրանք՝ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, փոխան ծաղկեպսակի:

Յովհ. Չալըքեան

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻ ՄԻՋՈՑԻՆ

●

Ինչպէս գրեցինք Ապրիլ 7-16 կը բացուի Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը, ուր պիտի հաւաքուին բազմաթիւ ցուցադրողներ, գնորդներ եւ այցելուներ:

Պանդոկները Լիոնի մէջ սահմանափակ ըլլալով, Լիոնի Տօնավաճառի Բնակարանի Սպասարկութիւնը ապահոված է Լիոնի յարկաբաժիններուն մէջ, հանգստաւէտ սենեակներ, որոնց գինը պիտի ըլլայ օրական 400էն 1400 ֆրանք: Անմիջական շրջականերու մէջ ալ սենեակներ վարձած է մասնաւորներու քով, կառատունով միասին, այն ճամբորդներուն համար որոնք կառքով կուգան:

Կարգ մը ուրիշ սենեակներ ալ պիտի տրամադրուին Լիոնի մօտերը պանդոկներուն մէջ եւ մասնաւոր հանրակառքեր պիտի երթեւեկեն, փոխադրելու համար այցելուները: Իսկ անոնք որ կառք ունին երեք տեսակ պանդոկի սենեակներ պիտի տրամադրուին Լիոնէն 30էն 40 քիլմ. հեռաւորութեամբ:

Եւ վերջապէս Էքս լէ Պէնի բնակարանը, առաջնակարգ պանդոկի մէջ, գեղի բարելաւում մը կը ներկայացնէ: Պահանջուած գինին մէջն է ամենօրեայ երթուդարձը օթոբիւսով: Եւ այսպէս զանազան լուծումներ նախատեսուած են եթէ ճամբորդները փափաքին ընթրել Լիոնի մէջ, եւ կամ օգտագործել իրենց կառքը Էքս լէ Պէնի համար եւ կամ մէկ երկու գիշեր Լիոն անցընել:

Բոլոր անոնք որ կը փափաքին օգտագործել Լիոնի Տօնավաճառին Բնակարանային Սպասարկութիւնը, պէտք է անմիջապէս անոր դիմեն: Իր տաղաւարը կը գտնուի Լիոն-Փերաշի կայարանի Հանրային ելքը, (Հեռաձայն Ֆրանքլէն 51.10), ուր Ապրիլ վեցէն 17 բաց պիտի ըլլայ ժամը 6էն 24:

Հոն պիտի գտնուին նաեւ թարգմաններ, դրամ փոխելու գրասենեակ մը, իրեր պահելու սպասարկութիւն մը, ուր պիտի կրնան իրենց բեռները արձանագրել տալ, Էքս լէ Պէն բնակող ճամբորդները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (141)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

Վ. Ճ Ի Ռ Ը

Քարտուղարը ոտքի ելաւ եւ սկսաւ կարդալ վճռագիրը, որ ոչ միայն ամբաստանեալներու հաշիւը կը մաքրէր, այլեւ Իթթիհատի վերջակէտը կը դնէր պատմութեան առջեւ:

— «Դատարանը քննեց դատավարութեան անցքերը, ամբաստանեալներու յայտարարութիւնները, ընդհանուր դատախազին ամբաստանագիրն ու պահանջումները եւ յանգեցաւ իր խղճի համոզումին: Հաստատուեցաւ թէ ընդհանուր պատերազմի ընթացքին երկիրը դէպի աղէտ եւ քայքայում առաջնորդող Իթթիհատականները որոնք պետական իշխանութիւնը կորսնցնելով հարկադրուած էին իրենք գլխնին լուծել եւ երկիրը իրենց իսկ բացած խորխորատին մէջ ձգելով՝ արտասահման փախչիլ, որոշած էին այս անգամ վերականգնեցնել Իթթիհատը, եւ այս նպատակով հիմնած էին գաղտնի եւ դաւադրական ցանց մը, որ գացած մինչեւ մահափորձի գաղափարին: Այս գաղտնիքը, որ Իզմիրի դատավարութեամբ երեւան ելած էր, Անգարայի լրացուցիչ դատավարութեամբ վերջնական կերպով հաստատուած եւ հրապարակուած է:

«Ճշդուած է որ ընդհանուր պատերազմի դասալիք փախստականները նախ Պերլինի, եւ ապա Մոսկուայի եւ Պաթումի մէջ ազգին դէմ կործանարար գործունէութեանց լծուած էին, նորէն երկրին ղեկը ձեռք առնելու եւ ինքզինքը փրկել ջանացող ազգը անդարմանալի կործանումի մը առաջնորդելու համար: Եւ այս գործունէութեան ձեռնարկած անմիջապէս որ տեսած էին թէ երկրին մէջ սկսած է ազգային զինադրական պայքարը: Ընդհ. պատերազմի աղէտները, որոնց դատախազը ամբողջ ազգ մը եւ վկան ալ ամբողջ աշխարհ մըն է, իրենց մեծատարոս պատասխանատուները ունին, որոնց ազգը յօժարեցաւ ներել ի փառս իր յաղթանակին: Ներեց նոյնիսկ անոնց քաղաքական սադրանքներուն եւ մեքենայութիւններուն, զորս ընդհանուր պատերազմէն ետք անոնք կը նիւթէին օտար հողերու վրայ, մայր-հայրենիքին դէմ եւ միշտ անոր ի վնաս: Անոնք անխտրաբար ներուեցան եւ առնուեցան հայրենակիցներու հաւաքականութեան մէջ: Բայց անոնցմէ մաս մը մնացած էր խղճի ու երախտագիտութեան ամէն զգացում, կուրցած էր կիրքէն եւ նոր ուղղութիւն մը կուտար իր ոճրապարտ ծրագիրներուն: Դատավարութեանց ընթացքին այս պարագան ալ հաստատուեցաւ:

«Իթթիհատի մեծամեծները, որոնք կ'անգիտանային թէ ազգը կենսունակութեան ինչպիսի աղբիւրներ ունի, երկիրն ու ազգը թշնամիին ոտքերուն տակ նետեցին եւ կծիկը դրին, եւ արտասահմանի մէջ խորհեցան թէ ազգը իր յաղթանակը իր իսկ ուժերով շահելէ վերջ, գետին պիտի բանար դարձեալ իրենց շահատակութիւններուն եւ իրենք կարելիութիւն պիտի ունենային վերստին իշխանութեան գլուխ գալու: Այս ծրագիրը մշակեցին Պերլինի մէջ, եւ զայն ընդլայնեցին Մոսկուայի մէջ, փորձելով ճնշում բանեցնել Անատոլուի մէջ ստեղծուած կառավարութեան վրայ: Երեւութական սպասումէ մը վերջ, բուն մեծաւորները քաշուեցան գլխամամբ, թատերաբեմէն:

«Առաջին ու երկրորդ Լոզանի Խորհրդաժողովներու ընթացքին գաղտնի քոնկրէ մը գումարուեցաւ Իսթանպուլի երմտական նախորդ նախարար Ճավիտ պէյի տունը, իրենց հին նպատակները իրագործելու համար նորանոր որոշումներ տրուին: Այս պարագան հաստատուած է ամբողջովին:

«Յիշեալ գաղտնի համաժողովին ներկայ եղած են, իրենց իսկ բացատրութիւնով «Հին Իթթիհատականները», որոնց անունները ճշդուած էին Ճավիտի, Գարա Քեմալի, Շիւքրիի եւ Ճանպոլաթի կողմէ, իսկ անոնք որ Իսթանպուլ չէին, հրաւիրուած էին թղթակցութիւնով: Այս ժողովին մէջ իբր թէ խնդրոյ առարկայ եղած է Գարա Քեմալի Իզմիրի տեսակցութիւնը՝ Կալի փաշային հետ, մինչ բուն նպատակն էր Իթթիհատի ապագայ դերը եւ աշխատանքի գետինը պատրաստել ու ապահովել: Ժողովականներէն մաս մը հայրենասիրական զգացումներէ մղուած, այսպիսի քաղաքական արկածախնդրութենէ մը հրաժարած եւ բաժնուած էին, մաս մը բնաւ ընդառաջ չէր գացած հրաւէրին, իսկ Ձիա Կէօքալփ Տիարպէքիրէն ստացած իր հրաւիրագիրը մերժած էր:

(Շար.)

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Մասնագէտներու կարծիքով, սաստիկ ցուրտը դեռ մէկ շաբաթ ալ պիտի տեւէ։ Ածուխի հայթայթումը պիտի դժուարանայ Փարիզի մէջ, եթէ ցուրտը տեւէ Մարտ մէկէն անդին։ Առատ ձիւն կը տպատուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Հարաւարեւելեան շրջանը ձիւնով ծածկուած է։ Երթեւեկը հետզհետէ կը դժուարանայ շատ մը քաղաքներու մէջ, ուր ձիւնը բարձրացած է մինչեւ յիսուն սանթիմեթրի կամ մէկ մեթրի։ Քանի մը օրէ ի վեր գայլեր կ'երեւան Վոժի զանազան մասերուն մէջ։

Ցուրտը շատ աւելի խիստ է հիւսիսային արեւելեան Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ (մինչեւ 20 – 23 աստիճան)։ Ցուրտէն 800 հոգի մեռած են, ամբողջ Եւրոպայի մէջ։ Ֆրանսայի բաժինը՝ 190, Իտալիա՝ 101, Թուրքիա՝ 72 են․։ Պոլսոյ մէջ երթեւեկը ջլատուած է իբրեւ հետեւանք ձիւնին որ անընդհատ կը տեղայ։ Փողոցները ամայացած են։

ԴԱՍԱԼՔՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ բանակէն յիսուն իսլամ զինուորներ դասալիք ըլլալով ապստամբներուն միացան եւ կրակ բացին հաւատարիմ զինուորներուն վրայ։ Այս դէպքը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ, քանի որ 45.000 ալժերիացի զինուորներ կը գտնուին Ալժերիոյ բանակին մէջ։

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այս դասալքութեան հետեւանքով սպաննուած են 12 ֆրանսացի զինուորներ, մէկը սպայ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ զինուորները քնացած էին, երբ իսլամ զինուորները արիւնալի կռիւ մը սկսան առաջնորդութեամբ իրենց տասնապետին։

Կատաղի ընդհարումներ տեղի ունեցան գիշերանց։ Իրար խառնուած էին հաւատարիմները եւ ըմբոստները։ Աննկարագրելի խառնակութիւն մը կը տիրէր մութին մէջ։ Շուտով օդնական զօրք հասաւ եւ մեծ գործողութեան մը ձեռնարկուեցաւ Ֆուակայի լեռներուն մէջ։ Կարեւոր ուժեր սկսան հետապնդել ըմբոստները եւ դասալիքները։

Նոր լուրի մը համաձայն, դասալիքներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի։

Այս նոր դէպքին հետեւանքով, զինուորական իշխանութիւնը աչալուրջ կը հսկէ իսլամ զինուորներուն վրայ։

× Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոսդ, ճառ մը խօսելով ընդհ. ժողովին առջեւ, յայտարարեց, — «Ալժերիացիները պէտք չէ ապաւէնութեան ճամբանները փնտռեն Ֆրանսայէն դուրս։ Կացութիւնը լուրջ է։ Եթէ մոլեռանդներու եղբայրասպանխելագարութիւնը չդադրի, պիտի տեսնեն որ Ֆրանսան նոյնքան ուժգին պիտի զարնէ որքան արդարութեան գիտակցութիւնն ունի։ Մեր իսլամ քաղաքացիները պէտք է աւելի լայն ասպարէզ ունենան պետական պաշտօնէութեան մէջ։ Մայր երկրին նիւթական աջակցութիւնը պիտի անցնի 80 միլիառ ֆրանքը (23 միլիառ աւելի, բաղդատելով 1955ի հետ)։ Գիւղացիներու վիճակը պիտի բարւոքի անյապաղ։ Նոր դպրոցներ պիտի բացուին, աշխատանք պիտի ճարուի, որպէսզի արդիական կեանք մը վարեն անոնք որ թշուառութեան մատնուած են։

× Զօր. Վէկան ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ անընդունելի են Թունուզի նոր յաւակնութիւնները, իսկ Մարոքի մէջ Ֆրանսա իրաւունք չունի ձգելու որ անիշխանութիւնը շարունակուի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Թուրքիոյ, դիտել տալով թէ Թուրքիայէն օդապարիկներ կ'արձակուին շարունակ, բռնաբարելով Խ. Միութեան հողային ամբողջութիւնը։ (Առաջին բողոքագրով յայտնած էր թէ օդապարիկներ արձակուած են Երեւանի եւ Նախիջեւանի վրայ)։

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ բանակցութիւնները յետաձգուեցան, առանց գործնական ելքի մը յանգելու։ Երկու կողմերն ալ առանձին պիտի ուսումնասիրեն վիճելի խնդիրները։

ԿԻՊՐՈՍԻ յոյն եկեղեցական խորհուրդը մերժեց անգլիական առաջարկը՝ քաղաքական եւ սահմանադրական խնդիրներու մասին։ Յետոյ, անբաւարար կը գտնէ խստացուած ընդհ. ներումը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Պոմոն, Կ. Խաչ. — Տեսս Յառաջ, 19 Փետրուար։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր։

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ս. Մուրատեան վարժարանի թատերահանդէսը։ Երկարատեւ եւ խիստ ցուրտերուն եւ անոնց պատճառած վնասներուն հետեւանքով, վարժարանի թատերական ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է։

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արինեբու Միութեան փարիզի
Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն։

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տոմինիք։

Դաշնակ Ա. Խաչատուրեանի կտորներէն խմբապետուհի Մարկոսեանի կողմէ, մեներգ խմբ. Ալիս Շամիրեանէ, Արտաշէս Խաչատուրեանի «Հայրենիք»ը եւ Առաքել Իսահակեանի «Ձմեռն անցաւ», հայ գեղջկական պարեր, եւ պոհեմական պարեր Մարսէյլի արենոյշներու կողմէ։ Բուրգեր եւ թատերական ներկայացում սկաուտներուն կողմէ։ Ցուցադրութիւն եւ նկարներ Քանատայի ճամբարէն։

Սկաուտական եւ դեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ։ Մուտք 300 ֆրանք

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։

Կը խօսի Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, իր անտիպ երկերու մասին։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ—ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի կողմէ, Փետրուար 26ին, Կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2ին, Լը փոնթէ, Լա Բրուա Վէրթի մէջ։

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ։

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի նըւագախումբը եւ Հ. Յ. Դ. Կարտանի թատերախումբը։

Ներկայացում, երգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Ֆոնֆէֆսիօն չափիկներու վարժ գործաւորուհիներ, Մէզօն Միշէլ, 165 ռիւ տը ժավէլ, Փարիզ (15), Մէթրօ Ֆէլիքս Ֆոր։

Ամէն օր կէսօրէ առաջ ժամը 10–12։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն կէս գիշեր, Քաֆէ տէ Սփոռի սրահը, 157պիս, ռիւ ժան ժօռէս, Մէզօն Ալֆոր։

Կը խօսի ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Ընտանեկան ուրախ մթնոլորտ, մասնակցութեամբ Գարեգինի (թառ) եւ Բենոյի (դափ)։

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթոն Էքոլէն առնել 181 օթօպիւսը եւ իջնել թերմինիւս։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ
ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին
Սէրքըլ Ռէպիւպլիքէն սրահին մէջ
53 Ռիւ Կրինօ, Մարսէյլ
Կը նախագահէ Պ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Գեղարուեստական ընտիր բաժին։

Սոյն հանդէսին բացառիկ փայլ մը տալու համար, Փարիզի Կեդրոնի հրահանգով յատկապէս ներկայ կ'ըլլան, դերասան հայրենակից՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
եւ երգիչ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ տեղական լաւագոյն ուժերէն.— Ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան, Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Մուրաֆեան (արտասանութիւն), Օր. Անիթա Սարգսեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն), Օր. Ռոզիկ Բաղրամեան (դաշնակահարուհի, Լիոնէն), Տիկ. Արմաղանեան (երգ), Յարութիւնեան քոյր եւ եղբայր (արտասանութիւն եւ անակնկալ), Օր. Լուսարարեան (դաշնակահարուհի), Օր. Մարի Սաղըրեան (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգիչ)։

Ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան խնջոյքը Մարտ 18ին։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, Քաֆէ Ռեժան, ժամը 9ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի բոլոր խումբերը փետրուար 25ին, երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը։ Կեդր. վարչութեան կողմէ ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն եւ կարեւոր օրակարգ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, դպրոցի սրահը։ Ընտրութիւն՝ ժողովի պատգամաւորի։

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահին մէջ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Զեկուցում պարահանդէսին եւ ուրիշ ձեռնարկներու մասին, պատգամաւորի ընտրութիւն։ Ընկերուհիներու եւ սանուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Շահինեան ընտանիքին եւ պարագաներուն իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին Հայկուհի Շահինեանի մահուան առթիւ։

*

Համախարբերդց. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղս իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պօղոս Գալուստեանի եւ իր բոլոր բարեկամներուն իր կնոջ Տիկին Աղաւնիի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Պ. Պօղոս Գալուստեան, զաւակները եւ ազգականները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն, Զարաանճալի եւ Խարբերդի Հայր. Միութիւններուն, իրենց հայրենակիցներուն ու բարեկամներուն, եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին գրաւոր, անձամբ եւ ծաղկեպսակներով, իրենց տիկնոջ, մօր, ազգականին Տիկին Աղաւնի Գալուստեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք Լիոնի եկեղեցիի շինութեան, հազար ֆր. Լիոնի Կապ. Խաչին, հազար ֆր. Լիոնի Աղքատախնամին, հազար ֆր. Լիոնի Կարմիր Խաչին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Տիրան Մակարեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մակարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թագուհի Գրիգորեան (Օռլէանվիլ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովհաննէսեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, հօրեղբօր կնոջ, հարսին եւ սանուհին, ողբացեալ Տիկին Վարդուհի Մակարեանի (ծնեալ Աւետիսեան), Դպրոցասէրի նախկին սանուհիներէն, կսկծալի մահուան առթիւ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փետր. 15ին, Պուլվար Օտտօ)։

ՈՐԲ. ՕԳՆ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սրապեանէ (Ռապաթ) վեց հազար ֆր. իր քրոջ Սիրանոյշ Ամիրայեանի մահուան առթիւ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • VENDREDI 24 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7912 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3323

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

•

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ժամանումէն ի վեր, շատ կը խօսուի եպիսկոպոսական ժողովի մը մասին, որ պիտի գումարուի Երուսաղէմի մէջ։

Զանազան լուրերու համաձայն, պիտի քննեն եկեղեցական կանոններու վերաբերեալ խնդիրներ։ Կը խօսուի նաեւ կուսակրօնութեան հարցի մասին։

Սպասելով ժողովին պաշտօնական յայտարարութեան, կ'ուզէինք մեր տեսակէտները յայտնել բացառիկ երեւոյթի մը մասին։

Ի՞նչ կը նշանակէ եպիսկոպոսական ժողով։ Հայ. Եկեղեցին, որ ժողովրդական է եւ ժողովրդավար, կ'ընդունի՞ այդպիսի ժողով։ Կրնա՞յ օրինաւոր համարիլ զայն, եթէ նոյն իսկ միայն կրօնական խնդիրներով զբաղի։

Համէական եկեղեցին ունի կարդինալներու ժողով մը։ Անոր մէկ պատճէ՞նը պիտի ներկայացնէ Երուսաղէմի եպիսկոպոսական ժողովը։

Անունէն կը հետեւի թէ միայն եպիսկոպոսներ պիտի մասնակցին։

Եթէ քանի մը վարդապետներ կամ քահանաներ ալ հրաւիրուին, ժողովը օրինաւո՞ր կը դառնայ։

Այս հարցումները կ'ուղղենք անոր համար որ, իսկապէս լուսաբանութեան կը կարօտի ծրագրուած ժողովը։

Որքան գիտենք, Հայ. Եկեղեցին միշտ ալ անհրաժեշտ համարած է աշխարհական տարրին մասնակցութիւնը, որեւէ խորհրդակցութեան, ժողովի կամ համագումարի առեն։

Կարելի՞ է խախտել այս կանոնը, եթէ նոյնիսկ շատ սահմանափակ օրակարգ մ'ունենայ Երուսաղէմի եպիսկոպոսական ժողովը։

Այս թերթին մէջ յաճախ կը գործածուին երկու բառեր,— եպիսկոպոսապետութիւն, կղերապետութիւն։

Երուսաղէմի ժողովն ալ այդ երկու երեւոյթներէն մէկը չի՞ մատներ, որքան ալ բարեմտօրէն ծրագրուած ըլլայ։

Յատկանշական իրողութիւն մը պարզուեցաւ, երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ,— կարելի եղածին չափ շատ եպիսկոպոս ձեռնադրել։

Այսպէս, 1945ին Էջմիածնի մէջ ձեռնադրուեցան տասը եպիսկոպոսներ։ Միջանկեալ՝ երեք չորս հոգի եւս։ Իսկ 1955ին, նոր կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ, տասը նորեր ալ։

Այսքանը արդէն պատկառելի թիւ մը կը կազմէ, առանց հաշուելու եղածները։

Բաւական չհամարելով եպիսկոպոսներու գերարտադրութիւնը, Էջմիածին եւ Անթիլիաս (Գարեգին կաթողիկոս) նորութիւն մը եւս հաստատեցին.— Կաթող. պատուիրակներ կամ փոխանորդներ նշանակել թեմերու վրայ։

Ուրիշ խօսքով՝ կեդրոնացում, որ նոյնպէս չի համապատասխաներ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց։

Իբրեւ հետեւանք, նշանակուած պատուիրակները դարձան տեսակ մը արտակարգ դեսպան, յաճախ ամուլ յաւակնութիւններով։

Այսպէս, բարեմիտ եւ իրենց դերին գիտակից տիպարներու հետ, ունեցանք «իշխաններ» կամ «իշխանուհիներ» որոնք վերէն կը նայէին օրինական ժողովներու, նոյնիսկ սահմանադրութեան վրայ։

Միւս կողմէ, զանցառելի քանակութիւն մը դարձաւ հայ տէրտէրը — կղերին պրոլետար դասը որ անմիջական կապ ունի ժողովուրդին հետ։ Զանցառելի՝ ո՛չ միայն քանակով, այլեւ որակով։

Կը փափաքինք որ ծրագրուած եպիսկոպոսական ժողովը աւելի լուսաւորէ այս խորթ բարքերը, զարկ տալով եպիսկոպոսապետութեան։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԹԱԿԱՐԴ ՄԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

53 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Փետրուար 21ին անակնկալ յարձակման ենթարկուեցաւ զինուորական կարաւան մը, Ալժերիոյ արեւելեան շրջանին մէջ, երբ յառաջ կը խաղար օդանաւերու աջակցութեամբ։ Ընդհարման հետեւանքով սպաննուեցան 53 Ֆրանսացի եւ ազգայնական զինուորներ։ Զինուորական իշխանութիւնը կ'ըսէ թէ կռիւը տեղի ունեցաւ Ծիճելլի – Կոստանդինէ ճամբուն վրայ։ Ֆրանսական կարաւանէն սպաննուեցան քան զինուորներ եւ շատեր ալ վիրաւորուեցան։ Ըմբոստները զգած էին 34 մեռեալ եւ բաւական քանակութեամբ զէնք։ Ֆրանսական օդանաւերը օգնութեան հասնելով գնդացիրներու կրակ մը տեղացուցին ըմբոստներուն վրայ։

Դէպքէն անմիջապէս վերջ նոր ուժեր դէպի լեռները քշեցին ըմբոստները։ Ֆրանսական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ այս թակարդէն զատ, 41 հոգի սպաննուեցան կամ առեւանգուեցան Ալժերիոյ զանազան մասերուն մէջ։ Արեւմտեան Ալժերիոյ մէջ եւրոպական եւ գաղթային զօրամասեր կը հետապնդեն այն յիսուն բնիկ զինուորները որոնք դասալիք ըլլալով ըմբոստներուն միացած էին։

Նոյն օրը ապստամբները յարձակեցան ուրիշ զինուորական կարաւանի մը վրայ, Օրանի շրջանին մէջ։ Ֆրանսական ուժերը հետապնդեցին ըմբոստները, ծանր կորուստներ պատճառելով։

× Փարիզի ալժերիացի ուսանողները միութիւն մը կազմեցին, մերձեցում հաստատելու համար Ֆրանսացիներու եւ Իսլամներու միջեւ։ Փարիզի մէջ կան 1400 ալժերիացի ուսանողներ, գաւառի մէջ՝ 1600։

ՄԱՐՈՔԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չորեքշաբթի օր սկսան պաշտօնական բանակցութիւնները՝ Մարոքի անկախութեան մասին։ Մարոքի վարչապետը, Սի Պեքայի, ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ իր երկիրը ոչ միայն ազգային միութիւն կ'ուզէ, այլ եւ իր սեփական բանակը, ոստիկանութիւնը եւ դեսպանները։ «Ազգային միութիւն» բացատրութեամբ ըսել կ'ուզէ թէ սպանիական Մարոքը եւ Թանճէրի միջազգային շրջանն ալ պէտք է միացնել անկախ Մարոքի։

Արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ բացատրեց թէ Ֆրանսա պիտի օգնէ որպէսզի Մարոքը բացարձակ միապետութենէ մը դառնայ արդիական իսլամ պետութիւն մը՝ ժողովրդավար սկզբունքներով։ Միեւնոյն առեն հաւաստեց թէ Ֆրանսա պիտի յարգէ Սպանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ ուրիշ ազգերու մասնաւոր շահերը որոնք ճշդուած են դաշնագիրներով։

Կատարուած բանակցութիւններով պիտի ջնջուի Ֆէսի 1912ի դաշնագիրը որ հովանաւորեալ երկրի մը կը վերածէր Մարոքը։ Պիտի վերաքննուի նաեւ Ալժեզիրասի դաշինքը (1906) որով Մ. Նահանգները եւ ուրիշ կարգ մը պետութիւններ տնտեսական առանձնաշնորհներ կը ստանային։

Մարոքի սուլթանը ներկայ չէր այս առաջին խորհրդակցութեան, բայց մանրամասն տեղեկութիւններ կը ստանար իր բնակարանին մէջ (Նէօյի)։ Պ. Փինօ իր յայտարարութեան մէջ ըսաւ թէ Ֆրանսա պատրաստ է շարունակելու արհեստագիտական, ելմտական, մշակութային եւ տնտեսական օգնութիւնը, բայց փոխադարձաբար կը սպասէ որ Մարոքցիներն ալ օգնեն, խաղաղութիւնը պահպանելու, նկատի առնելով այդ շրջանին բացառիկ հանգամանքը։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՏԱՐՈՒԵՑԱՒ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ

*

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Փետր.— Այսօր՝ երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը 11.45ին Անթիլիասի Վեհարանին մէջ գումարուեցաւ կաթող. ընտրութեան Պատգ. ժողովը, նախագահութեամբ, տեղապահ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի եւ ատենապետութեամբ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանի։

Ներկայ էին 36 պատգամաւորներ։ Բացակայ էին Կարապետ քհնյ. Նալպանդեան եւ Պ. Մարտիրոս Գունտաճեան, նախորդ ժողովէն բացակայող 12 պատգամաւորներէն զատ։ Տէր Կարապետ քահանայ Նալպանդեան քանի մը օր առաջ մեկնած էր Հալէպ, երէցկնոջ հիւանդութեան պատճառաւ։ Կարդացուեցաւ նախորդ ժողովի ատենագրութիւնը։

Պատգամաւորներէն զատ ներկայ էին «Ազդակ»ի, «Արեւելք»ի, «Այգ»ի, «Նիւ Եորք Թայմզ»ի, «Լը Ժուռ»ի, «Լ'Օրիան»ի, «Մաթէն»ի, Միւնիխի «Ազատութեան Ձայն»ի, «Ալիք»ի, «Հայրենիք»ի, «Յառաջ»ի, «Յուսաբեր»ի, «Սիոն»ի, «Հասկ»ի, «Հայեաթ»ի, «Տէյլի Սթար»ի, «Մարմարայ»ի եւ «էլ Ժարիտա»ի թղթակիցները։ Կային նաեւ 15 լուսանկարիչներ եւ սինեմայի մասնագէտ մը՝ Պոլսէն։

Տեղապահը ժողովը բացաւ «Զգործս ձեռաց մերոց» աղօթքով եւ կարդաց իր ճառը, որուն մէջ շեշտեց թէ այս պահը պատմական թուական մըն է Կիլիկիոյ Աթոռին համար։ «Մեր մտածումները այս պահուս կ'երթան Երջանկայիշատակ Գարեգին Ա. Կաթողիկոսին եւ վստահ ենք որ ամէնէն առաջ անոր հոգին է որ կը հրճուի, տեսնելով սուգի քօղին վերացումը Կիլիկիոյ Գահին վրայէն։

Սրբազանը վերջը «Հոգւոց»ը արտասանեց եւ թելադրեց պատգամաւորներուն ընտրել արժանի գահակալը։

Ասկէ վերջ ժամը ճիշդ 12.30ին վեհարանի մէջ առանձին մնացին պատգամաւորները՝ ձեռնարկելու համար ընտրութեան։

Եռանուն ցանկը կը բաղկանար Զարեհ եպիսկ. Փայասլեանէ, Խորէն եպիսկ. Բարոյեանէ եւ Ղեւոնդ եպիսկ. Չէպէեանէ։ Եռանուն ցանկի քուէարկութենէն վերջ ժողովը անցաւ կաթողիկոսի ընտրութեան։

36 պատգամաւորներ մասնակցեցան ընտրութեան։ 32 քուէներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին գահակալ ընտրուեցաւ Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեան։ Երկու պատգամաւորներ ներմակ քուէ տուին, իսկ մէկական քուէ ստացան Խորէն եպիսկ. Բարոյեան եւ Պոլսոյ պատրիարք Գարեգին արք. Խաչատուրեան։

Բոլոր եկեղեցիներու զանգակները սկսան աւետել նոր հայրապետին ընտրութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

«Ազդակ»էն կ'իմանանք թէ շաբաթ (18 Փետրուար) կէսօրէ ետք ժամը 6.30ին հինգ էջմիածնական եպիսկոպոսներէ բաղկացեալ պատուիրակութիւն մը Ամենայն Հայոց Հայրապետի անունով ներկայացաւ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի եւ յայտնելէ ետք Վեհափառին մեկնումի որոշումը եւ շնորհակալութիւնները, խնդրեց որ այսուհետեւ կաթողիկոսական ընտրութիւնը յետաձգուի նոր թուականի մը։

Նախագահը յայտնեց թէ վերջին երեքուկէս տարիներու տարակարծութիւնները փարատած պէտք է ըլլային արդէն, ընտրութեան նախօրեակին չէ որ լուծում պիտի գտնէ այդպիսի բարդ խնդիր մը։ Ուրեմն պատուիրակութիւնը, որ կը բաղկանար Մամբրէ, Եղիշէ, Տիրան, Շնորհք եւ Սերովբէ եպիսկոպոսներէ, քաղաքավարութեամբ ճամբուած է։

× Նորընտիր կաթողիկոսը Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահին այցելելով, սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ։

ԼԻՐԲ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԸ

Երկուշաբթի առաւօտ (20 Փետր.) Խալտէի օդակայանին մէջ, Վազգէն կաթողիկոսի մեկնումէն վերջ, գրգռիչներու խումբ մը յարձակում գործեց կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ. Բարոյեանի ինքնաշարժին վրայ եւ փշրեց ապակիները։ Ոստիկանութիւնը հասնելով, ձերբակալեց խռովարարներէն մաս մը, միւսներն ալ փախան։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

ԳԱՀԻՐԷ, 20 Փետր. — Այսօր, առաւօտեան ժամը 10ին, Պէյրութէն Գահիրէ ժամանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Վազգէն Ա.։ Օդանաւակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ Առաջնորդին եւ ազգ. իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ։ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ բակը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։ Հայրապետը «Հրաշափառ»ով առաջնորդուեցաւ եկեղեցի։ Դիմաւորութեան եկած էին նաեւ ազգային վարժարաններուն աշակերտները եւ ուսուցչական կազմը, ինչպէս նաեւ այլ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ։ Եկեղեցիին մէջ բարի գալուստի ջերմ խօսք ըրաւ Առաջնորդ Մամբրէ արք.։ Կաթողիկոսը պատասխանեց ողջոյնի խօսքով։ Ապա առաջնորդուեցաւ Առաջնորդարանի դահլիճը, ուր բարի գալուստի խօսք ըրաւ, Ազգ. Իշխանութեանց կողմէ, Պ. Հ. Նասիպեան։

Ներկայ էին նոյնպէս Գահիրէի խորհրդային դեսպանատան ներկայացուցիչները։

Կաթողիկոսին կ'ընկերանային Խադ արք. Աջապահեան եւ իր հետեւորդները։ Ընդունելութիւնը վերջ գտաւ ժամը 12ին։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԳԷՈՐԳ ՋԱՔԸՐԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ երեքշաբթի ցերեկ մեռած է Պ. Գէորգ Ջաքըրեան, որ տարիներէ ի վեր կը տառապէր կոկորդի անողոք հիւանդութենէ մը։ Վերջերս հիւանդանոց փոխադրուած էր, բայց վերջին օրերը կրկին բերած էին տունը ուր մեռաւ 73 տարեկանին։

Հանգուցեալը, բնիկ Սէօլէօզցի, մտերիմ ընկերն էր Յակոբ Օշականի, որու մասին շահեկան յուշեր հրատարակած է «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու մէջ։ Ասպարէզով առեւտրական, կը սիրէր գիրն ու գրականութիւնը։ Յաճախ կ'աշխատակցէր «Յառաջ»ի։ Ունէր սահուն գրիչ եւ ոճը մասամբ ազդուած էր Օշականէն։ Քաջատեղեակ էր Սէօլէօզի շրջանին պատմութեան եւ բարքերուն, եւ բաւական հում նիւթեր հաւաքած է։

Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Սիրանոյշի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ԱՀՌԵԼԻ պայթիւն մը տեղի ունեցաւ Պուէնոս Այրէսի (Արժանթին) 13 քիլոմեթր անդին։ Ուժանակով եւ ուրիշ պայթուցիկներու լեցուն շէնք մը խորտակուեցաւ գիշերանց։ Ոստիկանութիւնը փախստական նախագահ Փերոնի կուսակիցներուն կը վերագրէ այս ոճիրը։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՐՈՔԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

●

Ի ձայն փողոյ եւ թմբկի, Մարոքի աքսորական վեհապետը վերահաստատուեցաւ իր գահին վրայ։

Ժողովրդական աննկարագրելի խանդավառութիւնն ու ցնծութիւնը կը շարունակուին, ամիսներէ ի վեր, անոր իւրաքանչիւր տեղափոխութեան ատեն։ Ռապաթի Մէշուարի պալատը ուխտավայրի է վերածուած։

Սուլթանը Մարոքի անխոցելի կուռքն է այսօր։

Փարիզ մեկնելէ առաջ, այցելեց Մարոքի տնտեսական մայրաքաղաքը՝ Քազապլանքա, ուր ջերմ ու սրտայոյզ ցոյցեր տեղի ունեցան։ Լման երեք օր, Փետր. ութէն տասը, ժողովուրդը փողոցներն էր թափած։

Սուլթանի վերադարձով իրագործուեցաւ Մարոքցիներու ազատագրական պայքարի հիմնական նպատակներէն մէկը։

Քանի մը ամսուան մէջ, վեհապետը դարձաւ ազգային միութեան անվիճելի խորհրդանիշը։ Անապատի Պէրպէրներն ու Շլէօները, լեռնական ցեղապետներն ու ուսատական փաշաները, կուսակցական հոսանքներն ու արհեստակցական կազմակերպութիւնները, առանց խտրութեան, բոլորուեցան իր շուրջը։ Իր կատաղի հակառակորդներն անգամ գլուխ ծռեցին։

Մարոքի պատմութեան մէջ բացուեցաւ նոր դարագլուխ մը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը գտաւ նոր բանաձեւ մը, երկու իշխանութիւններու յարաբերութեանց մասին,— Անկախութիւն՝ փոխադարձ կախումով։ Այս մօտական բանաձեւը մահացու հարուած մը կուտայ Թեւարկութեան կարգուսարքին։

Սուլթանին պահանջը, որ Ազգային Ուխտ մըն է, միաժամանակ, նուիրագործելով այդ սկզբունքը, ի լուր աշխարհի աւետեց.—

Ա.— Ուրախ ենք յայտարարելու թէ վերջ է գտած Թեւարկութիւնը եւ Մարոքը դարձած է անկախ պետութիւն։

Բ.— Անկախութիւն չի նշանակեր խզում։ Ընդհակառակն, Ֆրանսայի եւ Մարոքի բարեկամական փոխ-յարաբերութիւնները, աւելի խոր արմատներ պիտի ձգեն։

Գ.— Ցարդ միապետ մըն էի, այսուհետեւ կ'ուզեմ սահմանադրական միապետ մը ըլլալ եւ ստեղծել ժողովրդավար կարգեր, հիմնուած ազատ ընտրութիւններու վրայ։

Դ.— Ազատ աշխարհի ամենօրեայ դժուարութիւնները կը պարտադրեն բոլոր ազգերուն, ըլլալ միշտ միակամ։ Մեր ուժը՝ մեր միութեան մէջ է։ Ֆրանսայի եւ Մարոքի յարաբերութիւնները պիտի հիմնուին երկու երկիրներու վեհապետական իրաւունքներուն հաւասարութեան վրայ։

Ե.— Մարոքի նոր կարգերն ու յարաբերութիւնները աններդաշնակ չեն կրնար համարուիլ, արաբական քոյր երկիրներուն հետ, հոգեւոր եւ մշակութային կապեր հաստատելու համար։

Եւ, ահա, անկախութեան հրաշագործ եւ նորածագ արեւին տակ Մարոքն սկսաւ ազատօրէն շնչել։

Ազգայնական բոլոր գաղտնի կազմակերպութիւնները դարձան յայտնի։ Իսթիքլալը, Ժողովրդավար Անկախութեան կուսակցութիւնը, Անկախները, Միութիւն եւ Անկախութիւնը, Արհեստակցական կազմակերպութիւնը եւ Ձախաւոր ազգայնականները, դարձան ղեկավար ուժեր։ Խօսքի, մամուլի եւ հաւաքոյթներու ազատութիւնը քակեց շղթաները։

Սի Պեքայի վարչապետութեամբ կազմուեցաւ առժամեայ առաջին կառավարութիւնը, պատասխանատու վեհապետին առջեւ։

Անտարակոյս, իրենց սկզբնական քայլերուն մէջ, մեծ դժուարութիւններու պիտի հանդիպին, որովհետեւ չունին հիմնական օրէնք, չունին խորհրդարան եւ օրէնսդիրք, պետական ելմտացոյց եւ ազգային բանակ, չունին մասնագէտներ պետական դիմագիծն ամբողջացնող այլազան ճիւղերուն մէջ, բայց անհուն հաւատքով եւ աննկուն կամքով փարած են իրենց անկախութեան, որովհետեւ խորապէս համոզուած են թէ ժամանակն ու անկախութեան արեւը, պիտի անհետացնեն այդ բոլոր դժուարութիւններն ու խոչընդոտները, Մարոքը դարձնելով արդիական պետութիւն մը։

«Կապոյտ Թռչունը» թառած է իրենց բախտաւոր երկրին վրայ, երբ ուրիշ քաղաքակիրթ փոքր ժողովուրդներ, գետերով արիւն կը թափեն ի խնդիր իրենց ազատութեան, դարերէ ի վեր։

Մարոքի ազգայնականները հակառակ իրենց զատ կազմակերպութեանց, կը պահանջեն իրենց հայրենիքի ամբողջացումը։ Կ'ուզեն մայր հայրենիքին կցել Թանճէրի միջազգային գօտին եւ Սպանիական Մարոքը, եւ կազմել Միացեալ եւ Անկախ Մարոք մը։

Կը պահանջեն վերաքննիչ 1906ի Ալժեզիրասի դաշինքը, որ կապ ունի 13 պետութիւններու վեհապետական իրաւունքներուն հետ։

Մայրայեղ ազգայնականները հոս ալ չեն ուզեր կանգ առնել։ Սուլթանի վերադարձն ու գահակալութիւնը անոնք կը նկատեն հանգրուան մը միայն։ Կը գտնեն, որ ժամանակը իրենց համար կը բանի։ Դէպքերը աւելի սրընթաց են քան իրողութիւնները։ Ռիֆի գիւղաւրական ընդհարումները, կը բխին համարաբական ընդհանուր միութեան ակերէն։ Խորհրդաւոր այցելութիւններ տեղի կ'ունենան եւ հրդեհը միշտ վառ կը պահեն Ֆրանսական Մարոքի սահմաններուն վրայ։

Արդ, ճամբան կ'երկարի մինչեւ համարաբական միութիւն։

Վեհապետին անսահման ժողովրդականութիւնն ու գործելու եղանակը թերեւս կարենան իրական անկախութեան հասցընել երկիրը, առանց մեծ դժուարութեան։

Արաբական միւս բոլոր երկիրներուն պէս, Մարոք ալ բախտաւոր պետութիւն մըն է, շնորհիւ իր աշխարհագրական եւ ռազմական դիրքին։

ՎԱՀԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ԱՆԿԱՐԵՒՈՐ ՄԱՐԴԻԿ» (DES GENS SANS IMPORTANCE)

●

Անհամբերութեամբ կը սպասուէր Հանրի Վէրնէօյի այս նոր գործին։ Պատճառը այն էր որ շատեր, Աշոտ Մալաքեանի նախորդ գործերուն յաջողութիւնը կը վերագրէին ծանօթ դերասան Ֆերնանտէլի ներկայութեան։

Ահա թէ ինչու այս ժապաւէնին ցուցադրութեան առաջին օրն իսկ «Մարինիան»ի սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ։

Վստահ եմ որ այդ բազմութեան մէջ մեծ էր թիւը անոնց, որոնք եկած էին քմծիծաղով մը, ըսելու համար.— «Տեսա՞ք, Ֆերնանտէլ չկայ, փիլմ ալ չկայ»։

(ԽՄԲ.— Աշոտ Մալաքեան երկու ժապաւէններ ունի արդէն առանց Ֆերնանտէլի՝ «Թակոյի սիրահարները» եւ «Պրըլան տ'Աս»)։

Բայց այդ քմծիծաղները չծնած իսկ, ցնդեցան ժապաւէնին առաջին պատկերներէն։ Եւ, ժապաւէնին վերջին պատկերը դեռ. չանհետացած սրտընդոստ ծափահարութիւն մը դիմաւորեց հայ արուեստագէտին այս նոր գործը որ անկասկած գեղեցիկ վկայական մըն է իր ապագայ գործունէութեան համար։

Նիւթը, ինչպէս կը բացատրէ ժապաւէնին անունը, պարզ մահկանացուներու առօրեայ կեանքը կը նկարագրէ։ Փարիզէն Պորտօ փոխադրիչ շարժավար մը (Ժան Կապէն) անհրապոյր եւ յոգնեցուցիչ կեանք մը կ'ապրի։ Այս միօրինակ ճամբորդութիւնները կ'ազդեն իր ջղային դրութեան վրայ, մանաւանդ որ իր տան մէջ ալ, չի գտներ պէտք եղած հանդարտութիւնը։ Իր կինը, անտանելի, թերահաւատ, աւելորդ եւ նեղացուցիչ վիճաբանութիւններու դուռ կը բանայ։ Շարժավարը աւելի կը ջղագրգռուի, երբ կը տեղեկանայ որ իր աղջիկը, օգտուելով հօրը հարկադրեալ բացակայութենէն, դէշ ճամբու կը հետեւի։

Իր հոգեկան այս ալեկոծ վիճակը պատճառ կ'ըլլայ որ մեր շարժավարը իր տունէն դուրս փնտռէ իր մտքի անդորրութիւնը։ Եւ այդ՝ իրեն կը ներկայանայ երիտասարդ Քլոթիլտին (Ֆրանսուազ Արնու) դիմագծով։

Շարժավարը, որ ի միջի այլոց ձգած էր իր ընտանիքը, կը կորսնցնէ նաեւ իր պաշտօնը։ Քլոթիլտ, տունէն մը ի վեր յղի, տեսնելով իր սիրահարին նիւթական եւ հոգեկան անձկութիւնը, գաղտնի կը պահէ իր յղութիւնը եւ վիժում կը կատարէ։ Մինչ այդ, շարժավարը բաւական դեգերելէ վերջ պաշտօն մը կը ճարէ։

Բայց Քլոթիլտի փորձած վիժումը եղերական վախճան մը **կ'ունենայ**։

Ահա այս հասարակ մահկանացուներու կեանքն է որ հարազատօրէն կը պատկերանայ։ Կարելի է ըսել թէ մինչեւ այսօր չկայ այս նիւթին վերաբերեալ ժապաւէն մը, որ կարենայ այսքան ուժգնօրէն ցընցել հանդիսատեսը։

Կարելի է յիշել զանազան պատկերներ, որոնց կատարելութիւնը կրնայ տալ ի բերան ձգել նոյնիսկ շարժանկարի մասնագէտ արուեստագէտները։

Այդ պատկերներուն բացարձակ արժէքը ըմբռնելու համար, հարկ է պահ մը մոռնալ ձեր անձը եւ մտնել շարժավարներու մորթին մէջ։ Այն ատեն կը հասկընաք թէ ինչ կարեւորութիւն կը ստանան, օրինակի համար, Ֆրանսայի ճամբաներուն վրայ մխրճուած անհամար ձողերը ուր կը փայլին այս կամ այն հաստատութեանց լուսարձակ ծանուցումները, անհանդուրժելի յամառութեամբ մը իրենց ներկայութիւնը կը պարտադրեն անցորդ շարժավարներուն, որոնք ակամայ կը կարդան ու կը կլնեն տախտակներուն կամ պատերուն վրայ ցցուած գրութիւնները, եւ այս՝ հարիւրաւոր քիլոմեթրի վրայ, անընդհատ։ Պէտք չէ զարմանալ ուրեմն որ շատ անգամ իրենց ուղեղը, լեցուելով այս աւելորդ գրութիւններով, կը յոգնի եւ պէտք եղած ուշադրութեամբ չեն կրնար վարել իրենց ծանր ինքնաշարժները։ Յատկապէս գեղեցիկ է այն պատկերը ուր գիշերանց ճամբորդող քընատ շարժավար մը, գիւղի մը մէջէն անցած ատեն, լուսաւոր ցուցափեղկի մը մէջ կը նշմարէ հանգստաւէտ անկողին մը։ Այնչափ մեծ է քնանալու իր փափաքը որ, ակամայ իր ինքնաշարժը կը մխրճէ ապակեայ ցուցափեղկին մէջ։ Տաժանելի ըլլալու աստիճան յաջող է նաեւ Կապէնի եւ Արնուի վերջին ճամբորդութիւնը անանձնատար օթոյի մը մէջ։ Արնու կիսամեռ է բայց ճամբան դեռ երկար, մշուշը պատած է չորս դին։ Ահա այս տագնապալի պահուն է որ ճամբան՝ իր միօրինակ ամայութեամբ, իր տախտակներու եւ ձողերու լուսարձակ բայց միապաղաղ գրութիւններով, կը դառնայ ժապաւէնին կարեւոր եւ անբաժան դերակատարը։

Մալաքեան հասկցած է թէ առանց այս երեւութապէս անշունչ տարրին, իր ժապաւէնը պիտի նմանէր ուրիշ տասնեակներու, ահա թէ ինչու ծանրացած է այս «ճամբուն» վրայ, ու անոր շնորհիւ ստեղծած, իր նիւթին լրացուցիչ զուգահեռ գործողութիւնը։

Գալով դերասաններուն, պարզապէս սքանչելի են։ Ամէնէն կարեւորէն մինչեւ վերջինը, դերազանց խաղարկութիւն մը ունին։

Բայց պէտք է ըսել որ եթէ Ժան Կապէն, որուն տաղանդը անվիճելի է, կրցած է, գէթ այս դերին մէջ, դադրիլ Ժան Կապէն ըլլալէ ու դառնալ պարզ շարժավար մը, այդ կը պարտինք Մալաքեանին։

Իսկ Ֆ. Արնու կը գտնէ այս ժապաւէնին մէջ իրեն համար չափուած դեր մը ուրկէ ան՝ յաղթական դուրս կ'ելլէ։

Ֆրանքէօր, Տալպան, Բեարովա, Քարել, ինչպէս նաեւ Կապէնի շարժավար ընկերը, հակառակ իրենց համեստ դերերուն, մեծապէս սատարած են այս գործին յաջողութեան։

Գալով Մալաքեանի, այս բոլորին վըրայ դրած է իր զգայնութեամբ ու մտքով հասուն արուեստը։ Ու պիտի չզարմանամ եթէ Ֆրանսայի քննադատներ իր արուեստը նմանցնեն Մ. Քարնէի մը արուեստին։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ փապուղի մը (մեթրօ պիտի շինէ Ֆրանսական ընկերութիւն մը։ Մեթրօն պիտի բացուի Մէճիտիէքէօյէն Էնի Գափու։ Երրորդ կամուրջ մը պիտի շինուի Ոսկեղջիւրի վրայ։ Մեթրոյին երկայնութիւնը պիտի ըլլայ 11.700 մեթր, պիտի արժէ 170 միլիոն ոսկի եւ պիտի աւարտի 1960ին։

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱԼԻ ՋԱՆ

●

Անտառի բացատում, ուր ամռանը վայրի ծաղիկներ արեւելեան խայտաճամուկ գորգ են հիւսում, իր հօտն էր արածեցնում հովիւ Հայրոն։ Եափնջին ուսին, ծանր մահակը ձեռքին, նա, ասես արձան, անշարժ կանգնում է ժայռի վրայ եւ հսկում հօտը։

Հայրոյի հետ ոչխարներն էր հսկում վիթխարի, սպիտակ գամփռը։ Տիրոջ մօտ մերթ կանգնած, պոչը ոլորած, ականջները խլշած, մերթ պառկած և դունչը դրած խոշոր, փշոտ թաթերին, նա հայեացքը հօտից չէր հեռացնում։

Օրուայ ժամերի հետ փոխւում էր գամփռի տրամադրութիւնը։ Առաւօտեան նա խաղաղ էր լինում, նոյնիսկ քիչ ծանրաշարժ ու թախծոտ, կէսօրին՝ մտահոգ, իսկ գիշերները ասես գժւում էր, պտըտւում ոչխարների շուրջը, հոտոտում օդը, անտառները, եւ վայ թէ մի փոքրիկ ծիտ շարժուէր բացատը շրջապատող թփուտներում։ Վտանգի հոտն առնելիս այնպէս գազազում, փրփրում էր, որ նրա անունը Հայրոն դրել էր Դալի՝ գիժ։

Գամփռին դիմելիս, նա ոչ թէ սոսկ Դալի էր ասում, այլ անպայման Դալի Ջան՝ յատուկ քնքշանք մտցնելով «Ջանի» մէջ։

... Բարձր, մառախլապատ լեռներում ու բքաշունչ ձորամիջերում տարիներ շարունակ, որպէս անբաժան ընկերներ, նըրանք դժուարին օրեր էին անցկացրել, ուրախութիւն ու տխրութիւն կիսել։

Շրջակայ բոլոր գիւղերում ու եայլաներում հռչակուել էր Հայրոյի գայլախեղդ Դալին։

... Աշնանային մի երեկոյ գամփռը աննկատելիօրէն անյայտացաւ Հայրոյի մօտից, գնաց փարախի կողմը եւ մտաւ անտառամերձ քոլուտը։ Որոշ ժամանակ անց վերադարձաւ ծեծուած, գզգզուած, արիւնոտուած ու ցաւից կլանչելով։ Նրա ետեւից մահակը ձեռքին թափ տալով՝ հասաւ մի եայլաղաւոր, գոռալով, որ գամփռը մահամերձ վիճակի է հասցրել օրօրոցում քնած իր երեխային։ Դալին փախել էր նրա մահակի տակից եւ ահա ջարդուած, վնգստալով մօտեցել էր Հայրոյին, լիզում էր նրա ձեռքերը, հագուստը, պաշտպանութիւն էր խնդրում ու տխուր կանչում, ասես բողոքում ծեծից։

Դալիին տեսնելով ծանր վիճակում Հայրոն յուզուել էր, այլայլուել։ Դէմքին լայն տարածուած բեղերը դողում էին։

— Անաստուած, այս ինչ ես արել իմ շանը, — թնդաց Հայրոն։ Դալին երեխի վնաս տուողը չի. գնանք, մնանք ուրթ, անխիղճ։

Այդ միջոցին գամփռը խուլ մռաց, պոչը գետնին քսելով մօտեցաւ Հայրոյին եւ ինչ որ բան ուզեց հասկացնել տիրոջը։

Գամփռին թողնելով՝ նրանք գնացին։

Երբ ուրթից ներս մտան՝ Հայրոն տեսաւ, որ կծոտուած, արիւնլուայ երեխան օրօրոցում լաց էր լինում։ Անմեղ երեխայի տեսքը շատ յուզեց նրան։ Ախ, Դալի, Դալի, այս ինչ ես արել ...

Նոյն այդ միջոցին ուրթի անկիւնում Հայրոն յանկարծ նկատեց մի արիւնոտ գազան, որ անշարժ ընկել էր տաշտի ետեւը։ Դա գայլ չէր։ Հայրոն շատ հեռուից կը ճանաչէր գայլին։ Նա մօտեցաւ, ուսից բռնեց սատկած գազանին եւ շուռ տուեց։ Բծաւոր բորենի էր՝ երեխաներ յափշտակող մարդագել, որ նոր էր խեղդուել եւ դեռ տաք էր։

Հովիւն ու եայլաղաւորը լուռ նայեցին իրար։

Նրանք հասկացել էին ամբողջ պատահածը ...

Հայրոյի սիրտը կծկւում էր։

ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՀԱՅ – ԲՈՅԺ» ԻՐ ՆՈՐ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ

●

Անտարակոյս լոյս կը տեսնէ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի 22րդ տարուան առաջին թիւը, Յունուար – Փետրուար, 48 էջ։

Կ'ուղենք կարդ մը տեղեկութիւններ տալ բովանդակութեան մասին, որպէսզի ընթերցողը տեսնէ թէ ի՛նչքան խնամք կը տարուի ամսաթերթին խմբագրութեան համար եւ ի՛նչքան պրպտումներ կը կատարուին բժշկական, պատմական, լեզուական հարցերու շուրջ, ընդհանուր զարգացման համար։

Խմբագիրը կ'աշխատի դարձնել այս ամսաթերթը, որքան ժողովրդական հրատարակութիւն, նոյնքան գիտական հետաքրքրութեան առարկայ, — նիւթ տալ թէ ժողովուրդին, թէ մտաւորականին։

Այս տարուան առաջին թիւով՝ անակնկալ մը, — 1513ին Յակոբ Ջուղայեցի հրատարակութեան տուած է հազուագիւտ ձեռագիր մը, Աղթարք։ Այսօր այդ գիրքն ալ հազուագիւտ է, մէկ մէկ օրինակ ունին Վենետիկի եւ Երուսաղէմի վանքերը, մէկ օրինակ ալ Երեւանի մատենադարանը։ Այլազան գուշակութիւններու ժողովածու մըն է այդ գիրքը։ Աւելի՛ն կախարդական գիրք մը կը համարի եւ կ'անուանէ «ձախ ձեռքի մը չօրհնած ընծայ»։ Հայ – Բոյժ կը հրատարակէ այն գլուխը՝ ուր ձեռագրին անծանօթ հեղինակը, ըստ աւանդութեան՝ Կիւրեղ հայրապետ, կը գրէ թէ ի՛նչ պիտի պատահի տարուան մէջ՝ երբ Կաղանդը հանդիպի Կիրակի, ինչպէս այս տարի, — սաստիկ ձմեռ «ձիւնամր», կ'ըսէ Աղթարքը, (ներկայ ձմեռը արդէն հաստատեց այս առաջին գուշակութիւնը), խոնաւ եւ անձրեւային գարուն, ուր պիտի յաջորդէ երաշտը, պտուղի նուազութիւն, առատ մեղր, «կանանց տրտմութիւն», երախաներու բազմաթիւ մահեր եւ… **պատերազմ**։

Երկրորդ յօդուածով, խմբագիրը՝ Ողջոյն եւ համբոյր կը բացատրէ թէ ի՛նչպէս ողջոյն կուտային հին ժամանակ։ Այսպէս լեզուաբանական ու պատմական պրպտումներով՝ յօդուածագիրը կը հաստատէ թէ, հին ատեն, սովորութիւն էր խրար համբուրել՝ բարեւելու համար։ Ահա թէ ինչո՛ւ հին հայերէնի մէջ ողջունել կը նշանակէր համբուրել բերնին վրայ, — կատարուած պրպտումները ցոյց կուտան նաեւ թէ կախարդական ի՛նչ իմաստ ունէր համբոյրը, եւ համբոյրին մէջ՝ լորձունքը, որով Յիսուս կը բժշկէր կոյրերը, համրերը։

Երրորդ յօդուածով կը բացուի դասընթացք մը Առողջ ուսման, ներկայացնելու համար կնոջ դերը ընտանեկան աշխատանքներու մէջ խոհանոցէն մինչեւ օրօրոց, ինչպէս եւ բնակարաններու առողջապահական պայմանները, տանտին արկածներու դէմ պաշտպանութեան եղանակները, լոյս կամ մլուկ փճացնելու միջոցները, լոյս ու ջերմութիւն ապահովելու ձեւերը, եւայլն։

Չորրորդ յօդուածին խորագիրն է Պատուաստել երախաները… դեռ չծնած։ Գիտէք թէ կապոյտ հազը եւ կեղծմաշկը մեծ թիւով զոհեր կը խլեն նորածին երախաներէն, եւ որովհետեւ կարելի չէ, երբեւ նախազգուշութիւն, պատուաստել մատղաշ երախաները, երկու Փրանսացի բժիշկներ կը յանձնարարեն պատուաստել յղի կիները՝ յղութեան վերջին ամիսներուն, որպէսզի տղացկան մայրը իր արեամբ եւ կաթով անտամերժութիւն պարգեւէ երախային։ Անհուասիկ բժշկական նոր նուաճում մը՝ մանուկներու պաշտպանութեան գործին մէջ։

Յաջորդ յօդուածը նուիրուած է գարապղպեղին, որ ծանօթ պաճ պղպեղն է։

Յետոյ յօդուած մը որովայնի փուքերուն կազմութեան պատճառներուն մասին, ուրիշ յօդուած մը մանրադէտի գիւտին մասին։

Կը յաջորդէ երկար ուսումնասիրութիւն մը սուրճի մասին, — թէ ո՛ւրկէ կուգայ սուրճ բառը, թէ խահուէ բառը, զոր Հայերն ալ գործածած են պահ մը, ի՛նչ կը նշանակէր սկզբնաբար։ Ինչ որ հետաքրքրական է, այն է թէ արաբերէն fahvé բառը նախ կը նշանակէր գինի, եւ ճերմա՛կ գինի, բայց յետոյ պիտի դառնար սեւ ջուր՝ ըստ հայկական բացատրութեան։ Ուսումնասիրողը երկար պրպտումներ կատարած է սուրճին մասին Աստուածաշունչին, Հոմերոսին գործին եւ այլ հին գիրքերու մէջ, գտնելու համար հին յիշատակութիւն մը։ Յօդուածը շարունակելի է, յաջորդաբար պիտի ներկայացուի Հայոց դերը երբեւ սուրճը տարածող, յետոյ բժիշկներուն պայքարը սուրճին թեր ու դէմ, — ի՛նչ հիւանդութիւն կը պատճառէ կամ ի՛նչ օգուտ կը բերէ։

Եւ ահա յօդուած մը նոր հիւանդութեան մը դէմ, զոր կատուները կը փոխանցեն անոնց՝ որոնք կը խաղան կատուներու հետ։

Կը յաջորդէ հետաքրքրական ուրիշ յօդուած մը, — Աշխարհի կործանումը բժիշկի ակնոցով։ Վերջերս շատ կը յեղյեղուի խօսքը թէ համաշխարհային աղէտ մը պիտի կործանէ երկրագունդը։ Յօդուածագիրը երկար պրպտումներ կատարելով պատմութեան մէջ՝ կը յիշատակէ նման վախեր, եւ Հայոց պատմութենէն ալ վկայութիւն բերելով՝ կը նկարագրէ հազար թուականին տեղծուած ահաւասարսափը։ Աշխարհի կործանումին մասին նըշաններ կա՞ն ներկայիս, — բժիշկը կը յայտնէ իր կարծիքը։

Յետոյ կարճ յօդուած մը, որու խորագիրը շատ բան կը խօսի արդէն, — ո՞ր արհեստները խլիրդ (fanhèr) կուտան։

Դարձեալ, շատ կարեւոր յօդուած մը վարդախտին վտանգներուն մասին։ Սուտ կարմրուկ (ռիւպէոլ) կոչուած այս հիւանդութիւնը, որ թեթեւ եւ աննշմար կ'անցնի, ահաւոր բարդութիւններ կը առեղծէ՝ երբ յղի կին մը վարակուի, — զաւակը կը ծնի կոյր, խուլ, սիրտի հիւանդութեամբ կամ այլ խեղանդամութիւններով։ Ահա թէ ինչո՛ւ բժիշկները կը յանձնարարեն պաշտպանել մայրերը այս աննշան հիւանդութեան ահաւոր հետեւանքներուն դէմ։

Յետոյ, հետաքրքրական ուսումնասիրութիւն մը կարդ մը հիւանդութեանց մասին, որոնց բուժումը վտանգներ կը ներկայացնէ, ահա թէ ինչո՛ւ յօդուածին խորագիր տրուած է Բժիշկները… վնասակար մարդիկ։

Կը յաջորդէ Ասորեստանեան ամենահին արձանագրութիւններէն քաղուած հէքեաթ մը ակռային ցաւին մասին։ Միաժամանակ հայ ժողովրդական երգ մը, դարձեալ ակռային ցաւին մասին, ուր կը յիշատակուին հայկական հին կերակուրները, որոնցմէ զրկուած՝ իր անօթութեան ցաւը կուլայ ակռային ցաւը երգող այս հիւանդը։

Վերջին յօդուածը նուիրուած է ձմեռնային մարզախաղերուն, — ուր կը բացատրուին ոչ միայն առողջապահական օգուտները, այլ եւ նման մարզախաղերու վերաբերեալ գործիքներու հայերէն անունները։

Բժշկական այս ամսաթերթը, սկիզբէն ի վեր, հետաքրքրական նման յօդուածներով, առատ նիւթ տուած է մեր օրաթերթերուն՝ արտատպելու համար։ Անոնք որ յօդուած արտատպած են, կ'արժէ որ արտատպեն այս յօդուածն ալ, ի նշան համակրանքի։

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ՊՈԼՍԷՆ ՄԵԿՆԱԾ ԱՏԵՆ

●

Գարեգին Պատրիարք Պոլսէն Անթիլիաս մեկնած ատեն հետեւեալ յայտարարութիւնն բրած է Պոլսոյ մամուլին.—

— Հայրական օրհնութիւններս ժողովուրդիս։ Ուրախ եմ որ իմ ժողովուրդս խաղաղութեան մէջ կը թողում։ Վստահ եմ որ նոյն խաղաղութիւնը միշտ պիտի պահէ։

Ժամանակաւոր է հեռացումս բայց երբեք սրտով հեռացում չէ։ Պաշտօն մըն է որ պիտի կատարենք։ Թող մեր ժողովուրդը աղօթէ որ այս հոգեւոր առաքելութիւնը արդիւնաւորութեամբ պսակուի Հայ. Եկեղեցւոյ բարիքին համար։ Կ'ակնկալեմ որ մամուլն ալ իր պարտականութիւնները կատարելու իմաստութիւնը ունենայ միշտ։

— Քաղաքական որեւէ նպատակի վերագրել մեր այս ճամբորդութիւնը անշուշտ անտեղի է։Պարզ եկեղեցական խնդիրի մը համար կ'երթանք։ Յարգելի վարչապետն ու յարգելի կուսակալը շատ լաւ գիտեն թէ ինչու կ'երթամ։

Եթէ երբեւ հայրենակից քաղաքականութիւն մը ունիմ, ան ալ մեր երկրին եւ մեր կառավարութեան քաղաքականութիւնն է։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

«ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ ԵՒ ՆՐԱ ԺԱՄԱՆԱԿԸ». — Աշոտ Յովհաննիսեանի այս ընդարձակ մենագրութեան առաջին գիրքը լոյս ընծայած է Հայպետհրատը։ Գիրքը կը սկսի հակիրճ ներածականով եւ բաղկացած է հինգ ընդարձակ մասէ («Խաւարից դէպի լոյս», «Հիւսիսափայլ», «Արտասահմանեան ուղեւորութիւնների շրջան», «Գաղափարական կապեր», «Լոնտոնի պրոպականտիստների հետ», Նալբանդեանը եւ արեւմտահայ ազգային շարժումը»), որոնց ամէն մէկը Նալբանդեանի կեանքի եւ ընկերային – քաղաքական գործունէութեան հարց մը կը շօշափէ։ Գիրքը խմբագրած է էդ. Թոփչեան։ Տպուած է հինգ հազար օրինակ։

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ երեկոյթ մը տեղի ունեցած է Երեւանի Գրողներու Միութեան դահլիճին մէջ, ուր ներկայ եղած են ընթերցողներ եւ գրողներ։ Բանաստեղծները կարդացած են իրենց գործերէն, որոնց շուրջ արտայայտուեցան ներկաները։ «Երեւանի Գրական Թերթ»ը կը գրէ թէ աւելի լաւ պէտք է կազմակերպել այս երեւոյթները, որպէսզի գորշ եւ անյաջող գործեր չհրամցուին ունկնդիրներուն։ Այս երեկոյթին ներկայ եղած են սակաւաթիւ աւագ գրողներ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷի քաղաք. ժողովը իր յունուար 19ի եւ 24ի նիստերուն մէջ ուրախութեամբ արձանագրեց Տէր եւ Տիկին Ֆիլիբ եւ Արաքսի Աբգարեաններու նուէրը 3500 ե. ոսկի, արդիական դարմանատուն մը շինուելու համար Առաջնորդարանին հողին վրայ։ Դարմանատան նախագիծը պատրաստած է Պ. Հ. Պալեան։ Ժողովը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Առաջնորդարանի փաստաբան մեթր Կիրկիս Տոսի հետ՝ հողային գրաւումներու մասին։ Յետոյ որոշեց համաձայն պետական օրէնքի ազգ. հաստատութեանց մէջ այսուհետեւ պարտադիր կերպով կիրարկել պայմանագրի դրութիւնը, իւրաքանչիւր հաստատութեան եւ հոն աշխատող պաշտօնեայի փոխադարձ իրաւունքներու մասին։ Ժողովը քննեց նաեւ Ուսումն. խորհուրդին տեղեկագիրը՝ Գալուստեան երկրորդական վարժարանի մասին, համաձայն անգլիական ծրագրին, միեւնոյն ատեն զարկ տալով զօրաւոր արաբերէն եւ հայերէն դասերու։ Երկրորդական վարժարանը պիտի ունենայ գիտական, գրական եւ առեւտրական բաժին։ Այս գոլէջին ծրագիրը ազգ. անունին պիտի արժէ միայն ուսուցիչներուն համար 2500 ոսկի յաւելուածական վարկ մ[ը]

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (142)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

●

« Այդ գաղտնի ժողովներու ընթացքին, երեք սկզբունքի վրայ համաձայնութիւն գոյացած էր.—

Ա.— Միացնել Ազգ. Մեծ Ժողովի Ա. եւ Բ. խմբակները եւ հոն գտնուող նախկին Իթթիհատականները հաւաքելով՝ ապահովել նաեւ Րաուֆ պէյի օժանդակութիւնը, եւ հաւաքական խմբակցութիւն մը կազմելով՝ ազդեցիկ դիրք մը ունենալ կառավարութեան ու պետական իշխանութեան մէջ։

Բ.— Եթէ այս ծրագիրը չյաջողէր, յանուն նախկին Իթթիհատի պատրաստել 15 – 20 հոգինոց երեսփոխանական ցանկ մը եւ գայն առանց գզալի ընելու եւ առանց կասկած հրաւիրելու, սպրդեցնել Իրաւանց Պաշտպան կազմակերպութեան մէջ, դարձեալ ապահովելով Րաուֆ պէյի օժանդակութիւնը։

Գ.— Եթէ այս ալ ձախողէր, ուղղակի Իթթիհատի անունով հրապարակ իջնել եւ իր նշանաբաններուն իբրեւ փոխադարձութիւն՝ ինք յօդուածէ բաղկացած ծրագրով մը կազմել կուսակցութիւնը եւ բացէ ի բաց պայքարի ձեռնարկել։

« Իթթիհատականները այս բոլոր ձեւերը փորձեցին, եւ նախ տեսան որ առաջին երկու ձեռնարկները ապարդիւն մնացին, իսկ երրորդ ձեռնարկն ալ ոչ մէկ ընդունելութիւն գտաւ հանրային կարծիքին մէջ, հակառակ Հիւսէյին Ճահիտի բազմաթիւ կրակոտ յօդուածներուն եւ միւսներուն կատարած քարոզութիւններուն։ Այն ատեն որոշեցին չորրորդ ձեւ մը խորհիլ, աւելի ճարտար եւ աւելի խորամանկ։ Այլեւս պիտի չգործէին իբրեւ հաւաքականութիւն եւ իբրեւ խմբակցութիւն, այլ անջատաբար եւ մասնակի ձեռնարկներ պիտի կատարէին կառավարութեան մօտ, իրենց մարդիկը տեղաւորելու դիտաւորութեամբ։ Այդ մարդիկը իբր Հալք կուսակցութեան թեկնածու, երեսփոխան պիտի ընտրուէին ու պիտի մըտնէին Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ, եւ ընտրուելէ ետք երկրորդ կուսակցութիւն մը պիտի կազմէին՝ Հալք կուսակցութիւնը բաժան բաժան ընելու համար։ Հաստատուած է թէ, Րաուֆ պէյ այսպիսի թեկնածուներու ընտրութեան համար առաւելագոյն օժանդակութիւնը ցոյց տուած է։

« Դատարանը ճշդած է նաեւ որ այդ օրերուն, այդ գաղտնի մարմինը զանազան հնարքներով փորձած է սպրդիլ առ ապայ Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութիւնը, Ազգ. ժողովէն դուրս աշխատած են ծածկաբար Ճավիտ, Ճահիտ, Գարա Քեմալ, Տօքթ. Նազըմ, Րահմի, Նայիլ եւ Հիլմի, իսկ ժողովին մէջ՝ Րաուֆ, Շիւքրիւ, Ճանպոլաթ պէյերը, հետզհետէ աւելի անդադրին գործունէութեան մը լծուելով։ Այս ճամբէն յառաջացած են, ջանալով Հալք կուսակցութեան մեծամասնութիւնը հակեցնել ապագայ կուսակցութեան կողմը եւ այս կերպով երկրին ղեկը իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացնել։ Այդ միջոցին է որ Րաուֆ, Ճավիտ եւ Ճահիտ պէյերը Իսթանպուլի մամուլին մէկ մասը իրենց նպատակներուն գործիք ըրած են։ Րաուֆ պէյ իբր միջնորդ ամենակարեւոր դերը կատարած է եւ ծառայած Իթթիհատականներու բաղձանքներուն։

« Դատարանս ճշդեց թէ ամբաստանեալներէն Ճավիտ պէյ Լոզանի Խորհրդաժողովի օրերուն քաղաքական գաղտնի ժողովներ գումարած է իր տունը, եւ այս ժողովներէն առաջինին «Քոնկրէ» անունը տրուած է։ Հոն մեծերն ու փոքրերը հրաւիրուած են հաւասարապէս, իսկ միւս ժողովներուն մաս կազմած են միայն մեծամեծները եւ գաղտնի որոշումներ տրուած են։ Համոզուած ենք որ Ճավիտ պէյ պատժական օրէնքին 57րդ յօդուածին տրամադրութեանց պատշաճող (Ծ.— Ազգ. Ժողովին, պետական ապահովութեան դէմ դաւադրութիւն եւ հիմնական օրէնքի դէմ ոճիրներ) արարքներու մէջ գտնուած է եւ գաղտնի կազմակերպութեան նախագահութիւնը ստանձնած, եւ իր ընկերներուն միջոցաւ հինգ տեսակ գործունէութեանց լծուած է, մասնաւորաբար ենթարկուելով Գարա Քեմալի ուղղութիւններուն եւ հրահանգներուն։

Այս պարագան հաստատուած է կատարուած գաղտնի քննութիւններով, բռնուած արձանագրութիւններով, գրաւոր յայտարարութիւններով ու խոստովանութիւններով։

«Ճավիտ պէյ Իզմիրի մէջ գտնուած ատեն, իր տան մէջ գումարուած ժողովներուն եւ տրուած որոշումներուն շուրջ հարցաքննուած պահուն յամառօրէն կ'ուրանար ամէն ինչ եւ փախուստի միջոցներ կը փնտռէր։ Հակառակ սոյր, Անգարայի դատավարութեան ընթացքին, սախպուեցաւ խեղաթիւրելով խոստովանիլ գանոնք եւ ըսել թէ Գարա Քեմալի միջնորդութեամբ, հաշտուած էր կախաղան հանուած Շիւքրիւի հետ, որուն հետ քէնոտած էր պատերազմի տարիներէն ի վեր, բնաւ չէր խօսեր, բարեւ անգամ չէր տար։

Ճավիտ պէյ իր տան ժողովներուն առթիւ ընդունեց Շիւքրիւի գործակցութիւնը ինչպէս նաեւ Ալի Իհսան պէյի յայտարարութիւնները այս ժողովներուն մասին եւ կախաղան հանուած Սարը Էֆէ Էտիպի տուած յաւաստանութիւնները մահափորձի մանրամասնութիւններուն շուրջ, Ճավիտ պէյի կատարած նիւթական օժանդակութիւնները եւ այլ պարագաներ, երկրորդական փաստեր եւ օրինական ապացոյցներ կը զօրացնեն մեր այն համոզումը թէ Ճավիտ պէյ ստանձնած էր գաղտնի կոմիտէին նախագահութիւնը։

(Շար.)

Իրագեկներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Ֆրանսա հաւանելով մարոքեան բանակի մը եւ դեսպանութեանց հաստատման, կը սպասէ որ երկուքն ալ սերտօրէն կապուած մնան Ֆրանսայի :

Մարոքի վարչապետը շեշտեց թէ անկախութիւնը պէտք է ապացուցուի գործքով. այսինքն « Մարոք պիտի ունենայ գերիշխան պետութեան մը առանձնաշնորհները, ազգ. պաշտպանութեան, ապահովութեան եւ դիւանագիտութեան ասպարէզին մէջ : Այսպէս, իբրեւ գերիշխան պետութիւն մը եւ հաւասարութեան հիման վրայ Մարոք պիտի բանակցի Ֆրանսայի հետ, ճշդելու համար փոխադարձ կախման, Ֆրանքօ-մարոքեան գործակցութեան պայմանները, ամէն երաշխիք տալով Մարոքի մէջ հաստատուած Ֆրանսացիներուն » :

Յետոյ բացատրեց թէ Մարոք չի կրնար անկախ ըլլալ առանց հողային միութեան եւ թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ իրագործել այդ միութիւնը, պահելով հանդերձ պատմական յարաբերութիւնները ուրիշ պետութեանց հետ :

«ԴԷՇ ՕՐԵՐ ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԵՆՔ»

Ատլանտեան Կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, առջի օր ճառ մը խօսելով Փարիզի ամերիկեան ակումբին մէջ, ըսաւ թէ «բացորոշ է որ ստիպուած ենք պատրաստուիլ դէշ օրերու համար» : Այս առթիւ իբրեւ գլխաւոր դժուարութիններ յիշեց «Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու լարուած յարաբերութիւնները, Կիպրոսի խռովութիւնները, Ֆրանսայի կրած նեղութիւնները Հիւս. Ափրիկէի մէջ եւ Գերմանիոյ միացման խնդիրը » :

Հաւաքոյթը կազմակերպուած էր Ուաշինկթընի ծննդեան տարեդարձին առթիւ : Լորտ Իսմէյ դիտել տուաւ թէ Ուաշինկթըն հակառակ էր տեւական զինակցութիւններ կնքելու. բայց այսօր պարագաները փոխուած են եւ եթէ Ուաշինկթըն տեսնէր այսօրուան աշխարհը պիտի ըմբռնէր թէ անկարելի է պահպանել ուժերու հաւասարակշռութիւնը առանց Ամերիկայի մասնակցութեան : « Ան պիտի հասկնար, նաեւ, որ եթէ Սովետները կարենան արշաւել դէպի Եւրոպա, իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան այս շրջաններուն նիւթական եւ ճարտարագործական մեծ հարստութիւնները, պիտի ունենան ուրիշ հարիւր միլիոն սորուկ աշխատաւորներ, ինչպէս եւ մարդկային մասնագէտ ուժի ամենամեծ ղանդուածը » :

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Օդը չէ մեղմացած տակաւին, թէեւ երէկ բաւական ձիւն տեղաց Փարիզի մէջ : :

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ աղուէսներ երեւցած են Պուլոնյի անտառին մէջ եւ կը յօշոտեն բադերը : Միւս կողմէ լիճերը սառած ըլլալով, չատեր կը չմշկեն :

Սէնի ջուրերը սառած են ութ քիլոմեթրի վրայ : Սառնակոյտերը մեծ վնասներ կը պատճառեն : Կը վախցուի որ շատ մը կամուրջներ վտանգուին, ջուրերու եւ սառնակոյտներու ճնշումին տակ :

Շատ աւելի ծանր լուրեր կը հասնին գաւառէն : Պրոտոյի մէջ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, ձիւները մաքրելու համար : Բազմաթիւ գործարաններ, մեծ վաճառատուններ փակուած են : ինչպէս եւ բոլոր դպրոցները : Օդակայանն ալ փակուած է : Երկու մթերանոցներ փլան ձիւներու ծանրութեան տակ :

Փարիզ — Մարսէյլ կառախումբը կ'ուշանայ մինչեւ երեք ժամ, իբրեւ հետեւանք Ավինեոնի շրջանին մէջ տիրող ձիւնամրրիկին : Անձրեւը եւ փոթորիկները կը շարունակուին Քոթ տ'Ազիւրի մէջ :

Մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուեցան Սէն է Ուազի նահանգին մէջ, ի նախատեսութիւն ողողումներու :

Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ փետրուար 29էն 140.000 թոն ամերիկեան ածուխ պիտի հասնի : Նախապատուութեան կարգ մը պիտի հաստատուի ածուխ բաժնուած ատեն : Առեւտրական նախարարութիւնը կը յանձնարարէ քոք գործածել, եթէ «պուլէ»ները պակսին :

ՎՃԱՐՈՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ օրինագիծը քուէարկել տալու համար, վարչապետը ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ : Աշխատավարձքի շրջանային տարբերութիւնը մէկ երրորդ համեմատութեամբ պիտի զեղչուի մարտ 31էն սկսեալ :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր :

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գ. ԼԱՁԵԱՆ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը :

Կը խօսի Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ, իր անտիպ երկերու մասին :

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Գ. Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Սարեան, Մարք Սարեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Սեւեան, եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Մելիքեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Տէր Արսէնեան եւ զաւակը, Տիկին Մ. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Ընքապալեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Պէրպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ե. Յարութիւնեան, ինչպէս նաեւ Օշական (Պէյրութ), Ոսկերիչեան (Ամման), Տէյիրմէնճեան (Լոս Անճելոս), Հոլոբիկեան (Նիւ Եորք), Գալֆայեան եւ Ակոնայեան, Սէֆէրեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն կսկծալի մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր, ազգականին, կնքահօրը եւ բարեկամին՝ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութենէ վերջ :

ԳԷՈՐԳ Մ. ԶԱՔԲԵԱՆԻ
(Մարմարճըգցի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը Շաբաթ, ժամը 15.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն :

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Այրի Տիկին Բերրոն Մերճանեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Պետոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Պետոյեան, Տէր եւ Տիկ. Աստուրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հայկանուշ Մերճանեան (Պոլիս), Պ. Մկրտիչ Եաղուպեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Մերճանեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Մերճանեան (Հայաստան), Այրի Տիկ. Մաննիկ Շահինեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պէրպէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Խ. Պասմաճեան, Այրի Տիկին Ա. Նիկողոսեան, Այրի Տիկին Ճինկիւրտայեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ԱՆԴՐԷԱՍ ՄԵՐՃԱՆԵԱՆԻ
(Մեծ Նոր Գիւղացի, 80 տարեկան)

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը այսօր ուրբաթ, կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՑԵՍՏԱԶԳՈՒԽԱԾ Է

Ավինեոնի «Մուրատ» խումբին ներկայացում - երեկոյթը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, Լը Փոնթէի մէջ :

ՈՐԲ. ՕԳՆ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Սրապեանէ (Ռապաթ) վեց հազար Ֆր. իր քրոջ՝ Միհրանոյշ Ամիրայեանի մահուան առթիւ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն կէս գիշեր, Քաֆէ տէ Սփոռի սրահը, 157պիս, ռիւ Ժան Ժօռէս, Մէզօն Ալֆոր :

Կը խօսի ընկեր Գ. ԼԱՁԵԱՆ

Ընտանեկան ուրախ մթնոլորտ, մասնակցութեամբ Գարեգինի (թառ) եւ Բենոյի (դափ) :

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքոլէն առնել 181 օթօպիւսը եւ իջնել թերմինիւս :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին
Սէրքլը Ռէպիւպլիքէն սրահին մէջ
53 Ռիւ Կրինօ, Մարսէյլ
Կը նախագահէ Պ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Սոյն հանդէսին բացառիկ փայլ մը տալու համար, Փարիզի կեդրոնի հրահանգով յատկապէս ներկայ կ'ըլլան, դերասան հայրենակից՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
եւ երգիչ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ տեղական լաւագոյն ուժերէն.— Ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան, Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Մուքաֆեան (արտասանութիւն), Օր. Անիթա Սարգսեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն), Օր. Ռոզիկ Բաղրամեան (դաշնակահարուհի, Լիոնէն), Տիկ. Արմաղանեան (երգ), Յարութիւնեան քոյր եւ եղբայր (արտասանութիւն եւ անակնկալ), Օր. Լուսաբարեան (դաշնակահարուհի), Օր. Մարի Սաղըրեան (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգիչ) :

Ջերմութիւնը ապահովուած է :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. վարչութեան խնջոյքը Մարտ 18ին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախմբերդց. Միութեանս Մարսէյլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ քարտուղար Լեւոն Պարոնեանի քրոջը, հօրեղբայրներուն, հօրաքեռորդւոյն եւ բոլոր ազգականներուն, իր եղբօր Յակոբ Պարոնեանի մահուան առթիւ : (Պոսթըն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԻՍԻ.— Զաքար Զաքարեանի մահուան առթիւ ողբացեալին դրացիները 7160 Ֆր. հաւաքած ըլլալով, կը նուիրեն Մոնմորանսիի հանգստեան տան, փոխան ծաղկեպսակի :

Ստացանք «Յառաջ»էն :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻՆ

Քոնֆէքսիոն շըմիզիէի վարժ գործաւորուհիներ, Մէզօն Միշէլ, 165 ռիւ տը Ժավէլ, Փարիզ (15), Մէթրօ Ֆէլիքս Ֆօր :

Ամէն օր կէսօրէ առաջ ժամը 10–12 :

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ, Քաֆէ Րիժան, ժամը 9ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի բոլոր խումբերը փետրուար 25ին, երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը : Կեդր. վարչութեան կողմէ ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ժիրայր Դաստուրեան : Պարտաւորիչ ներկայութիւն եւ կարեւոր օրակարգ :

ԻԹԱԼԻԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ժանթիյիի դպրոցին սրահին մէջ : Պատգամաւորի ընտրութիւն :

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ : Զեկուցում պարտահանդէսին եւ ուրիշ ձեռնարկներու մասին, պատգամաւորի ընտրութիւն : Ընկերուհիներու եւ սանուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, 1 Մարտ, ժամը 16էն 20

CERCLE MILITAIREի — շքեղ սրահին մէջ

Մրցում ծպտեալ տարազներու

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 25 ՓԵՏՐՈՒԱՐ
SAMEDI 25 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7913 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3324

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՑ ԱՆՑՔԵՐ

Ա.

ՊԷՅՐՈՒԹ, Փետր. 20 (Յառաջ).— Անհամբերութեամբ յագեցած մթնոլորտի մը մէջ ապրեցանք վերջին վեցօրեակը, Պատգամաւորական Ժողովի Ա. նիստին յետաձգման օրէն հաշուելով:

Ամփոփեմ այդ վեցօրեակի անցքերը, հասնելու համար Կաթողիկոսի այսօրուան ընտրութեան:

Նախ, հակառակորդներու նոր չահատակութեանց մասին:

Դուռդիր խառնիճաղանճը օր մը հանդիստ չնստաւ այս վեց օրերու ընթացքին: Եւ մինչեւ վճռական օրուան վերջին ժամը չհրաժարեցաւ իր գրգռիչ լրութիւններէն:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը թէեւ մերժած էր միջամտել, հակառակ իր ցանկութեան կատարուած ըլլալով Պատգ. ժողովի պաշտօնական բացումը, այնուամենայնիւ պաշտօն յանձնեց Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ Եղիշէ Արք.ին, որպէսզի ընէ փորձ մը: Այս վերջինը, հակառակորդ խմբակին գանազան հոսանքներուն հետ խորհրդակցելէ ետք, հաղորդեց Պատգ. Ժողովի անդամներուն, թէ անոնք կողմնակից են սեւէ եպիսկոպոսի թեկնածութեան, Տ. Տ. Զարեհ եւ Խորէն Սրբազաններէն զատ: Իրենց այս պայմանը նկատուեցաւ անընդունելի եւ ձախողեցաւ միջամտութեան ձեռնարկը:

Երկրորդ.— Իրար անցուցին Դամասկոսը, ձախողեցնելու համար Հալէպի պատգամաւորներուն մասնակցութիւնը: Բարթաեցան վարչապետական պաշտօնագրի մը մասին, որ բոլորովին աննըպաստ էր իրենց համար: Եւ ի վերջոյ, Սուրիոյ վարչապետը, որ Պէյրութ եկած էր, խնդրեց Լիբանանի արտաքին նախարարէն, որ ինք գրաղի այս գործով: Իսկ նախարարը ոչ իսկ ականջ կախեց հակառակորդներու վիլլաքին: Ասոնց ի պատասխան, «Ազդակ» ապահովեց Սուրիոյ դատական իրաւական գերագոյն ատեանի մէկ հաստատագիրը, որով օրինաւոր կը նկատուէին Հալէպի Գաւառական ժողովն ու անկէ բխած պատգամաւորները:

Երրորդ.— Տեղի ունեցան Շաւարշ եպիսկոպոսի պարշելի դիմումը յիշեցնող ուրիշ երկու ելոյթներ եւս: Նախ, քանի մը տասնեակ ստորագրութիւններով եւ Տոքթ. Ե. Ճիտէճեանի գլխաւորութեամբ, խնդրագիր մը յանձնուեցաւ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահին, որպէսզի միջամտէ, ... Տիրան արք. Ներսոյեանը Կաթողիկոս ընտրելու համար: Խնդրանքը մնաց անհետեւանք: Քանի մը օր վերջը, հինգ եպիսկոպոսներ, բոլորն ալ էջմիածնական եւ բարեխօս, տասնորներն ալ — Տ. Տ. Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, Մամբրէ եպիսկ. Գալֆաեան, Շնորհք եպիսկ. Գալուստեան, Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան եւ Տիրան արք. Ներսոյեան խմբովին ներկայացան Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահին, յայտնելու համար թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը մեկնի եւ ապա խնդրելու, որ միջամտէ յետաձգել տալու համար Կաթողիկոսին ընտրութիւնը: Նախագահ Ք. Շամուն բսաւ անոնց.

— «Երեք եւ աւելի տարիներէ ի վեր չկրցաք համաձայնութեան գալ, այս քանի մը օրուան մէ՞ջ պիտի յաջողիք»: Նախագահը, յայտնապէս սրանեղ տրամադրութեամբ լսեց նաեւ Ներսոյեան եպիսկոպոսի այն սպառնալիքը, թէ չյետաձգուելու պարագային կրնան խռովութիւններ ծագիլ:

Եւ բսաւ.— «Շատ կը ցաւիմ որ այս յայտարարութիւնը ըրիք ինծի: Այդ մասին մտահոգուելու պատճառ մը չունիք, որովհետեւ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են կարգ-կանոնի պահպանման համար»: Ու եպիսկոպոսներու պատուիրակութիւնը գլխիկոր վերադարձաւ Անթիլիաս:

Չորրորդ.— Պատգ. Ժողովը ձախողեցնելու ամենավերջին փորձը կատարուեցաւ երէկ գիշեր (կիրակի), էջմիածնի կաթողիկոսին նախագահութեամբ գումարուած եպիսկոպոսական խառն ժողովի ընթացքին: Պոլսոյ Պատրիարքը, Գարեգին արք. նախապէս Զարեհ եպիսկ.ի մօտ առանձին միջամտելէ ետք, Վազգէն Ա.ալ մնացեալ հակառակորդ եպիսկոպոսներու հետ եւ ի սէր Եկեղեցւոյ շահերուն եւ անդորրութեան, ճնշում բանեցուցին Զարեհ եպիսկ.ին վրայ, որպէսզի ետ քաշէ իր թեկնածութիւնը: Զարեհ եպիսկ. յայտնեց, թէ իր ընտրուիլը կամ չընտրուիլը Պատգ. ժողովին գիտնալիք բանն է եւ ինք չի կրնար պահանջուած քայլը առնել, քանի որ իբրեւ թեկնածու հրապարակ չէ իջած: Ասոր վրայ, համաղարկի տակ առնուեցաւ կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ. եւ բոլորը մէկ վրան թափեցան խնդրելով, որ յետաձգէ Պատգմ. ժողովի գումարումը եւ ընտրութիւնը: Տեղապահը անդրդուելի մնաց ժողովը գումարելու որոշման մէջ, աւելցնելով միանգամայն, թէ նոր յետաձգում մը կրնայ տնօրինել միայն Պատգամաւորական ժողովը:

Ամբողջ երեք ժամ տեւեցին այս խորհրդակցութիւնները: Այլեւս պարզուեցաւ միանգամ ընդ միշտ, որ ժողովը ձախողեցնելու մասին ամէն փորձ ու հընարք դատապարտուած է մնալու ապարդիւն: Եւ հետեւաբար, յաջորդ օրը, Փետրուար 20ին, Պատգ. Ժողովը պիտի վերջացնէր իր աշխատանքները, կաթողիկոսի ընտրութեամբ:

Պէտք է այստեղ չեշտեմ, որ Ա. նիստին ցուցական կերպով մեկնած տասներէկ պատգամաւորներու աթոռները երբեք չագդեց մնացեալ պատգամաւորներուն վրայ: Ժողովը պիտի վերաբացուէր 38 պատգամաւորներով, բայց վերջին պահուն հաստատուեցաւ, որ Հալէպի պատգամաւորներէն երկու հոգի, իրենց կարգին պիտի չմասնակցէին ժողովին: Ասոնցմէ Կարապետ քհնյ. Նալպանտեան, խաբելով Տեղապահը թէ երէցկինը ծանր հիւանդ է, մեկնեցաւ Հալէպ եւ չվերադարձաւ: Հալէպի մէջ անմիջապէս ստուգուած է որ քահանան սուտ խօսած է եւ երէցուհին երբեք հիւանդ չէ: Իսկ աշխարհական պատգամաւոր Մարտիրոս Գունտաքճեան, Պէյրութ գտնուած եւ նոյնիսկ ընտրութեան առաւօտուն Առաջնորդարան հանդիպած ըլլալով հանդերձ, դարձաւ դասալիք: Ուրեմն այսպէս, Պատգմ. Ժողովին երկրորդ եւ վերջին նիստը գումարուեցաւ ի ներկայութեան 36 պատգամաւորներու, 49ի վրայ:

Այս վերջին նիստի նկարագրականը ընելէ առաջ պատմեմ, թէ աննախընթաց փառքով ու շուքով դիմաւորուած Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ինչպիսի անփառունակ մեկնում մը ունեցաւ այս առաւօտ (20 Փետր. Բշ.) Պէյրութի օդակայանէն դէպի Գահիրէ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 21 Փետր. (Յառաջ).—Նախապէս առնուած ժամադրութեան վրայ, այսօր (21 Փետր.) ժամը 11ին, Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահը՝ Քամիլ Շամուն ընդունեց նորընտիր Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսին պաշտօնական այցելութիւնը: Կաթողիկոսին կ'ընկերանային Խորէն եւ Ղեւոնդ եպիսկոպոս, Արտակ վրդ., Ներսէհ աբեղայ, պետական երեսփոխանները՝ Մ. Տ. Գալուստեան եւ Տ. Թոսպաթ, պատգմ. ժողովի մայր դիւանի կողմէ Յ. Տ. Մելքոնեան, Ս. Գասպարաճեան, Յ. Գույումճեան, ինչպէս նաեւ Քաղաք. ժողովի ատենապետը՝ Ս. Մավիսաքալեան:

Նախագահը սրտագին շնորհաւորեց նորընտիր Կաթողիկոսը եւ պատուասիրեց ներկաները:

Զինուորական մոթոսիքլէթներով պատուոյ պահակախումբ մը գացած էր Անթիլիաս, կաթողիկոսն ու հետեւորդները առաջնորդելով Նախագահին պալատը: Ցարդ ոչ մէկ կաթողիկոս այսպիսի պատիւներով առաջնորդուած է պալատ:

× «Ազդակ»ի վերջին թիւէն (23 Փետրուար) կ'իմանանք թէ Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդը, Տիրան արք. Ներսոյեան Գչ. ատու նորընտիր կաթողիկոս Զարեհ Ա.ի ներկայանալով, իր եղբայրական ջերմ շնորհաւորութիւնները յայտնած է:

▪▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪▪

ՈՉ ԻՍԿ ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Երկուշաբթի օր լուիկ մնջիկ հողին յանձնեցինք Տրապիզոնցի Հայուհի մը, Հայկուհի Շահինեան:

Բան մը չըսուեցաւ իր մասին: Ոչ դամբանական, ոչ իսկ յիշատակութիւն մը:

Նոյն բախտին արժանացած էր, քանի մը ամիս առաջ, արժանաւոր կրթական մշակ մը, Տիկին Աղաւնի Ուշագլեան:

Երբեմն կը պարծենանք հայ կնոջ առաքինութիւններով, նոյն իսկ կը յիշենք անոր հերոսական բնթացքը Մեծ Եղեռնի օրերուն, բայց երբ այդ արժանաւորներէն մէկը ընդ միշտ հեռանայ այս աշխարհէն, կը մոռնանք իր կատարած գործն ու դերը մեր հանրային կեանքին մէջ:

Տիկին Հայկուհի Շահինեան քաջ ու կորովի վկայ մըն էր մեր հերոսներէն Միսաք Թորլաքեանի դատավարութեան ատեն:

Ան յեղափոխական կնոջ մը ճշմարիտ արժանիքը ցոյց տուաւ ամէն առթիւ, երբ իր յարկին տակ պէտք եղաւ պահել գաղտնի ձիվանշիրի մը կամ անարգ Արամեանցի մը ահաբեկիչը: Թուրք ոստիկանը չէր կրնար իր դաժան կեղպարանքով բառ մը խլել իր բերնէն: Ու այդ պարզուկ տանտիկինը եղաւ իրական նուիրեալ մը:

Միւսը՝ Տիկին Աղաւնի Ուշագլեան, որ նոյնպէս անաշմար անցաւ, տարիներով իր կեանքը մաշեցուցած է դպրոցներու մէջ:

Ո՞ր Կարնեցին չի գիտեր իր վաստակը:

«Ապերախտ» բառը շատ փոքր է մեր կարգ մը ասպարէզներուն համար, որոնց գլուխն է «ուսուցչականը»: Ժողովուրդը ինք թաքուն արհամարհանքով մը կ'արտասանէ «վարժապետ» եւ «վարժուհի» բառերը, թէեւ միշտ կը պարծենայ հայկական մշակոյթով:

ՍՕՍԻ

ՍՐԲՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՁԱԿՈՒՐ'ԴԻ ՑԱՒԵԼՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

Ազգ. Ժողովը սկսաւ քննել այն օրինագիծը որ կը տրամադրէ վճարովի արձակուրդի շրջանը բարձրացնել երեք շաբաթի: Իրաւասու յանձնախումբերը նպաստաւոր տեղեկագիր մը ներկայացուցած էին: Վիճաբանութիւնները սկսած ատեն, արհեստական կուսակցութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իրենք այդ պահանջը դրած էին ընտրական պայքարին ատեն: «Մենք ալ պահանջած ենք», յայտարարեց համայնավար ներկայացուցիչը: Անկախ երեսփոխան մը հարցուց թէ գործատէրերը պիտի չվհատի՞ն, ճիշդ այն պահուն երբ սկսած են բանակցիլ իրենց պաշտօնեաներուն հետ: «Արձակուրդի երկարաձգումը այն ապաւորութիւնը պիտի ձգէ թէ Ֆրանսա տընտեսապէս մեծ բարգաւաճում կը վայելէ այս միջոցին: Գալիք տարիներու ընթացքին Ֆրանսացիները ամէն բանէ առաջ աշխատանք եւ զոհողութիւններ կը սպասեն»:

Ուրիշ անկախ երեսփոխան մը, Տորժէր առաջարկեց որ փոքր գիւղացիները, արհեստաւորները եւ առեւտրականներն ալ վճարովի արձակուրդ վայելեն: Առաջարկուած օրինագծով լայն փոս մը պիտի բացուի վարձու աշխատաւորներու եւ ոչ վարձու քաղաքացիներու միջեւ: Փուժատեան երեսփոխան մը առաջարկեց հաւասարեցնել ընկերային առաւելութիւնները: Ժողովրդական խմբակցութեան ներկայացուցիչը ուրախութիւն յայտնեց որ Ազգ. Ժողովը վերջապէս օրէնսդրական աշխատանքի կը ձեռնարկէ ընկերային յառաջդիմութեան նշանաբանին տակ:

Ընկերային գործերու նախարարը, Կաղէ (ընկերվարական) բացատրեց թէ կառավարութիւնը իբրեւ հիմք ընդունած է Ռընոյի հաստատութեան մէջ կնքուած համաձայնութիւնը: Այն աշխատաւորները որոնք արդէն երեք շաբաթ արձակուրդ կը վայելեն, անշուշտ յաւելուածական շաբաթ մը եւս պահա՛նջելու իրաւունք չունին: Արհեստակցական կազմակերպութիւնները լիովին ըմբռնած են թէ արձակուրդի երկարաձգումը պէտք չէ կազմալուծէ արտադրութիւնը: Կառավարութիւնը կ'ուզէ տեւական համաձայնութիւնը մը տալ նոր օրէնքին, հետեւելով 1936ի օրինակին:

Յետոյ շարք մը բանաձեւեր առաջարկուեցան, փոփոխութիւններ պահանջելով Ա. յօդուածի մասին: Վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց: Վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան միւս յօդուածներու մասին ալ եւ նիստը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Վարչապետը երեք անգամ եւս վստահութիւն պահանջեց: Ի վերջոյ որոշուեցաւ քուէարկութիւնը կատարել յառաջիկայ երեքշաբթի:

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Արտաքին նախարարը, Պ. Քրիսթիան Փինօ, իր առաջին լրագրական ասուլիսը սարքելով, պարզեց կառավարութեան տեսակէտները՝ միջազգային հրատապ խնդիրներու մասին: Նախ բացատրեց թէ Ֆրանսա պիտի շարունակէ իր ջանքերը՝ ընդհանուր զինաթափութեան համար: Պ. Ժիւլ Մոքի յանձնարարուած է պատրաստել նոր ծրագիր մը որ համադրութիւնն է ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական տեսակէտներուն: Գերմանիոյ միացումը կրնայ կատարուիլ զինաթափութեան ճամբով: Այս չի նշանակեր թէ Ֆրանսա երկրորդական գետնի վրայ կը դնէ այդ միացումը, այլ ըսել կ'ուզէ թէ զինաթափութեան մասին շօշափելի համաձայնութիւն մը կրնայ դիւրացնել միացումը:

Եւրոպական խնդիրներու մասին խօսած ատեն նախարարը անհրաժեշտ դատեց գործակցութիւնը՝ հիւլէական ուժի օգտագործման մասին: Սարի հարցին կարգադրութիւնը կապ ունի ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց հետ: Երբ այդ հարցը կարգադրուի, աւելի կը դիւրանայ եւրոպական ընդհանուր խնդիրներու լուծումը: Սարը քաղաքականօրէն Գերմանիոյ վերադարձնելու համար նախ պէտք է տնտեսական երաշխիքներ տալ Ֆրանսայի: Անհրաժեշտ է Մոզէլի ջրանցքի ծրագիրը, զարկ տալու համար Լոռէնի ճարտարարուեստական զարգացման:

Միջին Արեւելքի մէջ, Ֆրանսայի հիմնական քաղաքականութիւնն է բարեկամական յարաբերութեան բոլոր արաբական պետութեանց հետ: Բայց ի հարկին դիտողութիւններ կ'ըլլան կարգ մը պետութեանց (մասնաւորապէս Եգիպտոսի),

(Շար.ը կարդա՛ 2. էջ)

ԾԱԼՔԵՐԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՆ

●

Կիլիկեան Աթոռի կաթողիկոսական ընտրութեան պատմ. ժողովի առաջին իսկ նիստին, կացութիւնը առացաւ իր վերջնական բիւրեղացումը :

Հակառակ սկզբնական օրերու հանրային այն ընդհանուր տրամադրութեան թէ՝ էջմիածնայ Հայրապետին ժամանումը բարեդէպ ու օրհնաբեր կրնայ ըլլալ այս շրջաններու մեր եկեղեցական եւ ազգային կեանքին համար, երեքշաբթի օր հետզհետէ չեշտուեցաւ ու ի վերջոյ, արեւի լոյսին պէս պայծառ դարձաւ այն իրողութիւնը, որ Կաթողիկոսի գլխաւորութեամբ Պէյրութ դրկուած պատուիրակութիւնը եկած է որոշ եւ յստակ առաքելութեամբ, այն է՝ ամէն գնով խափանել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը, Աթոռը պահել առանց գահակալի եւ կիլիկեան ինքնուրոյնութիւնը վերածել պարզ թեմի մը :

Վտանգը անմիջապէս դգալի դարձաւ Կիլիկեան Աթոռի ապագային շուրջ : Սիրոյ եւ օրհնութեան խօսքերը տակաւին օդին մէջն էին եւ ուրախութեամբ կը լեցնէին բոլոր Հայերու սրտերը, երբ դիմակները վար առնուեցան եւ Մոսկուան խօսեցաւ Հայաստանի պատուիրակներուն բերնով, այն Մոսկուան, որ ճարահատ ու հոս սպրդուած բոլոր դաւերուն ձախողութիւնը տեսնելէ ետք — վերջին պահուն, աննախընթաց քայլ մը կը առնէր տանել էջմիածնի Հայրապետին, դայն Պէյրութ դրկելով :

Այն պատգամաւորները, որոնք իբրեւ յարգանքի արտայայտութիւն, ընդառաջ գացին Վեհափառ Հայրապետի խնդրանքին եւ քանի մը օրուան համար յետաձգեցին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութիւնը, զգացին այն վտանգը, որ կը սպառնայ Կիլիկեան Աթոռին, եթէ առանց մնայուն գլխու կարմելու յրուէին, ինչպէս այնքան դաւադրաբար կը պահանջէին տարիներէ ի վեր մեր դաղութներու կեանքը պղտորող եւ իրենց գոյնով ու գիտաւորութիւններով հանրածանօթ մարդիկ :

Պէտք է յստակ ըլլայ իւրաքանչիւր Հայու համար որ Կաթողիկոսական Ընտրութեան Պատգամաւորական ժողովը, իր մնայուն դիւանով, այլեւս տէրն է Կիլիկեան Աթոռին, որուն արժանաւոր գահակալը պիտի ընտրուի շուտով ու այդպէսով, պիտի ապահովուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ապագան : (ԽՄԲ.— Ընտրուեցաւ Փետր. 20ին) :

Պէտք է յստակ ըլլայ նաեւ այն իրողութիւնը թէ՝ ինչպէս Վեհափառ Հայրապետին արտայայտութիւններէն բացորոշ կերպով երեւան կուգայ— էջմիածինը Կիլիկեան Աթոռը կը նկատէ Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ պատր. աթոռներուն համազօր նուիրապետութիւն, ենթակայ թեմ մը Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան : Վեհափառ Հայրապետի գլխաւորութեամբ, Հայաստանեան պատուիրակութիւնը կը ժխտէր Կիլիկեան Աթոռի անկախութիւնը, որ նուիրական է մեզի համար եւ կը կազմէ մեր պայքարին հիմքը :

Լիբանանի արտաքին նախարար Պ. Սէլիմ Լահուտ, անձամբ ներկայանալով Կաթողիկոսին, եւ ի ներկայութեան դոյդ երեսփոխաններ Մ. Տէր Գալուստեանի եւ Տիգրան Թոսպաթի, ինչպէս նաեւ Տեղապահ Խորէն Սրբազան եւ Զարեհ Սրբազան Սէլիմ... Փայասեան, եկաւ հաղորդել Վազգէն կաթողիկոսի՝ թէ, համաձայն Սուրիոյ վարչապետին հետ հեռաձայնային իր խօսակցութեան օրինաւոր է Հալէպի Գաւառականը : Ուրեմն, ոեւէ պատճառ գոյութիւն չունէր չդումարելու Պատգմ. ժողովը :

Հակառակ այս իրողութեան՝ էջմիածնի Հայրապետին մտայնութիւնը՝ որուն ականատես եղանք իր պատգամի պահուն, կը թարգմանուի անով իսկ, որ Ան որոշ կերպով հրահանգ ստացած էր խափանելու ժողովը : Արդարեւ, բացորոշ կերպով յայտնի եղաւ այս պարագան՝ երբ յառենի ժողովին, զարմանալի հոգեբանութեամբ մը Ան պահանջեց որ ժողովականները յրուէին, առանց պատգամաւորական ժողով դառնալու : Կիլիկեան Աթոռի գահերու ընթացքին նուիրականացած անկախութիւնն է որ կը ժխտէր Վեհափառ Հայրապետը առանց այդ աթոռին իրաւասու անձնաւորութեանց կարծիքը առնելու յետաձգում պահանջելով :

Ցարգանք կ'ուզենք ունենալ Վեհափառ Հայրապետին հանդէպ, բայց գիտենք նաեւ որ էջմիածնի Հայրապետը հարկադրուած է գործադրել այն բոլոր հրահանգները, որ տուած է իրեն Մոսկուան : Վեհապետ մը, որ ստիպուած է վերադառնալ սովետական երկիր, պարտաւոր է գործադրելու Սովետներու տուած հրահանգները : Ցաւելեաւ ըլլալով պէտք չէ մոռնալ նաեւ որ Վեհափառը առանձին դըրկուած չէ այստեղ ...

Մեզի համար պարզ ըլլալով այս իրողութիւնը, պարտք կը զգանք Կիլիկեան Աթոռի ապագային ու անկախութեան դէմ ոտնձգութիւն ընողներու բոլոր դաւերը մերկացնել եւ անդրդուելի պաշտպանները կանգնիլ մեր նուիրականացած իրաւունքներուն :

Ու երբ, Կիլիկեան Աթոռի ապագայով մտահոգ պատգամաւորները, Վեհափառ Հայրապետին առաջարկը բարեփոխուած ձեւով հարկադրուեցան նկատի ունենալու, որպէսզի պաշտօնական ձեւով ընդառաջ գացած ըլլան Վեհափառի բաղձանքին, եթէ այդ վերաբերումը ոչ յարգալիր ընթացք մը նկատուեցաւ Վեհափառի հանդէպ, ատոր պատասխանատուութիւնը ամբողջութեամբ կ'իյնայ էջմիածնի Կաթողիկոսը ամէն գնով կաթողիկոսական ընտրութիւնները խափանելու համար դայն Սփիւռք ղրկող Մոսկուային

Վճռականօրէն կը յայտնենք թէ հայ ժողովուրդը որոշած է տեղի չտալ Մոսկուայի դաւերուն առջեւ և անսասան պահել Կիլիկեան Աթոռը :

Դեռ կը բանանք ծալքերը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Աթոռին դէմ սարքուած դաւադրութեան :

(Խմբագրական, ԱԶԴԱԿի)

ԾՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞Վ Է Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— Սթալինի տեսութեանց քննադատութենէն ի վեր, Խ. Միութեան Ա. փոխ – վարչապետը, Անաստաս Միկոյեան, դարձած է օրուան մարդը : Միջազգային մամուլը սիւնակներ կը նուիրէ իր քննադատութեանց, ինչպէս եւ անցեալ գործունէութեան : Փառի Փրէսէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, սրբագրելով կարգ մը սխալներ .—

Անաստաս Միկոյեան երիտասարդ երեւոյթ ունի, մազերը եւ պեխերը սեւ են : Իր ծննդավայրին Հայաստանին մէջ հաւիւրամեակները բազմաթիւ են : Մօտ 61 տարեկան է, ինչպէս Բուլկանին եւ Անդրէեւ, տարի մը պզտիկ Քականովիչէն եւ Խրուշչեւէն, հինգ տարի աւելի պզտիկ Մոլոթովէն եւ եօթը տարի աւելի Մալենկովէն : Առաջին շրջանի պայքարներէն ազատուածներէն մէկն է, այն «հին բոլշեւիկներէն», որոնք յեղափոխութիւն սարքեցին Լենինի հետ, ինչպէս եւ քաղաքացիական պատերազմ 1917 – 1920 :

Ծնած է 1895ին : Վրացի Սթալինի պէս Կովկասցի է : Սթալինի պէս ալ հոգեւոր դպրոց յաճախած է, տասնըհինգ տարի տարբերութեամբ : (ԽՄԲ.— Յաճախած է նախ Թիֆլիսի Ներսիսեան վարժարանը, յետոյ Գէորգեան ճեմարան) :

1920ին երբ քսան տարեկան էր, կ'անդամակցի բոլշեւիկեան կուսակցութեան :

Կովկասէն Մոսկուա ապաստանելով, 1929ին Կեդր. Կոմիտէի անդամ է, Լենինի եւ Սթալինի հետ՝ Թրոցքիի եւ Պուխարինի դէմ սարքուած պայքարին մէջ : Շուտով մասնագէտը կը դառնայ տնտեսական հարցերու : 1926ին պարենաւորման գործավար է, միեւնոյն ատեն թեկնածու» Քաղաքական Բիւրոյին : Սակայն պէտք է սպասէր մինչեւ 1935, որպէսզի հասնէր կուսակցութեան բարձրագոյն դիրքերը :

Այս թուականներուն տեղի կ'ունենար մեծ մաքրագործում մը : Միկոյեան չագդուիր ատկէ : Քաղաքական Բիւրօն արտասահման կը ղրկէ զինքը : Կ"այցելէ Մ. Նահանգները, ուր հիացումով կը դիտէ Ֆորտի գործարանները եւ կը գնէ Մնունդի Ընկերակցութեան արտօնագիրները, միսատեցնելու համար : Խ. Միութեան վերադարձի ճամբուն վրայ կանգ կ'առնէ Անգլիա եւ Ֆրանսա, քննելու եւրոպական դրամատիրութեան գալկերակը, եւ ինք է որ առաջին անգամ Մոսկուայի մէջ շինել կուտայ անդղական գործարաններ, ամերիկեան տիպարին վրայ : Եւ իբրեւ վարձատրութիւն կ'ընտրուի փոխ - նախագահ գործավարներու խորհուրդին : Կը թուի թէ իր ազդեցութիւնը այնքան մեծ էր Սթալինի վրայ, որ կրցած է զայն համոզել, վերջ դնելու համարեժովի սարքած զանգուածային մաքրագործութեանց :

Երկրորդ աշխարհամարտի յայտարարութենէն քիչ առաջ Միկոյեան արտաքին առեւտուրի գործավար նշանակուեցաւ, եւ իբրեւ այդ կը կնքէ Խ. Միութեան բոլոր առեւտրական պայմանագիրները : 1940էն ի վեր այս անզուգական կազմակերպիչին տաղանդը կ'օգտագործէր Սթալին՝ երկրին տնտեսութիւնը ծառայեցնելու համար պատերազմին : Այս մարզին մէջ Միկոյեանի տաղանդը հիացում կը պատճառէ : 1947էն ի վեր կ'ուզէր քաշուիլ : 1949ին կը ձգէ առեւտրական նախարարի պաշտօնը, եւ կը գոհանայ —երեւութապէս— փոխ – վարչապետի պաշտօնով : 1953ին, ԺԹ. համագումարին, ինքն է որ զեկուցում կուտայ իր բաժնի մասին : Սակայն պէտք էր Սթալինի մահուան սպասել, տեսնելու համարՄիկոյեանի վերելքումը առաջին կարգերու վրայ :

Երբ Մոլոթով, Բերիա եւ Մալենքով մեծ ճառեր կը խօսէին Սթալինի դիեցմանին վրայ, Միկոյեան չէր բանար բերանը : Բայց, 1954ին, կ'ընկերանայ Խրուշչեւին դէպի Փեքին եւ 1955 Մայիսին Խրուշչեւի եւ Բուլկանինի հետ դէպի Պելկրատ : Թերեւս Թիթօ վստահութիւն չունէր Խ. Միութեան վարչապետին եւ կուսակցութեան քարտուղարին վրայ : Սովետ և Եուկոսլաւ իրական հաշտութիւնը տեղի ունեցաւ 1955 Յուլիսին, երբ Միկոյեան վերադարձաւ Եուկոսլաւիա, չորս շաբթուան արձակուրդով, եւ իբրեւ բնակարան ընտրեց մարեշալ Թիթոյի ամառանոցը :

Միկոյեան խորամանկ է, խելացի, աշխատասէր եւ օժտուած բացառիկ հմտութեամբ : Երբ 1945ին Մոսկուայի մէջ ծանօթացաւ զօր. Այզընհաուըրի հետ, այս վերջինը զարմացաւ տեսնելով որ Սթալին այնքան մեծ վստահութիւն ունէր Հայու մը վրայ, Միկոյեան պատասխանեց.— «Կասքոտին Այզընհաուըր, կ'ըսեն թէ մէկ Հրեան տասը Ռուս կ'արժէ, մէկ Յոյնը տասը Հրեայ, իսկ մէկ Հայը տասը Յոյն : Արդ, ես Հայ եմ մասնաւորաբար խորամանկ : Բնական է որ Սթալին օգտագործէ իմ բնական յատկութիւններս » :

1954 Դեկտեմբերին, Միկոյեան կ'այցելէ Հելսինքիի մէկ գերարդիական թուղթի գործարանը, ուրկէ դուրս ելած ատեն, ընկերակցութեամբ ճարտարապետներուն եւ տնօրէնին, կը բացականչէ.—«Վա՜յ սատանայ, Ֆինլանտա եկայ իբրեւ յաւ համայնավար, Մոսկուա կը վերադառնամ դրամատիրական համոզումներով » :

Միկոյեան կը հաւատայ թէ կրնայ դիմագրաւել դրամատիրութիւնը, դրամատիրական քաղաքակրթութեան իսկ զէնքերով :

1953 Հոկտեմբեր 17ին, Սթալինի մահէն քանի մը ամիս ետք, Անաստաս Միկոյեան կ'ըսէր թէ խորհրդային առեւտրական դրութիւնը սնանկացած է եւ թէ պէտք է հետեւիլ դրամատիրական երկիրներու առեւտրական ձեռնարկներուն, որոնք աւելի լաւ կը համապատասխանեն ժողովուրդի պէտքերուն, քան խորհ. առեւտրական դրութիւնը : Խօսելով ռուս բանուորներու դժգոհութեան մասին, որոնց ապրուստի մակարդակը չափազանց ցած է, Միկոյեան ըսաւ.— «Խորհրդային բանուորները իրաւունք ունին պահանջելու որ աւելի շատ ընթացիկ ապրանք դընեն իրենց տրամադրութեան տակ : Յորչափ չկրնանք անոնց տալ սառնարան, ռատիօ եւ հեռատեսիլ, յորչափ արդուկի պերճանքի առարկայ նկատուի, չենք կրնար խօսիլ համայնավարութեան մասին :

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԸ

Տասնըհինգ տարիէ ի վեր Ռեմոն Քենօ գաղտնօրէն կը պատրաստէ հանրագիտարան մը, որ պիտի դառնայ Ի. դարու Տիտրօն : Քառասուն հատոր կը բաղկանայ, գեղեցիկ թուղթով եւ կաշեկազմ :

Յանդուգն գործ մըն է այս Հանրագիտարանը թէ ծաւալով եւ թէ մեթոտով : Ան յղացած է որ ամէն հատոր կարդացուի վէպի մը պէս, յաջորդական ձեւով :

Հանրագիտարանը պիտի բաղկանայ երեք մասէ.— Տեսական, պատմական եւ յաւելուածական (այս վերջինը ցոյց պիտի տայ թէ որ հատորին պէտք է դիմել մանրամասնութեան մը համար :

Քենոյի եւ իր աշխատակիցներու փափաքն եղած է չահիլ արագութիւն, այսինքն յառաջդիմութեան արագ յեղաշրջում : Այս քառասուն հատորներու հրատարակութիւնը հազիւ տասը տարիէն կրնայ վերջանալ : Անոնք կը վախնան որ նիւթ մը նորութենէ կ'իյնայ, երբ յանկարծ գիտուն մը նոր գիւտ մը կը ծանուցանէ : Հետեւաբար որոշեցին պատմական մասը հրատարակել ամէնէն առաջ, յետաձգելով «շարժական» մասը, այսինքն այն որ պիտի ըլլայ գիտական : Այսպէս պատմական մասին մէջ պիտի տեսնուի քիմիա-

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱԼԻ ՋԱՆ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Դալի ջան,— վշտալին գոչաց նա եւ ութրից դուրս գալով, շտապեց դամփոի մօտ՝ նրան օգնելու, ցաւին դարման տանելու համար :

Գամփռի մի վէրքը խորն էր, եւ Հաղբուն շատ էր մտահոգուած դրանով : Բայց նա լեռնային ծաղիկներից բալասան պատրաստեց, կապեց վէրքը եւ մի շաբաթ յետոյ ոտքի կանգնեցրեց Դալիին : Միայն դրանից յետոյ գամփռը թեթեւ կաղում էր :

Մի անգամ Հաղբոյի մօտ եկաւ գիւղում յայտնի ունեւոր Լեւոն բէկը եւ հինգ ոչխար առաջարկեց Դալիի փոխարէն :

— Ցիսուն էլ տաս չեմ տայ. Դալին ծախու ապրանք չէ, Դալին իմ ազնիւ ընկերն է,— վիրաւորուած պատասխանեց Հովիւը, եւ դողացին նրա լայն բեղերը :

Գամփռը ասես հասկացաւ տիրոջ պատասխանը եւ որպէս երախտագիտութեան նշան ուրախ կլանչելով քաքսեց, տարուբերեց բրդոտ պոչը :

Հաղբոյի քունը գիշերները յաճախ չէր տանում, երկար չիբուխը ծխելով՝ նա դարդատում էր, միտք անում իր մենաւոր կեանքի, դաժան ապրուստի, աշխարհի անարդար բաների մասին ...

«Աշխարհը արօտ, մարդ մէջը կարօտ», — մտածում էր նա :

Տարօրինակ էր, որ գամփռն էլ չէր քընում, հետեւում էր տիրոջ իւրաքանչիւր շարժմանը :

Մի անգամ էլ, ուշ գիշերին, երբ Հաղբոն ու գամփռը լուռ զրուցում էին իրար հետ, յանկարծ աղմուկ ընկաւ հօտի մէջ, եւ խլշկոտած գամփռը մի ակնթարթում սլացաւ մթութեան մէջ, նետուեց կռուի՝ իրեն վստահուած հօտը պաշտպանելու :

Մահակը վերցնելով՝ Հաղբոն շտապեց գամփռի ետեւից :

Լուսնեակ գիշեր էր, եւ նա մակաղած հօտից քիչ հեռու, բացատի կենտրոնում նկատեց գամփռին, որ անհաւասար կռուի էր բռնուել երեք գայլի հետ : Դալին բարձրացել էր երկու ոտքերի վրայ, ժանիքները խրել գայլի կոկորդը ու թէեւ գայլերից մէկը պատռել էր նրա փորը եւ աղիքը կախուել էր, բայց նորից երախից բաց չէր թողնում գայլին :

Գամփռին տեսնելով մահամերձ վիճակում, Հաղբոն մահակը օդում ոլորեց եւ յարձակուեց գայլերի վրայ : Մահակի կաթի ուժեղ հարուածով նա ջախջախեց առաջին գայլի գանկը, հարուածեց երկրորդին եւ լուսնալոյսի տակ տեսաւ, որ Դալին խեղդամահ էր արել երրորդ գայլին, բայց ինքն էլ արնաթաթախ՝ օրհասն էր ապրում :

— Դալի ջան, — լացակումած գոչեց Հաղբոն, գամփռին գրկեց եւ կրծքին սեղմեց նրա թուլացած գլուխը :

Գամփռը մարող աչքերով վերջին անգամ նայեց տիրոջը, արիւնոտ լեզուով լիզեց նրա ձեռքերը, վնգստաց եւ անշընչացաւ ...

— Դալի ջան, — Դալի ջան, ինձ որբ ու մենակ թողեցիր էս սարերում, Հաղբոն քեզ մատաղ, Դալի ջան ...

Գիշերային խաւարում լսւում էր Հաղբոյի մորմոքուն ձայնը, որ արձագանգում էր մերձակայ անտառներում, հասնում եօթ սարի ետեւ ...

Ասում են այդ օրուանից թախիծով լըցուեցին ոչխարների աչքերը, սեւացաւ լեռնային կակաչի սիրտը, իսկ անտառապատ այդ վայրն էլ կոչուեց Դիլիջան ...

(Սովետ. Գրակ.) ՍՏ. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

ՊԱՏԻՒՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ

Իրենց ջերմ գնահատանքը յայտնելու համար, Փարիզի Աղքատախնամի անդամները, բարեկամներու սեղմ շրջանակի մը մէջ, մեծարանքի հաւաքոյթ մը կազմակերպած էին վերջերս, ի պատիւ Բժ. Վահրամ Զիլինկիրեանի, նախագահութեամբ Պ. Վահէ Ֆրէնկեանի:

Նախագահը ջերմապէս ներբողեց բըժիշկին բազմապիսի արժանիքներն ու մանաւանդ բացառիկ անձնուիրութիւնը, որոնց շնորհիւ, պատկառելի գործ մըն է որ կը կատարուի յօգուտ մեր երկու Հանգստեան Տուներուն: Աղքատախնամին վարիչները, որոնք կ'աշխատին ներդաշնակ մթնոլորտի մը մէջ, իսկապէս օրինակելի են գործելու իրենց համերաշխ ոգիովը ու մաղթեց որ այդ ոգին միշտ անսասան ըլլայ:

Ներկաներէն շատեր խօսք առնելով, բոլորն ալ խանդավառութեամբ գնահատեցին օրուան հիւրին անհատական արժանիքներն ու կատարած դերը: Պ. Մկրտիչ Գապանճեան պատմեց թէ բժիշկը դրեթէ մեկուսացեալ կեանք մը կը վարէր քանի մը տարի առաջ, հեռու գտնուելով որեւէ ազգային ասպարէզէ: Այժմ որ գործօն դեր մը կը կատարէ Աղքատախնամին մէջ, նոր կը տեսնենք իր վաւերական արժանիքները: «Երբ կը տրտնջանք թէ մեր ազգային կազմակերպութեանց շարքերը հետզհետէ աւելի կը տառապին կարող եւ գործունեայ տարրերու պակասէն, պէտք է փութանք գոնէ բարոյապէս քաջալերել այն սակաւաթիւ նուիրեալները որոնք ընդհանրապէս շուքի մէջ կը գործեն, անձնուիրաբար: Տոքթ. Վահրամ այդպիսիներէն մէկն է, արժանի իր ընկերներուն և ամէնուն գնահատանքին: Սկզբունքի տէր եւ նախաձեռնողի հանրային մարդու տիպարն է: Գիշերը ցերեկին խառնելով, տարիներէ ի վեր մեր աչքին առջեւ կը կատարէ բեղուն աշխատանք: Միշտ համեստ է, եւ իր ընկերներն անգամ կ'անգիտանան իր կատարած աշխատանքի տարողութիւնը: Պաշտօնական շրջանակներ անգամ ջերմապէս շնորհաւորած են զինքը»:

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ ինք, Տոքթ. Վահրամ, խորապէս յուզուած, սրտագին շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին: «Ինչ որ ըրի, այնքան մեծարանքի արժանի չէր, որովհետեւ, եթէ կրցած եմ աշխատանքի իմ բաժինս բերել եւ օգտակար ըլլալ գործի մը՝ որ մերն է, բոլորինն է, պարտականութիւնս է որ կատարած եմ ազգակիցներուս հանդէպ: Եւ եթէ քիչ մը շատ կը շեշտուի այդ գործին հանդէպ իմ ցոյց տուած անձնուիրութիւնս, ըսեմ անմիջապէս որ՝ հանրային գործի մարդը եթէ չունենայ զոհաբերութեան ոգի, հանրային այդ գործը պիտի թուէր տարապարհակ աշխատանք ու այն ատեն պիտի տուժէր գործը: Ահա թէ ինչու հանրային մարդուն համար անհրաժեշտ է անձնուիրութիւն եւ իր կատարած գործին հանդէպ սէր: Ինչ որ ըրի, սիրով ըրի, միասնաբար ըրինք: Եւ եթէ կրցած եմ իսկապէս, աշխատանքի համեստ բաժինովս նըպաստել Աղքատախնամի ընթացիկ գործերուն, ատիկա թող ըլլայ իմ հոգեկան գոհացումս եւ բարոյական վարձատրութիւնս»:

Եւ, ընկերական ջերմ մթնոլորտի մը մէջ հաւաքոյթը վերջացաւ, երբ արդէն կէս գիշեր էր:

Մ. Գ.

րանութիւնը, եւ քիմիաբանութեան ներկայ վիճակը տեսական բաժնին մէջ:

Հանրագիտարանին Առաջին հատորը «Գրականութեան պատմութիւնը» լոյս տեսաւ — հին, արեւելեան եւ բերանացի գրականութիւն: Բ. հատորը որ պիտի հրատարակուի Մարտ 15ին «Տիեզերական պատմութեան» մասին է, որ խմբագրուեցաւ նախ Ռընէ Կրուսէի կողմէ, ապա շարունակուեցաւ Է. Ժ. Լէոնարի կողմէ: Պիտի պարունակէ նաեւ պատմութիւնը Ասիոյ, դասական Կրետէի, Հռոմի տիեզերական կայսրութեան եւայլն: Յաջորդ հատորները գրականութեան պատմութիւնը (եւրոպական գրականութիւն): Այսպէս, պիտի հրատարակուի տարեկան չորս հատոր:

ԱՆԲՈՒԺԵԼԻ ՍՏԱԽՕՍՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, «Ազդակ» Փետր. 21 թիւին մէջ հրատարակած է արաբերէն բնագիրը (քլիշէն) եւ թարգմանութիւնը այն պաշտօնագրին զոր Սուրիոյ իրաւական գործերու վարչութիւնը իբրեւ պետութեան հաստատումը եւ եզրակացութիւնը փոխանցած է դատական նախարարութեան եւ վարչապետ Սայիտ Ղազիի միջոցաւ, Փետր. 3ին Հալէպի նահանգապետութեան, հերքելու եւ անհիմն նկատելու «խումբ մը Հայերու» կողմէ Հալէպի ազգ. իշխանութեանց ապօրինութեան պնդումը, եւ կը հաստատէ թէ Գաւառ. Ժողովը օրինաւոր մարմին է եւ թէ որեւէ անպատեհութիւն չկայ վերջին մէկ հինգերորդ մասնակի ընտրութեանց համար:

Պէյրութի անկախ օրաթերթը, «Այգ», հրատարակելով «խումբ մը Հայերու» հեռագիրը, որով կ'ըսէին թէ «Հալէպի ապօրէն Գաւառ. Ժողովը իր գոյութիւնը կը շարունակէ տակաւին, անտեսելով Սուրիոյ կառավարութեան որոշումը», դիտել կուտայ.

— «Ո՞ր փաստաթուղթին մէջ կարելի է գտնել Սուրիոյ կառավարութեան «որոշումը», երբ վերջին փաստաթուղթը՝ 1956 Փետրուար 12 թուակիր եւ 8 - 22/122 համարակիր, զոր Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարութիւնը ղրկած է Լիբանանի արտաքին գործոց նախարարութեան, ոչ իսկ ակնարկութիւն մը կ'ընէ այդ մասին»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Անցեալ օր ցուրտ հողին յանձնեցինք մեր շատ սիրելի Վարդուհին: Ծնած էր Ատանա եւ մատաղ հասակին որբ մնացած էր ճաշակելով կեանքի բոլոր դառնութիւնները: Վերջապէս շատ մը որբուհիներու հետ հասած էր Պոլիս եւ տեղաւորուած էին Դպրոցասէրի որբանոցը:

Ո՞վ չէր ճանչնար Վարդուհին, որբին կ'օգնէր, հիւանդանոցները կը վազէր, սփոփելու համար անտէր մը: Իր մահը խոր վիշտ պատճառեց, ոչ միայն ընտանեկան պարագաներուն այլ բոլոր բարեկամներուն:

Երբ դուռը կը զարնէինք որեւէ Օգնութեան համար, սիրով կ'ընդունէր այցելուները եւ իր կարողութեան չափով կ'օգնէր:

Վարդուհին Ֆրանսա եկած էր Դպրոցասէրին հետ եւ շատ երիտասարդ ամուսնացած էր հայրենակից Պ. Տիրան Մակարեանի հետ: Բայց հազիւ 40 տարեկան, անողոք հիւանդութիւնը զգետնեց զինքը: Բոլոր բժշկական խնամքները զուր անցան:

ՍՕՆԱ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Ս. Լոյտ, յայտարարեց թէ մօտերս պիտի այցելէ Փաքիստան եւ Միջին Արեւելք, հանդիպելով նաեւ Իսրայէլ: Երեսփ. ժողովը ծափահարեց այս յայտարարութիւնը: Առաջին անգամ է որ Անգլիոյ արտաքին նախարար մը Իսրայէլ կ'այցելէ: Պ. Ս. Լոյտ պիտի հանդիպի Գահիրէ, Պաղտատ, Անգարա, Թեհրան: Օդանաւով Իսրայէլ պիտի երթայ Մարտ 13ին, մնալով մէկ օր:

Այս առթիւ զանազան հարցապնդումներ ուղղուեցան Միջին Արեւելք ղրկուած զէնքերու մասին: Նախարարը չուզեց պատասխանել կարգ մը հարցումներու:

× Եգիպտոսի ներքին նախարարը յայտարարեց թէ Փետրուար 29ին կեղծ արշաւանք մը պիտի սարքուի Գահիրէի վըրայ, փորձելու համար քաղաքին պաշտպանութեան միջոցները: Քաղաքին օդանաւային բոլոր շչակները պիտի սուլեն: Եգիպտական թերթերը դիտել կուտան.

— «Այս չի նշանակեր թէ պատերազմի կը պատրաստուինք կամ պատերազմ կը սպասենք»: Նախարարը յայտնեց թէ 16.000 կամաւորներ արձանագրուած են Գահիրէի մէջ, կրաւորական պաշտպանութեան համար:

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ Իսրայէլ ալ կը զօրացնէ իր պաշտպանութեան միջոցները:

«ՀԱՅ ՍԻՐՏ» պիտի կոչուի այսուհետեւ Մ. Նահանգներու Հայ Օգն. Միութեան պարբերաթերթը, համաձայն վերջին Պատգ. Ժողովի որոշման: Հայ Օգն. Միութեան այս պարբերաթերթը կը հրատարակուի տասնըվեց տարիէ ի վեր, Կեդր. Վարչութեան հովանաւորութեամբ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՁԱՅՆԸ

ՇԱՒԻԼ.— Սիրելի մայրիկ (Տիկին Մ. Ակոնայեան), «Յառաջ»ի մէջ կարդացինք ձեր այնքան քաջալերական խօսքերը մեր, Շաւիլի երիտասարդներու աշխատանքին մասին, ի նպաստ մեր դպրոց - եկեղեցիի շինութեան:

Շատ շնորհակալ ենք որ հայ մայրիկ մըն ալ կը խրախուսէ մեզ ոչ միայն իր սրտաբուխ բառերով, այլ եւ իր նիւթական աջակցութեամբ: Գիտենք որ դըժուար է մեր կատարելիք աշխատանքը, սակայն մենք վստահ ենք մեր ժողովուրդին վրայ, մանաւանդ որ ունինք ձեզի պէս հայ մայրիկներ:

Ընդունեցէք, սիրելի մայրիկ, մեր երիտասարդ սրտերու համակրանքը:

Վարչութիւն

ՁԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը հրամայեց 40.000 քիլօ իւրանիոմ տրամադրել երկրին, ինչպէս եւ արտասահմանի խաղաղասիրական ձեռնարկներու համար:

ԱՂՋՆԱԿԻ ՄԸ ՍԻՐՏԸ բանալով գործողութիւն մը կատարեցին խումբ մը փարիզեան բժիշկներ: Գործողութիւնը տեւեց քառասուն վայրկեան եւ յաջող կը համարուի: Ցարդ երկու ամերիկացի մասնագէտներ փորձած են այսպիսի գործողութիւն մը:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ ապստամբներէն 30 օդաչուներ գրաւեցին Սանթարեմ քաղաքը, կտրելով բոլոր հաղորդակցութիւնները, առանց գնդակ մը արձակելու: Սանթարեմ առեւտրական կեդրոն մըն է 15.000 բնակչութեամբ:

ԿԻՊՐՈՍԻ ըմբոստները առեւանգեցին 22 տարեկան անգլիացի զինուոր մը: Կը սպառնան սպաննել, եթէ Անգլիացիները կախեն 18 տարեկան Յոյն մը, որ մահուան դատապարտուած է, ոստիկան մը սպաննած ըլլալով:

300.000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ փարիզեան թերթ մը՝ Նուվօ Ժուռ, այն ամբաստանութեամբ թէ անուանարկած է նախորդ վարչապետը՝ Մենտէս Ֆրանս:

ՍՈՒՏԱՆԻ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ սենեակի մը մէջ բանտարկուած 285 բնիկներէ 194ը մեռած են: Պատճառը չէ ճշդուած:

ԵՐԿՈՒ ԾՈՅԼԵՐ, արճարանի շուքին, ութ աթոռներու վրայ երկարած են: Ցանկարծ, անոնցմէ մէկը բերանը կը բանայ եւ կը յօրանջէ:

— Քանի որ բերանդ բացիր, սա սպասեակին ըսէ որ մեզի երկու գաւաթ ջուր բերէ, կ'ըսէ միւսը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (143)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

Գալով Տոքթ. Նազըմի, դատարանս հաստատած է թէ ան ալ մասնակցած է Ճավիտ պէյի տան մէջ գումարուած գաղտնի քոնկրէին եւ անոր յաջորդող գաղտնի միութեան ժողովներուն, եւ այս առթիւ տրուած բոլոր որոշումներուն մէջ կարծիք եւ ձայն ունեցած այս որոշումները գործադրելու նպատակով քաղաքական ձեռնարկներ կատարած, ի հեճուկս իր ուրացումներուն եւ իր այն խօսքերուն թէ քաղաքական կեանքէ քաշուած էր բոլորովին: Իր միւս ընկերներուն յայտարարութիւնները բոլորովին հակառակը կը հաստատեն, մանաւանդ կախաղան հանուած Շիւքրիւի գրած իր նամակը:

Տոքթ. Նազըմ, որ հայրենիքին ենթարկուած աղէտներուն մէջ գլխաւոր դերը ունեցած է եւ վտանգի պահուն խոյս տուած է արտասահման, իր քաղաքական կեանքին, — որմէ քաշուած էր իբր թէ — ամենակեդրոն ճախճախուտին մէջ խըրած ու զբաղած է, եւ մանաւանդ իր տխրահռչակ նամակով յանդգնութիւնը ունեցած է Թուրք ազգին նուիրական զգացումները ծաղրելու, հեգնելու եւ նախատելու այն երախտագիտութեան, զոր ազգը ցոյց կուտայ միշտ իր մեծագոյն Ազատարարին հանդէպ: Տոքթ. Նազըմ կը զարմանայ եւ կը գանգատի թէ ազգը ինչու ապերախտ չի գտնուիր, եւ այս խօսքը բաւ է, իր մեղապարտութիւնը երեւան հանելու համար:

Ինք որ իր առաջին յայտարարութիւններուն մէջ կ'ըսէր թէ Իթթիհատի անունով եղած ամէն գործունէութիւն եւ տրուած ամէն որոշում ապօրինի կը նկատէ, Ճավիտ պէյի տան մէջ Իթթիհատի նոր ծրագրի մը պատրաստութեան մասնակցած է սակայն եւ վերոյիշեալ նամակով ալ հասկցուցած է թէ անհրաժեշտ էր Իթթիհատի անունով աշխատիլ եւ աւելի արդիւնքներ ձեռք բերել: Տոքթ. Նազըմի Իզմիրի տան մէջ գտնուած է նոյնպէս գաղտնի կոմիտէին կողմէ պատրաստուած եւ ինը յօդուածէ բաղկացած ծրագրի օրինակը, ինչ որ կը հաստատէ թէ անոր ալ յանցանքը կը պատշաճի պատժական օրէնքին 57րդ յօդուածին եւ Տոքթ.ը ղեկավարներէն է պետութեան դէմ կազմակերպուած խռովութեան:

« Դատարանս ճշդած է նաեւ Նաիլ պէյի յանցապարտութիւնը: Յայտնի է որ Նաիլ պէյ Իթթիհատի իբր պատգամաւոր Ռուսիոյ մէջ գործած եւ ապա իբր Էնվէր փաշայի մասնաւոր պաշտօնեան՝ եկած ու հաստատուած է Անգարա եւ հոն միշտ երկու լարի վրայ խաղալով, գաղտնածածուկ քաղաքական գործունէութիւն մը ունեցած է, ամէն վայրկեան պատահիչ դեր մը կատարելով Ազգ. Ժողովին երկու խմբակցութիւններուն միջեւ: Ազգային յաղթանակէն վերջն ալ Նաիլ պէյ վերստին յարած է Գարա Քեմալի ցանցին, մասնակցած՝ Ճավիտ պէյի բնակարանի ժողովներուն, մաս կազմած՝ գաղտնի կոմիտէին, եւ այդ թուականէն սկսեալ, ճարտարօրէն քաջալերած բոլոր ժխտական գործունէութիւնները: Յետոյ ամենասերտ կապ մը հաստատած թէ Գարա Քեմալի հետ, որուն դէմ քէնոտած էր պատերազմէն առաջ բայց քաղաքական վերջին անցուդարձերուն հետեւանքով հաշտուած էր, եւ թէ Ապտիւլգատիրի հետ, եւ վերջին տարուան ընթացքին՝ միշտ մասնակցած այն գաղտնի հաւաքոյթներուն՝ որոնց կազմակերպիչներն էին Գարա Քեմալ, Ապտիւլգատիր եւ Հիլմի:

« Հակառակ իր այն վճռական յայտարարութեան թէ դադրած էր այլեւս քաղաքականութեամբ զբաղելէ, Նաիլ պէյ ստանձնած էր սակայն Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան Էսկիշէհիրի կազմակերպութեան գործը, նիւթական օժանդակութիւններ ալ ըրած եւ, առանց գործնապէս Թէրաքքըփէրվէր կուսակցութեան մէջ մտնելու, Գարա Քեմալի, Ճավիտի, Ապտիւլգատիրի, Հիլմիի եւ միւսներուն պէս, այդ կուսակցութեան բոլոր գաղտնի գործերուն նպաստած եւ աշխատած է անոր զօրացման: Այս պարագան իր իսկ խոստովանութեամբ հաստատուած է եւ ինք մաս կազմած է այն գաղտնի կոմիտէին, որ Ճավիտ պէյի տան մէջ Իթթիհատի անունով պատրաստած էր ծանօթ ծրագիրը: Հետեւաբար դատարանս կը հարկադրուի Նաիլ պէյն ալ խռովարարական ցանցին պարագլուխներէն նկատել, եւ ընդունիլ իր մասնակցութիւնը մահափորձի եւ պետական հարուածի յանցանքներուն:

« Գալով Հիլմի պէյի, որ Իթթիհատի վաղեմի արձակապէններէն եւ ֆետայիներէն եղած է եւ վերջին անգամ կեդրոնական կոմիտէի անդամ, Ազգ. Ժողովին մէջ Արտահանի երեսփոխան եղած ժամանակ, կապ հաստատած է անոնց հետ որ կ'ուզէին Ռուսիայէն Անատոլու անցնիլ ու երկրին գլխուն նոր աղէտներ բանալ:

Այս այն Հիլմին է որ Անգարայի կառավարութեան կողմէ պաշտօն տրուեցաւ երթալու Ռուսիա եւ համոզելու Էնվէր փաշան որ ետ կենայ հայրենիքին դէմ ծանրակշիռ հետեւանքներ պատրաստող իր գործունէութենէն եւ ձեռնարկներէն, բայց հազիւ թէ Անգարայէ մեկնած, ճամբու ընթացքին սկսաւ Միլլի պայքարին դէմ գործել ու խօսիլ, արտասահման դանուոյներու ի նպաստ քարոզութիւն ընել մեծ եռանդով եւ իր այս դաւադրական արարքներուն հետեւանքով, անմիջապէս ետ կանչուեցաւ Տրապիզոնէն:

(Շար.)

երբ ուղղակի կամ անուղղակի օգնութիւն կ'ընծայուի Հիւս. Ափրիկէի ըմբոստներուն: Զէնքի հայթայթումը ընդհատուեցաւ, որպէս զի ղրկուած զինամթերքը ապստամբներուն ձեռքը չանցնի: Ոչ եւ է ընդհարում Միջին Արեւելքի մէջ՝ անհաշւելի հետեւանքներ պիտի ունենայ աշխարհի խաղաղութեան համար: Այս մըտանդին առջեւ, Ֆրանսա պատրաստ է բարեխօսելու, որպէս զի հարթուին ներկայ դժուարութիւնները:

Պ. Փինօ խօսեցաւ նաեւ Ծայր. Արեւելքի մասին, անհրաժեշտ չդտնելով նոր խորհրդաժողով մը Հնդկաչինի համար: Հարցումի մը պատասխանելով, ըսաւ թէ նորութիւն մը չկայ Մոսկուա կատարուելիք ճամբորդութեան մասին եւ թէ մառեշալ Թիթօ Փարիզ պիտի գայ յառաջիկայ մայիսին:

× Մարոքի անկախութեան բանակցութիւնները կը շարունակուին կանոնաւորապէս: Արտաքին նախարարը անգամ մը եւս յիշեցուց թէ Ֆրանսա 1912ի դաշնագիրը կրնայ չեղեալ համարել միայն խորհրդարանին որոշումով եւ թէ անհրաժեշտ է ամէն բանէ առաջ վերահաստատել անդորրութիւնը:

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զինուորական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ երկու հրոսախումբեր հետապնդուեցան արեւելեան Ալժերիոյ մէջ: Սպաննուեցան 31 ըմբոստներ: Ալժէի օդակայանին մէջ զինուորներ կռուեցան խումբ մը ապստամբներու հետ: Երբ կռիւը վերջացաւ, 19 ըմբոստներ սպաննուած, տասը հոգի ալ գերի բռնուած էին: Մեծ քանակութեամբ զէնք անցաւ զօրքին ձեռքը: Ուրիշ կռիւ մը տեղի ունեցաւ Սուք Ահրասի մէջ, Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանին վրայ: Տասներկու ըմբոստներ սպաննուեցան, յիսուն կասկածելիներ ձերբակալուեցան:

× Առջի օր ուսանողական ցոյց մը տեղի ունեցաւ Քարթիէ Լաթէնի մէջ, Ալժերիոյ դէպքերուն առթիւ: Հինգ ուսանողներ վիրաւորուեցան: Երկու խումբեր, մէկը աջակողմեան, միւսը ձախակողմեան, ընդամէնը 200 հոգի իրարու ընդհարեցան, երբ աջերը ծաղկեպսակ մը կը դնէին Իրաւագիտական համալսարանի յիշատակարանին վրայ, Ալժերիոյ ֆրանսացի զոհերուն համար: Անոնք կը պահանջէին պահել Ալժերիան: Միւսները կը պայքարէին փաշականութեան դէմ:

ՁԻՒՆ-ՁՄԵՌ
ԱՆՀԱՇՈՒԵԼԻ ՎՆԱՍՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Տեղական թերթերը սխնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն ձիւն ձմրան աւերներու մասին: Ցարդ ճշդուած վնասը հարիւր միլիառ ֆրանքը անցած է: Հետզհետէ զգալի կը դառնայ բանջարեղէններու նուազութիւնը: Գետերը, միսը եւ ձուկը բաւարար կը համարուին առ այժմ: Նեղածումներ պիտի կատարուին:

Գաւառէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, ութ հարիւր թան կիտրոն եւ նարինջ փճացած է Ալփ Մարիթիմի մէջ (250 միլիոն ֆրանք), 220.000 ծառեր փճացած են եւ արտադրութիւնը չիկրնար վերսկսիլ 1966էն առաջ: Ծաղիկներն ալ փճացած են, մեծ վնասներ պատճառելով անուշահոտութեանց ճարտարարուեստին: Պուշ տիւ Ռոնի մէջ (Մարսէյլ) երկուքուկէս միլիառ ֆրանքի վնաս կրած են ցորենը, այգիները, ձիթենիները եւ բանջարեղէնները, ճարտարարուեստութիւնը՝ 800 միլիոն, առեւտուրը 500 միլիոն:

Անձկարագրելի կացութեան մը մատնուած է Ժիռոնտի շրջանը (Պորտօ): Տեղ տեղ երկու մեթր ձիւն տեղացած է, ինչ որ չէր տեսնուած՝ երբեք: Զինուորներ ղրկուած են Պորտօ, ժողովուրդին օգնելու համար: Երթեւեկը կրճատուած է քաղաքին մէջ:

Ճարտարագէտ մը մեռաւ էջս ան Փրովանսի մէջ, երբ ուժանակով կը պայթեցնէր ջրանցքի մը սառերը: Մարսէյլ խմելիք ջուր կը ստանայ այս ջրանցքին միջոցաւ:

Ինը հոգի եւս մեռան, ցուրտին հետեւանքով: Զոհերու թիւը անցած է երկու հարիւրը: Սէնի նոհանգապետը տաք ճաշ եւ ածուխ բաժնել կուտայ Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ:

Հիւսիսային գործարանները մեծ մասով փակուած են, ինչ որ կը նշանակէ անգործութեան մատնել հազարաւորներ:

Անգլիոյ հարաւային արեւելեան շըրջանին մէջ հաղորդակցութենէ զրկուած են հարիւր հազար բնակիչներ:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 3ին, Գարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ տիւ Նոր:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

Կիլիկիոյ կաթող. Ընտրութեան մասին կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ որ նոր վերադարձաւ Պէյրութէն:

Այրի Տիկին Սիրանոյշ Գ. Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Սարեան, Մարք Սարեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Սեւեան, եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գ. Մելիքեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Տէր Արսէնեան եւ զաւակը, Տիկին Մ. Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Ընքապալեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Պէրպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ե. Յարութիւնեան, ինչպէս նաեւ Օշական (Պէյրութ), Ոսկերիչեան (Ամման), Տէյիրմէնճեան (Լոս Անճելըս), Հոլորիկեան (Նիւ Եորք), Գալֆայեան եւ Ակոնայեան, Սէֆէրեան ընտանիքները խորին ցաւով կը ծանուցանեն կսկծալի մահը իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր, ազգականին, կնքահօրը եւ բարեկամին՝ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութենէ վերջ:

ԳԷՈՐԳ Մ. ԶԱՔՐԵԱՆԻ
(Մարմարճըգցի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը Շաբաթ, ժամը 15.30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս եկեղեցին, 15 ռիւ ժան կուժօն:

Կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել:

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն:

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տօմինիք:

Դաշնակ Ա. Խաչատուրեանի կտորներէն խմբապետուհի Մարկոսեանի կողմէ, մեներգ խմբ. Ալիս Շամիրեանէ, Արտաշէս Խաչատուրեանի «Հայրենիք»ը եւ Աւետիք Իսահակեանի «Ձմեռն անցաւ», հայ գեղջկական պարեր, եւ պոհեմական պարեր Մարսէյլի արենոյշներու կողմէ: Բուրգեր եւ թատերական ներկայացում սկաուտներուն կողմէ: Յուցադրութիւն եւ նկարներ Քանատայի ճամբարէն:

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ: Մուտք 300 ֆրանք

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ալֆորվիլի «Սարգիս Մինասեան» ենթակոմիտէին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն կէս գիշեր, Քաֆէ տէ Սփոռ սրահը, 157պիս, ռիւ ժան ժօռէս, Մէզօն Ալփոր:

Կը խօսի ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Ընտանեկան ուրախ մթնոլորտ, մասնակցութեամբ Գարեգինի (թառ) եւ Բենոյի (դափ):

Հաղորդ. միջոց.— Շարանթօն էքոլէն առնել 181 օթօպիւսը եւ իջնել թերմինիւս:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը:

Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի կարդայ նօթ անտիպ երգիծական կտորներ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ
ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ՕՐԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին
Սէրքլը Ռէպիւպլիքէն սրահին մէջ
53 Ռիւ Կրինօ, Մարսէյլ
Կը նախագահէ Պ. Կ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Վ. ՄԻՍԹԻՔ
Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Սոյն հանդէսին բացառիկ փայլ մը տալու համար, Փարիզի Կեդրոնի հրահանգով յատկապէս ներկայ կ'ըլլան, դերասան հայրենակից՝

Պ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ
եւ երգիչ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ տեղական լաւագոյն ուժերէն.— Ջութակահար Ս. Չէօրէքճեան, Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան (արտասանութիւն), Պ. Կ. Մուրաֆեան (արտասանութիւն), Օր. Անիթա Սարգսեան (Մարսէյլի երաժշտանոցէն), Օր. Ռոզիկ Բաղրամեան (դաշնակահարուհի, Լիոնէն), Տիկ. Արմաղանեան (երգ), Յարութիւնեան քոյր եւ եղբայր (արտասանութիւն եւ անակնկալ), Օր. Լուսարարեան (դաշնակահարուհի), Օր. Մարի Սաղըրեան (արտասանութիւն), Պ. Ժիրայր Գասպարեան (երգիչ):

Ջերմութիւնը ապահովուած է:

Մուտքը ազատ է:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Քոնֆէքսիոն շըմիզիէի վարժ գործաւորուհիներ, Մէզօն Միշէլ, 165 ռիւ տը ժավէլ, Փարիզ (15), Մէթրօ Ֆէլիքս Ֆօր:

Ամէն օր կէսօրէ առաջ ժամը 10–12:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» ուսանողական խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր ՍերոբԵօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի եւ շրջանի բոլոր խումբերը փետրուար 25ին, երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբը: Կեդր. վարչութեան կողմէ ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան: Պարտաւորիչ ներկայութիւն եւ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվէլէսան: Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Զեկուցում պարահանդէսին եւ ուրիշ ձեռնարկներու մասին, պատգամաւորի ընտրութիւն: Ընկերուհիներու եւ սանուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդ. Եփրատ Վերաշինաց Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Թիւթէլեան ընտանիքին՝ ողբացեալ Կիւրեղ Խրայեանի մահուան առթիւ:

Միութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթէ վարչութեան անդամ Պ. Կ. Անիսբէկեանի եւ հայրենակից Պ. Պոլիկեանի իրենց անցուցած ծանր արկածին առթիւ:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի եւ ընկեր Ս. Արամեանի եւ պարագաներուն իրենց հօրեղբօր՝ Քերոբ Արամեանի մահուան առթիւ, (մեռած Ամերիկա):

Նոյն տխուր առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացուած է հինգ հարիւր ֆր. իր գպրոցներուն, 500 ֆր. օգափոխութեան շէնքին նորոգութեան, հինգ հարիւր «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, 1 Մարտ, ժամը 16էն 20

CERCLE MILITAIREի շքեղ սրահին մէջ

Մրցում ծպտեալ տարազներու

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • DIMANCHE 26 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7914 — 32e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3325

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՑ ԱՆՑՔԵՐ

•

Բ.— ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՍԻՆԼՔՈՐՆԵՐՈՒ ՎԱՅՐԵՆԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Փետր. (Յառաջ).— Երէկ գիշերուան եպիսկոպոսական ժողովէն ետք, Ամենայն Հայոց Հայրապետը հրաժեշտ առաւ Վանքի այն բոլոր բնակիչներէն եւ հիւրերէն, որոնք չէին ընկերանար իրեն դէպի Գահիրէ: Եւ այս առաւօտ, ժամը 7ին, իր հետեւորդներով եւ համախոհներով մեկնեցաւ Անթիլիասէն եւ ընդհանուր անտարբերութեան մէջ գնաց օդակայան:

Ո՞ւր էր փետր. 12ի կիրակի օրուան փառահեղ ընդունելութիւնը, որուն կը մասնակցէին ոչ միայն պետական, օտար կրօնական, յարանուանական եւ ազգային իշխանութիւնները, այլ եւ 30 հազարէն աւելի հայկական բազմութիւն մը:

Փետրուար 20ի առաւօտուն, ազգային իշխանութեանց կողմէ ողջերթի գնաց միայն Կաթող. տեղապահը, Խորէն եպիսկ. ընկերակցութեամբ Ճէզիրէի առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. վրդ. Ուրֆալեանի: Ոչ մէկ օտար կրօնական կամ յարանուանական ներկայացուցիչ: Ոչ մէկը հայ երեսփոխաններէն: Ոչ մէկ պետական պաշտօնական անձնաւորութիւն, հակառակ անոր, որ Հանրապետութեան նախագահը պաշտօնապէս գիտէր թէ Կաթողիկոսը կը մեկնի այս առաւօտ: Միայն ամփոփ բազմութիւն մը, հազիւ 1000–1200 հոգի, մեծ մասով կիներէ և անպատասխանատու մարդոցմէ բաղկացած: Մէկ ալ՝ Պէյրութի խորհրդային դեսպանը....

Ամէնուն վրայ ցաւալին տպաւորութիւն գործած էր այն երեւոյթը, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ցուցական կերպով Պէյրութէն կը հեռանար ճիշդ այն օրը, երբ հիւրընկալ Անթիլիասի Կաթողիկոսութիւնը պիտի ընտրէր իր կաթողիկոսը: Ու կը հեռանար, ընտրութենէն միայն երկու ժամ առաջ...

Այս հիմնական պատճառով ալ, ոչ մէկ համաժողովրդական ցոյց ու խանդավառութիւն, աւելի քան 30 քիլմ. ճամբուն վրայ, որ մարդկային հեղեղով ողողուած էր դեռ շաբաթ մը առաջ:

Փառաւոր ընդունելութեան հակադրութեամբ անփառունակ մեկնումն էր ասիկա քաղաքէ մը, որ իր ութսուն հազար Հայերով, սիրտ չունեցաւ նաեւ արժանապէս ճամբու դնելու, այնքան շքեղութեամբ ու փառքով դիմաւորուած Վեհափառը...

ՏՄԱՐԴԻ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

Օդակայանին մէջ պարզուեցաւ զարշելի տեսարան մը, նոյն ինքն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին ներկայութեան:

Կաթողիկոսը, եպիսկոպոսներով եւ իր վրայ հսկող Առաքելեաններով, առաջնորդուեցաւ օդակայանի հիւրասրահը, սպասելով օդանաւ մտնելու ժամուն: Եւ ահա, խումբ մը խուլիգաններ խուժեցին Առաջ. Տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի վրայ, հայհոյանքներու տեղատարափով մը: Ոմանք, մինչեւ իսկ նետուեցան վրան, Սքեմը եւ վեղարը քաշելու փորձով: Անշուշտ որ անմիջապէս դուրս հանուեցան: Վեհափառը սահմռկած էր եւ տժգունած: Այս դէպքին վրայ եւ նախատեսուած պահէն քառորդ ժամ առաջ, ընդհանուր իրարանցումի մէջ կաթողիկոսը տարին օդանաւ:

Դուրսը, սակայն, հազիւ քանի մը վայրկեան անց, կատարուեցաւ նոյնքան վայրենի յարձակում մը Ճէզիրէի Առաջն. փոխանորդ Տաճատ Ծ. Վրդ. Ուրֆալեանի վրայ: Վարդապետը, Տիրան արք. Ներսոյեանի եւ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի հետ նստած էր Կաթողիկոսարանի ինքնաշարժին մէջ, Անթիլիաս վերադառնալու համար: Յանկարծ, խուժանը պաշարեց ինքնաշարժը եւ սկսաւ փշրել ապակիները, յարձակելով միաժամանակ Տաճատ վրդ.ի վրայ: Երկու Սրբազանները, փոխանակ արգիլելու յարձակումը կամ առ նուազն պաշտպանելու Հայր Սուրբը, փախչելով կորսուեցան բազմութեան մէջ: Եւ յարձակողները, առաւել եւս քաջալերուելով, սկսան բռունցքի հարուածներ տեղացնել վարդապետին վրայ, որ նստած կը մնար ինքնաշարժին մէջ: Ապա, ալ աւելի խոշտանգելու նպատակով, դուրս քաշեցին ինքնաշարժէն եւ սկսան նորէն զարնել: Ասոր վրայ էր որ նոյն այդ բազմութեան մէջէն 4 – 5 հոգի, վարդապետէն «խօսք» առնելէ ետք, թէ պիտի ... չմասնակցի ընտրութեան, յաջողեցան հեռացնել զայն խուժանին մէջէն եւ մտցուցին օդակայանէն ներս:

Խումբ մը ուրիշ խուլիգաններ ալ պայթեցուցին անիւները Խորէն Սրբազանի ինքնաշարժին, որուն մէջ բարեբախտաբար մէկը չկար:

Քառորդ ժամ անց, մեծ թիւով ոստիկաններ հասան օդակայանի հրապարակը եւ ցրուեցին խուժանը:

Օդանաւը Գահիրէ մեկնեցաւ ժամը 8ին: Կաթողիկոսին հետ Գահիրէ գացին Խադ եւ Վարդան եպիսկոպոսները: Եւ երկու Առաքելեաններն ու գաւազանակիրը:

Կ'իմանամ թէ Յորդանանի կառավարութիւնը, որ դիւանագիտական յարաբերութիւններ չունի Խ. Միութեան հետ, մերժած է Երուսաղէմ երթալու վիզան տալ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին: Այս պատճառով է որ Վեհափառը փոխեց իր ճանապարհագիծը եւ Երուսաղէմ երթալու տեղ գնաց Գահիրէ: Յորդանանեան վիզա ապահովելու համար, նոր դիմումներ պիտի կատարուին Գահիրէի մէջ:

Թղթակցութեանս այս մասն ալ փակելէ առաջ արձանագրեմ հետեւեալը.— Պոլսոյ պատրիարքը, կիրակի առաւօտ Անթիլիաս ժամանելով ներկայ եղաւ պատարագին, որու ընթացքին քարոզեց էջմիածնի կաթողիկոսը: Քարոզը աւարտելէն ետքը, Վազգէն Ա.ի թոյլտուութեամբ գլուխ քարոզ մըն ալ կարդաց Պատրիարքը: Բոլորին վրայ շատ ճնշիչ տպաւորութիւն ձգեց քարոզին այն մասը, ուր Գարեգին պատրիարք կ'ըսէր թէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը պէտք է ճանչնայ իր հոգեւոր ենթարկումը Ս. Էջմիածնին..

Եւ ըսել, որ Կիլիկեան Աթոռի ստորադասութեան այս պահանջը կ'ընէր մէկը, որ անցեալ տարիներուն եւ դեռ երկու օր առաջ հակառակորդներու կողմէ կը ներկայացուէր իբրեւ միակ թեկնածուն այս դարաւոր Աթոռին....

Ուրեմն յաջորդով՝ Փետր. 20ի կաթողիկոսական ընտրութիւնը:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ վերջացաւ Փետրուար 25ին: Միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը որ գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ Կեդր. Կոմիտէին լենինեան աշխատանքը: Բանաձեւը շատ կարեւոր կը նկատէ որ միացեալ ճակատ կազմուի պատերազմին դէմ, փարատելով ներքին պառակտումները: Յետոյ կը մաղթէ որ հաստատուին եւ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակուին Մ. Նահանգներուն, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան բոլոր ազգերուն հետ:

× Խ. Միութեան սպարապետը, մարաջախտ Սոքոլովսքի, յօդուած մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ «ունին բոլոր միջոցները, հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր արձակելու համար աշխարհի որեւէ մէկ կէտին վրայ»: Նաեւ արդիական զէնքեր:

ОՐԸ ՕՐԻՆ

•

«ԿԸ ՁԳԵՄ Կ'ԵՐԹԱՄ»...

Ի՞նչ «զգայացունց» տեսարաններ պարզուեցան Կիլիկիոյ կաթող. ընտրութեան առթիւ, սկսելով Պատգամ. ժողովի բացումէն:

Իմ կարծիքով, առաջին մրցանակին արժանի է «դեմոկրատ» առաքեալը, պրոֆ. Ա. Առաքելեան:

Փետր. 14ի նիստին, երբ կը քննուէր ժողովին յետաձգման խնդիրը, պրոֆեսորը — ըսէ՛ վարժապե՛տը — դիտել կու տայ Ամենայն երկիւղածութեամբ.

— Անգամ (նոյն իսկ) անյարմար է իր (կաթողիկոսին) առաջարկը քննութեան ենթարկել: Ի՞նչ կը փոխուի, եթէ մի շաբաթով ժողովը յետաձգուի: Ոչինչ: Հակառակ պարագային կը վնասուի Ամենայն Հայոց Հայրապետի վարկը (Այգ):

Ուրեմն, կարելի է Ամենայն Հայոց կաթողիկոս մը խեղդել «աշխարհի ամէնէն դեմոկրատ պետութեան մէջ», բայց անկարելի է քննութեան ենթարկել ուրիշ կաթողիկոսի մը «դիւանագիտական» առաջարկը՝ ազատ արտասահմանի մէջ...

Առ այժմ չեմ ուզեր աւելի ծանրանալ այս կէտին վրայ, որ շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ:

Երբ էջմիածնի անվեհեր առաքեալը այսքան ջերմեռանդ ելոյթ մը կ'ունենար, մեր բարեպաշտները կամ դիմակաւորները կրնայի՞ն ետ մնալ:

Եւ ահա ձայներ՝ հատընտիր շքախումբէն.

— Պէտք է ընդունիլ Վեհափառին առաջարկը (ժողովը յետաձգել՝ առանց դիւան ընտրելու):

ՁԱՅՆԵՐ. — Դիւանը կազմենք, յետոյ կը մտածենք:

Առաքելեան.— Եթէ դիւան կազմենք եւ մանդատները ստուգենք, Վեհին առաջարկը մերժած կ'ըլլանք:

— Պէտք է ենթարկուիլ Վեհի կամքին:

— Եթէ ժողովը բանանք, մենք կը հեռանանք (մե՛նք)...

— Ժողովը փակենք ի յարգանս Վեհին ... Եթէ ոչ ես կը հեռանամ:

Էջմիածնի երկու պատգամաւորները չհաշուելով, իրականին մէջ հեռացած էին ինը երեւելիներ, մէկ մասը պարզամիտ, մնացեալը նենգամիտ:

Բայց եւ այնպէս, ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ համաձայն Աթոռին կանոնագրութեան եւ Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութեանց:

Ի՞նչ շահեցան «կ'ելլեմ կ'երթամ»ները:

Պարզապէս ժողովին եւ ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութեան արգահատանքը.— «Երթա՛ք բարով»:

Այս բացատրութեան համար շատ աւելի պատկերալից ոճ մը ունին Թուրքերը:

Անշուշտ յիշեցին անոնք որ տարին եւ թուրքերէնի պաշար ունին:

ՎԱՀԷ

ՍՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՐԿԱ՞Ր ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ

Տեղական թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Ալժերիոյ ապստամբները Թռուցիկներ կը ցրուեն, ազդարարելով թէ երկարատեւ պատերազմի մը կը պատրաստուին, նոյնքան ծանր պարտութեան մը մատնելու համար Ֆրանսան, ինչպէս եղաւ Հնդկաչինի մէջ (Տիէն Պիէն Ֆու): Թռուցիկներու բաշխումէն առաջ, նոյն ըմբոստները նոր յարձակումներ կատարած էին ֆրանսական ուժերուն դէմ, աւելի փորձառու ռազմավարութեամբ, ինչպէս կը հաստատեն Ֆրանսայի սպաները: Այս վերջիններուն կարծիքով, փոխուած են կռուելու ձեւերը, 16 ամսուան փորձերէն ետք: Թռուցիկները ստորագրուած են «Ազգային Ազատագրութեան Ճակատ»ին կողմէ: Այսպէս կը կոչուի ապստամբներու կազմակերպութիւնը: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ազատագրութեան Ճակատն է որ պիտի բանակցի Ֆրանսայի հետ, երբ յարգուին զինադադարի պայմանները:

Մինչ այս մինչ այն, ահաբեկումները կը շարունակուին ամբողջ Ալժերիոյ մէջ: Վերջին 24 ժամերու ընթացքին սպաննուած են 52 հոգի: Ֆրանսացիները բուռն ցոյց մը սարքեցին Օրանի մէջ, չորս զոհերու յուղարկաւորութեան առթիւ: Դէպքը այնքան ծանր հանգամանք ունէր որ զինուորները հարկադրուեցան արտասուաբեր ռումբեր գործածել: Ալժէի մէջ երեք ինքնաշարժներ գնդացիրի ռմբակոծութեան ենթարկուեցան: Ութ հոգի սպաննուեցան, եօթը Եւրոպացի, մէկը իսլամ: Մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ Ալժերիոյ եւ Մարոքի սահմանին վրայ:

Օրանի դէպքին տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 1500 հոգի փորձեցին կառավարական պաշտօնատունը մտնել բռնի: Այս առթիւ քարկոծեցին այն զինուորները որ կը փակէին ճամբան: Բազմութիւնը մեծ մասով կը բաղկանար ուսանողներէ եւ նախկին ռազմիկներէ, որոնք փողոց թափած էին երեք զոհերու յուղարկաւորութենէն ետք: Ցուցարարները «Մարսէյեզ» երգելով թշնամական կանչեր կ'արձակէին կառավարութեան դէմ:

Վերջին զինուորական գործողութիւնը կատարուեցաւ Ալժէի հարաւային – արեւելեան լեռներուն մէջ ուր շրջուն պահակախումբ մը յարձակեցաւ ազգայնական ստուարաթիւ զօրամասի մը վրայ: Ըմբոստները յաջողեցան փախչիլ, 13 դիակներ ձգելով: Ահաբեկումները կը շարունակուին նաեւ Մարոքի մէջ: Ազգայիններ յարձակում կրեցին Ռապաթի եւ Մեքնէսի շրջաններուն մէջ: Ապստամբները միշտ յարձակումներ կը կատարեն, Ռիֆի շրջանին մէջ:

× Պ. Լաքոստ, Ալժերիոյ նախարարը, Փարիզ եկաւ, մանրամասն զեկուցում տալու համար կացութեան մասին: Մօտերս բազմաթիւ օդանաւեր պիտի ղրկուին Ալժերիա:

× Գաղթատիրութեան դէմ ժողով մը գումարուեցաւ անցեալ օր, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ անդրծովեան երկիրներու երիտասարդութեան եւ ուսանողութեան: Ճառախօսները ամէնէն աւելի ծանրացան Ալժերիոյ վրայ: Ընկերվարական ներկայացուցիչը ողջմտութեան կոչ մը ուղղեց, բայց միւսները չէին ուզեր լսել, զանազան կանչեր արձակելով: Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ երբ ցուցարարները դուրս կ'ելլէին, տափատներ հագած աղջիկներ Մարոքի, Թունուզի եւ Ալժերիոյ ըմբոստներուն դրօշները պարզած էին եւ դրամ կը հաւաքէին: Այս առթիւ հարցապնդում պիտի ըլլայ Ազգ. ժողովին մէջ:

× Փարիզցի ճաշարանապետ մը եւ ուրիշ եօթը ճամբորդներ ջարդուեցան Ալժէի մօտ (Պիսքրա): Զոհերէն մէկը 7 տարեկան աղջիկ մըն է:

× Կառավարութիւնը կը խորհի քանի հազար նոր զինուոր ղրկել Ալժերիա, ուր կան այժմ 33.000 հոգի:

ՕԴԱՆԱՒ մը պայթեցաւ Դամասկոսէն Հալէպ թռած ատեն, վերջին քաղաքէն 25 քիլոմեթր հեռու: Մեռան 18 սուրիացի ուղեւորներ եւ յոյն օդաչուն: Զոհերուն մէջ կը գտնուին մայր մը իր երեք զաւակներով, երկու սուրիացի սպաներ, գնդ. Վասֆի եւ տեղակալ Ճանկի: Հիւրընկալ աղջիկը օդանաւ չէր նստած, հիւանդ ըլլալով:

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ
Ե.

Ի՞նչ է գրաբարը:

Գրաբարը կը ներկայացնէ մեր լեզուին գաղափարական բարձրագոյն խաւը (սիւփէրսթրիւքթիւր): Այս խաւին կազմութեան մէջ իրենց նպաստը բերած են քըրմական եւ արքունական գաղափարները: Անոնց շնորհիւ՝ մեր լեզուին աւազանը թափուած է պաշտամունքի, կախարդանքի, տիրապետութեան հարուստ տարրերը: Այդ լեզուն է որ, ըստ Բառնուայի տարազին, կը կոչուի «խնամեալ» բարբառ:

Ի՞նչ է աշխարհաբարը:

Այստեղ անհրաժեշտ է ճշդում մը: Երբ դեռ կը տիրապետէր գրաբարը, սխալ է աշխարհաբար կոչել բարբառային այն կենդանի գանձը, աշխարհաբառը, որ, դարեր ետքը, պիտի ներկայանար իբրեւ վաղուան լեզուին իրաւատէրը. Գրաբարին տիրապետութիւնը հազիւ տկարացած, աշխարհաբարը կը ներկայացնէր արդէն մեր լեզուին գաղափարական միջնախաւը, — այս խաւին կազմութեան մէջ իրենց նպաստը բերած են ցեղային եւ երկրային տարրերը, պահելով կամ զարգացնելով անհատականութեան եւ ինքնատպութեան ոգին:

Ի՞նչ է ռամկօրէնը:

Ռամկօրէնը կը ներկայացնէ մեր լեզուին գաղափարական ստորնախաւը, — այդ խաւին կազմութեան մէջ մեծ դեր խաղացած է հպատակութեան ոգին, որ կ'ենթարկուի քաղքային ինքնօրէնութեան եւ ճաշակի զգայնութենէն զըրկուած, կ'ենթարկուի օտար թափանցումներու՝ առանց դիմադրութեան:

Ռամկօրէնը լեզուին լոյծ վիճակն է, որ կը ստանայ ամէն ձեւ՝ գիտակցութեան պակասով, ազգային ոգիին եւ անկախութեան կորուստով, վաղուան հանդէպ անզգայ:

Ռամկօրէնը լեզուին փտութիւնն է:

Լեզուէ լեզու կը տարբերի ռամկօրէնին պատմութիւնը, ինչպէս եւ արժէքը: Լեզուներ կան, որոնց ռամկօրէնը դեռ բան մը կ'արժէ, եթէ տէրը՝ ժողովուրդը, քաղաքական եւ աշխարհագրական պայմաններով, քիչ թէ շատ հեռու կը մնայ օտար ժողովուրդներու ազդեցութենէն, կամ քիչ թէ շատ մօտ կը մնայ մայր լեզուին աւազանին: Այդ անկիւնէն դիտելով՝ երեւակայեցէք մեր ռամկօրէնին նըկարագիրը եւ ճակատագիրը:

Գրական լեզուն, այդ պայմաններուն տակ, կը փորձէ դիմադրել, իսկ ռամկօրէնը կը պոռնկանայ: Լեզուներու կեանքին մէջ՝ անիշխանութիւնն է ռամկօրէնը, որ կ'եղծէ բառերը, կը խաթարէ բառերու վերարերութեան կանոնները եւ կ'որդեգրէ ընկեցիկ բառեր:

Ռամկօրէնը լեզուական աղէտ մըն է: Պատկերը այն վիճակին՝ երբ լեզուն կը զրկուի իր ինքնութիւնը պահպանելու, պաշտպանելու միջոցներէն:

Սկիզբները, լեզուն ինքզինք կը պաշտպանէր ձայնի մշակումով:

Ձայնալիտութիւնը ունէր իր օրէնքները, որոնց անդրադարձեր էի արդէն համառօտակի (Փետր. 8 եւ 19): Այն խնամքը, զոր ցոյց կուտային քուրմերը՝ ճշգրիտ արտասանելու համար բառերը, աւելի հաճոյական եւ հաղորդական դարձնելու համար աստուածներուն, կը կոչուի բարեձայնութիւն (Էօփոնի), ճշգրիտ արտասանողը՝ բարեձայն կամ ասողիկ: Այս աւանդութեանց կապուած է նաեւ էօփէմիզմը, որ կը թելադրէ զգուշանալ արտասանելէ ոչ միայն բառեր, այլ եւ ձայներ, որոնք կրնային աւետաբեր հակազդեցութիւն մը ստեղծել՝ կրօնական ծիսակատարութեանց ժամանակ:

Ուրեմն, լեզուին ճշգրիտ եւ մաքուր արտասանութիւնը պաշտպանուած էր երկու օրէնքներով:

Իբրեւ վկայութիւն այն աւանդութենէն թէ դաշնաւոր առոգանութիւնը կամ ճշգրիտ արտասանութիւնը կախարդանք կը ստեղծէր՝ հայերէն երգ բառը: Կը ծագի սանսկրիտ արճահ բառէն, որ կը նշանակէ սրբազան օրհնութիւն (Ժուռէ.— Ստուգաբանական բառարան յունարէն եւ լատիներէն լեզուներու), ինչպէս ֆրանսերէն «չարմ» բառը (կախարդանք, հմայք) արմատական իմաստով կը նշանակէ տաղ (Քոմպարիէօ.— Պատմ. երաժշտութեան, Ա. հատոր):

Իբրեւ վկայութիւն բառերու վրայ դըրուած արգելքին, որ կը պահանջէր արտասանութիւնը կատարել պայմանաւոր զգուշութիւններով.— Միջին դարուն՝ ժողովուրդը կը զգուշանար արտասանել մեղու բառը: Այս վերջին աւանդութիւնը որոշ ձեւափոխութիւններով կը մնայ տակաւին կարգ մը ժողովուրդներու մօտ.— Կիները կը զգուշանան արտասանել իրենց ցեղապետներուն, նոյնիսկ ամուսիններուն անունները: Այլ ժողովուրդներու մօտ՝ մարդիկ ունէին երկու անուն, — մին հասարակ, որու արտասանութիւնը ազատ էր բոլորովին, միւսը՝ սրբազան, որ գաղտնի կը պահուէր կամ կ'արտասանուէր որոշ զգուշութիւններով:

Իր կարգին, ձայնին հետ գիրը եւս կը կատարէր լեզուն պաշտպանելու նախնական այս զգուշութիւնները: Ասողիկներուն հետ նոյն գործը կը կատարէին դպիրները, — ընդօրինակողները, որոնց աշխատանքին գնահատութիւնը կարելի չէ ուրանալ երբեք՝ առանց մոռնալու, նաեւ, չարիքը, զոր հասցուցին սխալ ընդօրինակութիւններով, բառերու խաթարումներով ու ձեւափոխութիւններով (համեմատել շէրամ կամ շեփոր բառերը եւ իրենց ծագումը, քննել Աստուած – Աստուծոյ հոլովաձեւը, ըստ Մեյեէի):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ
(ԾՆՆԴԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ԱՐԵՒԻ, ԳԱՐՆԱՆ ՈՒ ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԻՉԸ

●

Ափսոս է երգել ու գարուն,
Այս խուանդ, հանճարեղ պատանին:—
Ե. ՉԱՐԵՆՑ

ԽՄԲ.— Արեւմտահայ աշխարհաբարի վերածուած Երեւանի «Գրական Թերթ»ի Յունուար 31ի թիւէն.—

Կարճատեւ եղաւ Միսաք Մեծարենցի ստեղծագործական կեանքը ... Ընդամէնը հինգ տարի (1903 – 1908): Մեծ տաղանդի ու հնարաւորութեանց տէր բանաստեղծը, որու ստեղծագործական կեանքի արշալոյսը եղաւ նաեւ կեանքի մայրամուտը: Դուրեանի պէս ուսուցիչ դարձաւ մայրենի քերթուածի մէջ, լուսաւոր ուղիներ գծելով գալիք օրուան համար: Երկու բանաստեղծները իրենց դժբախտ կեանքով, պայծառ երազներու եւ ապրած ծանր կեանքի մռայլ հակասութիւնով յաւերժական վիշտ դարձան մեր գրականութեան համար: Կը թերթես բանաստեղծի գիրքը, քնքոյշ ու թախծոտ ոտանաւորներէն, արձակ էջերէն, արտակարգ լրջութեամբ գրուած յօդուածներէն քու դէմդ կ'ելլէ սիրելի բանաստեղծը իր կեանքի եւ հոգիի ցաւագին ողբերգութեամբ: Պատանի բանաստեղծը կը զգայ իրեն վիճակուած ծանր բախտը, բայց մօտալուտ մահուան ուրուականը իր հոգիին մէջ չի ծնիր յուսահատ աղաղակ, մաղձ ու մռայլ յոռետեսութիւն:

Անդարմանելի վիշտը զայն դարձուցած էր աւելի մեծ, աւելի բարձր ու մարդկային: Արտակարգ ներշնչումով բանաստեղծը կ'աշխատի իր հոգիին լաւագոյնը տալ մարդուն ու աշխարհին, անոնց տալ իր հոգիին գորովն ու սէրը չիրագործուած երազներու տենչը, կատարելի բաղձանքը, վեհութեան ու գեղեցիկի ձգտումը:

Մեծարենցի մանկութիւնը անցած է գիւղական տարերքի մէջ: Ան լսած է հայրենի նուագներն ու շէրերը, ջերմագին սիրած է պարզ աշխատաւորական գաղափարը, գիւղական աշխարհի բնանկարը, ունկնդրած հայրենի բնութեան շշուկները: Այնուհետեւ ուսանելու գացած է Սեբաստիա ու Մարզուան, իսկ 1902ին տեղափոխուած Պոլիս, ուր ստեղծած է իր գրական փառքն ու աւարտած իր կարճատեւ կեանքի ուղին: Բայց այդ կարճ ատենին մէջ ալ Մեծարենց շատ բան սորված է: Շատ լաւ գիտէր համաշխարհային բանաստեղծութիւնը, իսկ հայկական բանաստեղծութեան մէջ ունէր իր երկու սիրելի բանաստեղծները՝ Գրիգոր Նարեկացի եւ Պետրոս Դուրեան: Գրական փորձերը սկսելով 1902ին, Մեծարենց բազմաթիւ կողմերով կը կրկնէ իր սիրելի բանաստեղծները, սակայն քանի մը տարի ետք արդէն քերթողութեան մէջ կ'ընդգծուի Մեծարենցի մեծ անհատականութիւնը: «Ծիածան» եւ «Նոր Տաղեր» գիրքերը, որոնք լոյս տեսան 1907ին իրենց շուրջ ստեղծեցին գրապայքարի տաք մթնոլորտ եւ միեւնոյն ատեն պատուաւոր տեղ բացին բանաստեղծի համար՝ հայկական բանաստեղծութեան մէջ: Այդ գրքերը կը ցուցաբերեն բանաստեղծին գաղափարական-ստեղծագործական զարգացումը: «Ծիածանի» ստեղծագործական որոշ հակասութիւնները կը լուծուին նոր գրքին մէջ, ամբողջացնելով ժողովրդային բանաստեղծի հասակը:

Սովորաբար Մեծարենցը կը կապեն խորհրդապաշտ բանաստեղծներուն հետ: Սակայն ինք՝ բանաստեղծը լաւ զգացած է իր եւ խորհրդապաշտ բանաստեղծներու տարբերութիւնը, տեսնելով որ իր բանաստեղծութեան մէջ չկայ խորհրդապաշտութեան գլխաւոր յատկանիշը, մենամոլութիւնը, անհատապաշտութիւնը: Միսաք Մեծարենցը գերազանցապէս կը համարին բնապաշտ: Այս ալ միակողմանի է, քանի որ իր բանաստեղծութեան հիմքին մէջ կան ամբողջ ընկերային խաւի հոգեբանութիւնն ու զգացումները: Նկատած են նաեւ որ, Մեծարենցի մօտ կը ժխտուի ընկերային եսի դերը կեանքի մէջ, կարծիք մը որ կը ժխտէ էականը Մեծարենցի ստեղծագործութեան մէջ — վառ հիւմանիզմը: Այս կարծիքները շատ միակողմանի են եւ չեն բնորոշեր բանաս-

ՓԵՏՈՒՐԷ ԲԵՐԴԸ
(Աւանդութիւն)

Ա.

Անոր գանձարանները բռնաւորուած էին ոսկիով ու արծաթով, պղնձգոյն, թանկագին քարերով: Անոր մարմարաշէն պալատը՝ ինկած բուրգի մը կանաչ կողին տակ, կը նմանէր սրբազան տաճարի մը, խորհրդաւոր ու [illegible]: Շուրջը՝ ծառեր, ու նորէն ծառեր:

Նուռ ծառերը՝ արեւի պէս լիալուսնոյ եւ կարմիր, անոնց ոստերը կ'օրօրուէին սոխակներու երգին չափով: Տանձենիները՝ իրենց ջրոտ ու քաղցր պտուղները՝ ոսկեղէն ուռնակի մը փայլով կը խայղնէին արեւուն դէմ:

Ուռենիները կը փափսային ցայտաղբիւրներու ցրցքած մանր կաթիլներուն՝ մեղմօրէն եւ սիրական մը սրտին տաքով: Տուղտի ծաղիկները, շուշանները ու մանուշակները, վիճաքրուքները ու կակաչները իրենց սիրտի նմանող բաժակները վեր կը բարձրացնէին, զանոնք լեցնելու համար արեւով ու երազով:

Մուշկ ու յասմիկը կը հոտէր ամէն կողմ: Պալատին շուրջ ու ծառաստանին մէջ՝ կը յորդէր բազմահազար սոխակներու համերգը, մերթ մեղմ ու խաղաղ՝ Այրարատեան դաշտին վրայէն սահող զեփիւռին պէս, մերթ ալ կրքոտ ու բազմաձայն՝ երբ համերգը երաժշտական աւետովի կը բարդանար, կ'ուռէր չըղոպուած սիրոյ մը քմայքին:

Այն ատեն — երբ աստղ էր, ու գիշթական՝ երկիրն ու երկինքը — համերգը կը տաքնար, կը հիւսուէր, կազմելու համար խորհուրդ եւ հրապուրանք, ապա՝ կը պայթէր մրգաստանին վրայ, զայն կը լեցնէր ձայնական ալիքներով, խաղի ու շէշտի ցաւցնող հծծիւնով. այս պահերուն՝ ջրաւազաններու մէջ լողացող բադերը կը դադրէին լողալէ, իրենց շունչը կը բռնէին, վասն զի՝ սոխակներու համերգին հետ, սիրոյ ջերմութիւնը կը հոսէր, կը կարկամեցնէր ասոնին ու անասունը: Պալատն ալ կը լռէր:

Բ.

Հին դարերու մէջ ապրող նահապետ-թագաւոր մըն էր պալատին տէրը, հրաշագան իմաստութիւններու գանձերովը հարուստ, մոգութեան պէսպիսուն հաւատքներովը հոգին զարդարած՝ հայրօրէն կը կառավարէր երկիրը:

Երջանիկ էր թագաւորը, եւ երջանիկ՝ իր ժողովուրդը: Աւազակութիւնն ու կողոպուտը անծանօթ էին անոր ընդարձակ երկրի սահմաններուն մէջ: Կեղեքողներ եւ կեղեքուողներ, տիրապետողներ և տիրապետուողներ չկային, ամէն ոք կ'աշխատէր ու կը վայելէր իր քրտինքին արդիւնքը:

Մէկուն սուգը կը վարակէր ամէնքը: Բերկրութիւնը՝ ընդհանրական էր, պալատէն կը հոսէր մինչեւ հիւղակներ: Աստուածաշնորհ այս երկրին մէջ պատերազմ չկար եւ արիւն չթափեցաւ, յորչափ՝ ապրեցաւ այս բարի թագաւորը:

Երկիրը զուարթ էր: Անգամ մը միայն, դէպք մը քիչ մնաց որ [illegible] այդ դըրախտ երկիրը եւ արտասուէր նահապետ – թագաւորին օրհնեալ համբաւը: Անիկա՝ կին մը ունէր: Անոր աչքերը՝ սիրոյ հրավառ ջահեր էին, որոնք կրնային հանդիպող ամէն մարդուն սիրտը խռովել եւ անկէ դուրս բերել ցանկութիւններու ամէնէն անզուսպները:

Թագուհիի մազերուն մէջէն վեր կը բարձրանար սիրոյ վայելքին խնկեղէն ծուխը: Գլխուն շուրջը՝ հեշտանքի գոյնզգոյն թիթեռնիկներ կը թռչտէին: Բերանը դեռ նոր ճեղքած եւ իր կարմիրը հողի ցոյց տուած վարդի կոկոնին կը նմանէր: Քիթը ճառագայթներէ հիւսուած ըլլար կարծես: Կուրծքին պատեկը՝ մարմարագոյն եւ ոլորկ: Կաթին երկու թափանցիկ պարկերը՝ Բիւրակնեան լեռներու վրայ արածող ոչխարներէ առնուած կաթին նման փայլուն եւ բուրումնալից:

Թագաւորն ու թագուհին իրար շատ կը սիրէին: Թագաւորը իմաստուն էր, իսկ թագուհին՝ գեղեցիկ:

Երկուքն ալ երջանիկ էին:

Գ.

Դժբախտ օր մը, բաղձանքներու եւ անհատնում ցանկութիւններու ոգին, սատանայի մը կերպարանքովը մտաւ թագուհիի սրտին մէջ, բորբոքեց, ոտքի վրայ հանեց հոն թաղնուած բոլոր իղձերը:

Եւ՝ այսպէս խօսեցաւ,

— Թագուհի, ինչու՞ կ'ուրանաս ինքնութիւնդ, դուն կին չե՞ս, ով վայելքի գեղեցիկ եւ հեշտաբար ծաղիկ, չե՞ս գիտեր որ՝ երկրիս վրայ ամէնէն հզօր աստուածուհին ես, մահուան ու կեանքի տիրապետութեան բացարձակ ուժովը: Դուն՝ սէրն ես եւ գեղեցկութիւնը, ուզէ ինչ որ կը փափաքիս, պիտի տրուի քեզ: Ուզէ, ուզէ:

Թագուհին յանձնուեցաւ պատրանքին, լսեց իր փափաքները ուսեցնող բառեր, իր եսը շոյող խօսքեր, հակառակ անոր որ ամէն ինչ ունէր, աշխարհի ամէնէն հարուստ ու գեղեցիկ կինն էր, յանկարծ ինքզինքը դժբախտ զգաց, տրտնջաց ու լացաւ:

— Ով ոգի, ես հիմա կին մըն եմ՝ բոլոր կիներու պէս, բարի ըլլայ գալուստդ եւ օրհնեալ քու անունը, բացատրէ ինծի կեանքի նորօրինակ ու արեւ չտեսած վայելքները, ցուցուր ինծի այն ճամբան՝ որ զիս պիտի տանի դէպի գերագոյն ապրումը, ըսէ որ ինծի մութ մնացած կեանքը վայելեմ թել առ թել, մասնիկ առ մասնիկ, ու ես յագենամ այնպէս՝ ինչպէս անձրեւ չտեսած արտը կը յագենայ մեղմ ու հանդարտ տեղացող անձրեւներէն: Ես հիմա կը զգամ որ ապրումիս ու վայելքներուս մէջ բացատաններ կան, անոնք չեն կազմեր անընդհատ շղթայաւորում մը, անոնք՝ գերձանի վրայ անցուած, բայց իրարմէ հեռու մնացած համրիչի հատիկներուն կը նմանին: Ով ոգի, անոնք իրարու մօտեցուր, հոգիս լեցուր վայելքին բազմազանութեամբ, ես կը մերժեմ ճանչնալ վերացական երջանկութիւնը, հետեւաբար՝ կ'արհամարհեմ աստուածներու մէջ լողացող անմահներու կարծեցեալ յաւիտենական կեանքն ու ապրումը: Ահա ես՝ իբրեւ նիւթ, կը սիրեմ նիւթը՝ նիւթով եւ նիւթին մէջ, այսինքն՝ շօշափելի ու ծանրկէկ իրականութիւնը: Յագեցուր զիս տեսանելի ու զգալի հաճոյքներով, ես՝ ծառադ պիտի ըլլամ, յաւէտ ստրուկդ:

— Լաւ, թագուհի, թագաւոր — ամուսինէդ պահանջէ որ քեզի համար թռչուններու գոյնզգոյն փետուրներէն բերդ մը շինէ, հոն պիտի տեսնես ու վայելես երկրային ու մարմնաւոր բոլոր հաճոյքները, յարեց ոգին:

— Փետուրէ բե՞րդ մը:

— Այո, հոն պիտի լսես երաժշտութիւն մը՝ որ երկրաւոր արարածի մը ականջը լսած չէ, փետուրէ բերդին մէջ պիտի վայելես քեզի անծանօթ ապրումներու քաղցրութիւնը, այն տեղ՝ զեփիւռները բանաստեղծութեան մը նեկտարը պիտի մատուցանեն քեզի եւ կեանքը պիտի ծաղկի միշտ աւելի հզօր ու աւելի հաճելի:

— Այս բոլորը ինծի պիտի տայ փետուրէ բե՞րդը:

— Այո, ով գեղուհի, փետուրէ բերդը:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Զգւում է Հայոց լեռների շղթան
Իր կատարներով քարձր ու վիթխարի ,
Եւ հէքեաթներ է պատմում դիւթական
Բարձրութեան մասին Հայոց աշխարհի :

Թռվիչ հմայքով Սեւանն է նազում՝
Լոյսի խայտանքը կապոյտ երեսին ,
Պատմում են նրա ջրերը լազուր
Հայոց աշխարհի պարզութեան մասին :

Տեսնում եմ երկրիս ձորերն անհամար՝
Մխրճուած հողի խորքերը խորին ,
Որ մնում են դեռ պատմելու համար
Հայոց աշխարհի աղէտները հին :

Խօսում են երկրիս ջրերն աղմկուն ,
Բիւր ակունքներից բխած դարաւոր ,
Գարնան ջրերը պատմում են , երգում
Հայոց աշխարհի խնդութիւնը նոր :

ՆԱՆՍԷՆ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

տեղծին ընկերային ստեղծագործական դիմանկարը : Ինք Մեծարենց դպատ հայ-եացքով քննելով «Միածան» ժողովա-ծուն , տարիկայական կերպով գնահատա-կանք բրած է իր բանաստեղծութեան նըշ-լով առաջին դրքի հակասութիւնները · «Չէօքլիւրեան կը քերէ «Միածանի» ճըշ-մարիտ թերութեանց եզերքը , երբ կը հա-կադրէ իմ մէջս իրական աւիշով պատ-ռայն եւ քաղքենի պղեցութեանց նշա-նակ պոլսերնակը՝ որ «Սոնադի»ը ար-տադրած է»։ Մեծարենց կը գտնէ , որ ճշ-մարիտ բանաստեղծութիւնը պէտք է ու-նենայ ընդհանուր ընկերային բովանդա-կութիւն , որ խորհրդապաշտական – ան-հատապաշտական ձգտումները ուղղուած են ճշմարիտ արուեստին դէմ :«Փափաքելի էր ուրեմն , որ Մեծարենցը ջանար իր էութենէն դուրս ելլել , ոչ թէ մնալ «Միածանի» հեղինակը , այլ մեր բոլոր բանաստեղծներն ալ պէտք է մերկանան այլեւս եսին տաղակալի ոչնչաբանութիւն-ներէն »: Մեծարենց կը պահանջէր հեռա-նալ անձնական չնչին զգացմունքներէ եւ անհատականի միջոցով արտայայտել ընդ-հանուրը , երգել բնութիւնը գիտակցով , համակուիլ աշխարհի ու մարդու սիրով , բարձրացնել հիւմանիզմի դրօշը բանաս-տեղծութեան մէջ : Տեսական այս բարձր սկզբունքին վրայ կը բարձրանայ բանաս-տեղծի ժողովրդային – հիւմանիստական ստեղծագործութիւնը :

Մեծարենցի առաջին գիրքը բաւակա-նաչափ խոր կերպով կը ցուցադրէ բա-նաստեղծի հոգեկան եւ անձնական վիճ-ակը :

ՀՐ · ԹԱՄՐԱԶԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՆԿԱՐԺԷՔ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

(Ամփոփուած Երեւանի թերթերէն)

Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիան հը-րատարակած է պատմաբան Լեւոն Խա-չիկեանի հայերէն ձեռագրերու յիշատա-կարանները : Արդէն լոյս տեսած են երկու ընդարձակ ժողովածուներ՝ — մէկը ԺԴ · դարու յիշատակարանները (1950) , միւսը ԺԵ · դարու առաջին կիսուն (1955) :

Յիշատակարանին հեղինակը տարինե-րով աշխատած է այս գործին վրայ , քը-քրելով Հայոց ձեռագիրները : Դժուա-րութիւնը այն է որ մէկ դարու ձեռագրե-րու յիշատակարանները հաւաքած ատեն , կազմողը հարկադրեալ քննած է այդ դա-րէն առաջ կազմուած եւ այդ դարու բոլոր ձեռագրերը , որովհետեւ յիշատակարան-ներ գրուած են այդ դարուն եւ առկէ ա-ռաջ եղած ձեռագրերու վրայ : Կազմողը օգտագործած է ոչ միայն տպագիր ձե-ռացուցակներ , այլեւ լուսապատճէններ :

Հեղինակը հանելով յիշատակարանները-կիցքը կրկնուած կրօնական մասերը , շեշ-տը դրած է պատմական կէտերու վրայ : Ան ծանօթագրութիւններով ցոյց տուած է յիշատակարաններու դրութեան կարեւո-րութիւնը , ճշդած է գրողներու անձնա-ւորութիւնները , ցուցաբերելով հայ ձե-ռագրագիտութեան պարմանալի հմտու-թիւն եւ գիտութիւն : Առաջին ժողովա-ծուի յառաջաբանին մէջ կը խօսի յիշա-տակարաններու առաւելութեանց , թերու-թեանց մասին , թուելով այն բոլոր երե-ւոյթները , որոնք մեծ նշանակութիւն ու-նին մեր եւ դրացի ժողովուրդներու պատ-մա – մշակոյթին մէջ : Երկրորդ ժո-ղովածուին (ԺԵ · դար) կցուած է ընդար-ձակ յառաջաբան մը ուր կը շարադրէ ԺԵ · դարու առաջին կիսուն Հայոց պատ-մութիւնը , տալով այդ շրջանի պատմա-կան անցքերը եւ ժողովուրդին ընկերա-քաղաքական յարաբերութիւնները : Յա-ռաջաբաններուն մէջ ընդարձակ ծանօ-թութիւններ տրուած են ժողովածուներու կազմութեան , նիւթի դասաւորման եւն·ի մասին : Նախապէս յիշատակարանները կը հաւաքուէին ձեռագրական ցուցակներու մէջ , ուր կը կցէին ձեռագրի հետ եւ որու նկարագրութիւնը կը տրուէր ցուցակին մէջ : Ոչ միայն մենք չունինք ձեռագրա-կան լիակատար ցուցակ , այլ եղածն ալ կանոնաւոր չէ եւ ցրուած է : Յիշատակա-րաններու այս ժողովածուները լիակա-տար ըլլալով հանդերձ , կազմուած են մանաւոր դարերով կամ յիսնամեակնե-րու համաձայն եւ իրարու կը յաջորդեն :

Կազմողը ոչ մէկ ջանք խնայած էր ժո-ղովածուներու գիտական մասը կատար-եալ դարձնելու : Յատուկ անուններու ցանկը հնարաւորութիւն կուտայ տեղե-կութիւններ հաւաքելու պատմական դոր-ծիչներու մասին , կը լրացնէ մեր յատուկ անուններու ընդարձակ ժողովածուն (Հ.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

« ԴԱՐՈՒՍ ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ »

Քուրթ Զինկըրի «Դարուս լրտեսները » գիրքը գրուած է հետաքրքրութիւնը վառ պահող եղանակով մը : Բարձր քաղաքա-կանութիւն , սէր , արկածախնդրութիւն եւ խորհրդաւորութիւն իրարու կը յա-ջորդեն :

Գիրքին սկիզբէն իսկ հեղինակը կ՚ըսէ թէ լրտեսութիւնը արհեստ մըն է : «Քսան տարիէ ի վեր գիրքեր կը հրատարակեմ , բացի իմ գրագէտի արհեստէս , թաքուն կեանք մը ապրած եմ : Իմ մէջս միշտ երկ-րորդ մարդ մը եղած է — հարցաքննիչը , գաղտնի ոստիկանը եւ նոյնիսկ մատնիչը :

« Ամբողջ կեանքիս ընթացքին աշխա-տեցայ պաշտպանել ժողովրդապետու-թիւնը այն վտանգաւոր ուժերուն դէմ , ո-րոնք կը փորձեն քանդել զայն :

« Վաթսուն սիրելի անձեր կորսնցուցի երկու բռնակալներու՝ Հիթլէրի եւ Սթա-լինի իշխանութեան օրով : Կը վերադառ-նամ աշխարհի շրջանը ընելէ , որու մի-ջոցին հետեւեցայ մեծ վարպետներու հետքերուն — Մովսէսի , Քրիստոսի , Մա-համմէտի եւ Կոմփիւկիոսի» :

Հեղինակը պարզ եզրակացութեան մը յանգի .— « Ժողովրդապետութիւնը լոյսի տակ կ՚աշխատի , համայնավարութիւնը թաքուն է» :

Ան յաջորդաբար կուտայ պատկերը Բե-րիայի , ծովակալ Քանարիսի , ամերիկեան զօրավար Պետըլ – Սմիթի , Սըր Փըրսի

Ճառեան , «Աննմանուններու բառա-րան») :Ոչ միայն անուններու , այլեւ այդ անձերու գործունէութեան մասին տեղե-կութիւն տուած է : Կան նաեւ տեղանուն-ները եւ օտար բառերու ցուցակներ : Շատ շահեկան են միջնադարեան Հայաստանի արհեստներու եւ զբաղումներու անուն-ները , այդպաղ , աւելածու , դրագիր , գրիչ , ծաղկող , նաղաշ , նկարիչ եւայլն : Կան նաեւ պատմական դէպքերու յիշա-տակութիւն : Հաղուագիւտ տեղեկութիւն-ներ կը հաղորդէն մեր մշակութային ար-ժէքներու եւ անոնց ստեղծագործողներու մասին : Մանրամասնօրէն կը բացատրուի ժողովուրդի պաշտամունքի հանդէպ շա-հագրգռութիւնը դէպի գիրն ու գրակա-նութիւնը , դէպի իր ստեղծած մշակու-թային արժէքները :

Յիշատակարանները թանկագին նիւթ կուտան մեր լեզուի պատմութեան հա-մար : Գիրքին մէջ մասը կրօնական նիւթեր կը շօշափէ : Սակայն յաճախ գրիչները կուտան նաեւ իրենց շրջապատի մարդոց զգացումները , դրութեան տալով գեղար-ուեստական ձեւաւորում : 1449ի յիշատա-կարան մը քամնելի գոյներով կը ներկա-յացնէ անպաշտպան ժողովուրդի ջարդն ու կոտորածը (տես էջ 634 – 636) :

Վ · ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԳՐՈՂՆԵՐԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ

Մայրս ապրել է օտար աշխարհում ,
Նրան մաշել է պանդխտութիւնը ,
Նա երազել է հայրենի հեռուն ,
Հայրենի առուն , հայրենի տունը :

Արցունք է թափել նա անվերջ–անվերջ ,
Եւ խորն է եղել նրա մրմուռը ,
Եղբայր է թաղել օտար հողի մէջ ,
(Մահի բերան է օտարի դուռը) :

Իմ անգին մանկիկ , որպէս թանկ նուէր .
Ահա քեզ մեր հին հայրենի հողը ,
Դու ես դարերի ժառանգորդը մեր ,
Դու պիտի լինես նրա պահողը :

ՄԱՐԻԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Սիլիթայի եւն · , «Կարմիր համանուագին» կազմակերպութիւնը որ ի նպաստ ռուսե-ներուն կ՚աշխատի Գերմանիոյ մէջ Բ · աշ-խարհամարտին , Շուէտացի էնալըրը , որ 1951ին Ռուսերուն յանձնեց իր երկրին ամրութեանց ծրագիրը , համբաւաւոր Րի-չըրտ Սորկը , որ շնորհիւ իր ճափոնական ցանցին , նախապէս գիտցաւ Փըրլ Հարպը-րի դէմ յարձակումը , Նորվեկիացի Քուի-լինկը , որուն անունը համանիշ է դաւա-ճանութեան , Չեխոսլովաքիոյ Օթօ Քա-ցը , Երուսաղէմի Մեծ Միւֆթին , կառա-դի հակառակորդը Անգլիացիներուն եւ Հրեաներուն , Նաթիւրամ Վ · Կոյէին՝ ըս-պանիչը Կանտիին , եւն · :

Ֆրանսացի քննադատ մը , Ռընէ Թավէր-նիէ գիտել կուտայ թէ հեղինակը զանա-զանութիւն չի դներ լրտեսներուն , մոլե-ռանդներուն , արկածախնդիրներուն եւ հինգերորդ սիւնի գործակալներուն մի-ջեւ : Յետոյ կ՚ըսէ թէ անիմաստ է լրտե-սութեան միեւնոյն գծին վրայ դնել Փիէռ Լավալը , Սորկը , Ալկէս Հիսը , Աննա Փաուքերը , Կոթվալտը եւ Մաթիաս Րաքոսին : Լավալ դաւաճանեց իրեն յանձ-նուած պարտականութեան դէմ , սակայն երբ գայն գերմանական գործակալ կը նկատէ , կը նշանակէ թէ չէ հասկցած այս քաղաքագէտին պարագան , եւ սխալ ի-մաստով կուտայ անոր հոգեբանութիւնը ինչպէս եւ բարեկամներունը : Ուրիշ սը-խալ մըն է ըսել թէ Միւֆթին Պաղտատի մէջ կը տեսակցէր Նացի դեսպան Ֆոն Փափէնի հետ : Ֆոն Փափէն դեսպան էր Անգարայի եւ ոչ թէ Պաղտատի : Այս դեսպանին դերը չափազանցուած է Կիկե-րոնի խնդրին մէջ : Քննադատը կ՚աւելցնէ թէ գիրքը լեցուն է հակասութիւններով եւ ճշմարտութեան հակառակ հաստա-տումներով :

Քանի մը տարի առաջ , այս հեղինակէն ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է-ինք , իբրեւ թերթօն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (144)

Մ · ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

«Իր այս գործերով քաջածանօթ Հիլմի պէյ , ոչ միայն մասնակցած է Ճավիտ պէ-յի տան մէջ գումարուած գաղտնի քնն-քին եւ ձայն ունեցած հոն արուած ծա-նօթ որոշումներուն մէջ , այլեւ Գազի Քեմալի կապուած մարդոց Նաիլի եւ Ապ-տիւլքատիրի հետ միասին , Մէսատէթ խանի գաղտնի կոմիտէին շատ մը ժո-ղովներուն մասնակցած , եւ Անգարայի մահափորձի ծրագրին պատրաստութեան պահուն հրաւէր ստացած ըլլալով , անմի-ջապէս Իսթանպուլ փութացած էր Ճավ-շաթէն , ուր գացած էր փախստականու-թիւն ընելու : Թէեւ Հիլմի պէյ կ՚առարկէ թէ ամէն տարի կարճ ատենի մը համար Իսթանպուլ կուգար առեւտրական գոր-ծերով զբաղելու եւ իր հիւանդ մայրը տեսնելու նպատակով , բայց Անգարայի մահափորձի օրերէն մինչեւ իր ձերբա-կալման թուականը աւելի քան վեց ամիս հոն մնացած ըլլալով՝ անկարելի է այս ժամանակաշրջանը « կարճ ատեն » մը նկատել : Արժէք չունին նաեւ Հիլմի պէյի այն խօսքերը թէ Իսթանպուլ եղած ատեն հազիւ 8 – 10 անգամ այցելած է Գազի Քեմալի : Իր իսկ յայտարարին մէջ ար-ձանագրուած նիշերէն կը հասկցուի թէ՝ մօտաւորապէս վաթսուն անգամ այցե-լած է Գազի Քեմալի : Ճշդած ենք որ նոյն իսկ Իզմիրի մահափորձի նախօրեակին , Ապտիւլքատիրի հետ միասին եղած եւ Նաիլն ալ իրենց հետ առած են , անգամ մը մինչեւ իրիկուն մնացած են Գազի Քեմալի մօտ , յետոյ գացած գտած են կա-խաղան հանուած Հաֆըզ Մէհմէտը , ա-ւելի վերջ նորէն հանդիպած Գազի Քէ-մալի մահափորձին օրը նորէն գացած Մէսատէթ խան , եւ այս պատճառներով Հիլմի պէյն ալ կը գտնենք խռովարարա-կան ցանցին պարագլուխներուն մէջ :

« Իսթանպուլի երեսփոխան Րաուֆ պէ-յի գալով , իր վարչապետութեան օրերէն սկսեալ ջանացած էր վերակենդանացնել լուծեալ Իթթիհատ կուսակցութիւնը իր կարգ մը նպատակներուն իրագործման համար , եւ աւելի վերջ , գործակցելով ի-րենք զիրենք «Իթթիհատական մեծամեծ-ներ»ու շարքին մէջ դասող մարդոց հետ , գործիք բրած էր այս նպատակին համար Ազգ · Ժողովի Բ · Խմբակի անդամները : Րաուֆ պէյ այս գետնին վրայ ընդարձա-կելով իր գործունէութիւնը , այն ատեն-ուան իր ընկերներուն եւ այսօրուան մեղ-սակիցներուն հետ , Ժողովին մէջ ալ գա-նազան եւ զարմանազան ձեւերով աշխա-տած էր , փորձելով ընդդիմադիր կուսակ-ցութիւն մը կազմել իր կարծած անձե-րուն մասնակցութեամբ : Դատարանս թէ-եւ չէ ճշդած թէ Րաուֆ պէյ որ կէտերէն տեղեկացած է մահափորձի եւ պետական հարուածի դէպքերուն , բայց համոզուած է թէ ամբողջովին տեղեակ էր Անգարայի մէջ ծրագրուած մահափորձի ձեռնարկ-ութիւններուն , բայց հակառակ ասոր լուռ մնացած էր եւ չէր կատարած իր հայրենասիրական ու մարդկային պար-տականութիւնը՝ կառավարութեան լուր տալով կազմակերպուած դաւադրութեան մասին : Մինչեւ իսկ Րաուֆ պէյ սրդեր եղած էր այս ուղղութեամբ իր ընկերնե-րուն եւ չէր թողած որ անոնք կառավա-րութեան ուշը հրաւիրեն այս ոճրապարտ ձեռնարկներուն վրայ , առաջքը առնեն ա-ղէտին : Ուշագրաւ է որ Իզմիրի եւ Պուր-սայի մէջ ծրագրուած մահափորձերու նախօրեակին , Րաուֆ պէյ «Ես կ՚երթամ ահաւասիկ , դուք ինչ կ՚ուզէք ան ըրէք» ըսելով Եւրոպա գացած էր ինչ որ այն համոզումը կը ներշնչէ թէ , գաղտնի մարմինին բոլոր չարաղէտ որոշումներուն ինք տեղեակ էր :

« Դատարանս ոչ մէկ յանցապարտու-թիւն եւ եղեռնական ու քաղաքական ծա-ծուկ գործերուն հետ ոչ մէկ կապ տեսած է արտասահման գտնուող Տոքթ · Ատնան պէյի (Ատըվար) մօտ , որ չպատասխա-նեց դատարանիս հրաւէրին :

«Ինչ կը վերաբերի Հիւսէյին Ճահիտ պէյի , թէեւ մասնակցած է Ճավիտ պէյի տան ժողովներուն եւ իր թերթին «Թա-նին»ի մէջ այդ ժողովներուն եւ տրուած որոշումներուն մասին ինչ ինչ յօդուած-ներ գրած է , բայց եւ այնպէս ձերբա-կալուած ըլլալով չէ մասնակցած գաղտ-նի կոմիտէին այն խորհրդակցութիւննե-րուն , որոնք անմիջական կապ ունէին մահափորձի ու պետական հարուածի ո-րոշումներուն հետ : Հետեւաբար համոզ-ուած ենք թէ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ որեւէ մեղսակցութիւն չունի ծածուկ ու եղեռ-նական ձեռնարկներուն հետ :

« Նոյնպէս Քիւչիւք Թալէաթ պէյ եւ ոստիկանութեան նախկին տնօրէն Ազմի պէյ երկիր վերադառնալէ ետք , Միլլի յաղթանակէն վերջ քաղաքական որեւէ գործունէութիւն ունեցած չեն»

Քարտուղարը սկսաւ կարդալ վճռա-գրին վերջնամասը որ կ՚ըսէր ·

«Ուստի մահուան կը դատապարտենք ամբաստանեալներէն նախկին ելմտական նախարար Ճավիտ , նախկին կրթական նախարար եւ Իթթիհատական գործիչ Տոքթ · Նազըմ , Արտահանի երեսփոխան Հիլմի եւ Իթթիհատի պատասխանատու քարտուղար Նաիլ պէյերը , համաձայն պատժական օրէնքին 55–57րդ յօդուած-ներուն , սրով մահուան կը դատապար-տուին բոլոր անոնք որ համախումբ եւ իրր ընկալեալ կը փորձեն ամբողջովին կամ մասամբ ջնջել ու փոփոխութեան ենթար-կել Թուրք Հանրապետութեան Հիմնական Օրէնքը , տապալել որեւէ միջոցով այդ օրէնքով հիմնուած Ազգ · Մեծ Ժողովը :

(Տար ·)

ՋԻՒՆ-ՋՄՐԱՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

●

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Կառավարութիւնը ծրագիր մը յօրինած է, դարմանելու համար սառնաշունչ ձմրան աւերները, եւ մանաւանդ կասեցնե-լու համար գիներու տարապայման բարձրացումը: Մեծ քանակութեամբ հաւկիթ, կարագ եւ բանջարեղէն պիտի ներածուի: Առժամապէս տուրք պիտի չգանձուի կարգ նպարեղէններէ (12 առ հարիւր), պետական նպաստ պիտի յատկացուի, իջեցնելու համար կաթին գինը (20 առ հարիւր): Մաքսատուրք պիտի չգանձուի շատ մը ուտեստներէ եւ յաւելուածական ներածումներ պիտի կատարուին:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ցուրտը, ձիւնը եւ փոթորիկները անդարմանելի կորուստներ պատճառած են: Արտակարգ ձմեռը կը շարունակուի փետրուարի սկիզբէն ի վեր, անհաշուելի վնասներ պատճառելով հողագործութեան: Քանի մը օրէ ի վեր ջերմաչափը զերոյէն վար 13 աստիճան կը ցուցնէ Փարիզի մէջ, շատ աւելի վար՝ կարգ մը գաւառական քաղաքներու մէջ: Ցուրտը քիչ մը մեղմացած է Միջերկրականի ափերուն վրայ: Կառավարութեան ծրագրած միջոցները Ազգ. ժողովին պիտի ներկայացուին իբրեւ առանձին օրինագիծ: Զեղչելով կամ դադրեցնելով նպարեղէններու 1[?] առ հարիւր տուրքը, կառավարութիւնը կը յուսայ տասը առ հարիւր իջեցնել գիները: Այս զեղչը 1.800.000.000 Ֆրանքի ծախք մը պիտի պատճառէ պետութեան, եթէ շարունակուի մինչեւ Յունիս կամ Յուլիս: Մաքսատուրք պիտի չգանձուի ներածուած պտուղներէն եւ բանջարեղէններէն: Միսին արտածումը պիտի արգիլուի եւ հրապարակ պիտի հանուի 4000 թոն պահեստի կարագ: Հազար կամ երկու հազար թոն ալ պիտի ներածուի:

Կաթին գինը քսան առ հարիւր պիտի զեղչուի, մէկ միլիառ Ֆրանքի նպաստ մը յատկացնելով:

Հետզհետէ կը նուազին Փարիզի Հալին ստացած ուտեստները: Անցեալ օր միայն 1200 թոն պտուղ եւ բանջարեղէն հասած էր, մինչդեռ սովորաբար կը ստանային օրական 2800 թոն: Փարիզի խանութպանները պաշարած են մեծ նպարատուները: Յնի նախանդապետը յայտարարեց թէ տաք ուտելիք պիտի բաժնուի հիւանդանոցներուն եւ պատսպարաններու մէջ, ձրիաբար:

Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն Սէնի հարիւր հազարաւոր թոն սառնակոյտերը որոնք կը հոսին դէպի Փարիզ, մեծ վտանգներ սպառնալով: Առժամեայ կամուրջներ պատրաստուած են, ի հարկին գործածուելու համար:

Ատլանտեան կազմակերպութեան խորհուրդը, որ ժողով կը գումարէ Փարիզի մէջ, յանձնարարեց իր 15 անդամներուն իրենց զինուորները տրամադրել, եթէ ողողումներ պատահին:

Հազարաւոր թռչուններ ցուրտէն մեռած են Փարիզի անտառներուն մէջ: Նապաստակներ, փասիաններ, կաքաւներ եւ ուրիշ որսի կենդանիներ անօթի մնալով այնքան տկարացած են որ կարելի է ձեռքով բռնել: Ռզանաւեր ուտեստ կը ճարեն Պոատոյի շրջանին կարգ մը մեկուսացեալ գիւղերու մէջ:

Ամէն տեղ ալ յաճախադէպ է ջուրի խողովակներու պայթումը: Ցարդ 831 հոգի մեռած են ամբողջ Եւրոպայի մէջ (Ֆրանսայի մէջ՝ 228, Իտալիա 104 եւն):

....

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովին Փետրուար 24ի նիստին մէջ բուռն կռիւ մը ծագեցաւ կառավարական եւ ընդդիմադիր երեսփոխաններու միջեւ, Սեպտ. վեցի դէպքերուն առթիւ: Հինգ – վեց երեսփոխաններ հարուածներ փոխանակեցին, իսկ 30-40 հոգի դէպի բեմ խուժեցին: Ատենապետը դադրեցուց նիստը: Փոթորիկը պայթեցաւ երբ «Հիւրրիյէթ» կուսակցութեան ներկայացուցիչը խստօրէն կը քննադատէր վարչապետը, Իզմիւրի քննութեան առթիւ: Ճառախօսը պնդեց թէ Սեպտեմբեր վեցի խռովութեանց պատասխանատուն վարչապետն է:

ԳՐԱԳԷՏ Փոլ Լէոթօ, որ 84 տարեկան է, մեռած է չորեքշաբթի օր: Բարեկամները պահած էին լուրը: Իր ձեռքով գրած է տապանագիրը:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կ. Կ.ն երրորդ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Գարպօթ սրճարանի վերնայարկը, Կառ. տիւ Նոր:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԼԱԶԵԱՆ:

Կիլիկիոյ Կաթող. Ընտրութեան մասին կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ որ նոր վերադարձաւ Պէյրութէն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 26ին, Զ. Քաղաքապետարանի սրահը:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին համար, փոխան ծաղկեպսակի, Մուշեղ Պօղոսեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շահինեան ընտանիքը եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր, մեծ մօր եւ ազգականին Տիկին Հայկուհի Շահինեանի մահուան առթիւ:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկ. Կ. Թութէլեան եւ Գրիգոր Թութէլեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Լիոնի Ազգ. Միութեան, Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն, Լիոնաբնակ Տէր եւ Տիկին Պ. Տօնապետեանի, Տէր եւ Տիկին Պ. Թաղէոսեանի, Տոքթ. Թոնամեանի, Պ. Տիրան Պէճէտեանի, ինչպէս եւ Լիոնի, Տէսինի, Կրընոպլի, Վիէնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի ընկերներուն եւ բարեկամներուն եւ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց հօրաքրոջ որդւոյն եւ ազգականին ողբացեալ

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆի

մահուան առթիւ:

●

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը՝ Պ. Պօղոս Գալուստեանէ, Զարսանճագցի իր տիկնոջը մահուան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris(9e)

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներէն Քրիստափոր Միքայէլեանի մահուան 51րդ եւ Փետր. 18ի 35րդ տարեդարձին առթիւ յիշատակի ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ- կոմիտէի:

Կիրակի 4 Մարտ, ժամը 15ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան, Մարսէյլ:

Կը խօսին Ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ, («1921 Փետր. 18»ի ժողովրդային ընդվզումին իմաստը), ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ «Անմահ հիմնադիրին կեանքն ու գործը»:

Կը հրաւիրուին ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը:

Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ պիտի կարդայ եօթ անտիպ երգիծական կտորներ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէ:

Պիտի խօսի Տոքթ. Մեծատուրեան: Նիւթ՝ «Տպաւորութիւններ Քանատայէն եւ հայ գաղութէն»: Պիտի ցուցադրէ նկարներ սկաւառակային ճամբայէն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 26 Դեկտ. 1955, 20 Փետր. 1956:

Տէր եւ Տիկին Վարդան Ճաւեան (Ֆիլատէլֆիա) 250 տոլար, Պ. Սեդրակ Փափազեան (Ժընեւ), Պ. Արզումանօֆ, Պ. Մարսէլ Շահպազեան, Տիկին Լիւսի Սալմաստլեան տասը հազարական ֆրանք եւ հրուշակ իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ:

Պ. Մուշեղ Ճիլէրճեան (Նիս), 7500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մ. Եփրեմեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Թէքէեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Պահչէճեան հինգ հազարական ֆրանք: Տիկ. Սիրվարդ Մալխասեան 3800 Ֆր., Տիկին Ոսկի Պահարեան երեք հազար, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան երկու հազար, Ամն տօնածառի առթիւ 1500 ֆրանք:

Պ. Պ. Յակոբ Գալըպճեան, Տոքթ. Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Մայլըմեան, Տիկին Աղաւնի Քիթապճեան, Շողիկեան, Տիկին Հ. Խանճեանեան հազարական ֆրանք: Պ. Պ. Զաքար Քէնտէրեան եւ Վարդան Վարդանեան 500ական ֆրանք, Պ. Թովմասեան (Լիոն) 20 մեթր մետաքսեղէն:

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» ուսանողական խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվէլէսան: Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Գամոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 15ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը՝ իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Թօնփուա: Օրակարգ.— ա) Պատգամաւորի ընտրութիւն: բ) Պարահանդէսի պատրաստութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Խաչի օրը 1 Յուլիս, Սարպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ժիրայր Զիլինկիրեանէ, երեք հազար ֆրանք, ի նպաստ Ֆէսանվիլէի արձակուրդի կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Արաքսի Աթալյանի մահուան առթիւ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, 1 Մարտ, ժամը 16էն 20

CERCLE MILITAIREի շքեղ սրահին մէջ

Մրցում ծպտեալ տարազներու

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9*e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՓԵՏՐՈՒԱՐ • MARDI 28 FEVRIER 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7915 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3326

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏՄԱՐԻԻ ԺԽՈՐԸ

●

Ամէն անգամ որ արտակարգ դէպք մը պատահի, մեր հաւասարակշռութիւնը կը կորսնցնենք, ազատ ասպարէզ տալով բացասական յատկութեանց:

Եւ կամ, յանկարծ մեր ոտքը գետնէն կը կտրի: Կը մոռնանք ոչ միայն իրականութիւնը, այլեւ շրջապատը:

Ծայր խժալուր աղմուկ մը կը բարձրանայ զանազան պատրուակներով: Աչքերը կը մթագնին եւ ջիղերը կը պրկուին: Լեզուները կը բանին եւ ձեռքերը թուղթ կը մրոտեն:

Նոր ապացոյց.— Լրագրական եղեամ-բախայլին ժխորը՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ:

Մինչ պոլսական թերթ մը «արքայական» կը կոչէր ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին սարքուած ընդունելութիւնը Լիբանանի մէջ, ուրիշ մը խուժանավարութեան մրցանիշը կոտրեց, «գգայացունց» լուրեր տարածելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութեան առթիւ:

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ երեք-չորս թուրք թերթեր գրգռիչ քսութիւններ կը հրատարակէին, կաթող. ընտրութեան ժողովը ներկայացնելով իբրեւ «Հայկական համաշխարհային համագումար», նախագահութեամբ «Վասկէն անուն մէկու մը»...

Շատ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունի այն ժխորը որ բարձրացաւ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, կաթող. ընտրութենէն առաջ, այլ մանաւանդ վերջը:

Նախ՝ լրագրական խաչակրութիւնը մոլեռանդութեան գագաթնակէտին հասաւ այն թերթերուն մէջ որ ամբոխին կեր կը ճարեն տարիներէ ի վեր:

Երկրորդ, անզօր կատաղութեան մը մատնուեցան այն խմբակներն ու երեւելիները — վեղարաւորներ ալ — որոնք ուխտած էին վիժեցնել ընտրութիւնը:

Այս «քաջերը» կանգ չառին որեւէ զեհկութեան առջեւ, միտք եւ արիւն պղտորելու համար, գլխաւորութեամբ եպիսկոպոսի մը:

Տեսնելով որ կարաւանը կը քալէ հակառակ իրենց խուժանային ցոյցերուն եւ սպառնալիքներուն, անոնք դիմեցին հիւրընկալ երկիրներու կառավարութեանց, որպէսզի ապօրէն հռչակեն այս կամ այն ժողովը եւ արգիլեն կաթող. ընտրութիւնը:

Միջանկեալ հինգ հոգինոց վեղարաւոր պատուիրակութիւն մըն ալ ներկայացաւ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահին, որ մերժեց միջամտել:

Դաւադիրները խրատուեցա՞ն: Ո՛չ: Փետր. 20ին Պէյրութի օդակայանը ղրկեցին իրենց «մարտական» խումբերը, Վազգէն Ա.ի մեկնումին առթիւ, կոչոս մը անարգելու, վարդապետ մը ծեծելու եւ կաթողիկոսարանին ինքնաշարժը խորտակելու համար:

Յետոյ, գիշերանց խումբ մը կիներ եւ աղջիկներ լեցուցին Անթիլիասի տաճարը, որպէսզի խափանեն պատգ. ժողովին գումարումը:

Այս հերոսուհիները ութ ժամ փակուած մնացին տաճարին մէջ, անլուր տեսարաններ պարգեւելով եւ իբրեւ զուարճալիք ծառայելով տեղական թերթերուն:

Եւ մինչ Լիբանանի եւ Սուրիոյ նախագահները, նախարարներ եւ երեսփոխաններ, դեսպաններ եւ բարձրաստիճան կղերականներ, յարանուանութիւններ եւ ազգային կազմակերպութիւններ ջերմագին շնորհաւորութիւններ կ'ուղղեն Նորընտիր կաթողիկոսին, մինչ հարիւրաւոր հեռագիրներ կը հասնին աշխարհի բոլոր կողմերէն, ամբոխի ժխորը կը շարունակուի նոյն մոլեգնութեամբ.

Մաղձ եւ փրփուր: Մաղթենք որ շուտ սթափին, իրենց իսկ բարիքին համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

●

ՄԱՐՈՔԻ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ԱԼ ՆՈՐ ՀՈԳԵՐ ԿԸ ՊԱՏՃԱՌԵՆ

Տեղական թերթերը կը հաստատեն թէ զինուորական բացառիկ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, Ալժերիոյ պաշտպանութեան եւ ապահովութեան համար: Նա- [illegible] Խորհուրդը եւ ազգ. պաշտպանութեան Գերագոյն Խորհուրդը նիստ գումարեցին երէկ, իբրեւ օրակարգ ունենալով այս խնդիրը:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը խրախէս վրդովիչ է: Ըմբոստները մեծ գործունէութիւն կը ցուցնեն գիւղական շրջաններու մէջ: Ցոյցերը եւ անկարգութիւնները յաճախադէպ են քաղաքներու մէջ: Կը վախցուի որ ընդհարումներ պատահին Եւրոպացիներու եւ իսլամներու միջեւ: Կիրակի օր ոստիկանութիւնը արտասովոր ուժեր գործածեց, կասեցնելու համար բազմութիւն մը որ կը փորձէր Կոստանդինէի նահանգապետարանը խուժել: Ցուցարարները քարեր եւ երկաթի կտորներ նետեցին ոստիկանութեան վրայ: Տասը ցուցարարներ ձերբակալուեցան: Կոստանդինէի 118.000 բնակիչներէն խումբ խումբ ցուցարարներ յանկարծ փողոց թափեցան եւ սկսան յառաջ խաղալ դէպի նահանգապետարան, թշնամական կանչեր արձակելով կառավարութեան դէմ, բայց չկրցան խզել ոստիկանական շղթան: Զինուորական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ 58 ըմբոստներ սպաննուեցան Ալժէի լեռներուն մէջ: Օրանի մէջ ալ խումբ մը իսլամներ փորձեցին գրաւել զէնքի պահեստ մը, բայց ետ մղուեցան:

Տեղական թերթ մը, «Քոմպա», պարզելով Ալժերիոյ կացութիւնը, կ'եզրակացնէ թէ անհրաժեշտ է երկու հարիւր հազար նոր զինուոր ղրկել, երկրին բնակչութիւնը պաշտպանելու համար: «Կա՛մ պէտք է վճռել թէ Ալժերիան պիտի պահենք եւ հետեւաբար հարկ է անհրաժեշտ քաղաքականութիւնը վարել, եւ կա՛մ պէտք է լքելու որոշում տալ: Այն ատեն ոճիր է սպաննել տալ մեր զինուորները»:

Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», կը ծանուցանէ թէ այսօր, վաղը եւ հինգշաբթի ժողովրդական պատուիրակութիւններ պիտի ներկայանան Ազգ. Ժողովին եւ կառավարութեան, պահանջելու համար որ անմիջապէս դադրեցնեն զինուորական գործողութիւնները: Այս առթիւ կ'ազդարարէ. «Պատերազմը կը սպառնայ դառնալ ամբողջական եւ անողորմ: Հետեւաբար խիստ ստիպողական է կրակը դադրեցնել եւ բանակցիլ, ելք մը գտնելու համար»:

Նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառեն Մարոքի եւ Թունուզի խնդիրները: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, բանակցութիւնները մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին: Որ եւ է համաձայնութիւն չէ գոյացած հաւաքական յայտարարութեան մը մասին որուն սկզբունքը ընդունուած էր անցեալ ուրբաթ օր: Երկու կողմերուն պատուիրակութիւնները առանձին բանաձեւեր մշակած են եւ միշտ կը վիճին: «Ո՛չ լաւատեսութիւն, ո՛չ ալ յոռետեսութիւն», կ'ըսէր ժողովական մը: Բանակցութիւնները կը շարունակուին:

Գալով Թունուզի, Փարիզ հասած վարչապետը իր խորհրդականներով եւ երէկ սկսան բանակցիլ կարգ մը վիճելի խնդիրներու մասին: Տեղական թերթերը դիտել կու տան թէ Ֆրանսա ներքին ինքնավարութիւն խոստացած էր ութ ամիս առաջ, եւ պայմանագիրը փոխելու խնդիր չկայ, բայց Թունուզի վարիչները քաջալերուելով Մարոքի տրուած անկախութեան խոստումէն, կը պահանջեն ազգային բանակ մը եւ իրենց առանձին դեսպանները ունենալ: Նախապէս կը պահանջէին Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթոնի դեսպանութիւնները: Այժմ Գահիրէի մասին ալ կը խօսին, ինչ որ մեծ դժուարութիւններ կը յարուցանէ:

ՋԵՐՄԱԳԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

●

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Կիլիկիոյ Կաթող. տեղապահ Խորէն եպիսկ.ի.

ԴԱՄԱՍԿՈՍ.— Կը շնորհաւորենք ընտրութիւնը Նորին Սրբութեան Զարեհ կաթողիկոսի եւ կը մաղթենք Ձեզ եւ ազնուական հայ համայնքին բարգաւաճում եւ բարօրութիւն:

× Պուէնոս Այրէսէն շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած է Հարաւ. Ամերիկայի կաթող. պատուիրակը, Սիոն արք. Մանուկեան, անդամ Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի:

× Շնորհաւորական հեռագիրներ ղրկած են Սուրիոյ ելմտական նախարարը, Պ. Պ. Ըրզքալլա Անթաքի, երեսփոխաններ Իհսան Ճապրի, Ֆախէր Քեյալի, Մ. Ճապրի, Լէոն Զամարիա, Մ. Լիան, նախկին նախարարներ Պ. Պ. Էտմոն Հոմսի, Ֆախէր Ճապրի, Աթալլա Ասիուն, յոյն-օրթոտոքս պատրիարք Տ. Ալեքսանդրոս, յոյն-կաթոլիկ պատրիարք Տ. Մաքսիմոս Սայեղ, Հալէպի ասորի առաջնորդը՝ Տ. Դիոնիսիոս Ճըրճէս:

× Լիբանանի Ֆրանսական դեսպանը Փետրուար 23ին Անթիլիաս այցելելով շնորհաւորեց նորընտիր կաթողիկոսը եւ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ:

× Հայ. Կաթողիկէ Պատրիարքարանին կողմէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը Անթիլիաս այցելելով շնորհաւորած է Զարեհ կաթողիկոսը: Անձամբ այցելած է նաեւ յոյն-օրթոտոքս պատրիարքին փոխանորդը, Դամասկոսէն Պէյրութ երթալով:

× Շնորհաւորական այցելութիւններ տուած են Թաղ. խորհուրդներ, մարզական եւ ուսանողական միութեանց ներկայացուցիչները եւ բազմաթիւ քաղաքացիներ: Ամէն օր հարիւրաւոր շնորհաւորական հեռագիրներ կը հասնին Անթիլիաս:

× Պէյրութի ամերիկեան եւ ֆրանսական համալսարաններուն ուսանողները եւ ուսանողուհիները խմբովին այցելեցին Նորընտիր կաթողիկոսին, որ գեղեցիկ յորդորական մը խօսեցաւ, պարզելով հայ ուսանողութեան դերը:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Արդէն իսկ Երուսաղէմ գացած են Պոլսոյ Գարեգին պատրիարքը, Հիւս. Ամերիկայի Էջմիածնական Առաջնորդը՝ Մամբրէ արք. Գալֆայեան, Քալիֆորնիոյ առաջնորդը՝ Շնորհք եպիսկ., Փարիզի առաջնորդը՝ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան եւ ուրիշներ, մասնակցելու համար եպիսկոպոսական ժողովին, որուն պիտի նախագահէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը: Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ երկու եպիսկոպոսներ Կիլիկեան Միաբանութենէն: «Այգ»ի տեղեկութեանց համաձայն, օրակարգին վրայ կը գտնուին հետեւեալ խնդիրները.— 1. Եկեղեցականներու ամուսնութեան հարց.— 2. Ծնունդը Դեկտ. 25ին տօնելու հարց.— 3. Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ճանաչման հարց?:

«ԲԱՐԵՊԱՇՏՆԵՐՈՒՆ» ՏԳԵՂ ԱՐԱՐՔԸ

Ինչպէս հաղորդած էր մեր թղթակիցը, Փետրուար 20ի առտուն խուժանային ցոյց մը կատարուած է Պէյրութի օդակայանին մէջ, Վազգէն կաթողիկոսի մեկնումին առթիւ: Խումբ մը Թշուառականներ յարձակում գործած են քանի մը եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու վրայ, զզուելի պոռչտուքներով եւ խորտակած են կաթողիկոսարանի ինքնաշարժին ապակիները: Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, «Ազդակ», հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս առթիւ (24 Փետր.).—

Ողջերթի համար օդակայան գացող կարգ մը բարեմիտ ազգայիններ, որոնք ականատես եղած են այդ աննախընթաց երեւոյթին, խոր զայրոյթով դատապարտած են որբապիղծ արարքը: Իրենց զայրոյթն ու զզուանքը աւելի սաստկացած է, երբ տեսած են որ այդ ցոյցերը քաջալերողներն ու գրգռողները իրենք զիրենք մինչեւ այսօր Հայ. Եկեղեցիի եւ եկեղեցականներու սրբակրօն պաշտպաններ յայտարարողներն են:

Ստոյգ աղբիւրէ կ'իմանանք թէ Խալտէի այդ տգեղ ցոյցերուն մասնակցած են նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Դարուհի Յակոբեան աղջկանց վարժարանի ուսուցչուհիներն ու աշակերտուհիները, ազգ. վարժարաններու մէջ պաշտօնավարող եւ Բարեգործականի կողմէ վճարուող ուսուցչուհիներ եւ հայ գործարանատիրոջ մը աշխատանոցին մէջ աշխատող հայ եւ արաբ գործաւորներ:

Այս իրողութիւնն իսկ ցոյց կու տայ թէ Բարեգործականի Դարուհի Յակոբեան վարժարանի ուսուցչուհիներն ու աշակերտուհիները, ինչպէս նաեւ Բարեգործականի կողմէ վճարուող ուսուցչուհիները, օդակայան գացած են ոչ թէ Վեհին ողջերթ մաղթելու, այլ իրենց յանձնուած «պաշտօնը» կատարելու համար:

ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ ԵՒ ՄԱՐԵՇԱԼՆԵՐ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՄԷՋ

Բոլշեւիկեան կուսակցութեան 20րդ համագումարը իր աշխատանքները վերջացնելով, ընտրեց Կեդր. Կոմիտէն ուր կրկնապատիկ աւելի տեղ տրուած է զօրավարներու եւ մարեշալներու: Այսպէս, անդամ ընտրուած են ութ զօրավարներ եւ մարեշալներ, ինչ որ կը նշանակէ կրկինը, բաղդատելով 1952ին ընտրուած Կեդր. Կոմիտէին հետ: Երէկ պիտի ընտրուէր նախագահութիւնը կամ դիւանը (Պրեզիդիում), որ ամէնէն կարեւոր մարմինն է Խ. Միութեան մէջ: Պիտի վերընտրուէին ներկայ 11 անդամները, գլուխն ըլլալով Ա. քարտուղարը, Խրուշչեւ եւ վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին: Հաւանական թեկնածու մը կը համարուէր նաեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարեշալ Ժուկով, որ մեծ ժողովրդականութիւն շահեցաւ Բ. աշխարհամարտին մէջ: Սթալինի մահէն ետք ներկայ վարիչները Մոսկուա վերադարձնելով Ժուկովը, Կեդր. Կոմիտէին անդամ ընտրեցին եւ յետոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարար: Նոր Կեդր. Կոմիտէին մէջ վերընտրուած են միւս մարեշալները,— Կոնիյեւ, Վասիլեւսկի եւ Սոքոլովսկի (սպարապետը):

Իրազեկներ կը բացատրեն թէ այս ութ զօրավարներն ալ փորձ զինուորներ են, եւ մեծ դեր պիտի կատարեն ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ: Այս առթիւ կը դրուագեն որ չէ վերընտրուած միակ ծովակալը, Կուզնեցով, ոչ ալ ուրիշ մը յաջորդած է իրեն: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ կրկնապատկելով զօրավար-անդամներու թիւը, կուսակցութիւնը կ'ուզէ աւելի տիրական ազդեցութիւն ապահովել բանակին վրայ:

(Տար.ը կարդա՛ Դ. էջ)

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՅԱՐԱԿԻՑ ԱՆՑՔԵՐ

Քառասուն – յիսուն կիներու զաւեշտական ցոյցը, անարժան վարդապետի մը թելադրութեամբ ․— Ընտրութիւնը կատարուեցաւ կատարեալ կանոնաւորութեամբ եւ անմիջապէս հաղորդուեցաւ կառավարութեան ընդհանուր խանդավառութեամբ ։

(Գ․ եւ վերջին մաս)

ՊԷՅՐՈՒԹ, 20 Փետր․ (Յառաջ)․— Օդակայանին մէջ պատահած դէպքերու հետեւանքով, Կաթող․ Տեղապահ Խորէն եպիսկ․ երկու ժամ յապաղումով վերադարձաւ Անթիլիաս։ Այնպէս որ կարելի չեղաւ Պատգամաւորական Ժողովը գումարել ժամը 10ին։

Անթիլիասը, դեռ առտուան ժամերէն կը պարզէր պաշարուած շրջանակի մը պատկերը։ Հարիւրաւոր ոստիկաններ, տասնեակ մը սպաներու առաջնորդութեամբ շրջապատած էին դէպի Կաթողիկոսութիւն տանող բոլոր ճամբաները, ինչպէս նաեւ վանքին շրջափակը։ Արգիլուած ճամբաներէն ազատ մուտք ունէին միայն պատգամաւորները, օրագրողները, լուսանկարիչները, եւն․։ Ամէն մէկը կ'անցնէր ոստիկանական երեք շղթաներու մէջէն ։

Երբ վանքին գաւիթէն ներս մտանք, գտնուեցանք զաւեշտա–ողբերգական տեսարանի մը առջեւ։ Յիսունի չափ հայ կիներ եւ աղջիկներ, հագուած սքուած, գրաւած էին Մայր Տաճարը եւ կը մերժէին դուրս ելլել։ Ունէին այն միամտութիւնը, թէ ատով պիտի կրնան արգիլել քուէարկութիւնը, որ պիտի կատարուէր տաճարին մէջ։ Կը պոռային, կ'աղմկէին, «ապօրէն է, անարժան է, չենք ճանչնար, չենք ուզեր, անկցին դաւաճանները, անկցին Դաշնակները» բացագանչութիւններով, ընդհանուր խնդուք պատճառելով ներկաներու եւ ոստիկաններու բազմութեան ։

Փողոց իջած այս կիները, որոնց մէջ կարեւոր թիւ մը կը ներկայացնէին ... քողքականները, ռամկավար Զարթօնքի խմբագիր Գեղամ Աճարեանի կնոջ գլխաւորութեամբ, տաճար մտած էին մթնուլուսին, տխրահռչակ Գնէլ վարդապետին դաւակցութեամբ ։

Տեղապահը, ընդհ․ ոստիկանապետին հետ համախորհուրդ, ձգեց, որ հերոսուհիներու այս խումբը մնայ տաճարին մէջ։ Անհրաժեշտ չնկատուեցաւ դիմել բռնի միջոցներու, այլապէս հինգ վայրկեանի գործ էր բոլորը մէկ տաճարէն դուրս շպրտել։ Եւ Պատգ․ Ժողովը որոշեց երկրորդ եւ վերջին նիստի բացումն ալ, քուէարկութիւնն ալ կատարել Վեհարանի ընդարձակ դահլիճին մէջ ։

Ներկաներու սուրճէն վերջ, հազիւ կարելի եղաւ ժողովը բանալ կէսօրուան ժամը 12ին ։

Պատգամաւորներէն զատ ներկայ էին բազմաթիւ հայ եւ օտար թղթակիցներ, որոնց կարգին եւ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի, Ֆրանսական Հեռագր․ գործակալութեան, տեղական, արաբերէն եւ ֆրանսերէն թերթերու թղթակիցները, Մինխէնի ամերիկեան «Ազատագրութեան կայան»ի հայկ․ բաժնի տնօրէնը՝ Ս․ Թորոսեան, տեղական եւ արտասահմանեան հայ թերթերու խմբագիրներ եւ թղթակիցներ, շարժանկարիչներ, լուսանկարիչներ, եւն։

Ատենապետ Պ․ Յակոբ Տէր Մելքոնեանի խօսքէն վերջ կարդացուեցաւ նախորդ նիստի ատենագրութիւնը եւ վաւերացուեցաւ ։

Ապա խօսք առաւ Տեղապահ Խորէն եպիսկ․ եւ կարդաց գրաւոր նշանակալից ճառ մը (կուտանք առանձին)։ Ճառին սկիզբը, դրուատալից բառերով ոգեկոչեց հոգելոյս Տ․ Գարեգին Ա․ Կաթողիկոսի յիշատակը եւ արտասանեց «Հոգւոց» մը։

Ճառին ընթերցումէն ետք, ատենապետը յայտարարեց, թէ նիստը պիտի շարունակուի դռնփակ։ Ասոր վրայ, դահլիճին մէջ մնացին միայն պատգամաւորները եւ Միաբանութեան անդամները ։

Աթոռին կանոնագրութեան կաթողիկոսական ընտրութեան վերաբերեալ յօդուածներու ընթերցումէն վերջ, Հայ․ Եկեղեցւոյ բոլոր եպիսկոպոսներու մէջէն, գաղտնի քուէարկութեամբ կազմուեցաւ եռապատիկ ցանկ մը։ Քուէներու առաւելութեամբ ցանկին մէջ առնուեցան՝ Զարեհ եպիսկ․ (Հալէպի առաջնորդ), Խորէն եպիսկ․ (Լիբանանի Առաջնորդ), եւ Ղեւոնդ եպիսկ․ (Կիպրոսի Առաջնորդ)։ Եւ, ցանկը յայտարարուելէն անմիջապէս ետք, գաղտնի քուէարկութեամբ կատարուեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը ։ Քուէարկութեան արդիւնքը, ինչպէս հեռաձայնեցինք «Յառաջ»ին, եղաւ հետեւեալը ․—

Տ․ Զարեհ եպիսկ․ Փայասլեան	32 քուէ
Տ․ Խորէն եպիսկ․ Բարոյեան	1 քուէ
Տ․ Գարեգին արք․ Խաչատուրեան	1 քուէ
Ճերմակ	2 քուէ
Գումար	36 քուէ

Երբ դիւանին կողմէ հաղորդուեցաւ քուէհամարին արդիւնքը, ժողովը, խանդավառ եւ երկարատեւ ծափերով ողջունեց նորընտիր կաթողիկոսը, Զարեհ Ա․ մինչ մայր – տաճարին զանգակները կը ղօղանջէին երկարօրէն։ Երգուեցաւ «Ուրախ լեր» շարականը։ Բոլոր եկեղեցական հայրերը ողջագուրուեցան ազգընտիր Հայրապետին հետ ։

Այնուհետեւ, նախ խօսք առաւ դիւանի ատենապետը եւ ներկայացուց ժողովի շնորհաւորութիւններն ու մաղթանքները ․ Ապա խօսեցաւ կաթող․ տեղապահ եւ Լիբանանի Թեմին Առաջնորդ Խորէն եպիսկ․ եւ ջերմօրէն ողջունեց նորընտիր Հայրապետը ։

Յետոյ ներկաները յոտնկայս երգեցին «Տէր Կեցո»ն եւ խօսք առաւ Կաթողիկոսը, ինքը, շատ յուզուած տրամադրութեամբ, (այս ճառն ալ կուտանք առանձին)։

Ճառի աւարտումին, Կաթողիկոսը օրհնեց ներկաները եւ «Պահպանիչ»ով, այնուհետեւ նաեւ բոլոր ներկաներուն կողմէ երգուած «Հայր Մեր»ով, ժամը 2․30ին փակուեցաւ Պատգ․ Ժողովի այս պատմական նիստը ։

Ներկաները մէկիկ մէկիկ առին Վեհափառին Աջը եւ այնուհետեւ բոլոր պատգամաւորները, իրենց մէջտեղն ունենալով Կաթողիկոսը, լուսանկարուեցան միասին։

Դուրսէն Գնէլ կոչուած վարդապետի ազդանշաններուն վրայ կը սկսէին եւ կը լռէին կրքոտ կանչերը տաճարին մէջ խմբուած եւ ոստիկաններով պաշարուած կիներուն, որոնք, սակայն ոչինչով կրցան խանգարել ժողովին վեհութիւնը ։

Երեկոյեան ժամը 5ին, Տեղապահը, ընկերակցութեամբ պետական երեսփոխաններ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Պ․ Տիգրան Թոսպաթի, ինչպէս նաեւ Կաթողիկոսարանի դիւանապետ Տ․ Շահէ վրդ․ի այցելեցին Հանրապետութեան Նախագահ Քամիլ Շամունին եւ հաղորդեցին ընտրութեան արդիւնքը, զոր իմացաւ մեծ գոհունակութեամբ ։

Ընդհանուր խրախճանք կը տիրէ ոչ միայն Պէյրութի մէջ, այլեւ Հալէպ, Դամասկոս, Լաթաքիա, Գամըշլը եւն․։ Հարիւրաւոր հայրենակիցներ այդ քաղաքներէն եկած էին արդէն Պէյրութ, որպէսզի հետեւին ընտրական անցուդարձերուն։ Բոլոր եկեղեցիներու զանգակները, բոլոր հայաբնակ վայրերու մէջ երկարօրէն ղօղանջեցին ի պատիւ նորընտիր Հայրապետին։ Ամենուրեք փակուեցան անմիջապէս ազգային վարժարանները եւ գոց մնացին նաեւ յաջորդ օրը։ Հազարաւոր հեռագիրներ կը տեղան Կաթողիկոսարան, շնորհաւորելով Վեհափառը, բոլոր միաբանները եւ դպրեվանքին ուսուցիչներն ու սաները, բացառութեամբ քանի մը անարժան եկեղեցականներու, ներկայացան Վեհափառին եւ համբուրեցին Աջը։ Ընտրութեան արդիւնքը հեռագրուեցաւ Սփիւռքի բոլոր կեդրոններուն։

Համոզուած ենք, որ նորընտիր Հայրապետին գահակալութեամբ, բարգաւաճման եւ յառաջդիմութեան նոր ժամանակաշրջան մը կը բացուի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին համար ։

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ

(Բ․ եւ վերջին մաս)

ԺԹ․ դարու վերջին 900ական թուականներուն անսահելի վիճակ կ'ապրէր արեւմտահայ մտաւորականութիւնը։ Թրքական բռնակալութեան դաժան լուծը, գրաքննութեան արգելքները եւ հալածանքը կը փակէին մտաւորականութեան հանրային գործունէութեան դռները։ Կը խեղդուէին երազները, ծրագրերը, ազատ միտքը, հանրային կեանքէն դուրս կը շպրտուէին ընկերութեան մտածող մասը։ Միջավայրի դաժան ցուրտը եւ բռնակալի արիւնոտ սուրը ծանր թախիծի եւ յուսահատութեան կը մղեն երիտասարդութիւնը։

Կեանքի ցաւերէն ծնած այդ ողբերգութիւնը մասնաւոր ուժով է արտայայտուած Մեծարենցի բանաստեղծութեան մէջ․

Բոլոր լոյսերն ալ մարեցան հետզհետէ,
Ես կը սիրեմ այս խաւարը տառապագին,
Ուր վիշտ մը լայն՝ սիրտս կուրծքէս դուրս կը նետէ,
Եւ ես կ'ըմպեմ սեւ հեշտանքը ցաւոտ կեանքին։

Մեծարենց համակող թախիծով կ'երգէ երիտասարդին հոգեկան ծանր [redacted] եւ յուսահատութիւնը, հեռանալ մարդոցմէ, մեծ քաղաքին ժխորէն, չլսել պատիր ձայներ, ձուլուիլ գիշերային միսթիք անդորրութեան մէջ, շնչել գով շաղերու թաց կախարդանքը։ Գիշերային բնանկարի եւ երազներու արտակարգօրէն նուրբ ընկալումը եւ տպաւորութեանց միաձուլումը հոգեկան ծանր ապրումներու հետ, արտառոչ ու ներդաշնակ կը դարձնեն արցունքով գրուած տողերը, ատիկա սոսկ ու անսփոփ թախիծ չէ, այլ անկեղծ տառապանք ու այրող վիշտ։ Այդ վիշտը ընթերցողին սրտին մօտ է, քանի որ հոն կ'երեւայ հոգեկան ողբերգութեան ընկերային ակունքը ։ Մեծարենց տարիներով երազած է «սիրոյ գարուն մը խաղաղիկ», բազում երազներ եւ բաղձանքներ ցրուած է աշխարհի մէջ, բազում իղձեր ու տենչ, բայց նիւթապաշտ կեանքի դաժան ցուրտին մէջ, անվերադարձ հեռացած են անոր երազներու մեղուները, չբերելով իղձերու անուշ մեղրը, չեն դարձած անոր բաղձանքներու նաւակները ։

Ալ յոգնա՜ծ եմ
Սպասելէն տենչանքներուս մեղրին անոյշ
Ու տարաժամ այս յածումիս մէջ երջանիկ պիտի ըլլամ,
Եթէ բունիդ խայթ իսկ բերեն
Ուղեմոլոր մեղուներն իմ տենչանքներուս։ («Մեղուներ»)
... Դարձուցէք նաւակներս հողմավար,
ջրանոյշ պայիկներ,
Դարձուցէք նաւակներս դիւթավար, իբիկուած հովիկներ...

Ահա թէ ինչու շատ հասկնալի ու բնական կը հնչէ ծանր վիշտ ապրող բանաստ–

ՓԵՏՈՒՐԷ ԲԵՐԴԸ

(Աւանդութիւն)

(Բ․ եւ վերջին մաս)

Թագուհին հիւանդացաւ։ Հիւանդութիւնը մահուան դեղին ժանգովը պատեց անոր դէմքին անհման ազուորութիւնը ։ Մարմինը հողի գոյն առաւ։ Պալատը պղտորուեցաւ։ Տխրեցաւ բարի Թագաւորը։ Բժիշկ ու դեղ։ Վհուկ ու կախարդ ։ Խնամք եւ հոգատարութիւն։ Ողբ ու կոծ։ Զուր անցաւ ամէն ինչ ։ Թագաւորը կուրծքը ծեծեց ու լացաւ, իր սեւ ճակատագիրը ողբաց, Թագուհին ըսաւ ․

— Ով իմ Թագաւոր, ի զուր կուլաս, բժիշկ ու դեղ մի փնտռեր հոն՝ ուր պէտք չեն անոնք, հիւանդութեանս բժիշկը ես եմ, ես եմ անոր դեղը։

— Ըսէ ինծի ինչ որ կ'ուզես, ինչ որ կը փափաքիս, պատրաստ եմ քեզի համար զոհելու թագաւորութիւնս, հարստութիւնս, նոյն իսկ կեանքս ։

Թագուհին շշնջեց ․

— Ինծի համար, ով իմ արքաս, թռչուններու գոյնզգոյն փետուրներէ բերդ մը շինէ, զիս անոր մէջ բնակեցուր, այն ատեն ես կ'առողջանամ, առաջուընէ աւելի գեղեցիկ եւ ուրախ կ'ըլլամ ։

— Փետուրէ բերդ ։

— Այո, թռչուններու փետուրներէն շինուած բերդ մը ։

— Մարմարէ, գոյնզգոյն քարերէ բերդ մը կը շինուի, բայց փետուրէ բերդը, ո՞վ կրնայ շինել զայն, փետուրէ բերդը ո՞վ կրնայ երեւակայել, զայն շինող ճարտարապետը ո՞ւր կը գտնուի ։

— Ես՝ փետուրէ բերդ կ'ուզեմ, ու դուն՝ պիտի շինել տաս զայն, ես անոր մէջ պիտի բնակիմ, պիտի վայելեմ նոր աշխարհ ու կեանք, եթէ ոչ՝ կը մեռնիմ։

Թագաւորը ինկաւ խոր մտմտուքի մէջ։ Փետուրը ծանր չէր, ոչ ալ դիմացկուն, չէր կրնար պղուցուիլ, հիւսուիլ, փակցուիլ կամ գամուիլ, ըլլալ պատ ու պարիսպ, երդիք ու տանիք, քիւ ու պատշգամ, սիւն ու դուռ։ Յետոյ, ինչպէ՞ս դիմանար հովին ու անձրեւին, ձիւնին ու հրդեհին... Օ՛ անկարելի էր, փետուրէ բերդը չէր կրնար շինուիլ, բայց եթէ պահ մը ընդունուի որ փետուրէ բերդ կրնայ շինուիլ, որքա՛ն թռչուններ պիտի որսային․․։ Անկարելի էր այս, բայց որովհետեւ Թագուհին էր ուզողը, պէտք էր անոր կամքը կատարուէր, ու Թագաւորը հրամայեց ժողովուրդին, որ ամէն մարդ, կին ու այր, մեծ ու պզտիկ որսորդ դառնայ, թռչուն որսայ, անոր փետուրները պալատ բերէ, որպէս զի՝ այդ փետուրներովը Թագուհիի համար պալատ մը շինուի։ Ժողովուրդը միահամուռ ինկաւ սար ու քար, դաշտ ու անտառ՝ թռչուն որսաց։ Այն ատենը, ծղրիկը թռչուն էր, բոլոր թռչուններու պէս փետուրներ ունէր, գլխուն վրայ՝ գոյնզգոյն փետուրներէ փնջիկ մը կար, պոչին փետուրները ծիածանի եօթ գոյները ունէին։

Շատ թռչուններ որսացին, սկսաւ փետուրէ բերդին շինութիւնը ։ Թագաւորը կը հսկէր շինութեան աշխատանքներուն վրայ։ Ծերուկ որսորդ մը մօտեցաւ Թագուհիին, անոր յանձնեց ողջ բռնուած ծղրիկ մը։ Հրաշալի էին անոր փետուրները, Թագուհին հիացաւ, շոյեց անոր փետուրները, ըսաւ ․

— Այս թռչունին փետուրները գեղեցիկ են, ես սիրեցի զանոնք, ասոնցմով թող զարդարուի բերդին դրան ճակատը ։

Ապա՝ սկսաւ փետել ծղրիկին փետուրները։ Թագուհին կը փետէր, ու ծղրիկը ցաւէն կը ճչար եւ կուլար։ Թագուհին վերջին փետուրը երբ կը փետէր, ծղրիկը սաստիկ ցաւէն պայրացաւ, Թագուհիին նայեցաւ ատելութեամբ, եւ ինչ հրաշք, ծղրիկը խօսեցաւ․

— Թագուհի, դուն որ երջանիկ ես, ամէն ինչ ունիս, դեռ չես կշտացած փարթամ կեանքի վայելքներէն ու ելեր ես նոր ապրումներ փնտռելու, մեզ տանջելով՝ կը ցանկաս հիւսել անօրինակ երջանկութիւն մը, անարդար ես, ուրիշներու դժբախտութեան մէջ մի փնտռեր երջանկութիւնդ ։

Ծղրիկը կը թփրտար Թագուհիի ափին մէջ, Թագուհին քար կտրած՝ մտիկ կ'ընէր ։

— Տես, ես ալ քեզի պէս կին մըն եմ ու մայր, ամօթ քեզի, կին ես, բայց չես կրնար հասկնալ թռչուն – մօր մը հոգեկան ու մարմնական ցաւը, ես հա՛ մերկ եմ, Թագուհի, ինչո՞վ ծածկեմ մերկութիւնս ....։

Թագուհին լսեց ու սարսռաց, ձեռքէն վար ձգեց անփետուր ծղրիկը․․․ Ու մէկ վայրկեանի մէջ՝ իր հոգիէն ներս փուլ եկաւ փետուրէ բերդ ունենալու բաղձանքը, պղջաց ու լացաւ, վազեց ինկաւ Թագաւորին ոտքը, ըսաւ ․

— Թագաւոր, թող կանգ առնէ թռչուններու ջարդը, ես փետուրէ բերդ չեմ ուզեր այլեւս, որսորդները թող իրենց տուները վերադառնան, թող սկսին աշխատանքն ու երգը, թող խաղաղութիւն իջնէ մեր երկրի վրայ, ազատ թող ըլլան թռչունները, թող բոյն շինեն, թուխս նստին ու բազմանան ։

Թագուհիին փափաքը կատարուեցաւ, բայց այն օրէն ետք՝ ծղրիկները անփետուր, մերկ մնացին, իրենց մորթը սեւցաւ ամօթէն ցաւէն, եղան ազեղ ու տխուր, առանց երգի ու բերկրութեան։ Ատոր համար է որ անոնք ցերեկները կը պահուըտին մութ եւ ամայի տեղերը եւ գիշերները միայն դուրս կ'ելլեն ․․․։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

տանջծի սրտառուչ դիմումը արեւին: Աւտիկա լուսաւոր, բարձր կեանքի, երգի ու ծիծաղի չատ մարդկային երազանքն է: Մեծարենցի առաջին շրջանի ստանաւորներու վիշտն ու թախիծը ծնած է կեանքի հանդէպ տածած իր մեծ սէրէն:

Հիւանդ եմ, բարի՛ արեւ, շողա՛, շողա՛
Հոգիս թռչնիկ մըն է
Օդի եւ լոյսի, երգի ու ծիծաղի կարօտ...

Այս մեծ սէրը, լուսաւոր կեանքի տենչը, արեւի, գարնան ու լոյսի պաշտամունքը տիրապետող զգացում են Մեծարենցի բանաստեղծութեան մէջ: «Գարունը կ'ապրեցնէ» — իր մեծ վշտի մէջ կը խորհի բանաստեղծը:

Ու պիտի ապրի՛մ, վիշտը նոր ուժեր
Կը բերէ յանկարծ հոգւոյս սիրաւեր
Կեանքին կը դառնամ դեռ չըրած գիշեր:

Այնուհետեւ Մեծարենց կը ստեղծէ սիրոյ, բնութեան, գիւղական կեանքի չքնաղ պատկերները: Հակադրելով մռայլ իրականութեան՝ Մեծարենց կը ստեղծէ բարձր մարդու եւ գեղեցիկի իտէալը: Մեծարենց կրնայ արտակարգ ուժով զուգակցել տեսարանն ու զգացումը, ներդաշնակել բնութեան նկարագիրն ու հոգեկան ապրումները, ան չատ նուրբ երանգներ կը տեսնէ բնութեան մէջ, պայծառ գոյներ, որոնք լոյս կը սփռեն բանաստեղծութեան եւ ընթերցողի հոգիին մէջ:

Ջուրը ցայտէն ծաղիկ, ծաղիկ կը կաթէ,
Վճիտ, ինչպէս լուսէ արցունքը մանկան,
Նուագն անոր կը հեծեծէ հեշտակամ
Ծաղիկներէն հովը թերթեր կը թափէ...:

Ցնորքոտ անդորրէն, կապոյտ յածումներէն Մեծարենց կը դառնայ անաղարտ սիրոյ, արեւի ու գարնան պայծառ երգերուն: Այժմ պահի ու վայրկեանի մէջ արտակարգ նրբութեամբ կը բանայ կեանքի բանաստեղծութիւնը ու գեղեցկութիւնները, դառնալով սիրոյ երգիչ: Անոր ստեղծագործութեան հիմնական գիծը սէրն է: Թումանեանի խօսքով ըսելով, ան աշխարհին եւ մարդոց նայած է բարի սիրտով ու պայծառ հայեացքով: Կինը անոր անհասանելի բարձունքն է ու երազը: Ամբողջ պայծառ սիրավէպ մը թաքնուած է քաղցր ստանաւորներու տողերուն մէջ.

Թոյլ շրջիւն մը, յետոյ բոյր մը մշկենի,
Եւ յամրագին գիրքը ձեռքէս կ'իյնայ վար,
Երազներու պերճութիւն է որ կ'անցնի
Ու կը փոթի ծովակն հոգւոյս՝ մեղմավար:

Սափորն ուսին («Ջուրէն դարձին»), մեղմիկ ծածանելով լանջակը, բլուրն ի վար կ'իջնէ աղջիկը, արեւի լոյսը ոսկէ մատնիկներով կը խաղայ անոր վարսերուն հետ, սիրոյ ջերմ սարսուռներով կը դողայ սօսին, ամբողջ բնութիւնը, բանաստեղծի հոգին կ'ըզձայ չքնացած զանձերը: Մարդը բնութեան մէջ իր ամբողջ գեղեցկութեամբ, սէրը արեւի շողերու ու սօսիներու սարսուռներու մէջ: Մեծարենց մասնաւոր սէր կը տածէ գիւղական աշխարհի հանդէպ, որու խորքին վրայ ան կը ստեղծէ խաղաղ, ներդաշնակ ու գեղեցիկ կեանքը՝ իր երազանքը: Արտակարգ ուժով մը ստեղծէ ջրտուքի կերպարը, անոր աշխատանքի վեհութիւնը ու փայլքի բանաստեղծութիւնը, գրելով «Ջրտուքը»: Ան կը ստեղծէ գիւղական գիշերային չքնաղ գոյնը:

Աղջնակ մը արիշին տակ նստած շէր կը կանչէ
Որ յոգնաբեկ մշակին օրօրի մը պէս կու գայ.
Հողը ծծեց ջուրերուն տարփանքն՝ որ դեռ կը հնչէ
Եւ հիմակ՝ բաց՝ կը խոկայ իր երկունքին ապագայ:

Այս բանաստեղծութեան մէջ կ'երգէ, կ'երազէ եւ կը սիրէ ամբողջ աշխարհ ու բնութիւն: Մեծարենցի բանաստեղծութեան մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ «Ըլլայի, ըլլայի» շարքը: Ան այսպէս կը ստեղծէ բարձրագոյն իտէալը: Մարդոց իր ամբողջ հոգիի կրակը կուտայ Արեւի, սիրոյ եւ կեանքի կարօտ բանաստեղծը.

Ձմեռներուն ես ամպավար հովն ըլլայի
Եւ անհրագ խուղերու ճիչն յորձքին ձուլած,
Անցորդներու հոգւոյն վրայ փշրուէի
Իբրեւ ալիք...

Մեծարենցի կարծիքով արուեստի մէջ նախընտրելին վարակիչ գեղեցկութիւնն է: Անոր կարծիքով գրողը ոչ թէ պէտք է իջնէ ընթերցողի մակարդակին, այլ պէտք է իր գաղափարները, զգացումները մատչելի դարձնելով՝ բարձրացնէ ընթերցողի ճաշակն ու մտածողութիւնը: Կատարելութեան հասած վերջնները եւն. կուգան Նարեկացիէն, երաժշտական ստանաւորները, նուրբ երեւակայութեամբ ստեղծած պատկերները խորապէս ներդաշնակ են:

Միսաք Մեծարենց մեր քերթողութեան հպարտութիւններէն մէկն է: Ի. դարու արեւմտահայ բանաստեղծութեան մեծատաղանդ երիտասարդ սերունդի վառվռուն ու ինքնատիպ դէմքերէն մէկն է, որ իր հոգեբանական խոր ապրումներով եւ նրբերանգներով, Սիամանթոյի արտակարգ երեւակայութեամբ օժտուած բանաստեղծութեան, Դանիէլ Վարուժանի մեծ կրքի ու թափի բանաստեղծութեանց հետ միասին դրաւ արեւմտահայ նորագոյն ծաղկուն բանաստեղծութեան հիմքը, ձգելով մնայուն արժէքներ: Բայց իր սերունդի միւս ներկայացուցիչներուն հետ, որոնք աւելի բախտաւոր չեղան քան Մեծարենց, ինկաւ կեանքի արշալոյսին, իր հետ տանելով այնքան երգեր եւ բանաստեղծական մի պայծառ ու մեծ ապագայ:

ՀՐ. ԹԱՄՐԱՋԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՃՈԳԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

●

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին Փետր. 21ի նիստին մէջ բուռն քննադատութիւններ տեղի ունեցան տնտեսական քաղաքականութեան մասին:

Հալքեան երեսփոխան Ահմէտ Պիլկին կէսօրէ առաջ երեք ժամ եւ կէսօրէ վերջ ալ 45 վայրկեան խօսեցաւ, քննադատելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը:

1956ի պիւտճէն, ըստ Պիլկինի, աւելորդ բաներով խճողուած է, իսկ կարեւոր կէտերն ալ անտես առնուած են: Ցաւալի է նաեւ որ գիներու վիճակագրութեան ալ տեղ չէ տրուած:

Դրամի արժեզրկման հակումները չէզոքացնելու համար, վարկերուն քանակը նուազեցնելու է եւ կամ առնուազն վարկերու բաշխումին վերջ տալու է: Այսօրուան կացութիւնը կը հրահրէ արժեզրկումը:

Անհրաժեշտ է որ պետական տնտեսական կազմակերպութիւնները այլեւս դիմում չընեն Կեդր. Դրամատան եւ պիւտճէի տարողութենէն վեր յատկացումներ չըլլան: Մեր տնտեսութիւնը դէպի անդունդ կը սուրայ եւ կառավարութիւնը գիներու կայուն քաղաքականութիւն մը չի հետապնդեր: Մեր դրամը ինկած է եւ կառավարութիւնը մի միայն արմտիք արտադրողները կը պաշտպանէ, իսկ միւս արտադրողներուն չատ կարեւորութիւն չի տար: Ապրուստը չատ սուղ է: Յատկացումներն ու վարկերը առանց ծրագրի կը տրուին եւ առանց երկրին իսկական պէտքերը նկատի առնելու, հայրենակիցներու մեծ զանգուածները նեղութեան եւ զրկանքի մէջ են, իսկ սահմանափակ թիւով անձեր հարստութիւններ կը դիզեն:

Նախատեսեալ հասոյթները իրականութեան չեն համապատասխաներ: Պիւտճէն ոչ ճիշդ է, ոչ ալ հաւասարակշռուած:

Անդրադառնալով ներքին քաղաքականութեան, Ահմէտ Պիլկին յայտնեց թէ Մայիս 2էն ի վեր մանաւանդ, դեմոկրատ կառավարութեան հանած օրէնքները բոլորովին աւելցուցին վարչաձեւին տագնապը: Ժողովրդապետութիւնը որ իրականին մէջ կը յենու սիրոյ եւ ապահովութեան, մեր երկրին մէջ վախի եւ զզուանքի կրթնած է: Միակ կուսակցութեան մտայնութիւնը մեր բոլոր հաստատութիւնները ճնշումի տակ առած է: Ասիկա Դեմոկրատ կուսակցութեան ծրագիրը չէ, այլ ղեկավարներուն նախասիրութեանց վարչաձեւը:

Մենտերէսի 4րդ դահլիճին ծնունդով երեւան եկած յոյսերը նոր ճնշումներու տակ ցնդեցան: Մամուլն ու համալսարանը ծանր ճնշումներու ենթարկուած են:

Խօսք առաւ անկախ երեսփոխան Սէրվէր Սոմունճուօղլու որ յայտնեց թէ մեր երկրին մէջ պիւտճէի քննութիւնը դեռ կը կատարուի հին աւանդութեանց համաձայն: Դեռ զին. ծախքերը բեռ մը կը մնան ելեւմուտքին վրայ:

Ներածման ապրանքներուն ազատութիւնը բաւական մը ազդած է գիներու յաւելման վրայ եւ այն գաղափարը թէ երկրին մէջ ապրանքի սով կայ, իբրեւ հոգեբանական տարր, կը մղէ ժողովուրդը յարձակելու սպառման նիւթերուն վրայ: Սղութիւնը 1954էն վերջ սկսաւ մեր երկրին մէջ:

Ճառախօսը անդրադարձաւ ամերիկեան օժանդակութեան ու ըսաւ թէ այդ օժանդակութիւնը Թուրքիոյ դիրքին չի համապատասխաներ: Ամերիկացիները չնորհակալ ըլլալու են որ Երկաթէ Վարագոյրի ետեւի երկիրներուն չենք դարպասեր եւ դաշինքներուն հաւատարիմ ենք ու աւելցուց.

«Ի՞նչ ընենք որ Ամերիկացիները իրենց օժանդակութիւնը աւելցնեն: Համայնավար արուեստական ճակա՞տ մը յարդարենք երկրին մէջ: Երկաթէ Վարագոյրէն դաշտնաբար պէ՞տք առնենք: Մենք ողորմութիւն չենք ուզեր, այլ յետադայլին վերճարելի վարկ մը: Ըստ իս ընդդիմադիրներուն եւ կառավարութեան տարակարծութիւնը ոչ թէ տնտեսական, այլ քաղաքական վարչաձեւի հարց է: Հանրապետութեան չրջանին բոլոր կուսակցութիւնները հիմնուած են քաղաքական յուսախաբութեանց պատճառով: Վարչապետէն կը սպասենք որ ընդդիմադիրներուն ձեռք երկարէ, իսկ միւսներն ալ հրաժարելու են ընտրական պայքարէն, նկատելով որ դեռ երկու տարի կայ ընտրութեանց:

ՇԱՐԺԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ ԷՍԿԻՇԷՀԻՐԻ ՄԷՋ

*

ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ, 21 փետրուար. — Երէկ գիշեր ժամը 22.36ին շարժը վերսկսաւ եւ կարճ ընդհատումներով շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ: Ցարդ 14 շարժ արձանագրուեցան, 125 հազար Էսկիշէհիրցիներ փողոցը գիշերեցին:

Քաղաքին մէջ կեանքը կազմալուծուեցաւ: Բացի փուռերէն ու մսավաճառներէն, գրեթէ բոլոր խանութները փակ կը մնան:

Ելեկտրականութիւնն ալ կտրած ըլլալով, տեղական թերթերը լոյս չտեսան, ժողովուրդը փուռերը կը խուժէ, Անգարայէն օդանաւով հաց բերին, սակայն դարձեալ հացի տագնապ կայ:

Կուսակալը կ'ըսէ թէ վնասը չատ մեծ է: Քանդուած չէնքերուն մէջ կան բազմաթիւ վարժարաններ, պաշտօնատուներ, հիւանդանոցներ եւն.: Քորէայէն վերադարձող զինուոր մը երէկ խելագարեցաւ, եօթը հայրենակիցներ ծանրօրէն վիրաւորուեցան:

Պաշտօնական եւ անհատական բոլոր հաստատութիւնները դադրեցուցին իրենց գործունէութիւնը: Փօրսուքի ամբարտակը որ լեցուած է, կրնայ ամէն վայրկեան ճաթիլ եւ լուրջ վնասներ պատճառել: Ժողովուրդը առանձնապէս մտահոգ է այս պարագայով:

Գիւղերու եւ մասնաւորաբար Ջուքուրհիսարի, Վերին եւ Վարի Սէօյիւտէլի գիւղերու մէջ բնակելի ոչ մէկ տուն մնացած է եւ գրեթէ ամբողջ արջառը փճացած: Սա պահուս Էսկիշէհիր մեռելային լռութեան մէջ կը գտնուի: Հիւանդանոցներուն մէկ մասը քանդուած ըլլալով, հիւանդները այլուր փոխադրուեցան: Նամակատան պաշտօնեաները վրաններու տակ են, օդը չատ ցուրտ է. ձիւնախառն անձրեւ կը տեղայ: Էսկիշէհիրի տասնեակ հազարաւոր չէնքերը անբնակելի դարձած են:

Գիւղերու մէջ ալ 875 տուներ փլած, 103ը անբնակելի դարձած են: Փլած են նաեւ երկու վարժարաններ եւ մզկիթ մը: Ջուքուր Հիսարի երեք հազար տուներէն միայն տասը հատը կանգուն մնացին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (145)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

«Դատարանս նոյնպէս տասնական տարի բերդարգելութեան կը դատապարտէ իր բացակայութեան Րաուֆ եւ Րահմի պէյերը, եւ ամբաստանեալներէն Վէհպի, Հիւսնիւ, Իպրահիմ եւ Խալիմ պէյերը, իբր վերոգրեալ յանցանքներուն գաղտափարակից, ու երկրորդական մեղսակից:

«Դատարանս անպարտ կ'արձակէ միւս 37 ամբաստանեալները եւ կ'որոշէ ջնջել Գազի Քեմալի հիմնած դրամատունը եւ առեւտրական ընկերութիւնը, «վագըֆ-նամէն», եւ կառավարութեան փոխանցել անոնց թողած դրամները, գոյքերը, գոհարեղէնները, եւն.»:

Դատավճռին ընթերցումը 35 վայրկեան տեւեց, եւ ներկաները սրտնդոստ ծափերով թնդացուցին սրահը:

Անպարտ արձակուողները անմիջապէս ազատ թողուեցան եւ իրենցմէ ոմանք գացին այցելել դատաւորներուն եւ չնորհակալութիւն յայտնել: Նոյնը ըրաւ Հիւսէյին Ճահիտ պէյ, որ թէեւ անպարտ արձակուած էր, բայց տարբեր դատապարտութիւն մը ունէր եւ պարտաւոր էր վերադառնալ Չորումի իր աքսորավայրը:

Միւս չորս մահապարտները, Ճավիտ, Տօքթ. Նազըմ, Հիլմի եւ Նաիլ, որոնք ներկայ չէին վճռագրին ընթերցման, չէին գիտեր թէ ինչ վախճան մը վերապահուած էր իրենց ...:

Անկախութեան Ատեանի հրահանգին համաձայն, մահապարտները նոյն գիշերն իսկ գործադրուելու էին, որովհետեւ յաջորդ օր յաղթանակի տօն էր եւ պէտք էր կէս գիշերէն առաջ կախել դատապարտեալները:

Անոնք արդէն իրենց խցիկներուն մէջ յուսահատական վայրկեաններ կ'ապրէին, անկարող խօսելու, պատառ մը բան ուտելու, բանտապահներուն խօսքերը լսելու: Անհարկու ցաւը խորտակած էր զիրենք:

Ճավիտ պէյ նմանած էր յուսահատութեան հարուածին տակ եւ դժուար կը զսպէր իր հեկեկանքները: Իթթիհատի այդ զօրաւոր եւ հռչակաւոր դէմքը դիւրաւ կը սպասէր իր ժամուն:

Միւս մահապարտը Տօքթ. Նազըմ շլմոլած ու շշմած էր կախաղանի հեռանկարին առջեւ, ինչ որ քաղաքական այնքան խիզախ որոշումներ տուած էր անցեալին մէջ եւ ամբողջ երկրի մը ու ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ խաղացողներուն մաս կը կազմէր: Տօքթ. Նազըմ եւս ամենախոր անձկութեան մը մատնուած էր եւ միակ տեսակ յոյս մը ունէր, իր մօտիկ ազգականներէն արտաքին գործոց Թէվֆիք Րիւշտիւ (Արաս) բարեխօսութիւնը: Թէվֆիք Րիւշտիւ մտերիմն էր Անկախութեան Ատեանի անդամներուն եւ Տօքթ. Նազըմ կը յուսար որ ինքնաբերաբար միջամտութիւն կը փորձէ ի նպաստ իրեն: Տօքթ. Նազըմ չէր գիտեր թէ օրը իրիկուն եղած էր արդէն եւ կախաղանի պատրաստութիւնները սկսած էին մռայլ գիշերուան մէջ:

Երրորդ մահապարտը, Նաիլ պէյ, հանդարտ, լուռ եւ մտածկոտ էր:

Վերջին դատապարտեալը Հիլմի պէյ, օր մը առաջ դատարանէն բանտ փոխադրուած պահուն, ճամբան տեսնելով Յաղթանակի Տօնին համար կառուցուող կամարները, յանկարծ այլայլեցաւ, եւ զանոնք կախաղան կարծելով՝ հարցուց քովի սպային.

— Ի՞նչ ... Հիմա՞, անմիջապէ՞ս պիտի կախեն: Մեզի համա՞ր կը կանգնեն այս կախաղանները, դեռ վճիռ չարուեցաւ որ:

Այդ գիշեր չորսն ալ չկրցան բան մը ուտել: Անհանգիստ կը ծխէին, ջուր կը խմէին, իրենց խցիկներուն մէջ յուսահատօրէն եւ անհանգիստ պտտելով: Բանտապահները յաճախ կը հարցնէին իրենց թէ բան մը կ'ուզէի՞ն, պատասխան չէին տար, գլխու թէթեւ չարժումով մը «ոչ» ըսել կ'ուզէին:

Միայն Նաիլ պէյ վերջին պահուն փափաք յայտնեց դատաւորներէն մին տեսնելու: Բանտի պաշտօնեաները հարցուցին.

— Ո՞րը տեսնել կ'ուզէք, նախագա՞հը, Գըլըճ Ալի՞ պէյը:

— Զուիքը, եռ կէցայ, վճռեց Նաիլ պէյ, եթէ տեսնեմ իսկ, ի՞նչ պիտի ըլլայ որ ...

Մութը կոխած էր արդէն եւ չորս մահապարտներու խցիկները մութին մէջ թողուած էին: Տօքթ. Նազըմ չէր ուզեր վառել տալ իր լամբարը, բանտապահները կը պնդէին: Վերջապէս տեղի տուաւ:

— Շատ լաւ, վառեցէք, սակայն ինչ կ'ըլլայ, բաւ, լոյս կամ մութ, միեւնոյնն է: Մի վախնաք, անձնասպան չեմ ըլլար: Անմեղ մըն եմ, պիտի սպասեմ վճռին...

Եւ գաղտնօրէն խնդաց:

(Շար.)

× Համագումարին բանաձեւը կը թելադրէ սերտ գործակցութիւն հաստատել ընկերվարական բոլոր երկիրներուն հետ: «Մեր դարաշրջանին գլխաւոր գիծերը կը կազմեն ընկերվարութեան ծաւալումը մէկ երկրի սահմաններէն անդին եւ անոր վերածումը համաշխարհային դրութեան մը, ինչպէս եւ դրամատիրութեան անկարողութիւնը՝ խափանելու համար անոր պատմական յառաջխաղացութիւնը»:

Բանաձեւը կը վաւերացնէ խաղաղ համակեցութեան հինգ սկզբունքները եւ կը յանձնարարէ գործնական շփումներ հաստատել համայնավար եւ ընկերվարական կուսակցութեան միջեւ:

ՋԻՒՆ-ՁՄԵՌ

Կիրակնօրեայ թերթերը կ'աւետէին թէ օդերը պիտի տաքնան երկուշաբթի կամ երեքշաբթի: Մասնագէտները այս անգամ ալ յուսախաբ եղան: Կիրակի օրուան խաբուսիկ արեւէն վերջ, ցուրտը նոյն սաստկութեամբ վերսկսաւ երէկ: Ջերմաչափը զերոյէն վար տասը կը ցուցնէր Փարիզի մէջ, երկու՝ Մարսէյլ, քսան՝ Միւլհուզ էին: Վեց հոգի եւս մեռան ցուրտէն:

Այժմ ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ ողողումներու վտանգը: Մասնաւորապէս կը վախցուի Գոտոյի մէջ, ուր քսան միլիոն խորանարդ մեթր ձիւն դիզուած է: Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են Սէն է Ուազի նահանգին մէջ ալ: Հրահանգներ տրուեցան նետածումները փութացնելու համար:

Եւրոպայի միւս երկիրներն ալ չափազանց կը նեղուին արտակարգ ձմեռէն: Կարկուտ տեղաց Հռոմի մէջ որ աննախընթաց վնասներ կրած էր ձիւնամրրիկներէն: Վիէննայի մէջ երկու նաւեր ընդհարեցան Դանուբի վրայ եւ մէկը ընկղմեցաւ: Ցուրտը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Ֆ. Քէօփրիւլիւ ճառ մը խօսելով Ազգ. ժողովի Փետր. 26ի նիստին մէջ, տեղեկութիւններ հաղորդեց Իսրայէլ-արաբական յարաբերութեանց մասին: Յետոյ անդրադառնալով Սեպտ. վեցի դէպքին եւ Սելանիկի մէջ պայթած ռումբին, ըսաւ թէ Յոյները շահագործեցին այս դէպքերը, պղտորելու համար իրենց յարաբերութիւնները Թուրքերու հետ: Յետոյ խոստովանեցաւ թէ ձախողած են պաղ պատերազմը դադրեցնելու փորձերը, թէ ներկայ մեղմացումը երեւութական է, թէ խաբուսիկ է ուժերու հաւասարակշռութիւնը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ եւ թէ աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է արթուն կենալ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ելմտական նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ միտք չունին արժեզրկելու սթերլինը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կիներուն ալ քուէարկութեան իրաւունք պիտի տրուի, համաձայն նոր օրինագծի մը: Քուէարկութիւնը պարտաւորիչ է 21 տարեկանէն վեր այրերու, բայց ոչ կիներու համար:

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը եւ արտաքին գործերու նախարարը Ուաշինկթըն գացին: Մասնաւորապէս պիտի աշխատին յաւելուածական օգնութիւն ստանալ Մ. Նահանգներէն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը հրատարակեց 17 տարիէ ի վեր գաղտնի պահուած վաւերագիրներ որոնց համաձայն Խ. Միութիւնը յայտնապէս խաբած էր Անգլիան եւ Ֆրանսան, հակառակ տանուայն վեց ամերիկեան ազդարարութեանց, որոնք փաստերով կը հաստատէին թէ Մոսկուա գաղտնի դաշնագիր մը կը կնքէ հիթլերական Գերմանիոյ հետ: Հրատարակուած վաւերագիրները, մեծ մասով նամակներ, 1079 էջ կը բռնեն:

ԿԻՊՐՈՍԻ կացութիւնը քննելու եւ Մակարիոս արք.ի հետ խօսելու համար Նիկոսիա գնաց Անգլիոյ գաղթային նախարարը: Բանակցութիւնները կը շարունակուին կառավարիչին միջոցաւ, որ մետրոպոլիտին վերջնական պատասխանին կը սպասէ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը տնտեսական օգնութիւն առաջարկելով զանազան երկիրներու, Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ, կ'ուզէ ժողովրդականութիւն շահիլ եւ խռովութիւններ յարուցանել, հետեւաբար ամերիկեան խորհրդարանը պէտք է վաւերացնէ տարեկան հարիւր միլիոն տոլարի օժանդակութեան ծրագիրը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 26ին, Զ. քաղաքապետարանին սրահը:

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի

Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն:

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տոմինիք:

Դաշնակ Ա. Խաչատուրեանի կտորներէն խմբապետուհի Մարկոսեանի կողմէ, մեներգ խմբ. Ալիս Շամիրեանէ, Արտաշէս Խաչատուրեանի «Հայրենիք»ը եւ Աւետիք Իսահակեանի «Ձմեռն անցաւ», հայ գեղջկական պարեր, եւ պոհեմական պարեր Մարսէյլի արենոյշներու կողմէ: Բուրգեր եւ թատերական ներկայացում սկաուտներուն կողմէ: Ցուցադրութիւն եւ նկարներ Քանատայի ճամբարէն:

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ: Մուտք 300 ֆրանք

Լոյս տեսաւ առաջին հատորը

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆԻ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

1850—1950

Գ Ո Ր Ծ Ի Ն

736 մեծադիր էջ, տպագրութիւն տողաշարով «Յուսաբեր»ի:

Կ'ընդգրկէ 1850 - 1920 թուականներու գրականութիւնը, հետեւեալ բաժանումներով:

1.— ԶԱՐԹՕՆՔԻ ՍԵՐՈՒՆԴ (1850–1885)
2.— ԻՐԱՊԱՇՏ ՇԱՐԺՈՒՄ (1885 - 1900)
3.— ԳԵՂԱՊԱՇՏ ՍԵՐՈՒՆԴ (1900–1920)

Գինը Ֆրանսայի համար 750 ֆրանք:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ, որ կ'ընդգրկէ 1950 1955 թուականը, Սփիւռքի եւ խորհրդահայ գրականութեան պատմութեամբ, լոյս կը տեսնէ 1956 Յունուարի վերջը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը կը կազմակերպէ յառաջիկայ Ապրիլ 15ին Ապրիլ 11–24ի համազգային սգատօնը:

●

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթը՝

ՄԱՐՏ 18ԻՆ

●

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Տարեկան պարահանդէսը 14 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն, Պէրիէ Միլիէի շքեղ սրահներուն մէջ:

●

Հայ Կարմիր Խաչի օրը 1 Յուլիս, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներէն Քրիստափոր Միքայէլեանի մահուան 51րդ եւ Փետր. 18ի 35րդ տարեդարձին առթիւ յիշատակի ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի:

Կիրակի 4 Մարտ, ժամը 15ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան, Մարսէյլ:

Կը խօսին Ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ, («1921 Փետր. 18»ի ժողովրդային ընդվզումին իմաստը), ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ «Անմահ հիմնադիրին կեանքն ու գործը»:

Կը հրաւիրուին ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէ:

Պիտի խօսի Տոքթ. Գ. Մեծատուրեան: Նիւթ՝ «Տպաւորութիւններ Քանատայէն և հայ գաղութէն»: Պիտի ցուցադրէ նկարներ սկաուտական ճամբարէն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գէորգ Զաքրեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ղազեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, 1956, պատկ. 1200 ֆրանք:

ՆՈՐ ՔՆԱՐ ձայնագր. երգարան, լաթակազմ, 1650 ֆրանք:

ԱՆԳԼ. ՀԱՅ. ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ, Յ. Չագմագճեան, նոր տպ. 1955, լաթակազմ, 4000 ֆրանք:

ՀԱՅ ԳՈՂԳՈԹԱՆ, Գ. Վ. Պալաքեան, լաթակազմ 1000 ֆրանք:

ՍԻԱՄԱՆԹՕ ամբողջ գործեր նոր տպ. 1500 ֆրանք:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ, Վերյիշումներ, 1250 ֆրանք:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ, Համաստեղ, 2 հատոր, կազմ. 4000 ֆրանք:

ԳԻՒՂԸ, Համաստեղ, Պէյրութ, 1955, 700 ֆրանք:

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐ, Վ. Հիւկօ, 3 հատոր, Պէյրութ, 1500 ֆրանք:

ՑՌ° ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, 2 հատոր, 1400 ֆրանք:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Ա. Իսահակեան, 350 ֆրանք:

ՋՐՈՅՑ, Կ. Փօլատեան, Գահիրէ, 400 ֆրանք:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ, Կ. Փօլատեան, 1955, 500 ֆրանք:

ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ, նոր տպ. 300 ֆրանք:

ԳԱԶԱՆԸ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷ, Տիրացուն, 600 ֆրանք:

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ՄԱՐԴԻԿ, Ա. Ծառուկեան, Պէյրութ, 1955, 700 ֆր:

ՑՈՒՇԵՐ ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ, Ս. Տէօվլէթեան, Փարիզ, 1954, 500 ֆրանք:

Դիմել՝

Librairie H. SAMUELIAN, 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e. C.C.P. 1278—35.

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» ուսանողական խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3-ին, Ահարոնեան ակումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվէլէսան: Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 15ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորի ընտրութիւն:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը՝ իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըփուա: Օրակարգ.— ա) Պատգամաւորի ընտրութիւն: բ) Պարահանդէսի պատրաստութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 14.30ին, սովորական վայրը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Երկու տարուան հաշուետուութիւն: Պատգամաւորի ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ-ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Յունուարի եւ Փետրուարի միացեալ թիւը, 48 էջ: Փոստին կը յանձնուի ամսագլուխէն առաջ:

22րդ տարուան առթիւ, բաժանորդներուն խնդրանքով՝ կը պատրաստուի իւրաքանչիւրին ընդհանուր հաշուեցոյցը, տեղեկացնելու համար թէ ո՛վ պարտք ունի, ո՛վ պարտք չունի:

ՀԱՅ-ԲՈՅԺը այս նոր տարեշրջանին պիտի ղրկուի նախ անոնց որ սովոր են կանխիկ վճարելու: Դիւրացուցէք խմբագրին գործը՝ կանխիկ վճարելով: Քաջալերեցէք այս օգտակար ձեռնարկը՝ նոր բաժանորդներ գտնելով:

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք: Արտասահմանի համար 1200 ֆրանք: Դիմել Շ. Նարդունի,

32, Rue de Trévise, Paris (9)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլ Սէնթ Անթուանէն Մենեկշէեան Էլիզ կը փնտռէ Սրբուհի Մանուշեան (Մենեկշէեան), տղոց անունները Սերգօ, եւ Գրիգոր, աղջիկը Մարթա: Կը կարծուի թէ Փարիզ կը գտնուին: Տեղեկացնել Տիկին Է. Մենեկշէեանի՝

Allée de Petit Pont, No. 71, Camp Freze, Chemin du Pradel. Marseille (B. du Rh.)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ● MERCREDI 29 FEVRIER 1956

32րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7616 32e ANNEE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3327

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ա՞ԶԳ ԵՆՔ ԹԷ ՀՕՏ

●

Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ ամէն Հայու մէջ տիրացու մը նստած է, որ մերթ կը թմրի, մերթ կ'աշխուժանայ եւ հով կը ցանէ, փոթորիկ հնձելու համար։

Եթէ այպէս չըլլար, ի՞նչու այսքան բարդ համեմատութիւն պիտի առնէր Կիլիկոյ կաթողիկոսական ընտրութիւնը։

Աւելի քան երեք տարի է որ արիւն կը պղտորեն ափ մը դպիրներ եւ փարիսեցիներ, վեղարաւոր եւ անվեղար հրձիգներ, խեղաթիւրելով ամէնէն սովորական երեւոյթները։

Փետր. 14ին, երբ կը բացուէր Պատգ. ժողովը, առաջին եւ ամէնէն անճարակ տիրացուն հանդիսացաւ պրոֆ. Ա. Աբաջեան, շահագործելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հմայքը.

— Եթէ դիւան ընտրենք եւ մանդատները ստուգենք, Վեհին առաջարկը մերժած կ'ըլլանք։

Միթէ այս յայտարարութիւնը կը մատնէ սարքուած դաւին խորութիւնը։

Իր պաշտօնն էր ցրուել ժողովը, առանց նուիրագործելու անոր օրինականութիւնը, յետոյ իր բուրդը մանելու համար։

Մոռցեր գիտէք՝ թէ կաթող. տեղապահը եւ թէ Պատգ. ժողովին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կորովի դիրք մը բռնեցին, յարգել տալու համար Աթոռին կանոնագիրը, որ երբեք չի հակասեր էջմիածնի «անդրանկութեան» իրաւունքին։

Նորընտիր կաթողիկոսը, Զարեհ Ա., բարձրաձայն յայտարարեց իր ճառին մէջ, ընտրութենէն անմիջապէս ետք.

— «Իմ սրտագին ողջոյնի խօսքս կ'ուղղեմ էջմիածնի նախամեծար Մայր Աթոռին, անոր արժանընտիր գահակալ Տ. Տ. Վազգէն Ա. կաթողիկոսին, այն հաստատ համոզումով եւ գիտակցութեամբ, որ նախամեծար Մայր Աթոռը եւ Կիլիկիոյ այս Աթոռը լծակիցներ եւ գործակիցներ են, նո՛յն ժողովուրդին եւ նո՛յն Աւետարանին ծառայող Աթոռներ են։ Մեր Աթոռին կապը պիտի մնայ անքակտելի, հակառակ անոր որ պիտի գտնուին այդ կապը թուլցնել ուզողներ»։

Եւ դեռ կ'աւելցնէր.— «Այդ կապը պիտի պահենք անխախտ եւ ամուր, որովհետեւ ա՛ն է, որ մեզ պիտի պահէ մեր ազգային, եկեղեցական եւ բարոյական դիմադրութեան մէջ»։

Հէ՛յ տիրացու մարդիկ, — դեղին, կանանչ կամ կարմիր, այս պարկեշտ եւ պայծառ յայտարարութեան ո՞ր կէտը կը հակասէ Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական շահերուն։ Ո՞ր բառը կրնայ համարուիլ «Հակահայաստանեան»։

Երեւան եւ էջմիածին գանուին թէ արտասահման, թող բոլորն ալ իմանան որ տարադիր բազմութիւնները հովեւոր հօտ չեն, ոչ ալ հում նիւթ՝ մարդանքներ կատարելու համար։

Այդ բազմութիւններն ունին տեսակէտ եւ կամք, ինչպէս եւ զանոնք արժեցնելու վճռականութիւն։

Կարելի չէ մոլորեցնել զանոնք, սուտ-ուռչ խօսքեր արտասանելով կամ շահագործելով անոնց բարեպաշտութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը։

Կարելի չէ, նաեւ, ստորադաս, ճիտը ծուռ դիրքի մը վրայ պահել, խախտելով անոնց ինքնավարութիւնը, ազգային թէ կրօնական գետնի վրայ։

Երկու պատմական Աթոռները իրար պիտի լրացնեն, եւ ոչ թէ մէկը պիտի հրամայէ, միւսը պիտի հնազանդի, առանց բառ մը արտասանելու։

Այսպէ՛ս յօրինուած են երկուքն ալ, դիմագրելով արտաքին ճնշումներու եւ ներքին դաւերու։

Հայկական Արտասահմանը ունի կարգ մը հիմնական իրաւունքներ որոնք անձեռնմխելի են։ Մէկ բառով՝ ինքնորոշում։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՇԼԻՃԸ ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

●

ՆՈՐԱԳԻՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ ԱՓՐԻԿԷ՞ ՊԻՏԻ ՂՐԿՈՒԻՆ

Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարելով, որոշեց օրինագիծ մը ներկայացնել Ազգ. ժողովին, մասնաւոր իրաւասութիւններ պահանջելու համար Ալժերիոյ մէջ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ծրագիրը լիազօրութիւն կը պահանջէ ոչ միայն զինուորական, այլ եւ քաղաքական ու տնտեսական գործերու կարգադրութեան համար, ինչպէս առաջարկած է Ալժերիոյ նախարարը, Պ. Ռոպէռ Լաքոստ, որ Փարիզ եկաւ ստիպողաբար։ Նախարարական խորհուրդը իր նիստը ընդհատեց միայն երկու ժամ, ճաշի համար։ Ժողովը գումարուեցաւ Էլիզէի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Պ. Ռընէ Քոթիի։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ալժերիոյ նախարարը կը պահանջէ 350.000ի բարձրացնել զինուորներու թիւը, անյապաղ։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Պ. Լաքոստ եւ պատերազմական նախարարը, Մաքս Լըժէօն, որ Ալժերիա գացած էր քննական պտոյտ մը կատարելու համար, առաջարկած են որ 1956ի զօրադասին 60.000 զինուորները իրենց մարզանքի շրջանին կէսը անցընեն Ալժերիոյ բանակին մէջ։ Առաջարկած են նաեւ բոլոր նորագիրները զօրակոչի ենթարկել Մարտ 1ին կամ Ապրիլ 1ին, փոխանակ երեք մասերով կանչելու։ Այս ծրագրին համաձայն, նորագիր զինուոր մը իր մարզանքի շրջանը պիտի անցընէ Ֆրանսայի մէջ, յետոյ ութ ամիս պիտի ծառայէ Ալժերիոյ մէջ, եւ վերջապէս չորս ամիս Ատլանտեան ճակատի զօրամասերուն մէջ (արեւմտեան Գերմանիա)։ Իւրաքանչիւր զինուոր երկար արձակուրդ մը պիտի վայելէ Ալժերիոյ մէջ ծառայելէ առաջ եւ վերջը։

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ նորագիրներու օգտագործումը լուրջ փոփոխութիւն մը կը նշանակէ Ֆրանսայի քաղաքականութեան մէջ, անդրծովեան ապստամբութիւններ զսպելու համար։ Հնդկաչինի երկարատեւ պատերազմին ատեն կառավարութիւնը մերժեց նորագիրներ ղրկել, բացի սակաւաթիւ մասնագէտներէ։ Մաս մը նորագիրներ կը գործածուին արդէն Հիւս. Ափրիկէի մէջ, բայց ոչ այժմ ծրագրուած աստիճանով։ Կ'ըսուի թէ վարչապետն ալ շատ համաձայն չէ այս ծրագրին։

Կառավարութիւնը այժմ պէտք ունի 50 հազար զինուորի, վասն զի Ալժերիոյ բանակէն 30.000 զինուորներ պիտի արձակուին մօտերս։ Յետոյ, հաւանական է որ տեղափոխուին մաս մը իսլամ զինուորներ, իբրեւ հետեւանք անցեալ շաբթուան դասալքութեանց։ Պատերազմական նախարարը կը խորհի Ալժերիա փոխադրել Հնդկաչինի մնացած զինուորները։

Ելմտական նախարարը 120 միլիառ ֆրանքի նոր ծախք մը կը նախատեսէ Ալժերիոյ համար։ Սովորական նախահաշիւն է 950 միլիառ ֆրանք։

Վարչապետը երէկ յայտարարութիւն մը պիտի ընէր Ազգ. ժողովին մէջ, այս բոլոր խնդիրներու մասին։

Ալժերիոյ նախարարը անհրաժեշտ կը գտնէ 200.000 օգնական զինուորներու առաքումը, իսկ ընկերային եւ տնտեսական բարենորոգումներու համար կը պահանջէ 200 միլիառ ֆրանքի վարկ մը։

× *«Քոմպա» արաբերէն վաւերագրի մը լուսանկարը տպած էր երէկ, ապացուցանելու համար թէ Ալժերիոյ ապստամբները անուղիներով զէնքեր կը ստանան Եգիպտոսէն։*

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

●

ԱՍԱ՛ՆԿ – ԱՍԱ՛ՆԿ ԲԱՆԵՐ…

Աւելորդ է ըսել թէ բուռն զայրոյթ պատճառած է 40 – 45 կիներու «քաջագործութիւնը», խափանելու համար Կիլիկիոյ կաթողիկոսին ընտրութիւնը։

Այս «հերոսուհիները», գրչերանոց գրաւելով Անթիլիասի տաճարը, վարդապետի մը մեղսակցութեամբ, ցոյց մը կը կազմակերպեն պատգամաւորներուն դէմ։

Դժուար չէր ամէնը մէկ դուրս հանել եւ տուն ղրկել, որպէսզի կերակուր եփեն, խոհանոցին ամանները եւ պզտիկներուն շորերը լուան կամ զուլպայ կարկտեն։

Կաթող. տեղապահը եւ պատգամաւորները կը նախընտրեն ժողովը գումարել վեհարանին մէջ, փոխանակ բռնութեան դիմելու։

Եւ «եկեղեցասէր» տիկինները ու օրիորդները լման ութ ժամ տուն – տեղ կ'ըլլան Աստծու տաճարին մէջ։

Կրնա՞ք երեւակայել հետեւանքները։

Ազդակն է որ կը պատմէ, մասնաւոր խմբագրական մըն ալ նուիրելով.

— « *Ամբողջ ութ ժամ սիկարէթներ ծխեցին եւ անոնց մոխիրներով ու աւելցուքներով գետինը աղտոտեցին, ճաշեցին ու խմեցին, ինչպէս կը ճաշեն ու կը խմեն ոտքի վրայ, գինետուներու մէջ, եւ, կատաղութեան նոպաներու անձնատուր, տապալեցին դասին ժախակողմը տեղաւորուած կաթողիկոսական գահը, որ ընտրելի կաթողիկոսին գահն ըլլալէ առաջ, կիլիկեան կաթողիկոսութեան պատմական գահն է* (26 *Փետրուար*)։

Երկու օր առաջ ալ, Փետր. 24ին մեր պաշտօնակիցը հրատարակած էր գայթակղած հայ կնոջ մը բողոքը, «Ո՞վ Հայ կին» խորագրով։

Յօդուածագիրը, Տիկին Լիւսի Տէր Մելքոնեան կը հարցնէր խորին դառնութեամբ, սակայն չափազանց խտացնելով գոյները եւ անբնական բաղդատութիւններ կատարելով.

— *«Որո՞ւն հաճելի ըլլալու համար եւ որո՞ւ դրդումով համարձակեցար ձեռք վերցնել եւ խոշտանգել Հայ եկեղեցականները, ո՛վ անմիտ եւ տխմար կին։*

— *Ո՞վ սորվեցուց 5 – 6 տարեկան անմեղ, հրեշտակային տղուդ, որպէսզի պոռայ, — Խ...ն պիտի ծեծեմ։ Զ...ին քար պիտի նետեմ։*

— *Այդ թոհուբոհին մէջ ի՞նչ գործ ունէին անմեղ դպրոցականները, 13 – 16 տարեկան, որոնք բերուած են օթոպիւսներով սրբավայրին դրան առջեւ։ Ո՞վ հրամայեց որ անոնք հոն երթան, ո՞վ առաջնորդեց եւ ի՞նչ ընելու»։*

Ուրեմն ասանկ – ասանկ բաներ եղեր են Անթիլիասի մայր տաճարին մէջ, յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ փրկութեան…

Կ'ըսեն թէ արաբերէն թերթերը զուարճալի բաներ հրատարակած են, այս տեսարանին առթիւ։

Ափսո՛ս որ մեր բարեկամը, Տիրան Անէմեան, պատգամաւոր չէր, այլապէս ի՜նչ հրաշալի ծաղրանկարներ յօրինած պիտի ըլլար, երբ քառասուն երիտասարդ կամ ակռապլիկ բերաններ կ'աղաղակէին պատգամաւորներու երեսին.

— Դաւաճաննե՛ր, Հայ. Եկեղեցւոյ թշնամիներ…

Իսկ բողոքականնե՞րը ինչ գործ ունէին այս նորահրաշ «Տիկնայք փափկասունք»ին մէջ։

ՎԱՀԷ

Ց. Գ.— Կիրակի օրուան «Օրը Օրին»ի վերջին պարբերութեան մէջ ակնարկուած թուրքերէն խօսքն է շատ սովորական ձայնարկութիւն մը,— «*Ուղուրլար օլսուն*», որ միշտ կը գործածուի, երբ մէկը կ'առնէ կը քալէ։

Ուրիշ որեւէ բառ կամ բացատրութիւն *ոչ գիտեմ, ոչ ալ միտքէս անցած է*։

Վ.

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏՆ ԱԼ ԿԸ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԷ

Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահը ուղղակի ալ կը շնորհաւորէ։

Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը, որ Անկլիքան եկեղեցւոյ Հայրապետն է, հեռագրով շնորհաւորեց Զարեհ Ա.ի ընտրութիւնը, լաւագոյն մաղթանքներով։

× *Սուրիոյ հանրապետութեան նախագահը, Շիւքրի Քուաթլի, որ շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած էր կաթող. տեղապահին միջոցաւ, երկրորդ անգամ ալ ուղղակի շնորհաւորած է նորընտիր կաթողիկոսը, հետեւեալ հեռագրով.—*

«Հաճոյք է ինծ համար Ձեր Սրբութեան ուղղել իմ քաղցրագոյն շնորհաւորութիւնները Ձեր ընտրութեան առթիւ, եւ ներկայացնել Ձեզի իմ սրտանց բարեմաղթութիւններս, ցանկալով Ձեզի յաջողութիւն եւ բարօրութիւն եւ հայ ազգին՝ ուրախութիւն եւ բարգաւաճում»։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

ՈՄՆ ԱՅՍՊԷՍ, ՈՄՆ ԱՅՆՊԷՍ…

ՊԷՅՐՈՒԹ, 22 *Փետր.* (Յառաջ).— *Կաթողիկոսը, իր ընտրութեան առթիւ անձամբ շնորհաւորեցին 16 միաբաններէն հետեւեալները.— Խորէն եւ Ղեւոնդ եպիսկոպոսները, Տաճատ Ծ. վրդ. Ուրփալեան, Արտակ, Գարեգին, Շահէ, Մեսրոպ եւ Արտաւազդ վարդապետները եւ Ներսէս աբեղայ։*

Խադ արք. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հետ Գահիրէ մեկնած ըլլալով, կը բացակայի վանքէն։

Միւս միաբաններէն Փառէն եւ Դերենիկ եպիսկոպոսները, Գնէլ վարդապետին հետ, դիրք բռնած են Կաթողիկոսին դէմ։ Դեռ աւելին.— Դերենիկ եպիսկ., միակն ըլլալով դպրոցական տեսուչներու մէջ, բաց պահած է դպրեվանքը, ընտրութեան յաջորդ օրը, մինչ բոլոր հայ վարժարանները, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ փակուած էին։ Տակաւին անորոշ կը մնայ երեք աբեղաներու դիրքը։

Էջմիածնական եւ սաղիմական միաբաններէն Տիրան արք. Ներսոյեանն է միայն, որ անձամբ շնորհաւորած է նորընտիր Կաթողիկոսը։ Երուսաղէմի տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, որ Պէյրութ կը գտնուի, շնորհաւորած է … հեռագրով։ Գարեգին պատրիարք եւ Շնորհք Գալուստեան, Մամբրէ Գալֆայեան եւ Սերովբէ Մանուկեան եպիսկոպոսները, ոչ իսկ այցելեցին Անթիլիաս, ընտրութենէն վերջ…

Էջմիածնական եւ սաղիմական եպիսկոպոսներու այս չքախումբը, Դերենիկն ալ իր հետը առնելով, մեկնեցաւ Երուսաղէմ։

× *Կաթողիկոսարանը, պաշտօնագրով մը, ընտրութիւնը հաղորդեց Պէյրութի բոլոր կրօնապետներուն, վարչապետին, երեսփ. ժողովի նախագահին եւ օտար դեսպաններուն, որոնց կարգին նաեւ խորհրդային դեսպանին։*

Բոլորը, տեղեկութիւնը իմացած են հաճոյքով ու գոհունակութեամբ։ Միայն, երբ երկու աբեղաներ, Կաթողիկոսարանին պաշտօնագիրը տարած են խորհրդային դեսպանատուն եւ յանձնած քարտուղարին, այս վերջինը, պաշտօնագիրը ներս տանելէ ետք, վերադարձուցած է աբեղաներուն, յայտնելով թէ «դեսպանը հոս չէ, երկու երեք օր վերջը բերէք»…

Ֆրանսական դեսպանը հեռաձայնեց Կաթողիկոսարան, յայտնելով իր ուրախութիւնը ընտրութեան առթիւ եւ աւելցնելով, որ վաղը իսկ պիտի այցելէ Կաթողիկոսին, անձամբ շնորհաւորելու համար զայն։

(Շար.ը կարդա՛ Դ. էջ)

ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ՃԱՌԸ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ այն ճառը զոր խօսեցաւ Կիլիկիոյ Կաթող. տեղապահը, Խորէն եպիսկ. ընտրական գործողութենէն առաջ.—

Սրբազան Եղբայրներ, Հոգեշնորհ եւ Արժանաշնորհ Հայրեր, Յարգելի Պատգամաւորներ,—Անհուն բերկրանքով կ՚ողջունեմ պատկառելի պատգ. ժողովիդ բոլոր անդամները եւ փառք կուտամ Ամենակալ եւ Բարձրեալ Աստուծոյ, որ մեզի շնորհեց մեր եկեղեցական եւ ազգային կեանքի այս ուրախալի պահը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռի Գահակալին ընտրութեան առթիւ:

Մեծ է մեր ուրախութիւնը անոր համար որ Կիլիկիոյ պատմական Աթոռը այսօր կուգայ վերցնել աւելի քան երեքուկէս տարիներէ ի վեր իր վրայ ծանրացող սուգի քողը: Յստակ է տակաւին բոլորիս յիշողութեան մէջ պայծառ դէմքը այն մեծ Հայրապետին՝ Երջանկայիշատակ Տ. Տ. Գարեգին Ա. կաթողիկոսին, որ իր անձնական հմայքովն ու մշակութային բոլորանուէր գործունէութեամբը կարողացաւ բարձրացնել Ս. Աթոռիս դիրքն ու դերը, եւ հանդիսացաւ բազմերախտ Աթոռակալ մը Կիլիկեան Կաթողիկոսական Գահուն: Ես համոզուած եմ որ այսօր ամէնէն առաջ իր հոգին է որ պիտի հրճուի տեսնելով իր Աթոռին վրայ տարածուած սուգի շղարշներուն վերացումը: Քաղցր պարտք է մեր բոլորին համար նուիրական այս պահուն աղօթքով մը յարգել անմոռանալի յիշատակը մեր անմոռանալի Հայրապետին:

« Հոգւոյն Հանգուցելոց...»

Յարգելի Պատգամաւորներ,

Չի վրիպիր անշուշտ ձեր ուշադրութենէն, որ ներկայ Պատգմ. Ժողովը պատմականօրէն կարեւոր քայլ մըն է որ կ՚առնէ վերջնապէս լուծելով այն սուր տագնապը, որ շուրջ երեքուկէս տարիներէ ի վեր դժուարին կացութեան մը մատնած էր մեր Ս. Աթոռը: Այդ լուծումով, այսօրուընէ սկսեալ, մենք կ՚ունենանք մեր նոր Գահակալը, եւ ունենալով զայն, միանգամընդմիշտ ապահոված կ՚ըլլանք զանազան եւ հասկնալի պատճառներով վտանգուած գոյութիւնը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան: Ահա ճշմարտօրէն հիմնական այս պարագան է որ պատկառելի պատգամաւորական ժողովիդ կուտայ այդ պատմական քայլի առանձնաշնորհեալ եւ գիտակից դերակատարի հանգամանքը, ինչ որ, վստահ եմ, ձեզմէ իւրաքանչիւրին կ՚ընծայէ արդարօրէն խորունկ եւ անփոխարինելի հոգեկան գոհունակութիւն մը:

Հանդիսաւոր այս պահուն, անհրաժեշտ էր որ ձեր ուշադրութեան յանձնէի այս կարեւոր իրողութիւնը եւ միանգամայն աւելցնէի որ Կիլիկեան մեր Աթոռը կենսական դեր մը եւ փրկարար առաքելութիւն մը ունի Սփիւռքի Հայութեան կրօնական — եկեղեցական կրթական — մշակութային եւ ազգային կեանքին մէջ: Այդ առաքելութիւնը ուրիշ բան չէ բայց եթէ ոչ Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ ամբողջական ծառայութեան գծով պահել մեր ցանուցիր տարագիր ժողովուրդը անաղարտ ու կենդանի իր քրիստոնէական եւ հայեցի դիմագիծին ու հոգիին մէջ:

Յարգելի պատգամաւորներ,

Քառորդ դարու բեղնաւոր անցեալ մը ունի արդէն Կիլիկեան Ս. Աթոռը եղբայրրէն ասպնջական ու գեղեցիկ Լիբանանի այս ափունքին վրայ. անցեալ մը, որուն ընթացքին երբեմնի այս ամայի աւազուտքը դարձաւ ստեղծագործ կեդրոնը մեր հոգեկան կեանքին եւ մեկնակէտը արդիւնաշատ գործունէութեան մը, կրօնական, մշակութային եւ ազգային բոլոր գետիններուն վրայ: Ձեռք բերուած այս արդիւնքը, ահաւասիկ, լաւագոյն վկայութիւնն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին վերապահուած առաքելութեան համահայկական կեանքին մէջ:

Մեր Ս. Աթոռը իր առաքելութեան մէջ երբեք չանտեսեց նաեւ այն կապը, որ հոգեկան ջերմութեամբ մը կը միացնէ զինքը նուիրապետական միւս Աթոռներուն եւ յատկապէս Ս. Էջմիածնի Նախամեծար Մայր Աթոռին հետ: Հաւատարիմ Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ անքակտելի ամբողջականութեան սկզբունքին, Կիլիկեան Ս. Աթոռը ապագային ալ իրեն առաջնորդ պիտի ունենայ համագործակցութեան այս գեղեցիկ ոգին, որ Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ պայծառացման եւ բարգաւաճման կարեւորագոյն գրաւականը կը հանդիսանայ:

Եւ այս իսկ պատճառով կաթողիկոսական այսօրուան ընտրութիւնը կենսական նշանակութիւն մը կը ստանայ ոչ միայն Կիլիկեան Թեմերու, այլ նաեւ նուիրապետական միւս Աթոռներուն համար, եւ մենք բոլորս ի յառաջագունէ վստահ ենք, որ Կիլիկիոյ նորընտիր կաթողիկոսը իր առաքելութեան խորունկ գիտակցութեամբ պիտի ըլլայ փոխադարձ գործակցութեան այդ ոգիին պաշտպանն ու ջատագովը եւ զայն գործի վերածողը:

Յարգելի պատգամաւորներ,

Ներքին գծով, Կիլիկեան Աթոռի հիմնական առաքելութիւնը եղած է ղեկավարել եւ կազմակերպել Սփիւռքի ամէնէն բազմահայ երկու գաղութներուն Սուրիոյ եւ Լիբանանի, ինչպէս նաեւ Կիպրոսի Հայութեան հոգեւոր եւ ազգային կեանքը: Այսպէս եղած է քառորդ դարու իր անցեալին մէջ, եւ այդպէս ալ պիտի ըլլայ ապագային: Ազնուասիրտ արաբ ժողովուրդի ծոցին մէջ եւ Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի հիւրընկալ հողերուն վրայ, պատկան կառավարութեանց անսահման բարեացակամութեամբ, ամէն հնարաւորութիւն տրուած է մեզի զարգացնելու մեր հոգեւոր, մշակութային եւ ազգային կեանքը, եւ մեր տեւական ճիգերով հասցնելու զայն իր բարձրագոյն մակարդակին: Հպարտ ենք եւ երջանիկ ցարդ կատարուած նուաճումներուն համար: Խորապէս համոզուած ենք նաեւ որ աւելի շքեղ եւ փայլուն հեռանկարներ կան մեր առջեւ հայապահպանումի ի նպաստ կատարուած ու կատարուելիք պայքարի մեր ճիգերուն յաջողութեան կապակցութեամբ:

Յարգելի պատգամաւորներ,

Աչքի առաջ ունենալով բոլոր ապագայ կարելիութիւնները, ինչպէս նաեւ առաջնորդուելով Հայց. Ս. Եկեղեցւոյ եւ մեր ազգային գոյութեան եւ տեւականութեան շահերէն, կը դիմեմ ձեր իմաստուն գիտակցութեան եւ կոչ կ՚ուղղեմ ձեզի, որ անսալով ձեր խիղճին, ձեռք ձեռքի տըւած, օժտէք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դարաւոր Աթոռը արժանաւոր գահակալով մը, եւ ժողովուրդին տաք քաջ հովուապետ մը, որ կարենայ հաւատքով ու սիրով տանիլ մեր եկեղեցական ու ազգային կեանքի ծանր բեռը: Ձեր կամքով, որ կամքն իսկ է մեր Կիլիկեան Թեմերու Հայ ժողովուրդին, եւ անոր կրօնական ու աշխարհական դասակներուն, ընտրեցէք Կաթողիկոս մը, որ բազմազան այլ շնորհներու կարգին, իր վրայ կեդրոնացնէ նաեւ հիւրընկալ այս երկիրներու եւ արաբ ազնուական ժողովուրդին կեանքը, ոգին ու ձգտումները լաւ ճանչնալու առաւելութիւնը, որպէսզի կարենայ առաւել եւս զօրացնել ու ամրապնդել արդէն իսկ ուժեղ մեր փոխադարձ կապերն ու եղբայրական յարաբերութիւնները, միաժամանակ առաջնորդելով մեզ ներդաշնակ աշխատանքի եւ խաղաղ յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ:

Պէտք է բոլորս գիտնանք որ այս նուիրական պահուն, վսեմօրէն պատասխանատու այս պարտականութեան կատարման սեմին, մեր բազմերախտ Հայրերուն ոգեղէն աչքերը մեզ կը դիտեն իրենց անմահութեան երկնային ոլորտէն: Անոնք ունին իրենց արդար ակնկալութիւնները մեզմէ, քանի որ մենք կը հանդիսանանք աւանդապահները անոնց թողուցած գեղեցիկ եւ ակորնչելի ժառանգութեան: Պիտի գանք հետեւաբար հաստատելու որ հաւատարիմ ենք այդ թանկագին ժառանգութեան: Եւ այն ատեն, առաւել եւս պիտի պայծառանան անոնց լուսափայլ դէմքերը, պիտի հրճուին անոնց մաքուր հոգիները եւ պիտի օրհնեն մեզ, անպարակոյս:

Յարգելի պատգամաւորներ,

Ի սրտէ աղօթենք, այս հանդիսաւոր պահուն, որ Բարձրեալն Աստուած, անշարժ եւ անսասան պահէ Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետական Ս. Աթոռը եւ Երուսաղէմի ու Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքական զոյգ Աթոռները:

Աղօթենք ի սրտէ, դարձեալ, որ Ամենակարողն Աստուած նոր ընտրուելիք մեր Հայրապետին պարգեւէ Հոգւոյն Սրբոյ Շնորհները. պարգեւէ անոր աստուածային իմաստութիւն եւ մանաւանդ անսահման համբերութիւն եւ կորով տեսանելի եւ անտեսանելի խութերու ընդմէջէն խաղաղ եւ անքոյթ նաւահանգիստ հասցնել կարենալու համար մեր հոգեկան եւ ազգային փրկութեան միակ լաստը՝ Հայց. Առաքելական Ս. Եկեղեցին:

Շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եղիցի ընդ Ձեզ ընդ ամենեսեանդ. Ամէն:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

●

Այս պահուս Միջին Արեւելքի պետութեանց ակնարկները դարձեալ ուղղուած են դէպի երեք Մեծերը, որոնք շարունակ ժողով կը գումարեն, թէեւ արաբական երկիրներուն մէջ կը կարծեն թէ ինչ որ ալ ըլլայ արդիւնքը այդ խօսակցութեանց, արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար պարտադրել իրենց տեսակէտները:

Գալիք երկու երեք շաբաթներու ընթացքին միայն պիտի պարզուի թէ Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա պիտի կրնա՞ն միջոց մը գտնել առաջքը առնելու համար պատերազմի մը, որ կրնայ պայթիլ մէկ օրէն միւսը այդ շրջանին մէջ:

Ակնդէտ կը սպասուի Մարտ մէկին, երբ Արաբեւիսրայէլ վէճը նոր փուլի մը մէջ պիտի մտնէ, որովհետեւ այդ թուականին է որ Իսրայէլ պիտի գործադրէ Յորդանան գետի ընթացքը փոխելու ծրագիրը: Այս գետը, ինչպէս յայտնի է, կը գտնուի Իսրայէլ – Սուրիա սահմանին վրայ: Արաբական պետութիւնները կը զգուշացնեն Իսրայէլը թէ ամէն միջոց ձեռք պիտի առնեն «դիմադրաւելու համար Իսրայէլի այս սպառնալիքը»:

Իսրայէլեան այդպիսի յայտարարութեան մը առթիւ էր որ 1953ին ալ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը ազդարարեց որ ետ կենայ: Վերջին տարիներս ալ Մ. Նահանգներու մասնաւոր ներկայացուցիչը՝ Էրիք Ճանսթըն կ՚աշխատի Իսրայէլի եւ Սուրիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնել գետին ջուրին բաշխումին համար: Թէեւ պարբերաբար լուրեր կը հաղորդէ Ամերիկա, աւետելով թէ համաձայնութիւն կը գոյանայ, սակայն ցարդ որեւէ ստորագրութիւն չէ եղած: Դարձեալ շշուկներ կան թէ Իսրայէլ կը պատրաստուի իրագործել իր ծրագիրը, բայց Պէն Կիւրիոն կ՚ուզէ յետաձգել զայն, դիմելով Էրիք Ճանսթընի որ լուծում մը գտնէ: Միւս կողմէ արաբ պաշտօնական անձնաւորութիւններ կը յայտարարեն թէ ՄԱԿը կա՛մ ինք պէտք է խօսք հասկցնէ Իսրայէլի եւ կամ իրենք գիտեն թէ ինչ պիտի ընեն:

Օտար դէտերու կարծիքով, այս անգամ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Խամբուրենց Հաճի աղան, մի առաւօտ, տնից դուրս գալուց յետոյ, փոխանակ քայլելու Մէմէդ Փաշայի պարտէզի առաջով, Փոքր Աղբիւրի կողքով, Հին Ժամի պատի տակով՝ դէպի Մեծ Հրապարակը եւ այնտեղից էլ, հազիւ յիսուն քայլ, իր խանութը, ինչպէս արել էր երեսուն եւ հինգ տարի, իբրեւ անխախտ օրէնք,— Մէմէդ փաշայի պարտէզի առջից ծռուեց դէպի Բոշայենց փողոցը, յետոյ՝ Ջինանոցի առաջով իջաւ Մեծ Հրապարակը եւ այնտեղից էլ խանութը:

Բոշայենց փողոցում, ինչպէս եղաւ, Հաջի աղան մէջքն ուղղեց, գլուխը վեր առաւ, նայեց մի լուսամուտի եւ անցաւ, դարձեալ գլուխը կախ, մինչեւ հասաւ խանութը:

Երբ խանութի դուռը բաց արաւ ներս մտաւ, յանկարծ Հաճի աղան ինքն էլ անդրադարձաւ իր արածի անսովորութեան եւ զարմացաւ.— ինչո՞ւ Բոշայենց փողոցից եկաւ եւ ոչ թէ ամէն օրուայ ճանապարհով: Չկարողանալով որեւէ պատճառաբանութիւն գտնել, քթի տակէն թեթեւ ծիծաղեց, կէս սպիտակացած բեխերը շոյեց եւ սկսեց բաց անել խանութի փեղկերը:

Երեսունեւհինգ տարի անցած չլինելով Բոշայենց փողոցից, Հաջի աղային բոլորովին անծանօթ էր, թէ ինչ փոփոխութիւններ էին տեղի ունեցել այդտեղ, ով էր հեռացել այնտեղից եւ ով էր փոխադրուել այնտեղ:

Մինչդեռ Հաջի աղան, ըստ ամենօրեայ սովորութեան, յաճախորդներին էր սպասարկում, Բոշայենց փողոցում մէջքն ուղղեց, գլուխը վեր առաւ եւ նայեց մի լուսամուտի, հէնց այդ լուսամուտի դիմացը գտնուած մի ուրիշ լուսամուտից մի կին տեսաւ Հաջի աղային եւ, քաշուելով լուսամուտից ապշահար բացականչեց.

— Քա, է՞ս ինչ էր, հա Տէր Աստուած:

Լսողները աւելի ապշահար, անմիջապէս եւ ինքնաբերաբար, խաչակնքեցին եւ հարցրին.

— Ի՞նչ եղաւ, Էլմաս խաթուն:

Էլմաս խաթունը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու իրեն եղած հարցումներին, շարունակեց.

— Տէր, անուշիկ մայրիկ Աստուածածին, չյիշես մեր մեղքերը:

Էլմաս խաթունը, թեւերը բանալով, կանգնեց սենեակի մէջտեղում եւ «Տէր գի բազում»ից երկու տուն մրթմրթաց:

— Էլմաս խաթուն, ի՞նչ եղաւ, քա՞,— հարց տուեց նրա ամուսնու եղբօր կինը:

— Զոչուկները դուրս հանեցէք, ըսիմ — յայտարարեց Էլմաս խաթունը եւ խորհրդաւոր շարունակեց,— Տէր իմ Քրիստոս, չյիշես մեր մեղքերը:

Երախաներին անմիջապէս դուրս հանեցին սենեակից եւ չորս հարս, ամենամեծը Էլմաս խաթունը, նստեցին սենեակի անկիւնի չիչիմի վրայ:

Էլմաս խաթունն սկսեց.

— Խամբուրենց Հաճի աղան մեր սոխախէն անցաւ ...

— Քա, ի՞նչ կ՚ըսես,— բացականչեցին միւս հարսները՝ աւելի մօտենալով Էլմաս խաթունին. իսկ Էլմաս խաթունը շարունակեց.— կանգներ էր ու աչքերը տնկեր էր Աղքատենց հարսին:

Բոլորը միասին բացականչեցին.

— Քա՜ ...

— Աղքատենց հարսն ըլ,— շարունակեց Էլմաս խաթունը,— զահր գիտէք պաստուածը, փանջիրային ետեւն էր:

— Քա, մեղայ ...

— Հաջի աղայի պէս մարդը, որ ճամբուց ելաւ,— շարունակեց Էլմաս խաթունը,— հա Տէր Աստուած, խաչ հանեցէք:

Բ.

Երբ երիտասարդ ոսկերիչ Տիգրանն ապրում էր ուրիշ թաղում նրան անուանում էին «ղույումճի» Տիգրան, բայց երբ ամուսնացաւ եւ իր խնայած գումարով տուն մը գնեց Բոշայենց փողոցում, որը մի քիչ աւելի բարձր տեղ էր համարւում, Բոշայենց փողոցի բնակիչները Տիգրանին չներեցին այդ բարձրացումը եւ սկսեցին նրան «Աղքատենց» անուանել, իբրեւ արհամարհանք:

Տիգրանն ամուսնացաւ մի աղքատ, բայց գեղեցիկ աղջկայ հետ: Նրա անունը Փայլուն էր, եւ բոլորը միաբերան ասում էին.

— Ինքն էլ անունին պէս է, փայլուն, արեւի կը նմանի:

Փայլունի ծնողները մի շաբաթուայ մէջ, իրարից եօթն օրուայ տարբերութեամբ, մեռան. պարտատէրերը ոչինչ չթողեցին տանը, քաշեցին տարան եւ վաճառեցին հօր պարտքերի տեղ, Փայլունը մնաց կատարելապէս թշուառ: Այդ օրերին էր, ծնողների մահից հազիւ քառասուն օր անց, ոսկերիչ Տիգրանը, առանց մի ուրիշի միջնորդութեան, գնաց Փայլունի մօտ, խնդրեց նրա ձեռքը: Թշուառ աղջիկը, յուսահատ եւ ահաբեկ, բռնեց ոսկերիչի ձեռքը եւ առանց տատանման գնաց նրա հետ: Ամուսնութիւնից երկու ամիս յետոյ էր, որ Տիգրանը գնեց Բոշայենց փողոցի տունը եւ մօտ մի տարի էր, որ ապրում էր այդ տանը Փայլունի հետ, խաղաղութեամբ եւ սիրով:

Այն առաւօտ, երբ Խամբուրենց Հաջի աղան անցաւ Բոշայենց փողոցից եւ ոսկերիչ Տիգրանի դրան առաջ կանգ առած նայեց լուսամուտին, Փայլունը տանը չէր: Հաջի աղայից կէս ժամ առաջ, Փայլունը Տիգրանի հետ դուրս էր եկել, միասին գնացել էին Տիգրանի հօրաքրոջ տունը:

ՎԱՀԱՆ ԹՕԹՈՎԵՆՑ

(1)

(Շար.)

պատերազմ պիտի նշանակէ, եթէ Իսրայէլ դարձեալ «փոխվրէժի յարձակում» մը գործէ սուրիական փոքին վրայ, ինչպէս ըրաւ անցեալ դեկտեմբերին Գալիլիոյ մօտերը: Եգիպտոսի վարչապետը Նասրն ալ իր կարգին կը զգուշացնէր, երբ Ապահովութեան Խորհուրդը կը մեղադրէր Իսրայէլը այդ յարձակման համար:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, գնդ. Նասր պատերազմ պիտի չյայտարարէ, բազմաթիւ պատճառներով: Նախ, ով որ ալ սկսի պատերազմը, Եգիպտոսի բանակն է որ պիտի կրէ Յորդանանի լեգէոնին հետ, գլխաւոր պատասխանատուութիւնը Արաբներու կողմէ:

Արեւմտեան պետութիւնները մեծ արժէք չեն տար չեխական զէնքերու փոխադրութեան դէպի Եգիպտոս: Երկար ժամանակի կը կարօտի այդ զէնքերուն եւ օդանաւերուն օգտագործումը:

Աւելի գատ Եգիպտոս կ'ուզէ իրագործել իր Ասուանի ամբարտակի ծրագիրը, մեծ ձեռնարկ մը որ հազիւ տասներհինգ տարիէն կը լրանայ, եւ որ պիտի լուծէ երկրին տնտեսական դժուարութիւնները: Այս մեծ ամբարտակի առթիւ էր որ Նասր բանակցութիւններ կատարեց վերջերս Միջազգային Դրամատան հետ երկու հարիւր միլիոն տոլարի վարկի մը համար: Հիմակ ալ պիտի բանակցի Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու հետ, եօթանասուն միլիոն տոլարի համար եւ առեւտրական բանակցութիւններ պիտի կատարէ Սուտանի հետ, Նեղոսի ջուրին օգտագործման մասին:

Այսպէս թէ այնպէս, պատերազմ մը մեծապէս պիտի վնասէ Եգիպտոսի այս ծրագիրներուն, ձախողեցնելով Ասուանի ամբարտակին շինութիւնը, ինչպէս դիտել կուտան արեւմտեան դիւանագէտները:

Ինչ որ ալ ըլլայ, գնդ. Նասր կ'ուզէ միշտ պատրաստ ըլլալ որեւէ հաւանականութեան առջեւ:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Փետրուար 22ին Փրակայէն Պէյրութ հասան տասը վեց ճարտարագէտներ, որոնք պտոյտ մը պիտի կատարեն արաբական երկիրներու մէջ, տեսնելու համար թէ սովետական արտադրումները ինչ պիտի կրնան կատարել Միջին Արեւելքի մէջ:

Անոնք ամէն արտօնութիւն ունին բանակցութիւններ կատարելու այդ պետութեանց հետ եւ ճարտարարուեստական լայն միջոցներ առաջարկելու, մանաւանդ բարար հանքային եւ ջրա–ելեկտրական ձեռնարկումներու, ինչպէս եւ երկրագործական մեքենաներու վրայ: Պէյրութի խորհրդային պատուիրակութիւնը կը յայտնէ թէ ճարտարագէտները պիտի առաջարկեն սանձնել քարիւղի զտարաններու, հիւսուածեղէնի եւ շաքարի գործարաններու, ձայնասփիւռի, հեռախօսի կայաններու, նաւահանգիստներու, ճամբաներու, հիւանդանոցներու, գիտական աշխատանոցներու եւայլնի շինութիւնը կամ կազմակերպումը:

Յայտնի չէ թէ սովետական այս անտեսական խմբակը որեւէ կապ ունի՞ չեխոսլովաք մասնագէտներու հետ, որոնք անցեալ շաբթու Դամասկոս գացին առաջարկելու համար Սուրիոյ կառավարութեան որ քարիւղի զտարաններ շինեն: Եգիպտական կառավարութեան քարիւղի մասնագէտը դեր–գնդ. Մահմուտ Եունէս եւ ուրիշներ ներկայիս Դամասկոս կը գտնուին, եւ պիտի մասնակցին Ջեխերու հետ խօսակցութեանց: Սուրիոյ Աշխատանքի Նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ զտարանի շինութեան համար առաջարկներ եղած են Խ. Միութեան, Ռումանիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Անգլիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ: Նախարարը հերքեց թէ իր կառավարութիւնը որոշած է ընդունիլ Ջեխերու առաջարկը, որ նպաստաւոր չի համարուիր:

ՈՎ ԷՐ ՏԱՎՈՒՏ ԽԱՆ

Պարսկական կառավարութեան մէջ ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերու ընթացքին մեր ազգը տուած է պետական անձեր՝ որոնք նոյն իսկ երկրին օրէնսդրութեան մէջ ազդեցիկ դեր ունեցած են: Մելքոն Խան, Նիտիման Խան, Տավուտ Խան — յիշելու համար միայն քանի մը անուն — ոչ միայն իրանեան պետութեան, այլ եւ որեւէ արդի եւրոպական պետութեան պատիւ պիտի բերէին:

Համեմատաբար քիչ ծանօթ է Տավուտ Խան – Յովհաննէս Դաւթեան, մեռած ըլլալով 47 տարեկան հասակին մէջ, 1865–ին: Ծնած էր 1818ին՝ Իզմիր: Կանուխէն մտած Իրանի պետական պաշտօնէութեան մէջ՝ իր սրամտութեամբ ու ըրջութեամբ ուշադրութիւնը կը գրաւէ բարձրագոյն աստիճանաւորներու: Կը շահի վստահութիւնը Շահին ու կը ստանայ պատասխանատու պաշտօններ: Կը վարէ դեսպանական պաշտօններ Թիֆլիսի, Փեթերսպուրկի եւ Վիէննայի մէջ:

Պոլսոյ «Մասիս»ը կը գրէ 1859ին.— «Իզմիրէն լուր կուտան թէ Պարսից Շահին կողմանէ Վիէննա դեսպան խրկըւած Զմիւռնացի վսեմափայլ Դաւթեան Յօհաննէս Խանը (Տավուտ Խան) անցեալ շաբթու Թրիէստէն Իզմիր հասեր է: Վսեմ. խանը Պարսից տէրութեան առաջին եւ ամենեն երեւելի պաշտօնատարներէն մէկն ըլլալով, Եւրոպայի մէջ ամէն տեղ մեծ պատուով ընդունվեր է այս վերջին ճանապարհորդութեանը մէջ» (Մասիս, 1859 թ. 387):

Իր ստացած բարձր պատուանշաններէն ու աստիճաններէն քանի մը հատին յիշատակութիւնը բաւական պիտի ըլլայ կազմելու համար գաղափար մը այն ընդհանուր գնահատանքին, զոր գտած էր պետական եւ քաղաքական աշխարհին մէջ:

Իրանի կողմէ՝ Շիր ու Խուրշիտ առաջին աստիճան «Ֆէթհ Ալի շահ» շքանշանի հրամանատարութիւն, Աւստրիոյ կողմէ՝ Մեծ Խաչ, Ռուսիոյ կողմէ՝ Ս. Ստանիսլաւի մեծ սպայ, եւ Ս. Աննայի նշան, Սպանիոյ կողմէ՝ Իզապէլլա պատուանշանին հրամանատարութիւնը, Թուրքիոյ կողմէ՝ «Մէճիտիէ» առաջին աստիճանը, Ֆրանսայի կողմէ՝ պատուոյ Լեգէոնի Ասպետութեան աստիճանը, Պելժիոյ կողմէ՝ Լէոփոլտ պատուանշանի Ասպետութեան աստիճանը, եւայլն, եւայլն:

Տավուտ Խան կը վախճանի Պաթումի մէջ, 1865ի գարնան (Վարագայի Հավատիս, կ. պ. 1865, թ. 190):

Հ. Ե. ՓՈՂՈՍԵԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՄՈՍԿՈՒԱ ԳՆԱՑ

Արաբական թերթերը կը գրեն թէ բոլշեւիկեան համագումարին մասնակցելու համար Մոսկուա գացած են Խալէտ Պէքթաշ եւ Մատոյեան: Այս առթիւ արաբերէն «Էլ Շամ», «Էլ Մանար», «Էլ Շաապ» կը հրատարակեն Համսյիներու կողմէ ղրկուած հեռագիր մը, որ կ'ըսէ. «Պէքթաշ Մոսկուա գնաց մեր երկրին չուրջ տեղեկութիւններ տալու միջազգային համայնավարութեան ղեկավարներուն: Ան ըլլալով մէկ անդամը երեսփ. ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին, պիտի տայ կարգ մը գաղտնիքներ, որոնց տեղեակ կրնայ ըլլալ իր պաշտօնին բերումով: Ան Մոսկուայէն իր հետ պիտի բերէ հրահանգներ: Սուրիա պիտի թոյլատրէ՞ այս կարգի դաւաճանական գործունէութիւն մը եւ մինչեւ ե՞րբ: Ազգային մեր շահերուն հակասող այս կարգի դաւաճանական գործունէութեանց դէմ ի՞նչ միջոցներ որոշած է առնել մեր կառավարութիւնը»:

«Էլ Շամ» թերթը իր կարգին կը գրէ.— Պէքթաշի կողմնակից ընկերվարականներն անգամ սկսած են իր դէմ արտայայտուիլ: Ըստ անոնց, որոնք տակաւին երէկ կը գործակցէին Պէքթաշի, համայնավար պետը կը գործադրէ Մոսկուայէն ստացած հրահանգները: Կարգ մը երեսփոխաններ հանրագրութեամբ մը կը պահանջեն «այս դաւաճանը վտարել երեսփ. ժողովէն, որ տեղ չունի Մոսկուայի եւ Քարլ Մարքսի ներկայացուցիչներուն համար»:

«Էլ Մանար» քաղաքական ղեկավարնեւրուն կը յանձնարարէ Պէքթաշին նայիլ իբրեւ կասկածելի: «Զարմանալին ու արտառոցը այն է որ, կ'ըսէ թերթը, Պէքթաշ Մոսկուա գացած է Սուրիացի երեսփոխանի մը հանգամանքով, իսկ ինչ որ աւելի վէշ է եւ անհանդուրժելի, Պէքթաշ արտաքին գործերու յանձնաժողովին անդամներէն մէկն է»:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՄԵՌԱՆ

Ինչպէս գրած էինք, 190 սուտանցի բանտարկեալներ մեռած են սենեակի մը մէջ, խորհրդաւոր պարագաներու տակ: Կալանաւորներէն մէկը, որ ողջ մնացած էր, հետեւեալ ձեւով կը պատմէ դէպքը.

—«Երեքշաբթի առաւօտ կանուխ, ոտիկանը ձերբակալեց զիս, ինչպէս եւ բազմաթիւ ուրիշ հողագործներ, որոնք սուդանի ծրագրին կողմնակից էին: Մեզ ձեռնաշղթաներով փոխադրեցին Քօսթի, ուր Ջրանցքի Ջուրէն կը խմէինք: 281 հոգի էինք: Բոլորս մէկ խցիկի մէջ բանտարկեցին, տեղ չկար, ուստի բոլորս ոտքի մնացինք: Շատ չանցած սկսանք խեղդուիլ օդի պակասէն, պատուհանները գոց ըլլալով: Պոռացինք կանչեցինք, ոտքով զարկինք, ջուր խնդրելու ոստիկաններէն, բայց անօգուտ: Յաջորդ առաւօտ 187 հոգին մեռած էին եւ 11ը լուրջ վտանգի տակ: Երեքն ալ մեռան: Յետ մահու չորս քննիչները յայտարարեցին թէ սրտի տկարութիւն եւ թթուածինի պակասի հետեւանքով մեռած էին:

Այս դէպքին առթիւ Սուտանի մամուլը եւ ժողովուրդը պահանջեցին որ վարչապետը հրաժարի: Սակայն ան մերժեց: Արհեստակցական Միութիւնները հրապարակային ժողով մը գումարելով պահանջեցին վերջ տալ բռնութեանց:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

Եւրոպական Տարագիրներու Միջազգային Յանձնախումբը, որ 26 պետութիւն կը ներկայացնէ, Փետրուար 24ին փակեց իր կիսամեայ նիստը, Ժընեւի մէջ:

Յանձնախումբը որոշեց 1956ի համար 125 հազար գաղթական ղրկել դէպի Աւստրալիա, Մ. Նահանգները, Քանատա եւ Հարաւային Ամերիկա: Մեծ մասը պիտի փոխադրուի Իտալիայէն, Գերմանիայէն, Աւստրիայէն, Յունաստանէն:

Շոգենաւի գիներու յաւելումով դէպի Աւստրալիա գաղթելու ծախքը երեք միլիոն տոլարի բաց մը ցոյց կուտայ: 1956ի համար յանձնախումբին ելեւմուտքը 43 միլիոն տոլար էր: Այս յաւելման ծախքը պիտի բաժնեն անդամակից պետութիւնները եւ կամ պիտի պակսեցնեն տարագիրներու թիւը:

Յանձնախումբը, որուն կը նախագահէր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը, հաւանեցաւ որ Սպանիա եւ Հարաւային Ափրիկէ ալ անդամակցին:

Սպանիա կ'ուզէ հարիւր հազար գաղթական ղրկել, գլխաւորաբար սպաներէն խօսող երկիրներ (Հար. Ամերիկա, ինչպէս եւ Պրազիլիա եւ Աւստրալիա:

Աւստրիոյ ներկայացուցիչը յայտնեց թէ ներկայիս մեծ թիւով տարագիրներ կը խուժեն իր երկիրը, գլխաւորաբար համայնավար երկիրներէ եւ առաջարկեց որ ժողովը լուծում մը գտնէ: Դիտել տուաւ թէ Աւստրիա բացառիկ աշխարհագրական դիրք մը կը ներկայացնէ, որովհետեւ չորս կողմէն շրջապատուած է խորհրդային արբանեակ երկիրներէ, որոնց տնտեսական եւ քաղաքական վիճակը անտանելի ըլլալով, շատեր Աւստրիա կ'ապաստանին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (146)

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԴԷՄ ՍԱՐՔՈՒԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ

●

Ժամը հնչեց վերջապէս, կարծուածէն աւելի կանուխ: Գիշերուան տասնին, արդէն իսկ պատրաստութիւնները լրացած էին Անգարայի բանտին առջեւ եւ բոլորտիքը, ուր իրարմէ որոշ հեռաւորութիւններով, չորս կախաղաններ աճապարանքով բարձրացած էին: Պահ մը վերջ, Անկախութեան Ատեանի ընդհ. դատախազը, իրաւագէտ–խորհրդականը, ոստիկան զօրքի հրամանատարը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ փութացած էին բանտ, օրինական վերջին արարողութիւնները կատարելու համար:

Նախ զարկին Ճավիտ պէյի խցիկին դուռը, եւ մահապարտը դէմ դէմին կարած, ըմբռնեց ամէն բան: Երբ դրան առջեւ ձեռնակապերը զարկին Իթթիհատի այս երեւելի նախարարին դաստակներուն, Ճավիտ պէյի դէմքին վրայ մեռելական դալկութիւն մը տարածուած էր:

Զինքը տարին վար, բանտի տնօրէնին սենեակը, ուր տեսաւ դատարանի ներկայացուցիչները, օրէնքի մարդիկը եւ իմամը:

ՃԱՎԻՏ ՊԷՅ ԵՒ ՏՈՔԹ. ՆԱԶԸՄ ՏԵՐԵՒԻ ՊԷՍ ԿԸ ԴՈՂԱՅԻՆ

Դատարանի իրաւագէտ խորհրդականը մօտեցաւ Ճավիտ պէյի եւ ծանր ծանր ըսկսաւ կարդալ իր մասին արուած վճիռը: Ճավիտ պէյ ճեփ ճերմակ կտրած էր, կը դողդղար, աչքերը կը բացխփէր, ու երբ լսեց «մահուան դատապարտուած էք» բացատրութիւնը ցնցուեցաւ ու հեծեց.

— Իրա՞ւ ... Ըսել է այսպէ՞ս.. Մեղք, հազար մեղք... Շատ կը ցաւիմ:

Իրեն հարցուցին թէ կոյքերը որո՞ւ պիտի թողու, կտակը ի՞նչ է:

— Հոգս ամբամ չէ, մրմնջեց Ճավիտ պէյ, ես մեռնելէս ետք ինչ կ'ուզէ թող ան ըլլայ:

Յետոյ փափաք յայտնեց իր ընտանեկան պարագաներուն քանի մը տող գրելու:

— Ձեռնակապերս հանեցէք որ գրեմ, պահանջեց:

— Ձենք կրնար քակել, պատասխանեցին:

— Այդ պարագային ես ալ չեմ գրեր, հոգ չէ, ըսաւ Ճավիտ պէյ:

Այս ճնշիչ պայմաններուն տակ լրացան օրինական արարողութիւնները: Ճավիտ պէյ լուռ ու մունջ մտիկ ըրաւ իմամին կրօնական թելադրութիւնները, կրկնեց անոր առաջարկած պատուիրանները, գլուխը վեր առաւ եւ աչքերը յառեց ձեղունին, չտեսնելու համար մահապարտի ճերմակ շապիկը, զոր կ'անցընէին իր կռնակը:

Եւ ահա բանտին դուռը բացուեցաւ, Ճավիտ պէյ դուրս ելաւ ինքզինքը յանձնելով իր թեւը մտած մարդոց, հետզհետէ վերագտնելով իր հանդարտութիւնը եւ հանդիսաւոր լրջութիւնը: Ահաւոր բազմութիւն խռնուած էր բանտին դրան առջեւ. Ճավիտ պէյ պահ մը կանգ առաւ արդէս դի ոստիկան զինուորները ճեղք մը, անցք մը բանան իրեն, եւ այդ րոպէին սկսաւ արաբերէն եւ թրքերէն ոտանաւորներ արտասանել, տեսակ մը երազանքի մատնուած եւ կարծես նզովք կարդալով: Զիս փաշայի մէկ քերթուածը կ'արտասանէր, երբ իրեն մօտեցաւ դատական բժիշկը փափաքելով զննել իր վերջին կամքը:

Ճավիտ պէյի անձկութեան յաջորդած էր հիմա անհաւատալի քաջութիւն եւ խաղաղութիւն մը եւ քաղցրօրէն հարցուց պաշտօնեային թէ ո՞վ էր ինք: Երբ իմացաւ թէ դատական բժիշկ է, Ճավիտ պէյ բառ առ բառ ըսաւ.

— Տոքթոր պէյ, աղաչանք մը ունիմ ձեզի: Հիւսէյին Ճահիտ պէյ այստեղ է, հաճեցէք երթալ տեսնել զինքը: Բարեւներս հաղորդեցէք իրեն, ինք փրկուեր է: Հիւսէյին Ճահիտ թող գնօջս եւ զաւակներուս աչքերէն համբուրէ, ապաքս իրեն կը յանձնեմ, թող լաւ նայի դժբախտ զաւակներուս ... :

Ճավիտ պէյ մօտեցած էր կախաղանին, երբ յարեց.

— Կազի փաշային յարգանքներս ու բարեւներս հաղորդեցէք: Աւիձ չունեցայ դատական մարմնին ալ հրաժեշտ տալու: Բոլորիդ մնաք բարով ...

Ճավիտ պէյ բարձրացաւ կախաղանի չարաշուք սեղանը եւ աթոռին առջեւ կենալով, յանկարծ արտասանեց սրտակտուր ձայնով մը.

— Աստուծոյ անէծքը իջած է բռնաւորին վրայ: Ալլահին կը թողում ամէն բան: «Զուլում», «զուլում» է ասիկա:

Ճավիտ պէյ ալ ըսած էր վերջին խօսքը: Գլխուն վերեւ սպասող դահիճին դարձաւ եւ ըսաւ.

— Օն ուրեմն, կատարեցէք ձեր պարտականութիւնը, չեմ ուզեր ձեզ աւելի սպասցնել: Սեղանին վրա՞յ նստիմ թէ ոտքի կենամ:

— Ոտքի կեցէք, պատասխանեց դահիճը:

Ճավիտ պէյ վիզը երկարեց դահիճին, որ խոկոյն անցուց մահացու հանգոյցը: Ճավիտ պէյ աքաղաղի պէս խօսեցաւ ու երերեցաւ: Յետոյ մնաց անշարժ: Ամէն ինչ վերջացած էր:

Ճավիտ պէյէն ետք, նոյն արարողութեան ատարկայ եղաւ Տոքթ. Նազըմ, որ վճիռը հաղորդուելու պատրուակով, հանուեցաւ իր խցիկէն:

(Շար.)

Խնդակցութեան համաձայն արտայայտութիւններ ունեցած են նաեւ ուրիշ դեսպաններ եւ օտար կրօնական պետեր, որոնք, անձամբ ալ սկսան այցելել Կաթողիկոսարան։

× Համալսարաններու հայ ուսանողներէն ումթսուն հոգի, խմբովին այցելեցին Կաթողիկոսարան եւ ծաղկեփունջ մը նուիրեցին Կաթողիկոսին։

Համազգային Ճեմարանի աշակերտներն ալ, իրենց ուսուցիչներով, միեւնոյն յարգանքը ընծայեցին նորընտիր Հայրապետին։

Կ. Գ.

ՈՒՐԻՇ ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ելմտական նախարարը, Պ. Ռամադիէ, լրագրական ասուլիսի մը մէջ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը վճռած է պահել ֆրանքին ներկայ գինը։ Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Անգլիա որոշած է պահել սթերլինի սակը։ «Քանի որ սթերլինը պաշտպանուած է, ֆրանքն ալ կրնայ պաշտպանուիլ եւ պէտք է որ այդպէս ըլլայ»։

× Ալժերիոյ ապստամբութեան գլխաւոր վարիչներէն Պեն Պելլա յայտարարած է ամերիկեան թերթի մը թղթակցին թէ պատրաստ են զէնքեր ստանալու խորհրդային ճակատէն։

× Կոստանդինի շրջանին մէջ սպաննուեցան երկու Ֆրանսացիներ, որոնց կառքերը յարձակում կրած էին։ Կացութիւնը լարուած է Թաղայի շրջանին մէջ։

× Բանակցութիւնները կը շարունակուին Մարոքի եւ Թունուզի ներկայացուցիչներուն հետ, Փարիզի մէջ։ Զինեալ ընդհարումներու լուրեր կը հասին ամէն օր։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Անգլիա վտանգաւոր կը գտնէ կացութիւնը

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին փետրուար 28ի նիստին մէջ արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Խ. Միութեան միջամտութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ՝ պատերազմի ամենածանր վտանգը կը կազմէ Քորէայի արշաւանքէն ի վեր։ Յետոյ բացատրեց թէ Պաղտատի դաշինքը կը համապատասխանէ Ազգաժողովի ուխտին։ Կառավարութիւնը յարմար չի տեսներ խորհրդակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ։ «Խորհրդային թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ չարաշուք ազդեցութիւն մը գործեց եւ միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ Սովետներու ներկայութիւնը պիտի դիւրացնէ զէնքերու հայթայթումը Իսրայէլի»։ Գալով արաբեւիսրայէլեան յարաբերութեանց, նախարարը անհրաժեշտ գտաւ զօրացնել Ազգաժողովը, պահպանելու համար խաղաղութիւնը։

× Պէյրութի թերթերը կը գրեն թէ Խ. Միութիւնը շատ լայն տնտեսական օգնութիւն մը առաջարկած է Լիբանանի, խումբ մը մասնագէտներու միջոցաւ որոնք երկար տեսակցութիւն մը ունեցան այս երկրի ազգ. տնտեսութեան նախարարին հետ։ Անոնք առաջարկած են գործադրել որեւէ ծրագիր, զարկ տալու համար Լիբանանի տնտեսութեան։ Իրենց պայմաններն ալ մատչելի կը համարուին, — կանխիկ վճարումով, պայմանաժամով կամ ապրանքներու փոխանակութեամբ։ Լիբանանի կառավարութիւնը պայմանաժամ խնդրած է, խնդիրը քննելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԿԱՄՈՒՏԻ ՏՈՒՐՔԻ պայմանաժամը կը լրանայ վաղը, հինգշաբթի, 1 Մարտ։

ՁԻՒՆՀԱԼՔԸ հետզհետէ կը սկսի հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ։ Օդն ալ գգալապէս մեղմացած էր երէկ։ Կեդր. Ֆրանսայի կարգ մը մասերը պաշարուած են ձիւներէն։ Կառավարութիւնը որոշեց ջնջել կարգ մը տուրքեր, որպէսզի գիները չբարձրանան։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ամերիկեան դեսպանը ծանուցագիր մը յանձնեց Սուրիոյ վարչապետին, յայտարարելով թէ արեւմտեան պետութիւնները ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, եթէ յարձակում կատարուի Պաղեստինի մէջ։

ԿԻՊՐՈՍԻ Թուրք փոքրամասնութիւնը կ՚ուզէ մասնակցիլ Անգլիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց։ Անգարայի Ազգ. ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Փետրուար 25ին։ Երեսփոխան մը առաջարկեց կղզին երկուքի բաժնել, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ։

ՄԱՑԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ Մայիս 26ին, Զ. Բաղաբապետարանին սրահը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԱՐ ՄԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրեց ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Տպ. «Յուսաբեր» 1955, Գահիրէ։

Գին թղթակազմ 1000 ֆրանք։

Դիմել «Յառաջ»ի, եւ գրատուններ Հրանտ Սամուէլ եւ Պարսամեան։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վարդանանց պատերազմը, խնջոյք պարահանդէսով մը, որ տեղի կ՚ունենայ Մարտ 18ին, Ֆրանքօպոլէժ սրահին մէջ, 59 ռիւ Վէրնիօ, ժամը 15էն 24։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Անէթ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշակ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէրոյեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Օհան Չիլինեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, եղբօրորդւոյն, աներձագին եւ ազգականին՝

ԳԵՂԱՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տէր Կարապետեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիր. առաւօտ Բամփ. Ֆրէզի Սուրբ Կարապետ եկեղեցին, իրենց տղուն՝ Սեդրակի մահուան յիշատակին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պէվիլի Ռոստոմ խումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Պասկեանի, Բագոսեանի, Աղլաղանեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ընտանեկան կորուստներու համար։

× Այս առթիւ ընկեր մը հազարական ֆրանք կը տրամադրէ «Հայաստան»ի եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներէն Քրիստափոր Միքայէլեանի մահուան 51րդ եւ Փետր. 18ի 35րդ տարեդարձին առթիւ յիշատակի ցերեկոյթ, նախաձեռնութեամբ «Քրիստափոր» ենթակոմիտէին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ– կոմիտէի։

Կիրակի 4 Մարտ, ժամը 15ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ, 26 ռիւ տէ Քոնվալէսան, Մարսէյլ։

Կը խօսին Ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ, («1921 Փետր. 18»ի ժողովրդային ընդվզումին իմաստը), ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ «Անմահ հիմնադիրին կեանքն ու գործը»։

Կը հրաւիրուին ենթակոմիտէներու եւ խումբերու բոլոր ընկերները։

25ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի Շրջանի սկաուտներուն

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի շրջանի արիներուն եւ արենոյշներուն։

Նախագահութեամբ՝ կաթող. պատուիրակ ԳԵՐ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Կիրակի, Մարտ 4, կէսօրէն վերջ ժամը 2·30ին, Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Ս. Տօմինիք։

Դաշնակ Ա. Խաչատուրեանի կտորներէն խմբապետուհի Մարկոսեանի կողմէ, մեներգ խմբ. Ալիս Շամիրեանէ, Արտաշէս Խաչատուրեանի «Հայրենիք»ը եւ Աւետիք Իսահակեանի «Ձմեռն անցաւ», հայ գեղջկական պարեր, եւ պոհեմական պարեր Մարսէյլի արենոյշներու կողմէ։ Բուրգեր եւ թատերական ներկայացում սկաուտներուն կողմէ։ Ցուցադրութիւն եւ նկարներ Քանատայի ճամբարէն։

Սկաուտական եւ գեղարուեստական մասնաւոր յայտագիր, ցուցահանդէս, պիւֆէ։ Մուտք 300 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէ։

Պիտի խօսի Տոքթ. Գ. Մեծատուրեան։ Նիւթ՝ «Տպաւորութիւններ Քանատայէն և հայ գաղութէն»։ Պիտի ցուցադրէ նկարներ սկաուտական ճամբարէն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սարգիս Մեսղանեանի տղան Համազասպ Մեսղանեան, Երզնկայի Բագառիճ գիւղէն, կը փնտռէ հօրաքոյրը՝ Մարիամ Մեսղանեան։ Լուր տալ Գէորգ Յարութիւնեանի՝ 7 Ռիւ տը Լիէժ, Ալֆորվիլ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱՑ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

1906 – 1956

Կիրակի, 4 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր

HOTEL GEORGE V

Նախագահութեամբ՝

ՋԱՐԵՀ ՊԷՅ ՆՈՒՊԱՐԻ

Պատուակալ նախագահ Հ. Բ. Ը. Միութեան

Առաջնակարգ նուագախումբ, գեղարուեստական խնամեալ բաժնին մէջ հայկ. եւ եւրոպական զուարթ յայտագիր

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓՆՏՌՈՒԱԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապահովեցէք ձեր սեղանը, հեռաձայնելով Կարգադիր Յանձնախումբի Նախագահ Պ. Վ. Պարկիրճեանի գրասենեակը TAI.55-88 Բարեգործականի կեդրոնը TRO. 03-18

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Տ.Կ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, 1 Մարտ, ժամը 16էն 20

CERCLE MILITAIREի շքեղ սրահին մէջ

Մրցում ծպտեալ տարազներու

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

■

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. Վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԷՕ.— Այսօր Չորեքշաբթի։

ԱՆԻՒԹ.— Այսօր Չորեքշաբթի։

ԻՍԻ.— Մարտ հինգին։

ՇԱՒԻԼ.— Մարտ ութին։

ՓԱՐԻԶ.— Մարտ ութին։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մարտ տասնին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» ուսանողական խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը, 26 ռիւ տէ Քոնվէլէսան։ Կարեւոր օրակարգ եւ պատգամաւորներու ընտրութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 15ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը՝ իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա։ Օրակարգ.— ա) Պատգամաւորի ընտրութիւն։ բ) Պարահանդէսի պատրաստութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Լու. Թոտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս ուրբաթ, ժամը 14·30ին, սովորական վայրը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Երկուտարուան հաշուետուութիւն։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՓԱՐԻԶ.— Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 4ին, Քաֆէ Օքլէր տը Լիոն, (Փլաս տ՚Իթալի)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Երեւանէն Տիկին Յուլիանէ Գարիպեան կը փնտռէ իր քրոջ տղաքը՝ Մարտիրոս եւ Անդրանիկ Լորճեանները (Կէյվէ Գուրտպէլէնցի)։ Կը կարծուի թէ Ֆրանսայի հարաւային շրջանը կը գտնուին, Վալանս կամ Ավինիոն։ Անդրանիկը սրճարանի կամ ճաշարանի սպասարկող (կարսոն) պէտք է ըլլայ։ Տեղեկացնել Օննիկ Կարապետեանի, 9bis, J. J. Rousseau, Sarcelles (S. et O.)

●

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Գէորգեան Պետրոս, Խոտրջուրցի, կը փնտռէ իր կինը եւ ուրիշ ազգականներ, որոնք կը կարծուի թէ Ֆրանսա կամ Յունաստան կը գտնուին։ Տեղեկացնել Պ. Ստեփան Մարկոսեանի 15, r. Georges Leblanc, Issy-les-Moulineaux

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կին մը որ գիտնայ մեքենայով կարել պզտիկ աշխատանքներու համար (տունը աշխատող)։ Դիմել՝

ROIZIN

67 Rue Caumartin, TRI 67-66

Imp. ARAXES, 46, rue Richer-Paris (9e)